GÜNLÜK YAZILAR
II
SÜTUN

YAZARIN ÖBÜR ESERLERİ
DİRİLİŞ YAYINLARI'ndan

şiir:

ŞİİRLER I	Hızırla Kırk Saat
ŞİİRLER II	Taha'nın Kitabı / Gül Muştusu
ŞİİRLER III	Körfez / Şahdamar / Sesler
ŞİİRLER IV	Zamana Adanmış Sözler
ŞİİRLER V	Ayinler
ŞİİRLER VI	Leylâ ile Mecnun
ŞİİRLER VII	Ateş Dansı
ŞİİRLER VIII	Alınyazısı Saati
ŞİİRLER IX	Monna Rosa

hikaye:

HİKÂYELER I	Meydan Ortaya Çıktığında
HİKÂYELER II	Portreler

piyes:

PİYESLER I
ARMAĞAN

çeviri şiir:

BATI ŞİİRLERİNDEN
İSLÂMIN ŞİİR ANITLARINDAN

düşünce:

RUHUN DİRİLİŞİ - KIYAMET AŞISI - ÇAĞ VE İLHAM I-II-III-IV - İNSANLIĞIN DİRİLİŞİ - YİTİK CENNET - MAKAMDA - İSLÂMIN DİRİLİŞİ - GÜNDÖNÜMÜ - DİRİLİŞ MUŞTUSU - İSLÂM - DİRİLİŞ NESLİNİN ÂMENTÜSÜ - İSLÂM TOPLUMUNUN EKONOMİK STRÜKTÜRÜ - DÜŞÜNCELER I-II - DİRİLİŞİN ÇEVRESİNDE - FİZİKÖTESİ AÇISINDAN UFUKLAR VE DAHA ÖTESİ I -II-III - YAPI TAŞLARI VE KADERİMİZİN ÇAĞRISI I-II - VAROLMA SAVAŞI - ÇAĞDAŞ BATI DÜŞÜNCESİNDEN - UNUTUŞ VE HATIRLAYIŞ

deneme:

EDEBİYAT YAZILARI I Medeniyetin Rüyası Rüyanın Medeniyeti Şiir
EDEBİYAT YAZILARI II Dişimizin Zarı
EDEBİYAT YAZILARI III Eğik Ehramlar

inceleme:

YUNUS EMRE
MEHMED ÂKİF
MEVLÂNA

günlük yazılar:

FARKLAR
SÜR
GÜN SAATİ

röportaj:

TARİHİN YOL AĞZINDA

SEZAİ KARAKOÇ

GÜNLÜK YAZILAR
II
SÜTUN

5. baskı

DİRİLİŞ YAYINLARI
P.K. 1279 Sirkeci - İSTANBUL
*
Nuruosmaniye Cad. Derin Han No: 8/1
34410 Cağaloğlu - İSTANBUL
*
TEL: (0212) 519 04 57

Diriliş Yayınları : 10

Birinci Baskı : 1969
İkinci Baskı : 1975
Üçüncü Baskı : 1980
Dördüncü Baskı : 1989

BU KİTAP

Bu kitap, 4 Aralık 1967 - 30 Eylül 1968 tarihleri arasında **Bâbıâlide SABAH** Gazetesi'nde **Sütun** başlığı altında yayınlanan günlük yazılardan oluşmuştur. Kitabın ilk baskısı, 1969'da, Fatih Yayınevi'nce, iki cilt olarak yapılmıştır. İkinci baskısı, 1975 yılında Yayınevimizden yine iki cilt olarak çıkmıştır. Üçüncü baskıdan itibaren, bütün baskılar Yayınevimizce tek cilt halinde çıkarılmıştır.

© DİRİLİŞ YAYINLARI. **BU KİTAP DAHİL BÜTÜN ESERLERİMİZİN TÜM YAYIN HAKLARI SAKLIDIR** (Değerlendirme amacıyla yapılacak kısa alıntılar dışında, yazarın yazılı izni olmadan, hiçbir surette alınamaz, çoğaltılamaz, radyo, TV'lerde okunamaz, kaset ve CD'lere aktarılamaz, Internet dosyası açılamaz).

Baskı - Cilt: Bayrak Matbaacılık
İstanbul - Haziran 1999

SÜTUN

HER YIL BİR MUCİZE GİBİ GELEN

Kalemimin yeni ülkesinin ilk konuğu oruç oldu. Her yıl olduğu gibi, bu yıl da, vakit erişti ve saat, mucize saati çaldı da ufkumuzda, incecik, gümüşten bir yay halinde, o eskimez , yıpranmaz, kararmaz hilâli gördük. Ruhumuzun ta zamanların başlangıcında dost olduğu bu aşk meleğine ne kadar özlem çekmiş olduğunu birdenbire fark ettik. Gümüşten, incecik bir melek kalemi gibi ay çıkageldi ve biz de ona dünden hazırdık zaten.

Göğün kutlu işareti ay, belli belirsiz hızır mizaçlı misafirler gibi sessiz ve alçakgönüllüce geldi ve içimize, ve topluluğumuza orucun ilk tohumunu attı. Öyleyse, her akşam top patlayıp ta, batıya, gece ilk gri soluğunu bırakınca, iftar, oruç mucizesiyle bir gök sofrasına dönmüş, görünmez kaynaklardan gelip de önümüzde toplanan bereket kumanyasını açınca, ilk zeytini ağzımıza koyduktan ve zemzemle aşılanmışçasına bir aydınlık kazanmış olan ilk bardak suyu dudaklarımıza yaklaştırdıktan sonra, birdenbire gözümüze ilişir ki, ay büyümüştür.

Ve bir ay boyunca, her akşam göreceğiz ki, dışımızdaki ay, göğümüzdeki ay büyümüştür ve içimizdeki ay, kalbimizdeki ay, oruç, büyümüştür.

Orucun ilk günü, kararmaya yüz tutmuş kalbte küçücük beyaz bir benektir, ilk günkü hilâl gibi ince bir göz kırışığıdır. Kalbin bir ucunda başlayan bir ağartıdır. Fakat ay nasıl gökte gün gün büyür, ilkin bir nar, bir kalb büyüklüğüne erer, sonra daha da büyüyerek göğdeleşirse, orucun ağartısında, günler ilerledikçe, bütün kalbler bir ayna gibi aydınlanınca, birbirlerinde yansıyarak İslâm topluluğunun ruhunda dışardan gelip onları ayıran zarlar ve kabuklardan kurtularak kaynaşacaklar ve bir tek kalb haline gelecekler. Müslümanların kalbi, birbirinde eriyerek ve kaynaşarak bir tek kalb haline gelecek, ayın on dördü bir ay büyüklüğünde bir kalb haline.

Kendinde, doğruyla yanlışı bir bıçak gibi ayıran Kur'an'ın (ki bir adı da Fürkandır) indiği oruç ayı, keskin keskin, kesin kesin inanmışı inanmamıştan, akı karadan, ahiret özünü dünya köpüğünden seçerek ve ayırarak islâmlık şahsiyetinin, manevî benliğinin surları gibi insanlığın önünde ve ufkunda erişilmez ve yıkılmaz duvarlar gibi yükselecek.

Oruç, bu ümmete bağışlanmış, sağı ölüden, diriyi cansızdan ayıran, fark ettiren kutlu bir nimet ve emanettir. İnanmış adamın ruhunu, karanlık ruhların baskısından kurtarıp onu bir hilâl gibi hafifleten, kuşkuyu, kaygıyı, nimete çöken telâş ağırlığını, boğaz sıkan tedirginliği yakan bir ateş emaneti. Ateş gibi gelen bir emanet. Bir emanet ki, gelir gelmez, bizi, bizdeki emanetlerin sahibi yapmaya başlar. Evimizi ev yapar, yabancılaşan şehrimizi kendi şehrimiz yapar, uzuvlarımıza göğün mührünü vurur, ruhumuzu kölelikten azat eder.

Ölümden önce ölmenin tadından bir haberdir. Yalnız kımıldanışları değil, kımıldatan hikmeti de gören gözden bir haberdir. Kalblerle kapalı duvarlar arasında gidip gelen, evlerden dışarı sızmayan yoksulların ahını işiten ıstırapların med ve cezrini kaydeden kulaklardan bir haberdir.

Gece, sahurda, evlerin ışıkları bir bir yanınca, şehir, bir şölen hazırlığındaymışçasına uyanır. Oruçla gelen ruhların uyanışı da tıpkı sahurdaki ışıkların bir bir yanışı gibi, biri yanınca öbürünü de çağırmış gibi bir şölendir. Oruç, ruhların şölenidir.

Oruç, belli belirsiz bir hilâlle birlikte, her yıl bize gelen bir medeniyet, şuurlandıran bir armağan, bir peygamber armağanı, bir diriliş mucizesi, inkâr karanlığında kıvranan lara bir azap ve korku, aydınlığa doğru koşanlara ve susamışlara bir umut ve bir muştu, dünyaya inen bir arş aşısı, vakte gelen ilâhi bir sahife, kalbe yaklaşan bir teselli ve bir güven, rızkı saran bir ışık ve bir berekettir.

Öyleyse, bereketlendir kalbimizi ey Ramazan.

Ruhumuza bir ruhülkuddüs gibi gelen kutlu Ramazan.

Yüksel şerefelerden bir kere daha, ey, 20. yüzyıl akşamlarında bir ahir zaman havarisi gibi gelen kutlu orucun akşam ezanı.

Yüksel bir kere daha ey ahir zaman ezanı.

ORUÇ TA ACIKIR

Oruç, hiç gecikmeden, yolunu şaşırmadan, tam saatinde, dinç ve genç, tarihin dinamizmini de özünde gaybın bir üfleyişi gibi taşıyarak geldi. Madem ki geldi, onu iyi tanımak gerek.

Oruç, boş bir çerçeve olarak veya bir mevsim gibi sadece tabiatın bir parçası olarak gelmedi. Tarihin bir parçası olarak geldi.

Dolu geldi. Kendindekini boşaltacak. Giderken de dolu gidecek. Dolu gitmeli.

Her yılın orucu, büyük Oruç Kitabına, sabırla ve meleklerin üslûbuyla işlenmiş bir sayfa, bir yaprak gibi eklenir.

Taşların, ağaç kovuklarının, toz zerrelerinin bile, en keskin bir hafızayla şahitlik yapacağı büyük Hesap Gününde, şüphesiz, Oruç Kitabı, en büyük şahitler arasında, dosyasında en çok belge bulunduran suç ve sevap araştırıcıları arasında görünecektir.

Demek ki, oruç, çağımıza, göklere mahsus nişanlarla donanmış büyük ve yetkili bir şahit olarak geliyor ve geldi.

SÜTUN

Siz sanmayın ki, oruçta yalnız siz susar, siz acıkırsınız. Oruç ta susar, oruç ta acıkır. Çünkü: Oruç ta canlıdır. Sizin gibi. Hattâ sizden fazla. Çünkü: onda, ölümün eriteceği et ve kemik te yok. İnsan, sağken bile ölümle karışıktır. Biz, hayatla ölümün karıştığı bir terkibiz. Sağken, hayat, ölüme baskındır ve ölümü kullanır. Sonra yaşlandıkça, ölüm güçleri yavaş yavaş artar ve ölüm yüzdesi, hayat yüzdesinin üstüne çıkar bir gün. İşte o gün ölmüşüzdür, ölüm, hayatı kullanmaya başlamıştır. Toplum yaşayışında da böyle. Ecel olarak gelen ölüm, bu hayat - ölüm çatışmasını kesin bir sonuca bağlar. Ama oruç yüzde yüz diri, saf olarak diridir. Net diridir, insan gibi brüt diri değil.

Bizden daha canlı, bizden daha cıvıl cıvıl olan bu gök varlığı orucun susadığı su, acıktığı yemek nedir öyleyse? Şairin, şair için dediği:

Cins şaire mahsus yiyecekler.
Deniz yosunları mavilik medüzaları

tarzında,

Oruca, gök şahidi oruca mahsus besinler,
Yükseltilen dualar, derinleşen secdeler,
Kur'an sesiyle aydınlanan ikindiler,
Allah adıyla diriltilen geceler

diyebiliriz belki.

Evet. Oruç ta susar, oruç ta acıkır Orucun susadığı ve âbı hayat gibi kanamadığı su, Kur'an sesi, acıktığı namaz, örtündüğü merhamet, kuşandığı giyindiği, Allah adının yükseltilmesi, yani cihadtır.

Ve orucun da iftarı vardır. Oruç, müminin kalbinde iftar

eder. Onun sofrasında, işte saydığımız, göğe mahsus yiyecekler bulunur.

Yalnız, insan orucu özlemez, oruç ta insanı özler. Ramazan ayı gelince, sıla-ı rahm edenler gibi, meleklerin bile önünde eğildiği insana koşar. Oruç, insana acıkır ve koşar gelir.

Oruç geldi, öyleyse oruca yiyecek taşımalı, su sunmalı, orucun lâmbasını yakmalı, örtüler atmalı üzerine, ki, geldiğinden daha zengin gitsin. Verdiğinden daha çok alsın. Yanına gideceği eski oruçlara katacağı, söyleyeceği çok şeyler bulunsun. Çağımız müslümanlarının portresini eski çağ müminlerinin portrelerinin yanına çizecek ya, bizim öyle bir portremizi çizsin ki, ilerde gün olur ki, o portreyi bize gösterirler, utanmıyalım ondan o zaman.

Oruç geldi, ondan bize ölümsüz bir şeyler katılacak demektir. Giderken, bizden de ona ölümsüzleşecek bir kaç şey katılmalı.

DİRİLİŞ SAATİ

Savaşa bir mızrak boyu kadar yaklaştıktan ve cephe şarkıları söyleyerek geri döndükten sonra bütünüyle içine girdiğimiz oruç ayının yayı, gündüzü geceye, geceyi gündüze çeviren Kudret eliyle gerilse de, yaydan fırlayan ok, tam hedefine varsa. Hedef nedir? Bir diriliş saati.

Şimdi, Dicle kıyısında tüten bir ocak, Ren kıyısında yükselen bir bacadan, akın karadan ayrılması gibi ayrılmakta-

dır. Çünkü birine orucun uçuşan yeşil kanatları karışmış. Gözlerini bir ceylan gözünün yaşarması kaplamış. Avcı hayali görüp de kaçıp kaçıp kendine dönen bir av gibi serap labirentlerinde dönüp dolaşıp birdenbire orucun zeytinaltı serinliğine kavuşmuş olan İslâm ülkelerinde, kafaları kurcalayan, yürekleri burkan, düşleri kâbus kayalarına çarpan nedir acaba? Bir çıkış noktası arama ve bir diriliş saati.

Nabzını orucun tuttuğu, kalbini namazın çalıştırdığı bir diriliş saatidir, bilinerek, bilinmeyerek, farkında olunarak, farkında olunmayarak aranan.

Tarihin kabrini açmak doğuda: İşte size bir diriliş saati.

Afrika'yı aydınlatmak, Asya'yı uyandırmak: işte budur bir diriliş saati.

İslâm ülkelerinden yükselecek yeni bir sese Batının başını döndürme saati, Doğunun başını döndürme saati. İşte budur bir diriliş saati.

Allah adının bir kere daha yükselerek ufukları ışığa boğacağı saat.

Ruh deccalının ölüm saati, ruh mehdisinin doğum saati.

Yeni bir çocuğun, yeni bir insanın geldiği saat. Ve Adam Smith, Freud, Marx insanlarının birbirine yapışarak, birbirinde eriyerek Batı medeniyetinin can çekişme sıvısı haline geldiklerinde, Ölüm Meleğinin bu dünyaya mahsus olmayan bir şiddet basıncıyla fosilleştirdiği, bir jeolojik tabakalaşma saatidir sanki medeniyetler için bu diriliş saati.

Oruç, ruha gelen bir ilham gibi, arıya bal ilham eden bir çiçek tozu gibi, gözü çeken ateş gibi, İslâm ülkelerinin içinde bulunduğu çağın ruh halinde, bir diriliş saatine gebe, kendi derinliğinden ve insandan bir diriliş saatini çağırmada.

Kudüs'ü kurtaracak, Kudüs'ü miracına kavuşturacak bir diriliş saati.

Kıbrıs'ı, Keşmir'i, Doğu Türkistan'ı, Batı Türkistan'ı, Azerbaycan'ı ve daha nice İslâm ülkesini kurtarma şuurunun belirdiği, hamlesinin başladığı saat.

Düşünce, edebiyat, politika, hayat tarzı, dünyaya ve ölüme bakış açısı, yoksulluktan kurtuluş alanında, kısacası bütün alanlarda, kendi medeniyetimizin cevabını arayacak ve bulacak bir şahsiyetten haber getiren ilk tarihî saat.

Hesap saati. Kitap saati.

Teknik bir şimşekle çarpılmış, bir yıldırımla devrilmişcesine yıkılmış bir Arap dünyasının, ateşli bir medle gidip savaşın kıyısına çarptıktan sonra sessiz ve sadasız bir cezirle kendi yatağına çekilen bir Türkiye'nin bu, ruh bakımından oldukça kritik anında, bir ilâhî lütuf olarak, Oruç geliyor ve bir anne gibi bizi teselli ediyor.

Ruhumuzu bir çileye sokarak bizi düşündürüyor, bize bir diriliş saatini düşündürüyor.

Kafaları ve ruhları kaplamış kuzgunî renkteki ve kurşun ağırlığındaki batı pusundan müslümanı arıtacak bir kımıldanış saatini düşündürüyor.

Bir kıpırdanış saatini.

Bir kalkış saatini.

SİLÂHIMIZ

Uzun süren bir kuraklıktan sonra, dudakları çatlamış toprağından ötürü ellerini göğe kaldırmış çiftçi için birden bo-

şanan yağmur neyse, biz müslümanlar için, gelen bu oruç da odur. Bu 20. yüzyıl sularında, müslüman, kültür alanında da, ekonomi ve maddî güç alanında da sıkıştırıla sıkıştırıla son duvara dayanmış bir savaşçıdan farksızdır. İşte böyle bir durumda bir melek alayının sessiz ve dört yandan birden bastırışını ve yanımızı yöremizi aydınlatan bir hızır meşalesinin yalnız inanmışların gözüne görünmesi gibi çıkagelir oruç. Ve bir yandan müslümanı kurşun işlemez zırhıyla, kılıçkıran kalkanıyla koruyor, öte yandan inanmanla inkâr eden arasında aşılmaz bir duvar oluyor, bir yandan da, o inanmazları eteklerinden yakalıyarak yere çarpıyor. Propaganda, hile, kuşku, umutsuzluk darağacında sallandırılmak istenen müslümanın ruhunu bir hızır hızıyla yetişip kurtarıyor. Ruh, yeniden, inançla, güvenle, gayb bilgisiyle, gelecek zamanı fark etme ustalığıyla, sabırla, sabır ilmi ve sabır şüriyle doluyor. Modern dünya silâhlarının yabancı olduğu ve sırrına aslâ eremiyeceği bir kudret mantığının yenilmez, ve aşılmaz silâhıdır oruç.

Marksistlerin, dini, bir hayal, bir vehim, bir yansıma, bir lüks ve bir fantezi sayan teorilerinin en büyük fiilî tekzibidir oruç. Oruç, elle tutulur, gözle görülür, ferdî, içtimaî ve tarihî bir kategori, bir realitedir. O kadar güçlüdür ki, oruç gelince onlar tiril tiril titrerler, şaşırıp kalırlar, hattâ yer yer ona yaltaklanırlar. Oruç, meleğin insanı yakalaması gibi onları tutar, şiddetle sıkar, onun karşısında ölüm azabını tadarlar, yerlerinde öylece kalakalırlar. Oruç, müslümanlara hareket saçan bir bahar gibi, inançsızlaraysa, donduran ve buz içine kapayan bir kış gibi, bir çığ gibi gelir.

Madem ki oruç, sırrını yalnız bizim bileceğimiz, tekniğini yalnız bizim kavrayabileceğimiz, 20. yüzyılı bile karşısında dilsiz bırakan bir gayb silâhı ve yardımcı melek ordusu, bir ruh yemişi, bir gök armağanı gibi geliyor, zayıfın zayıfı olduğumuz bu çağda, ondan sonuna kadar faydalanmamız,

onu tepeden tırnağa kuşanmamız, hakikat düğününün güveyileri olarak onunla donanmamız gerekmez mi?

Onu, ulaşamadığı köşe bucaklara uzatmamız, onu yoğunlaştırmamız, katmerlendirmemiz gerekmez mi?

Melekler ki, yemezler ve içmezler. Sanki hep oruçludurlar. Demek ki, oruçta meleklerden bir muhteva, bir varoluş taşıyan bir yan var. Onunla melekler arasında bir ilgi, onda insanı meleğe yaklaştıran bir güç var. Güçlenmek ve yıkıcı kuvvetler karşısında yiğitçe direnmek için, orucun gözüyle gören, orucun kulağıyla işiten, orucun eliyle iten, orucu yaşıyarak ölümü yenen bir göğdeyle göğdelenen bir oruç insanı, orucun adamı olmak gerekmez mi?

Kur'an, namaz ve oruçta dirilen bir İslâm insanı olmak: İşte çağımız müslümanının tek varoluş şartı.

Orucun getirdiği yorumla dünyayı ve tarihi yeniden yorumlamak, zaptetmek, fethetmek, kurmak ve inşa etmek zorundadır çağımızın müslümanı. Oruç bize bu misyonu yüklüyor. Oruç bize bu mesajla geliyor.

Orucun ışığı, suyu, bereketi ve mantığıyla kurulmayacak bir dünya yıkılacak, taş taş üstüne kalmamacasına çökecek demektir.

Oruçta dirilmeyen insan, kör ve zalim bir madde akıntısında can verecek, hem de bildiğimiz ölüme bile hasret çeke ceke ölecek demektir.

KIMILDANAN HİLÂL

Kırk yıldır, yaprakların bile kımıldamadığı esintisiz bir havada düz ve sessiz duruyormuşcasına yurdumuzun üstünde

beyaz bir selvi gibi, kanlı şehit kefeninin sembolü olarak bayrak fonunun üzerinde kadim bir mükemmelik işareti gibi ışıldayan hilâlimiz, oruç ayından önce, birdenbire şiddetli bir dalgalanmayla Akdeniz'e doğru kaydı ve aktı. Yıldızı ayına yapışmış ve dış bir basınçla yamuklaşmış bir ayyıldızdan başka bir şey olmayan Kıbrıs'a doğru. Sonra, ay, haklıydı ama, dış şartları düşünerek öfkesini dindirmesini bildi.

Sonra sanki bayrağımızdaki hilâl, hayat anlarından biri olduğunu sezdiği bu anda, hatırlamış ve çağırmış ta ondan ötürü, ufukta, akşamın ufkundan bir tüfek boyu yukarda, incecik, hayal meyal, «kurumuş bir hurma dalı» nı andıran bir başka ay, bir başka hilâl belirdi: Oruç ayının ilk şahidi, ilk habercisi, ilk muştucusu olan ay, olan hilâl.

Bölünmüş bir hilâlin iki parçası gibi bu iki hilâl birbirine kavuştu ve tek bir hilâl oldu. Gayb dünyasındaki oruç ayı, gökteki ayla birlikte yerdeki aylara, Boğazların üstünde kırılmaz bir yay gibi gerilmiş olan aya, Nil'e vurmuş olan mahzun aya, Allahabat üstünde düşünen aya bir ilham gibi indi.

Evet, bayraklardaki ayla, gökteki ay, nihayet dindeki ay, yâni oruç hilâli arasında şiddetli bir ilgi vardır. Biri insandaki ay, biri tabiattaki, biri de tarihteki. Sanki içimizde mükemmelleşme istidadının bir sembolü gibi doğan oruç hilâli, gün gün büyüdükçe, bir yandan göğe, yani tabiata aksetmiş, öte yandan da tarih aynasında yansımış.

Peygamberin parmak işaretiyle ikiye bölünen ve sonra tekrar birleşen ay parçaları, içimizdeki ve dışımızdaki hilâllerin birbirine olan hasretini de en beliğ bir şekilde anlatan bir hikmet taşıyorlar.

Peygamberin mucizesi, gelecek zamana ve çağımıza dönük olarak ay üzerinde göründü. O mucizenin devamı olarak, on dört asırlık bir tarihi, hilâl doldurdu. Bugün de, ilim dünyası bütün dikkatini tabiattaki ay üzerinde toplamış.

Nerdeyse çağımıza ay çağı diyecekler.

Ama, tabiattaki aya bu kadar eğilenler, kalbimizdeki ayla, tarihteki ayın sembolleri olan bayraklardaki aya yakınlık duymuyorlar, hattâ tam tersine bu aylara, çarmıha gerilmiş olan kalblerinin bütün kini ve hıncıyla düşman kesiliyorlar.

Evet, tabiattaki ayın, fizik ayın bilgisine ermek, sırrını bulmak önemli bir hamledir insanlık için. Ama, bu hamleden daha önemlisi, ramazan hilâliyle en güzel ifadesini bulan içimizdeki ayın ve onun tarihte çizdiği zafer kavsi olan bayraktaki ayın anlamını bilmek, sırrına ermektir.

Batılı, farkında olmadığı ve gerçek anlamından habersiz bulunduğu, fıtratımızda gizli bulunan ay ateşini, ay özlemini, gökteki aya karşı duyulan fizik bir özlem sanarak, bakışlarını ona çevirerek onun soğuk yüzünde dindirmeye çalışıyor. Halbuki insanın içindeki hasret, hilâl hasreti, bir sonsuzun kıyısında mükemmelleşmeyi en iyi biçimde anlatan hilâl hasretidir.

Peygamber mucizesi, bu tabiattaki ayın kırılarak, daha derinlerdeki ayları görme gereğine işaret etmemiş miydi?

Şairlerin, büyücülerin, bilginlerin bilmeden aradıkları ve tabiatta ayda bulduklarını sandıkları gerçek aya, Peygamberin kutlu parmağı şakkulkamer mucizesiyle işaret etmişti. O işaretten, Hint Okyanusundan Atlaş Okyanusuna kadar bayraklara geçmiş olan hilâl doğdu. Ramazan hilâli doğdu.

AYASOFYA, NE KADAR SABIRLISIN?

Artık Ayasofya'nın açılması, bu oruç günlerinde ışığa susamış şerefelerinin, hakikatın aydınlığına ve sesine kavuş-

turulması, umudun uzayan gün ışığı altın mahyalarla donatılması bir zaruret haline gelmiştir. İlerisine geçilmez ve geri dönülmez bir zaruret haline.

İstanbul'un fetih sembolü olarak mihrabı Mekke kıblesine doğrultulmuş ve beş yüz yıl minarelerinden Allah ismi yükseltilmiş bu camimizin, kırk yıla yakındır gömüldüğü karanlıktan kurtarılmasının ve daldığı uykudan uyandırılmasının, can çekişme azabını uzatan adeta bir ölüm kâbusu halini almış bir ateş komasından çıkarılmasının günü gelmiş ve geçmiştir bile.

Ayasofya'nın açılma zarureti yalnız bir ülke içi zaruret de değil, artık, siyasî ve diplomatik bir zarurettir de.

Halk, yılmadan, usanmadan, unutkanlığa düşmeden yıllardır bu yüce isteğini tekrar edip durmaktadır. Gönderilen dilekçelerin yarım milyonu aştığı, basınca bile kaydedildi. Bu imzaları uçuca eklesek Ayasofya'yı kimbilir kaç kere dolanacak, kuşatacak, bir anne gibi bağrına basacaktır.

Halk yanılmıyor. Halkın sezgisi güçlüdür. Bu isteğiyle bir ukdeyi söküp atmak, varolduğunu bütün cihana duyurmak istiyor.

Savaşın duvarına kadar gidip geri döndüğümüz, üzerimizde gök şahidi orucun hilâlinin kımıldadığı bugünlerdeyse, millî morali yükseltmek, savaş korkusuyla karanlık kilisesine ve kanlı çanına sığınan yunanlıya iyi bir hakikat dersi vermek, Batılı'ya da kesin kararlılığımızı hiç olmazsa inanış alanında göstermek için, Ayasofya'yı, mucizeli namaz seslerinin yankılarına kavuşturmamız bir zarurettir.

Bize denecek ki, «Ayasofya'yı bir gün açsak bile, asıl bugün açamayız. Açarsak, Hristiyanlık dünyasını birdenbire aleyhimize çevirmiş oluruz ki bu çok büyük bir diplomatik yanlışlık olur.». Sulh zamanında açamamak, savaş gerginliği zamanlarında açmamak gibi Ayasofya'nın kaderi açısından acı bir düşüncenin psikolojisini yansıtma bir yana, ilk anda akla yatkın gibi gelen bu muhakeme, çok yanlı bir araştırılışla hemen çürüyecektir. Çünkü: gerek Yunanlılar, gerek dünya, ken-

di sınırlarımız içinde olan, beş yüz yıl da kesiksiz bir şekilde camilik yapan Ayasofya'yı bile, böyle bir haklı ve kararlı olduğumuz anda açmazsak, savaş yapacağımıza, sınırları aşarak Atina'yı, Selânikği, Kıbrıs'ı alacağımıza hiç inanmaz. Biz ki, sembolik olarak kendi öz malımız bir camiyi camiliğine kavuşturmaktan hristiyanların sadece hakkımızda şöyle veya böyle düşünecekleri korkusuyla çekindiğimiz zehabını veriyoruz, isteklerimiz kabul edilmediği veya kaçamak olarak uygulandığı takdirde taş üstünde taş bırakmıyacağımıza o dünyayı nasıl inandırabiliriz?

Buna inandırmaya da o kadar muhtacız ki bugünlerde. Ayasofya'yı açmaktan da daha kolay ve daha risksiz bu inancı verecek ikinci bir imkânımız da yoktur diyebiliriz.

Ayasofya'yı açmak ayrıca Batı'nın bizim hakkımızda ne düşündüğünü açıkça ortaya koyacak milletlerarası bir anket olacaktır. Düşecekleri telâş sadece psikolojik olacak, belki de en ummadığımız tavizlere bile yanaşacaklardır. Başka ülkeler böyle anket değerini taşıyan fırsatları, kendiliğinden var değilse, doğurmaya çalışırlar.

Ayasofya'yı açmak, hele o şu anda meleksi oruç halesiyle sarılı iken açmak, milletimizin maneviyatını kat kat arttıracak, yunanlıların maneviyatını ise yerle bir edecektir.

Athenagoras'ın yüzündeki maske birdenbire düşecektir. Sırf antikomünist olan Yunan hükûmetinin devrilerek yerini komünist bir hükûmete bırakması için, Rusya'nın da tezine tam uygun bir biçimde ve yurtseverlik çığlıkları atarak savaş isteyen sol kalemlerin maskesi düşecektir.

Ramazan ayına Kudüs'ü vermenin onulmaz yarası ve hüznü içinde giren İslâm dünyasının yüzü gülecek, umutları yükselecek ve her zaman kara günlerimizde yanımızda olan bu kardeş ülkeler daha kuvvetle bizi destekleyecekler, kaybedilmiş Kubbetüssahra yerine ona yakın değerde bir camiye

yeniden kavuşmanın sevincini duyacaklar. İşte bunu sağlıyan biz de diplomatik bir zafer kazanmış olacağız.

«Batı, bu kadar önem vermez bu çağda buna» diyecekler bulunacak. O zaman biz de kaçınılmaz olan şu soruyu soracağız: Öyleyse neden açılmaz bir türlü Ayasofya? Ayasofya'nın hiç bir sembol değeri yoksa, onun hiç bir tepki değeri yoksa, halkın bu kadar ısrarı neden yerine getirilmez?

Yoksa, Ayasofya'yı açar açmaz Batı'nın bir haçlı seferi düzenliyerek üzerimize yürüyeceğinden mi çekinmekteyiz. Öyleyse sırf bu korkuyu yenmek için Ayasofya'yı açmalıyız.

Batı'da bir tepki doğacağı şüphesizdir. Fakat, biz bağımsız her millet gibi buna aldırış etmezsek, kısa zamanda tepki lehimize dönecek ve Kıbrıs konusunda da beklenmedik yemişlerini toplıyacağız.

En az riskli bir denemedir bu. Her imkânın zorlandığı bir çağda elimizin altında yatan bu fırsat neden kullanılmasın.

İlâhi takdir noktasından, kapanma hikmeti de belki bu noktadadır.

İnanmış bir millet olarak, Ayasofya'yı kendi yüce ismine kavuşturursak, Allah'ın, bizi görünmeyen kuvvet ve kudret hazineleriyle zafere kavuşturacağından hiç şüphemiz olmasın.

Her zaferin sahibi O'dur, şüphesiz. Allah'tan yana çıkanlar, zaferden yana çıkmış olurlar.

Bin yıla yakın bir zaman aydınlığı beklemiş ve beş yüz yıl İslâm'ın kutlu sesiyle kubbeleri çınlamış olan kutlu cami, Ayasofya, cümle kapılarının olanca arzusuyla gün ışığına açılacağı günler yakın, çok yakın, muştu sana

KIBRIS'A DAİR

Kıbrıs için belki de son olarak masaya oturacağımız bugünlerde, üzerinde durulması gerekli en önemli konu: Kıbrıs meselesini kesin bir sonuca bağlıyacak hal çaresi nedir?

Kıbrıs yüzünden bir savaşa girişmenin güçlüğü anlaşılmıştır. Türkiye ve Yunanistan böyle bir savaşa girişseler de, büyük devletler bu çarpışmaya izin verecek değillerdir. Realist olalım. Rusya samimi değil. İngiltere bizi savaşa itmekte, ama savaş başlasa Yunanistan'ın yanında yer alacağına da şüphe yoktur. O, Yunanistan'ı bizden koruyarak Kıbrıs'ta hak koparmak peşinde. Amerika'nın ise, savaş, işine gelmemektedir. Savaşı önlemek için beklenmedik derecede sert ve kırıcı olabilir.

En iyi tez taksim teziydi. Fakat onu bugünlerde ağza bile almıyoruz.

Geriye, Kıbrıs'taki Türklerin, tam ve güvenli bir hayat içinde yaşıyabilmelerini sağlamak ve Kıbrıs'taki halkımızı uzun vadede koparabilmenin tedbirlerini almak kalıyor. Çünkü bugünkü kaybımız, uzun vadede oluşmuştur. 50 yıllık kötü bir dış politika güdümünün sonucudur. Bu politikanın etkilerinden, öyle bir kaç gün veya bir kaç yılda kurtulmamız ne mümkün!..

Masaya oturur oturmaz, yapacağımız teklifte şu bir kaç maddenin bulunması şarttır:

1 — Kıbrıs Devletinin vatandaşları özel bir statü ile, çift tabiiyetli vatandaşlık hakkına sahip olmalıdır. Böylece, Kıbrıs'taki Türkler, Kıbrıs Devletinden başka bir de Türk vatandaşı olmalıdır. Böylece, Kıbrıs'taki alâkamız, sadece bir ırk âlâkası ve tanınmayan ve uygulanmayan anlaşmalardan ibaret kalmayacak, Kıbrıs'ta bulunan her Türkle birlikte, devletler genel ve özel hukukları çerçevesinde, hukukî bir ilgimiz doğmuş olacaktır. Adada bir saldırı vakası tekrarlanırsa, bu, doğrudan doğruya türk vatandaşlarına bir saldırı olacaktır.

2 — Kıbrıs Türkleri, Türk tabiiyetindeki Türklerden meydana gelen millî - dinî bir cemaat halinde organize edilmelidir. Nasıl Fenerin özel bir statüsü varsa, Kıbrıs'taki Türk cemaatinin de böyle bir statüsü olmalı ve o statüye dokunulması halinde Fenerin statüsünde de değişiklik yapılması gerekeceği kaydedilmelidir.

3 — Kıbrıs'taki elçiliğimiz, normal elçilik statüsünden ayrı olarak, özel bir kuruluş içinde, Türk Cemaati için bir nevi guvernör - elçilik hüviyetinde geniş bir elçilik halini almalıdır. Kıbrıs'takiler için çift tabiiyet esası kabul edilirse, birdenbire, Ada, yüzbini aşkın türk vatandaşının bulunduğu bir ada halini alacaktır ki, elçiliğin böylece fevkalâde ve teşkilâtlı bir elçilik haline gelmesi zaruret olacaktır.

Bu üç hakkı elde etmek için sonuna kadar direnmeliyiz. Çünkü bunlar isteneceklerin en azıdır. Bundan aşağısı, türklerin can emniyetini bile sağlıyamaz. Makarios'tan söz teminatı alınmasının hiç bir değeri yoktur. Makarios'a, söz verip sonra sözünden cayma zevki bir daha tattırılmamalıdır.

Bu haklar elde edildikten sonra, Türkiye Büyük Millet Meclisi toplanarak, Anayasaya, Kıbrıs konusunda gerekli bir iki madde eklemelidir. Nasıl ki, Yunan Anayasasında Fener için hükümler vardır. Böyle bir hüküm Anayasaya eklenirse, zaten ayrıca türk vatandaşı hukukunu taşıyan, sağlam bir cemaat organizasyonu içinde bulunan Türkler, Rumların her türlü saldırı ve baskılarından masun olur. Biz, henüz ne oradaki cemata, ne de tek tek türklere böyle kesin bir hukukî durum sağlamış değiliz. Her şeyden önce bunu sağlamaya çalışalım. Ondan sonra da en kısa zamanda oradaki cemaati, tam dinî - millî yani islâmî bir cemaat olarak teşkilâtlandıralım. Dinini, dilini, kültürünü koruyabileceği şahsiyetli bir cemaat haline getirelim. Ondan sonra, Fener nasıl bizim içimizde bir zayıf zamanımızı kolluyorsa, biz de, onların içinde onların bir zayıf zamanını kollıyalım.

KALEM YAZMAK ZORUNDADIR

I

Tarihte, ilk hristiyanlara, daha doğru adlarıyla isevilere yapılan zulümleri okuruz da şaşarız. Sırf inançları yüzünden bu adamlara çektirilenlere akıl ermez. İlk müslümanlar için de durum aynı. Lâik, dinle ilgisiz tarihçiler bile inanca karşı gösterilen bu aşırı tepkiyi yermişlerdir. İnanmış olsun olmasın her kişide, devletin, yeni din ve inanca karşı bu absürd tutumu, o çağların olanca aleyhine bir not olarak klâsik bir bilgi gibi net ve kesindir. Her okumuş kişi, elle tutulur ve gözle görülür bir tarzda ve biçimde, o günlerin yeni inancı hukuk dışı tanımasındaki akıl almaz sertliğini hemen fark eder. Fark eder, fark ederler, fark ederiz de, şöyle bir yanımıza yöremize, çağımıza aynı açıdan dönüp bir bakmayız. Etrafımızda aynı cinsten neler olup bitmekte, görmeyiz. Daha kötüsü, geçmiş zamanlar için böylesine açık ve seçik bir adalet duygusunu taşırız, vicdanımız bir merhamet sızısının sesiyle çınlar da, günümüzdeki aynı tür vak'alarla karşılaşınca, peşin hükümlerin etkisiyle gözümüzü kaparız. Bu, tarihi yeteri kadar okumamış olmamızdan mıdır, yoksa, onu, şahsiyetimizin bir parçası olacak kadar hazm etmemiş olmamızdan mı? Tarih bilgisinin sindirilmeden sadece zihinde askıda kalmasının tarihî ve sosyolojik sebepleri olsa gerektir. Tarih hayatın bir parçasıdır. Böyle benimsenmedikçe onun günümüzün inşasında yeteri kadar rolü olamaz.

Romalıların ve onların medeniyet tarzlarının bambaşka bir tarzda yerli bir benzeri olan İslâm öncesi Arap şehir dünyasının, Hz. İsa'nın getirdiğiyle İslâmın getirdiği inanç ve hayat tarzına şiddetli bir tepkide bulunmalarını bugün az çok açıklıyabiliyoruz. Bu tepki, ortadan kalkan bir medeniyetin, gelip yerini alan yeni bir medeniyete karşı son bir var-

oluş direnişiydi. İnsanın özü değişiyordu. Bir insan alçı gibi donup sertleşmiş kendi şahsiyetinden çıkarılarak yeni bir insan biçiminde yeniden yoğruluyordu. Ruhlardaki bu öz değişiminin önce şiddetli bir tepkiye ve acıya, sonra, başarıyla bir kere kesinleşince, büyük bir sevince dönüşeceği kuşkusuzdu. Eski dünya, tabiatın semboller gerisinde tanrılaştırıldığı, akıl ve şuur öncesi bir duygu dünyasıydı. Gelen yeni dünya ise, akıl ve şuurun da geniş çapta katıldığı bir ruh dünyası. Ruhla madde, akılla duygu, şuurla şuuraltı, benliğin özüyle çeperi arasında amansız bir savaş vardı. Hristiyanlık atılımında, yeni dünya, yâni ruh, zaferi kazandıysa da, kendi özünden de eski dünyaya büyük tavizler vermek zorunda kaldı. Böylece, onun özünde, eski dünya bir ortak gibi yaşadı. Sonra, İslâm atılımı, ruhu bu antik çağ safrasından temizledi ve ruhun zaferini tamamladı, kesinleştirdi. Demek ki, bu yeni doğumda, tepki, eski dünyanın ölmeden önceki son dayatışından başka bir şey değildi.

Şimdi, tam **tarafsız** bir yabancı gibi baktığımızda ne görürüz ülkemizde: bir kitap var, bunu okumak bir suç oluyor. Hele bir kaç kişi bir araya gelip okumuşsa açıl açıl zindanların kapısı! Bu nasıl kitaptır ki, okuyanları ve okumak için toplananları hakkında bine yakın dâva açılmıştır. Bu gidişle daha da açılacaktır. Dâvaların çoğu da tevkifli olarak devam etmiştir. Yüzlerce beraat kararı almış bir kitap yeniden yeniden ele alınmakta, yeniden yeniden içtihatlara konu olmaktadır.

Şu anda bile, şu, bizim mümkün mertebe sulh ve sükûn içinde geçirdiğimiz kutlu oruç ayında bile bir çok müslüman, kitap okumaktan ötürü içerdedirler. Ve daha ne kadar kalacakları belli olmamak üzere.

KALEM YAZMAK ZORUNDADIR

II

Solcular, bir sınırı aştılar. Artık yayınlıyamadıkları tehlikeli kitapları, söyleyemedikleri sözleri, girişemedikleri hareketleri kalmadı nerdeyse. Müslümanlara gelince, çok yavaş ve sessiz bir şekilde gün geçtikçe daha sıkışmakta, daha bunalmaktadır. İhtilâl döneminde ve örfî idareler zamanında yazdıklarımızı hiç değiştirmeden yayınlasak acaba suç sayılmaz mı, tereddütteyiz desek doğru.

Tarih açısından çok kısa sayılacak bir dönem içinde, yalnız Risale-i Nur için bine yakın dâva açılması, artık konuya arızî bir vaka gözüyle bakılamıyacağını, tarihî ve sosyolojik açıdan incelenmesi gerektiğini gösteriyor. Ama bu noktada profesörün kalemi, gazetecinin kalemi belli bir peşin hükmün buyruğu altında. Sar'alı kalemler gibi.

Evet, şu oruç günlerinde, sırf inandıklarından dolayı hapishanelerde çile dolduranları unutmayalım. Zincirli pencerelerin gerisinde, gün ışığına bile hasret, (sabır) la iftar ediyorlar. Sahurları (tevekkül) dür. Hapishaneyi bile, kürsüsünde Yusuf Peygamberin ders verdiği bir okul sayıyorlar. Ruhlarının çileye katlanarak yükselmesi ve yücelmesi için bir nimet, bir bağış, br lütuf sayıyorlar ve hamd ediyorlar. İnanç kahramanları gibi. Her çağın inanç kahramanları gibi.

Bir gün gelir de bizim çağımıza bakanlar, eski çağlara bizim baktığımız gibi bakarlar da, aynı şeyleri, inanç yüzünden hapshanelerde çile dolduranları görürlerse, hakkımızda nasıl hüküm vereceklerdir dersiniz? Tarihin ve gelecek zaman değerlendirilmelerinin, geriye doğru bakışında adaletleri olabilir, ama merhametleri olamaz.

Öyleyse, çağımızı, devrimizi, gelecek zamanın amansız suçlamasından kurtarmak için çalışmak her aydının birinci

ödevidir. Batıdan gelip yoğun bir zihin baskısı halinde hükümlerimize tesir eden ve her yerli hareketi bize yabancı kılan kültür köleleşmesinden, kafa esareti ve ruh tutsaklığından mümkün olduğu ölçüde kendimizi sıyırmalıyız.

Yazarın da ödevi çağın haysiyetini kurtarmaktan başka bir şey değil.

Kalemi ele almak kolay, fakat onun dağdan ağırlığını taşımak zor. Kalem, çağın sorumlu şahididir. Yazıcı melekler nasıl her gördüklerinin birini saklamadan yazmak zorundalarsa, onları örnek almak durumunda olan kalem de, çağındaki haksızlıkları, yanlışları, aşırılıkları, yıkımları, korkmadan ve çekinmeden kaydetmek zorunda ve sorumluluğundadır. Evet yazar, çağının üzerinde düşünmek ve düşündürmek zorunda ve sorumluluğundadır. Öyleyse, biz istesek te, istemek te, eğer kalem, kalemse, yazacaktır. Yazmazsa, işte asıl o zaman suçludur.

Sartre'ın da dokunduğu gibi çağımızda susmak bile politik bir durum almaktır. Susan yazar da, sustuğu konuda bir hüküm ve cevap vermiş demektir. Demek ki, susmakla da yazar çağının hükmünden kaçamamaktadır. Çağından kaçamamaktadır. Öyleyse en iyisi konuşmak, her şeyi açıkça konuşmak.

Baldıran zehiri içen filozoftan, işkence çeken hakîmden, kırbaç altında can veren imamdan bugüne kadar hakikatları gizlememişlerin ulu zincirine katılmak için söylemek lâzım.

Evet, çağımızı kurtarınız, gelecek zamanlarda bize giydirilecek tarihin ağır hükmünden ülkemizi kurtarınız sağduyu sahipleri, gerçek aydınlar, düşünen insanlar! Bu karanlıkta çınlayan sesimizi işitiniz. Şu kutlu oruç günlerinde, is bağlamış, yosun bağlamış duvarların yüzüyle iftar eden inanmış insanları evlerine ve ocaklarına kavuşturunuz.

İnanç mahkûm eden ülke diye tarihe geçmek talihsizliğine uğramaktan, inanç kalesi yurdumuzu koruyunuz.

KALEM YAZMAK ZORUNDADIR

III

Bir kaç bin metre derinlerde kömür çıkaran, denizin dibinde sünger arayan, bendini yıkmış suya karşı çıkan bir insan gibidir yazar. Gerekirse, hayatı da, kaleminin ucuna kadar gelip orada bekleyen bir kelimeye bağlı kalır. Burada bu kelimeyi söylemek veya söylememek arasında düşünerek bir seçme yapacaktır. Terazinin bir tarafında, yani kelimeyi söyleme kefesinde ölüm ve hakikat, susma kefesinde de hayat ve yalan olsa, o kelimeyi yazacaktır.

Biz de bu kalem ahlâkının ve geleneğinin üzerimize yüklediği, inandığımızı söyleme borcumuzu yerine getiriyoruz ve diyoruz ki:

Hiç olmazsa, müslümanların fikir ve inanç alanında solcular kadar bir serbestlikleri olsun. Halbuki, solculuk dışardan geliyor. Dev bir komünist devlet de yanıbaşımıza bir aysberg gibi dikilmiş, bize çarpacağı anı bekliyor. Müslümanlarınki ise yerli düşünce, yerli inanç. Bu milletin ve bu halkın malı. Anadolunun eseri ve verimi. Dışarda koruyucusu ne gezer, düşmanı var. Şimdi bu iki akım, bir tutulabilir mi? Elbet tutulamaz.

Evet, gerçekten bir tutulmuyor gibi bir hava var ortalıkta. Ama, sol akım, alabildiğine serbest ve İslâm muhtevalı sağ akım, tepeden tırnağa frenli. Gözle görülen, elle tutulan realite budur. Solcuların partileri bile vardır. İslâm muhtevalı sağ, karşısında inanç alanında bile, nerdeyse, lâiklik ilkesini bulacak.

«Kapital» i okudu veya okuyorlar diye kimsenin tevkif edildiğini duymadım, ama mevlüt ve risale-i nur okunan bir topluluktan tevkifler olduğunu duydum. Şu anda, Van'da bir mevlüt toplantısından dolayı içerde bulunanlar var.

İşte bu bir realitedir. Kalem bu realiteyi yazıp yazma-

mak arasında yapacağı seçimle kendini tartmış olacaktır. Gerçeği söylemekle söylememek arasında her kalem tartılmış olacaktır.

Kastımız tenkitten çok, gerçeği olduğu gibi ortaya koymaktır. Gerçek budur. Bundan sonrasının hesabı, üzerinde düşünülmesi, çözümlenmesi hepimize aittir. Devlet, kanun adamı, uygulayıcılar, kanun yapıcılar, yazarlar, bilgi alanındakiler soğukkanlılıkla artık sosyolojik bir problem haline gelmiş bu dâvanın üzerine eğilmelidirler. Peşin hükümlerden, vehimlerden, fısıltı telkinlerinden sıyrılmış olarak.

Bir an için çok değişik gibi geldiğinden çok tehlikeli sanılan düşüncelerin içine girildiğinde çok yumuşak ve güven verici oldukları görülmüştür. Tersi de doğru.

Toplumumuz bugün çok hassas bir duygu değişimi geçiriyor. Bunu bir çok sosyal işaretlerden anlıyoruz. İntiharların bir hayli arttığı artık göze batacak bir hale gelmiştir. Bir toplumun geleceği için bu çok önemli bir işarettir. Hele bizim gibi, intiharın en az olduğu bir ülkede.

Ansızın girdiğimiz demokrasi deneyi, ihtilâl, sol düşüncenin baskın ve salgın halinde toplumu sarması, Kıbrıs problemi, bu hassas psikolojik ortamın doğmasına sebep olmuştur diyebiliriz. İşte bu kritik anda, toplumda bugün için en azından bir denge ödevini gören ve batıştan, yıkıntıdan koruyan sağ düşünce ve inanç akımlarını kayıtlarsak, işte o zaman, kadim kitaplarda haber verilen felâket saati gelip çattı demektir.

BİR TARİH GECESİ

Son elli yılımız, Birinci Dünya Savaşı sonucunun bizi içine ittiği bir tutukluk hali içinde geçti. Gözün nasıl olsa

göreceği şeyi görmemek için gözünü kapayan, kulağına gelip çarpan sözleri işitmezlikten gelen, kendisine doğru hızla gelen olaylardan kaçan, sert ve katı gerçeklerle her karşılaşmada yorganını başına çeken bir insan gibi. Bir insan ki, yüzü sakindir, ne söyleseniz duymamış gibi durur. Fakat içinden neler geçirmektedir, neler düşünmekte ve kurmaktadır, dışardan bilmeye imkân yoktur.

Birinci Cihan Savaşında, bir imparatorluk kaybetmek, kendi medeniyetinin bir bakıma son büyük meydan savaşını vermek için bütün canlı güçlerini cepheye sürüp, kültür, umut ve hayat alanında büyük bir kan kaybına uğramak, savaştan, adetâ, bir tarihten, hem de en göz alıcı bir tarihten soyunarak çıkmak, bizi, yaşlı günlerinde bütün sermayesini kaybeden bir tüccarın, yeni, hırslı ve gelenek tanımıyan tüccarların kapladığı bir piyasada düştüğü duruma benzer bir duruma düşürdü. Herkes yanımızdan akıp gidiyor. Bağrışanlar, alanlar, satanlar, kavga edenler, homurdananlar, sızlananlar, başkaldıranlarıyla bütün bir dünya içinde kendi iç monoloğunu dinleyen bir ülkeden başka bir şey olmadık şu son elli yıl. Misak-ı millî sınırları devlet için asgarî sınır olduğu halde azamî sınırmış gibi düşündük ve saydık onu. Gün geldi şöyle düşünmeye bile başladık: başka bir ülkeye sahip çıkmanın bir anlamı var mı, kendi kendimizi zor idare ettikten sonra?

Bu içe kapanış bizi bir çok tehlikeli maceradan korudu şüphesiz, ama, bu yüzyılın ilk yarısında doğmuş olan, doğulu olup da silkinmeye başlayan ülkelerin lideri olma fırsatını da kaçırttı bize. Çevremizdeki ülkeler, elli yıl önce bir ilimiz olan ülkeler, birer birer siyasî bağımsızlıklarını elde ettiler, sonra bir öz değişimine uğrayarak sosyalizme kayanları bile oldu da biz adeta bunların hiç birinin farkında olmadık. Bugün bile bunu bir oldu bitti gibi görüyoruz ve en ufak bir ürpertisini bile yaşamıyor, duymuyoruz. Komşuluk politikası, bizde, yıllar yılı boş ve romantik bir dost sayma ve

övgüye saplanma, sonra da ansızın bu dostun amansız düşmanlığına şahit olmanın şaşkınlığa düşme ikilisi içinde gelişti.

İhtilâl, içimizde kendi duvarlarımıza çarpıp geri dönüşümüzden, kendi karanlık sularımızda yansıyıp yosun bağlayışımızdan doğan bu deniz dibi yaşayışımızı sarstı, bulandırdı. İşte bu noktada birdenbire dışarının ve geçmiş elli yılımızın farkına varabilirdik. Uyanabilirdik, ayağa kalkabilir, nebati yaşayıştan sıyrılabilir, dirilebilirdik. Kaybımızın anlamını, duraklamamızın dramını ve her şeye rağmen önümüzde açık duran gelecek zaman alternatiflerini, fırsatlarını kavrar ve değerlendirebilirdik. Çok hassas bir yapı kazanmıştı psikolojimiz 27 Mayıs İhtilâli döneminde. Ondan önce çevremizde kimseye ne yardım elini uzatabilmiş, ne de hiç bir devletin kaçırmıyacağı fırsatlar doğmuştu da onlardan faydalanabilmiştik. «Şairin Ruhu» adlı eserin kahramanının sık sık aynaya bakarak:

— Ne kimse sevdi beni, ne de ben kimseyi!...

deyişine denk bir yalnızlık melankolisi ve hareketsizliği içinde kimsenin bize dokunmamasından daha büyük bir mutluluk bilmiyorduk. Ama, ihtilâlden sonra düştüğümüz büyük ruh boşluğu yıllarında, ruhumuzun dibinde eski bir şarap gibi tortulanmış son tarihî kalıntılardan yeni bir hayat filiz verebilir, bir şarkı yükselebilirdi belki. Fakat işte o anda araya garip bir oyun gibi, sosyalizm hastalığı, bir ilâç, bir onarım çaresi olarak sokuldu. O hassas duygu yapısının doğurduğu şiddetli bunalımdan kurtulmak için topluma yön veren kadro, gün gün, dıştan gelen bu çözüme doğru hızla kaydı. Ve hâlâ kayıyor. Bir kere daha kendimize gelme fırsatını kaçırıyoruz.

Kıbrıs olayı bir örnektir: Kıbrıs'ı bir atak yapıp almamızdan bizi alıkoyan da, Kıbrıs'tan büsbütün vazgeçirtmeyen de işte bu kritik dönüş psikolojisi.

Bu, nereye gittiğimizin işareti.

Ruhumuz, bir can havliyle kabarıp bu kuzey ve batı sellerini bastırmazsa, uzun bir süre için, içinden çıkamıyacağımız bir karanlığa, bir tarih gecesine yavaş yavaş gömülüyoruz demektir.

İPUCU

Ne yazık ki, biz, elli yıl bile geçmeden, daha dün denecek kadar yakın bir zamanda bir imparatorluğun sahibi olduğumuzu unuttuk. Biz unuttuk ama o imparatorluğu batıranlar bunu asla unutmadı. Çünkü imparatorluğumuz fazla yaşlanmaktan, yani denebilirse tabii ölümle ortadan kalkmadı. Devleti yeniliyebilir, çağın sarsıntılarına dayanabilecek yepyeni bir ruhla ayakta durabilirdik. Fakat bu canlanış sadece siyasî bir gelişmeyle sağlanamazdı. Bir kültür, yeni bir inanç, ahlâk ve aşk hamlesinin temel olduğu bir medeniyet canlanışı gerekiyordu. Şiir, müzik, mimâriden tutun da, din duygusunun en samimî heyecanlarla kaynaşmış olarak belli bölgelerden fışkırmasına kadar bütün bir toplum değişikliği yeni bir insanın doğması, tarihin bizi içine ittiği karamsarlıktan ve kötümserlikten çekip çıkaracak ideal uğruna yaşamaktan doğan bir yaşama sevincinin gönülleri sarması, büyük devletimizin yenilenerek çağımızda devamına yetecekti. Hele daha sonra çıkan imkânlar, Afrika'nın uyanması, islâm ülkelerinin bağımsızlık savaşına girişmesi, Hindistan'dan ve bir çok Asya memleketinden Avrupa'lıların uzaklaştırılmaları, yeni Arap dünyasının doğuşu günlerinde Ortadoğu'da kendini iyice yenilemiş bir büyük devletin bulunması, bu gelişmeyi olduğundan fazla hızlandıracak, bir çoğunun kan kaybı olmaksızın kurtuluşunu sağlayacak, Ortadoğu'da ve

Islâm dünyasında her hareketin öncülüğünde bizim entellektüellerimiz bulunacak, bu yüzyılın tarihinde çok seçkin ve çok tesirli bir yerimiz olacaktı. Batı bunu sezmişçesine Birinci Dünya Savaşında gözle görünür ve görünmez bütün güçleriyle bizim üzerimize yüklendi. Gerimizde kan, ölüm, kefen bırakarak, savaştan, ancak varlığımızı koruyacak bir atılışla çıktık. Bu çıkış ve kurtuluş o kadar terör, şiddet, sıkıntı pahasına oldu ki, etrafı büyülü bir çizgiyle çevrilmiş bir insanın psikolojisi içinde ne bir adım ileri atar olduk, ne zaten bir adım gerileme imkânı kalmıştı. Bu arada bizi dışardan aksiyona ve büyümeye, çetin şartlar içinde yeniden büyük devlet mayasını tutmaya çağıran seslere ve şartlara yabancı kaldık. Zaten biz yabancı kalmasaydık, yine önder devlet şartlarına sıçramamız kolay olmayacaktı. Nitekim, her an yeniden dirilmemizi ve eski büyüklüğümüzü de aşkın bir derleyicilik ve toplayıcılığa ulaşmamız ihtimalini hesaba katan Batı'lılar, bizimle kaderimizi az çok paylaşan öbür ülkeler arasına her zaman kalın duvarlar örmesini bilmişlerdi. Bizi kendi içimizde uğraştıracak ve bunalımdan bunalıma sürükleyecek yeni yeni teklif ve umutların alanına çekmişlerdi. Bu tam anlamıyla bir kültür salgınıydı. Son örnek de sosyalizm. Şimdi bu ülkelerin halkı içten içe bu karanlık ideolojinin illüzyonları ve serapları içinde kavrulup duruyor.

Batı, bununla da yetinmemiş, klâsik emperyalizmi terk ederek, öncülerini, Ortadoğu'yu içten feth edecek, akıncılarını bir takım antik çağ iddialarıyla ve birer devlet görünüşünde ileri sürmüştür. Onlar için, ne kadar büyürlerse büyüsünler, ne kadar çılgın davranışlarda bulunursa bulunsunlar, İsrail ve Yunanistan, kendilerinden bir parçadır. Onların zaferi kendi zaferleridir. Onlar kendileridir. Öyleyse her konuda, her çatışmada onları koruyacaklar, gizli açık onları tutacaklar. Biz Ortadoğu'lular, içimizde bulunan Suriye, Irak, Ürdün gibi sun'î devletçikleri Ortadoğu için bir kaygı, ça-

tışma ve parçalanma konusu olmaktan başka bir şeye yaramıyan. Batı'yı yüzeyden bile kavramamış kadroların bilerek bilmeyerek yakıp yıktığı bu zavallı halk ve ülkeleri köklü Ortadoğu devletlerinden bir duvar gibi ayıran sınırları ortadan kaldırıp her konuda birleşmedikçe, kendimize gelemiyeceğiz, kendimizi bulamıyacağız, bize yakışan bir ülkünün gerçekleştiricisi onurlu bir hayata kavuşamıyacağız. Bilelim. Bunu iyi bilelim.

MİLLET ÖZÜ

Bir halkın gücünü ve özelliklerini tanımak kolay bir iş değildir. Kendini bir ideale adamış insanlarla, gelecek zamanı avlamakta ve yumuşamış bir maden gibi elinin altında istediği gibi yoğurmakta usta devlet adamları, işte halkın bu değişmeyen karakterini anlar ve sezerler de, bu sezgi, onları başarıya götüren ilhamın ta kendisi olur. Kalbleri haktan, halktan gelen gerçek ilhamlarla dolmayan bir insanın sürekli bir başarıya ulaşmasına imkân yoktur, tarihe ve gelecek zamana yeni bir biçim vermeği bir meslek gibi benimsemiş olanlar için. Kelimeleri birer küçük ve olağanüstü hayat parçaları gibi yaşamıyan, kelimelerde kaplan avına çıkmayan şair nasıl şair olmazsa, yüreği adalet duygusuyla taşmayan, kabarmayan bir yargıç nasıl iyi bir yargıç olamazsa, önüne düşmek istediği halkın sabrını ve atılganlığını, korku ve umutlarını, sertliğini ve elastikiliğini, cezbe ve ihtiyat şartlarını, coşkunluk, taşkınlık ve kabuğuna çekilme anlarını zamanında ve tam hesap edemeyen bir ülkü adamı,

bir devlet ve politika adamı da kısa zamanda başarı çizgisinin dışına atılır, olayların kıyısında bir deniz sisi gibi erir ve kaybolur.

Bir halkın sürekli refleksleri ancak kendisi için tarihî kritik anlarda çıplak olarak ortaya çıkar ve adeta gözle görülür bir hal alır. Savaş, ihtilâl, büyük ekonomik krizler gibi durumlarda dayanıklılığını kaybetmeyen milletler, büyük milletlerdir. Yoksa öbür zamanlarda, normal vakitlerdeki görünüş insanı aldatabilir. Bir halk görürsünüz ki, normal günlerde nerdeyse yıkılacak, kendi kendine devrilecektir. Bu halkın en ufak bir savaşa bile dayanamıyacağını sanırsınız. Fakat bir de, hatta en çetin tarafından bir savaş gelip çatmaya görsün, o halkın, yıllar yılı o savaşa mermer gibi karşı koyduğunu, daha dinamik ve enerjik bir kuvvet tablosu sunduğunu görürsünüz. Bunun tersi de doğru. Normal vakitlerde en verimli yağmurlara gebe bir bulut gibi ve en uzak ufuk hayallerine iştihalı yelkenlerini hemen açacakmış gibi duran bir halkın da, en ufak bir sarsıntıda, yerin dibine battığını görmemiz mümkündür. Çünkü, halklar, kuvvetlerini derinliklerinde ve gösterişlerini yüzeylerinde saklarlar. Halkın varlığı tehlikeye düşünce, derinliğinde binlerce yıl içinde biriktirdiği kuvvetler taşarak yüzeye çıkar ve kurtarma ödevlerini görürler, cam kesen elmas gibi tarih urunu keserler. Kültürleri yüksek, din duyguları derin ve yüce, tarihleri yoğun milletlerin derinliklerinde daha çok bu «millet özü» birikir.

Genel olarak İslâm dünyasına ve özel olarak halkımıza baktığımızda, millet oluş vakıasında beliren karakterinin çok yüksek olduğu tarihin en acı tecrübeleriyle kesin olarak ortaya çıkmıştır. İki yüz yıldanberi Batı'nın üzerimize boşalttığı kültür lavı, ekonomik yıkıntı tohumları ve bizzat savaş ateşleri, hangi toplum ve halk olsaydı, onu çoktan kül etmeye yeter de artardı. Milletimiz ve halklarımız buna dayan-

mıştır. Kaybımız büyüktür, ama yok, olmamışızdır. Şimdi rövanş günleri gelmekte ve yaklaşmakta, kin ve öç bize yakışmaz ama, bize zehir gibi koşanlara bizim şifa gibi koşacağımız vakitlerin horozları ötmekte, evrensel bir dirilişin sesleri yükselmekte.

İki yüz yıllık karartıcı propagandaya, savaşların her türlüsüne, Birinci Cihan Savaşına, en aşırı reform ve devrimlere, ansızın bastıran bir ihtilâle dayanmışızdır. Ve bugün ayaktayız. Yarın daha çok ayakta olacağız.

Bir de, Batı'nın Doğu'ya sürdüğü, Doğu'nun üzerine saman alevi Yunanistan'a bakınız, kendini gittiği yeri yakan bir şimşek sanır ve göstermeğe kalkar da, sonunda en ufak bir ateşle çevrilince intihara kalkışan akrep gibi kendi iğnesini kendi kalbine nişan alır.

GÖKLER İŞARET VERMEKTEDİR

Bize dokunan bir insan ve halk yoktur ki, kısa zamanda cezasını görmesin. Evet, Büyük Peygamberin öğdüğü bu millete içinde bir öç duygusu taşıyan devletler ve topluluklar en kısa bir zamanda adeta kaderin yüksek şuuruyla karşılaşmışlar ve kafaları en sert ceza kayalarına çarpmıştır. İmparatorluğumuzu batırmakta birinci pay sahibi, iki cihan savaşının zaferiyle taçlanamı İngiltere, yavaş yavaş imparatorluğunu kaybetmeye başladı ve en küçük ülkelerden bile koğulmanın utanç verici acı ve buruk zehrini tattı. Hiç bir politika, hiç bir kurnazlık ve zekâ, İngiltereyi bu kesin ve

amansız kader çizgisinden çıkaramadı. Çıkaramıyacak gibi de gözüküyor. Yüzyıllarca bizimle ancak savaş diyaloğ ve üslubuyla konuşan ve bizim de ancak silâhlarla çevrili bir mülâkata razı olduğumuz, bize hep soru soran ve bu sorusunu hep savaş diliyle soran, cevabını da savaş deyişi içinde alan Çarlık Rusyası da hakkettiği cezasını çekti; Rus halkı da, dış görünüş ne olursa olsun, zincire vurulmuş ve kafkaslarda iki dağ arasında çarmıha gerilmiş Prometenin çektiği hürriyetsizlik acısı ve azabıyla kıvranmakta. Dış büyüklük, içteki bu kayıtlanışla ince bir alay gibi, bir kader ironisi gibi durmakta, böylece çekilen bu azap, dış yankısını da yapamadan, sınırlarda, bir fısıltı gibi boğulup kaybolmakta. Bizim kalbimize nişan almış bulunan Yunansa, enli alınan ayaklarıyla çiğnendikten, iç savaşla yıkıntının ucuna kadar geldikten sonra, tam kendini toplayıp ilk iş olarâk da bize yiğitlil taslamaya girişti girişmesine ama, işte bugünün aktüalitesi olarak makedonya mizacının pençesine düştü ve şimdi de diktatörlük yolundan başka her yolu kapatan ve her imkânı kurutan bir lodosun kurbanı gibi bir maki gecesine gömüldü.

İslâm ülkelerinden de bizi sıkıntılı dönemimizde terk ederek sözde canını kurtarmak akıllılığını gösterdiğini sanan Irak, Suriye, Ürdün, Mısır gibi devletçikler de, sürekli depremle kıvranan ölü toprakların duygusunu taşıyor ve yaşıyor. Hiç te onur verici olmayan şartlar altında, yapma devletler olarak sürünüyorlar.

İçte de, devleti ve halkı ölümle kalım arasında sallayan, muştu yüzünü göstermeyen, ölüm titreyişiyle sarsan tanzimat sonrası devlet adamları ve kadroları da sürekli bir başarıya kavuşamadılar. Kendi hesaplarına dahi.

Yüzyıllarca Batıya karşı İslâmı can bahasına koruyan, insan vücudundan bir set olarak dinin sağlam hisarı ödevini gören, onu yirminci yüzyılın ateş siperlerine kadar getiren

ve dıştan ne kadar baskıyla ezilmek istenirse istensin içinde arı duru hakikat aşkını yaşatan bu millete karşı iyi bir göz açısından bakmayan kişi ve topluluk, doğrudan doğruya, ilahî bir cezayla karşılaşıyor dense yeridir.

Anlıyoruz, anlıyoruz, iyice anlıyoruz ki, bu milletin ilerde ortaya çıkacak büyük bir ödevi var. Sanki bir mühletin dolmasını bekliyor. Sanki bir ses bekliyor. Sanki ufukta belirecek bir atlının tozunun yükselmesini gözlüyor. Sanki şu anda yeni doğum yapmış bir annenin başucundan alkadınlarını koğalıyor. Sanki ışıklı bir kitabın ilk şafak hecelerini sökülüyor ve bundan doğan heyecanını, içinde zaptediyor, yakın bir inşaat için, için için biriktiriyor.

Bize kara rengin içinden bakanların başına gelenler bu milletin yalnız geçmiş zamanlardaki İslâma olan sadık hizmet ve bağlılığının bir armağanı değil, gelecek zamanlarda da kanıyla bu ilahi mesajı yeryüzüne büyük bir canlılıkla işliyeceğinin peşin işareti ve avansı olsa gerek.

DÜĞÜN GECESİ

Dün gece, şeb-i arustu, yani düğün gecesi. Hz. Mevlânanın, gönüller gencinin, şehzadeler şehzadesi bir güvey gibi, ölümün lâmbalarıyla donatılmış bir fener alayını andıran bir düğün havası içinde uğurlandığı gece. Toprak dünyasından gök dünyasına, arzdan arşa, insan ellerindeki ağırlıktan melek kanatlarındaki hafifliğe, karanlıktan ışıklar ülkesine, kısaca aşağıdan yücelere uğurlandığı saat. Bir şiddet meleğinin kemikleri kırarcasına ansızın kavrayışı şeklinde gelen ö-

lum bile, demek ki, Mevlânaya, bir düğün gecesinin, bir güveyiye gelişi gibi geldi.

Bu gece bir yas gecesi olamazdı, bir düğün gecesi olabilirdi ancak. Çünkü: büyük insan için, hep ilerleme vardır. Ölüm, en büyük ilerlemedir onun için. Bir yandan, bu dünyada ,izi ve eseriyle, sönmemecesine yaktığı meşalelerle sağ ve diri olarak yaşarken, öte yandan, ebedilik dünyasında da, bütün bir ömür özlemini çektiği, aşkıyla ateş harmanı gibi savrulduğu bir birlik ve bir topluluk, geçmez güzellik ve yıpranmaz gerçekler dünyasına ölümün yanına yaklaşamıyacağı bir dirilikle geçmiştir. Ölümle bir hayat ortadan kalkmamış, bir hayat, iki hayat olmuştur. Sönmemiş, parlamıştır. Azalmamış, çoğalmıştır. Seyrelmemiş yaşama dakikaları, yoğunlaşmış ve derinleşmiştir.

Bu geceden sonradır ki, Mevlânanın dünya deneyi, öteye taşınmıştır, burada da, tarihî bir kadro gibi, her doğan çocuğa açık bir gök sofrası halinde uzayıp gitmiştir. Bir sofra ki, her yüz yıl bir katını daha açacak, bir kıvrımının sakladığı nar bahçelerini önümüze saçacaktır.

Her şeb-i arusta, savrulan kar tanelerinin içinde, birbirini izleyen iki gök harmanili hayal gibi Şems ve Mevlanânın arka arkaya kayarak ufuklarda kaybolduğunu görmeyen, sezmeyen göz, ne kadar kapalı bir gözdür!

Her şeb-i arusta, tabut, tahtırevandır; içindeki diri, bir hakikat güveyisi, Hz. Mevlânadır. El üstünde taşıyan müminler, bir düğün alayıdır. Ölüm, düğünün ta kendisidir. Hem de sağdıç olan imam, Hz. Şemstir. Namaz, alayı harekete getiren bır miraçtır. Dua, Mesnevidir. Ayakların ahengi ateş nefesli neyden fışkırır.

Her şeb-i arusta, Kubbe-i Hadra, bir fosfor gıbi parlar, Şemsi saklayan bir örtü gibi titrer ve sırrını açıp ta gösterir

Şeb-i arus ta canlıdır. Mesnevinin yaprakları arasında

yaşar. Kanatları tavus kuşunun kanatlarından daha göz alıcıdır. Hem de tavusun ki gibi gurura batmış aldatıcı bir gözalıcılıkta da olmamak şartıyla. İşte böyle bir kış gecesinde, o, Mesnevinin yaprakları arasından çıkar ve kanatlarıyla Selçuk haşmeti Konyayı sığar. Günübirlik tozlardan ne bulaşmışsa dökülür camilerin duvarlarından. Mevlânanın gezdiği yerleri gezer, onun ziyaret ettiği evlerin pencerelerinden bakar ve kapılarını çalar. O gece Konya evlerinin bir çok kapısı çalınır. Selâhaddın-i Zerkubînin önünde kendinden geçerek döner döner döner, sema eder. Onun dönüşünü görenler, bir eleğimsağmanın, yedi renkli gök kuşağının döndüğünü sanırlar. Sonra Meram bağlarının yediveren kütüklerindeki karla örtülü son üzümlerden bengisuyu içer içer, kanmamacasına içer. Ve Şems-i Tebrizinin kaybolduğu noktada, gece bitip te şafak atarken, etrafında yanan bir ayna gibi dönen dünyaya bir kaç ölümsüz bakış atarak, kanatlarını açar ve gökyüzüne doğru uçar.

AĞLAYAN NAR

Yaşıyan, canlı her milletin bir ülküsü ve bu ülküye bağlı sembolleri vardır. Semboller, ülküleri görünür hale getirirler. Bayrak, her ülküde ortak bir semboldür. Bir takım kuruluşlar da, bir yanıyla millet organizasyonunun kalbini, bir yanıyla da tarihî sembollerini biçimlendirir. Millet topluluğu her dağılmaya yüz tuttuğunda, bu semboller, zihinlerde, hayallerde, hafıza ve hatıralarda harekete geçerek kopuşu önlerler. O topluluğun tarihteki yerini, parlak günlerini, za-

fer dönemlerini bugünkü zamana çağırırlar. Semboller demek ki tarihi bir çağrışımın ipuçlarıdır. Boynumuzdaki hayat ağacı gibi tarihî semboller ağı da, geçmiş zamandan gelip çağı ayakta tutan canlı millet iplikçikleridir. Çocuk, kendini bilir bilmez bu sembollerle karşılaşır ve hayatının her dönüm noktasında yeni bir yoruma ulaşır. Semboller, her insan için, ilkin masallarda, belki durgun ve bir kaç klişe içinde, kamufle edilmiş, lirik bir örtüyle gizlenmiş, perdelenmiş bir tabiat çerçevesidir. Masallarımızdaki, padişahın hasbahçesindeki yarı kızarmış elma, ülkü sembolümüz olan kızılelmanın bir çocuğa sunuluşundan başka bir şey midir? Ağlayan nar, genel gidişteki acı çöküntünün bir yansıması, gülen ayva da, durumumuza sevinen karanlık kuvvetlerin, şeytan yüzlerinin bir sembolü değil midir? Nar, zamana dayanmayan, daha ilk soğuklarda çatlayarak kanlı gözyaşlarını döken bir yaratık, ayvaysa, kış geldikçe kabuğunu kalınlaştıran, sağlam bir hisarın içinde benliğini koruyan buruk kış verimidir. Tadıyla düşmanın oyunları gibi aldatıcı, gerçekteyse boğaz tıkayıcı bir yemiş. Demek ki narın olgunlaşması, tarihteki parlak zamanların artık sona erişine, kış, çöküntüye, ayvanın gülüşü de iyice kötü ve trajik çağların gelip çatışına denk düşer. Çocuk, tarihinin sembolik anlamını, işte böylece, ürkmeden munis bir hikâye ve dekor içinde, adeta bir içgüdü halinde öğrenir, kavrar, özümler. Hikâyenin iyi bir sonla bitişi için seçilen küçük şehzade ise bizzat gençliğin sembolüdür. Masalı dinleyen çocuğun, kendini küçük şehzade ile birleştirmesi boşuna değildir. Masal, derinliğinde, bir hedef taşımaktadır. Bu da çocuğun yetişmesi, yarın büyünce, belki de uğrunda canını bile esirgemiyeceği millet ülküsüne ilk alışması, o ülküyle ilk karşılaşmasıdır.

Sonra çocuk büyüyecek, ülküyü doğrudan doğruya kavramaya başlayacaktır. Bu sefer, masal sembollerinin yerini din ve devlet sembolleri alacaktır. Semboller, masal uçuculuğunu kaybedecek, düşüncede, edebiyatta, aksiyonda kök

saran bir görünüş, bir bakış açısının ağındaki toplanma noktaları olacaktır.

İslâm medeniyeti ve ona bağlı tarihimiz içinde, Sancağ-ı şerif, bütün gönüllerin döneceği yön olan Kâbe, ve onun ortasında, Dinin tarihini bir hamlede Hz. İbrahime çıkaran Hacer-i Esved, birer yanıyla da, işte bu toplayıcı sembollerimizdi. Kızılelma da bir fetih sembolüydü.

Batılılaşmaya başladığımızdan bu yana, her gün, kendi sembollerimizi yavaş yavaş ortadan kaldırdık. Onun yerine konmak istenen vatan sevgisi ve benzeri duygu sembollerini ise günümüzün kozmopolit propagandası silip süpürmek istiyor. Hele, bir tütün dumanı gibi ufuklarımızı karartmaya yüz tutan şu zamanların modası sosyalizm, eski ve yeni sembollerden iz ve eser bırakmamak üzere. Farkında olmadan nerdeyse sembolsüz bir millet haline getirildik. Halk sembollerini korumak ve yaşatmak için eşsiz bir takatla direniyor. Bu bir gerçekse de, eğitim, basın, radyo, bütün propaganda vasıtaları sembollerimizin ölümü için elinden geleni yapıyor.

Şöyle veya böyle, sebebi ne olursa olsun bu çağda bir büyüme gösteren şu saman alevi Yunanın bile bir sembol sevgisi vardır. Sembol koruyuculuğu vardır. İlk kritik anda kaçmış bir Kral bile, bu sembol değeri yüzünden, bir anda bir anda bir kenara itilemiyor. İsterse, bu sembol, bir batıl itikada dayansın. Altı parmaklı ve Konstantin adlı bir Kral'ın İstanbul'u alacağı saçma masalı, Yunan din ve devlet adamı üstünde bile etkisini yapıyor ve bu masal, bir sembol doğuruyor, o sembol de, günün aktüalitesi olarak megaloideaya bağlanıyor.

Sembolsüz bir millet yaşıyamaz.

İSLÂM ORTAK PAZARI

Bu çağın en çok üzerinde durulan ve gerçekten de durulması gereken yanlarından biri ve başlıcası ekonomidir. Bir topiumda ekonomik yapının temel olduğunu iddia eden marksist teorinin yanlışlığı ve aşırılığı, asıl temel olan din faktörünü inkârı, ekonominin gerçeğini de bu teorinin dışında aramaya yöneltmiştir insan kafasını. Kapitalist teoriler, bize ekonomik yapı hakkında faydalanılabilir bir takım bilgiler, kanunlar ve perspektifler veriyorsa da, insanın ekonomi alanındaki dengesini sağlamaktan mahrum bir düzene dayandıklarından, onlar da, yeterli değillerdir. Komünist ve kapitalist doktrin ve teorileri, biri bir uçta, öbürü öbür uçta olmak üzere, bir ekonomik serinin, iki aşırı, ekonomi alanıyla öbür alanlar arasındaki sulhü bozucu, sonuç olarak ancak birer özel ekonomi durumlarıdırlar ve insanoğlunun bugünku buhranından sorumlu başlıca doktrin ve sistemler olmak durumundadırlar. Onun için, insanoğlu durmamakta ve aramaktadır. Kapitalizmi ve komünizmi oldukları yerden kaydırmaya çalışmakta, birbirine yaklaştırma yollarını aramakta ve bu arayıştan medet ummaktadır.

İslâmın kendine has bir ekonomi görüşü vardır. Bu ne kapitalist, ne komünist bir yapıdır. Ne de ikisinin barışmasından doğan bir sistem. Kendi dünya görüşümüzden çıkan, hürriyet içinde gelişmeyi sağlayan, özel mülkiyeti, serbest teşebbüsü, miras hakkını değerlendiren, buna karşılık öldürücü rekabeti, sermayenin emeği ezmesini önleyen, insanın tabiatına aykırı olmayacak bir ölçü dahilinde iktisadî eşitliğe bir marj tayin eden kendine mahsus bir sistemdir İslâmın iktisat sistemi.

Komünizmle kapitalizmin karşı karşıya gelmesinden doğan siyasî ve iktisadî gerginliğin yıkılması ve sonra da iktisat alanında da insanlığa bir mutluluk yüzünün görünme-

si için islâm görüşünün üçüncü bir ekonomi bloku olarak ortaya çıkması gerek ve şarttır.

Peşin hükümlerin mahkûmu kalemler olmasa ve yol kesmese, ekonomi alanındaki tartışmalar en kısa zamanda buraya dönecektir. Bu bir yana, o göğüslerinden nişanlı, kara ve kızıl benekli kalemler, insan kâfası bu noktaya dönmesin diye, aldatıcı ve yapma bir takım yeni ekonomi alanları ilüzyonunu doğurmaya çabalıyorlar. İşte, az gelişmiş ülkeler ekonomisi, gelişmekte olan ülkeler ekonomisi, geri kalmış ülkeler ekonomisi, Asya tipi üretim gibi terimlerin gerisinde, iki anakronik ekonomi tipinin dışında başka bir takım ekonomi tiplerinin bulunabileceğini ister istemez itiraf ediyorlarsa da, bunun hemen arkasından, bu ekonomileri belli-başlı medeniyet kavramlarının ve yaşayışlarının içinde ve etrafında arayacaklarına, gidip gidip yine komünizm veya kapitalizmi hedef alan ekonomiler olarak biçimlendirmeye çalışıyorlar. O iki tipten bir türlü uzaklaşamıyorlar. Bu yeni ekonomileri, ya tiplerin bozulmuş şekilleri, yâni o ekonomilerin doğurduğu ekonomi tipleri olarak tanıyorlar veya ilerde o tiplere ulaşmayı hedef almış ekonomiler olarak bunların üzerinde duruyorlar. İnsanlığın tarihini bir trajedyaya çevirmiş bulunan bu iki ekonomi tipinin dışında yeni bir ekonomi doğmadıkça insan için mutluluğun mümkün olamıyacağını unutuyorlar.

İnsanlığın yüzünü islâmın ekonomi görüşüne çevirmenin birinci çalışması teorik alanda olacaktır. İkinci çalışması da pratik alanda. Hattâ bir bakıma, pratik alan çalışması, teorik alan çalışmasından daha önemlidir. İslâm ekonomisinin insnlık için bu kurtarıcı yanını gözle görülür ve elle tutulur bir hâle getirecek olan bir pratik alan çalışması, zaten metodu gereği gözlemeden doğan teorik çalışmalara da ışık tutacak, batı tipi düşünmeye mahkûm zihinleri de peşin hüküm zincirlerinden kurtaracaktır.

Yüzyılımızn ekonomi tarihinde çok önemli bir yer tuta-

cak olan «İslâm Ortak Pazarı» çalışmalarının sessiz sedasız yapıldığı bugünlerde başımızı biraz da İslâm ekonomisi üzerine eğmek zorundayız. Durmadan iktisadî bağımsızlıktan söz eden sol kalemlerin, bağımsızlığın bellibaşlı garantisi böyle bir bölge pazarının ilk kuruluş adımlarında, ölüler gibi susması, gören gözler için ne kadar anlamlıdır!

MEVLÂNA ENSTİTÜSÜ

Muhyiddin-i Arabi Hz. lerinin Füsus-ül Hikemi gibi kendine mahsus bir Kur'an tefsiri olan ve Anadolu ufuklarını 700 yıldır Kur'an ışıklarıyla donatan Mesnevinin ilham sahibi Hz. Mevlâna'nın, düğün gibi karşıladığı ölüm gününü, yine Kur'an'ın indiği bu kutlu oruç günlerinde yaşadık. Ramazan ayı içinde Kur'an-ı Kerim, Kur'an-ı Kerim içinde, onun aşk kanıyla yazılmış bir yorumu olan Mesnevi, Mesnevi içinde bir düğün gecesi (şeb-i arus): işte size, bizi çekip götüren Mevlânâ'nın yaşayan bir kerameti.

Bugünler, bir bakıma, Mesnevinin dünyayı şereflendirdiği günlerin bir benzeridir. O zaman, Batı'dan Haçlılar, Doğu'dan da Cengiz orduları gelerek İslâm dünyasını, bir yıkılışa götüren, kuşku ve tereddüde boğan aklın kavrıyamıyacağı ve ancak aşk ve vecdle karşılanabilecek acı bir kader şartına bağlamışlardı. İşte Mesnevi, İslâm Dünyasının siperleri olan Anadoluya böyle ulu bir ödevle geldi. Merkez noktasında Mevlâna ve Mesnevi, Horasan erenlerinden bir halka, Anadolu'da, yeni bir hamleyle islâm insanını, yeni devlete, yeni hayata, canlı bir medeniyet kıvamına getirdi. O

atılış ve sıçrayış, islâmı bugünlere kadar diri ve sağlam olarak getirdi. 20. yüzyıl da medeniyetimizi, o dönemdeki kıskaca benzer bir kıskaç içine aldı: bir yanda, haçlıların yenisi Batı, bir yanda da Cengiz aksiyonunun bir de ideoloji gücüyle destekli benzeri komünizm. İşte canlı ve yeni inanç, düşünce ve aksiyon akımlarıyla birlikte ve onlarla içiçe Mesnevinin yeniden en güçlü bir şekilde kurtarıcılık ödevinin gelip çattığı saatler. Daha önce, Mesnevi Anadolu ve İslâm dünyasının kurtuluşu için başlıca ödevini gördükten sonra, klâsik kültür eğitiminde baştaki yerini almış, yüzyıllarca Müslüman Türkün belli başlı ana din, tasavvuf ve edebiyat, kültür ve ruh eseri olarak okunmuştu. Şimdi, bu klâsik ödevi aşan şartlar geldi. Öyleyse özünde bir velâyetin diriltici nefesini taşıyan Mesnevinin de yeniden, olanca ışığıyla ortaya, bir zeytin altı barışı ve bir kılıç gibi çıkacağı günler geldi.

Yanlış bir edebiyat kanaatı ve bilgisi olarak bir çok kişi Mesnevinin farsça yazılışına hayıflanır. Halbuki iyice düşünülürse, bu da, büyük Mevlâna'nın bir kerametinden başka bir şey değildir. Eğer Mesnevi türkçe yazılmış olsaydı, ne kadar büyük olursa olsun, zaman içinde eski bir edebiyat metni gibi karşılanacak ve sadece öğretim alanı içinde kapalı bir hayatla çevrili olarak kalacaktı. Halbuki, farsça söylenmekle bir yandan Anadolu dışındaki dünyaya sürekli olarak seslenme imkânını sürdürmüş, öte yandan, her yüzyılın canlı türkçesine çevrilerek Anadolu'da devamlı olarak çağdaş olmuştur. Böylece, büyüklüğün ve güzelliğin son sınırında da olsa, bir mermer heykel gibi geri çağlarda kalmamış, her çağ bir çocuk gibi doğmuş, büyümüş, yaşamış, sonra bir sonbaharda yerini yeni, canlı ve genç bir Mesneviye bırakmıştır. Hepimiz, ufkumuzda hiç değişmeden duran bir Mesneviyle, bir de her çağ onun açılan bir kıvrımı gibi gelişen Mesnevi tercümeleri ve şerhleriyle karşılaşmış, her kar-

şılaşmada da canlı bir kerametin diriltici serin bad-ı sabasını yüzümüzde duymuşuzdur.

Bu çalışmalar halkın kendi enerjisiyle ve ruh kudretiyle ortaya koyduğu verimlerdir.

Halkın ve devletin bütün imkânlarından faydalanan Üniversite ise, Mevlâna gibi dünya çapındaki bir veli, bir aşk adamı, bir şair, bir ideal insanı, bir islâm önderi için hangi etüdlerle karşımıza çıkmıştır?

Vakit kaybetmeden Edebiyat Fakültesine bağlı bir MEVLÂNA ENSTİTÜSÜ kurmamız ve bir Mesnevi Kürsüsünü açmamız lâzımdır. Böyle bir teşebbüs, Üniversitemizin şahsiyetini bulmaya ve kültürümüzün yeniden çağa hitap edebilecek bir diriliğe kavuşmaya başladığına bellibaşlı bir işaret olacaktır.

SUÇ VE CEZA

Tarihin herhangi bir döneminde bir ülkedeki suç ve cezanın kesinlik veya bulanıklığı, sınırların bulutlanışı ve buğulanması veya bir yaz göğünün ufuk çizgisi gibi net oluşu, sertlik veya yumuşaklıkları, aralarındaki uyum veya uyumsuzlukları o toplumun adalet durumu, dolayısıyla da sağlamlığı veya çürüklüğü hakkında bir fikir verir.

Yeni bir inanca katılmaktan başka bir suçları olmayan ilk hristiyanları kanlı bir eğlencede aslanlara yedirmek, çarmiha germek ve çivileyip yakmak gibi bir ceza sistemi uygula-

yan Roma'nın, sonunun geldiğine bundan daha canlı ve beliğ bir çöküş işareti bulunabilir miydi? Doktrininden ötürü filozofuna zehir içiren Yunan Medeniyeti de, bir bakıma, filozofunun şahsında, o zehiri, daha da tesirli ve öldürücü olmak üzere, bizzat kendisi içmiş demek değil miydi? Filozofun zehir içen tarafı sadece vücudu, bedeniydi. İsmi, görüşleri, eser ve tesirleri o zehrin yıpratıcılığını da aşarak gelecek zamanlarda daha çok yaşıyacaktı. Hatta o zehir biraz da düşünceler için bir nevi panzehir olmuştu. İnsanlığın, çağların dikkatini üzerine çekecekti. Bu kararla kendini zehirleyen medeniyet ve ülke ise bir daha dirilmemecesine kendi hayatına onursuz bir şekilde son veriyordu.

Suçları sıralayan kanunlar, suç muhtevasını tayin eden yorum, karar ve uygulayışlardaki değişmede bir hızlanma varsa, bu hızlanışın içinde geliştiği toplum, kritik bir kültür ve öz buhranını yaşıyor demektir. Bu değişim iyiye doğru da olabilir, kötüye doğru da. Bir dönemde suç saymanın ve suçları karşılayan cezaların şiddetlenmesi, belki de o sistemin artık son dayatışı olacak, sonra da toplumda yeni beliren ve asıl gerçekleşmesini gelecek zamanlarda bulan yeni kuvvetler ve tepkilerle tarihin ağır kabir taşları altında karanlıklara kavuşacaktır.

Üzerinde durduğumuz suç cinsi, elbet, her devir ve her şartta suç sayılan adam öldürme, hırsızlık cinsinden suçlar değildir. Gerçi sözünü ettiğimiz değişim ve hızlanma bu suçlar gibi klâsik suçlar üzerinde bile bir tesir yapacaktır. Ama bizim üzerinde durduğumuz suçlar veya suç sayılan fiiller, daha çok siyasî, fikrî inançlarla ilgili fiillerdir. Bir toplumun, bu konulardaki tolerans ve şiddetini kullanma tarzı, o toplumun geleceğe bakışı ve uzanışı, yaşayışındaki tutarlılık için az çok bir fikir verir. Çünkü: sonucu, henüz nebülöz bir halde olan bir fikir, inanç ve ideolojilerin birbiriyle ve toplumu yürüten kurulu düzen düşünceleri ve güçleriyle çatışması ve bu çatışmalar sonundaki zafer ve yenilgi-

ler tayin edecektir.

Bu açıdan ülkemize bakarsak birdenbire büyük bir dönüşümün önünde hızla döndüğümüzü görürüz. Düne kadar en ağır suç sayılan bir sol düşünce, bugün, bütün, sertliği, aşırılığı ve yıkıcılığıyla bir serbestliğe kavuşmuş bulunuyor. En aşırı ihtilâlci sol söz ve aksiyon siyasî parti katlarına kadar çıkıyor. Dün denecek kadar yakın bir zamanda en romantik ve teorik marksist bir cümlenin fısıldanması bile mümkün değilken şimdi nerdeyse miting meydanlarında duvarlar üzerine çıkılarak ihtilâl kışkırtıcılığı yapılıyor. Radyo da bu sol propagandanın gedikli ve demirbaş bir sözcüsü ve memleket çapındaki mikrofonu, sadık hoparlörü durumunda ve tutumunda gibi. Bu değişme nasıl oldu? Birdenbire nasıl ortaya çıktı? Bunun üzerinde uzun uzun en ilmî arayış usulleri ve soğukkanlılığıyla durmak ve düşünmek lâzımdır.

Öte yandan lâiklik terimi gibi teoride bile çok tartışmalı bir kavram, en kesin bir suç jeneratörü gibi işlemekte, bu kelimeyi hayatında ya durmuş veya duymamış, duymuş olsa bile en kaba anlamını bile bilmemekte haklı olan bir çok kişi onunla ilgili görülen suçlardan yatmaktadır. Bir yandan Üniversitelerde, lâikliğin tarifi üzerinde bile tam bir anlaşmaya varılamazken, öte yandan bu işin gönüllü uzmanı kesilmiş bir takım ilim payeliler bu suçun bir türlü kesin sınırlarını çizemez, teoride bile belli kriterler üzerinde bir anlaşmaya varamazken, pratikte, kendi görüşlerinden ötürü olarak, bu kavramın ekin biçen bir orak hızı ve keskinliğiyle işletilmesinin birinci yol açıcıları oluyorlar.

Bu mesele bir adalet meselesi değildir artık. Onu aşmış, toplumun özündeki bir değişmeye gelip dayanmıştır.

ÖDEV ŞUURU

İçinde bulunduğu zamanı tanımak, anlamak, bilmek ve sezmek.. İşte insanın birinci şuur ödevi. Öbür insanlar arasında ayakta durabilmek, hatta o insanları toptan görebilecek bir taş yüksekliğinde yukarda bulunmak için gerekli asgarî şuur, varolmak, ödevinin birinci şartıdır. Evet, var olmak, ekzistansiyalistlerin iddia ettiği gibi sadece başsız sonsuz, kayıtsız şartsız bir mûta değil, bir ödevdir. Kendini yaratanı bilmek ve bu çerçeve içinde bir hayat tarzı tutturmak şuur ve ödevi. Toplumlar ve devletler için de durum aynidir. Onlar da, tarih içinde bir ödev seçmemişlerse kendilerine, uzunboylu yaşamalarına imkân yoktur. Ses bir yere ulaşacaktır. Işık çevresini aydınlatacaktır. Denizin dalgası karaya çarpacaktır. Ateş yakacak ve su yıkıyacaktır. Her varlığın bir ödevi vardır. En büyük, bir bakıma da en ağır, o derecede de en şanlı ödevi insan yüklenmiştir. Hele bir de, bu ağır ama şanlı ödevle yüklü insanlar bir araya geldi mi, yani bir toplum, bir ülke veya bir devlet olarak ortaya çıktılar mı, bu ödev, kendi üstüne katlana katlana, bir çığ gibi büyüyecek, kırk katlı güller gibi katmerlenecek, incelecek, teferruatlanacak, yükselecek ve derinleşecektir.

Bir insan, bir ülke veya bir devlet, kendini bildiği bir yaşa gelir gelmez, şimdi bizim ödev dediğimiz, medeniyetler ve kültür tarihininse, medeniyet ve kültür adını verdiği derli toplu, bir bakış açısı ve bir hayat tarzı sunan, aşağı yukarı ayni cinsten (homojen) bir yapıya sahip muhteva bütünleri arasında bir seçme yapacaktır. Ayni medeniyet ve kültürleri seçenler arasında dostça bir yarışma ve yardımlaşma, birbriine zıt medeniyet ve kültürlere katılanlar arasında da bir çatışma ve kavga kaçınılmaz olarak başgösterecektir.

Biz, bin yıldan artık bir zamandanberi islâmı, kültür ve medeniyet olarak seçmiş bulunuyoruz. Bin yıldanberi onun-

la öyle kaynaştık ki, bugun ondan ayrılmak, adeta kendimizden, etimizden, kemiğimizden, derimizden ve kanımızdan ayrılmak demek olur. Yeryüzüne, Asya'ya, Afrika'ya ve Avrupa'ya onun sayısız anıtını diktik. Onun çizgileriyle yeryüzünün yüzünü değiştirdik. Onunla birlikte girdiğimiz şehirlere öyle bir ahenk geldi ki, biz oradan çıktıktan sonra bile, yüzlerce yıl, oranın müslüman olmayan halkı bile o günleri bir altın çağ gibi hatırladı durdu ve hiç unutmadı. İnsanlığın ortak mirasına, düşünce, ilim ve sanat dünyasına İslâm'ın kazandırdığıyla hiç bir medeniyetin envanteri, boy ölçüşebilecek gibi değildir. Ve tarihin arı duru platformuna oturan islâm insanı, insanlığın ufku olmakta devam etti ve hâla da etmektedir.

Rönesanstan sonra Batı, belli bir alanda teknikte ansızın bir tepe noktasına yükselince, öbür ülke ve medeniyetlerin yanı sıra bizim medeniyetimizi de yıkmak için bütün gücüyle üzerimize yüklendi. İşte 20. yüzyılda bu dâvanın sonunu almak isteğindedir. Öbür ülkeler ve medeniyetler için kesin bir zafere ulaştığı da doğrudur. Ama İslâmın durumu değişiktir. Bir an için bir bocalama geçiren islâm ülkeleri, günümüzde yeniden kendini bulmaya başlamış, her alanda, Batı'nın kendince bir kader gibi tâyin ettiği sonuca imkân bırakmıyarak, yavaş yavaş uyanmaya, karşı koymaya, kendi şahsiyetini aramaya başlamıştır. İşte bizim diriliş diye üzerinde durduğumuz gerçek budur. Batı, İslâm medeniyetini öldürememiştir. İslâm Medeniyeti, Batı kültürüyle olan bu ölüm kalım çatışmasından da ibret alarak, yeniden, en canlı ve orijinal bir medeniyet ve kültür olarak ayağa kalkmaktadır.

İçinde bulunduğumuz zamanı ve çağı idrak etmek, müslümanın, bütün benliği ve varlığıyla, insanlık kürsüsüne rakipsiz olarak yerleşecek ve getirdiği mesajla, insanı, yeniden bir uçurumun, atom ve feza uçurumlarının ucundan döndürecek olan İslâm'a kendini adaması demektir. Ateşe

giren Hazreti İbrahim, çölde inananlarıyla birlikte kırk yıl türlü imkânsızlıklar arasında dönüp duran Hazreti Musa ve nihayet görülmemiş acı ve sıkıntılarla, ölüm tehlikelerine katlanarak insanlığı kurtarmağa çalışan Büyük Peygamberimiz, ödevlerinin, çağlarının ve eninde sonunda çekilen çilelere tam bir karşılık olarak gelecek olan zaferin iyice şuurundaydılar.

YANKI

Bu ramazan, Kur'an-ı Kerim'in insanlığa inişinin 1400. yıldönümüdür. Kur'an, bundan bin dört yüz yıl önce bir kadir gecesinde indi. Ve onun bize gelişinin üzerinden bin dört yüz kadir gecesi geçti. Arı, kendine gelen vahiyle nasıl peteğini örer ve balını yaparsa, müslümanlar da kendi peygamberlerine gelen vahiyle, Kur'andan yayılan ışıklarla eşsiz bir medeniyet kurdular. Yeryüzünde Kur'an şehirlerini yaydılar. Kur'an gerçeklerinden, Kur'an'ın sanatından, Kur'an'ın sesinden insan ruhunu bir hakikat sitesine çevirmek birinci işleri oldu müslümanların.

Kur'an'ın inişiyle, dünyaya, öteki dünya da inmiş oldu. Kur'an'ın aşınmaz lehimi ve kaynağıyla müslümanın ruhunda iki dünya kaynaşmış ve birleşmiş oldu.

Bin dört yüz yıldır ki, o, bizim hayat ışığımızdır, gören gözümüz, çalışan kalbimizdir.

Hayatımızın hiç bir çizgisi olmadı ki, oraya, Kur'an-ı Kerim'in tuttuğu bir ayna ve bir ışık bulunmasın. Yaşayışı-

mızın nice çizgileri, vücuttaki kan damarları gibi, Kur'an çizgileridir.

Atalarımız, her yıl Kur'an'ı bir baştan sona okurlardı. Böylece Kur'an-ı Kerim, yavaş yavaş onların ruhlarına geçerdi. Onun yapraklarına eğile eğile babalarımızın ve annelerimizin yüzünü bir Kur'an aydınlığı kaplardı. İşte bunun için bir müslüman daha ilk bakışta yüzünden tanınır.

Kur'anla olan bu yakınlık ve dostluk, adetâ kardeşlik, mü'minin ahlâkını Kur'an ahlâkıyla donatır.

İslâm medeniyetinin her alanında, unsurları derleyip toplayarak kaynaklara çıkınız. Göreceksiniz ki, bu kaynaklar gide gide Kur'an'a varacaktır.

Kur'an-ı Kerim, Allah'ın insanlığa armağan ettiği büyük bir medeniyetin ulu kitabıdır.

Tek noktası bile eskimeyen, ölmek nedir bilmeyen, diri ve diriltici, içi mucize dolu kitabı.

Bin dört yüz yıldır, savaşlara onu okuyarak başlıyoruz. Zaferlerimizde, getirdiği yardımcı melekler ordusuyla en büyük pay sahibi yine odur. Zafer sonunda onun adalet ve merhametiyle esirlere ve yenilenlere insanca davranmış ve tarihimizi lekelemekten korumuşuzdur. Kendi yanlışlıklarımız veya kader gereği yenilmişsek bizi avutan ve onulmaz umutsuzluklardan koruyan, yine şanı büyük Kur'an olmuştur.

Kur'an, insana şifa, toplumlara şifa, medeniyetlere şifa ve tarihe şifa olmuştur.

Ölülerimizi son yolcu edişte ancak onunla yolcu edebilmişizdir. Ölümün dağ ağırlığını ondan başka hafifletecek zaten hangi kudret olabilir ki?

Kur'an'ın her çağa hitap eden ayrı bir mucize dili var. 20. Yüzyıl da, ayın bölünmesi, mi'raç mucizelerinin, dünyacı bir yorum ve usülle pesinde değil midir?

Her yıl gelen kadir gecesi, Kur'an'ın mucize yüklü ağırlığıyla, arştan dünya'nın göğüne indiği kutlu gecedir. O gece okunan Kur'an'lar, yukardan Kâinatın üstüne inan Kur'an'a, yeryüzünden yükselen bir yankıdır.

Bin dört yüz yıldır dünya zamanın üstünde bir köpük gibi bu yankıyla çınladı durdu. Dünya kayalığı, Arşa, onun yankısıyla, mahcup olamıyacağı yüksek bir cevap verebildi.

İnsan, Arştan gelen soruya Kur'anla arşın cevabını verdi.

Kıyamete kadar da bu cevabı verebilmemiz için, Kur'anın bizi bırakmıyacağına dair, Allah'ın sözü vardır.

Ne mutlu meşalesi Kur'an olan bir ümmete!

BİR İFTAR VE ÖTESİ

Meclis Başkanının bir iftar yemeğini bahane ederek, bu kutlu oruç günlerinde, memleketimizin din duygu ve ilgilerine kökten yabancı basın, islâm'a ve müslümanlara her zamanki saldırılarına girişmişlerdir. Yeni bir dünyanın kurulduğundan habersiz, demokrasinin dinden kopuk yaşıyamıyacağını bilmezlikten gelen, 20. yüzyılın kanlı iki trajedyasından çıkmış bir insanlığın, yeniden dine dönüş yaptığını gözlerden saklamaya çalışan, köhnemiş bir takım düşünce kırıntılarını ilke diye tutturmuş olan, bu, öz benliğimize aykırı basın, mâsum, ve siyasî en ufak bir kasıt taşımayan bir iftar yemeğine bile tahammül edemiyerek, cumhurbaşkanı'na, başbakan'a, meclis başkanı'na dinle ilgileri yönünden sataşmaktan geri kalmamaktadır. Haber yazıcılarından, fıkracılarından başyazarlarına kadar, bu halkın artık dinleye dinleye usandığı demagojik korkutma zehrini saçan, Batı'nın acı ve yalancı kauçuğundan yapılma ağızlarını bir kere daha açmak-

tadırlar. Saman kâğıdından yapılma dudaklar ve ağızlardır bunlar, odundan yontulmuş kalemlerdir bunlar.

Meclis başkanı'nın verdiği yemek, bütün demokratik ülkelerde rastlanan geleneklere uymaktan başka bir şey değildir. Meclis başkanı, başkanı bulunduğu arkadaşlarının duygularını, bu din ayında bir iftar yemeği vererek paylaşmıştır, o kadar. Onların korktukları, bu iftar yemeği değil, o yemeğin hatırlatabileceği, çağırabileceği daha köklü ve derin anlamlı din bağlantılarıdır. Onları önlemek için şimdiden gereğinden fazla ihtiyatlı davranarak, korkutucu hiçbir yanı olmayan bir toplu oruç açma işlemine bile karşı koymakta ve cumhurbaşkanı'nı, başbakanı, meclis başkanı'nı, din konusunda en küçük bir aksiyondan, kımıldanmadan çekindirmeye, soğutmaya, ürkütmeye çalışmaktadırlar.

Önce şunu söyleyelim: Türkiye, halk idaresinde, dönülmez bir takım ileri adımlar atmıştır. Kendisini yönetenlerin halk içinden gelme ve çıkmadır. Yoksa başyazarlığı bile kalem kuvvetiyle değil de kapalı bir kast sistemi içinde babadan miras yoluyla alan, diktatörlük artığı, şımarık ve halk düşmanı bir basın adamı gibi Ada'da Moda'da keman çalarak yetişmemişlerdir. Bu liderler, demokrasinin asgarî çizgisinin, halkın inançlarına saygı gösterme sınırından geçtiğini bilirler. Zaten bunu bilmedikleri takdirde, sosyal bir saygı seleksiyonu olarak işleyen seçim sistemi, onların yerine kısa zamanda halkı gerçekten seven kişileri getirmesini bilecektir.

İslâm kültürünün amansız yıkıcısı olmayı şeytanî bir ödev gibi benimsemiş bu basın sanıyor ki, devlet adamlarını, eskiden olduğu gibi, kendinin o kapkara telkin baskısı altına alacak ve bu telkin tekeliyle onlara istediği yönü verebilecektir. Hayır ve asla! Ve artık hiçbir zaman! Demokrasi tek sesin değil, çok sesin yükseldiği bir düzendir. Devlet adamı,

yalnız kaptığı köşede durmadan ağuştos böceği gibi öten cırlak böcek seslerine değil, halkın içinden yükselen yeni ve canlı seslere de kulak verecek ve bilhassa bunları dinleyecektir.

Sonra şunu ekliyelim: meclis başkanı, öyle, mâsum bir iftar yemeğiyle de yetinmeyebilirdi. Buna kendi hesaplarına şükretsinler. Genç başkanın, bir montanyarlar reisi gibi davranmadığına şükretsinler. Başkan, tarihimizin karanlığına gömülmüş bir çok hakikatları, arkadaşlarını da arkasına takarak, bir ihtilâlci sertliğiyle haykırabilirdi. Türk tarihinin kapalı dosyalarını yeniden açabilirdi. Buna şükretsinler! Başbakan, müslüman ülkelerin başbakanlarını yeni bir islâm blokunun doğması için toplayabilirdi. Bir cuma namazını yurttaşlarının arasında kılmasına şükretsinler. Cumhurbaşkanı, bütün islâm ülkelerinin başkanlarını ve halklarını tek bir kalbin sahibi kaynaşmış bir vücut halinde birleşmeye çağırabilirdi, islâm kültür ve medeniyetinin dirilişi için yepyeni bir akımın tarihî çağrısını yapabilirdi. Meclis'te yeminden sonra dua etmesine ve Londra'da müslüman devlet elçilerinin yemeğini nazik bir edayla kabul etmesine şükretsinler.

ÂKİF'İN DOĞUMU

Otuz bir yıl önce bugün, Âkif, dünya vaktini doldurdu, ahiret vaktine başladı.

Ölüm bir son değil, bir başlangıçtır. Nitekim ölülerin arkasından okuduğumuz Fatiha da, Kur'an-ı Kerimin başlangıç sûresidir.

Ölü, bu hayattan üstün ve ileri bir yeni hayata başlayandır. Hele, ölen, kendini bir ideale adamış insansa, o her iki dünyada da, yeni bir hayata başlamıştır.

Büyük insanların ölümleri bir bakıma doğumlarıdır. Onların doğumları uzun sürer. Bütün bir hayat onlar için bir doğumdur. Doğum içinde doğum, doğum içinde doğum. İşte büyük insanlar için hayatın anlamı. Çektikleri çile, bir ömür süren bir doğum sancısıdır. Ne zaman ki ölürler, işte o zaman tam doğmuş olurlar. Sonra yüzyıllar içinde serpilip gelişeceklerdir. Bir çağda rüşde erecekler, bir çağda delikanlıdırlar, bir çağda olgunlaşmışlardır, bir çağda da iyice yaşlanırlar. Bir bakıma da hep gençtirler. Her yıl, kendi gençliğini, eski zamanın büyük insanlarında yaşamak ister.

Öyleyse, bugün, Âkif'in ölüm gününden çok. doğum günüdür. Mevlâna'nın, ölüm gecesine şeb-i arus demesi, işte böyle bir doğuma gebe olmasındandır.

Toplumumuzun son elli yıllık macerasında yıkımların en şiddetlisine çatan Âkif binası, bugün her zamandan daha çok ayakta ve sağlamdır. Âkif yapısının duvarları gün geçtikçe, canlı ağaç gövdeleri gibi toprağa kök salmakta, toprakla tek bir vücutmuş gibi kaynaşmaktadır. Topraksa biziz. Biz Türkiye müslümanları.

Âkif'in düşünceleri ve şiirleri, gün geçtikçe içimizde yeni ve canlı bir mantık gibi gelişiyor. Teorik bir sistem gibi değil, canlı bir organizma gibi hayatın nefesini alıp veriyor ruhumuzda ve zihnimizde.

Âkif, Meşrutiyette, bir teşrih masası gözüdür, şiddetli bir gözdür. Cihan Savaşında bir destan kalbi, bir destan yüreği, bir destan dilidir. Cumhuriyet döneminde bir zihin ve bir beyindir. Ölümünün yaklaştığı yıllarda da, bir yandan üstümüze düşen tarihi gölgeden üşüyen, öte yandan ölümün kartalsı gölgesinin gecesine gömülen garip, sürgün, mahzun bir ruhtur. Ama gözken de, kalbken de, dilken de, zihin ve akıl-

ken de, ruhken de, varlığı, hep ilerdeki umutlardan neşvünema nefesi alan bir gelecek zaman adamıdır.

O, toplumdaki ölülüğe başkaldırmış, normal bir gelişmenin de çıkar yol olmadığını sezmiş, devrimlerin yapıcı değil yıkıcı olduğunun tam şuuruna varmış olarak insanımızın, mânen ve maddeten yeniden canlanması için bütün kültür, edebiyat ve irade gücünü harcamış, kendini bu yola adamış bir doğu kahramanıydı.

Şimdi Âkif, gün gün ölen biri değil, saat saat doğan biridir. Üzerine çok yazı yazılmış olmasına rağmen, daha Safahatı bile, derinlemesine ve teferruatlıca incelenmiş değildir. Henüz Âkif'in şiiri bâkirdir. İçine girilmemiştir. Ama, Âkif'i inceleyecek nesil mutlaka gelecektir. Onun sesini öbür seslerden ayıran farkları seçecek, ondaki hayat unsurlarını göz önüne koyacak, onun özlediği islâm sitesini kuracak nesil gelecektir.

O nesille birlikte Âkif de bütünüyle geri gelecektir.

KADİR GECESİ

Belki bu gecedir, belki başka bir gecedir, Kadir Gecesi.
Kur'an'ın öğdüğü bir gecedir Kadir Gecesi.

Kur'an gelmeseydi, kâinat ve varlık, her türlü yaradılış, sırrı çözülemez bir tılsım, bir büyü gibi kalırdı. O, yaradılış bilgisinin ders kitabı olarak bir kadir gecesinde indi. İşte kadir gecesi, kâinata anlamını getiren gece'dir.

Kadir Gecesi, bir «ağırlık merkezi gecesi» dir. Allah, kutsal sözlerinin bütün ağırlığını bu gece'ye koydu. Bu gece, Kur'an, kutsal ağırlığıyla ve bir bütün halinde dünya göğünün üzerine indi. Dünya ufkunu, vahyin yedi renkli kuşağı, eleğimsağması, bereket getiren bahar yağmuru bulutları gibi, bir merhamet gibi, bu gece örttü.

Her gündüzün ağırlığı gecede, bütün gecelerin ağırlığı kadir gecesinde. İşte bunun için, kadir gecesi, hayatın ve hilkatin ağırlık merkezi gecesidir.

Orucun şifa saçan ellerinde müslümanın kalbi onarıla onarıla, ramazan hilâli büyüdükçe nefsin hilâli küçüle küçüle, öyle bir geceye gelinir ki, nefs, başına, dünya kirlerini yıkayıp alıp götüren sıcak suların döküldüğü bir ölüye yaklaşır. Onu yıkayan meleklerin dünyamıza indiği gecedir Kadir Gecesi.

En ağır hastaların bile hafifledikleri, öteye geçen mü'minlerin bir kuş hafifliğiyle geçtikleri, yoksul sofralarının gökten gelme bir bereketle birdenbire zenginleştiği bir gecedir Kadir gecesi.

Gecelerin de bir imamı vardır. Gecelerin imamı, en büyük imam Kur'an-ı Kerim'i kalbinde taşıyan Kadir Gecesi'dir.

Ey gözlerden gizli, fakat gönüllere aşikâr Kadir Gecesi! Zamanın kalbinde en doğru ve şaşmaz bir saat gibi çınlayıp giderken, yurdumun üstüne, vahyin geçmez izini ve yıpranmaz eserini, ölmez sesini bir kere daha işle!

Pas tutmaz güneşi bir daha getir, ey Kadir Gecesi.

Seni bulmak için bilen gönül, çöllere bile düşmek gerekseydi, düşerdi. Kutuplarda buzların altında, bin yıl, kalıp almak gerekseydi, alırdı. Fakat sen, kendin geliyorsun. Seni bulmak için arınmış bir kalble aramak yetiyor. En saf bir merhamet gibi kendin geliyorsun.

Allah'tan bir bağış gibi, Peygamber'den bir armağan gibi, Kur'an'dan bir nefes gibi, sahebeden bir ses gibi, şehitlerden bir hatıra gibi, imamlardan bir ilim gibi geliyorsun.

Müslümanların hükümranlığını dünyaya ilân için geliyorsun. Putları karanlığa boğmak için geliyorsun. Velilerden bir müjde, bir mektup gibi geliyorsun. Okuyan için ne kutlu bir barış ve kurtuluş mektubatısın sen.

Bu son yıllarda ramazan, kadir gecesi ve bayramlar, adeta, kendi genel varoluş ödevlerinin dışında bir misyon daha yüklenmiş bulunuyorlar. Ramazan ve kadir gecesi, bir yandan bayramlar, öte yandan noel denen hristiyanlık bayramının kutlanması gibi bir kültür dejeneressansını iki hilâlin kıskacı içine alıyorlar ve müslümanı ak ve kara arasında açıkça seçme durumuna getiriyorlar. Bu bir mucize ve hikmettir.

Seçin, bakalım ey müslümanlar, bir yanda Kadir Gecesi, bir yanda noel gecesi.

Seçin bakalım ey mü'minler, bir yanda ramazan bayramı, bir yanda hristiyan yıl başısı.

İşte kaderin eliyle bu duruma geldiniz, şimdi seçin bakalım.

Kadir Gecesi, işte böyle önemli bir değerlendiriş gecesi, bir karar gecesi ve bir hüküm gecesidir.

Belki bu gecedir, belki başka bir gece Kadir Gecesi.

Kur'an'ın öğdüğü bir gecedir Kadir Gecesi.

Çünkü: Kur'an'ın indiği gecedir Kadir Gecesi.

BİZ NE UMARKEN

20. yüzyılın en büyük şairlerinden, dünya görüşü olarak dini seçmiş düşünürlerinden, İngiltere'nin büyük övüncü nobel edebiyat armağanını da almış bulunan T.S. Eliot'un iki önemli denemesi vardır. Biri kültür üzerine bir denemedir, öbürü de, «Bir Hıristiyan Toplumu İdeali» adını taşır. Birinci denemesinde, kültürün, din temeline dayandığını müdafaa eder. İkincisinde de bir hıristiyan toplumunun yapısını, hıristiyanlık idealine göre oluşan bir devlet ülküsünü araştırır. Eliot'un birbirine bağlı bu iki denemesi rastladığı dönem bakımından çok önem kazanmıştır.

Çünkü birbirini tamamlıyan bu iki deneme, bir yanda faşizmin, bir yanda da komünizmin Avrupa kültürünü, toplum yapısını ve devlet özünü kuşattığı, imhaya giriştiği bir zamanda yayınlanmıştır. Teorik bakımdan devletten tamamen ayrı bir inanışlar bütünü olan ve buna rağmen devletle ilişkisi, tarihte, hıristiyan avrupa halkına çok acı günler yaşatmış bulunan hıristiyanlığa bağlı bir kültür, toplum ve devlet iddiası o günler için, hatta bugün için bile, Avrupa'nın ister istemez üzerinde duracağı bir konudur. Avrupa, bugün, Eliot kadar güçlü olmasa da, bir çok yazar ve düşünürün kalemiyle bu konuya eğilip durmaktadır. De Gaulle bile, kendi kültür bakanı büyük yazar André Malraox tarafından bir mit olarak tanıtılıyor. Faşizmin kan kıyameti içinden yeni çıkmış, çıkar çıkmaz da komünizmin akrep kıskacı içine girmiş Avrupa, gelecek zamanını kuşkulu kuşkulu düşünürken, yine, en büyük zekâları tarafından, hatta devlet konusunda bile, devlet kavramına yabancı doğmuş ve düşman kesilmiş, politikaya karışınca da en çok devlet mefhumunu örselemiş bulunan hıristiyanlığa geniş ölçüde eğilmekten başka çare bulamıyor. Çünkü devlet, kültür üzerine kurulu olacaktır. Avrupa kültürü ise bugünkü durumuyla, yok olmadan hıristiyanlıktan ayrılamaz. Hele komünizm ve faşizm gibi yeni yeni kültürlerin saldırıları

karşısında kendi kültür temeline dönüş Avrupa için bir zaruret oluyordu. Ve oluyor.

İslâm dünyasına gelince, bu söylediklerimiz, çok daha keskin ve kesin bir anlam ve şiddet kazanıyor. İslâm kültürü iki yüz yıldan beri yok edilmek istenen ve yok edilmek için baş vurulmadık çare kalmamış bir kültürdür. Batı, düşünce, edebiyat, kültür, din, politika ve silahlariyla, teknik ve madde gücüyle kültürümüzü yok etmek için elinden geleni yapmıştır ve şimdi de yapmakta devam etmektedir. Kültürümüzün dayanışı ve dayatışı, çağın en büyük destanı sayılmaya değer bir kültür kahramanlığıdır. İki yüz yıldır bu çok yanlı baskı altında bir hayli örselenen, fakat ölmeyen kültürümüz, yeni yeni kendine gelmeye başlamıştır. Gün gün daha çok kendine gelecek, serpilip gelişecektir. Yeni yetişecek düşünürlerimiz en derin araştırma sabrıyla kültürümüz üzerine eğilecek, şairlerimiz bu kültür savaşının destanını yazacaklardır. Teorik yapısında olsun, geçmiş zamandaki gerçekleşmelerinde olsun, devlet, toplum ve insanı bir arada düşünen, birbirinden ayırmayan, ayni kaynaktan besleyen kültürümüzün muhtevası üzerinde düşünürken, şimdiye kadar, Batı'dan içimize sokulmuş, sığ bir Ogüst Kontçuluk kokan peşin hüküm ve klişe düşüncelerden, vebadan kaçar gibi kaçmalıyız. Bir örnek olsun diye verelim: şeriatla islâm'ın biribirinden ayrılmaz olduğunu bilmeyen bir insanın bu konularda hiç konuşmaması gerekir. Şeriat, islâm'ın gözle görülür, elle tutulurcasına ölçülü biçili, tartılı sisteminin adıdır. Yoksa bir öcü değildir.

Bir bakan, hem de din işlerini yürütmekle görevli bir bakanın, kendinden önceki din yıkıcı tutumların çok tekrarladığı bir klişeye, hem de hiç yeri yokken baş vurması, hele dine önem verdiğini ve saygılı olduğunu belirtmeği ihmal etmeyen bir iktidar için çok acı bir tezattır. O iktidar ki, halk, ondan tarihi ve kültürü için en azından objektif bir aydınlanma, bir derinleşme, klişelerden sıyrılma beklemektedir. Kültürünün din ve tarihle alâkasının en sıhhatli bir şekilde yeniden

kurulmasını beklemektedir. Hiç olmazsa bu bakımdan düşünen insanlara toleranslı ve hattâ yardımcı olmasını ummaktadır.

HAKİKAT VE PROPAGANDA

Biz hakikat'ta keskin, onlar propagandada. Propaganda ile hakikat arasındaki yarışmada başlangıçta propaganda, hızla geçer hakikatı, fakat sonra çabuk yorulur, geriler, tökezler ve kalakalır. Hakikatsa yavaş yavaş ilerler, belli başlı bir merhaleye varır, her merhalede yeni bir hız kazanır, sonunda en hızlıdır ve hedefe vardığı zaman da sanki koşuya yeni çıkmışcasına bir tazelik ve canlılık içindedir. Hakikat yorulmaz, Çünkü o işledikçe dinlenmesini çalışmasının içinde yapar. Yalana dayalı propaganda ise çalışırsa hızla ve şiddetle yorulur, dinlenirse ölür. Propaganda zamanı sürükler ama, bu sürükleme bir yere kadar mümkündür. Aslında, zaman propaganda muhtevasıyla birlikte gitmemiş, sadece onun baskısıyla kauçuk gibi bir miktar uzamış, gerilmiştir. Bundan sonra da propaganda zamanı çekerse, zamanın kopması veya birden propagandanın elinden kurtularak eski yerine dönmesi gerekir ki, çok defa, bu ikincisi olur. Zaten, ikisinden hangisi olursa olsun, artık, propaganda konusu, zamanla olan ilgisini yitirir Ve yitiriş o yitiriş. Yalanın son direnişi de zamanın sırat köprüsünden

aşağı yuvarlanır. Hakikatsa, zamanı zorlamaz, onu canlandırır, zaman hakikat muhtevasıyla dolarak canlı bir organizma gibi gelişir. Zaman geliştikçe de hakikat gelişir, açılır ve serpilir. Her gelişme, propagandanın dıştan gelip saran asalak zarını, ölü kabuğunu çatlatır. Sonunda hakikat, bütün çıplaklığı ve ihtişamıyla ortaya çıkar.

Batıcı ve solcu akımla islâm akımı, yani propaganda akımıyla hakikat akımı arasındaki macera da ülkemizde, aşağı yukarı bu diyalektiği takip etmiştir ve etmektedir. Şu son yıllarda Marx'ın ve öbür komünistlerin kitapları ülkemizi bir sel baskınına uğrattı propagandanın. Kendi yerli kültürümüzün ve idealimizin eserleri, bir an için, kül altında kalmış gibi oldu. Fakat modanın ömrü kısa, hakikatın ömrüyse uzundur. Şimdi yavaş yavaş kül dökülüyor, sel diniyor, fırtına kesiliyor, hakikat canlı bir ateş ve ışık gibi ortaya çıkıyor.

Edebiyatta da durum aynı. Yâhya Kemal'i, Orhan Veliyle, Necip Fazıl'ı, Nazım Hikmet'in adıyla örtmek, unutturmak için yıllarca çalıştılar. Fakat ne mümkün! Biçim mükemmeliyetini bir trajedya özünden bile mahrum bir kaos, öze ve öteye eğilmiş bir lirizmi, bir makina çığlığı söndürebilir mi? Orhan Veli, bir rakı şişesinde balık oladursun, Yahya Kemal, gün gün, şiirinin gücü ve şuuruyla daha çok ortaya çıkmakta. Nazım Hikmet, son yıllarda görülmemiş övgülerin konusu yapıldıktan sonra, edebiyat tarihinin değişmez hükmüyle aslına irca edilirken, Necip Fazıl şiirinin kıyas bile kabul etmez üstünlüğü, bizzat solcu kalemlerden bile ellerinde olmadan, yer yer sızmakta. Orhan Veli ve Nazım Hikmet konusunda, neredeyse su yüzüne çıkan bir umutsuzluk içinde birdenbire, can havliyle daha eski zamana dönerek, aynı usulün son hamlesi olarak Tevfik Fikret'i diriltmeğe çalışıyorlar. Gayeleri açıktır: Âkif'i unutturmak. Tevfik Fikret'in şiirleri Rusça'ya çevrilir çevrilmez, kendilerine o yönden emir gelmişçesine, Fikret, dillerinden dökülmeye başladı. Fakat sonuç besbelli: bir süre sonra bu,

manılmadan yapılan propaganda da sınırlarına varacak ve Âkif, hiç bir propagandaya da ihtiyacı olmaksızın ortaya çıkacak. Zaman, tarih ve insan Âkif'in hakkını verecek.

Aynı dram, bizim neslimiz için de oynanıyor, bizden hemen sonra gelenler için de. Son edebiyat akımlarında boyuna üzerinde durdukları bir kaç kabiliyet kırıntısının yanında onlarla karşılaştırılamıyacak kadar üstün bir ses ve muhtevayla gelen, ve sessiz sedasız eserlerini veren değerlerimiz konusunda söz birliği etmişcesine tek kelime bile yazmamakta direniyorlar. Boşuna bir direnis.

YOLCU

Bugün oruç yolcudur. Geldi, evlerimizi, şehirlerimizi, soframızı, gönüllerimizi bir ay boyunca olanca zenginliği ve cömertliğiyle donattı ve işte gidiyor. Yürekte ister istemez bir sızı var. Ayrılış sızısı.

Madem ki, ayrılış saati çaldı ve buna elde çare yok, öyleyse bütün iş onu unutmamakta. Giderken, bizden, dünyamızdan hangi haberi ve ne götürüyor; geldi ve bize ne bıraktı, bunu düşünmeli, bunun hesabını yapmalı. Ve bir yıl sonra tekrar dönünce bizi nasıl bulacak, bunun şimdiden hazırlığına girişmeli.

Giden oruca yol azığı ve öteye armağan olarak ne verdik, bunu bir bir zihinden geçirmeli. Onun giderken çıkarttığı ayak sesine hangi sesi ekleyebildik, işte bunu iyi düşünmeli.

Ve bunu yalnız tek insan olarak değil, aile olarak da, toplum olarak da, devlet olarak da düşünmeli

Ayasofya'nın avizelerini bu ramazan'da da ışıtamadık; bunu unutmamalı.

Sırf inanç yüzünden yurdun, doğusuna, batısına serpilmiş memleketlerde, Van'da, Mersin'de hapishanelerde normal orucun içinde bir de hürriyet orucu da tutanların hiç olmazsa bayramı evlerinde kutlamaları için gereği kadar seslerini duyurabildik mi, bunu da düşünmeli.

İbadetin yanı sıra, ses çıkarmayan ve her türlü sıkıntıya katlanan yoksul, dul ve yetimlerin dertlerine ne kadar ortak olabildik, bunun da muhasebesini ihmal etmemeli.

Memleket kültürü, ekonomisi, sıhhati için bu bir ay boyunca neler yaptık, millet varlığına maddî ve mânevî alanda neler kattık, bunun da en ince hesabını çıkarmalı, bilânçosuna girişmeli.

Bir yandan okuyucuyu avlamak, müslümanların saflığından faydalanmak için özel sayfalar ve köşeler düzenlerden, öte yandan, o sayfa ve köşelerde bile, dinle alay eden, müslümanlara saygısızlık gösteren, yanlış yorumlarla müslümanlığın gerçeğine ve ruhuna gizli açık saldırmaktan çekinmeyen gazetelerin, bu, Tartüf'e taş çıkartan, felâh bulmaz tavrını da hiç akıldan çıkarmamalı.

Hıristiyanlardan gelme yılbaşı gecesine en ufak bir gönül kaymasının, bütün oruç boyunca kazandığımız mânevî kazançları küle çevireceğini iyi bilmeli.

Ramazan'ın şu son günlerinde bir kaatilin kaçış ve sonra vuruluşu da bize orucun bir öğütü olarak şunu iyice öğretmeli ki, mesele, önce kaatil yetiştirip, üretip, sonra onu gangster filmlerine yaraşır bir tarz ve üslûp içinde öldürmeğe mecbur olmak değil, bir insanın bu hale gelmeyeceği mânevî, ahlâkî, dinî ve kültürel atmosferi hazırlamak ve böylece hiç olmazsa bu acı hâdiseleri asgarîye indirmektir.

Bu Ramazan'da, Kur'an-ı Kerim'in inişinin 1400. yılına vardık. Bu demektir ki, önümüzdeki, yıl, bütün dünyada «Kur'an Yılı» olacaktır. Bu yıl içinde, her müslümana, ken-

di imkânları içinde, Kur'an-ı tanıtmak, hakikatlarını yaymak yolunda daha çok ödevler düşüyor. Giden oruç ta bize bu yolda bir hız ve aşk vermiş olmalıdır.

İşte oruç giderken bizi her bakımdan bir nefs muhasebesine çağırarak gidiyor. Bunu yapmadıkça tuttuğumuz orucun eserinin gönlümüzde kalacağını ummak doğru olmaz, işte bunu bilmeli.

Tarih içinde, islâm varlığının en çetin şartlarda bulunduğu bu yüzyıl ve bu dönemlerde oruç ayı gelir ve bir zırh gibi bizi korur. Şimdi o gittikten sonra, onu, yani oruç mefhumunu ve onunla birlikte var olan bütün islâm mefhumlarını, islâm hayatını korumak ta bize düşüyor.

BAYRAM

Ve bayram. Bugün, dünya yüzündeki bütün müslümanlar, şehirler içinde bizzat, şehirler ve ülkeler arasında da bütün ulaştırma vasıtalarıyla birbirlerine uğrayarak geçirilen bir aylık orucun üstün insana mahsus nimetlerini kutlayacaklar. Bir müslümanın eli öbür müslümanın eline, onun eli de bir başka müslümanın eline, böylece bütün müslüman eller birbirine kenetlenecek, horasanla kaynaşmışçasına kaynaşacaklar ve bütün müslüman dünya, kopmaz, yıkılmaz bir bina kuracak. Evlerden evlere barış taşınacak, muştu götürülecek, yüzleri Kur'an neşesi saracak. Her müslüman, Kur'andan bir âyet gibi kalbini öbür müslümanlara götürecek. İşte bu eşsiz bayram yalnız bizimdir.

Bütün yıl müslümanlığın yıpranması için çalışanlar bile bu bayramın güçlülüğü karşısında ondan uzak duramıyacak-

lar, katılacaklar bizim bayramımıza. Bayram onları bile kavrıyacak, kuşatacak.

Ah, ne olurdu, hiç olmazsa bayramımızı bize bıraksalardı.

Bayram ki, taştan değil, rüzgâr çizgilerinden değil, yaprak hışırtısından değil, bir medeniyet esintisinden, bir tarih ilhamından, müslümanların aydınlık gönüllerinden gelen bir şuur hafifliğidir, geliyor ve bizi ak çeşmelerin ışığıyla dolduruyor.

Bakıyorsunuz, sabahleyin ufkun doğu kesimi kızarırken bütün müslümanlar camileri doldurmuş, güneşin doğuşunu bekliyorlar. Sonra güneş bir mızrak gibi çıkıyor ve zamanın kalbine bayram nişanını işaretliyor. Toplar atılıyor ve namaz sarıyor vücutları ve ruhları.

Ve imam mü'minlerin arasında yükseliyor, bir tarafında sanki cennet, öbür tarafında adeta cehennem, hutbesini bütün insanlığa okuyor.

Bu hutbe, islâm'a bir çağrıdır. Çelik ve beton arasında boğulan insana bir hürriyet çağrısıdır bu hutbe.

Hürriyetin ancak kurtuluş içinde bir anlam ifade edeceğini ilân eden evrensel bir bildiridir bu hutbe.

Vucuda olan tutsaklıktan, zamana olan tutsaklıktan, maddî mânevî putlar korosuna olan tutsaklıktan kurtuluşa açılan bir çağrı kapısıdır bu hutbe.

Kur'an'dan bir yaprak, havada bir sancak gibi sallanır, işte size bayram hutbesi.

Bayram namazından sonra toplumdan alınan güçle yüklü olarak evlere dönülür. Evlerde bekleyen çileli ömrün hayat arkadaşı ve evlerin bin renkli çiçekleri çocuklar. İşte bu gün bir tatlı söz işitmek için hayatın bütün ağırlığını paylaşmayı göze alan çileli eşler ve anneler, ve evlerin canlı bayramları çocuklar.

Ve evlerden evlere bir barış armağanı, bir muştu haberi gibi gönderilen çocuklar.

Ve her vakit namazından sonra yalnız bayram günleri kılınan namazlara mahsus namaz sonu tekbirleri. Sanki bayram tertemiz bir mendil ve beş vaktin tekbirleri de onun ölümsüz düğümleri. Kalbin aydınlık mühürleri tekbirler.

Evlerden evlere taşınan armağanlar. Evleri doldurup taşıran armağanlar.

Topraktan yükselen bir mehtap, bayram akşamları.

İşte o ulu geçmişten elimizde bir bu bayramlar kaldı. Onlara sıkı sarılalım da hiç olmazsa bu son peygamber armağanını olsun elden kaçırmıyalım.

Bu şuur içinde kutlu olsun bayramlarınız müslümanlar!

HAK VE ÖDEV

İnsanların hayatında olduğu gibi toplumların hayatında da, hak ve ödev dengesi, dönem dönem, birinin tarafına daha çok ağır basar yurttaşlar için. Kimi zaman hak öne geçer ve ödevleri arkasından sürükler, kimi zaman da kalb ödevin buyruğundadır, vücut ödevin buyruğundadır, zekâ ödevin buyruğundadır, haklar da yalnız ödevin tam yerine getirilebilmesi için vardır.

Tarih grafiğinin çıkış zamanlarında hak ve ödevler tam bir denge halindedir. Yurttaş sadece ödevini bilir ve görür, devlet de yurttaşın hakkını. İniş zamanında, karanlık vakitlerdeyse, hakkını unutmuşcasına yalnız ödevini gören bir ay-

dınlar ve halk tabakasına sahip bir toplum için korku yoktur. Korku, kurtuluşsuz korku, kendi faydasından başka bir şey düşünmeyen insanların çoğunlukta olduğu topluluklar içindir.

İki yüz yıldır, kültüründen vücut sağlığına, edebiyatından ekonomisine kadar bütün varlığı Batı tarafından yok edilmek istenen, şimdi de ruhların arseniği komünizm tarafından çürüyüşüne bir yekûn hattı çekilmek istenen medeniyetimizin bu son ve kesin savaş günlerinde, benliğinde tarih özünün aşısından üflenmiş bir sûrun rüzgâr izini taşıyan yangın yürekli aydınlar, ödevlerinin cezbesinde bir kan kıyamet hayatını yaşamıyorlarsa, zafer güçleşiyor ve hep uzağa, hep öteye atılıyor demektir.

Hilkatin, dünyanın bir anlamı vardır. Hilkatin ve dünyanın bir ödevi vardır. En büyük ve bir bakıma en ağır, ağır olduğu ölçüde de anlı şanlı ödev, insanın yüklendiği ödevdir. Dağların bile ağırlığı altında çöktüğü ödevi insan yüklenmiştir. Bu ağır ödevi kendi isteğiyle kabul ettiği için de, Yaratıcısı tarafından bu ağırlığı gereğinde bir kuş hafifliği gibi duyacağı bir güçle donatıldı.

Ödev ağır, vakit dar, şartlar çetin, imkânlar sınırlı da olsa, medeniyetimizin savaşına kendimizi adamak zorundayız. Böylece duyacağımız şuur hazzı bütün bu sıkıntıları toptan karşılayacak kadar kuvvetli olacaktır. Ufkunda hakikat çizgisini kaybetmeden fani hayatını gelecek zamana bir adak gibi fırlatan insanın, gelecek zamandan alacağı en kesin cevap, zafer olacaktır.

Nasıl olsa zaman, döne dolaşa hakikata çıkacaktır; ödev, eninde sonunda hakikatla özünü doldurduğu gün kalıcı eserine kavuşacaktır; şartların yumuşağı da, serti de, farkında olarak, olmayarak, hakikatın daha iyi belirmesi, ortaya çıkması, katışıklıklardan, sahtelerinden ve taklitlerin-

den ayıklanmasına çalışacaktır; sırtında ister ölüm görünüşlü olsun, ister hayat işaretli olsun hakikatı taşıyan için bir korku yoktur. Hakikatı çağıran için hiç bir korku yoktur.

Tek hakikat medeniyeti olan İslâm uğruna kendini ve hayatını ödevine gömen aydınlar çağımızın öncüleridirler.

Onların gözü yalnız medeniyetin yeni canlanışını görür, yürekleri hakikat sevgisi ve sevinciyle çarpar, zaferin ayak seslerini kulaklarıyla duyar ve yaklaşan «öğle» nin hışırtısını işitirler.

Karanlık, ortadan kaldırmak için ışığa doğru koşar. Fakat bilmez ki, zaten ışık da kendisini çağırmaktadır. Işığa vardığı zaman kendisinin ortadan kalkacağını bilmez. Karanlık, ışığa varır varmaz, kendi isteğiyle ve sevinçle dolup taşarak ışığın içinde erir.

Öncüler bilir bunu yalnız.

KIBRIS'TA YENİ DURUM

Bayrama girerken Kıbrıs'ta türk kesiminde türk yönetimi ilân edildi. Bayram tatili sebebiyle de bunun üzerinde uzun boylu durulamadı. Olayların yeni akışına göre, Kıbrıs probleminin bu kıvrımına da göz atılacaktır.

İlkin bu yeni adımın, milletlerarası hukukta adının ve karşılığının ne olduğunu bulmak gerektir. Kıbrıs'taki türkler, yeni ve bağımsız bir türk devleti mi kurmuşlardır? Yani dünyada böylece iki bağımsız türk devleti mi olmuş bulu-

nuyor? Olay, ilk günler aşağı yukarı böyle yorumlandı. Fakat geçen günler gösterdi ki, Kıbrıs'taki yeni gelişme daha karmaşık bir olaydır.

Yeni yönetim, kurulmuş yeni ve bağımsız bir türk devleti olmuş olsaydı, daha haberin duyulduğu ilk saatlerde yeni devleti tanımamız gerekirdi. Böyle bir tanıma olmadığına göre, yeni bir devletin kurulduğu kesin olarak söylenemez.

Zaten, Türkiye, Kıbrıs meselesini ana dış politika meselelerinden biri olarak tayin etmiş ve var gücüyle milletlerarası çalışmalarını en çok bu noktada yoğunlaştırmış bulunduğuna göre, birdenbire bağımsız bir devletin kurulması söz konusu olamazdı. Bu, Kıbrıs meselesinin başlangıcında olsaydı, belki de en iyi yol o olacaktı. Fakat başlangıçta bu yol tutulmayıp gün geçtikce arta arta Kıbrıs'taki türklerin kaderi Türkiye'ye bağlandığına ve Türkiye işin içine bu kadar girdiğine göre ve hele son, handiyse savaşa varacak bir hamleyle, meseleyi bir ültimatom üslubuna kavuşturduktan sonra böyle bir teşebbüs, olayların akışında sert bir kesiklik doğurmaktan başka bir şeye yaramazdı.

Öyleyse, Kıbrıs'ta olup bitmekte olan nedir?

Geçen ay Kıbrıs'la ilgili bir yazımızda çözüm olarak saydığımız dört şarttan biri de, Kıbrıs türk topluluğunun gerçek bir cemaat haline getirilmesi şartıydı. Bize kalırsa, bu yeni durum, işte bu şartın yerine getirilmesi için atılmış önemli bir adımdır. Türk topluluğu, çok yerinde bir davranışla ve yerden göğe kadar haklı olarak belli şartların gerçekleşmesine kadar, kendini rum halkının siyasî çemberinden çekip çıkarmıştır. Bu, her ne kadar yeni ve bağımsız bir devlet kurma demek değilse de, Kıbrıs rumlarının ve Yunanistan'ın tutumu, bu yeni yönetim biçimini kısa zamanda bağımsız bir devlet tutumuna çevirebilir.

Kıbrıs'taki gibi özel bir durumda, bir topluluğun bağım

sız bir devlet hâline gelmesi için, ilkin kendini öbür halktan hukukça da koparması, sonra kendi statüsünü kendinin tâyin etmesi gerekir. Kıbrıs türk topluluğu şimdilik birinci şartı yerine getirmiş, ikinci şart için de durup olayların gelişmesini beklemiştir ki, en doğru olanı da buydu. Şimdi, gerek Kıbrıs rum idaresi, gerekse Yunanistan, daha önce Türkiye tarafından koşulan tahliye şartına uymaz ve istenen garantileri sağlamazsa, Türkiye'nin bütün varlığıyla destekleyeceğine şüphe olmayan bağımsız bir devlet olma yolu açık tutulmuş oluyor böylece. Bu öyle flu bir durumdur ki, geriye dönülmemek şartıyla, ileriye doğru bir çok ihtimalleri kucaklamak imkânını vermektedir bize. Bu çıkış noktasına göre, buradan, taksime de, bağımsız bir Kıbrıs Türk Devletine de, federatif bir yapıya da gidilebilir. En azından türk cemaati, rum idaresine siyasî bakımdan boykotunu sürdürebilr. Kıralla cunta arasındaki çatışma da düşünülürse, zaman da iyi seçilmiştir denebilir. Yeter ki, atılan bu köklü adımda bir gerilemeye asla yanaşmıyalım.

BAYRAM GAZETESİ

Ülkemizde çıkan gazeteler, yılın öbür günlerindeki tavırlarıyla, ramazan ve kurban bayramlarının bütün yıla yaygın ruhundan bir nişan taşısalardı, diyecektim, ne hakla gazetelerin bayram günü çıkmalarına engel oluyoruz? Fakat bir iki

yeni gazete dışında bayram günü çıkmayı hakketmiş gazete nerede? Bu bakımdan, gazetelerin bugünkü durumlarıyla bayram günü olsun çıkmamaları bir bakıma çok iyi, çok iyi ama, eğer bayram günü tek gazete olarak çıkan «Bayram Gazetesi" gerçekten bayramlarımızın gazetesi olabilseydi!

Bugüne kadar çıkan bayram gazetelerinin içinde, bayramın aleyhinde söylemediğini bırakmıyan yazılarla çıkmış olanları mı yok dersiniz, sol kalemlerin cirit alanı haline getirilenleri mi yok dersiniz?

Gerçi son iki bayramda az çok buna dikkat edilerek, yine de bir ölçü içinde, sol kalemler, bir parça, bayram gazetesinden uzak tutulmak istenmiştir. Ancak imza olarak uzaklaştırılan sol düşünce, acaba gazetenin genel havasından uzaklaştırılabilmiş midir? Bu soru bir yana, bundan daha önemlisi var: bugüne kadar çıkan bayram gazetelerinde islâm idealini taşıyan tek yazara yer verildiğini hatırlamıyorum. Bu ne acı bir gerçektir ki, islâmın iki bayramı için çıkan gazetede, tesadüfün tesadüfü olarak olsun, bir islâm yazarının imzasına yer verilmemiştir!

Son iki bayram gazetesi daha öncekilerden farklı çıktı. Daha öncekiler, yıl boyu her fırsatta dine saldıran sol kalemlerin tekelindeydi. Son iki gazete din-dostu sağ kalemlerin mi tekelindeydi? Nerede ve ne gezer?

Son iki bayram gazetesine hakim olan hava, daha çok edebiyattan ve düşünceden uzak, bu haliyle de elbette bayramla ve bayramın anlamıyla ve bayramın ruhuyla ilgisi yok denecek kadar gevşek, kalem gücünün ve bayram sultasının değil de meslek hiyerarşisinin hüküm sürdüğü bir havaydı.

Halbuki ramazan ve kurban bayramları, bütün dünyadaki müslümanların din heyecanıyla dolup taştıkları, yılın din özünü bir sevinç çizgisinde toplayan sayılı günlerdir. Hiç olmazsa, bugünler çıkacak bayram gazetelerini islâma tam inan-

mış kimselerin çıkarması, en azından diyanet kadrosunun ona geniş çapta katılması gerekmez mi? Önemli bir bayram hutbesinin başmakale olarak yer alması gerekmez mi? Bunlar olmuyorsa bu gazetelere «Bayram Gazetesi» demek doğru olur mu veya bu gazetenin adını değiştirmek gerekmez mi?

Aslında bu gazeteler bayram gazetesi değil, bir takım gazetecinin gazetesidir.

Evet belki alışılmış, klişeleşmiş, peşin hüküm haline gelmiş bir takım düşünceleri sarsıyoruz.. Fakat bu sarsışımız yapmak içindir, yıkmak için değil, düzeltmek içindir, bozmak için değil.

İşte bu kavrayış ve anlayış içinde, bayram gazetesi, ya bayramın istediği din çilesini çekmiş olanlarca çıkarılmalı veya bayram gazetesini çıkarma, bir tekel olmaktan çıkmalı, diyeceğiz.

KALB MESELESİ

Gazeteleri bir süredir uğraştırıp duran, insan kalbinin değiştirilme meselesidir. Konu, tamamen tıbbın alanına girdiği halde, basına düşen, sonucu beklemekten veya hiç olmazsa tıb otoritelerinin düşüncelerini yansıtmaktan ileri geçmemekken, üstelik ilk deneme de başarısızlıkla bitmişken, işin daha şimdiden bir din ve ilim kavgası haline dökülmesi, her fırsatta bin dereden su getirerek dini yıpratmaktan kaçınılmadığının kesin bir ispatıdır.

Mesele, bir din ve ilim meselesi değil, sadece bir ilim meselesidir. Ameliyat denemeleri başarıya ulaşırsa bunu dünyada alkışlamıyacak kimse yoktur. Ama böyle bir başarının din aleyhine istismarından nefret duymayacak tek bir sağduyu sahibi de yoktur. Kalb bilgisi hakkında bir adım daha atan bir başarı, iyice düşünülürse, dine de yardım edecektir. Çünkü din, insanı, durmaksızın kalbin sırlarına yaklaşmaya götürür. Gerçi böyle bir başarı, kalbin fizyoloijk sırlarından birini çözmüş olacaktır sadece. Böyle de olsa, bu, kalbin asıl önemli olan manevî sırlarının da üzerinde düşünmeye bir parça da olsa yol açarsa, bu ilerleme, din duygusunun zayıflaması yönünde değil, güçlenmesi yönünde olacaktır.

Nasıl, bu ikinci deneme de başarısızlığa uğrarsa —ki, birçok mütehassısın oyu bu yöndedir—, bu başarısızlığı, din lehine bir argüman olarak kullanmağa aklıbaşında din taraftarları yanaşmazsa, başarı halinde de, gerçek ilim adamları, sadece insanlığa bu nimeti de bağışladığı için, Allaha, o kalbin yaratanı, yaşatıcısı, öldürücüsü, öldükten sonra da diriliticisi olan Rahman ve Rahim Allaha hamd ederler.

Her çağda, artık insanlığın malı olmuş düşünceleri en sığ tarafından alıp bir peşin hüküm halinde hemeninden inanmadığı dünya görüşlerinin aleyhine kullanan açıkgöz, dünya hayatını düzenlemekte becerikli bir takım yarı aydınlar tabakası vardır ki, bunlar, çok olmaları ve köşe başlarını da tutmaları yüzünden, medeniyet ve kültür için en zararlı faaliyet ve tesirlerin sahibidirler. Hele bu son yüzyıllarda, Doğuda, adeta Batı tarafından bu yarı aydın tabakasının fabrikaları kurulmuştur. Kendi medeniyet ve kültürünün bitleri, güveleri ve keneleri işte bu yarı aydınlardır.

İşte şimdi bunlardan bazıları, bizim basınımızda, tamamen tıbbı ilgilendiren bir denemeyi demagojilerin en ilkeliyle din aleyhine, müslümanların aleyhine kullanmak için başını kayalardan kayalara çarpmaktadır.

Başarı ihtimali zayıfsa da, insanoğluna Yaratıcı tarafından verilen üstün zihnî melekenin bu çetin problemin altından kalkamıyacak bir sınırda durduğunu iddia etmek de mümkün değildir. Bize düşen, öbür ameliyatlarda olduğu gibi, bu konuda da, insanlığın kazançlı çıkmasını dilemekten ibarettir. İlmin ilerlemesinden korkmıyacak, hattâ sevinç duyacak tek din ve medeniyet İslâmdır. Kendi tıb otoritelerinin eserlerini, bin yıl, Batıya ders kitabı olarak okutmuş olan bir medeniyet, o alandaki bir başarıyı, haklı olarak, kendi malı da sayarak öğünür.

İşin ihtisas yanı alanımızın dışında olmakla birlikte, şu kadarı söylenebilir ki, henüz yapılan denemeler başlangıç denemeleridir. Dikkat edilirse, normal kapasitede bir kalble olmaktan çok, genç kız kalbi gibi zayıf, zenci kalbi gibi kuvvetli olması ihtimal dahilinde olan istisnaî kalblerle deneme yapılmaktadır.

38 DERECE İÇİNDEN

İçinde bulunduğumuz dünya, 36,5 derece dünyasıdır. Hükümlerimiz hep 36,5 derece hükümleridir. Hasta olup da, ateşimiz 36,5 tan 37 ye, 38'e yükselmeye başlarsa, içinde bulunduğumuz dünyanın rengi ve anlamı da yavaş yavaş değişmeye başlar bizim için. 36,5 derece hükümlerinin yerini yeni derece hükümleri alacaktır. Sanki içimizde yükselen ateş, dışardaki eşyanın da kabuğunu, sert taraflarını yavaş yavaş yakmakta, dünya, en önce yanan yanından başlıyarak ölmeye yüz tutmaktadır. Hele ateş 40 ve 41'i buldu mu, dünya

başımızın ucunda bir üfürüşte uzaklaşacak bir sis tabakasıdır. O derecelerde insan, baştan sona bir kulak kesilir de, o sisi bir gün ışığı gibi delip geçen Kur'an sesine verir kendini. 41 derecede insan, bu dünyada Kur'an sesinden başka her şeye «paydos!» der.

Bir insan için olduğu gibi, bir topluluk için de sıhhat dereceleri vardır. Toplumun ateşi gün gelir 38'e, gün gelir 40'a fırlar. O dönemlerde söylenen, yazılan, ve yapılanlarla 36,5 derece döneminde yazılan, söylenen ve yapılanlar arasında bir hararet, bir ateş farkı vardır.

Şairler, düşünce ve ülkü adamları, bir topluluğun gelecek zamanlardaki ateş yükselme ve düşmelerini sezen, elinde olmadan kendi sözlerinin ateşini o derecelere ayarlıyan, 36,5 derecenin katı, sert ve kireç bağlamış alışkanlıklar kabuğunu kıran seçkin insanlardır.

Velilerse, dünyaya sanki sürekli olarak 41 derece içinden bakarlar. Onlar hafifleye hafifleye dünyanın cok üstüne yükselmişlerdir. Dünya, onların ayaklarının altında kıvranıp durur.

36,5 derecenin rahat adamları, toplumu bir tifo mu, bir kolera mı bekliyor, bunu hiç düşünmezler, bunu sezip haber veren insanlara da düşman gözüyle bakarlar.

Sokrates'e baldıran zehirini içiren işte bu 36,5 derecenin rahat adamlarıdır. Yahya Peygamberin başını kestiren de.

Tarihin içinde bir gün, bir millet için, ansızın gök kapanır, tarrakalarla gök gürler, her yandan şimşekler boşanırsa, bu 36,5 derecenin rahat adamları, «Eyvah, derler, bu günü vaktiyle bize haber vermişlerdi de biz innmamış, üstelik bu habercileri, yalancılıkla, delilikle, kâhinlikle, şairlikle itham etmiştik.»

36,5 derecenin rahat adamları, Hz. İbrahim'i de ateşe atmışlardı. Bilmiyorlardı ki, Hz. İbrahim o ateşi yaşamıştı, o ateş onu yakmıyacaktı, o ateş gelecek zamanda kendilerini yakacak ateşti. Peygamberin haber verdiği ateş kendisi-

ni yakabilir miydi?

Hz. Nuh'un gemisi, o geminin büyük ödevine inanmıyanlarca kirletilebilir miydi? Hz. Nuh'un haber verdiği su, ancak ona inanmıyanları boğardı.

Kültürün yüksekliği, ateşi yüksek eserlere tahammülüyle ölçülür. Basit ve fakir kültürler, ancak tek sese ve 36,5 derece ateşli düşüncelere kulak verirler. Bir gün gelip de, tarihin humması bastırdı mı, önceden hazırlıklı olmadıkları için kavrulup giderler. Yüksek kültürlerdeyse, düşük ve yüksek ateşli sesler, topluma ilerdeki koleralar ve hummalar için bağışıklık sağlarlar.

DEĞİŞEN TÜRKİYE

Türkiye'yi toplu bir bakış çerçevesine alırsak, onda, her çağda ve her toplumda görülmesi mümkün birbirine zıt imkânları aşkın bir ruh hali dönemine girmek ihtirasının, bu sıra, birdenbire yoğunlaştığını ve hızlandığını görürüz. Daha doğrusu anlarız. Daha doğrusu sezeriz.

İntiharların göze batar tarzda çoğalması birinci sosyal işarettir. Hele intiharların görünüşteki sebepleri türk tarihinde görülmemiş bir anlam taşımaktadır. İntihar, insanın kendi varlığını ortadan kaldırması demek olduğuna göre, fransız düşünür A. Camus'nün, «Sisyphe Efsanesi» adlı eserinin başlangıcında belirttiği gibi, varoluş problemini kesin olarak çözme kararının bir işaretidir. Kara bir işaret.

Bu intihar çoğalması için sorulacak soru, ve psikologlarca, sosyologlarca incelenecek konu şudur: intihar edenler, bu davranışlarıyla, değer hükümleri bütününe başkaldırdığına göre, başkaldırılan değer hükümleri bütünü, eski dünya-

mıza mı, yani geçmişten gelen kültürümüze mi, yoksa yeni dünyamıza mı, yani batıdan alıp benimsemeye çalıştığımız kültüre mi aittir? Eski dünya yıkılmış ta yerine yeni bir dünya konmamıştır da ondan mı yoksa? İntihar olaylarının çoğalması büyük bir kültür buhranı çektiğimizin birinci işaretidir.

İntiharların yanı sıra cinayetler de artmış, gangsterlik, kurşuna dizmeler, soygunlar (hem de alışılmadık tarz ve metotlarla), 20. yüzyılın kâğıttan yapılma canavarı gazetelerin günlük haber azığı halini alacak kadar çoğalmıştır.

Başkaldırmalar, direnişler, yürüyüşler... Davranış hayatımızda büyük bir değişmenin olduğunu gösteren yeni alâmetler.

Düşünce hayatında da, sol için görülmemiş bir hürriyet. Marx'ın, Lenin'in, Stalin'in, Mao'nun kitapları vitrinleri bir yerli esere yer bırakmıyacak kadar kaplamış. Yerli kültür mahsullerinin üzerinde ise daha bir resmî disiplin gözcülüğü..

Bu karanlık listeyi uzatmak mümkün. Fakat maksadımız kötümser bir tablo çizmek değil, büyük bir değişme içinde bulunduğumuza işaretir.

Nitekim, bu karanlık listenin yanısıra aydınlık bir liste de uzamaktadır.

Halk her geçen gün daha çok dine doğru koşmakta, eski camilerini onarmakta, yenilerini yaptırmakta, Kur'an kursları ve imam hatip okulları, yüksek islâm enstitüleri açmakta, her türlü sıkıntıya ve hayat pahalılığına rağmen ekonomik bir kalkınma gerçekleşmekte, seçim mekanizması şaşmadan işlemekte, ihtilâl ortam ve atmosferinden ustalıkla uzaklaşılmakta, dış politikada daha keskin ve kesin, daha net ve dikkatli olunmakta, sağ düşünce ve yerli kültür, yavaş yavaş ta olsa, güçlüklerle karşılaşarak ta olsa, yeniden kurulmakta, canlanmakta ve dirilmekte.

Bu iki yöndeki kesin gelişme de göstermektedir ki, türk toplumu, büyük bir psikolojik değişimin içindedir. Pişkin değil, bir çocuk ruhu kadar saftır. Yüreği katılaşmamış, tersine son derece hassaslaşmıştır. Her iki anlamda da, hayatı hiçe sayar hale gelmiştir. Dokunsan ağlayabilir de. Aklın almıyacağı büyük bir tepki de gösterebilir.

TEHLİKE

Dünkü yazımızda belirttiğimiz gibi, kökten değiştiği intibaını veren Türkiye'nin sosyal akışı içinde ak ve kara iki tablo gelişmekte, şimdilik bu iki tablo, ancak sürüp giden saldırılı bir diyalogla birbirlerine engel olmaya çalışmaktadırlar. Henüz bütün toplumu sarsan fiilî saldırının günü gelmemiştir. İyi ki gelmemiştir. Daha doğrusu, halkımızın büyük tarih tecrübesi ve eşsiz sağduyusu, bu yolda yapılan nice korkunç kışkırtıcılıkları söndürmesini bilmiştir. Elbistan'daki kışkırtıcılık, bir örnektir. Bu, büyüseydi milletimizi sonu gelmez bir iç kavgada eritecek olan facia, Allahın lûtfu ile, büyümeden bastırılmıştır. Doğuda yapılan kışıkrtıcılıklar, doğu halkının yüce sezgisiyle, şükr edelim ki, bir miting çapını aşmadan sönüp gitmiştir.

Toplu bir çatışma şeklinde olmamakla birlikte, önemce yukardakilerden aşağı kalmayan bir kanlı facia da, Ankara'da cereyan etmiştir. Kimbilir kimler tarafından kışkırtılmış, en azından yıllarca kara bir telkinin altında bırakılmış

bir solcu genç, anlaşılan kaybettikleri seçimden ötürü gözü etrafını görmeyecek kadar hırslanarak, İlâhiyat Fakültesi öğrencilerinden genç bir idealisti öldürmüştür. Bu, tek bir insanın ölümü de olsa, işi içine doktrin uyuşmazlığı karıştığından, ilerisi için çok tehlikeli sosyal br işaret, adetâ bir alârmdır. Düşünelim ki, ölen genç, sağcı ve müslüman olmayıp da solcu olsaydı, partileri, gazeteleri, üniversiteleri, radyolarıyla ayağa kalkacak, «gericilik hortladı» iddiasıyla bütün bir üniversite gençliğini birbirine düşüreceklerdi. Bundan sonra bile, kaatil durumunda olan kendileri olduğu halde bir demagoji fırsatı bulurlarsa yine de kaçırmıyacaklardır.

Bu cinayetin hesabını Türk Adliyesi soracaktır şüphesiz. Ancak, yalnız o gençten değil, onu o hale getiren, onun arkasında bulunan kirli ellerden de bu mâsum kanın hesabı, en kesin ve şiddetli bir adalet kudretiyle sorulmalıdır. Bu yapılmazsa, yakında fakülte avlularının bir arena haline getirilmek isteneceğinden hiç şüphe edilmesin. Böyle bir durumla karşılaşırsak, hiç şaşmayalım. Kara tablonun ideolojisi komünizm, halk içinde ilk andaki yeniliğinden gelen merak çekiciliğini kaybettikçe azgınlaşacak, öteye beriye saldıracaktır.

En büyük şiddetiyle sürüp giden bir diyalogda, solu alabildiğine serbest bırakır, sağı ise türlü türlü arkaik ve antidemokratik kanunlarla sıkı sıkıya bağlarsak, zaten vazifesi olan Kur'ân hükümlerini açık ve seçik bir şekilde ve hiçbir çıkar gözetmeksizin yaymak işini bile bir müftünün elinden almaya kalkışırsak, çocukluğu Amerikan gangster filmlerini görmek, Tommiks okumakla, fakülte hayatını da, zehirli kızıl fikirlerin afyonsu telkini altında krizlerle geçiren genç, kantinde, en ufak bir uyuşmazlıkta arkadaşının karnına kan kusan silâhını boşaltacaktır elbet.

Bu cinayetten, toplum olarak hepimiz sorumluyuz. Ruhi Kılıçkıran'ı yalnız o solcu genç değil, hepimiz öldürdük. Bunu anlamamakta ısrar ettikçe daha çok cinayetler işlenecektir. Ve Allah korusun, en korkuncu, bunun topluma sıçraması ve toplu karşılaşmalar halini almasıdır. Rusya'nın yıllardır umduğu da bundan ibarettir.

Efendiler! Bütün memleketi, fikir ve ruhça, şuurlaşma bakımından ayağa kaldıracak bir gongunuz varsa getirin onu bütün gücümle çalayım, tehlike çanının ipini koparırcasına çekeyim!

VAZİFE NERDE BİTER?

Değerli Tekirdağ Müftüsü Ali Arslan'ın cami konuşmalarından alıkonulmasının hukuk yanını, Türk Adliyesinin, kısa zamanda en âdil bir çözüme bağlayacağını umarak, biz, problemin, yeni yetişmekte olan din görevliliğine aday gençlerde doğuracağı zihin ve ahlâk, hatta ruh bunalımı üzerinde duralım. Bütün hayatınca dine ve dinin gerçeklerine inanmış bir insan, gençliğini, din bilgisini bütünüyle kavrama yolunda harcamış bir insan, gün geliyor, bu bilgilerle ve o bilgilerin gerektirdiği, dünya çıkarı gözetmez bir ahlâkla donanmış olarak, bir bölgede, halka hizmet için görevlendiriliyor. Bu insanın işi ne olacaktır? Elbet, bildiklerini, inandıklarını halka söylemek, yanlış gördüğü yollardan onları çevirmek. İşte, Müftü Ali Arslanın da yaptığı bundan başka değil. O

da, halka, şahıslara taparlıklardan, içki içmekten, faizcilikten kaçınmalarını öğütlüyor. Bu vazifesinde çeşitli teşekküller ve başta idare mekanizması yardımcı olmak gerekirken, bir de ne görüyoruz. Ali Arslan Hoca, mahkemeye sevk edildikten başka, bir de idarece vaazdan men ediliyor!

Bu vakayı duyan bir imam-hatip okulu veya bir yüksek islâm enstitüşü öğrencisinin ruhunda ister istemez bir çok sorular uyanacak, bu körpe ruhta, bir buhran patlak verecektir. Ya ruhu isyan edecek, ya peşin bir korkuya kapılacak, ya şüphe içinde kıvranacaktır. Ali Arslan Hocanın tarafını tutsa, kendini açıkça devletin karşısında görecektir. İdarenin tutumundan yana olsa, açıkça, Kur'an hükümlerini tebliğ vazifesinden yan çizdiğini hiç olmazsa sezecektir. Bu genç öğrencinin zihninde olup biten kavga, onu, normal gelişiminin dışında ve vaktinden önce bir dış kavgaya kadar sürükleyebilir. İşte, görülüyor ki, alınan bir karar, yalnız ait olduğu konuyla çevrili olarak kalmıyor, oradan toplumun bütün katlarına sıçrıyor ve derece derece her katı, her gurubu etkiliyor. Zaten idare etmek sanatının güçlüğü de burada.

Toplumda denge düşüncesinden mahrum bulunanlar, Ali Arslan Hocanın dediklerine bakıp da, terazinin öbür kefesinde bulunan, tefecileri, şahıslara taparlıkları, içkinin sebep olduğu cinayetleri görmezlikten geliyorlar. Onlara göre, devlet bankacılığa izin vermişse, sen, din bilgilerinin yetkili adamı olarak, Kur'anın faizi haram ilân eden hükmünü açıklayamazsın! İçki aleyhinde konuşamazsın!

Bu mantık yolunu izlersek, devlet, barların, kabarelerin açılmasına izin vermiştir diye kimse bu sefahat yerlerinin aleyhine konuşamamalı. Yeşilay kapatılmalı, bankacılık bir yana, ayrıca toplumu ta içten çökerten gizli faizcilik - tefeciliğe göz yumulmalı, alkolizmin saçtığı her türlü ölüme omuz silkmeli ve başta müftü olmak üzere her sınıf insan, katırcıları ürkütmeden maaşını alıp keyfine bakmalıdır.

Hayır, efendiler! Bu yol, yol değildir. Devlet, bugün için sigara, alkollü içkiler yapıp satabilir. Ama bunların içilmemesi için yapılan çalışmalardan da memnunluk duyar. Faiz konusunda da durum aynıdır. Demokrasinin fert ruhuna işlemesinin istendiği bir dönemde, şahsa taparlığa savaş açılmasından da. Bunlardan devlet memnun olmalıdır. Bunlar, uzun vâdede devleti ayakta tutma çalışmalarının ayrılmaz bir parçasıdır. Din bilgilisinin vazifesi de budur.

Diyelim ki. devlet istemiyor, o zaman da yurttaş, hakikatin sesine uyarak tenkit ödevini yerine getirmekten kaçınmıyacaktır.

KÜLTÜR GÖMÜLMEDEN

Maarifimizin içinde bulunduğu bulanık durum, bütün kalemlerce üzerinde sık sık söz edilen, fakat nedense meselenin can damarına kimsenin dokunmaya pek yanaşmadığı, ufkunda dolaşılan, ama kaynağına gidilemeyen, esasında iki yüz yıllık kültür değişimi maceramızın sonucu bir çıkmaz sokak durumudur.

Maarifimizin içinde bulunduğu bu anarşik durum, ne imtihan, sınıf geçme v.s. gibi metod eksikliklerinden doğmuş ve doğmaktadır, ne de, temelde, kantite bakımından âni bir çoğalışın, artışın dizginlenmez su baskınının sonucudur, bunların şiddetlendiren tesiriyle birlikte, maarifin bütününe yayılı olarak bulunması gereken, kökünü tarihin derinliklerinden alan, umudunu gelecek zamana uzatmış bir idealin noksanlığıdır asıl eksiklik.

İdarecisiyle, öğretmeniyle, velisi ve öğrencisiyle bütün bir maarif kadrosu, gönlünü, belki geniş ufuklu, fakat ana

çizgileri mutlaka net ve aydınlık olan bir hedefte birleştiremiyorsa, birleştirmek için harcadığımız bütün emekler, yaptığımız bütün çalışmalar ancak parçalayacak, bölecek, ayıracaktır. Maarifin dolaşan kanı durumunda olan düşünceler, akıcılığını kaybedecek, pıhtılaşacak, katılaşacak, arkasından ya parça parça bölünecek, dağılacak veya toz haline gelip dağılacaktır. Toplum da, isterse, taze kan ihtiyacıyla bilmem ne vasıfta kan aradığını TRT kanalıyla anons etsin!

Maarifi aşkla, feragatla, eşsiz bir sabırla, dikkatle, az yanılır bir doğruluk saygısıyla, millî kültürü örmekte başarılı kılacak ideal, şüphe edilmemeildir ki, seçilen kültürün içinde taşıdığı idealdir. Biz, batı kültürüne döndük döneli, kendi kültürümüzü yıktık yıkalı, inkâr ettik edeli, kendi kültürümüzün içinden bir insan şahsiyeti örecek ideali çıkarma yolunu kendi elimizle kaybettik. Batının insan idealini benimsemek ve izlemek davranışımıza da, haklı olarak, hâlâ halkın şuuraltında yatan kültür kalıntımız mukavemet etti. Böylece, maarif kadrosu, ne doğuya, ne batıya gidebilir, ikisinin arasında sarhoş bir sarkaç gibi yalpalar tereddütlü bir düşünce anarşisinin içine yuvarlandı.

Şimdi de, durumu büsbütün vahimleştiren yeni bir kültür çöküntüsü, sol akımın, okulları ve öğretmenleri propaganda ağına almasıyla başladı. Zaten, ağır bir buhran içinde kıvranan Maarif, bu yeni istilâyı atlatamazsa, toptan çökebiilr.

Maarifimiz, yığma bir tepe gibi, ortasından çatlayıp durmakta, temeli eğrilmekte, tuğlaları savrulmakta, bizse, çatlakları doldurmakla zaman geçirmekteyiz.

Bütün bu sarsıntının kaynağına inemiyoruz. Batı kültürüne kayıtsız şartsız teslim olmuş olmanın cezasını çektiğimizin daha farkında bile değiliz. Bu şuura varmak için açılmaya çalışılan bütün yolları da en sert vasıtalarla kapatıyoruz, tıkıyoruz.

Yazısı, resmi, musikisi, değer hükümleri ve görgü kuralları, hayat telâkkisiyle batı kültürüne ait olan okulumuz, üzerine oturduğu halk kültürü tarafından nasıl olur da hiç rahatsızlık duyulmadan kabul edilebilir, benimsenir?

Kendi kültür temellerimize, kendi ahlâk anlayışımıza, kendi hayat görüşümüze inip oradan çağın bütün imkânlarıyla da donanmış bir ideal çıkaramazsak, beklenmeden gelmiş son ve sol misafir, Maarifimizi gömmeden gitmeyecektir.

KÜLTÜR ÖLDÜREN KOMÜNİZM

Bugün artık sosyolojik bir gerçek olarak tesbit edilmiştir ki, komünizm, bir yere mutlaka yoksulluk, sınıflararası, uçurum, yâni ekonomik sebeplerle girmiyor, hattâ daha çok kültür yoluyla giriyor. Bir yerde, bir kültür buhranı baş göstermiş, patlak vermişse, hemen o buhranın yatağında yerden bitmişçesine komünizm beliriveriyor. Tabii ki, yerli bir kökten türeme olarak değil de, yerli kültürün kendini kaptırdığı melankoliyi sezmişcesine çok uzaklardan koku alan bir avcı gibi. Hattâ, üzerine ölü toprağı serpilmişcesine bir uyuşukluğa, bir umutsuzluğa, bir çıkmaza saplanan kültürlerin bu çürüyüşünden tüten kokuyu, mezarına yeni yerleştirilmiş bir ölünün kokusunu alan bir sırtlan gibi alıyor ve o çürüyen muhtevanın büzülmesinden doğma boşluklardan içeri sızıveriyor. Sonra asıl çürütücü kendisi oluyor. Başlıyor yerli kültür için tahammül edilmez bir leş kokusu. Sonra genç nesilleri ayrı bir kutupta toplıyarak yerli kültürü kendi kendine ölmeye terk ediyor.

Meşrutiyetten sonra da aynı metodlarla bizim kültürümüze de sızan komünizm, bugün artık en büyük yıkıcılık dönemine ulaşmış, dili bir daha düzelmesi çok güç çıkmazlara saplamış, edebiyatı bütünüyle kaplayarak dünya önüne yüz akıyla çıkarabileceğimiz bir eser verme ortamından bizi mahrum etmiş, düşüncede de tam anlamıyla bir kışırlığa sürüklemiş, böylece kültürün bütün alanlarında öldürücü varlığını duyurmuştur.

Komünizmin zehiri, büyük ve her bakımdan zengin ülkelerden daha çok, fakir ve küçük ülkelerde kendini göstermektedir. Büyük ülkelerde bu zehri karşılıyan, emen, tesirsiz bırakan kültür panzehirleri vardır. Kökleşmiş kurumlarıyla bütün bir gelenek kültürü, bu zehri bir yerde toplar, tecrit eder, sonra bir takım kanallardan dışarı atar. Küçük veya tarihiyle ilgisini koparmış ülkelerdeyse bu koruyucu müesseseler yıkılmış bulunduğundan önünü ufuklara kadar açık bulur.

Ve komünizmin en çok korktuğu, mahv etmeye giriştiği yerli kültürün yeniden can bulmaya, boy atmaya, dirilmeye başlamasıdır. Yerli kültürün bu yeni atılımı, yeni bir hayat fışkırışı olarak komünizme karşı en etkili panzehir olacaktır. Bu yüzden komünistler, en çok, kültürün dirilişine kendini adamış olanlara düşmandırlar. Onların seslerinin duyulmaması için yapmayacakları bir şey, başvurmayacakları vasıta yoktur. Onlarla yeni nesiller arasına kalın bir perde gibi girmeye çalışırlar. Ya onları, korkunç bir propaganda terörüyle yıkmaya çalışırlar veya tam tersine onlar hakkında tam bir ölü sessizliğine gömülürler, onlar hiç yokmuşcasına, hiç eser vermiyormuşcasına bir davranış ve bir tutum gösterirler.

Bu yüzdendir ki, komünizme karşı en iyi savaş, ekonomik ve sosyal tedbirlerin yanısıra, hattâ onlardan önce, yerli kültürün olanca canlılığıyla gelişmesine çalışmak, yol açmaktır. Bir de siz, kendi elinizle bu yolu da tıkarsanız, siz kendiniz, komünizmi dâvet ediyorsunuz demektir.

VEHİMLER ÜNİVERSİTESİ

Her memleketin birinci kültür müessesesi üniversitedir. Gerek teknik alanda, gerek sosyal ilimler sahasında, gerek matematik ve edebiyat alanlarında birinci söz sahibinin üniversite olması gerekir. Bu yetkiyi kullanabilmesi için de bütün bu alanlarda, bol sayıda orjinal eser vermiş olması gerektir. Yerli düşünce ve yerli edebiyatın köklerine kadar gidebilmeli ve yeni nesillere de ışık tutmalıdır.

Bu açıdan, üniversitemize baktığımız zaman, deyim yerindeyse, henüz «tercümeci üniversite» safhasından «telif» safhasına geçemediğini üzüntüyle görürüz.

Üniversitemiz, ne yazık ki, bir ilim ocağı olmaktan önce bir siyaset ocağıdır. Bir yanda, 18. yüzyıl batı düşüncesinin seviyesini aşmamış bir gurup, Selection ve Rider Digest'ın okuyucusuna yakışır peşin hükümlerin hayranıdır. Yeni doğan ikinci bir gurup da, sosyalizmin ve marksizmin felâh bulmaz kurbanı olmuşlardır.

Bu iki gurup da, bunların dışında bir alternatifin bulunabileceğini düşünemezler bile. Onlara göre ya yerli kültürümüz hiç yoktur veya çok ilkeldir. Bin yılı aşkın bir zamandan beri içinde yaşadığımız, hâlâ da içinde bulunduğumuz İslâm Medeniyetinin üzerinde durmazlar ve onu üzerinde durmaya da değer bulmazlar. Bu konuda, Batıdan bile daha çok batıcıdırlar. Batıda yine az çok islâmın medeniyet vetiresi üzerinde duranlar vardır ve bazı peşin hükümlerin yanı sıra bazı gerçeklere dokunanları da bulunmaktadır da bizimkiler islâmı sadece bir vehim konusu etmişlerdir kendilerine.

İslâm üzerine birkaç satır yazmayıverin, hemen bunlar ortaya çıkar, «irtica» nın hortladığını, «inkılâpların elden gittiğini» v.s. yazarlar. Siz sanki onların unuttuğu ve hatırlatılmasından rahatsız oldukları vicdanın sesisiniz de onun için

hemen sizi susturmak isterler. Çünkü siz peşin hükümlerin üzerine onlara göre baltayla iniyorsunuz. Çünkü siz zihin tembelliğine bu davranışla savaş açmış bulunuyorsunuz. Çünkü siz kolay aktarıcılık yerine belki de kafa çatlatan ibdaa çağırıyorsunuz. Yangın yerine çevrilmiş bir kültürü kurtarmaya, kızgın külleri eşelemeğe çağırıyorsunuz. Çünkü siz uzun sabır isteyen yerli kültür araştırmalarına çağırıyorsunuz. Bunu sezdikleri için mi nedir, birden ayağa kalkıyorlar ve sizi aklınızdan bile geçmeyen bir nevi ihtilâlcilik, ayaklandırma ve benzeri yollarla itham ediyorlar veya sizi bir nevi büyücü, falcıyla eş tutmak için demagojilerin türlüsüne başvuruyorlar.

Milletlerarası alanda isim yapmış, eserleriyle dünyaca tanınmış hangi bilgini yetiştirdiler de bizi düşünce alanında yargılamak yetkisini kendilerinde buluyorlar? Tarih, edebiyat, tıb ve fen alanlarında hangi orijinal eser ve görüşlerin sahibidirler?

İçinde bulunduğumuz ve bir buhran geçirdiği gözle görülürcesine belli olan kültürümüz hakkında dünyanın da dikkatini çekecek yüzlerce eserin sahibi olmaları gerekirken dişe dokunur bir tek eserin bile sahibi olmadıklarını görebiliyor ve bunun acısını çekebiliyorlar mı?

Sonra da biz kendi köşemizde, kendi imkânsızlıklarımızla çevrili olarak kendi kültürümüzün başının çaresine bakmasını söylersek, vehimlere boğularak, biiz susturmak için titr ve imzalarını sebil ederler.

HATIRLAYIŞ

Birinci Cihan Savaşında, Kafkaslarda, Sarıkamışta, Çanakkale'de, Yemen'de, Filistin Cephesinde, Galiçya'da yüz

binlerce şehit verdik. Her şehit, gözlerini bu dünyaya kapar ve fani olmayan bir âleme açarken, ne düşünüyordu, geleceklerden neyi umuyordu? Hiç bir düşüncesi, ideali olmaksızın mı can veriyordu? Yoksa o günün devlet otoritelerinin kapasitesini bile aşan bir görüşün sahibi olarak, her şehit, toprakların altındaki şehit kanlarının çağrısına uyarak, canla başla ve ta yürekten gelen bir aşkla ileri atılıyor, canını ve kanını esirgemiyordu. Belki de o zamanın devlet adamları bu isimsiz kahramanlar kadar sezememişlerdi; bir kültür ve medeniyetin ölüm kalım savaşıydı bu. O yaşamadıktan sonra, insan niçin yaşasındı? O yaşadıktan sonra da, insan ölse bile, önemi yoktu. Bu kahramanlığın ne tam bir destanı yazılabilmiş, ne dünya çapında bir düşünür, sessiz sedasız dâvası uğruna can veren bu yiğitlerin kalbine tercüman olabilmiştir. Bunlar şehit olurken, aslında hepsinin gözünün önünde aynı hayal canlanıyordu. Aynı düşünceyi taşıyorlar, geride bıraktıkları çocuklarına hâl diliyle ayni emaneti ısmarlıyorlardı. Sanki onların kanını içen toprak, daha sıcaklığını kaybetmeden, o sıcak toprağın içinden yükselen bir ses: «çocuğum, bir gün büyü ve babanın ne için öldüğünü anla» diyordu. Hâlâ, bu savaş yerlerini gezenler, mezar yıkıntıları arasından yükselen aynı sesi duyarlar, kulakları ve kalbleri varsa.

Kırım harbinden 93 muharebesine, 93 muharebesinden Trablusgarb ve Balkan savaşlarına, Cihan harbine ve nihayet İstiklâl ve Kurtuluş Savaşına kadar uzayan bir ölüm kalım çizgisinin tarihî anlamını kavramak, hatırlamak ve asla unutmamak zorundayız. Bu kadar insan boşuna ölmedi. Yeni bir dünya hazırlığında tam bir şuur aydınlığı taşıyorlardı. Belki davâlarını anlatamadılar. Anlatacak vakitleri de yoktu. Onlar kanlarıyla konuştular. Bu konuşmayı anlamayı da bize bıraktılar.

Şüphesiz onlar, elli yıl bile geçmeden, memleketlerinin gazetelerinde kan düşmanı Rusya öğülsün, göklere çıkarılsın,

deccalsı ideolojisine açıkça imrenilsin diye ölmediler. Allah'ın günü, dinlerine ve müslümanlara hakaret edilsin, dinleri ve kültürleri hor görülsün, aşağılansın, ışıksız karikatürlerin, katran renkli alayların konusu olsun diye, yurtlarından, çoluk ve çocuklarından, tüten ocaklarından uzakta can vermediler.

Bir milletin tarihi devamlıdır. Onu, boyuna kopan ve sil baştan yaşayan filmler gibi düşünmek mümkün değildir. Tarih akışındaki gizli bağlantıyı bulup ortaya koymaksızın yeni zamana, gelecek zamana hazırlıklı çıkılamaz. Bu kadar yakın bir geçmiş zamân unutulursa, yakîn geleceklerden bile korkmak gerekir.

Bu kadar insan, daha elli yol önce, bu memlekette Marx'ın dünyası gerçekleşsin diye ölmedi. Bize bıraktıkları miras dâva bugün dillere bir sarmaşık gibi dolanmış sosyalizm sayıklaması değildi. Onlar kendi kültür, medeniyet ve idealimizin müdafaası uğruna bu dünya hayatını hiçe saydılar. Ve ölümlerinden, İkinci Cihan Savaşında, bir çok İslâm ülkesi, hattâ bir çok doğu ve Afrika memleketi ders aldılar da istiklâllerine kavuştular. Onların ölümlerinin en az anlaşıldığı yer de ne yazık öz memleketleri oldu. Büyüyen çocukları, dâvâlarına daha büyük aşkla, çağın bütün imkânlarından da faydalanarak sahip çıkacaklarına, onların düşmanlarının ideolojilerine saplandılar, babalarına boşuna ölmüşler gözüyle bakar oldular.

TUZAK

Profesör, sosyal konularda bir eser yazdı mı, ona hakim

olan hava, soğukkanlı ve taraf tutmayan bir ilim havası olması gerekirken, tam tersine, kalemi, hemeninden, görünmeyen bir takım gizli kuvvetlere karşı suçlama ve korkutma alevleri saçan bir ateş tipisine kaptırıyor kendini. Politikacısı da, yazarı da öyle. Durmadan ateş püskürüyorlar, suçluyorlar, korkutuyorlar. Ama kim ve nedir böyle tehlikeli olan? İşte o belli değil! İleriye ait en ufak bir ışık tutmuyorlar, çözüm bekleyen dev gibi siyasî, içtimaî, ekonomik, hattâ tarihî problemlerimizin yanından, bir kaç yuvarlak lâfla geçip gidiyorlar da, aşırı sağın ha başkaldırdı ha başkaldıracağından yakalarını yırtıp duruyorlar, göğüslerini döğüyorlar!

Kırk yıldır bizi kimlerin yönettiğini bilmeyen biri gelse, bu yakınmalara, döğünmelere, suçlamalar, korkutmalara baksa, hemen şunu diyecektir elbet: «bir kere de şu adamcağızlara iktidarı verin de, belki bildikleri bir şey vardır, yapsınlar görelim». Siz o zaman o adamcağızın karşısına geçip: «efendi, işin aslı böyle değil. Kırk yıl, bizi bu adamlar yönetti. Bütün yetişen nesillerimizi, bizi ve geçmişlerini toptan inkâr edecek şekilde yetiştirmek istediler. Konuşma, yazma, hattâ düşünme hürriyetini bile bize çok gördüler. Sonunda, İkinci Cihan Savaşının arkasından doğan şartlarda, halkın yönetime katılması imkân ve zarureti doğunca, normal işleyen bir seçim mekanizmasıyla iktidarı kayb ettiler. İşte bütün gürültü buradan kopuyor. Vehimlerinin kaynağı budur. Başarıya ulaşamamışlardır da onun için şimdi durmadan dört bir yanı ateşe vermek istiyorlar» deseniz, o meçhul şahit parmağını ısırır, bu durum karşısında kaçıp gitmekten başka çare bulamaz.

Profesörün, yazarın, politikacının bu suçlama ve korkutma havasına bürünmesinin tarihî ve sosyolojik bir kaynağı vardır elbet. Bu da, yarım yüz yıl, halk düşüncesinin, halk oyunun, millete ait görüşlerin tam zıddı bir yolu, inatla, ısrarla sürdürmek isteyip de sonunda en ufak bir demokrasi

rüzgârıyla, kurulan ispanyol şatolarının tuzla buz olmasını görmenin, yani yüzde yüz bir başarısızlığa uğramanın doğurduğu psikolojik vehimler dünyasıdır. Avının pençesine düşen donkişot avcının acınacak hali...

Milleti tuzağa düşürmek isterken, milletin tuzağına düştünüz, efendiler!

Şimdi istediğiniz kadar haykırın, birbirinize tehlike işareti verin. Tarihin alnını çatlatmış bir milletin kültürüyle, geçmişi ve geleceğiyle oynamak ne demektir, göreceksiniz ve öğreneceksiniz. Bu millet size öğretmeye başlamıştır bile...

Bu millet, gideceği yolu iyi sezmiştir, kendine güvenerek o yolu tutmuştur, bütün kışkırtıcılığınıza kulağını kapamıştır, Kurtuluş Savaşının hatırı için size en büyük cömertlikle verdiği avanslar, onun kültürünü, yani hayat damarlarını kurutma yolunda harcadığınızı artık iyice bilmektedir, dönülmez yönünü almıştır. Çırpınışlarınız boşunadır. Üstü kapalı veya açık, hep milleti, bu masum halkı itham veya tehdit etmekte olduğunuzu artık bu yurtta anlamıyan tek yurttaş kalmamıştır, Batı şarabının alkolikleriyle Moskova sar'asının cin çarpmışlarından gayri.

Halkı suçlamanın ve korkutmanın sırası geçti. Şimdi eğer akıl varsa, halkın suçlamasından tam korkmanın sırasıdır.

Eğer akıl varsa, eğer tarih bilgisi varsa, eğer tarih tecrübesinden yararlanılıyorsa, pişman olmanın, tövbe etmenin ve halk önünde günah çıkartmanın tam sırasıdır.

Veyl tarihten ders almayanlara!

Tarihin çizgisinden çıkmış olanlara!

MISRALARLA

Basındaki yazılara, fındık kabuğunu doldurmaz tartışmalara, Tarhuncu Ahmet Paşanın layihasıymışcasına sunulan, fakat gerçekte çağımızın şartlarıyla, geçmişimiz ve geleceğimizle en ufak bir ilgisi bulunmayan muhtevasız politikacı konuşmalarına bakıp da, insanın, memleket adına, yüreğinin burkulmaması mümkün olmuyor. Bunları gördükçe, elimde olmadan, dilimden şu mısralar dökülüyor.

Çoban sürgün;
Sürü kurban...

Ve şu mısralar:

Kaval kırık,
Masal yanık...

Bir de, ilk anda ilgi kurulamıyorsa da, bana, durumumuzla yakından alâkalı gibi gelen, Kafka'nın bir hikâyesindeki iki mısra eksilmiyor dudaklarımdan :

Sevinin hastalar sevinin;
Yanınıza yatırıldı doktor.

Düşünce ve politika hayatında, insan, ansızın parlayan, olup bitenleri bir tarih aydınlığında fark eden, yakın geçmişin muhasebesini en keskin çizgilerle yapabilen bir zekâ arıyor. Arıyor ve bulamıyor. Genç genç insanlar, hâlâ, bu ülkeyi çıkmazlardan çıkmazlara sürüklemiş ihtiyar politikacıların dudaklarına bakıyor. O dudaklar, sanki, sfenkslerin esrarlı ağzıdır da, ansızın, olağanüstü bir çözümü fısıldayacaktır.

Yalnız halk farkındadır bu sahteliğin. Önce o eşsiz sabrıyla konuşmalara izin veriyor, en nazik bir edayla dinliyor, sonra söylenenlerin bitmez tükenmez tartışmasına bile göz yumuyor, fakat bütün bunların ardından, bütün bu söylenenlerde, yazılanlarda bir eksikliğin, bir yetersizliğin bulunduğu-

nu seziyor. Bu sezgisini de, eline geçen ilk imkân ve fırsatta belirtiyor, ima ediyor. Politikacı ve yazar da, yine çıkış noktasına dönüldüğünü anlıyor ve yeni tuzak için tilki inine yeniden kapanıyor. İşte bu aldatıcı daire içinde dönüp duruyoruz.

Bunun tek çıkar yolu, geniş ölçüde fikir hürriyetine imkân vermektir. Daha yakın zamana kadar, Sultan Abdülhamit lehine yazı yazmak sanki bir suçmuş gibi terörle karşılanıyordu. Yakın tarihimizin gerçeklerini ciddî bir kritikten geçirmeğe engel bir çok kanun hâlâ yürürlüktedir. Yakın geçmişimizin bazı devlet adamları totem, bazıları da tabu haline gelmiştir. Tenkit serbestliği, tamamen teoriktir. Tenkitle, aleyhte konuşmanın sınırı bulanık olduğundan, selâmeti kıyıda bulanlar hiç konuşmamayı tercih ediyorlar. Kanunla yasak olmayan konularda da basın ve politikacılar öyle bir terör ve baskı havası doğurmuşlardır ki, konuşana aşk olsun.

Bu ülkenin yeni yetişen yurtsever gerçek aydınları, tam bir düşünce kahramanlığıyla bu klişeler çemberini kırmak ve gerçek düşüncenin yolunu açmak zorundadırlar. Kafaların içine dikilen düşünce putlarını kırmak, hakikatin sesini duyabilmemiz için birinci şarttır. Yoksa düşünce hürriyeti denince sosyalistlerin ihtilâlci propagandalarının daha bir serbestliğe kavuşmasından başka bir şey hatırlanmadıkça, gerçek düşünce hürriyetinin yolu daha çok tıkanacaktır.

Devrimciler alabildiğine bir düşünce serbestliğine sahiptirler. Sosyalistler de, bu son yıllarda, bu hakkı, hattâ saldırı adını verebileceğimiz bir dereceye kadar elde ettiler. Yine de ilerisi için en ufak bir umut ışığı getiremediler. Yerli kültür ve idealin düşünce serbestliğine sıra geldi. Onun yolunu tıkayan engelleri ortadan kaldırmadıkça, kurtuluşa da paydos, kurtuluş umuduna da!

SUUDÎ ARABİSTAN ZİYARETİ

Cumhurbaşkanının, Suudî Arabistan Meliki Faysal'ın ziyaretini iade edeceği bugünlerde, peşin hükümlerin mahkûmu bir çok basın organındaki kalemlerin müslümanlara sataşacağı önceden belliydi. Onların gözleri o kadar kararmıştır ki, artık politikadaki memleket yararlarını bile düşünmeden, gerçeklere tam zıt olarak kafalarına yerleştirilmiş boş ve dayanaksız iddiaları bıkmadan usanmadan tekrarlayıp dururlar. Bundan da yalnız Rusya faydalanır. Bunu da bilirler.

Başbakan'ın Rusya'ya gidişinin önemli yanlarını hiç yoktan bir berber hikâyesi çıkararak iyice gözlerden kaçırmışlardı. Cumhurbaşkanının ve Başbakanın Pakistan'da Pakistan halkının bize olan büyük sevgisinin eşsiz ve su götürmez ispatı olan muhteşem karşılama ve candan kucaklama törenleriyle ağırlanmalarını da mümkün olduğu kadar sessiz sedasız geçiştirmeye çalışmışlardı.

Şimdiki ziyaret de, önemce, öbürlerinden geri kalmıyacaktır. İçinde kutlu Allah evi Kâbenin de bulunduğu bir müslüman ülkeyi ziyaret, ülkemiz için çok yanlı faydalar sağlayacaktır. Herşeyden önce bu bir iade-i ziyarettir. Ve diplomatik kurallara göre kaçınılması mümkün olmayan bir zarurettir.

İkinci olarak, her sıkışık durumumuzda, bilhassa Kıbrısla ilgili milletlerarası çatışmalarda her zaman yanımızda yer almış, bizi desteklemiş bulunan dost ve kardeş Suudî Arabistan devlet ve milletine karşı bir dostluk ve kardeşlik borcunun yerine getirilmesi demektir.

Üçüncü olarak, bu yıl, İsrail Savaşından oldukça üzgün çıkan, üstelik Kudüs gibi kutlu bir yeri kaybeden müslüman Arap dünyasının kırık gönlüne, ayni acıyı bütün gönlüyle duyan, paylaşan müslüman Türk milletinin duygularını

belirtmenin, teselli edici kardeşlik bağlarının işaretini vermenin en tesirli tezahür tarzlarından biri olacaktır bu ziyaret.

Dördüncü olarak, din konusunda, aleyhimizde dost ülkelerde yapılan yıkıcı propagandayı kökünden çürütmeye geniş ölçüde yarayacaktır.

Beşinci olarak, demokratik cumhuriyet rejiminin ancak manevî temellere ve bağlara dayalı olarak yaşayabileceğine bir türlü inanmak istemeyenlere kesin ve fiilî bir cevap olacaktır.

Altıncı olarak, realist bir dış politkada, Ortadoğu'nun, gerek tarihî şartlar, gerek kültür ve din beraberliği sebepleri ve gerekse, jeopolitik durumlarla kaçınılmaz bir entegrasyona doğru gitmesi zaruretine inandığımızı ve bu yolda bölgenin en önemli ve büyük devleti olarak elimizden geleni yapacağımızı diplomatik bir ziyaret diliyle ifade etmiş olacaktır.

Yedinci olarak, bu ziyaret yoluyla artacak yakınlaşmanın ekonomik faydaları da olacaktır. Suudî Arabistan'ın, dünyanın en büyük petrol kaynaklarından ve zengin ülkelerinden biri olduğu göz önünde tutulursa, hiç bir realist devlet, hastalıklı din telâkkileri yüzünden kötü telkinlerde bulunan bir takım kalem ve politika şarlatanlarına kapılıp da, uzatılan dostluk elini reddetmek gibi büyük bir hataya düşmez.

Zaten bu ziyaret, Pakistan, İran ve Irak'la yapılan ekonomik, teknik işbirliğinin ve yakınlaşmalarının bir politik uzamasından ve devamından başka bir şey değildir. Dış politikada süreklilik ve devamlılık yolunda son yıllarda attığımız adımların, gösterdiğimiz ilerlemelerin verimler sağlayacak bir sonucudur.

Sayısız fayda sağlayacağı besbelli olan bu ziyarette, Cumhurbaşkanına ve beraber gidecek heyetimize iyi yolculuklar ve başarılar dilemek, bir kalem borcudur.

KONUŞMALAR

Yeni yılın ilk günlerinde, gerek muhalefetin, gerek iktidarın birinci sırasında bulunan devlet adamları, uzun bir konuşmayla, yeni siyaset sezonunu açmış bulunuyorlar.

Bu konuşmaların faydası açıktır. Geçmişin bir muhasebesi ve geleceğe bakışların bir demeti demektir bu konuşmalar. Yurttaş, bu diyalogun iki ucunu daha iyi değerlendirebilecektir. Tanıdıklarımızı biraz daha iyi tanıyoruz bu konuşmalarla. Karanlık noktalar biraz daha aydınlanıyor. Düşüncelerde bir değişme var mı, yok mu hemen farkediveriyoruz.

Bu konuşmaların basındaki yankıları, yorumları ve tartışmaları da, bu yöneticilere bir ışık tutacaktır süphesiz.

Biz, konuşmaların tümü ve her zaman duyageldiğimiz yanları üzerinde değil de, birbirine cevap olacak biçimde ortaya konmuş yeni fragmanları üzerinde duracağız.

Konuşmaların muhalefet kesimi sağcı kültür gelişmesinin en tehlikeli bir yön belirttiğini açıklarken, iktidar kesimi, dünyaya yeni bir medeniyet getirmiş bulunan islâmın, aslında olduğu gibi yüksek bir seviyede teessüs ederek, yeni bir uyanış getireceğini söylüyor.

Böylece, din ve islâm kültürünün yeni gelişmesi bakımından çok karamsar ve kuşkulu bir görüşle, iyimser ve mutlu bir görüşün karşılaşmasına şahit oluyoruz.

Başbakanın ,islâm kültür ve medeniyeti yanındaki bu diriliğe, gelecek zamanda bir uyanışa yol açacak kadar canlı ve vaatkâr oluşuna dikkat çekişini çok önemli yeni bir görüşün işareti saymamak mümkün değildir. Ancak, uygulanış, konuşmaya uyar ve konuşmayı desteklerse...

Başbakan, lâiklik anlayışını da açıklarken, yeni bir nüans

katmaktadır: din, bütün cepheleriyle sosyal yapının üstündedir. Onun gidişini günlük ve ansızın kesici karışmalarla bozamaz, ama, onun üstünde bulunmakla, ilerisi için bir ışık tutacaktır. Yoksa ölü ve bir kıyıda fosilleşmiş eski çağ kuralları olarak duracak değildir. Bu noktayı açıkça belirtmemekle beraber, dinin, halkımıza yeni bir uyanış getireceği sözü, bu görüşü açıkça yansıtmaktadır.

Diyalogun bir yanında, yerli kültürün uyanış ve gelişmesi bir tehlike olarak görülmekte, öbür yandaysa, gündelik siyasete karışmamak şartıyla, ilerisi için bir uyanış kaynağı ve bir muştu gibi karşılanmakta.

Yöneticiler kadrosunda, kültürden korkmamak gerektiği yolunda beliren bu ilk ağartıyı benimsememek mümkün değildir. Kültür, ne kadar çeşitli ve zengin bir düşünce tablosu çizerse, ne kadar fazla görüşle dolarak muhtevasını yoğunlaştırırsa, gelecek insanımızın, dış şartlar karşısında o kadar dayanıklı olacağı şüphe kaldırmaz bir gerçektir. Tek tip düşünce ve tek renkli, tek katlı bir kültür çağımızın bu karmakarışık düşünceler dünyasında ayakta duramaz. Bugün içine battığımız ve bize çekilmedik çile bırakmayan doktrin kavgasındaki sarsıntımızın birinci sorumlusu, herkesi aynı klişelerle düşünmeye zorlayan yakın geçmişimizin yanlış kültür politikasıdır.

SÖZLE İŞ ARASINDA

Dünkü yazımda, Başbakan'ın, islâmın geleceğe ışık tutan

yanına ayrı bir önem verdiğini konuşmasının bir pasajıyla açıklamış ve şunu eklemiştim: «Ancak, uygulanış, konuşmayı desteklerse.»

Gerçekten, siyaset, edebiyat değildir. Siyaset adamının düşünce ve teorik çıkışları, en kısa zamanda pratiğe akmazsa, sözler askıda kalır, halkın inanç ve güveninde bir sarsıntı olur. Halk, sürekli olarak, sözlerle aksiyonu karşılaştırır, gerçekleştirilen söz ve düşünceleri, devlet adamının lehine, gerçekleştirilmeyenleri de, terazinin öbür kefesine kor ve insanı işte böyle tartar. Her yurttaşın kafa ve gönlünde olup biten bu iç tartı sonucunda da, siyaset tercihleri yapılır ve oylar yolunu böyle bulur.

İhtilâlden sonra büyük bir değişme geçirdik. Devletin önemli kurumları, belli belirsiz bir biçimde az veya çok bir bağımsızlık savaşına giriştiler kendi hesaplarına. Bu, bir bakıma iyiydi. Çünkü, kurumlar böylece şahsiyetlerini bulabilir, kendi geleneklerini kendileri kurabilir, böylece de, toplum sağlam, sürekli, yerine oturmuş kurumlarıyla, daha güçlü ve daha sarsılmaz bir yapı kazanırdı. Ama doktrinlerin ve siyaset guruplarının açık veya gizli baskısıyla bu bağımsızlık teşebbüslerinde bir hayli aşırılıkların olduğu artık herkesçe bilinen bir gerçektir. Zaman zaman şu veya bu kurumun bir davranışından sızlanmalar, günlük konular arasına girdi. Denebilir ki, içinde bulunduğumuz düzenin en önemli problemi bu kurumların alacağı son biçimdir.

İşte, bu genel sarsıntı ve yerine oturmamışlıktan mı nedir, sözlerle işler arasında büyük açıklıklar göze batıp durmaktadır.

Bir örnek olsun diye söyleyelim; başbakanın, islâm öğretiminin üzerinde önemle durduğu konuşmasını yaptığı bugünlerde, Çatalca'da bir Kur'an kursunun basılması insana şaşırtıcı bir tezat gibi görünmekten geri durmamaktadır. Daha bir yumurtanın akı körpeliğindeki zihinlerde, bu baskın

olayı, ne gibi çağrışımlar yapmış, ne silinmez izler bırakmıştır, bir düşünülürse sözle iş arasındaki uçurum daha çok büyür.

Bir de, buna bir fakültenin kantininde şehit edilen idealistin trajik ölümünü, şurda ve burda inançlarından ötürü tutuklu olarak bekleyenlerin hayal kırıklıklarını, toplanan kitapların macerasını, vaazdan alıkonan müftünün boş duran kürsüsünün hazin halini eklersek, ortaya çıkan tablo, konuşmaların ve söylediğimiz sözlerin gelecekte ne çetin bir imtihan beklediğini gün gibi kor ortaya.

Evet, biz geleceğe inanmışız. Türkiye'nin geleceğine inanmışız. Bütün bu söylediklerimiz ne bir şikâyet, ne de bir sızlanmadır. Gerçekleri olduğu gibi belirtme ve ilgilileri uyarma ödevimizi yerine getiriyoruz. Tarihin üzerimize yüklediği kurşundan ağır yükü omuzluyoruz. Çünkü: biliyoruz ki, yük ne kadar ağırsa, şanı da o kadar büyük. Daha dün Kafkasya'da çarpışan baba, Plevne'de destanını yazan dede katının bize bıraktığı bir mirası reddedecek kadar çılgınlaşmamış, nankörleşmemiş, emdiği sütün ve yediği ekmeğin hakkını unutmamış bir oğul nesliysek ki, kimse bundan şüphe etmesin, tam gününde ve tam çağında, hakkıyle, tarihin karşısında duruyoruz demektir.

YANKISIZ ÇAĞRILARLA

Yine dağıldık, yine her birimiz kendi içine kapandı, yine yalnızlığın duvarlarıyla örüldük. Yıllarca süren bir düşünce ve inanç kavgasının son durumu, bu mu olmalıydı? Sol dü-

şüncenin yakın vâdeli ihtilâl tehdidinde ufak bir tavsama oldu diye herkes kendi günlük hayatının problemine döndü gitti. Halbuki, sol düşüncenin bu yatışır ve yumuşar gibi görünüşü, artık her yere ve her kuruma sızdığına, yerleştiğine inanmasının bir sonucudur, hafif bir taktik değişimidir. Yavaş yavaş, kimseyi ürkütmeden içten fethetme stratejisinin uygulanılmasına geçilişinden başka bir şey değildir. Bunu anlamıyanların, bunu unutanların, ufukları pembenin pembesi görenlerin ve hele bu gibi devekuşu görünüşüyle yalnız kendi kazancının kâbusuna gömülenlerin vay haline!

Edebiyat, toptan solun elinde oldukça, radyo, sağ düşünceyi bir parazit, bir teknik arızaymış gibi gördükçe, basın, bir engerek yılanı gibi, islâm düşmanlığı zehrini kustukça, bir çok kurumlar, solun yönetiminde veya paralelinde oldukça, üniversite, solu kurtarmak ve desteklemek, sağı da batırmak ve boğmak için, ilim haysiyetini çiğneyip durdukça, tiyatrolar, ihtilâl, anarşi, gelenek yıkıcılığı, nihilizm karışımı, üstüne de bir marksist cilâ çekilmiş, çöküntü bulamacını kustukça, kendi köşesinde her şeyi parlak ve iyi gören, günlük politikaya dalarak sayılı günleri boşuboşuna harcayan insanların her iki cihanda vay haline!

Ne sanıyorsunuz? Kurt, ağacın en hassas kök uçlarına yerleşecek te, onu yemiyecek, güve sandıklarda çamaşırlara yayılacak da, onu erim çürüm etmiyecek; dinamit, binanın temellerine sokulacak, fitil ateşlenecek de, patlama olmayacak; öyle mi sanıyorsunuz?

Ne büyük aldanış!

Geçmiş kültürümüzü bütünüyle bugüne taşıyıp genç nesillere ulaştırmadan, yeni doğan, temelinde geleneğe dayanan edebiyatımızı bütün gücümüzle geliştirmeden, bir roman edası içinde değil, en büyük ciddiyetle tarihimizin bütün gerçeklerini gözler önüne sermeden, inanç, düşünce, bilgi, edebiyat ve sanat, aksiyon alanında yeni bir canlanış ve dirilise

varmadan, komünizmin de, yerli kültür ve inançlara düşman her türlü batıcılığın da sahteliğini, yabancılığını bütün şarlatanları susturacak bir sesle haykırmadan, parlak gelecekleri kendiliğinden avuca konacağını sanmak, serapların en aldatıcısından başka bir şey değildir.

Ey, şu uydurma dilcilik ortadan kalkarsa başka sıkıntısı kalmayacak olanlar!

Ey, bir kitap toplatılmadan onu okumak ihtiyacını duymayanlar!

Ey, başkasının başına gelen felâket, gün gelip de kendisinin de başına gelmeden yerinden kımıldamayanlar!

Ey, ehven-i şerciler! Evet, ey, hayır ve iyiliklerin en ağırının peşinde koşacaklarına, şerlerin ve kötülüklerin hafif olanına razı olanlar!

Evet, bize en ağır bir emanet olarak bırakılmış medeniyet ve kültürümüzün, inancımızın korunması için yükseltilmesi gerekli bir çağrıdan doğan bu «ey!»leri uzatmak mümkün. Ama içinden çağrılmıyan insanı, dıştan çağırmak ne mümkün!

İSLÂM PAKTI

I

Cumhurbaşkanının Suudî Arabistan'ı ziyaretine denk getirilen yeni bir pakt tartışmasını ihtiyatla karşılamak gerekir.

İslâm devletlerinin, hele Ortadoğu ülkelerinin bir pakt veya bir blok etrafında toplanması kadar gerekli, realist, kazançlı ikinci bir dış politika projesi bulmak güçtür. İslâm ülkeleri, düşmanlarının iki yüz yıllık çalışmasına rağmen, hâlâ geniş ölçüde, kültür, tarih şartı, kader benzerliği bakımlarından tabii bir entegrasyon içindedir. Onları birbirinden ayırmaya, birbirinin karşısına getirmeye yarasın diye dikilen engeller, çekilen sınırlar hâlâ suniliğini korumaktadır. Bu devlet ve ülkelerin şu veya bu şekilde bir araya gelerek teknik, kültür ve ekonomi alanlarında güçlerini birleştirmeleri, hattâ dış politika ve askerî bakımdan da bir bütünlük göstermeleri, gerek her ülkenin savunması, gerek bölgenin ortak problemlerinin çözümlenmesi, gerek dünya sulhünün devamı, gerek milletlerarası kuvvet dengesi bakımından şarttır. Böyle bir pakt kurulur, sonra büyüyerek Endenozya'dan Nijerya ve Fas'a kadar uzanan islâm halklarını bir blokta, bir çizgide toplarsa, bu çağımızda yepyeni bir kuvvetin doğduğunu, bu gerçek üçüncü dünyanın, dünya barışını ayakta tutacak tek denge gücü olacağını hemen kestirmek işten bile değildir. Şüphesiz böyle güçlü bir blokun etrafında, Asya, Afrika ve Amerika'daki ezilen ülkeler de toplanacaktır.

Bu düşünce önceden ortaya atılmış ve üzerinde az çok durulmuştur.

Rus ve Çin paralelindeki yazarlar, bütün güçleriyle bu düşünceyi, ideali kötülemek, sabote etmek için seferber olmuşlar, bunu da bir Amerikan oyunu olarak göstermeğe çalışmışlardır. Çünkü; böyle bir birliğin kurulması, artık, Rusya'nın Akdeniz'e ve Ortadoğuya inme politikasını kökten iflas ettirmiş olacak. Deli Petro'dan beri kâbusunu yaşadıkları bu rüyanın üstüne kül dökülmüş olacaktır. Onun için Rusya, bütün gücüyle, bütün propaganda vasıtaları ve ajanlarıyla, bu projeyi, daha tasarı halindevken baltalama-

ya başlayacaktır. Nitekim, daha önce, «İslâm paktı» bu şekilde sabote edilmiş, bir İngiliz ve Amerikan işi olarak gösterilmişti.

İşin gerçeği ise, böyle güçlü bir birliğin kurulmasına Rusya kadar, Amerika ve İngiltere de razı olamaz. Çünkü: böyle bir birliğin kurulması bütün İslâm ülkelerinin ve öbür küçük devletlerin kurtuluşu için birinci derecede bir rol oynayacaktır.

İngiltere'nin ikili bir politika izlediğine hiç şüphe yoktur. Açık olarak Amerika'nın yanında yer alırken gizli olarak Rusyayla anlaşmalar imza etmekten çekinmemektedir. İkinci Cihan Savaşından bu yana, İngiliz ve Rus başvekillerinin ve hariciye bakanlarının sık sık birbirini ziyaret etmeleri boşuna değildir. Her ziyaretin sonunda imzalanan gizli anlaşmalar, elli yıl sonra açıklanırsa o zamanın insanlarına parmak ısırtacaktır. Fransa'nın politikası nisbeten daha açıktır. İngiltere ise Amerika'ya Ortadoğu ve Uzakdoğu politikasında siyasî müşavirlik yaparak bu dev devleti çıkmazlardan çıkmazlara saplamaktadır.

Diplomasi alanında dünyanın en güçlü devleti olduğuna şüphe olmayan İngiltere, çağımızda, sırf millî gururu yüzünden, kendini önleyemiyeceği bir çöküntüye doğru kaymaya mahkûm etmiştir. Dünya şartları değiştiği ve bunu da en iyi gören devlet yine kendisi olduğu halde, o hâlâ, geçen yüzyılın, İslâm ülkelerini çökertme psikozundan kendini kurtaramamaktadır. Ortadoğu ve İslâm ülkeleri konusunda kendi gücünü, politika dehasını daima müslümanların aleyhine kullanmaktadır. İsterse bundan sonuçta faydalanan Rusya olsun! İngiltere, nedense, Doğu politikasını, hep, en büyük tehlike müslümanlıkmış gibi ayarlamıştır ve o eşsiz elâstikiliğine rağmen, bu çizginin dışına çıkamamaktadır. Bu yüzden de, ne kadar çabalarsa çabalasın, önleyemediği bir hızla, trajik sona, imparatorluğunun batışına doğru ilerlemektedir. Daha ince bir ruh tahlili ile, sanki İngiltere şöyle düşün-

mektedir: «Ben Osmanlı İmparatorluğunu batırdım. Müslümanların devlet bütünlüğünü yıktım. Onları süründürdüm Şimdi ben batarken onlar yeniden canlansınlar, göz göre göre dirilsinler!.. Bu olur mu? Ben batıyorsam, onlar da batsın!» İyi ama, bizim batışımız, yeni şartlarda İngiltere'ye ne kazandıracaktır? Hırs, bunu düşünmesine engel olmaktadır. O, sanki Rusya'yı ve hattâ bir dereceye kadar Amerika'yı yeni bir dünyanın, sonuçta yabancı bir zamanın devletleri sayacak kadar derin bir melankolinin içine yuvarlanmıştır. Onun gözü, hep eski rakibinin canlanmamasına dikilmiştir. Tıpkı, ihtiyar güreşçiler gibi. İhtiyar bir güreşçi de, kendisinden sonra gelen ve bir gün mutlaka sırtını yere getirecek olan genç güreşçilere değil de vaktiyle sırtını yere getirdiği yaşlı rakibinin canlanmamasına bakar. Ama bu psikolojiyi taşımakla İngiltere bir bakıma ihtiyarladığını ve sonunun geldiğini itiraf etmiş olmuyor mu?

İSLÂM PAKTI

II

Coğrafya, tarih, kültür, din ve ekonomi şartlarının bir birliğe çağırdığı islâm ülkeleri, milletlerarası konumları gereği, bir paktın potansiyel gücünü sürekli olarak taşıdıkları için, zaman zaman, büyük devletlerce, plânla hazırlanmış sürprizlerle karşılaşacaklardır. Bu tabiî birlik manzarası açık bir hukukî görünüşe kavuşturulmadıkça, batıdan doğudan esen sun'î ilkah rüzgârlarıyla, «erken doğum» veya «sezaryenle ameliyat» cinsinden, gerçek doğumu engelleyen ve düşük-

lere sebep olan zorlama sancılardan kurtulamıyacaktır islâm iklimleri. Rusya, daha radikal ve cepheden hareket ederek böyle bir birlik doğmasın ve islâmın tabiî birlik manzarı mümkün mertebe parçalansın diye, Ortadoğu'da yuvalanmış ne kadar ajanı ve propaganda merkezi, hücresi, çarkı varsa harekete geçiriyor, olanca gücüyle müslüman ülkelerin birbirine yaklaşmasını sabote ediyor. Batılı devletlerse, buna benzer ayırıcı ve uzun vadeli çalışmalar yanında, bir de, nasıl olsa kaçınılmaz gibi gelen birlik fikrini başka yönlere çekmekte, başka hedefler göstererek gerçek doğrultusundan çıkarmaya çalışmakta, bir takım ölü doğmuş, korkak ve cılız birlik biçimleriyle oyalamakta. İşte Bağdat Paktı bunun bir örneğidir. Eğer gerçek pakt, o gün kurulmuş olsaydı, bugüne kadar bir çok ihtilâllerle, savaş yenilgileriyle kökünden sarsılmış ve sallanmış bulunan Ortadoğu'nun başına bunca felâket gelir miydi? Fakat, böyle bir gerçek paktın kendiliğinden doğacağını sezen İngiltere, o kurulmadan ölü hedefli bir paktın kurulmasına bizzat kendisi önayak oldu, Kurulan pakt, kendisinin karşısında olması gerekirken, birinci ve en güçlü üyesi olarak İngiltereyi içinde buldu!

İşte şimdi İngiltere, görünüşte Basra'dan çekilirken, yine kendiliğinden kurulması mümkün pakt veya birlik fırsatı belirince, bu birliği meydana getirecek ülkeler daha teşebbüse girişmeden, Amerikan hariciyesinin yaptığı ve gerisinde yine İngiltere'nin politik dehasının gizli olduğuna şüphe olmayan ve Ortadoğu'nun kardeş ülkelerini birbirine düşürmek veya hiç olmazsa kontrol edilebilir ölü bir birlik altında tutmak hedefini güttüğü anlaşılan, acelenin acelesi açıklama, yeni ve taze bir örnektir.

Bir pakta, bir birliğe, bloklaşmaya şiddetle ihtiyaç vardır. Hattâ bu birleşme zarurettir. Hattâ bu birlik realitede mevcuttur. Bir birliğin kurulması sadece realitenin bir hukukîlik kazanması demek olacağı apaçıktır. Bu böyle olduğu halde, şimdi, böyle bir birlik kurulacaksa, bunun çağrısı-

nı ve ilk açıklamasını, o birliği kuracak devletler mi yapmalıdır, yoksa o birlikle az veya çok çatışması muhakkak olacak olan yabancı devletler mi? Elbette, paktı kuranlar veya kurması beklenenler. Öyleyse, Amerika'nın bu açıklaması oldukça yanlış bir harekettir ve Rusya'ya, Rus taraftarlarına boşuboşuna bir konuşma, demagoji fırsatı vermiştir. İngiltere ve Amerika bu ülkelerin gerçekten birbirlerine yaklaşmalarını istiyorlarsa, bu türlü ürkütücü müdahalelerden sakınmalı değiller midir? Bu ülkeler, kendi faydalarını da gerçek bir paktın doğmasında görüyorlarsa, böyle bir paktın doğumunu beklemeli ve doğduktan sonra da ancak dıştan desteklemeli ve bir yardım isteniyorsa o yardımı esirgememeli değiller miydi? Böyle bir birlik, elbette önce bir fikrî ve manevî bir hazırlık ister. Ondan sonra, uzun vâdeli ve geniş perspektifli olur. O zaman da bu paktın ismi, o kadar korktukları ve şiddetle önlemeye çalıştıkları «İslâm» ismini taşır, Endonezya'dan Fas'a kadar, bütün islâm ülkelerini içine almak hedefini göz önünde tutar. Yoksa, sırf Basra körfezinin bekçiliği gibi dar ve muayyen, birçok islâm ülkesini birbirine düşürmesi mümkün bir ölü proje ile ortaya çıkma deliliğini kimse göze almaz. Hele bu dıştan empoze edilmek istenen alelâcele bir pakt kurma fikri, Türkiye Cumhurbaşkanının Suudî Arabistan'ı ziyaret gününde açıklanırsa, tabiî yakınlaşmaları bozmaktan ve ihtiyatlı davranmakta yerden göğe kadar haklı halk ve hükümetleri ürkütmekten başka bir şeye yaramaz.

Gün geçtikçe islâm ülkelerinin aydınları uyanmaktadır. Gün geçtikçe zehirleyici Rus propagandasının, uyutucu batı politikasının iplîği pazara çıkmaktadır. Gerçek birliğin çağrısı içimizden doğacaktır. Bu çağrı islâm idealistlerinin sesiyle gerçekleşecektir.

İSLÂM PAKTI

III

İslâm birliği düşüncesi yüzyılımızda ilk teşebbüslerini ve hazırlığını Sultan Abdülhamit'in politikasında bulur. Sultan Abdülhamit, geleceği sezerek, yeni bir işbirliğinin uzun vadeli temellerini atıyordu. Din bağlarını daha sıkılaştırıyor, her ülkenin siyasî yapısına uygun olarak yeni ilgiler kuruyor, yepyeni bir siyasî ağı örüyordu. Ama, Birinci Cihan Savaşına giriş hazırlıklarında, Sultan Abdülhamit gibi tecrübeli, tedbirli bir siyaset dehasının başında bulunacağı bir devletin savaş sonunda ne kadar güçlü ve kazançlı çıkacağını iyi kestirmiş bulunan yabancı devletler, daha savaş bastırmadan koca sultanı devirmeği becerdiler. Şu anda De Gaulle'un Kültür Bakanı olan ünlü yazar Andrè Malraux Altenburgun Ceviz Ağaçları adlı eserinde, Enver Paşanın yanında çalışmış babasından söz ederken, o devirde bile, bütün başarıların, Sultan Abdülhamit tarafından önceden hazırlanmış bir kuruluş yüzünden elde edildiğini, bunun dışında tutulan yolların nasıl acı bir serap olmaktan öteye geçemediğini belirtir. İstiklâl savaşında İslâm Dünyasından gördüğümüz büyük desteklemelerin de kaynağı bu çalışmalardır. Fakat, daha sonra, iki dünya savaşı arasındaki dönemde, bütün İslâm ülkeleri birbirinden kopuk olarak kendi içlerine kapanırlar. Her ülke, kendi başının çaresine bakar. İkinci Cihan Savaşından sonra, İslâm dünyasında yeni bir kımıldanış, bir canlanış görüyoruz. Gerçi bu canlanışı, geniş ölçüde, sosyalizm dejenere etmiş, çıkmaz bir yola saptırmıştır. Ama, yer yer, bölge bölge İslâm ülkelerinin geçirdiği acı denemeler, kritik anlarında içine düştükleri büyük ve kavurucu yalnızlıklar, az çok birbirlerine yaklaşma, destek olma, yardımlaşma yolunda uyarmıştır. İki Süveyş trajedisi, Keşmir dramı, Kıbrıs tecrübesi de göstermiştir ki, bir müslüman

ülkenin gerçek dostu yine ancak öbür müslüman ülkelerdir. Onların dışında dostu yoktur. Bir müslüman devletin felâketine yine ancak bir başka müslüman ülke yürekten yanmaktadır. Gerçi henüz müslüman ülkelerin birbirine sıkı sıkıya kenetleneceği siyasî şuur uyanmasına tam anlamıyla kavuşmuş değiliz. Ama olayların ve kımıldanışların, tarih şartının o yöne ittiği de bir gerçektir. Her müslüman ülkede büyük bir birliğin düşünce alanında olsun gerçekleşmesi yönünde eserler veren idealist yazarlar yavaş yavaş çoğalmaktadır. Nasıl Avrupa'da bir Avrupa Birliğinin fikir ve siyaset alanında çalışmaları varsa, İslâm dünyasında da, bir İslâm beraberliği düşüncesi doğmuştur. İslâm dünyasının her tarafında sızlayan yara ayni yaradır; bu, yavaş yavaş anlaşılmaktadır. İslâm ülkeleri, teknik, ekonomik ve politik sebeplerle birbirlerine yakınlaştıkça, müslüman entellektüeller, kendi ülkelerinin problemlerine ve iç kültürüne daha çok eğildikçe, birbirlerinin ülkelerini gezip gördükçe, bu birliğin çağrısı, edebiyatçılarını, şairlerini de yetiştirecektir. Düşünce ve edebiyat alanında birlik idealinin yeteri kadar duyurulması mümkün olduğu gün, yeni yetişen nesiller, bu birliği her alanda gerçekleştirmeğe bakacaklardır.

İslâm Ortak Pazarı fikri, bu birliğin ekonomi alanındaki gerçekleşmesine doğru atılan bir adımdır.

Bir kaç yıl önce ortaya atılan «İslâm Birliği» fikri önünde Rusya'nın, Amerika'nın, Fransa ve İngiltere'nin nasıl telâşa kapıldığı hatırlardadır. Hiç bir meselede anlaşamıyan bu devletler gerçek bir İslâm paktının doğması konusunda hemen birleşmektedirler. Dünyanın büyük gazeteleri hemen her yerde bu teklifin aleyhinde yazmadıklarını bırakmamışlardı. Bizzat Amerika ve İngiliz taraftarı basın bile, bunu bir amerikan ve ingiliz oyunu gibi göstermişlerdi. Anlıyoruz ki, gerçek bir birlik, bir pakt veya bloklaşma, uzun ve sabırlı çalışmaların sonunda gerçekleşecektir. Yoksa böyle bir birlik ihtimali doğduğu anda, o, çeşitli yollardan baltalanacak-

tır. Şu Basra Paktı teklifi de, sanki, gerçek İslâm yakınlaşmasına hücum etsinler diye, bile bile komünistlere, Rus sempatizanlarına bir fırsat vermek için yapıldı diyesi geliyor insanın. Bu bakımdan Türkiye'nin, Suudî Arabistanın ve Küveytin bu haber ve iddiayı ihtiyatla karşılamaları çok yerindedir. Hele Cumhurbaşkanımızın, çok verimli sonuçlar doğurmasını dilediğimiz ziyaretinin başlangıcında, bu ziyaretin anlamı hakkında yanlış ve kasıtlı yorumlamalara imkân verecek bu türlü tekliflerin zararı oldukça açıktır ve dostluğa gölge düşürücü olmasından korkulur. Yoksa, Basrayı terk etme başlangıcında, bu türlü bir bulanık hava doğurmak için çok dolambaçlı yollara başvuran İngiliz politikası, buralarda kalmanın ve yeniden tutunmanın tek çaresi olarak bu türlü vasıtalar dışında her türlü imkân ve fırsattan mahrum mu olmuştur?

İSLÂM PAKTI

IV

Baştan söylediğimiz gibi, kurulmamış, teşebbüs bile edilmemiş bir mevhum pakt yüzünden, basında yuvalanmış ne kadar islâm ve inanç, yerli kültür ve medeniyet düşmanı varsa, bir ağızdan, yani uğursuz bir koro halinde, müslümanların birleşmesi, yakınlaşması, birbirinin derdine ortak çıkması düşüncesine saldırmaya başladılar. Kendi hastalıklı felsefeleriyle Türkiyenin faydalarını birbirine karıştırıyorlar. Kendilerinin yanlış yerden kemik bağlamış illetli iç dünyalarını sarsan, yıkan her adım, onlara göre, felâkettir. Asıl felâket olan, Türkiyenin yavaş yavaş, peşin hükümlerden,

dıştan empoze edilmiş yabancı inanışlardan ve değerlendirmelerden kurtulması değil (bu, olsa olsa bir mutluluğa açılıştır), evet, asıl felâket olan, onların çarpılmış iç dünyalarının dışa vurulması, Türkiyenin tabiî ve tarihî biçimini almaya engel olmasıdır. Bununla birlikte, sevinilecek nokta, tarihin, her engele rağmen, dar boğazlardan geçe geçe yürümesidir, tarihin geri dönmeyeceği ve döndürülemiyeceğidir.

Tarih yürüyor, isterlerse başlarını yolsunlar; göğüslerini kanatsınlar. Müslüman halklar uyanıyor. Derinden derine birbirlerini anlıyor, birbirlerine yaklaşıyorlar, birbirlerini çağırıyorlar. Kalblerin arasındaki mesafe gittikçe kısalıyor, kapanıyor, doluyor. Eller gittikçe birbirine kenetleniyor. lar, kardeşliğin solmaz rengiyle boyanıyor. Bugüne kadar kurulan paktlar ne kadar ölü ve kontrol altında olursa olsun büyük ve bağımsız birliğin işaretleridir. Onun habercileridir. Yarı ölü şekilde doğan çocuklar ilerde doğacak sıhhatli ve eşsiz çocuğun habercisidir, muştucusudur.

Fetret yaprağı ağır ağır çevriliyor. Kopuş, bölünüş, parçalanış dönemi, bir daha açılmamacasına kapanıyor. Kutsal emaneti yüklenmiş sekiz yüz milyonluk müslüman kitle insanlığın kurtulması, dünya ve ahiret barışının gerçekleşmesi için ayağa kalkıyor.

Şu Basra paktı gibi dıştan empoze edilmek istenen kuruluşlar, Türkiyenin, Suudî Arabistan'ın, Pakistan'ın, Küveyt'in hemen vaziyet alışından da belli ki doğmadan ölmeye mahkûmdur. Ama, eninde sonunda, İslâm Paktı kurulacaktır. Çünkü tarihî şartlar birliğe çağırıyor. Ölüm kalım saatleri birliğe çağırıyor.

Sahte mantık, demagoji aklı yıkılıyor. Saat hakikati vuruyor.

Endonezya'dan Fas'a kadar toprak, deniz ve rüzgâr, kulağınızı veriniz, birliğin türküsünü çağırıyor.

Yerin altındaki ve yerin üstündeki zengin kaynaklar, müslüman alınterini çağırıyor.

Sararmış sahaf yapraklarından, gören gözler için yeni bir medeniyetin sıhhat ışığı fışkırıyor, bir dirilişin hışırtısı geliyor.

Uyanan Afrikanın 250 milyonluk nüfusunun 150 milyonu müslümandır. Afrikadaki bağımsız 36 devletin, —geri kalanında da müslümanlar bulunmak şartıyla— 23'ü katıksız müslüman devlettir. Takatları varsa bunu da yalanlasınlar, bu gerçeği de gizlemeye çalışsınlar.

Müslüman dünyanın iki yüz yıllık çile dönemi dolmak üzeredir. Batının zincirleri çürüdü. Şimdi de, kendi eliyle kendini komünizm zincirlerine teslim edecek değildir. Müslümanlar kollarını temiz havaya ve gün ışığına doğru kaldırmıştır. Artık zincirin her türlüsüne paydos!.

Bu kutlu toprakları beğenmeyen varsa beğendikleri yere gidebilirler.

Bu kutlu topraklardan yükselen kardeşlik çağrısından rahatsız olanlar varsa Batı veya Kuzey yolculuklarına hazırlansınlar!..

PORTRE

Bir gazeteye bakıyorum: Sunay'ın Peygamberin kutlu mescit ve kabrini ziyaretine dair tek satırlık bir haber bile yayınlanmamış. İşte size haber namusu!

Bir gazeteye bakıyorum: Sunay'ın, mescit ve kabri ziyaretini, Kâbeyi ziyaret olarak vermiş. Kâbede türbeden bahs ediyor! İşte size bilgi namusu!

Başmakalelere bakıyorum: Bu uğurlu ziyarete denk getirilen, müslümanların birleşmesinden nasıl telâşa kapıldıklarını ilân ve itirafla dolu, bölücü, parçalayıcı, uyuşturucu iftira sağnağı.

Yanıma yöreme bakıyorum: müslümanların, birbirinden, gerçek haber almadan bile mahrum oldukları...

Solda bir panik şımarıklığı. Daha doğrusu, yüzsüzlük ve şımarıklık altında saklanmak istenen bir panik pazarı. Paniğe uğramış bir portre. Sağda, haberde bile, bir hiyerarşi anarşisi. Ne neden üstün, ne neden önemli bunu bile ayıramamak.

Ortalık görünüşte bir süt beyazlığında. Ama, burnu av havasına alışmışlarca, keskin keskin kokan havada şiddetli bir elektriklilik. Kimbilir, ufkun hangi köşesinde birdenbire bir kara bulut peyda olacak, bir şimşek çakacak ve kim bilir hangi yapının saçağını uçuracak?

Zâten, bahardan bu yana bir felâket kuşu başımızda dönüp duruyor. Bugüne kadar, Allah bu şehit sebili millete acıdı da, konamadı başımıza bu uğursuz kuş. Elbistan olayları, Kayseri faciası, bizi savaşın kapısına kadar götüren Kıbrıs cinayetleri, idealist öğrencinin şehadeti... Neler neler geldi başımıza, Baykuşu şahin gibi çağıran felâket tüccarları, bu uğursuz kuşu başımıza kondurmak için bütün büyücülüklerini kullandılar. Şimdi bile, bütün umutları, bu milletin felâkete uğramasında. Ama, ilerdeki ödevine kadar sapasağlam dursun diye, Allah, bu halkı, bu milleti korudu. Ona sabırdan, idrâkten, gelecek zaman aşkından bir şerbet sundu.

Biz de bu şerbeti sonuna kadar içtik. Sustuk, sabrettik ve bekledik. Susuyoruz, sabrediyoruz ve bekliyoruz milletçe.

Şimdi, bir bir. bu sabrın yemişini devşiriyoruz:

İşte birincisi:

Kâbe yollarında Cumhurbaşkanı.

Peygamber türbesinin altın kapısının tek açıldığı devlet başkanı, bu milletin devlet başkanı.

Müslüman ülkelerin birliğini kurmasından bütün yarasaların ürperdiği tek millet, bu millet.

Ateş çenberlerinin içinden su gibi kayan, bütün handikapları bir şahlanışla atlatan bir koşu atı gibi, hafifçe terlemiş, fakat son ve büyük koşuya taptaze, dipdiri bir canlılıkla hazır bekleyen kütle, seçilmiş kütle, bu kütle.

Siz, bu çehreden yağmur gibi inmiş kan çizgilerine bakmayınız, onun gerisindeki yüze bakınız. Orada, alacakaranlık içinde yepyeni bir şafağı seçen ışıklı gözleri göreceksiniz.

Buzlar çözüldü. Ortalıktaki çamur o çamurdur. Aldanmayın. İhtiyar kurtların ölümü yaklaştı. Duyduğumuz korkunç ulumalar, son ulumalar, can çekişme ulumalarıdır. Korkmayın.

Gün geldi, saat çaldı. Kalkın ve yaklaşın.

KORKU VE UMUT

Bir ideal taşıyan insanların işi umut vermek ve korkutmaktır. Geleceğin tehlikelerini görecek ve haber verecektir. Tehlikeleri haber verecek ve onlardan kaçınmaya ve sakınmaya çağıracaktır. Korkutacaktır o hallerden. Göstereceği yolda gidilirse varılacak güneşlik ufku da çizecektir. O duruma geçmek için gerekli güçlüklere katlanabilmeleri için durmadan umutlandıracaktır. Bu, peygamberden kalma bir mirastır hakikat adamlarına.

İlk bakışta, korkutuşla umutlandırış, birbirine zıt iki davranış gibi gözükür. Gerçekteyse bu ikisi birbirini tamamlar. Biri yasaklar, öbürü buyruklar alanının duygusudur. Biri kötüyü yıkacak, biri de iyiyi kuracaktır. Bunlardan hep birini kullanmak, tek kanatla uçmaya çalışmak olur. Hep korkutursanız, insanı çaresiz bir karamsarlığa sürüklersiniz, hep umutlandırırsanız tembelliğe. Korkutacaksınız korkutacaksınız, tam dipsiz bir karanlığa yuvarlanacağı sırada, birden, umutların en tazesini şırınga edeceksiniz, birden ışığa boğacaksınız. İşte o zaman ışığın değerini anlar insan. Neden kurtulmuştur ve neye kavuşmuştur, farkına varır. Böyle böyle kendini bulur. Kendini bulan da yolunu bulur.

Yahudi dini, kaya kaya, sırf korkutuştan ibaret kaldı. O yüzden tesirini dar bir çevre dışında kaybetti. Umudun hiç kalmadığı yola insan niçin gitsin ?Hristiyanlık da hep umutlandırayım derken fantezi haline geldi. Bir nevi lüks, hayatın acılarına sırt çevirmiş, realist olmayan bir hülya.

Umutlandırışla korkutmanın dengesini yalnız İslâm sağlayabilmiştir. Bütün umutların ufkunda Cennet, bütün korkuların ufkunda da Cehennem, en mücerret ve en müşahhas, duruyor.

Yalnız umut, seraptır. Yalnız korku, boğucu ve çökerticidir. Realiteye de aykırıdır bunlardan birine dayanıp öbürünü inkâr etmek. İnsanın, gerek geçmişi, gerek içinde bulunduğu zamanı acı ve tatlı gün ve olaylarla haşir neşirdir. Bu dünyanın diyalektiğinde, kötü ve iyi, ak ve kara yanyana durur. Bunlar birbiriyle alternatiftir. Hele değer hükümleri birbirine karışmışsa, akın karaya, kötünün iyiye bulanması bile olağanlaşıverir.

Peygamberlere de müjdeleme ve korkutma emredilmiştir.

«Ey örtülere bürünmüş adam, kalk ve korkut!» denilmiştir.

«O inananlara müjdele...» denilmiştir.

Korkutmalara ve umutlandırmalara insanlar kayıtsız kalamazlar. Alışkanlıklar yıkıldığı için, insanlar, kendi iyilikleri için de olsa, bu çağrılardan hoşlanmazlar, rahatsız olurlar. Umut, yalan gibi gelir; korku konusunu da inkâr etmekle ondan kurtulacaklarını sanırlar. Doktordan korkan ve tedaviden kaçan hasta gibidir insanlar. Fakat, inanmış adam sabır gösterip ısrar ederse, ilk tepkiler zamanla müsbet cevaplara döner. Çünkü: insan, böyle dönemlerde, ne kadar, kendisine bile itirafa yanaşmazsa yanaşmasın, yüreğinin en derin noktasında, yeni bir hayatın çağrısını duyar, hasretini çeker. Umutlara ve korkulara muhtaçtır. Hayatın dokusu bunu gerektirir. İlk anda kendisine bir umacı ve büyücü gibi gelen dâva adamı, gün geçtikçe, gerçek yüzü aydınlandıkça, o da, kardeşlerinin bütün sıkıntılarını paylaştıkça, hattâ onlardan çok, ağır ödevleri yüklendikçe ve omuzladıkça, bir kurtarıcı gibi gelmeğe başlar öbürlerine. Hattâ insanlar, bir vakitler neden bu kadar karşı çıktıklarına şaşarlar bir gün. Tarih, bu şaşırtıcı akışla çağlar durur.

İki yüz yıldır, bizi, yalnız korkutanlar veya boş hayaller ve umutlarla oyalayanların aldatışlarıyla geçip gitti. Bugün bile, politikacılar, ya kapkara veya pembenin pembesi tabloları çizmekten başka bir şey yapmıyorlar.

Biz, akı ve karayı göstermekten korkmayan, bu yola kendini adamış insanları arayıp bulalım; boğulmak istenen seslerini bin gürültü arasından seçmeye bakalım. Kurtuluş burada. Hakikatı çekinmeden, korkmadan haykıranlara yapışmakta.

KIŞKIRTICILIK

Kışkırtıcılık, bir tür meslektir. Kötü bir meslek. Bir iş ve eser veremeyenlerin mesleği. Yazarların içinde de, şair olamamış, düşünce eseri verememiş, edebiyatta, ilimde ve fikirde yeni bir şey ortaya koyamamış, ama içinin cadı kazanı gibi kaynayan ihtiras ateşini de söndürememiş bir takım diplomalı yarı aydınlar, yavaş yavaş gazeteciliğe kayarlar ve orda tutunurlar. Çünkü: tam günün adamıdırlar. Çünkü: çilesini çekmediği ve tam anlamına bile eremediği bir takım sloganlarla ortalığı gürültüye boğmanın birinci sınıf ustası kesilirler. Kültürleri buhran geçiren, yabancı kültürlerin istilâsı altında kıvranan ülkelerde, adeta, bunların fabrikası olan bir takım okullar kurulmuştur. Yabancı öğreticilerin yetiştirdiği bu ansiklopedi heyulaları iyi coğrafya bilirler, basit ansiklopedi bilgilerinden bir kültür cilâsı çekilmiştir yüzlerine. Ama hiç bir bilginin derinine, köküne inemezler. Değer hükümleri, bir yığın geçerakça peşin hükümdür. Klişeler ve sloganlardan öteye geçemez zekâları. Bunun için de, en çok düşman oldukları insanlar, yerli kültürden fışkırıp insanlığın malı olacak kadar özlü ve yüce sınırları zorlayan eser sahibi insanlar. Din, onlarca modası geçmiş bir eski zaman kalıntısıdır. Psikolojinin ve sosyolojinin son araştırmalarında ortaya çıkan gerçekten, inanma duygusunun köklülüğünden habersizdirler.

İşte bu özellikleriyle basına yerleşen ve bu gündelik yaşayış, düşünüş ve inanışı bir ana rahmi kadar benimseyen bu kültür artıkları, hemeninden kışkırtıcılıklarına başlarlar. Vehimlerin kurbanları gibi etraflarına saldırır dururlar. Hem de yüksek cinsten vehimlerin bile değil. Öteye ait en ufak bir kaygıları yoktur. Sanki öldükleri anda yok olacaklardır. Onlar için, varoluşun anlamı, yemek, içmek, çiftleşmek;

otomobil, apartman ve bunların çevrelediği bir genel şehvet hayatıdır. Bundan ötesine inanmazlar. Hemeninden yabancılara parayla kiralanırlar. İnsan sevgisinden, yurt sevgisinden, tarih sorumluluğundan mahrum oldukları için bu kiralanışta en ufak bir tereddüt bile geçirmezler. Beynelmilel komünizm ve amerikancılık böylelerini kiralamakta hiç de güçlük çekmez. Hattâ, bir süre Amerikaya kiralandıktan sonra dönüp Rusya'ya kiralananlarına da sık sık raslanır.

Bu, çağımızın yüz karasıdır, ağrısı ve sızısıdır. Bunun en büyük acılarını biz çekmişizdir. Bunlar bir kere basına yerleştiler mi, başlarlar kışkırtıcılığın en yakası açılmadıklarına. Gün 24 saat, gençleri, bir takım kuruluşları kışkırtır dururlar. Milletlerarası anarşi merkezleri de bunları destekler durur. Bir memleketi bölmek, parçalamak, iç savaş doğurmaktır bütün niyetleri. Şeytan, sanki içlerine yerleşmiştir de, oradan boyuna seslenip durmaktadır. Kan görmeden rahat edemez böyleleri. Sadist bir ruhun lânetine batmışlardır.

Son günlerde yine basladılar kışkırtıcılıklarına. Edebiyatta, düşünce ve siyasetteki başarısızlıklarının öcünü böyle almak istiyorlar bu mâsum halktan. Sultan Azizi boğan ayni zihniyetti. Ama sonunda ne olmuştu? Bir deliyi tahta çıkarmak zorunda kalmışlardı. Sultan Hamidi tahttan indiren yine bunlardı. Ama sonunda ne oldu? On yıl geçmeden koca bir imparatorluğu mahv ettiler. Eğer, Allahın lûtfü ve bu aziz milletin gayreti olmasaydı, tarihten bile silinecektik. 1960 ihtilâlinden sonra altı ay, bir yıl, bunlar, basında iftira kustular, ne oldu? Halk yine onların karşısında olanları iktidara getirdi. İşte biz bunları, ibret alsınlar diye, açık açık hatırlatıyoruz. Bunlardan da ibret almazlar ve kışkırtıcılıklarına devam ederlerse, eninde sonunda, bir gün, Allahın cezalarından bir cezaya çarpılırlar. Bir milletin, hem de müslüman milletlerin son umudu olan bir milletin varlığıyla bu kadar oynanamaz. Öyle bir cezaya çarpılırlar ki, artık o durumdan kendilerini kimse kurtaramaz. Çünkü: varlık ve yokluk âlemin-

de Allah'tan başka hüküm sahibi yoktur ki, onları kurtarsın!

BÜYÜK DOĞU

Yeni yeni kurulmaya başlayan sağ düşünce ve aksiyonun gelenekleri de yeni yeni doğmaktadır. Yalnız burada, üzerinde önemle durulacak nokta, oluşan geleneklerin idealimize uygunluğunu gözden kaçırmamaya çalışmaktır. İnançsızlardan alınacak gelenekler, bizim için, yıkıcı olabilir.

Bizim kuracağımız birinci gelenek, hakkı teslim geleneği olmalıdır. Şu veya bu sebeple hakkı teslim etmeyen insanlar, bu yolda başarıya varamazlar. Şeytan, suret-i haktan görünerek ayağını kaydırır da farkına bile varmaz insan.

Şimdi, her şeyden önce şu hakkı teslim edelim ki, Büyük Doğu, düşünce, edebiyat ve aksiyon alanında islâm idealinin kurucusudur Türkiyede, çağımızda. Ondan sonra doğan ve gelişen hareketler doğrudan doğruya veya dolayısiyle ondan beslenmişler, ondan güç almışlardır.

Büyük Doğu'yu sadece bir dergi zannedenler aldanır. Büyük Doğu, bir mekteptir. Bir düşünce, edebiyat ve aksiyon akımıdır. Türk düşünce ve aksiyon hayatı İslâmdan kutuplar kadar uzaklaştığı bir günde doğmuş ve tam yirmi beş yıl, fikir, san'at ve aksiyonda sürekli olarak ağırlığını duyurmuş, bütün bir gençliğe ideal aşılamış kutlu bir ocaktır. Büyük Doğu'nun meşalesi, en sıkıntılı terör günlerinde bile sönmemiş, yanmış, gönüllere umut ve ışık vermiştir.

Sağ düşünce kurulurken, onu her türlü sapmadan, bid'

attan, dalâletten koruyan, ehl-i sünnet yolundan kıl feda etmeden açık ve seçik bir şekilde dâva yolunu ortaya koyan bir düşünce ,inanç, aksiyon okulu olmuştur Büyük Doğu.

Eğer Büyük Doğu, sağ hareketin merkezinde düzenleyici rolünü yapmamış olsaydı, şimdi siz, ne korkunç bir inanç ve iddia kargaşalığının, anarşisinin içinde kalmış olacaktık, bir düşününüz.

Büyük Doğu yepyeni bir nesil yetiştirdi. Hattâ bir çok kimseler onun ne kadar tesirinde olduğunun farkında bile değillerdir. Ama, İslâm idealini güden kaç kişi ve organ varsa, az veya çok, Büyük Doğu'nun tesirinde kalmıştır. Bu inkâr edilemez bir hakikattir.

Bizi büyüten, besleyen, her sıkıntılarımıza katlanan ana ve babalarımızın hakkını nasıl teslim zorundaysak, İslâm idealini taşıyan genç nesillerin manevi alanda babası olan Büyük Doğu'nun hakkını unutmak büyük bir nankörlük olur, bilmeliyiz.

Bizde yoğun bir fikir hayatı olmadığı için Büyük Doğu'nun fikir alanında getirdikleri henüz incelenmemiştir. Ama bir gün incelenecek ve hakkı teslim edilecektir. Onu inceleyecek nesiller gelmeye başlamıştır. Hâlâ bile, Büyük Doğu hareketinde bir tomurcuk gibi potansiyel halde kalan öyle görüşler saklıdır ki, ilerde, uygun mevsimler gelince, binlerce yemişi birden devşirilecektir.

Türk milletinin en kritik dönemlerinden biri olan bu son döneminde, Büyük Doğu'nun zuhuru, bir lûtuf, bir mutluluk olmuştur.

Büyük Doğu'nun açtığı tarih dosyası, gelecek zamanlar için altınla tartılacak bir belgeler arşividir.

Büyük Doğu'nun bu yirmi beş yıllık çilesini de tek başına omuzlayan Üstad Necip Fazıl Bey olmuştur. Hapisler, akıl almaz baskılar, tehditler, ithamlar, anlayışsızlıklar, maddi sıkıntılar içinde yılmadan bu emaneti günümüze kadar alın akıyla getirmiştir. Bu uğurda çiğnemediği ikbal olmamış,

uğramadığı çile kalmamıştır. Ama, Allahın lûtfüyle bugün de, yine dimdik ve sapasağlam ayakta duran Büyük Doğu idealini gönüllere işlemek için her türlü fedakârlığı göze almaktan çekinmeden, yolunda, başlangıçtaki aşk ve şevkle çalışmaktan bir an bile geri durmamaktadır.

Ne mutlu kendini bir ideale adamış olanlara!

DİN ÜZERİNE DÜŞÜNME HÜRRİYETİ

Tartışılıp durduğu, tartışma fikir alanında da kalmayıp politikanın birinci ağızlarına da sıçradığı halde, özüne bir türlü inilemeyen, kanayan bir yaradır din ve vicdan hürriyeti.

Din ve vicdan hürriyeti, sadece serbestçe ibadet edebilme hakkından ibarettir sanılmaktadır. Halbuki, din üzerine düşünme, dinin sosyal yapıdaki tesiriyle ilgilenme de bu hürriyete dahildir. Bugüne kadar bu nokta üzerinde gereği gibi durulmamıştır. Üniversite, bol bol bilirkişi raporu veren profesörlerinin davranışlarıyla, bu alanda hiç bir hak ve hürriyet tanımıyan bir tutum göstermektedir. Onlara göre sanki, din ve vicdan hürriyetinin sınırları, caminin dört duvarıdır. Bu hak, caminin içinde başlayıp bitmektedir.

Meseleyi bu kadar kolayca ve basitçe halletmeye imkân yoktur. Din ve kültür, birbirinden kopması ve koparılması mümkün olmayan iki sosyal tezahürdür. Birbirine kenetlenmişlerdir. Birbirine geçmedirler. Din, bellibaşlı kültür doğuran ana kaynaklardandır. Onun sosyal ve tarihî yanını görmemeğe imkân var mıdır?

Hele İslâm ülkelerinde mesele daha da karışmaktadır. Bin dört yüz yıl, sadece ibadet ve itikadlar bütünü olarak değil, toplumu her bakımdan, hatta siyasî ve iktisadî açıdan da düzenleyen bir medeniyet ve dünya görüsü ödevini gör-

müştür. Şimdi, bu ülkelerde, birdenbire, yaşayan dın duygu sunu, sadece hıristiyanlığa uygulanması mümkün bir yorumun dar çerçevesine alabilir misiniz?

Aslında, sanki dinde bir reform yapılmıştır da, din ve vicdan, sadece tapınak içi veya fert ruhundan dışarı sızmayan bir muhtevaya indirilmişçesine bir anlayışla değerlendirilmek istenmektedir. Halbuki, bilindiği gibi, kanun koyucu dinde reform yapamaz. Dinin değişmesi, yani dinde reform, yine dinin kendi içinde başlayan bir çözülmeden doğar. Din adamları tarafından ortaya atılır ve büyük inanç çatışmalarından veya uzlaştırılmalarından sonra benimsenirse, kütlelerce kabul edilirse, kanun koyucu da bu durumu meşru sayar. Lüter'in hıristiyanlıkta yaptığı devrim gibi.

İslâm ülkelerinde ise büyle bir reform hareketi olmamıştır. Çünkü: İslâmın böyle bir reforma ihtiyacı da yoktur. Bu durumda,İslâm üzerine düşünmeyi, sadece ibadetlerle sınırlandırmak, din alanında düşünme hürriyetini hemen hemen tanımamaktır. Bizim anlayışımıza göre, laiklik, din adına başka dine fiili müdahaleye engel olmak anlamına alınmalıdır. Genel olarak, insan, gelecek zamanın toplumu, kültür değişmeleri ile dinin ilgisini düşünme, hatta bu konuda aydınlatıcı, yol gösterici, ışık tutucu bir çalışma yapma işi, toplumun ilerlemesi için şarttır. Yoksa toplumun ilerlemesine din düşüncesinin katılmaması gibi bir durum doğar ki, o toplumun sonu karanlık demektir. Çünkü: o toplumu inançsızların nereye sürükleyip götüreceği belli değildir. Daha doğrusu çok bellidir.

Laiklik, aslında, azınlığın din ve vicdan hürriyetine çoğunluğun engel olmasını önleyici bir tolerans prensibi iken, bunun aşırı olarak uygulanışı, tam tersine bir sonucun doğmasına imkân verebilmektedir: çoğunluğun din ve vicdan hürriyetini tedirgin etme.

İNANÇ HÜRRİYETİ ÜZERİNE

Sık sık herkesin inançlarında hür ve ibadetinde serbest olduğundan bahsedilip durulur. Gerçekten de camilerde kimsenin namazına karışılmış değildir. Ama, ibadet hürriyetinin gerçekleşmesi, bu cami içi dokunulmazlıkla tamı tamına sağlanabiliyor mu?

Her hak ve hürriyet sadece tanımakla gerçekleşmez ve tamamlanmaz. Her hak ve hürriyetin yerine getirilmesi ve kullanılmasının bir takım şartları vardır ki, onlardan insan mahrum oldukça , o hak ve hürriyetlere tamı tamına sahip sayılamaz. Bu kural en hassas bir hak olan inanç hürriyetinde daha çok geçerlidir.

İbadet hürriyetinin tam kullanılması için onu tamamlayan ve besleyen, derinleştiren hak ve hürriyetlere de saygı göstermek gerekir. Din alanındaki düşünce hürriyeti sınırlandırılırsa, uzun vâdede, ibadet serbestliği de bundan zarar görür. Bunun en iyi örneği, din öğretimidir. Din öğretiminin bulunmadığı yıllar, yine, ibadet serbestliğinden bahsediliyordu. Ama, zamanla görüldü ki, din öğretimi bulunmadıkça, ibadet edenlerin sayısı düşecek, yarı bilinmez tarzda yapılan ibadetlerin de ibadet sayılması gün geçtikçe güçleşecekti. Bugün, din öğretimi yeniden yerleşmiş ve din tanımazlar hariç, herkes, bu öğretimin faydasını kabul etmiştir. Din öğretiminin gereğini uzun yıllar inatla inkâr etmemiz yüzünden bazı köyler cenazelerini kaldıramaz hale gelmişlerdi. Bunu tarih yazacaktır.

İbadet serbestliğinin tam kullanılması için, bugün görüyoruz ki, din öğretimi de yetmemektedir. Din alanındaki düşünüşün gelişmesi, halka ve aydınlara açık bir din düşüncesi hayatının kurulması şarttır. Din üzerine düşünme, ibadetten kopması mümkün olmayan bir özellik taşır. Siz din üzerinde düşünmeye bağ üzerine bağ vurursanız zamanla ibadet-

lerde bir yozlaşma görülecektir. Öğretim alanı ne de olsa bir ihtisas işi olduğundan kapalı kalmaktadır. İnanç alanında birliği sağlayacak olan din üzerine düşünmenin gelişmesine engel olmamaktır, hattâ bu gelişmeye yardımcı olmaktır. Din düşüncesinin islâmda ibadetten sayılması da bundandır. Din üzerine düşünmenin olmadığı yerde din duygusu sönmeye yüz tutacaktır.

Çeşit çeşit inançların türemesinden yakınanlara söylemek gerektir: din üzerine düşünme ve yazmada yeterli bir hürriyeti tanımaya yanaşmamak, inançları karanlık ve gizli alanlara itmekle, buna asıl sebep sizsiniz. İnançların bölünmesinden sorumlu sizsiniz.

En başta gelen bir şahsî hak olan ve dince de zarurî bilinen örtünme hakkını bir kız talebeye çok gören, bu en tabiî hakkı en hoyrat bir şekilde çiğnemekten çekinmeyen bir ilahiyat fakültesinin bulunduğu bir ülkede, bırakalım din üzerine düşünme ve yazmayı, din, inanç ve ibadet hürriyetinin varlığından kuşku duymamaya imkân var mıdır? Saçı arkadaşlarının arasında zorla açılmak istenen, ayrıca, adı ve soyadı bizim ad ve soyadlarımıza hiç benzemeyen bir psikologca da inançlarına kimbilir hangi metodlarla baskı yapılan bir insan huzur içinde ibadet borcunu yerine getirebilir mi?

Ya evlerinde inançlarıyla ilgili kitaplarını okurken basılan yurttaşlar? Nedense basın bunları hep ayin yapıyorlar diye suçluyor. Haber böyle veriliyor. Ayin dedikleri, kitap okumaktır. Diyelim ki, bu yurttaşların ayini de kitap okumaktır. Amme düzenini bozmayan inanç, ibadet ve din merasimlerinde herkes serbest değil midir? Bu hakka engel olunduğu yerde ibadet serbestliği de sarsılmış olmuyor mu?

Bu konularda yazmak, düşünmek bile bir tabu haline getirilmiştir inançsızlarca. Ama geleceğimizin aydınlığı için bu tabuları yıkmak zorundayız. Tabular ve totemler devri geçmiş ve kapanmıştır. Klan ve cahiliye devri zihniyetini ortlatmak kimsenin elinde değildir.

SUÇ

Nazarî olarak kanun değişmedikçe suç sayılan fiilde de bir değişiklik olmaması gerekir. Ama pratikte bunun aksine de rastlanmaktadır. Bu değişikliğin kaynağı nedir?

Kanunlar da birer sosyal varlıkdırlar. Toplumdaki değişiklikler onları da değiştirir. Bu değişiklik de belli başlı iki yoldan olur: ya maddî bir değişme söz konusudur ki, kanunun tümü veya bir kısmı açıkça değiştirilir veya kanunda hiç bir değişiklik yapılmadan yorumlanmasında bir değişme yapılır. Bir de toptan bir zihniyet değişikliği sonucunda olan, farkına bile varmadığımız yorumlama değişikliği de olabilir.

Toplumun, idare edicilerin, hukukçuların, toptan bir zihniyet değişmesinde, kanunda hiç değişiklik olmadan, yorumlamasında ve dolayisiyle uygulamasında bir genişlik veya bir daraltmaya gittikleri görülmüştür.

Çağlara, dönemlere, ülkelere, rejimlere göre ayni fiilin suç sayılması veya sayılmamasında değişikliklere rastlanır. Tarihte öyle meşhur davalar vardır ki, gün gelmiş insanlık, bunların, bir zamanlar niçin bu kadar şiddetle davâ konusu yapıldığını bile anlıyamaz olmuşlardır. Çünkü büyük bir zihniyet değişimi olmuştur. Bizde bunun örnekleri, Afrodit dâvası, Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın bazı eserlerinin müstehcen sayılarak yargılandığı dâvalardır. Yine bir vakitler yayınlanması suç sayılan bir çok solcu eserin bugün piyasayı kaplaması da, henüz hüküm vermek için erkense de, ilk bakışta, belli bir topluluktaki acı zihniyet değişimiyle ilgili olsa gerektir.

Kanunların uygulanışında bir marj, bir elâstikilik vardır. Bir dönemde çok sık ve sert bir yorumla uygulanan bir kanunun, bir başka dönemde daha yumuşak bir şekilde yorumlanarak uygulandığı görülmüştür. Bu marja, bu uygulanış ve yorumlanış farkına tesir eden faktörlerin basında, top-

tan zihiyet değişmelerinin, devletin genel politikasının geldiği sosyolojik gerçeklerdendir.

Suça, kanuna, yorum ve uygulamalara tesir eden bu kadar çok ve karmaşık sebepler ağını düşünürsek, adalet dağıtıcılarının bir bakıma ne kadar güç durumda oldukları, bu bakımdan da ne kadar çok hassas ve dikkatli davranma zorunda bulundukları anlaşılır. Ne suç dediğimiz fiil, ne kanun, ne sanık, ne yargıç, ne savcı toplumun dışında, tek başına yaşamaktadırlar, toplumun ve toplum değişikliklerinin etkisinden bağımsızdırlar. Zihniyet değişme ve dönüşmelerinin çok hızlandığı dönemlerde kanunla fiili birbirine tıpıtıpına uydurmak, kıldan ince ve kılıçtan keskince bir iş olur. Böyle vakitlerde, ya kanun elinizden kayar, ya fiil sıçrar gider avucunuzun içinden.

Bir de konuya suç sayılan fiil açısından bakılırsa, hele, düşünce, inanç, ideolojik tutum ve davranışlarda, böyle hızlı değişme ve dönüşme dönemlerinde, kanun prestijinin yıpranmaması, sosyal şartlardan hiç birini gözden kaçırmamaya bağlıdır. Denge korunmaz, bir tarafa fazla yaslanılır, ağırlık hep ayni tarafa konursa, ansızın genel bir felç gelip çatabilir.

Dünyanın bir çok yerinde olduğu gibi Türkiye'de de sağ ve sol çatışması, polemikleri sertleştirmiştir. On yıl önce devlete, rejime, iktidara karşı kullanılmış sayılmakta tereddüt edilmeyecek bir cümle, bugün daha çok karşı düşünce iddialarına bir cevap mahiyetini taşımaktadır gerçekte. Bu cümle, ideolojik bir savaşta, kıran kırana gelişen bir diyalog içinde değerlendirilmelidir. Genel hava sertleşmişse, bu havada yazılan bir yazıyı, normal zamanlarda yazılan yazıların değerlendiriliş ölçülerine vurmak büyük bir yanlışlık olur. Diyalogun bir ucunu hesaba çekerken, onun davranışının ana kaynağının karşı ucun davranışları olduğu unutulmamalıdır. Davranış ve tutum sertleşmelerini mutlaka devlete karşıymış gibi yorumlamamalı, karşı ucun saldırılarını, kışkırtıcılıklarını toplum bütününü sarsıcı hareket ve hazırlıklarını da mutlaka hesaba katmalıdır.

KEFEN

Birinci Cihan Savaşının üstünden elli yıl geçmiş oldu. Yani imparatorluğumuzun sona erişinin üstünden. Devlet içinde ayni kaderi paylaşan Ortadoğu halklarının bugün ayrı ayrı problemlere batık gidişleri üzerinde durulabilir artık. Elli yıl, tarih için, iyi bir birimdir.

Şimdi bu halklar kültürel, siyasî ve ekonomik bir kızışmanın içinde kaynayıp duruyorlar. Din ve eski kültür, üzerine bilinerek eğilme olmadığı için, dipten gelen bir deprem gibi toplumun şuuraltı olarak önemli rolünü oynamakta devam etse de, akışın kadrosu elli yıllık bir zaman tabakasının daha altından beslenmediği için köksüzlüğün ağrısını çekiyor. Bu köksüzlük, denebilirse, o kadar köklüdür ki, ağrının ve sızının nereden geldiğini bile kestirme duygusundan mahrum ediyor bu kadroyu. Daha derini karanlık buluyor. Geçmiş zaman korkutuyor. Geçmiş zamanı yüklenirse ağırlığın altında ezileceğini sanıyor. Gelecek zaman da sanki hiç gelmeyecek gibidir bu kadroya göre. Aslında şimdiki zamandan da kopmuştur bu deneme elemanları. Doğuda batıyı üretmenin kobayı kadro. Aslında zamanın yapısı, bizim kolaylık olsun diye seçtiğimiz geçmiş, şimdiki ve gelecek zaman ayrımına uymaz. Bir bakıma, şimdiki zaman da, gelecek zaman da bir parça geçmiş zaman değil midir? Bir bakıma, geçmiş zaman da, gelecek zaman da, şimdiki zamanın içinde bulunmuyor mu? Bir bakıma da, her şey ve her zaman gelecek zamanda, gelecek zaman için, gelecek zamana doğru değil midir? O halde, Ortadoğunun bu yeni insanına, ne yapıp yapıp, geçmiş zamanı bütün ayrıntılarıyla tanıtmak ve gelecek zaman için, içinde bir umut dünyası uyandırmak zorundayız. Bu insan, geçmiş zamanından ürkmemeli. Ondan kaçmakla kurtulamıyacağını bilmeli. Onun kanına işlemiş olduğunu bilmeli.

Geçmiş zamanla yüzyüze gelmeyi öğrenmeli. Tarihi bir kere zihinde ve ruhta yaşıyarak, kendi buhranının, derdinin kaynağını bulmalı. Tarih, tarihi yaşıyarak düzeltilir, bunu anlamalı.

Batı, müslümanlar hariç, başka ezilmiş halklara trajik hayatlarını duyuruyor. Müslümanların bir talihsizliği de, trajik alınyazılarının farkına bile varmamış bulunmalarıdır. Zehir ve biber, henüz keşf edilmemiş, alnımızın ve yüreğimizin ortasında yakıcılıklarını sürdürüyorlar. Ortadoğunun yeni insanına zehir ve biberi tattırmalı. Ne ihtiyarladık, ne bunadık; sadece, bir kaç saplantımız var. Batı doğuda bir saplantıdır artık. Sosyalizm çığırı da, bizim için bir batı saplantısının yeni bir türünden başka bir şey değil. Tabiat, ufak tefek değişikliklerle aynı tabiat, ama insan, kendi özünü aramanın yolunu bile kaybedecek kadar değiştirilmiş Ortadoğuda. Dış basınçlarla biz bizi değiştirdik şüphesiz. Bir değişme daha, bir değişme daha gerek. Bir bakıma ta başa dönmek, bir bakıma gelecek zamanlarda ta kendimize. Sağırlaşan kalbe, trajik alınyazısının sesini duyurmamız belki zor. Bu kalbe ancak bir ilham gibi inebiliriz. Kana karışmaya bakmalıyız. Bu bahtsız, kendi bahtsızlığını duymayacak kadar bahtsız bu insanın bir gece düşüne ağabilir miyiz, bunun çaresinde olmalıyız. Artık sıra felçte. Kalbin körlüğünden, sağırlığından sonra sıra felçte. Bu felcin gelişini kalbin içinde karşılamanın yolunu bulamazsak zaman bir kefen gibi gelecektir üstümüze. Batı başucumuza dikeceği mezar taşını şimdiden yerin altından çıkarıyor, grek sütunları, Efes taşlarını. Hatta mezarımızı bile kazdırırcasına, mezartaşımızı bizim elimizle dikercesine bir ölüm töreninin hazırlığı içinde. Turist, bir ölü yıkayıcısının duygusu içinde geliyor.

ADALET

Bu dördüncü gündür ki, hukuk ve adalet düşüncesinin yöresinde dolaşıyoruz. Sebepsiz veya teorik bir haz için değildir bu dolaşmamız. Bir düşünce veya bir idealin gün ışığına çıkışında adalet prizmasının önemini belirtmek istiyoruz. Evet, gerçekten adalet öyle bir prizmadır ki, berraklık veya bulanıklık derecesine göre ışıklarımızı, insanların üzerine tatlı bir yağmur gibi inen bir eleğimsağmaya da, karanlık bir kış gecesinin siyah kefenine de çevirebilir. Ashab-ı Kehf kıssasının kökünde de adalet problemi saklıdır: Allah, zulme batık bir dönemde, her türlü atılımı yaparak faydasız yere hayatlarını yitirecek bir takım genç inanmışlara, yüzyıllarca süren bir uykuyu bir gök lûtfü olarak gönderdi. Ben-i İsrail'e kudret helvasını ve bıldırcın yağmurunu gönderdiği gibi.

Demek ki, adaletin yokluğu, yani geçici bir ölümü bile lûtuf haline getirmektedir. Mağaranın karanlığını gün ışığına tercih ettirmektedir. İnsan, zulmün gölgesi altında büyük şehirlerin albenili caddelerinde dolaşma yerine, ağzına bir kaya kapatılmış, dört yanı taştan duvar olan, karanlık bir gecenin sürdüğü bir mağaraya hayatını gömmeye razı olmaktadır. Çünkü mağaranın içinde hiç değilse zulüm yoktur.

Toplum ahlâkının aydınlık bir yüzü olan adaletin yokluğu, birbirine kaynaşarak toplum ahlâkını meydana getiren fert ahlâklarını biribirinden koparır, onları yavaş yavaş küçültür ve sönmeğe terkeder. Adalet, fert ahlâklarının arasını dolduran, onları birbirine kaynaştıran, böylece de toplum ahlâkının doğumuna imkân hazırlayan sosyal dinamiklerin başlıcalarındandır. Güneş sistemini ayakta tutan cazibe kanunu gibidir. Bir kaybolmaya görsün, her fert, sisteminden kopmuş bir yıldız gibi, dipsiz bir boşluğa yuvarlandığı duygusuna kapılacaktır.

Ekonomik alanda yağma, soygun ve gasptan, siyasi alanda zorbalık ve baskıdan, din ve düşünce alanında inançları ve hakikat arayıcılığını öldüren peşin empoze edişlerden koruyan ve kurtaran adalet duygusudur. O da yok oldu mu, her alandaki anarşinin doğması bir gün meselesidir. İşte bunun içindir ki, hakikatlerin en büyük haber vericisi Peygamber efendimiz «Adalet mülkün temelidir» demiştir. Evet, Adalet olmayan yerde, mülk, ülke, temelinden sarsılmakta, yıkılmakta ve devrilmekte gecikmez. İnanmamanın cezası, teklif sırrı sebebiyle geciktirilmiştir. Bu alanda insana bir mühlet tanınmıştır. Adaletsizliğin cezası ise geciktirilmemiştir. Bu alanda insana bir mühlet tanınmamıştır.

Grek medeniyetinde düşünce gelişmişti, fakat adalet gelişmemişti. Daha doğrusu adaletin gelişme hızı, düşüncenin gelişme hızından çok geride idi. Bunun için Sokrat ölüme mahkûm edildi. Ama bugün Grek medeniyet ve hukukunun yerinde yeller estiği halde, Sokratın düşüncesi ayakta durmakta ve saygıyla kaşılanmaktadır. İhtişamlı Roma İmparatorluğu, adalet duygusunu kaybederek inançları bile ezmek yolunu tuttuğu için, aciz hıristiyanların karşısında yenildi. Bugün Avrupayı her türlü üstünlüğe rağmen kıvrandıran buhranın kaynağında, Asya ve Afrikalılara yaptığı zulümlerin hiç mi payı yok sanıyorsunuz? Kan, terör ve kuvvetten başka bir kudret tanımadıkları için, komünist idarelerin de uzun boylu yaşamasına imkân olmadığını söylemek, tarihi bilenler için hiç de kehanet sayılmaz.

Bu saydığımız medeniyet ve rejimler, kendisi bir müeyyideler ağı olan adaleti ayakta tutacak bir müeyyideden, her müeyyidenin temeli bir müeyyideden mahrumdurlar. İslâmsa, adaletle birlikte adaleti de ayakta tutan müeyyideyi de getiriyordu:

Allahın mutlak adaletini..

ASIL İRTİCA

Avrupa elli yıl sonraki haritanın ve kuvvet dengesinin azabını şimdiden yaşıyor. Bizse, biz Ortadoğulularsa, daha 50 yıl önceki kan kıyametin muhasebesini yapmış değiliz. Ne Afrika'daki, ne Asya'daki, hattâ ne de Avrupa'daki gelişmelerden bir haberimiz var. Buğdaysız dönen ve döne döne kendini öğüten bir değirmen gibi hep ayni vehimlerin etrafında fırdolayı dolaşıyoruz. Elli yıl önce, «İrtica var!» diye bağırıyorlardı, kırk yıl önce: «irtica var!», yirmi yıl önce: «irtica var!», on yıl önce: «irtica var!», beş yıl önce: «gericilik var!» şimdi yine: «irtica var!». «Pahalılık var!» der gibi, «savaş tehlikesi, şiddetli bir kış var!» der gibi, «kar yağacak, hava soğuk!» der gibi irticanın bulunduğunu söylüyorlar. Demek ki, irtica elle tutulur, gözle görülür bir vakıa olmaktan çıkmış, bir iklim, bir mevsim, bir basınç merkezi haline gelmiş! Neredeyse aydan geliyor bu irtica diyecekler: cezir halinde yok, med halinde var!

Kolay değil, elli yıla yakın, dine yapılan baskının, vicdanlarında bıraktığı bir lekenin ve yaranın, pıhtının ve pasın sesini bastırmak! Onu bastıramıyorlar da, ancak maskeliyerek dışarı vuruyorlar. Bu tekrarından bıkmadıkları çığlığın psikanalizi yapılsa, çıkacak sonuçlardan en önce kendileri korkacaktır. Vicdan azabı çeken bir kaatil de: «ben kaatilim!» diye bağırmaz da, «cinayet var!» diye bağırır ve böylece içinde bir tümör gibi toplanan azabı ufuklara dağıtarak biraz hafiflemek ister. Bir filmde, idam mahkûmu hücresinden alınıp götürülürken, hapishanenin uzun ve karanlık koridorları boyunca uzanan mahkûm başlarından hep ayni haykırış yükseliyordu: «kaatiller!». Mahkûmlar vazifelilere «kaatiller!» diye bağırıyordu. «İrtica var!» diye bir çığlık yükseldiğini duyduğum her sefer, derhal o tablo gözümün ö-

nünde canlanır. Kaatillerin «kaatiller!» diye bağrıştığı, can ve yürekten bağrıştığı tablo.

«Yangın var!» der gibi bağrışan ve herkesi bir bilinmez yöne ve maceraya doğru sürükleyen bu politika ve basın tulumbacıları, aslında bir noktada haklıdırlar: bir yangının olduğunda ve bir irticanın bulunduğunda. Ancak, bu yangın onların sandığı gibi dışarda değil, kendi içlerindedir, ruhlarındadır, irsiyet noktalarındadır, beyinlerindedir. Bir irtica var ama bu irtica, onların sandığı gibi hiç tanımadıkları ve bilmedikleri halkta ve Kur'an'dan ışık alanlarda değil, kendi yüreklerindedir. İlkel insanın kendine ait bir şeyi başkalarına ait sayması gibi, bir şuuraltı tesiriyle, bunlar da içlerinde dalbudak salmış irtica şirpençesini dışta görmek istemenin kolayına sapıyorlar. Yani gerçekte bir irtica yok, bir irtica kompleksi var. Bu ukde de, kırk yıl dine yaptıkları baskının kendi ruhlarında bıraktığı izden doğuyor. Bunun bir kompleks olduğu o kadar bellidir ki, iktidar kesimi: «seçim kanununu değiştirelim» dediği zaman, muhalefet kesimi derhal bağırıyor: «tehlike var! İrtica var!». O teklifin cevabı bu mudur? Değildir ama, gelgelelim, işine gelmeyen her sefer, hastanın, vehmine ilişkin bir hezeyanı tekrarı gibi, bu çıkmaz yolun ağaları da, «irtica var!» diye çığlığı basacaklardır.

Evet, efendiler, irtica var! Tanzimattan bu yana irtica var! Kur'an'ın karşısına dikilmek isteyen bir irtica var! Radyoda, üniversitede, basında dilini uzatmadık kutsal mefhum bırakmayan şifasız bir irtica var!

SERAP

İçinde bulunduğumuz kavga, bir insanın kendi iç kavgaşına benziyor. Karşılıklı iddialar birbirine sıkı sıkıya bağlanıyor ve birbirlerinin bir türlü mihverlerinden çıkamıyorlar. Bu yüzden de bağımsız tezler bir türlü istenen gelişme ve serpilmeyi gösteremiyorlar. İnsanın iç kavgasında da birbirine zıt gibi görünen hayat arzuları, yaşama niyetleri birbirine o kadar bağlıdır ki, sonuçta, hiç biri de yaşanmadan, sadece, zihnin bulanıklığını ve karışıklığını, ruhun bunalımını artırmaktan başka bir şeye yaramaz. Yolunu bulmuş, sağlam zihin ve ruhlarda ise tez belli, antitez belli, yaşanacak olan belli, yedek düşünce ve görüşler belli, benimsenmiş hayat tarzları ve repertuarda olan teklifler bellidir. Fakat insan, şu veya bu sebeple bir buhrana, bir iç kavgaya düştü mü, bunlar birbirine karışır, en yaşanmayacak olan müphem hayat slüetleriyle et ve kemiğe bitişik, kanın içinden zorlayan hayat zaruretleri sanki ayni güçte, değerde ve imkânda eşit ve alternatif gelecek zaman motifleriymişçesine içimizde birbiriyle çatışır dururlar. Sonunda da ya hiç biri yaşanmaz, ya hepsi birden yaşanmak istenir.

Bu iç kavganın kaynağı, ruhun gelecekler için keskin renkli bir umutsuzluğa kapılmasıdır. Gelecek karanlık olunca, ışık arayan insan, köşeden köşeye koşarak bir çare arayacaktır. İlerde ışık yok, öyleyse ışık bulmak gerek önce. İşte o zaman, gerçek klavuzlar da, kâhinler de meydana çıkacaktır. İnsan da kâhinle klavuzu birbirine karıştıracak, ayni ölçüde, hattâ bazan, kâhinin daha çok büyüsüne kapılarak ruhunda onlara yer verecektir.

İleriyi karanlık görünce bir kâhine sarılır gibi Batıya sarıldık biz de. Fakat bu sarılış, yüzyıllık denemelerden sonra görüldü ki, bir serabın peşinde kosmaktan başka bir şey de-

ğil. Şimdi, sosyalizm, bir umut kaynağı olarak görülüyor aydın kadronun bir çoğunluğunca. Böylece iki türlü batıcılık çarpışıp duruyor. Pratikte ise ikisinin birden uygulanması gibi bir kargaşalık hüküm sürüyor. Tıpkı ruhumuz gibi. Fakat, itiraf edilmese de, ta derinden, bunların bir umut kaynağı olamıyacağını seziyoruz. Bu sefer kızgınlığımız artıyor. O yüzden iki türlü batıcılıktan birinden öbürüne hızla kayıyoruz. Ve tam birine dönmüşken birden öbürünün çığlığı yükseliyor. Bu sefer yüzümüzü ona döndürüyoruz.

Halbuki, gelecekler için umut kaynağı dışardan gelmez, içimizdedir o. Kendi kültürümüzden, kendi tarihimizden, kendi toprağımızdan bir umut sesi yükseltmekte gecikiyoruz. Bizim umut şartlarımız ne Avrupa'ya, ne Rusya'nın umut şartlarına uyar. Ne de Amerika'nın. Ortadoğuluyuz ve Ortadoğunun umut şartlarını arayıp kurmalıyız. Ölmeye terk edilmiş kendi medeniyetimizden günlük güneşlik bir gölge yakalıyabilir miyiz, buna bakmalıyız. Yarım söylenip kalmış bir ses var mı, bunu araştırmalı. Dünyanın ve insanın belki de karamsarlığından ötürü giriştiği ay yolculuğu, fezaya dağılıp büyük boşlukta yitmenin vereceği metafizik erime hazzı avcılığı cinsinden batı tezlerinden, Amerika ve Rusya'da define arayıcılığı gibi umutlardan, turizmden medet ummak gibi serapsı hayallerden daha çok çekeceğimiz var. Kendi medeniyetimizin kullanılmamış imkânları, çağın ihtiyacına cevap vermeğe hazır potansiyel güç, dürülü bir sofra gibi önümüzde dururken, bir çok halkların zorla veya aldanarak deneme yoluna girip de şimdi başını taştan taşa vurduğu halde dönemediği birtakım yabancı doktrinlere kapılmamız ve onların tükenmez tartışması içinde altın zamanımızı ve son umutlarımızı kaybetmekten bir an geri durmamamız için, bilmem ki, ne gibi bir büyü yapıldı bize?

KUTLU KİTAP

Bin dört yüzyıldan beri bir tek harfi bile yıpranmamış bir mucizedir, hayat fışkıran bir mucizedir Kur'an-ı Kerim. Dünya, haşr gününde hesaba çekilse, Kur'an-ı Kerimin kendisine gönderilmesini br kurtuluş belgesi, bir şan belgesi olarak ileri sürer ve beraat eder. Ruhları Kur'anın mehtabıyla aydınlanmış müslümanlar, ölümü, kristal camı geçen ayışığının kolaylığıyla aşarlar ve hesap masasının önünde gülümseyerek dururlar. Kur'an-ı Kerim, inananlara, Allahın güzelliğinden bu dünyada gösterilmiş bir işaret, bir örnektir. Onu okuyan, Sina Dağına çıkar, Hazreti Musayla birlikte Allahın büyüklüğü önünde yere kapanır, Kızıldenizin yarıldığını görür, denizin sularının iki yana açılarak yol verdiğini, arkadan gelen gurur heykeli ordunun üzerine de bir cehennem gibi çullandığını gözleriyle görür; Cebrail, Hazreti Meryemle konuşurken sanki yanındadır. Hazreti İsa ve havarileriyle birlikte gök sofrasının başındadır: Bedir Savaşında düşman gözüne meleklerle birlikte kum ve toprak atandır. Hazreti İbrahimle birlikte bir pazar günü putları kırandır, Ad ve Semud kavimlerini alıp götüren sesi kulaklarıyla işiten, şehirleri döndüren kasırgada yaprak gibi dönen, Lût kavminin dönüştüğü tuz kayalarına eliyle dokunandır.

Allahın yarattığı güzellikleri Kur'anla görür müslüman. Kur'anla düşünür, Kur'anla anlar, hilkatin sırrına Kur'anla erer. Müminin gözünden bakan o, elini kımıldatan o, Geçmiş zaman geleceklerin üzerine yürümesin diye, şimdiki zaman, parçalanıp yok olmasın diye, Kur'an, zamanın yorumunu ve anlamını getirmiştir. «Her şey Allahın önünde fanidir» prensibinin içinde eşyanın rüzgâr gibi savrulduğunu görür müslüman. Kur'an en ilerde olandır. Kim ki onunla beraberdir, o da ilerdedir. Kim ki ona karşıdır, geridedir. Öbür medeni-

yetler Kur'an medeniyetinin yanında ölüdür. Ondan ışık alan, dirilir. Onun ışıklarından kaçan, mezarsız ölüdür. Kur'an yolundan ayrılanlar, sabahları cin çarpmışçasına yataklarından kalkarlar. Ab-ı hayat Kur'andır. İksir Kur'andır. Şifasız dertlerin doktoru Kur'andır. Genç nesli olgunlaştıran, olgun nesli genç tutan, kadına iffet, erkeğe vekar bağışlayan, toplumlara haşmet ve heybet getiren, mutluluğun mimarı, muştu şiiri, ölümü yenen teselli, ruhun zafer takı, kalbin rahmet anıtı Kur'andır.

Müslümanlar Kur'andan uzaklaştı uzaklaşalı gün yüzü görmediler. İnsanlık, aya çıksa, Zühreyi bir martı gibi avlasa, Merihten petrol getirse, Kur'ana dönmedikçe ruh yıkıntısını, çöküşünü durduramıyacaktır.

Bize getirdiğin namazlarla, oruçlarla, hacla, zekâtla, hayat bağışlayan kısasla, Allahtan başkasının önünde eğilmeyen peygamber örnekleriyle, ay bölen, ölü dirilten, susuz kayadan pınar fışkırtan, büyücülerin en ustalarını mahcup bırakan ve terbiye eden, bir asaya ruh üfleyen mucizelerle ne kutlu bir kitapsın şanlı Kur'an! Bizi terk etme, bizi bırakma, bizi hep hatırla ve bizi bağışla. Bize merhametinle şahit ol, bizden dâvâcı olma öte dünyada.

Taşıdığın vahyden bir sabır izi düşür üstümüze. Korkusuzluğundan, tevekkülünden, imanından armağanlar sun bize. Karıncadan ses duyur, hüthütten haber ver bize.

Cennetleri bize, cehennemleri inançsızlıkta gönülleri kurum bağlamış olanlara yaklaştır ey kutlu Kitap!

Biz ki, kıyamet kopmadan kıyamete dair ayetlerinle kıyameti bir parça yaşamış, ona inanmış olanlarız, bizi bugün ve o şiddet gününde ateş işlemez örtüne bürümendir umudumuz.

Her sabah beklenen sensin. Gün ışığıyla, yağmurlarla, rahmet getiren rüzgârlarla beklenen sensin. Bilerek bilmiyerek insanın ve çağın aradığı ve beklediği sensin.

ÇAĞ VE KÜLTÜR

Medeniyetlerin doğuş ve çöküşleri, eski çağlardan çok farklıdır artık yeni zamanlarda. Artık yeni bir medeniyetin doğması da kolay değil, çöküşü de. Tekniğin kültürle ilgisi iyice sıklaşmıştır şimdi. Kütleler birbirine sıkışmış, dünyanın iki yakası bir araya gelmeye başlamıştır. Teknik, yeni bir kültürün bir köşede kendi başına doğup geliştikten, katışıksız bir şekilde önlenemiyecek kadar ilerledikten sonra duyulması imkânını ortadan kaldırmıştır. Yeni bir hareket, artık o bölgenin değil, bütün dünyanın hareketidir, ideolojik ve kültür alanlarında. Eski kültür yeni yeni biçimler alarak yaşamasını sürdürebilir. Yeni bir kültür de eskiyleriyle karışmağa, kozunu paylaşmağa veya uzlaşmaya mecburdur. İslâm kültür ve medeniyetinin eskidiği için nasıl olsa terk edileceği propagandası, çağın zekâ, yetenek ve imkânlarıyla bağdaşır bir iddia olamaz. İslâm medeniyeti kendini bu çağa getirmiştir. Bundan sonra ruhuna en yabancı hayat tarzları bile ondan faydalanmak isteyecektir. Çağın dehası, arkaik olan kalıntıları bile canlandırma yolunu tutmuştur. Canlılığı koruyan kendine has bir medeniyet akımını kökten ortadan kaldırma isteği bu gidişle uyuşamaz. Sosyalizmin de yepyeni bir insan getireceği iddiasına pek kulak asmayınız. Bu çağda bu da olamaz. Demrperdeler geçicidir ve yıkılmaya mahkûmdur. Bu yeni tür insanın mayasına da, ister istemez eski dünyadan, eski ve yeni değişik kültürlerden çok şey katılacaktır. Demek ki, günümüzde, artık eski, eskisi kadar eski olamaz, yeni eskisi kadar yeni kalamaz. Coğrafya, zaman, bilgi yakınlaşmaları, araştırmalar, geçmiş zamanı şimdiki zamana daha yakınlaştırmıştır. Eski ve yeni medeniyet tarzlarının birbirlerine katkıları ve ihtiyaçları artmaktadır. İnsanların birbiriyle haberleşmeleri arttıkça medeniyet ölüm ve doğumlarının, kültür değişme ve yenilenmelerinin

daha da şartlanacağı muhakkaktır. Avrupanın çektiği buhranın kökünde biraz da keşf edilmenin ve meçhul yanının kalmamasının bir etkisi vardır. Saklanan gerçekler yavaş yavaş ortaya çıkıyor, büyü sanılan ilerlemelerin sırrına eriliyor, bilgi tekelinden doğan putlar, gururlar yıkılıyor. İnsanlık yeni bir dünyaya doğru hızla ilerliyor.

İşte böyle bir dünyaya biz de elli yıldır inkâr ettiğimiz medeniyetimizin imkânlarını yeniden zorlayarak katılmak zorundayız. Ne gibi katkılar yapacağız bu yeni dünyaya, bunu bilmemiz gerekiyor. İnsanlık bizi bizden daha iyi tanıyor ve biliyorsa bizim için bundan daha acı bir vakıa olamaz. Başkaları bir insanı kendinden daha iyi tanıyorsa insan peşin olarak köleleşmiş demektir. Kendinden çok başkasına ait demektir. İkiyüz yıldır Doğunun Batı önündeki durumu biraz da bundan doğuyor. Önümüzdeki dönemlerde de Avrupa, bilinme ve tanınmanın sıkıntısını çekebilir. Yeni bir sıçrayış yapamazsa elbet.

Yeni çağın bu keşf etme, bakir alanlara sokulma, mahremiyete girme özelliğinden belki de en çok memnun olacak medeniyet, islâmdır. Bugüne kadar zaaflarımız keşf edildi. Keşif biraz daha ilerlerse, sıra kuvvetlerimizin bilinmesine gelecektir. İslâmın insanlığa getirdiklerinin bilinmesine. Bu döneme girilince, islâmın insanlığın yaşaması için nasıl kaçınılmaz olduğu da yavaş yavaş anlaşılacaktır. İşte medeniyetimizin yeni dirilişinden kasdettiğimiz de budur. Biz istiyoruz ki, islâmın bu yeni canlanış hareketinin öncüsü yine biz olalım. İslâmın insana getirdiği mesajı, çağın bütün vasıta ve imkânlarından faydalanarak bütün sıcaklığıyla biz su yüzüne çıkaralım. Nasıl olsa, o okyanusta batmış bir gemi gibi değil, suyun yüzüne çok yakın seyr eden bir denizaltı gibi bir öz taşımaktadır.

DİRİLİŞ

Kışa bakarsanız, kış, görünüşüyle hiç de baharı, hele yazı vâd etmez. Yaza bakarsanız, yaz, sonbaharı, hele kışı çağıracakmış gibi hiç gözükmez. Ama insan, tecrübeleriyle bilir ki, yaz ve güzden sonra kış gelir. Krştan sonra da bahar ve yaz. Bunun gibi, toprağa ve çürümeye terk edilen ölüye bakarsanız, yalnız ona bakar ve karşılaştırma duygunuzu çalıştırmazsanız, her yerde ve her şeyde ölüden diri, diriden ölü çıkartan Allahın kudretini görmezlikten gelirseniz, ölümden sonraki dirilmeyi inkâra zorlayan şeytana kolaylıkla avlanırsınız. En ufak bir zehir karşısında etiniz bir reaksiyonda bulunuyor ve kemiğiniz sızlıyor, yani vücudunuz bir cevap ve bir hesap veriyor da, ruhunuzun, günah ve sevapları için hesap ve cevap vermek üzere, ona bağlı vücudunuzla birlikte, yarın; Yaratıcının karşısına çıkmaması mümkün mü? İnsan, öldükten sonra dirilecek ve hesap verecektir. Yoksa bu hayat, başlar başlamaz biten bir şarkıdan farksız olur. Rüya hayata göre neyse, bu dünya hayatı da öte dünya hayatı önünde odur. Bir bakıyoruz, güneş doğmuş, sonra yükselmiş, sonra tam ortaya gelmiş, sonra sararmış ve eğilmiş, sonra batmış. Ama, yarın gene güneş doğacaktır. Hayat da güneş gibi doğum, yükselme, iniş ve batış çizgilerini taşır. Fakat yine bir doğum olacak. Hattâ, denebilir ki, ölümden sonra insanın dirilmesi, güneşin yarın doğmasından daha kesindir. Çünkü: insan, güneşten bin kere daha doğmaya daha çok lâyıktır. İnsanın anlamı, güneşten üstün. Güneşi, ayı ve toprağıyla bu dünya bir zifaf odası gibi hazırlandı da, insan ondan sonra geldi. Zifaf odası insan için midir, insan, zifaf odası için mi? İnsan, muhakkak öleceğini bildiği halde, yine kalbinde, hep ebedi yaşıyacakmışçasına bir duygu taşımaktan da geri durmaz. Bu, ölüm korkusundan dolayı değil, ölümden sonraki hayatın belli belirsiz izini taşıdığımızdan doğuyor.

Medeniyet ve kültürler de böyle. Bir medeniyetin ölümü yaklaşmış sanırsınız, işte tam o sırada öyle bir çiçeklenme gösterir ki şaşarsınız. Sanırsınız ki, bir medeniyetin kışı onu ölüme götürmektedir. Fakat ansızın o medeniyetin yeni bir baharı geliverir. Kültür yeniden filizlenir, yeniden boy atar. Ağaç yeniden yapraklanır ve yemişlenir.

Çağımızda islâm kültürü de işte böyle yeni çiçeklenmeye gebedir. Tükenen ve son ucuna varan, insanların atılımlarıdır. Fakat belli bir süre dinleniş, kabuğuna çekilişten sonra yeni bir atılım gelir. İslâm dünyasının her yanında böyle bir kültür hamlesinin işaretleri belirmiştir. Bunlar gün geçtikçe zenginleşecek, kökleşecek ve sonunda boy verecektir. Toprak sert, taş, kuvvetlidir. Fakat, tohumun içindeki kımıldanış, en sert toprağı yaracak ve en ağır taşı yerinden kaydıracak güçtedir. Nice mezarlar görürsünüz; dikilen fidan bütün mezarı kaplamış, mezar taşını da yerinden sökmüş, hatta yutmaya başlamıştır.

Siz Allahın yolu silinip gidecek, kaybolacak mı sanıyorsunuz? Siz, dünya, hep karanlıklar içinde, zulme bulanmış doktrinlerin deneme tahtası olarak kıyamete kadar sürüklenip gidecek mi sanıyorsunuz? Siz, Kur'an, dipdiri ışıklarını saçıp dururken, insanda ve eşyada en ufak bir değişiklik yapamıyacak mı sanıyorsunuz? Siz, insanın bu gururunun bir sonu gelmeyecek mi sanıyorsunuz? Siz, Allahın verdiği mühletin dolmayacağını, hep şeytanın kölesi olmakta devam edeceğinizi mi sanıyorsunuz? Siz, varlığın bir putataparlık bataklığına saplanıp kaldığını ve bir daha ordan kurtulamıyacağını mı sanıyorsunuz? Siz, gömdüğünüz hakikatlerin bir daha açıklanamıyacağını, sandukaların yarılıp açılamıyacağını m sanıyorsunuz? Siz böyle sanıyorsanız, iyice biliniz ki, büyük bir aldanış içindesiniz.

BU YOLUN YOLCULARI

Bir idealin gerçekleşmesi, başlangıçta, o ideali taşıyan az sayıdaki insanın destansı fedakârlıklarının yanında, zaman zaman patlak veren kritik durumlardaki tutum ve davranışlarına da, aksiyon güçlerine, sabırlarına, dâvanın esasî meselelerinin mihverinden çıkmamaktaki dayanıklığına da, örnek ve yüksek yeni bir topluluğun doğmasının şartlarını hazırlamaktaki başarılarına da bağlıdır.

Mesele nedir? Bir iman, bir kültür, bir medeniyet ve hayat tarzı batırılmak istenmiştir. Halâ da, bütün gizli açık, yerli ve yabancı tabiatçılar, maddeciler, inançsızlar, inkârcılar, kendi öz iman, kültür, medeniyet ve hayat tarzımızı var güçleriyle yıkmağa çalışıyorlar. İşte mesele bu yıkıcılığı, bu yıkıntı ve çöküntüyü durdurmak, potansiyel güçleri harekete getirerek imanı, kültürü, hayat tarzını, tarih bakışını tazelemek ve yenilemektir. Kaybolan tabiat, dünya, öte dünya ve tarih perspektifini olanca canlılığıyla yeniden ihya etmektir. İslâm insanını, islâm ülkesini, millet ve devleti ilerletmek, yükseltmek, çağda söz sahibi yapmak, ezilmekten korumak, tek kelimeyle ihya etmektir. Bu ideali taşıyanlar, islâmı gerçeğiyle ve olanca canlılığı ve güzelliğiyle tanıtmaya, sevdirmeğe, yaşanır yapmaya gönül vermiş kişilerdir. Bu ülkü adamları, karamsarlığa batmış insanları, gelecekler için umutlandıracaklardır. Toplumda bir umut dünyası doğuracaklardır. Büyük dâvaların bütün öncüleri gibi aktlarının ve jestlerinin şuurunda olacaklardır. İdeolojik çalışmalarda reaksiyonda değil, aksiyonda olacaklardır. İnisiyatif onlarda olacaktır. Rotayı karşı tarafın tutumu değil, bizzat inanılan prensipler tayin edecektir. Her büyük ideal, kendi metodunu kendi getirir. Karşı tarafın metodu ne olursa olsun, dâva adamı kendi metodundan şaşmamalıdır. Karşı ideoloji taraftarları, ülkü adamını çıkmaza saplamak için

hilenin her türlüsünü kullanacaktır. Hedef şaşırtmak için dikkati teferruat üzerine çekebilirler. Düşünce ve inanç savaşı da, bir bakıma, askerî savaşa benzer. Savaş yerini ve alanını seçmek kimin elindeyse, zafere o daha yakın demektir. İnandıklarının eri insanlar karşılaşma alanlarını da kendileri seçerler. Düşmanın aldatıcı taktikleriyle oyalayıp vakit kaybetmezler. Dünyayı ve dünya faydalarını omuzlarından şöyle bir aşırıvermişlerdir. Ne övgülere kulak asarlar, ne kasıtlı yergilere. Onların ruhlarını gelecek zamandaki toplumun rüyası ve aşkı kaplamıştır. Günlük faydalar, şan ve ün düşkünlüğü, yiğitlik gösterisi, ideal yolcularının işi ve kaygısı olamaz.

İslâm idealini yeryüzünde yeniden kendine yakışır sesine kavuşturmak ideali, çağlar içinde en büyük olaylardan sayılsa yeridir. Bunun için, bu ülkünün yetişecek nesilleri ve insanları, inanç, düşünce, kültür, ahlâk, dayanma, sözünde durma, örnek olma yani her bakımdan üstün insan olma yolunda bütün güçlerini sarf etmekten ve her türlü sıkıntıya, zahmete katlanmaktan çekinmemek durumunda ve zorundadırlar. Ciddi, vekârlı, merhametli, sakin, sğukkanlı, hep ışık tutucu ve yol gösterici, umut kestirmeyici olacaklardır. Peygamberlerin mirasçıları onlardır ve peygamberlerin mirası budur. Çağın sahte yollarına sapmıyacaklar, çağı kendi yollarına çevirmenin yolunu arayacaklardır. Kalbe girmenin yolu samimiyettir, feragattır, alçakgönüllülüktür. Kalbe girmenin bu yollarından asla dışarı çıkmayacaklardır. Kolaya, basite, zihin ve ruh tembelliğine saplanmıyacaklardır. Aldatıcılık geçici bir başarı sağlasa da, onlar, sadece, hakikatı göstermeğe, insanları hakikata çağırmağa ve çekmeğe çırpınacaklardır. Onlar, büyük kalabalıkların eninde sonunda bir gün hakikata dönecekleri umudunu hiç bir zaman yitirmeyeceklerdir. En umutsuz durumlarda bile. Hakikatın ve hakikat adamlarının en aldatıcı benzerlerinin piyasayı toptan kaplaması durumunda bile.

BAĞLANTI

Düşüncede, edebiyatta ve politikada bir bağlantı problemi vardır. «Güdümlü edebiyat» adı altında tartışılan bu konu, edebiyat alanında bağlantı taraftarlarının yenilgisiyle bitti. Daha doğrusu, edebiyatta güdümlülüğün tek örneği olan sol edebiyat verimleri başarısızlığa uğrayınca tartışma kendiliğinden sonuçlandı. Belli bir teoriye dayanan ideolojik kaynaklı bağlantılar zaman içinde yeni şartlar altında yaşıyamaz hale gelmektedir. Hayat teoriyi yeniyor.

Din kaynaklı bağlantılar, iktisadi veya sosyolojik teorilere dayanma iddiasını taşıyan teorilerden çıkma bağlantılardan çok farklıdır. Çünkü: din, hayatın içine, tarihe, düşünceye, edebiyata, yani insan zihin, ruh ve davranışlarının yayıldığı bütün alanlara kök ve dalbudak salmış bir vakıadır. Duygu, akıl, akılüstü, kalb gücü, hayal gücü bu vakıanın içinde gelişme imkânına kavuşurlar. Din vakıasının, realist ve sürrealist, rasyonel ve irrasyonel, psikolojik, tarihî, hatta politik ve ekonomik perspektifleri vardır. Halbuki, ilim iddialı ideolojiler, hayatın binbir cephesiyle teyit edilmiyerek kısa zamanda ölü hale geliyorlar. Din, tarihin en karanlık dönemlerinden bugüne kadar yaşana yaşana imtihanını vermiş ve hayatın en tenha, sarp alan ve bucaklarına kadar girmiştir. Yüzünü ona döndürmüş bir bağlantı, hayattan kopuk bir teoriye değil, saf ve aydınlık bir yaşama tarzına yüzünü döndürmüş bir bağlantıdır. Tarih, folklor, gelenekler, yaşanan din ve ibadetlerin getirdiği yüksek ve saf heyecanlar, geçmişteki büyük sanat ve edebiyat eserlerindeki dinî özelliğin büyük etkisi, edebiyat ve sanat alanındaki bağlantının ne kadar uçsuz bucaksız sınırlar taşıdığını iyice göstermekte ve kaynaklarının ne kadar zengin, sağlam olduğunu aydınlığa çıkarmaktadır.

Bizde de, din kaynağından uzaklaşmış, tarihi ve geçmişteki edebiyatımızı inkâra yeltenen son yüzyıllar edebiyatı başarısızlığa uğramıştır. Hele, çok çalışmasına rağmen marksist edebiyat bir türlü tutturulamamış ve bu akımdakiler, gelip geçmiş en dar edebiyat çevresi olarak, birbirlerinin eserlerini kendi aralarında övüp durmaktan başka bir varlık gösterememişlerdir. Toplum adeta onları balmumundan bir mahfaza içinde kendi hallerine terk edilmiştir. Yunanlılar, italyanlar, yugoslavyalılar nobeli alabilecek güçte birer sanatçı çıkarabilmişlerdir de biz bu son çağda neden çıkaramamışsızdır? Edebiyatımızı kendi kaynaklarımız yerine batıyı ve marksizme angaje hale getirdiğimiz için. Temelsiz ve köksüz bir edebiyat doğurduğumuz için. Kendi insanımızdan, kendi trajiğimizden kopmuş, kendi toprağımıza dokunmayan bir edebiyat türüne yol verdiğimiz için.

Düşünce ve aksiyon alanında da durum bundan farklı değil. Üniversite, farkında bile değildir ki düşüncede güdümlüdür. Aksiyon bağlantılıdır. Yeni ses, yerli ses yadırgammakta, adeta bir dehşet uyandırmaktadır köşebaşı düşünce ve aksiyon kafalarında.

İşte biz böyle bir ortamda boy verdik. Sözlerimiz, Aldous Huxley'in Yeni Dünya adlı eserinde alfa, beta, gamaların, yani fabrikasyon mahsulü insanların yanında adanın birinde nasılsa kalakalmış klasik insanın sözlerinin uyandırdığı ürperti cinsinden bir ürperti ve korkuyla izleniyor bu ortalığı kaplamış batıcı ve marksistlerce. Fabrikada imal edilen o insanlar nasıl bir anneden doğmayı korkunç bir ayıp sayıyorlarsa, yerli kültür, düşünce ve edebiyattan çıkan bir çalışmayı da bizdeki benzerleri, öyle ayıp, korkunç ve tehlikeli buluyorlar. Öyle anlaşılıyor ki, içlerinden bir ses, kendi eser ve iddialarının ölü doğduğunu haykırıyor ama onlar bunu itirafa yanaşmıyorlar. Yerli düşünce ve edebiyat ürünleriyse Meryem yüzlü bir anneden yeni doğmuş bir çocuk gibi karşılarına diiklmiş ve Hz. İsa gibi daha beşikteyken konuşmaya başlamıştır bile.

FİTNE SARHOŞLUĞU

Her çağda, hakikatın sesine dayanamayıp, sağladıkları durumların sarsılmasından korkan bir takım fayda ortaklıkları, tehdide, kışkırtıcılığa ve hileye başvururlar, Bunlar fitne mimarlarıdır. Önce çiğnenmedik mukaddesat bırakmazlar, sonra da bunun kalabalıklar içinde önceden kestirilmesi ve önlenmesi mümkün olmayan bir takım kaçınılmaz tepkilerini görünce: «buyrun, işte irtica baş kaldırdı!» diye gösterirler. Türkiyede fitne mimarisinin baş ustası, bir tür basındır. Bunlar, fıkraları ve hele o meşhur imâlarıyla yavaş yavaş fitnenin cadı kazanını kaynatmayı çok iyi bilirler. Tertipler, komplolarla patlattıkları toplum sabrının öcünü hiç bir oran tanımadan yüzlerce misliyle alırlar. Sonra sağladıkları bir takım yasaklarla toplumu derin bir sessizliğe, susmaya gömerler. Belki bir gün bütün tertip ve hileleri meydana çıkar, ama olay nerdeyse unutulmuş, tarihe karışmıştır. Tarihî gerçekleri de yarım kültürlü sözde biigi adamlarının demagojileriyle boğmaktan geri kalmazlar.

Bunlar halkı sevmezler, halka acımazlar. Halkla aralarında en ufak bir duygu, düşünce ve inanç ortaklığı yoktur. Bütün çağrıları ve umutları, yeni bir diktanın doğması yönündedir. Dinden, ölümden sonra dirilmeden anladıkları da, ruhların tenasuhu, yani köpek veya şu ve bu hayvanın vücuduna girmesi batıl inancından ibarettir. Veya fincanla ruh çağırma. Halkın ve aydınların kendilerine gelmelerine, kendi kültür ve kök medeniyetlerine dönmelerine tahammül edemezler. Yavaş yavaş gelişen ve insanın özünde başlayan bir değişme ve dirilmeyi, yeni bir doğumu zorlayarak, vaktinten önce patlatarak çığırından çıkarmaya bakarlar. Sosyal gelişmelere erken doğum yaptırarak sıhhatli çocuğu cenine çevirirler. Hele karşılarında heyecanını zapt edemiyen gençler gördüler mi, gün doğdu demektir bu felâket taşaronları-

na. O tecrübesizliği ve toyluğu çok iyi istismar ederler. Sanki hiç haberleri yokmuşcasına tertipledikleri oyunları gizlerler de, onun sosyolojik kanunlar gereği kaçınılmaz reaksiyonlarını öncesiz sonrasız başlıbaşına bir olaymış gibi gösterek hemeninden de suçlusunu tayin ederler. Suçlu kendileri, yani ruhu kötülüğe bulanmış, şerrin sadizmine batmış bu basındır ama, hep birden çığlığı bastıkları için, gelin de bu kadar gürültünün arasından sesinizi duyurun. Hele bir imâ metotları vardır ki, değme fitne mühendisi bunu imal edemez. Afaki ve mücerret bir şeyden bahs ediyormuş gibi bir tavır takınırlar, ama iki gün sonra onu hemeninden bir şahsa veya bir guruba iliştiriverirler. Sonra büsbütün bir kenara çekilirler. Hile kolleksiyonları çok zengindir. Fitne için feda etmiyecekleri şeyleri yoktur. Fitne, her türlü manevi gıdadan yoksun ruhlarının tükenmez besinidir. Fitneye bir şölen gibi koşarlar. Fitne ve alkol, işte böylelerinin ruh açlıklarını gideren iki zehir. Eroinman gibi, bunların eksikliğinde çılgınlık nöbeti geçirirler. Hep fitneyi beklerler, hep fitneyi çağırırlar, hep fitneyi gözlerler.

Az tecrübe geçirmedik. Müslümanlar bu fitne kışkırtıcılarının elinden az çekmedi. Tarihimiz fitne örnekleriyle doludur. Bunun için kışkırtıcılığın hiç bir türüne kapılmamalı, fesat hazcılarına fırsat vermemeli. Sabır, temkin ve tedbir, islâm ahlâkının vaz geçilmez elemanlarıdır. Düşünmeli ki, iç ve dış fitnecilerle çevriliyiz. Peygamberin sabrı her zaman gözümüzün önünde olmalı. Sabır, korkaklık değildir. Nasıl ki, çılgınlık da yiğitlik değil. Düşünmeli ki, bir kişinin yaptığı, yalnız ona değil de bir çok kişiye sıçratılır. Üzüntü, şuuru kaybettirmemeli. En büyük sabırla hakikat yolunu göstermekten başka bir yola sapmamalı. Karşıdaki ne yaparsa yapsın, kışkırtıcılığın hangisine baş vurursa vursun, inanmış adam, hakikatı, «en güzel yol» la göstermeğe bakmalı. Kendi kendine çürümeye başlamış ve artık kokusu bile ortalığı kaplamaya yüz tutmuş bir dokunun üzerine varmamalı. Kir-

li suyu, insan, üstüne sıçratmamalı. Bırakınız sinekler üşüşsün onun üstüne. Siz, ışıl ışıl parlayan kaynaklara koşunuz.

AĞI ZORLAYAN

Bir noktadan ve bir zayıf taraftan patlak vermek isteyen sosyal bir bunalma içinde olduğumuzu anlamak için son aylarda beliren ve şu veya bu şekilde yatıştırılan krizlere bakmak yeter. Krizlerde bize bulaşan bulanık bir ruh hali, etrafımızda dolaşan ve bir çıkış yolu arayan bu bunalmanın sebeplerine eğilmemizi de güçleştiriyor. Ama, bu, varoluşla ilgili bunalmanın kökünü, tarihle ilgisini, gücünü, şiddetini, görünüşlerini tesbit etmeden de geleceğe ışık tutmak mümkün olamaz.

Birinci Dünya Savaşından sonra içine kapanan türk toplumu, yavaş yavaş bu kapanıklık halinden kurtulmakta, zaten dış şartlar da onu buna zorlamaktadır. Artık bir kenara çekilip orada kendi içine dönük olarak yaşamanın imkânı pek kalmamıştır. En küçük bir Afrika devleti bile, gün geliyor, dünyanın problemi halinde insanlığın karşısına çıkabiliyor. Kendini dış dünyadan koparmış olarak yaşıyan devletlerin sayısı gün geçtikçe azalıyor. Zaten onların bu durumu da, kalmamıştır. En küçük bir Afrika devleti bile, gün geliyor, bambaşka ve ancak o topluma mahsus şartlar altında doğmuş ve belirmiştir. Her zaman sarsılabilecek kritik bir tecrit durumudur bu. Türkiye'nin jeolojik ve tarihî pozisyonu,

uzun boylu, kendi sınırlarının içine kapanık, içe dönük bir psikolojiyi taşımasına imkân tanımaz.

Elli yıllık bir içe kapanıştan sonra, dışa ve dünyaya açılmaya başlayan toplumumuzda, handiyse, gelenekleşmeye yüz tutmuş bir içe kapanıklık psikolojisiyle, oldukça cesaret ve atılım isteyen bir dışa dönüklük davranışı arasında bir sürtüşme doğması olağandır. Marksistler, dışa açılma niyet ve arzusunu, komünist bloka ve kızıl enternasyonala angaje olmak yönüne çevirmeğe çalışıyorlar. Bu, biriken enerjinin ilerdeki bir esaret yoluna harcanmasından başka bir sonuç doğurmıyacaktır. İçe kapanıklığı bir kölelikle değişmek: işte marksizmin Türkiye'deki çalışmalarından doğacak tabii sonuç. Bu arzu ve niyeti, sadece ekonomik alanda şahsi teşebbüs ve kalkınmayla doyurma eğilimi taşıyan liberallerin unuttuğu nokta ise, önceki tıkanıklığın sebebinin yalnız ekonomik başarısızlık olmadığı, onun kadar hattâ ondan çok, tarihî, psikolojik faktörlerin de rol oynadığı meselesidir. Ruhi tutukluğumuzun bu tarihî yanını görmeden, bu tıkanıklığa sebep olan pürüzleri gidermeden, büyük bir gelişme toplumun her yanına yayılan bir hayat neşesi, iyimserlik beklenemez. Hayat şevki ve başarı sevinci belirmeden de, bir toplumda, güvenli, sağlam ve temelli bir gelecek zaman umudu doğurulamaz.

Halkın içinden gelen ve tarihî dünya görüşümüzle birleşen bu hamle duygusu, batı ideasına göre biçim almış bir kadronun otarşik ve hattâ şizofrenik diyebileceğimiz şu son elli yılık dış dünyaya açılmaktan korkma psikolojisinin ağına çarpıp duruyor. Bu kadro, İkinci Dünya Savaşından sonra dünyada oluşmaya yüz tutmuş yeni insan örneklerinin hatırlattığı kendimize dönüşten ve o hızla dışa açılmadan beklenecek yeni insanımızı kurma güçlüğünü göze alamıyor. Alışkanlıklara saplanıyor. Ya oluşmuş bir tip insana, ihtilâlci marksist tipine veya eski alışılmış batı taklidi tipe tutkun bir açıdan bakıyor. İlerde duran ve nasıl olsa bir gün

gerçekleşecek olan Türkiye, gelecek zamanların mutlu Türkiyesi, büyük Türkiyesi ise, bu ağı, bu dar bakış açısını parçalıyor. İnançsız basının bütün sızlanışı işte bu neşvünemadır. Bizim sıkıntımız ise, halkın bu kımıldanış ve ilerleyiş isteğine cevap verebilecek bir kaliteye bir türlü yanaşmak cesaretini gösteremeyişimizden, bu kaliteyi sağlayıcı zahmetleri göze alamayışımızdan doğuyor. Schopanhauer'in felsefesinde nasıl, ana babayı bir araya getiren, onların uyuşmasını sağlayan veya uyuşmazlıklarına yol açan, ilerde doğacak olan çocuksa, şimdi bir çocuk gibi doğum sancısını toplumumuza çektiren ilerdeki Türkiye de, şimdiden doğuş ve gelişme şartlarını tâyin ediyor. Buna göre ayarlanmıyan siyasî, ekonomik, kültürel tutumlar ölmeğe mahkûmdur.

ÇAĞRILAN

Vakit geldi, fakat sen gelmedin ey insan Ey insandaki insan, sen gelmedin!

Batı, tekniğin paniğini yaşıyan bir insanın yurdu, Asya ve Afrika, kanın hezeyanına batmış, dişten, tırnaktan, bıçaklaşmış kemikten ibaret bir insanın toprağı. Doğudan Batıdan çağrıldın, çağrılmaktasın ,ama sen gelmedin!

Kur'an ki, Cebrail'in kanatlarının arasından, cennetler arasından, son ve ilk peygamber arasından, Mekke ve Kudüs arasından, kutup ve ekvator arasından, güneşle ay arasından seni çağırıyor, ama sen gelmedin!

Ey gençteki genç, sen gelmedin!

Ülken ki, bir okyanusta başlar ve öbür okyanusta biter, ama sen gelmedin!

Kuruyan sebiller, ateş almış türbeler, şelâleşen minareler, kurşunu eriyen kubbeler seni çağırdı boyuna. Ama sen gelmedin! Sen bir türlü gelmedin!

Sen, insan değişecek te öyle geleceksin. Sen insanın içinden geleceksin. Çok yanıldık, hep geldin sandık. Ama sen gelmedin!

İnsanlık, yüz yıllardır hep seni çağırdı durdu. Başka kimseyi değil, hep seni çağırdı durdu. Ama çağırmasını bilemediler. Ve sen gelmedin.

Kur'anla insan arasındaki ilişki kopmuş gibi. Barış, sandıkta eski bir kürk ve savaş, naftalinden korkmayan bir güve gibi. Şehirler, büyük şehirler, mutsuzluğun şantiyesi. Kırlar, ovalar, şehirlerden çağrılan eğik rüzgârlar, yamuk fırtınalar gibi. Akıl, hezeyan gibi. Duygu, kâbus gibi. Heyecan, buhran gibi. Haykırış, fısıltı gibi. Çığlık, hıçkırık gibi. Kanser, ilâç gibi. Mutluluk şaka gibi. Eşya ve insan, müthiş bir düşüş içinde sanki. Sen yine de gelmemekte direnmektesin.

Anlıyan yok ki, biz bir çağrıyız. Sana doğru bir çağrıyız. En toy, en acemi çağırıcılarız. Seni Doğudan, Batıdan çağırıyoruz. İnsanın içinden çağırıyoruz. Ve en imkânsız şartlar içinde sesleniyoruz:

Çağırmasını bilirsen gelecektir;
Doğuyu Batıyı bilen gelecektir.

Çağırdık ama sen gelmedin.

Çağırdık ama çağırmasını bilemediğimizden gelmedin.

Ana doğurdu belki seni. Ama sen değiştin. Seni biz değiştirdik. Onun için, istedin belki, ama gelemedin.

Melek yerine şeytan gibi, senin yerine gelenler oldu. İnsanlığa süt yerine kan getirenler, geldiler. Demiri taşa sürter gibi insanı çeliğin ateşinde dağlıyanlar, geldiler. En ay-

dınlık çağlara karanlık çağlar adını verenler, geldiler. Geldiler gittiler, gittiler geldiler. Fakat, ey insan, ey insandaki insan, sen gelmedin!

İnsanlık sana gebedir. Ya sana gebedir, ya yokluğa gebedir. Eriyen bir şekerin son billurunda birden büyüyüp gelişmezsen, insanlık, tarihi eriten bir zehire gebedir. Bu son ikindilerde, islâmın bir bad-ı sabası gibi gelmezsen, insanlığın akşamı çökse gerektir. İnsanlık, yavaş yavaş, Ionesco'nun eserinde olduğu gibi gergedanlaşsa gerektir. Eğer sen ve senin neslin gelmezse, senin ve senin neslinin yerine gergedanlar ve gergedanlar nesli gelse gerektir.

Ruhun, Kur'anda hazır seni bekliyor. Ama sen insanın içinden çıkıp da bir türlü boy vermedin, gelmedin.

NÖBET

Bir türlü görmek istemedikleri gerçek şu: türk insanı, elli yıldanberi önüne çekilen çizgileri aşıyor, çekilmek istenen sınırları zorluyor, dar bir anlayışın dört duvarı içine haps edilemiyor, önüne bir Çin seddi gibi örülen duvarları deviriyor. Bu son yıllarda marksizme bile konuşma hakkını tanımışsa, onun da sebebi sadece bu. İşte bu geçici kulak kabartış aldatıyor marksistleri. İçinden bir sesin çağrısını duyan, bir çağrının hasretini çeken insan, bütün sesleri duyacak şekilde kulak kabartacaktır ki, kendine asıl gerekli olan sesi, kendini ta derinden çağıran sesi duyabilsin.

Marksisti, batıcısı boş havaller içinde çırpınadursun,

türk insanı, iğreti bağları kırıyor, gözle görünmez batı zincirlerini, yirminci yüzyılın eldivenli elleriyle örülmüş gözle görünmez peşin hükümler kelepçelerini çözüyor. Gözboyacısının iplikleri meğer de ne çürükmüş: küfleniyor, kopuyor, renk atıyor, iyi olan bir cüzzamlıdan dökülen yara kabukları, ölü deri birikintileri ve artıkları gibi dökülüyor.

Yaşasın sıhhat! Ruhun sıhhatı!

Onun maddî kalkınmaya verdiği önemi, batıcılar ve marksistler yanlış yorumladılar. Bu güzel rüyayı yalnış yorumladılar. Bu yanlış yorumu büyük bir aldanışla ödeyeceklerdir. Türk insanının maddî kalkınmaya önem vermesi de ruhça tazelenmesindendir. Arkasından ruh kalkınmasına sıra gelecektir. Gelmiştir bile. O, bütün maddî kalkınmasını manevî kalkınmasına engel olmayacak bir tarzda yürütmek istediğini, gören gözlere ve işiten kulaklara açık açık işaret etmiştir, işaret etmektedir. Fabrika açarken yanına camiini de yapan, okul üstüne okul kurarken Kur'an kursu açmayı da unutmayan büyük bir millettir bu. Hakikatları hep tek renk içinde göstermek isteyenlerin kara niyetini görmekte gecikmeyen ulu bir halktır bu. Batıya da bakıyor, doğuya da, ama kalbi Kur'andadır. Ölü medeniyetlerden medet umanlar, toprağın altında fosilleşmiş eserleri, sırf bir sanat ve ilim aşkından çok; Türkiye'ye müzelik bir hüviyet vermek ve onun canlı gerçeğini örtmek kastını taşıyarak, ortaya çıkarır ve onu allar pullarken, bu halk, toprağın üstünde harap olmaya terk edilmiş kendi eserlerini ve değerlerini bütün gücüyle onarmağa ve kurtarmaya çalışıyor.

Camilerin içindekilere bakınız: her yıl daha genç leşiyor. Kur'an okuyanların, her geçen yıl, daha arttığını gösteriyor. Yeni gelen her ramazan daha canlı geliyor. Her yılın haccı, geçen yılların haccından daha olgun ve dolgun geçiyor.

Gelecek zamanlardan gelen çağrının, sesin yolundan çekmadan ilerliyen, telâşlanmadan, korkmadan, ürkmeden ken-

di yolunda ilerleyen, sabırla, alçakgönüllülükle, ihtiyatla ilerliyen, yolundan döndürülmez, batı ve kuzey rüzgârlarının savuramıyacağı, toprağa sağlam basan, başı daima gökte, kalbi daima hakikat sevgisiyle çarpan büyük bir halktır bu.

Birinci Cihan Savaşının acı tecrübesini geçirmiş, en sert devrimlere bile dayanmış bir halk.

Onu bir başka kalıba dökmek isteyenlerin şarkısı bitti. Nakaratları kaldı yalnız. Kulak verin, söyledikleri hep tekrardır, şeytanın nakaratıdır, başka değil.

Şimdi, kendi aydınına şekil vermek sırası halka geldi. Şimdi dinlemek sırası sizde, baylar! Hem de yepyeni bir türküyü.

ALKOL YAPRAKLARI

İnsanlar, ne yazık ki, gazetelerin alkoliği oldular. Hem de nasıl gazetelerin? Zehirden, zehir tortusundan yapılmış gazetelerin. Sanki, mürettiplerin ancak yoğurt yiyerek ve boyuna süt içerek yavaş yavaş zehirlenmesinden kurtuldukları kurşunun buğulu acısı, alkol buğusu gibi, nikotin özü gibi bobinleri tütsülüyor, kâğıda işliyor da, okuyucu, farkına varmadan alışıyor ona. Sigaraya alışır gibi, içkiye alışır gibi gazeteye alışıyor. Fikir değil, fikrin tortusunu, küflenmiş artığını birer içimlik dozlarla sunan gazetelere. Olayın gerçeğini değil, istenen tesire göre ayarlanmış yamuk bir görünüşünü sunan gazetelere. Yirmi dört saatte bir, bir eroin drajesi gibi yutulan gazetelere. Düşünce yoğunluğundan ve dü-

şünüş şiddetinden eser bırakmamış, edebiyatın doğurgan hayal gücünü kesip atmış bir basma. Yirminci yüzyıl insanı, gazete kâğıtlarından duvarları olan bir hapishaneye kapamış kendini. Gazete matbaaları, modern giyotinlerin ta kendileri. Akrep üretir gibi yalan üreten, demagoji salan beynelmilel gazeteci, bu engizisyon manastırlarının başkeşişi. Ey gazete, ey yirminci yüzyılın selülozdan tabutu! Tütün dumanı gibi, apaydınlık ülkelerin ufkunu karartıyor, zifire boğuyorsun!

Bir alkoliğin, bir tütün tiryakisinin içkiye veya tütüne bir hafta ara verdiğini düşününüz. Belki ilk günler çok sıkıntı çekecektir. Fakat sonra gün gün açılacak, derin derin temiz havayı soluyacak, suyun ve dünyanın, ışığın ve havanın tadını, gerçek tadını almaya başlayacak, yavaş yavaş dünyaya yeniden doğmuşcasına bir aydınlığa ve iyimserliğe kavuşacaktır. Gazete tiryakiliği de böyle. Gazeteler bir hafta çıkmasın, ülkenin simsiyah görünen ufku yavaş yavaş açılacak, insanlar, bambaşka bir toprağın üstünde bulunduklarının farkına varacaklar.

Fakat bu, bu dünya şartlarında mümkün değil. Gün gün yeni vasıtaların eklendiği gazete okuma alışkanlığından kurtulmak ne mümkün! Radyonun, sinemanın, televizyonun yardımıyla güçlenen bu alkolizmi, bu modern alkolizmi yenmek ne mümkün.

Şimdilik elde bir tek çare var: antinikotin. Bu oluşmuş kara gazete ruhuyla savaşan müsbet gazeteyi getirmek. Menfi gazetenin yerine müsbet gazeteyi ikame etmek.

Evet, inancın, ahlâkın, insanlığın, yurtseverliğin, merhametin, gerçeğin yayıcısı gazete öbür gazetelerin tesirini, bir antinikotin gibi yok edecektir. Yirminci yüzyılın kâğıttan tabutunu yırtacak, kâğıttan hapishane duvarlarını devirecektir. Okuyucuyu kitaba götürecektir. Gölgesinde geliştiği kutsal kitaba. Bu gazete, zehri şekere çeviren bir simya gibi in-

sanoğlunun imdadına yetişecektir. Propaganda denen sahte mantığın kuyusunda can veren insan ruhunun imdadına yeticektir. Ruhun alkolü gazetelerin müslümanların gazetelerinden bu kadar korkmalarının ve ürkmelerinin sebebi budur işte. Alkolik, sağlam ve ağzına tek damla içki koymayan insanlara hangi gözle bakarsa, bu gazeteler de, islâm gazeteciliğine bu gözle bakarlar ve bakıyorlar. Ruh hastasının doktorundan korktuğu kadar ondan korkuyorlar. İlâcından kaçan hastalardır onlar.

Ak gazetelerle kara gazetelerin savaşı... İnsanlığa barış ve kurtuluş taşıyan gazetelerle kan ve terör kokan gazetelerin meydan savaşı. İşte, yirminci yüzyılda, kesilmeyen, bitmeyen savaş, bu savaştır. İkinci ve üçüncü ve daha önceki ve daha sonraki savaşların sebebi bu savaştır. O savaşları doğuran ve sürdüren işte bu savaştır.

Ama, sonunda bu savaş bitecek, zeytin yaprakları alkol yapraklarını yenecektir.

RÜZGÂR EKENLER

Yumuşak yumuşak dirilen halkı, marksistler öfkelendirmeye, kızdırmaya çalışıyorlar. Ansızın patlayacak bir halk öfkesine bağlamışlar artık bütün umutlarını. Halk öfkesinin toz dumanında iş görmek, büyük bir kültür ve medeniyetten geriye kalan son izleri de ortadan kaldırmak istiyorlar. Ama, böyle bir öfke patlamasında, yıkıntının hangi alanda olacağı o kadar kesin olarak önceden kestirilemez.

Halk öfkesi, depremlere benzer. Bakarsınız, çok sağlam sanılan bir beton bina yıkılmış da, kuş gibi bir ahşap ev yerliyerinde.

Burjuva yaşayışı adı altında bir sınıfın hayatını kıyasıya hırpalıyan marksistlerin onlardan kıl kadar bile farklı olmayan bir hayat sürdüklerini öğrendiği gün, halk, bir büyük öfkeyle ayağa kaldırılmışsa, ilkin, bu lükse boğulmuş ve ömründe yoksulluk nedir görmemiş, sömürücülük edebiyatı yaparken bile halkı sömürmekten başka bir şey düşünmemiş emek kaçkınlarını hesaba çekecektir şüphesiz. Halk öfkesini kışkırtmaya çalışanlar, gerçekten ezilenlerden yana olsalar yüz milyon müslümanı ezen Rusya'dan hesap sorarlardı ilkin.

Halkın öfkesini kızıştırsınlar bakalım. Halk, ilkin, Türkistan'ın canım pamuğunun, Kırgız ülkesinin güzelim astragânının hesabını onlardan istiyecektir. Şu anda, sahipsiz bir şekilde, Rus ve Çin arasında ezilen, çiğnenen, sesleri boğulan, çağın en trajik ve merhamet yaklaşmamış usulleriyle yok edilen Doğu Türkistan'ın hesabını ilkin onlardan soracaktır. Şeyh Şamil ordusunun bir benzeri olacak olan o gelecek zaman erleri, müslüman Kafkasya'nın hesabını, ilkin, bu marks bülbüllerinden soracaktır.

Anlasalar ve bilseler, ilkin, kendileri, en çok kendileri halkın öfkesini uyandırmaktan korkarlardı. Fakat gözleri ve kalbleri mühürlenmiş olan, bilmeyerek, kendi ölümüne kendi koşar. Bizzat yarın hakikatı öğrenecek ve anlayacak, kendi inanç ve kültürümüzün sırrına varacak olan oğullarının, kendi oğullarının yakalarına sarılacağından habersizdirler. Kendi oğullarının nasıl bir ses yükselteceklerini işitir gibi ve bu sesin önünde nasıl bir panikle kaçışmaya başlıyacaklarını görür gibi oluyorum.

Dünya ihtilâlini yürüterek yoksul ve ezilmiş halkları kana bulayan Rusya'da, ilâhî adaletin kaçınılmaz sonucunda bir ihtilâl patlak vereceği gün, Azerbeycanlı, Kafkasyalı, Tür-

kistanlı müslümanların Moskovaya doğru nasıl yürüdüklerini gözlerimle görür gibi oluyorum. Tükenmez sabrımıza güvenerek, kızıl şafaklarını kan kırmızı bir halk öfkesinin kıyametinde arayanlar ve şal rüyası gören boğa gibi durmadan ihtilâli sayıklayanlar, bir gün bel bağladıkları Rusya dağlarına kar yağdığını göreceklerdir.

Onlar dünyanın hep böyle kalacağını mı sanıyorlar? Yüz milyon müslümanın hep komünistlerin esiri kalacağını mı sanıyorlar? Alkole batmış basınlarıyla bu halkı aldatabileceklerini, dünyanın gelişmesinden haberli olamıyacağımızı mı sanıyorlar? Bizi doktrin demirperdesi içinde hapsedip hakikatları görmekten alıkoyabileceklerini mi sanıyorlar? Halkın kendi öfkesini kendi kullanmayıp bir uşak gibi emirlerine vereceklerini mi sanıyorlar? Amerika'yı, Avrupa'yı, Afrika'yı, Rusya'yı ve Çin'i bu milletin tanımadığını mı sanıyorlar? Dost ve düşmanını seçemediğini mi sanıyorlar? Yeni gelecek nesillerin gözleri bağlı doğacaklarını mı sanıyorlar? Yurdu kaplamış yarasa ve baykuş yuvalarının şahin pençeleriyle darmadağınık edilmiyeceğini, hep böyle yedikleri ekmeğe nankörlük edip gideceklerini, bu milletin ekmeğinin kendilerini çarpmıyacağını mı sanıyorlar? Böyle sanıyorlarsa, hiç durmasınlar, halkın öfkesini başına sıçratmaya devam etsinler. Bir gün, bu emeklerinin şüphesiz karşılığını görür ve alırlar!

KELİMELER

Kelimeler, üzüm bağlarının yakalandığı floksera hastalığı gibi bir hastalığa yakalanmış. Kelimeler, hastalıklı üzümler

gibi pas tutmuş. Soylu koşu atları arabalara koşula koşula nasıl biçim ve ruhunu yitirirse inançsızlığın radyoktif tozlarıyla yüklü bir bulutun üzerine çöktüğü günümüzün kelimeleri de, öylesine, deforme olmuş, atla eşeğin arasından fırlayan yaratığın kaderini yüklenmiş. İnsanın özünden uzaklaşmış, kopmuş, neredeyse eşyanın arasına karışmış. Konuşan insan, sarf ettiği her kelimenin, etten kopan her parça gibi ruhdan kopan bir parça olduğunu unutmuş gitmiş. Yazar, bilmem kaç kelime kullandıktan sonra ömrünü tamamlamıyacak da, kelimeler halinde döküldükten sonra eritilip yeniden kullanılan kurşun cinsinden bir kelime madenine sahipmişçesine bir güven çizgisinde. Halbuki, tekrar tekrar eritilerek kullanma katsayısı büyük sayılara ulaşabilecek kurşunun bile bir firesi vardır. Kelimelerin firesi, büründükleri et ve kemik olan kurşundan daha az değil, kurşunun firesinden daha az değil.

Dua olup hep gök katına çıkarılacağına, cüruf olup yeraltına indirile indirile, gün yirmi dört saat kurşun bulamacına batırıla çıkarıla, ruhla, Kutlu Kitapla, Cebraille dostluğunu yitirmiş, eşya ülkesine sürgün edilmiş, üslûbuna tertip hatalarından doğan bir üslûp ortak olmuş, berrak bir dağ kaynağı gibi akan yazıların ağırlığını çekemediği, ancak kırık, dörtgen kenarlı, sert köşeli latin vadisinde yaşayabilen cüzzamlı kelimeler..

Soyluluğunu mermer mezar taşlarına, kurumuş çeşmelerin kitabelerine, cami duvarlarının boy erişmez yüksekliklerine, mavi bir kan damlayan çinilere soyunarak, yirminci milât yüzyılının konfeksiyon işi ruhuyla donanarak uçak postalarına yetiştirilen fabrikasyon verimi kelimeler.

İlhamdan, vahiy terbiyesinden, sadık rüya ateşinden, dağ yakısından, zeytin, çam ve hurma ağaçlarının çiğlerinde yıkanmış olmaktan, seherden ve pınar çağıltısından, sancak hışırtısından, secde zuhurlarından, tekbir ve salâvatların bereketinden mahrum kelimeler.

Çağın kelimeler iklimi.

Bir, Kanunînin kelimelerine bakınız bir de Kosiginin kelimelerine bakınız; aradaki farkı anlıyacak, kelimelerin yalandığı biçim değil, öz, dil değil, ruh hastalığının sırrına ereceksiniz.

Kaybolan kelimeler, kullanılan kelimeler, kullanılışı azalmış veya artmış kelimeler ve bu azalış artışların matematik ifadeleri, kelime muhtevalarının genişleyen ve daralan alanları, bu genişleme ve daralmanın geometrik ifadeleri aransa ve dillerin üç buutlu, hatta bir de zaman ve tarihi katarsak dört buutlu, derinlikli tabloları yapılsa insanın kendini yeniden kurarken hangi noktadan yola çıkacağının ilk ipuçları belirecektir.

İnsan, bu kelimeler tablosunda can vermeden, kelimelerin kıyameti ni çağıran sûr, insanın kıyamet sûrundan önce üflenmeden, sözlere can veren, kelimelere balrengi bir fecrin ölümden sonraki dirilmesini bağışlıyan ilâhi kelâma dönmek gerek.

DURUM

Türkiyede marksist aksiyonu yönetenler, ne işçilerin arasından çıkmışlardır, ne de köylülerin. Zaten bu sınıfların arasından çıkamazlardı da. Türkiyede işçi hak istemektedir, yoksa kollektivizm ve hele marksizm değil. Köylü de ziraatini verimlendirmek peşindedir. Topraksız olanı toprak isterken bile yurt ekonomisine anonim bir birim olarak değil, kendi bağımsızlığını koruyan, şahsiyetinin direkt tesiri altındaki sınırlarla çevrili özel mülkündeki çalışmalariyla alın terini değerlendirmek isteyen bir tutum ve iddiayla or-

taya çıkmaktadır. Türkiyedeki marksistlerin sosyolojik kaynağı, toprağa, işe, alın terine ve emeğe, esere, şahsiyet çilesine ırak, bütün tesirini, milletlerarası gizli siyasî faaliyetlere borçlu, yurt, din ve kültür sevgisinden mahrum bir guruptur. Bunların kazancı, açık veya gizli, dolaylı veya doğrudan doğruya devlet veya millet parasıdır. Bir de milletlerarası gizli kaynaklar. Bir ülkeyi batırmak isteyen avrupalılar, ilkin, o ülkede bu türlü bir gurup doğururlar. Milletlerarası ihtilalciler arka planda bu tür insanları yönetirler. Onlara taktik, strateji öğretirler durmadan. Ahlâklarının tek prensibi kaypaklıktır. Bilgi, kültür, edebiyat yerine demagojide ustalaşırlar. İnançsızdırlar. Tarihi küçümserler İnsan ve tabiat sevgileri de kaybolmuştur. İşleri güçleri ufuk karartmaktır. İlkin ufku karartırlar karartırlar, sonra, halk dört yanı kapkara görmeye başlar başlamaz, dillerinin altındaki baklayı çıkarırlar, umutsuzluk içinde kıvranan halka tezelden anarşist veya ihtilâlci bir doktrini tek kurtuluş çaresi olarak sunarlar. Asıl dinleri propaganda ve reklamdır. Propaganda ve reklamla, en ufak değeri bile bulunmayan kalemleri o ülkenin tek öğüncü gibi göstermeyi başarırlar. Batı basını bu yolda onların birinci yardımcısıdır. Batıyı daima şahit olarak gösterirler. Tezattan tezada düşmekten kaçınmazlar. Çünkü onlar hakikatın şahitliğini çoktan unutmuş ve reddetmişlerdir. Memleketin düşünce, edebiyat, kültür, aksiyon ve askerlik alanındaki değerlerini hep görmezlikten gelirler, bir yokluğa mahkûm ederler. Bir değer, bin güçlükle kendini kabul ettirmişse hep birden ona yüklenirler. Onu çürütmek için yapmıyacakları yoktur.

Ortadoğu ülkelerinin asıl derdi budur ve buradadır. Kendi entellektüelinin iklimini ve baskısını henüz kuramamıştır bu memleketler. Sabırlı inceleyiciler henüz gelmemişlerdir. Peşin hükümleri, bu kültür karamuklarını ayıklayanlar henüz gözükmemiştir. Ortadoğu trajedisini ciğerinin en derin noktasından soluyanlar henüz belirmemiştir. Kılıçtan keskin üslûp, kıldan ince düşünce henüz doğum sancısını yüreklere

salmamıştır. Sağcı düşünce henüz çocuktur ve solcu taktik ve stratejinin oyunlarına gelebilmektedir. Zaman zaman solcuların hedef şaşırtıcı, dikkat kaydırıcı taktiklerine kanarak kendi değerlerini seçmekte güçlük çekmektedir. Ama bunlar geçecek, köksüz, yurtsuz, sevgisiz, inançsız akım bir gün bütün etkisini kaybedince, yerli kültür ve aksiyon, dirilişinin şahdamarında duran hamle özüne dönecektir.

DEVRİM HESAPLAŞMASI

İkinci Dünya Savaşından sonra giriştiğimiz gelişme denemesinde türlü imkânsızlık içinde boy veren yerli düşünce, inanç ve aksiyon akımlarını iyice gözlememiz, bundan sevinmemiz ve bunu geleceğin zengin düşünce çiçeklenişinin bir muştusu saymamız gerekirken, bütün kültür kaynaklarının subaşlarını tutmuş olanlarımızın bu gerçeği gözden kaçırması, bu dönemin bellibaşlı kara yazısı olmuştur. Büyük gazete ve sürekli dergilerin genel kültür gidişi, boyuna kımıldayan yerli kültürü karalamak, söndürmek olarak özetlenebilir. Onlar, devrimin ilk romantik ve toy yıllarının düşünce batmışlar, tarih içinde ister istemez ayıklanmaya uğratılacağını anlamazlıktan gelmenin kolayına kaçmağa başlamışlardır. Devrim ki zihnî bir toplum düşünün reel bir toplumu değiştirmeye zorlama niyet ve davranışıdır, başarısını, tarihî, psikolojik, sosyolojik şartlarla uyuşmasından alır. Eski olmakla birlikte yaşıyan bir kültürü öldürmek kolay değildir bir devrimle. Olsa olsa eski medeniyet motifleri, bir takım

senbollerin gerisine çekilir, kabuk üstüne kabuk bağlıyarak, kış mevsiminin geçmesini bekleyen bir ağaç gibi, kendine katlanmış olarak bekler. Evet sert devrimler, yerleşik kültürler için bir nevi kış mevsimi gibi bir şeydir.

Her devrimin bir başlama ve bir bitme dönemi vardır. Bu bakımdan, devrimler tarihinde, her devrimin bir şeması çıkarılabilir. Devrimin başlangıç diyebileceğimiz birinci döneminde, teklifler, daha doğrusu bir empoze ediş tablosu söz konusudur. İkinci dönemdeyse, kuvvete ve zorlamaya dayanan müeyyideler yavaş yavaş ortadan çekilerek, oluşmaya yüz tutmuş devrim kültürüyle gelenekleşmiş kültür karşı karşıya getirilir. Bu bir nevi hesaplaşmadır. Üçüncü dönemde ise, imtihanını başarıyla veren devrim unsurlarının eski kültürle kaynaşması, toplum yapısına sinmesi, başarıya ulaşmıyan, genel yapı ve şartlarca reddedilen devrim unsurlarının atılması, kaybolması söz konusudur. Aşağı yukarı her devrim bu kaba çizgilerle belirtilen üç dönemden geçtikten sonra, ya yaşıyacak, ya bütün bütün reddedilecek, ya değişikliklere uğrayarak hayatını sürdürecektir.

Türkiye'nin yirminci yüzyılda geçirdiği devrim, ikinci ve üçüncü dönemini bir arada yaşar gibidir İkinci Dünya Savaşından sonraki dönemde. Gençliğinde devrim heyecanını yaşamış olan bir takım yazar ve politikacılar, biraz da kendi gençliğini ve romantik çağını arıyan her insan gibi, devrimin sadece doğmatik yanına şiddetle bağlı kalarak onun gelenekleşmiş kültürümüzle karşılaşmasında huzursuz oluyorlar. Adeta, devrimin toplum ve tarih içinde, çağın yeni şartlarında hesap vermesini istemiyorlar. Halbuki bu kaçınılmaz bir şeydir. Meselenin kökünü sadece kötü niyetlilerde, kötü niyetlerin bolluğunda görmek boş bir avuntu ve başı kuma gömmektir. Bu sosyolojik vak'a yalnız Türkiye'de değil Latin Amerika ülkelerinde, Çinde, Hindistanda, Arap ülkelerinde şu veya bu şiddette cereyan etmektedir. Bu kültür

olayının üzerine eğilmek yerine, tehditle, demagojiyle, tabular ve totemlerin dehşetini ortalığa salınakla vakit geçirmek, insanın kendi kendini aldatmasından başka bir şeye yaramaz. 1967 Nobel ödülünü, Maya-latin kültürünü sanatında diriltmeyi bildiği için aldı Asturias. Yoksa solcu olduğu için değil. Bunun aksini söylemek insanın kendi kendini yanıltmasıdır.

DEVRİMCİLER VE MARKSİSTLER

İkinci Dünya Savaşından sonraki şartlar içinde az çok kendini duyurmaya ve üzerindeki baskıyı hafifletmeye başlayan yerli inanç, kültür ve düşünce, 1960 tan sonra, ihtilâli kendine bir paravana yapmak isteyen devrimcilerin yeni bir baskısıyla karşılaştı. Gençliğini devrimin ateşli yıllarında bırakmış bu sonbahar akıncıları, yeni bir çıkış için ihtilâli iyi bir fırsat mevsimi saymışlardı. İşte bu sırada daha arka planda beklenmedik bir gelişme oluyordu. Marksistler su yüzüne çıkıyorlar, aksiyona geçiyorlardı. Fakat marksist aksiyon, kendi hesabına olduğu şüphesiz olan davranışını, devrimcileri destekleme maskesinin arkasına saklamasını ustaca becermişti. Eski devrimciler kendilerine yardımcı gibi gelen marksistlerle birleşmekten çekinmemişler, onların bu davranışının gerisinde yatan niyetten bir an için bile kuşkulanmamışlardı. Halbuki gören gözler için hiç te zor değildi marksistlerin planını fark etmek. Marksistler, devrimi bir karnaval maskesi gibi kullanıyorlardı. Çinde de böyle olmamış mıydı? Onlar dünyanın her yanında, cumhuriyet devrimle-

rini, kendi devrimlerinin bir öncüsü, bir dış çerçevesi gibi kullanırlar, zaman içinde onu kendi devrim muhtevalarıyla doldururlar. Başlangıçta hiç te komünist olmayan vietkongların gün geçtikçe kömünistleşmesi bundandır. İspanya iç harbinde de cumhuriyetçiler kazansaydı, böyle bir başarının hemen arkasından, komünistlerin, marksist olmayan cumhuriyetçileri saf dışı edeceği gün gibi aşikârdı. Dünyanın her tarafında kullanılan bu metodun Türkiyede uygulanmaması için bir sebep yoktu. Bundan dolayıdır ki, ihtilâlden sonra, aksiyonlarını marksistlerle birleştiren devrimciler, her şeyden önce kendi hesaplarına ağır bir taktik hatası işlemişlerdir. Bugün bile, büyük bir partiden kopup ayrılanlar hariç, büyük çoğunluğuyla devrimciler, ayni hatayı işlemekte devam ediyorlar. İçlerinden bir kısmı, farkında olarak olmayarak, marksistleşmişlerdir. Geri kalan kısım da, marksizmin tam paralelindedir. İslâmdan başka düşman görmedikleri sürece de marksizmin ekmeğine yağ sürmekten başka bir şey yapmıyacaklardır. Marksistler, devrim organı gazeteleri kaplamışlar ve devrimi tam bir alet olarak kullanmanın sırrını bulmuşlardır. Devrim eğilmekte bükülmekte ve yavaş yavaş bir marksist ihtilâl habercisi, yani prekomünist bir devrim kılığına sokulmaktadır. Marksistler, cumhuriyet devrimlerini yorumlarıyla yavaş yavaş kırmızıya boyamaktadırlar. Hatta denebilir ki, şimdiden, marksizm, devrimlerin yerini almış, devrimcileri ikinci plana atmıştır. Artık bundan böyle devrimciler, hep marksizm hesabına yazılan bir aksiyonun içinde olacaklardır. Halbuki yerli akımlardan önce marksizmle hesaplaşan ve onu püskürten bir devrim, daha çok şanslı olabilirdi. Şimdiyse, arkadan gelen marksizm, devrimi içinden oya oya kendi muhtevasıyla doldurmuş, devrimciler buna karşı çıkamamış, artık yerli akımlarla, yani milliyetçi, memleketçi, inançlı görüşlerle marksizm karşı karsıya gelmiştir. Böylece, en objektif bir bakışla da, devri-

min kaderi, belli olmaktadır. Devrimciler, marksistlerle hesaplaşmalarını ertelemekle kendi hesaplarına geriye dönülmesi çok güç bir vakti kaybetmişlerdir. Şimdi başlangıçta hep marksizmin yedeğinde yerli akımlara karşı çıkmaktan başka bir şey yapmıyacaklar, sonunda da, eğer beklenmedik bir olay yardımlarına koşmazsa, marksizmin içinde eriyip gideceklerdir. Şimdi yerli kültürle hesaplaşma sırası marksistlere geimiştir. Yerli kültürün az çok sesini duyurabildiği demokratik düzeni yıkmağa çalışmalarının sebebi budur. Marksistlerin en çok korktukları hiç şüphe yok ki, İslâmdır. İslâmın sesini kısabilirlerse, başarının, artık, kendileri için gün meselesi olacağını çok iyi bilirler. Bunun için, bütün kuruluşları aldatarak, türlü vehimler aşılayarak, bu sesi kısmak işini onlara yaptırmak istiyorlar. Demokrasi yöneticileri böyle bir hataya düşerlerse, devimcilerin geldikleri oyunun beteri, onlar için oynanmış olacaktır. Kendi kaderlerini kendi elleriyle marksistlere teslim etmiş olacaklardır.

İslâmın sesine gelince, onu kısmak, kimseye fayda sağlamayacağı gibi, kimsenin de elinde değildir. Allahın yükselttiği bir sesi kısmak, kimsenin elinde değildir.

İNANÇLA

Marksizm, bir kanser tümörü gibi, bu ülkeyi yiyip bitirmeden kendimize gelmemiz lâzımdır.

Marksizmin karşısına inançla çıkılmalıdır. Çünkü, marksizm, inancın zayıfladığı inkâr alanlarında biten bir düşünce

mantarıdır. Nerede inanç yok, orada marksizm gözükmeye başlar. Asıl afyon, din değil, marksizmdir. Hem de, güneşin, yağmurun altında ve toprakta yetişmiş olan afyon da değil, laboratuarlarda, karanlık köşelerde, öç ve hıncın gölgesinde elde edilmiş sentetik afyon.

Kalabalıklara yutturulur bu afyon. Alkol yaprakları olan gazeteler, bir de bu afyonun buğusundan geçirilerek kütlelere sunuldu mu, artık sonucu beklemekten başka yapacak bir şey kalmaz.

İnançtır bu afyonun zihinleri boğan dumanını tek dağıtacak. Ruhu kendine döndürecek olan, inançtır.

Bunun içindir ki, marksistler ülkemizde islâma saldırıp dururlar. Gerici - ilerici ayrımı gibi yarı aydın lügatçesiyle hakikatları susturmak için girmediği kalıp, takınmadığı maske, sokulmadığı alan kalmaz marksizmin.

Sürekli propagandayla akı kara, karayı ak gösterirler. Basına yansıyacak bir haberin, peynir kemiren fare gibi yarısını yiyebilirler. Mizahla yaklaşırlar insana. Sonra insan tam gülerken, kalbine, zehirli iğnelerini batırabilirler.

Yalnız nüfuz edemedikleri alan, sanki kaya gibi sağlam duran inanmış insanın ruhudur. Onu da dört taraftan kuşatırlar; kuşku, yalan, iftira, korkutma, yaltaklanma gibi psikolojik azıflatma vasıtalarıyla inanç kalesi müminin kalbine girmek isterler. Fakat, işte buna çare bulamazlar. Bütün silâhları, müminin kalbi önünde eğilip kırılır, paslanır, çürür ve yere dökülür. Müminin kalbi, bir şimşek gibi, inanmıyanın silâhını küle çevirir.

Marksizme karşı ülkenin tek garantisi, mümin kalblerin artmasıdır. Mümin kalbin aydınlığı, inançsızlığın gözlere getirdiği kızıllığı yenecektir.

Nihilizmin ve anarşizmin çocuğu olan marksizm, inançsızlık ve anarşi sütüyle beslenir ve büyür. Ve bu kara süt, kara kan haline geldiği gün, o memleket en korkunç bir iç savaşın, bir ihtilâlin kucağına düşmüş demektir.

Kara sütü, bu afyon sütünü, kara kan haline gelmeden

aydınlatmak, ağartmak lâzımdır. Kara sütü, ancak, inanç ağartabilir.

İslâmın bilerek bilmeyerek karşısına çıkanlar, bilerek bilmeyerek marksizmin yardımcıları, çağırıcılarıdırlar.

İnancımızın kaynağı islâmdır. Sıcak bir günde iyice susamış bir insan nasıl karşısına çıkan buz gibi billur bir kaynağa koşarsa, islâma öyle koşmanın ve sarılmanın günü işte tam bugündür.

İslâm, marksizm kadar konuşma hakkını aldığı gün, ülke için, bir gelecek korkusu kalmaz. Marksizm ve yardımcıları ateşin önündeki kar gibi erir giderler.

KAN DAMARDA TEMİZDİR

Ortadoğu ülkelerinde krizin bir kaynağı da, doluşu ve boşalmasıyla fasit bir daireden bir türlü kendini kurtaramıyan, akması gereken yerde biriken, az çok birikmesi gereken yerde şelâle yaparak akmak isteyen tiplum gücünün doğuş, batış ve akış düzensizliğidir. Ülke, gerek ekonomik ve gerek manevî bakımdan az çok gelişme gösterip de biraz enerji biriktirdi mi, bu enerjiyi yavaş yavaş gelişme yönüne akıtacak bir şuur düzeni olmadığından, toplumun duygu bakımından en zayıf, çabucak parlıyabilir, romantik, tecrübesiz ve toy bir boşluğunda ansızın bir patlamaya şahit olunur. Bağdat ve Şam tecrübeleri göstermiştir ki, ülke biraz gelişti mi, ihtilâl potansiyeli hemen şişmekte, sulh ve barış bile ihtilâl hesabına işlemektedir. Böylece, barış ve gelişme bile, ihtilâl enerjisi için gerekli bir birikinti hesabına islemektedir. Son-

ra ihtilâl, toplum halinde yaşamanın asgari şartı olan güveni de yok etmekte, fertlerde tekrar eski düzene dönme arzu ve özlemi doğmaktadır. İmparatorluk parçalandıktan ve bağımsızlıklar elde edildikten sonra, Ortadoğu ülkelerinde, bir iki memleket hariç, bu fasit daire serüveni sürüp gitmektedir. Ayni hareket, Mısır'ı içten, Suudî Arabistan'ı da dıştan zorlamaktadır. Suudî Arabistan'ın kendine mahsus yapısı bambaşka şartlar altında devleti korumakta, Mısır'ın ise iç yapısı, ihtilâl durumuna gidip gidip tam teğet noktasında geri dönmekte, devleti ihtilâlden daha az yıkıcı olmayan savaşlara, kararı hazırlıksız olarak ve ansızın verilen savaşlara sürüklemektedir. Ortadoğu ülkelerinin en sağlamı olduğunda şüphe olmayan Türkiye'de de, bu son yıllarda, ayni cinsten bir hareket tabiatına mayalar atılmaktadır. Batı ve komünist dünya, ülkemizde tutturmağı başardığı bir takım doktrin çizgileriyle, toplum enerjisini, en çok da, bu enerji bir birikinti göstermişse, öfke damarlarına doğru kaydırmaya çalışmaktadır. Gençliğin toyluğu ve heyecanı bu bakımdan bir hayli kötüye kullanılmıştır. Daha da kullanılmak istenmektedir. Halbuki bu türlü kullanış arttıkça, gerek gençlik, gerek her türlü dinç kuvvet, artık bu enerji boşalımına alışacak ,tiryakiliğin bir süre sonra kendi başına sebep olması gibi, alışılmış vakit gelince, ortada hiç bir sebep olmasa da, boşalmak için bahane arıyacaktır. Belirli bir maksat için patlayan hareketler, tekrarlandıkça, nihilist ve anarşist bir tabiat ve karakter kazanacaktır. Tükiye'de uzun zamandan beri çalıştığı halde sonuç alamayan marksizm, belki böyle anarşist ve nihilist karakterde kargaşalıkları ister. Ama, onların dışında, hiç bir yurtaşın bu türlü kargaşalıkları körüklememesi lâzımdır. Bu körükleyişten ne memlekete, ne de kendisine bir fayda vardır. Bu türlü kargaşalıklar ya tam çöküşe veya yeni bir diktatörlüğe gebedir genellikle. Bu ülkeninse, ne bir çöküşe, ne de bir diktatörlüğe ihtiyacı vardır. Bu masum ülke, ne yazık ki ikisini de bol bol tatmış, ikisin-

den alınacak acı ders ve trajik payların en büyüğünü almıştır. Kaynar kan isteklileri bilmelidir ki, bu halk, yoğurdu bile üfleyerek yemesinin gerekliliğine inanacak kadar acı denemelerden geçmiştir. Şam ve Bağdat'ı taklit etmeye yeltenecek bir millet değildir bu halk.

Hükûmetlere düşen, biriken enerjinin akacağı alanları bulmaktır. Üniversite gençliği, kurulacak yarı resmî ve tamamen siyaset dışı kültür, düşünce, ahlâk, inanç, edebiyat organizasyonlarıyla gelecek zamanın Türkiye'sini inşa hazırlığına ciddi olarak kendilerini verecek bir yöne çevrilmelidir. Her durumdaki memleket gençliği bir an için bile boş kalmayacak bir kültür ve yetişme plânına bağlanmalıdır.

İnançla, umutla, aşkla ve kültürle donatılmış bir gençlik enerjisini ülke yararına kullanacak bir şahsiyete kavuşacak demektir. Böyle bir gençlik, sürekli olarak tek taraflı ve devekuşu tabiatlı bir telkinle yetiştirilmiş bir gençliğin yerini aldığı günü gözleyen Türkiye, dünyanın beklediği ve umduğu yerini almış bir Türkiye olacaktır.

TÛBA VE ZAKKUM

Başarısızlık, öç duygusuna döndürür insanın yüzünü. Öç ise yemiş vermeyen acı bir ağaçtır. Aşksız, idealsiz, esersiz insan, içinde bulunduğu toplumdan öcünü almak ister. İnsanlık ölçüsünde öç ideolojileri, memleket ölçüsünde öç partileri vardır. Talebe ayaklanmalarının gelenekleştiği ülkelerde, bilhassa nisan, mayıs aylarının tehlikeli aylar olması da sebepsiz değildir. İmtihanların yaklaşması gençliği iki yol ara-

sında seçme yapmak durumuna getiriyor. Öğrenci, ya baharın aldatıcı tesiriyle sokaklara dökülmek gibi kolay bir başarı ve kahramanlık yolunu seçecek veya o güzelim havalarda kapalı kütüphane havasında kitabının üzerine eğilecek. İkinci yol çetin, fakat verimli bir başarı yoludur. Esere doğru giden çile yoludur. Öbürüyse kolay, çilesiz ve emeksiz kahramanlık yolu. Birincisini ulvî eser verme duygusu, yani aşk yönetir. İkincisini öç duygusu.

Aşkı, eseri, iyiyi ve güzeli Tûba ağacı temsil eder. Öçü, kötülüğü ve çirkini de Zakkum ağacı. Aşk, merhamet ve sevgi erleri Tûba ağacının yemişinden yemişlerdir. Öç, hınç ve düşmanlık duygularıyla dolup taşanlar ise, Zakkum ağacının acı tohumundan. Zakkum ağacı, bir cehennem bitkisi olarak, ateşte, terörde, anarşide çiçek açar. Tûba ağacının ise, o bir cennet ağacı olduğundan, sulhta, barışta, eserde, yükselme ve gelişmede dallarını kiraz basar.

Politika ahlâkının da iki türlüsü vardır: Tûba ağacına bağlı ahlâk, zakkum ağacına bağlı ahlâk. Tûba ağacı ahlâkı, bir ideali olan, ülkesinin geleceğine inanmış, büyük inşaların peşinde olan devlet adamlarının ahlâkıdır. Zakkum ağacı ahlâkı ise, başarısızlıktan başarısızlığa uğramış, halkça reddedilmiş, insanlara güvenini yitirmiş, şeytanın şüphe vadisine ayağını basmış kişilerin ahlâkıdır.

Milletlerin tarihinde Tûba dönemleri ve Zakkum dönemleri görülür. Serpilme ve gelişme, yıkılma ve çökme dönemleri.

Müminler, yüreklerinde Tûba ağacının muhteşem köklerini besleyen inançla dolup taşanlardır. Ki o ağacin dalı gökyüzünü tutar, ışığa ve güneşe doğru uzar. İnançsızlar ve inkârcıların yüreklerini ise, kara zakkum ağacı kökleri bir ahtapot gibi sarar, sıkar ve ağacın diken diken olan dalları da kalbin ortasına batar. Gözü bir kızıllık kaplar.

Her harfinden alkol tüten inançsız gazeteler, bir sonbaharda, tarihî zakkum ağacının döktüğü sarı yapraklardır.

Bu gazeteler, alkol ve zakkum yapraklarıdır. İslâm ve inanç gazeteleri ise, bir bahar yeşilliğiyle taze Tûba yaprakları.

Tûbaya giden yol da gösterilmiş, Zakkuma çıkan yol da.

Bütün çırpınışımız, insanların Tûbaya giden vadiye girmeleri içindir. Göz karartan öç ve hınç, ihtiras ve putatapıcılık, para ve şehvet kulluğu, Zakkum vadisine sokar insanları, onlara sezdirmeden.

Bu güzel şubat aylarında, bahara hazırlanırken, gençler ve ihtiyarlar! gönüllerinizin bahçesine tûba tohumları ekiniz, zakkum tohumları değil. Çünkü: baharda sizden tûba gülleri istiyeceğiz, zakkum çiçekleri değil.

MEYDANLARIN SABRI

Meydan, Grek ve Roma medeniyetlerinde, vücutta göğüs boşluğunun tuttuğu yeri tutar şehirde. Bu medeniyetler, birer site medeniyetleri olduğundan, bu, olağandır da. Kalb orda çarpar. Adalet hükmü orda verilir ve uygulanır. Halk orda toplanır, kanunlarını yapar, yöneticilerini seçer. Açık hava tiyatroları, akademyalar, jimnazyumlar, agora ve forumların birer uzantısı gibidir. İnsan, tabiattan henüz kopmamıştır. Kırın ortasında site, sitenin ortasında agora, agorada insan, bu ilk çağlar medeniyetinin ahenkli yaşayışını kurar. Ama site medeniyetleri sona erince, meydan da fonksiyonunu değişmiş buldu. Ortaçağ boyunca meydan, batıda, olsa olsa derebeylerinin tören alanı oldu. Romada, Vatikan meydanının çağlar süren korkunç boşluğu ve ıssızlığı, vah-

şetten yosun bağlamış kadim taşlarının dilsiz uzleti, ortaçağ avrupasının nefes aldırmaz havasını bir heykelden daha iyi canlandırır.

İslâmda meydan, adalet hükümlerinin icra alanıdır. Cihad hazırlıklarının son halini aldığı savaşa çıkış anını tesbit eden enstantane görünüşten bir kesittir. İdare, şehir sınırlarını aşmış bulunduğundan, şuur ve uzun düşünce hazırlıkları, yönetimin kaçınılmaz şartı olduğundan, meydanların ani heyecanlarından uzaklaşmıştır. Meydan, sulh ve barışın, neşenin, halkın tabii canlılığının aydınlık sembolü haline gelmiştir. Halk, öfkeleri veya tek taraflı, peşin sevgileriyle değil, eserleri, iyi davranışlarıyla meydanlarda gözükür.

Fransız İhtilâlinden sonra meydanlar, yeniden, ilk çağlar medeniyetindeki karakterleriyle, o da müsbet yanlarını yitirmiş olarak, tekrar sahnede gözükürler, tarih sahnesine çıkarlar. Artık, meydanlar, kalbin attığı şehrin göğüs boşluğu değil, kalbe en yakın dinamitlerin patlatıldığı boşluk olmuştur. Fransız İhtilâlinden Rus ve Çin ihtilâllerine, oradan da islâm ve lâtin amerika ülkelerine sıçrayan meydan dinamitçiliği, çağımızın, fertlerde beliren meydan korkusu (agorafobi) hastalığının tersi bir başka toplum hastalığıdır.

Tekniğin ilerememesiyle, trafiğin, gidiş ve gelişlerin değerlendirildiği, toplandığı, dağıldığı merkezler olan meydanlar, maddî bakımdan kalkınmış memleketlerde devletin yapısını sarsacak sızmalara yol vermiyecek kadar dolu ve bellibaşlı bir fonksiyona ayarlıdır. Devleti ayakta tutan kuruluşlarla meydanlar arasına, gerek maddî bakımdan olsun, gerek kültür ve manevî yapılar bakımından büyük ve sonsuz bloklar girmiştir. Ancak, kendi kültüründen uzaklaşıp batının ve marksizmin sığ ve çürük sıvalarıyla boyanmış toplumların büyük şehirleridir ki, meydanlarda doğan çılgınlıklara yurt olurlar ve bu meydanlardan sıçrayan kıvılcımla küle dönerler.

Daha meydanlarını trafik bakımından bile düzenleyememiş ülkeler, meydanlarda yükselen seslerle bir biçime girerlerse, düşünün o ülkelerin halini! Kitap, kütüphane kaçkınları, meydanların lekeleridir. Meydan kelimeleri ve kanları oraları kirletmekten başka bir şeye yaramaz. Bu şehirlerin, bu kirleri yıkamak için sarf edeceği kadar bol suyu yoktur.

MEYDANLARIN ÇAĞRISI

Çağımızda, meydanlar, Ortadoğu ve Lâtin Amerika ülkeleri gibi kendi kültürleriyle yabancı kültürler arasında sıkışmış yerlerde, Odisseus ve arkadaşlarını dayanılmaz flütleriyle çağıran büyülü adaların sirenleri gibi kalabalıkları ve gençlikleri kendine çağırıyor. Meydanlar, insanları rüzgâr anaforları gibi kendine çekiyor. Düşünceler değil, düşüncelerin toz toprağı dönüp duruyor meydanların havasında. Süzülmüş ve ilhamla yüklü heyecanlar değil, önceden ezber edilmiş, klişeleşmiş, kopya heyecanlar sarsıyor meydanı. Bu meydan çağrıları bir estetikten de mahrum.

Meydanların üslûbu yok.
Bu çağrılar, üslûpsuz çağrılar.
Bu çağrılar, kirli kan çağrıları.
Karın boşluğunun çağrıları.
İnsansız çağrılar.

Ses yok, çağrı var bu meydan çekmelerinde. Bu meydan çağrıları, hakikat karşısında, Hazreti Musa ve asasının kar-

şısında büyücüler ve değnekleri neyse, odurlar. Mucizenin karşısında cıva neyse, hakikatin karşısında bu meydan çağrıları da o. İslâmın karşısında marksizm ve her türlü batıcılık ta o.

Çocukluğumuzda, bizi, adına «şubat» denen, gulyabani cinsinden bir varlığın çağrısıyla korkuturlardı. «Şubat», karlı kış aylarında, gece yarısı gelir, kapı aralığından alçacık seslerle, en tatlı ve doyulmaz uykuların ortasında, çocukları o hem de en sevdikleri arkadaşlarının dilini taklit ederek dayanılmaz bir çağrıyla çağırırmış. Bize bu sese aldanmamamız sıkı sıkı tembih edilirdi. «Şubat» ın sesine kapılan çocuklar dışarı çıkar, onu takip edermiş. «Şubat» da çocuğu alır, karlı dağlara götürür, orada bırakır kaybolurmuş. «Şubat», yalnız insanın tanıdıklarının sesini değil, kılığını da taklit edermiş. Öyle ki, çocuk, «şubat»ı arkadaşından asla ayıramazmış. «Şubat'» ın bir tek zayıf noktası varmış ve oradan anlaşılırmış «şubat» ın «şubat» olduğu. O da, «şubat» ın, bize göre, ayaklarının ters yapıda oluşuymuş ve «şubat», ayağının bu biçimini değiştiremezmiş. Onun için, yataktan çağrılan çocuğa, çağıranın ayağına bakması söylenirdi O zaman insan uyanırmış, farkına varırmış. Şimdi, bu folklorik varlık üzerine düşündüğümde, her folklor motifinin bir psikolojik sebebinin bulunması gibi «şubat» denen varlığın bilmecesini de çözer gibi oluyorum. Gündüzün oyununa doyamayan çocuğun iç çağrısı, arkadaşlarının kılığında bir görüntü olarak, onu yatağından fırlatabilir ve gece yarılarında sokağa, sonsuz kar uzantılarına çekebilir. İşte, çağımızda, kültür bakımından ihtiyarlıkla çocukluğu bir arada yaşayan ülkelerde, meydanların çağrısı, tıpkı «şubat»ın çağrısını andırıyor. Meydanlar, oyuna doymamış çocukları «şubat» ın çağırışı gibi gençliği çağırıyor. Hem de en aldatıcı sesler ve kılıklarla. Ancak meydanların ayağından, yani sürükledikleri yönden anlıyabilirsiniz aldatıcılıklarını. Ama, meyda-

nın ayağına bakmak, yani sürüklediği yönü anlamak, yolu size öğretilmişse. Yoksa, meydanların çekişine dayanamayıp sürüklenmeniz işten bile değildir.

Evet, bu tatlı şubat ayında, sempatik bir kılığa bürünen ve en dayanılmaz seslerle çeken «şubat» varlığı gibi kendine çağıran meydanlara kapılabilirsiniz. Sonra da, «şubat», ters ayaklarıyla birden ortadan kaybolur da, sonsuz kar çölünü andıran meydan, sizi eritir ve yutar.

HOROZ, KİRAZ, KÂBUS VE TAVUS

Mevsimden ve havalardan mı nedir, insan, arasıra, hafif tertip bir kâbus geçirir. Bir çok horoz insanın başına tünemiştir, beyinden tütmektedirler. Yüzleri doğuya dönüktür. Doğudaki ve güneydeki gökkuşaklı bereketli bir yağmura karşı bütün güçleriyle ötmektedirler. Beyazlı yeşilli horozlardır bunlar. Ayakların ve ayak parmaklarının ucuna da başka tür horozlar konmuşlar. Bir yandan pürüzlü pençeleriyle insanın ayağını tırmalıyorlar, bir yandan da ötüp duruyorlar. Yüzleri kuzeye dönük. Sanki yanıp tutuşuyorlar, hülyalarında büyük buz parçaları, aysbergler. Karnın üstünde de başka biçim horozlar. Yüzleri batıya dönük. Mavi ve kara horozlar. Midenin ve karaciğerin üzerinde zıplayıp duruyorlar. Ayak ucundakiler de kırmızı, al ve kızıldırlar. Yüzleri doğuya dönük olan ve başın etrafında dönüp duran horozların bütün dâvası, serbest göğüs bölgesine inmek ve kalbe bir şarkı yerleştirmek. Cennetteki horozdan öğrendikleri şarkıyı yerleştirmek. Karnın üstündeki horozların bütün davası, başı zapt etmek ve beyazlı yeşilli ulvî horozları

insandan uzaklaştırmak. Çünkü onlar vücutta kaldıkça kendileri rahat edemiyecektir. Onlara karşı Adlerin bulduğu cinsten kompleksler var bu cins horozlarda. Ayaktaki horozların bütün dâvâsı da, karındaki horozları kaçırmak. Sonra da elbet, baştaki horozlara sıra gelecek!

Bir ara kâbus artar, karın ve ayak horozları birleşerek büyük bir tavusa dönüşürler. Cennetten koğulmuş olan o meşhur tavusa. Ve hamle yaparlar baştaki horozlara. Bu kâbus tavusunda, hem Adlerin, hem Freudun, hem Jungun bulduğu cinsten kompleksler vardır baştaki horozlardan ötürü. Çöp bacaklarıyla, kâbusun kurum rengiyle kirlenmiş türlü türlü renkleriyle öğüne öğüne gezinirler, kaskatı kesilmiş vücudun üstünde gezinip dururlar. Ama, işte bu sırada, baştaki horozlar da birleşe birleşe bir tek horoz, iri, şah bir horoz olurlar. Bu horozun tâvusa hücumu görmeğe değer. Bu horozun hücumdan önceki müthiş ötüşü işitilmeğe değer. İşte tam bu sırada vücut, ashab-ı kehf vücudu hafifçe kımıldar, yavaş yavaş göz açılır, horoz ve tavus, ashab-ı yemin horozu ve ashab-ı şimal tavusu uçup giderler. Ve vücut ağzında yarım kalmış bir tuhaf tad, tatlı bir uykuya dalar.

Şimdi de insanoğlu tatlı bir rüyanın içinde yol almaktadır. Efsane çizgileriyle gökyüzünden ayrılan bir dağa tırmanmaktadır. Kulağında o müthiş horoz ötüşünün doyulmaz hatırası. Yakmayan, hafif hafif ısıtan bir güneş. Hafif hafif okşayan bir rüzgâr. Dağdan gelen, badem ve kiraz çiçekleri, ebedî peygamber çiçeklerinin esintisi. Yorgunluksuz bir çıkış. Dağda yankılanan gizli bir çağrının sesi. Dağa çarpıp çarpıp uzaklaşan bulutlarda bir eleğimsağma havası. Yıldırımları ve gök gürültülerini bile uslandıran bir sabah birikintisi. Arada ulucami kavisleri. Selçuk kemerleri. Su şırıltısı, kevseri andıran çeşmeler. İpeklere bürülü insanların üzerine eğildikleri gümüş. Ve hepsinin üstünde, Kitaptan, eskimeyen Kitaptan gelen canlı ve canlandırıcı kelimeler.

YENİ ŞEHİRLER

Her medeniyet bir şehir getirmiştir. Medeniyetlerin kendilerine mahsus şehirleri vardır. Bu, yalnız mimarî uslûp bakımından değil, hayat üslûbu bakımından da göze çarpan bir farktır. Hattâ, ayni şehir, farklı iki medeniyetin de arka arkaya malı olmuşsa, bu iki medeniyeti ayıran zaman çizgisi, o şehrin tarihini de kılıç gibi ortasından ayırır. Bu zaman çizgisinin her tarafında birbirinden farklı bir şehir kalır. Bizans İstanbul'unun karanlıklığıyla, Osmanlı İstanbul'unun aydınlığını bir karşılaştırınız. Kiliselerle camiler, eski saraylarla yeni saraylar, sarnıçlarla çeşmeler, meyhanelerle kahveler arasındaki farktan giderek bir bizanslının yirmi dört saatiyle bir osmanlının yirmi dört saati, olaylar karşısındaki tutum ve davranışları, eğlenmeleri farkına erişilebilir. Şehirler her yanıyla, insanı ve eşyasıyla medeniyetleri karşılaştırma ve aralarındaki farkı seçebilme imkanını bağışlarlar. Ve her yeni medeniyet değişikliği, kökten kültür değişmesi, eski şehirin yerine bir başka şehir koyacaktır. Bu yeni şehrin şahsiyeti, gelen değişikliğin başarısını, yaşama şartını tam bir şekilde yansıtır.

Ortadoğu ve Lâtin Amerika ülkeleri, çağımızda geçirdikleri yeni medeniyet adaptasyonu içinde, şehirlerinin değiştiğine ve yeni yeni şehirler doğduğuna şahit olmuşlardır. Kimi eski şehirler ikiye bölünmüş, bir tarafıyla eski hayat üslûbunu sürdürmekte, bir tarafıyla da yeni bir şehir doğurmaktadırlar. Eski tuluma yeni şarap konmuşa benzeyen yeni şehir denemeleri vardır. Dağdakinin bağdakini koğduğu yeni şehirler ve üslûplar vardır. Çölü cennete çevirme iddiasıyla kurulmuş ve bu sebepten başka yerlerde boşuna akıp giden suyu kan değerine kullanmış şehirler vardır. Sırf yenilik yüzünden dünyanın inkâr edemediği şehirlerin hakkını inkâr etmiş ve hattâ yemiş şehirler vardır.

Bu yeni kurulan şehirler, çevresiyle, tarihle uyuşabilmiş midir? Bugüne kadarki örnekleriyle hayır! diyebiliriz rahatlıkla. Toynbee bir eserinde, çevresiyle, ülkesi ve ülkesinin toplumu ve tarihiyle bir türlü uyuşamamış yeni şehirlere örnek olarak, Lima, Ankara ve Tahran'ı gösterir. Ona göre, bir gece, Ankarayla Lima veya Tahranla Ankara yer değişse, sabah şehrin pazarına gelecek civar bölge köylüleri nerdeyse, değişikliğin farkına varamıyacaklar ve dolayısıyla bunu yadırgamıyacaklardır. Öylesine birbirinin kopyasıdır bu şehirler. O halkın kudretinden ve ruhundan organik olarak tütmemiş, adeta dışardan getirilen parçalarla portatif olarak kurulmuş mekanik şehirlerdir bunlar. Bu şehirler, tarihî bir bakışla, batıya adaptasyon olayının iflâsını göz önüne seriyorlar. Bu ülkelerde, eski ve köklü şehirler şahsiyetlerini yitirmekte, yeni kurulan şehirler de yeni bir şahsiyet doğuramamaktadırlar. Bu yeni şehirler, sanki yeni bir şehir değil de, şehrine sevk edileceği günü bekleyen binaların deposudur. Ve bir milyonluk nüfusu olan böyle bir şehir, sanki milyonluk bir şehir değil de, birbirinden ayrı bir milyon kişinin geçici olarak bir araya geldiği ve ne zaman tahliye edecekleri belli olmayan bir yerdir. Şehrin kendine mahsus gelenekleri oluşmamaktadır. Şehrin yüzlere vurduğu kendine mahsus bir damga doğmamaktadır. Orada yaşıyanlardan hiç kimse kendini o şehirli kabul etmemekte, bu yüzden de, büyük bir şehirde oturmaktan doğan, o şehre karşı sorumluluklardan hiç biriyle kendini sorumlu saymamaktadır. Böylece de şu garip paradoksla karşı karşıya kalınmaktadır: bina var, yol var, şehir yok; insan var, şehirli yok; nüfus var, halk yok...

YERALTININ TAVRI

Yaşayan medeniyetle şehir arasındaki ilişki, o şehirdeki eski eserlere karşı takınılan tavırlardan çıkarılabilir. Gerçi, araya medeniyetlerin toleranslılık derecesi de karışır bir taraftan da. Bununla birlikte, bu konuda verilecek hükmün ana çizgisi ve yönü değişmez. Yeni medeniyet, eski medeniyet önünde bir aşağılık duyugusuna saplanmışsa, kendi getirdiği şehrin eski şehirden üstün olduğuna en önce kendini inandıramıyorsa, hep eski eserleri kurtarmak ve ortaya çıkarmak isteyecektir. Kendi getirdiklerine güvenen medeniyet ve kültürlerin ise, eski eserleri yaşatıp yaşatmaması, koruyup korumaması bir zaruret, bir medeniyet zarureti olmaktan çok, bir tolerans meselesi olur. Kendine güvenen bir medeniyet her şeyden önce kendi eserini ortaya kor, sonra da eski eserleri kendine uydurur, adapte eder. Yoksa, yer altından yeryüzüne medeniyet taşıma kaygısını pek duymaz. Çünkü zaten kendisi eski medeniyetleri aşmak iddiasıyla ortaya çıkmıştır. Eskiden, yani batmış medeniyetlerden yardım beklemek bu iddiayla çatışır. Geleneğe ve geçmişe dayanma, yaşayan bir medeniyetin sürdürülmesinin konusudur, yoksa ölü medeniyetlere, yaşıyan medeniyetlerden fazla hak tanımanın değil.

Çağımızda turizmin birdenbire önem kazanmasının bir sebebi, dünyayı dolaşma imkânı ve kolaylıklarının artmasıysa biri de, Batı medeniyetinin kendi kendisi için pek de iyi bir değer hükmü vermemesi olsa gerek. En azından Avrupa bir medeniyet yetersizliğinin acısını çekiyor denebilir. Bununla birlikte, yer altından çıkarılan Grek ve Roma medeniyet eserlerine Avrupa'nın duyduğu hayranlık ve daha doğrusu ihtiyacın bir açıklaması vardır. Ama, en garip olay, kendi medeniyet ve kültürünü eskimiş sayıp da Batıya dönen doğu ülkelerinin yine batılıların etkisiyle yerin altından medeniyet

eserlerini çıkarmalarıdır. Turizm kelimesi, gerek Avrupalı, gerek doğu ülkeleri hesabına, gerçekte, şuuraltında saklanan bir aşağılık duygusunu örtmek için farkında olunmayarak bulunmuş bir avuntu terimidir. Onun için turizm kendi çerçevesini aşıyor ve bir medeniyet problemi oluyor. Kültür değişmesinin etrafında döndüğü bir ukde halini alıyor. Papalık bu ukdeyi iyi sezmiş olarak bütün gücünü turizmin çevresinde toplamış bulunuyor.

İslâm, bir medeniyet olarak eski eserlerden yaşıyanları kendine uydurmuş, organik bir ilgiyle yapısına kaynaştırmıştır. Yerin altından medeniyet çıkarmak ihtiyacını ise haklı olarak duymamıştır. Bugünse, İslâmın yaşıyan eserlerinden çok, eski Yunan ve Roma medeniyetinin eserlerini diriltmeye çalışmamız, içinde bulunduğumuz değişmenin, felsefî ve tarihî değeri bakımından, en karanlık hali dense yeridir.

Meselelerimizin hepsi gidip gidip medeniyet problemine dayanıyor. Turizm meselesi bunun en parlak örneklerinden biridir. Bir döviz kaynağı sanılarak girişilen turizm, bir kültür anaforu doğurmakta gecikmedi ve bu yönde gelişti. Kendi medeniyetimizin küçük bir minyatür şehrini örnekleştiren Selçuk yerliyerinde ölüme terk edilmişken, onun yanıbaşında Efes, tabuttan çıkarılmak, kaldırılmak isteniyor. Avrupa tükenmiş saymadığı medeniyetimizi çürütmenin vasıtalarından biri olarak görmekte devam ediyor bu arkeolojik çabayı. Yerin altından çıkan her taşın üzerine de hristiyanlık kutsallık damgasını vuruyor. O eserler hristiyanlıktan önceki politeizm dönemine ait de olsa. Çünkü, nasıl olsa çıkan her taş, kendi kültürümüzün bir mezar taşı, batı medeniyetinin yerleşmesi hesabına da bir başarı anıtı olarak kayd ediliyor.

ARKADAN VURAN TOPRAK

Kültürleri sallantı geçiren ülkeler bugüne kadar bir kaç yüzyıldır Batıya yüzlerini çevirmişlerdir. Batı da, kendi kültürünün alanını genişletmek için bu dönüş duygusunu, Asya'ya ve Afrika'ya doğru olan kültür akımına kanal yapmıştır. Ama, tecrübeler gösterdi ki, medeniyet alanına yeni giren ülkeler için uygulanacak kültür adaptasyonu ile eski medeniyetlerin bucağı olan ülkeler için uygulanacak kültür adaptasyonunu birbirinden ayırmak gerekmektedir. Kültür alanına ilk defa girecek ülkeler için bir başka alternatif bulunmadığından mesele daha kolaylaşıyor. Gene batı kaynaklı bir akım olan sosyalizm ileri sürülerek, bu türlü halklar, bu adaptasyon plânına geniş anlamda alınmış bulunuyorlar. Ama, bazı yanlarıyla kültürü halâ yaşamakta olan ülkelerin durumuysa değişiktir. O ülkelerin medeniyetiyle batı medeniyeti çarpışmakta ve bu çatışma sürüp gitmektedir. Hattâ batı kültürüyle yetişmiş bir takım aydınlar, birdenbire, kendi kültürlerinin farkına varabiliyor ve batıcılığa karşı tavır alabiliyorlar. Bu durumda Avrupa kültürünün yayılması bir bunalım geçirebilecektir. Hele Cihan savaşları, bu kültür için doğmuş bulunan kritiksiz romantizmi, hayranlığı yok ettikçe, yerli kültüre dönüş ve ondan yeni bir senteze çıkış araması daha çok imkân dahiline girmektedir. Bir bakıma, batı kültürü, bu türlü ülkelerde, tutunmak için bir dayanak noktası bulamamaktan dolayı bir başarısızlıkla karşılaşmaktadır. Arşimed'in: «Bir dayanak noktası bulsaydım, dünyayı yerinden oynatabilirdim» meşhur sözü, bir bakıma, bu kültür karşılaşmasında da geçerli olmuştur. İşte bu serüvenden geçen batı medeniyeti, İkinci Dünya Savaşından sonra aradığı dayanak noktasını birdenbire bulur gibi oluvermiştir: turizm dayanağı. Turist çekmek için yerin altından çıkarılan, yerin dibinde kala kala nerdeyse yavru kurtçukların ölü beyazlığını ka-

zanmış olan eski medeniyet kalıntılarına, batıdan gelen bir yorum ışığı tutulmakta ve böylece bu kalıntılar, batı kültürünün yerleşmesi için eksik sayılan manivela ayağı olarak değerlendirilmek ve kullanılmak istenmektedir. Böylece, henüz yaşamakta bulunan ve bir kriz içinde bunalan yerli kültür, batı medeniyetiyle yeraltı kültürü arasında gerilmekte, koparılmak ve iki parça edilmek tehlikesiyle karşı karşıya getirilmektedir. Bu yolla kültürün yerliliği iddiası bir çürütülebilirse, iyice bunalan entellektüel kadro, batı medeniyetine kayıtsız şartsız teslim olabilecektir. Yani, yerli kültüre bizzat kendi ülkesinde bir rakip karşı çıkarılmaktadır. Yerli kültür, toprak altı medeniyetlerin silâhıyla arkadan vurulmak istenmektedir. Bir başka anlatışla, batı kültürünün karşısında direnmek için sıkı sıkı toprağa basmak isteyen yerli kültürün ayaklarının altından bizzat o toprağın çekilmesi denenmektedir. Bir başka deyişle, bu kültür savaşında yerli kültür için, öz yurdunda bir başka cephe daha açılmış olmaktadır böylece. Dıştan ufkî olarak batı medeniyeti, alttan da şakuli olarak eski ölü medeniyetler sıkıştırınca, zaten güçlükle yaşayan yerli kültürün daha çabuk çökeceği umulmakta, hiç olmazsa çöküşün hızlanacağı sanılmaktadır. Ekonomik bakımdan sürekli bir sıkıntıdan kurtulması esasen beklenmeyen bu ülkeler için bir döviz kaynağı haline getirilmiş bulunan bu yeraltı medeniyetlerinin yeryüzüne çıkarılma işinden kolay kolay vazgeçilemiyeceği varsayımı, bu çalışmanın temel prensiplerinden biridir. Ayrıca, gelmiş geçmiş en sevimsiz medeniyetin batı medeniyeti olduğu düşünülürse, bugüne kadar Avrupalının bu ülkeler için sadece antipati konusu olduğu hesaba katılırsa, bu bahaneyle batılılarla daha çok kaynaşma olacağı bir gerçek olduğuna göre, bu medeniyetin en zayıf noktası da yavaş yavaş ortadan bu çalışmalarla kalkabilecektir. Böyle böyle, turizm meselesi, batılılarca, bir kültür adaptasyonu vasıtası haline getirilmiş, iki taraflı kesen bir bıçak olmuştur. Meselenin için-

den çıkmak oldukça güçleşmiştir. Bu mesele bu ülkeler için bir dert haline gelmiştir. Bununla birlikte, bir problemin içinden çıkmanın yine de en kestirme yolu, o problemi enine boyuna iyice bilmektedir. Anlamı ve sınırları, özü bilindikten sonra da, ne kadar güç olursa olsun içinden çıkılamıyacak bir problem de yoktur.

KİTABIN KONUŞMASI

Kitap konuşur da vakit konuşmazsa, yapraklar gibi kımıldayan insanlar, gölgelerden farklı değil demektir. Vakit, insanları kullanıyor ve insan vakti kullanamıyor demektir. Çünkü kitabın konuşması, vakte tesir etmemekte, karanlık bir boşluğun içinde eriyip gitmektedir. İnsan, bıçaklar arasına düşmüş et, vakit, keskin bıçakların orkestraması bir giyotinidir. Kitap konuşuyor, fakat bu konuşma, vakit ve insan tarafından dinlenmiyorsa, kelimeler, yeraltı suları gibi derinlerden akacak ve sebebi bilinmeyen yeraltı sesleri gibi kendi kendisinin etrafında dönecektir. Kitapla vaktin arasındaki ilgi kopuksa insan, ruhunun değil, bedeninin ağırlığıyla kımıldıyacak, eşyanın ortasında yalnız bir biçim ayrılığı gibi kımıldıyacaktır.

Vakit konuşuyor ve kitap konuşmuyorsa, yani vakit, insan düşüncesinin dışında kendi başına gelişiyorsa, insan, Rahmanın nefesini taşımayan bereketsiz bir rüzgârın önünde sürüklenecektir. Özsüz, aşılayıcı olmayan bir rüzgârın. Kısır ve çocuklukta ihtiyarlamış bir rüzgârın. Geçmişle ilgisi kopmuş, gelecekle organik ilgisini bir neşvünema bağı gibi kuramamış bir zamanın, bir ölü vakit derisinin.

Tarihte yükselme çağları, zamanın kitapla, insanın da zamanla dolduğu, yoğunlaştığı çağlardır. Kitapla zaman, zamanla insan birbirinden uzaklaşmış ve kendi başlarına yaşar olmuşlarsa, bir dağılma ve çözülmenin bütün şartları doğmuş olacaktır.

Kitap nedir? Aslında kitap tektir ve o Kur'ân-ı Kerimdir. Bütün kitaplar bir bakıma onun yorumudur. Ona karşı olanlar bile, farkında olarak olmayarak varlıklarını ona borçludurlar. İsyan ve inkâr, nasıl, inanç, ve hakikata baş eğmenin değerinin daha belirgin olarak ortaya konmasına yarıyacaksa eninde sonunda bu türlü kitaplar da, bir vakit gelecek, Kitabın tasdiki için boyun eğecekler.

İnanmış adamın işi, vakti Kitapla konuşturmaktır. Kitaba bağlı kitapları konuşturarak, Kitaba başkaldıran kitapları susturarak, vakti Kitabın rahlesinde sabırla bir çocuk gibi yetiştirerek ,insan ruhuna Kitabın ruhunu geçirerek, inanmış adam, Kitabı konuşturmuş olacaktır. Kitap, vakit ve insan arasındaki ilgi kurulunca, ondan fışkıracak düzen yeni bir dirilişin ve canlanışın düzeni olacaktır. Yüzlerimizi Kitaba ve Kitaba bağlı kitaplara çevirelim. İnsanın yüzünü Kitaba çevirelim. Vaktin yüzünü Kitaba çevirelim. Bu dünya hayatında en büyük iyilik ve sevap, insan ruhuna Kitabın ruhundan bağışlar taşımaktır. Yalnız ölürken değil, en genç çağında da, insanın içindeki hayvanı bağlıyacak olan Kitaptır. Şeytanın kitabı yoktur. İlk insan ve ilk peygamber, eşyanın isimleri bilgisiyle, yani kitap bilgisiyle Şeytanı yendi. Melekler bile bu yüzden onun önünde eğildiler. Sonra ona Suhuf verildi.

İslâm, has ismiyle de, cins ismiyle de Kitap medeniyetidir. Hayatla dolu ölmez bir kitabın. Kitapla aydınlık ve ışıklı bir hayatın, Kitabın yolunda yürüyen bir insanın, Kitabın hakikatlarını insanlığın malı eden ve vakit içinde gerçekleştiren bir tarihin medeniyetidir.

GÖZLE GÖRÜLEN

Sultanahmetten Taksim Meydanına akan bir insan ve bir şuur çizgisiydi, bu, bir miting değildi. Gelen halktı, kalabalık değil. Gelen güvendi, korku değil. İnançtı, sâde red değildi. Tezdi, sâde antitez değildi. Vekardı, sâde ses değildi. Yol'ar meydan oldu, meydanlar yol. Yutan meydan değildi, eriyen meydandı.

Sultanahmetten Taksim Meydanına akan bir nehirdi, bu bir sel değildi. Ağır, vakur, sâde, derinden derine çağlıyarak akıyordu. Köprülerde çağlayan yapıyordu. Dicleden, Fırattan, Sakaryadan bir işaretti.

Bu bir miting değil, bir memleketti. Alışılmış bir toplanış değil, dirilen bir Milletti. Mahşer gününden bir yapraktı, bir ümmetti. Istıraplara çarpa çarpa büyümüş, gelişmiş bir kıyametti. Bir dirilişti, bir şehrin dirilişiydi. İstanbulun dirilişiydi. Atın hakikatlarla şaha kalktığı saattı. Sual değil, cevaptı. Suallerin takat getiremediği bir cevaptı. Sual olmasa da verilmesi mutlaka gerekli bir cevaptı. Kayan topraklara yerinde dimdik duran dağın verdiği bir cevaptı.

Bu, sâde saati ilân edilmiş bir gösteri değildi, kırk yıl önce birbirinden uzaklaştırılanların verilen söz üzerine bir araya geldikleri bir buluşmaydı. İnsanın islâmla buluşmasıydı. Birinci Cihan Savaşının ve sonrasının, kırkyıllık, elli yıllık birinci büyük hesabıydı. Bir inanç, bir düşünce ve bir idealin, ilk defa meydanların hoparlörlerine bağlanmış sadası, dağlardan şehirlere, inzivalardan kalabalıklara çarpmış yankısıydı. Konuşmamanın, konuşturulmamanın azabından bir kurtuluştu. Çile hücrelerinden caddelere açılan bir pencereydi. Kâbenin etrafında toplanmış olanların tay-yı mekânıyla medeniyetler paytahtına vuran dinç ve genç bir gölgesiydi, mütevazı bir tayfıydı. Kalblerde dolaşan ve kaynaşan, aşılanan ve mayalanan bir ahd, bir anttı.

Birbirine kenetlenmiş yüzbinlerin yemini, yüz binlerce yemindi. Şehrin dört bucağından fışkıran Ashab-ı Yemindi. Mekanik ölülerin kukla pazarı değil, sağların, dirilerin canıydı, ciğeriydi.

Yollar yol değil atardamarlar, şahdamarlardı. Meydanlar meydan değil, atan yürekti, kalbti.

Bu, halkın kaynayan zihniydi.

Kâbus bitmiş, rüya bitmiş, hakikattı.

Halklarla birlikte yürüyen islâmdı, islâmiyetti.

Tertemiz bir niyetti. Bir tarihe niyetti.

Sessiz bir destandı, bir destana şehadetti.

Mehter içinde bir mehterdi. Sabrın içinden doğrulan bir zaferdi.

Bir mektepti bu, bir düşünce mektebiydi. Kur'an mektebine bir seferdi.

İnkârın üstüne inancın gönderdiği askerdi.

Marksizmin kalbine saplanan, kıldan ince, kılıçtan keskin bir hançerdi.

Sultanahmet sanki mahşer, Köprü sırat, Taksim Cennetti.

Bahar başlamıştı, kış sona ermişti. Fetret sona ermişti.

Ayasofya bile kıyısından akan bu şuurun arkasından handiyse yürüyecek denilse gerçekti.

Allahım! Sana bu şuurların sayısınca hamdler olsun, bütün bunlar bir gerçekti.

YOLU YENEN

Gidiyoruz, gidiyoruz, gidiyoruz, sonra dönüp arkamıza bakıyoruz ki, bir çuvaldız yol gitmişiz. Bir masal içinde yaşıyoruz da onun için mi? Yoksa kaskatı gerçekler mi zahmet çokluğunu alınmış yol gibi gösteriyor? Yoksa dümdüz sanılan yol, bir tabakadan ansızın bir başka tabakaya düşüş yüzünden, içiçe girmiş çemberler gibi dolambaçlı da ondan mı?

Belki.

Ama yolun çetinliği, sonunda, ulaşılacak olanı büyütmektedir. Yani, bir bakıma, hedeften, varılmak istenen noktadan sonrasını kolaylaştırmaktadır. Sen, yolla uğraştıkça, varmadığın hedef de yerinde duracak değildir. Belki de hedef de seni artık beklemiyecek te kendi kendini kurmaya kalkacaktır. Ama bu yine senin eserindir. Sen yolla uğraşmasan, yolun son ucunda böyle bir karıncalanma ve kımıldanma beklemek hakkın olamaz. Ama sen yolun kendisiyle uğraştıkça, hedefe varmak umudu hiç kaybolmayacak demektir. Hedefin şuurunu zorluyorsun demektir. Elbet, «her güçlükten sonra bir kolaylık vardır». Sen, ileriye doğru hamle yapıp, içinde ilerlediğin tabakaların toprak damarlarının elverişsizliği yüzünden döne döne yine ayni noktaya, çıkış noktasına dönsen bile, kazançlısın. Çünkü, nokta ayni nokta olsa da, sen artık eski sen değilsin. Yol ilerlememiş de olsa sen ilerlemişsin. Kaybettiğin mesafeleri ve zamanı elverişli ilk rüzgârda geri alabilirsin. Bir şey ki, ilerde oluşmaktadır, sen ona yetişeceksin.

Şartlar hazır olmasa da, insan hazır oluyor ya, bu da ilerlemenin ta kendisidir. Sen etten gözleriyle değil, zihin gözleriyle, iç gözleriyle bu ilerlemeyi görenlere bak ey ideal arkadaşım! Sen konuşanlara değil, susanlara bak.

Büyük alınyazıları, çetinliklerden yazılmıştır.

Bayram, asıl zindandan ve asıl kurbandan gözlenmiştir.

Yepyeni bir dünya, hep sabırdan ve imândan beklenmiştir.

Bırak, kara basın, inkâr basını, onlar bizimle uğraşsın. Nasıl olsa bir gün onlarla uğraşan, evlerinin içinden çıkacaktır. Bu bir ilâhi bağıştır: kutlu çocuk, Musa, firavunun sarayında yetişecektir.

Döne döne ayni noktaya dönsen bile bu yolda dön, yine dön! Çünkü bu dönme, Mevlâna'nın dönmesidir.

Yalnız ayakların değil, sesin de var. Gidemediğin yerleri çağırabiliyorsun ya. Hem ilerle, hem çağır. Sen gidemesen bile, çağırdıkların sana gelecektir.

Sen asıl öze bak, mayaya bak. O düzelince hepsi birden düzelecektir. Teker teker suyu, toprağı, havayı ılıklaştıramazsın. Bahar gelince hepsi birden ısınacaktır. Öyleyse, sen ayrı ayrı suya, böceğe, ağaca, taşa bakma, bahara bak.

İnsanın içindeki baharı gözle, baharı bekle.

Yola ne bakıyorsun, yolcuya bak. Yolu nasıl olsa gidecek olan o değil mi?

Yolun çetinliğinden ve uzunluğundan, bitmezliğinden ne yakınıp duruyorsun? Her doğan gün, gidiş gücünü tazeledikten sonra.

Kitaptan gelen bad-ı saba, ruhunu ve vücudunu ilerilerin esintisiyle doldurduktan sonra.

.....

Kendime böyle dedim; size de böyle derim.

GÖRÜŞLERİN DURUMU

Türkiyede düşünce hürriyetinin genişlediği her sefer, düşüncelerin, görüşlerin zengin bir demet halini aldığı vakitler, İslâm düşünce ve idealinin de büyük bir gelişme gösterdiğine şahit oluyoruz. Bugün, gerek devrimcilerin, gerek marksistlerin yakındıkları, sızlandıkları, asıl işte bu gelişmedir. Devrimcilik, varabileceği son sınırlarına varmış, statükoyu koruma plânına geçmiştir. Yeni bir hamle yapabilmesi için büyük düşünürler yetiştirmesi lâzımdır. Halbuki ortada görülen vakıa, yetişen gençliği, devrimciliğin ya marksizme veya başka görüşlere kaptırdığı vakıasıdır. Hattâ yalnız gençler değil, bir çok yaşlı devrimciler bile bilerek bilmeyerek, farkında olarak olmayarak marksistleşmişlerdir. Böylece yavaş, yavaş, devrimcilik, marksizm tarafından yutulmakta ve ilerisi için artık bir alternatif olmaktan çıkmaktadır. Aslında bir partinin çektiği sıkıntının kaynağı da buradadır: devrimcilikte ısrar mı edecektir, yoksa şu veya bu derecede marksizme adapte mi olacaktır? Parti bünyesinde bölünmeler ve çatlamalar bundan doğmaktadır.

Marksizm, dünyanın her yerinde olduğu gibi Türkiye'de de başarıya ulaşmak için alternatifleri ortadan kaldırmağa çalışmaktadır. Alternatiflerden biri olan devrimciliği kendiliğinden içinde erir gördüğü için, o noktadan bir üzüntüsü yoktur. Ama, bu ülkenin temel hayat tarzını, düşünce tavrını bin yıl biçimlendirmiş olan ve halâ bütün canlılığıyla yeni bir fışkırışa gebe bulunan İslâm ideali, bir alternatif olarak kaldıkça, kendisi için bir gelecek zaman olmadığını iyice kestirmektedir. Bunun için bütün hıncıyla ve bütün propaganda imkânlarından faydalanarak, islâmın böyle bir dirilişine var gücüyle set çekmeğe çalışmaktadır. Bir dünya görüşü olarak esasen mevcut olmayan bir amerikancılık icat etmiş, kendisine zıt her akımı amerikancılığın içine sokmağa çalışmakta ve böylece bir doktrin olarak karşısına

doktrin olmayan bir hasım yerleştirmekte, onu ilk vuruşta yıkmayı ummaktadır. Doktrin ve dünya görüşü alanında tek kalır, başka bir alternatif bırakmaz, tekelini kurarsa, eninde sonunda başarıya ulaşacağına inanmaktadır. Marksizm, bütün stratejisini bu «tek alternatif olma» şansı üzerine kurmuştur. Öyle bir hava ve psikoloji doğurmaktadır ki, herkes, kaçınılmaz olarak gidişin marksizme varacağına inansın, başka bir ihtimal bulunabileceğini düşünmesin. Sanki bütün dünya marksist olmuş veya olmaktadır, bundan sonra artık başka bir hayat tarzı da mümkün değildir. İşte marksizmin doğurduğu bu havayı dağıtmak için, bilhassa yerli kültür kaynaklı görüşlere geniş bir düşünce hürriyeti tanımak şarttır. Çünkü, marksizmin karşısına gerçekten çıkacak olan görüşler ancak bunlardır. Yoksa marksistlerin iddia ettiği anlamda bir amerikancılık yoktur ve olamaz. Politika ve ekonomi alanındaki ilişkileri bir doktrinmiş gibi karşısına alması, komünizmin bir taktiğidir. Gerçekteyse asıl savaştığı görüşler, yerli ve temelli, çok cepheli hayat tarzları ve dünya görüşleridir ki, memleketimizde bu hayat tarzının ve dünya görüşünün kaynağı islâmdır. Ne kadar uğraşırlarsa uğraşsınlar, ne kadar görmezlikten gelirse gelsinler, ne kadar gerçeği saklarsa saklasınlar, gerçekleri ne kadar değiştirirse değiştirsinler, toplumun alt yapısını teşkil eden islâm, bir yerden veya bir noktadan filizlenecektir. Hattâ filizlenmiştir. Bütün telâşları da buradan gelmektedir zaten.

Marksistlerin Türkiye'de büyük düşünürler, yazarlar, edebiyatçılar yetiştiremiyeceği artık anlaşılmıştır. Onun için işi ihtilâl literatürüne dökmüşlerdir. Ama, islâm, çok zengin bir düşünürler, san'atçılar, bilginler ve aksiyon adamları tablosuyla geliyor. Güçlü bir potansiyele sahip, büyük bir tarihi dolduran arşivi var.

SOLCULARIN HALİ

Türkiye'deki marksistleri üç guruba ayırabiliriz. Birinci gurup, hareketin çekirdeğidir. Bunlara eski marksistler de diyebiliriz. Bunların çoğu, gençliklerinde marksist olmuşlardır. O vakitler, yeni bir yol arayıp da eski kültürün taze özüyle ilgi kuramıyan bir takım gençler yasaklığın çekiciliğine dayanamıyarak marksizme kendilerini kaptırmışlardır. Bunlara, Nâzım Hikmet marksistleri veya komünistleri de diyebiliriz. Çünkü: bu gurubun komünistleşmesinde, Nâzım Hikmet'in, sözde yasak, gerçekteyse serbestlikten daha tesirli bir yolla el altında bulunan şiirleri rol oynamış, o yolla solculaşmışlardır. Tuhaf olanı şurasıdır: mistisizme karşı olan bu düşünce, memleketimizde, ilk olarak hemen hemen mistik bir yolla taraftar devşirmiştir. Sonra bu yarı karanlık, bilinmezliğin avantajlarına gömülü ideoloji, şu veya bu şekilde bu ilk çekirdek üyelerinin hayatlarına geçmiş, onlar için bir varoluş meselesi olmuştur. Bu gurubun bir çok üyesi, ihtilâlden sonraki beklenmedik gelişme karşısında şaşırıp kalmışlardır. Hayret, korku ve aşırı umut arasında büsbütün bocalamaya başlamışlardır. Ancak içlerinde en basit zihinde olanları ustalıkla yeni şartlara uymuşlardır. Yasağın kalkması, sahte mistik zarın delinmesi bunları kendi içlerinde bozguna uğratmıştır. Doğrusu dışarıya pek sızdırmamışlardır bu iç dramlarını. Ama, kalbleri bu duygularla kaynaşmıştır.

İkinci gurup, politik hayatın şartlarıyla yavaş yavaş sola kayanlardır. Demokrasiden umudunu kesip başarıyı ihtilâl ve darbede gören bir takım politikacılar, politikaya kayan üniversite mensupları, ilk elden sol bir yola veya yöne sarılmışlar, git git kendilerini sol bir aksiyonun içinde bulmuşlardır. Bunların solculaşmasında çekirdek kadronun da önemli rolü olmuşsa da, bir kere bunlar solculaşınca, iki

gurup arasında yarı açık, yarı gizli bir rekabet ve bir üstünlük çekişmesi de başgöstermemiş değildir. Çekirdek gurup, bu ikinci gurubu zaman zaman samimi olmamakla, hattâ ajanlıkla itham etmiştir. Dışta çekişme bir metot çekişmesi gibi gözükmüşse de, aslında, eskilik, yenilik sahte mistiklikle kolay sosyalistlik gibi oluştan gelen farklar yüzünden bir bağdaşma gerçekleştirememişlerdir aralarında.

Üçüncü gurup, solun en geniş topluluğudur. Bunlar, denilebilirse moda sosyalistleridir. Çoğunu, tam bir burjuva hayatı yaşıyan zenginlerin çocukları meydana getirir. Gazetelerin, propagandanın tesiriyle solculaşmışlardır. Sosyalizmi benimsemeyi, babalarına başkaldırmayla eş görmüşler, başka bir alternatif görüş önlerine sürülmediğinden marksizmi benimsemişlerdir. Doğrusu marksizmi de pek bilmezler. Gerçekte marksizm de umurlarında değildir. Onlar için önemli olan serüvendir, geçer akça bir gösteriştir.

Yasak yavaş yavaş kalkıp da, batıdan marksizmle ilgili eserler çevrildikçe, birinci gurubun ikinci ve üçüncü gurup içinde eridiği, yoğun tesirlerini kaybettikleri bir gerçektir. Demokratik güç, halkın dayatışı arttıkça, ikinci gurup da birinci gurupla birlikte üçüncü gurubun içinde erimeye başlayacaktır. Bugün halâ sesleri duyuluyor, bellibaşlı bir kuvvet gibi gözüküyorlarsa, bunun başlıca sebebi, gençliğe sunulacak alternatif dünya görüşlerine marksizm kadar bir serbestlik hakkı tanınmamasıdır. Alternatiflerin başında gelen İslâm, marksizm kadar söz sahibi olduğu gün, solculuk artık bir tehlike olmaktan çıkacaktır. Solukları tükenecek, tarih içinde eriyip kaybolacaklardır. Bunu anlayan muhalefet kesimi, tam bir demagojik baskınla, iktidarın bu normal hak ve hürriyeti tanımamasını sağlamaya çalışıyor. Çünkü: solculuk yaşadığı sürece, onu bir tehdit unsuru olarak ileri sürebileceklerdir.

KENDİNİ KURAN ANADOLU

Artık yeni bir döneme giriyoruz, düşünce alanında: Anadolu'nun uyanması dönemine. Yüz elli yıldır, Anadolu düşünce hareketlerinde aktif rol oynamaktan uzak duruyordu. Tarihî şartların ağırlığı, onu, bir nevi psikolojik tıkanışa sürüklemiş bulunuyordu. Daha eskiden inanç ve düşünce hareketlerinin kaynağı Anadolu olduğu halde, Devletin içine düştüğü büyük sarsıntının ve kendini bir türlü toplayamayışının verdiği acı duyguyu yüreğinde duyan Anadolu içine kapanmıştı. Tek düşünce hareketi medreseden dışarı çıkmıyordu. O da, yeni bir canlanma göstermekten çok, mevcut olanı korumaktan ileri gidemiyordu. Batıdan gelen akımlar, entellektüel kadroyu sarmıştı. Hattâ Anadolu'dan yetişen kabiliyet ve değerler bile bu batı akımlarının içinde eriyordu. Ancak, tam batılılaşma dönemidir ki, Anadolu'yu kendi içine tam kapanıp orada bir dünya kurmaya zorladı. Böylece, içten içe bir takım inanç akımları doğdu. Onların uzantısı veya paraleli olarak daha sonra entellektüel planda da yerli bir akım doğmaya başladı. Din ve düşünce hürriyetinin biraz geniş tutulmaya yüz gösterdiği son dönemde bu düşünce ve inanç akımları dış dünyada da yankılanır oldu. Yani basın ve kültür alanında. İşte şimdi batıcı akımların telâşı burdan geliyor. Bu yerli düşünce ve inanç canlanışının korkusu sarmıştır yüreğini batı ekollerinin. Son gelen batılı akım marksizm, bir türlü bu gerçeği kabul etmek istemiyor. İthamlar, düşünce ve inanç akımına karşı takınılacak herhangi bir tavrı aşıyor, düpedüz, düşünce dışı bir suçlama oluyor. Bu gelişmeyi bir düşünce ve inanç gelişimi gibi ele almak cesaretini göstermiyorlar. Bu canlanışı, kendi aksiyonlarının bir tepkisi olarak görmek duygusundan kurtaramıyorlar kendilerini. Halbuki, bir tepkiyle bu kadar uğra-

şılamaz. Durmadan bu düşünce ve inanç akımlarıyla uğraştıklarını, hem de en kalitesiz cinsinden uğraştıklarını unutuyorlar. Hattâ, bu uğraşma o hale gelmiştir ki, nerdeyse, kendi düşüncelerini açıklama ve geliştirmeyi de bırakmışlar, hep karşılarındaki Anadolu akımları üzerinde durma saplantısının içine düşmüşlerdir. Bu da gösteriyor ki gelen yeni akımlar, daha güçlü ve daha derindir. Asıl kendileri, bir tepkiden ibaret olma haline düşmüşlerdir de farkında bile değillerdir.

Anadolu'dan doğma ve sağ bir karakter gösteren düşünce ve inanç akımları artık var olmuşlardır. Bu, inkâr edilemez. Şimdi sıra, bu akımların entellektüel plânda gelişme, serpilmelerine, yani kendilerini en geniş anlamda kurmalarına geldi. Yâni Anadolu düşüncesinin yeni bir altın dönemine. Artık bundan sonra, yetişen tek tek değerler de yalnızlığın verdiği hafakanla kurtuluşu batı akımlarında aramıyacaklar, Anadolu'dan doğma düşünce ve inanç akımlarının içine yerleşecekler. San'at ve edebiyat plânında da bu mutlu gelişmenin ilk işaretleri belirmiştir.

Gelecek zaman Türkiyesinin düsünce alanında, yeniliker ve sürprizler görülecektir. Yeni bir alandır bu. Çağımız islâm düşüncesi ve inanç akımlarına Anadolunun katılışıdır bu. Karşı tarafın bu yeni gelişmeyi bir politik olay gibi değerlendirmesi büyük bir aldanıştır. Eserler yavaş yavaş ortaya çıktıkça bu aldanışın hacmi de anlaşılacaktır.

Anadolu'nun bu inanç, düşünce canlanışını selâmlamak ve tereddiye uğramaması için en zengin bir çerçevede zuhuruna çalışmak borcundayız. Onun doğuracağı yeni umut ve sevinç, bunalan yürekler ve kafalar için tek kurtuluş imkânıdır.

HAC, KURBAN VE BAYRAM

Bayramdır ve yine bayram. Haccın ve kurbanın bayramı. Hac, Kâbe ve Kurban Bayramı.

Müslümanlardan başka kimsenin sırrını anlıyamıyacağı bayramdır bu bayram. Nimetlerin ve nimetlere ilişkin kudretlerin bayramı.

«Lebbeyk» sesinin bayramı. Müslüman pazusunun gerildiği bayram. Şeytanın taşa boğulduğu ve gömüldüğü bayram. Taşın bile şeytanı ezme şuurunu kazandığı bayram.

Müslümanların kalbi yavaş yavaş Kâbeye yönelir. Kâbe inanmış ak kalblerin toplayıcısı olur. Teker teker çeker müslümanları. Ve bayram günü, müslümanların kalbi, ihramlara girerek dünyadan soyunmuş, tavaflarla dünyadan arınmış müslümanların kalbi Kâbede toplanarak, oradan, Allaha yükselir. Kâbe, ruhların kutsal bacası.

Müslümanlar kutlu yolculuğa çıkarlar. Peygamberlerin, sahabenin, velilerin, imamların, şehitlerin toprağa armağan bıraktıkları hatıraları ziyaret ede ede en son Mekkeye ayak basarlar. Arafatı görür görmez ruhların yurdunu hatırlarlar. Kâbeyi, bu şehadet anıtını, putların kırıldığına şahit anıtı, Hz. İbrahimin elleriyle temel yapıya konmuş Hacer-i Esvedi görünce dünyayı aşarlar. Böylece her hac yolcusu, İslâm tarihini, peygamberler tarihini, Peygamber devrini yaşamış olur. Dinin özü tarihle birleşir. Tarih, islâm içinde yerini alır her hac yolcusunun kalbinde.

Tarih ve ibadet birleşmiş, bir araya gelmiştir. Mekân, Kâbeden başlayarak, çizgi çizgi hac yollarıyla, göğe, kutlu cihana açılır olmuştur. Her hacı, dönüşünde, kasabasına ve şehrine Kâbeden bir anlam taşıyacaktır. Allahın katına, Kâbeden bir kurban gibi yükselmiş kalbini taşıyacaktır. Hintli, zenci, afrikalı, asyalı, avrupalı ayrılmaksızın birbirine örül-

müş kardeşlik ipliğinden, Allahın boyasına boyanmış kardeşlik ipliğinden bir kıvrım taşıyacaktır ülkesine. Müslümanların kanında bir kardeşlik kanı gibi dolaşacak olan zemzemi taşıyacaktır.

Ve derken kurban. Dağların temiz havasını ciğerlerinde dolaştırmış, hür bitkileriyle beslenmiş, kınalı, kurdelalı kutlu hayvanların büyük şehirleri bile feth ettikleri saat. Kurban saati. Bıçağın bir yüzünde olağan acı, öbür yüzünde olağanüstü sevinç. Ve kardeşlik ziyafetleri. Kurbanların üstünden buluşan eller.

Ve sonra bayram. Kurbanın kanı gibi bir fecirle gelen bayram sbahı. Arafat Dağının gümüşünü andıran bir sabahla başlayan bayram.

Ramazan Bayramı yılın bayramıdır, kurban bayramı tarihin bayramı. Oruçta, müslüman, tabiatla hesaplaşmsını yapar. Ramazan bayramı da tabiatı yenişin bayramıdır. Kurban bayramı ise, tarihi yaşamanın yemişi. Ve bu iki bayramla, müslüman, tarihi yüklenmiş ve tabiatı yenmiş olarak Yaratıcının karşısına çıkmış olacaktır. İnsan karşısında tabiatla tarih birbirini nasıl tamamlarsa, bu iki bayram da birbirlerini tamamlar, bütünler.

İnsan, oruç ayı boyunca, içinde görünmeyen tabiatı yavaş yavaş kurban eder. Hac boyunca da islâm tarihinin şuuruna vararak nefsini kurban etmeyi öğrenir. Kurban işte bu iç kurbanın sembolüdür.

Böylece, hac, kurban ve bayram, bir tesbihin taneleri gibi birbirine bağlanıyor. «Kurbansız bayram olmaz, bayramsız kurban olmaz». Bayram, hac ve kurbanı şeffaf bir ekrana taşır. Orada sabitleştirir. Duygu, vak'a olur. Ferdî olan, milletin malı haline gelir. İçtimaî olan tarihîleşir. Hacla geçmiş zaman, kurbanla gelecek zaman, şimdiki zaman olan bayramda buluşurlar. Tarihin yorumu çocukların rüyalarına karışır. Kurban, din fedakârlıklarının tarihini insanın varoluşuna katar. Hacılar, Kâbeden üstlerine düşmüş bir ışıkla

geri dönerler. Mekke ve Medine, islâm ülkelerinin her tarafına, bütün kasabalara ve şehirlere görünüş görünüş taşınır.

Kimse bu hayatı değiştiremez. Bu hayatı müslümanlara bağışlayan Allahtır. Bayram onun bayramıdır.

Bütün müslümanların kalbi bayramla dolsun, dilerim.

BAYRAMIN KARA YAZISI VE AK YAZISI

Oruç tutmazlar. Ama, orucun bayramı gelince, oruç tutanlardan önce bayramda boy gösterirler.

Hacca gitmezler. Kurban kesmezler. Ama kurban bayramı gelince, hac ödevini yerine getirenlerden, kurban kesenlerden, haccı özleyenlerden ve kurbanı yaşıyanlardan önce bayramın vaktini alırlar, bayramın saatlarını kullanırlar.

Bayram bunlardan sıkılır. Bayram bunlardan utanır. Bayram, bulutlanır. Ama yine de katlanır bunlara. Yumuşaktır, ondan katlanır. Rahmettir, ondan katlanır. Merhamettir, ondan katlanır.

Belki de çocukların hatırı için katlanır. O çocuklar ki, inkârcı babaların yolundan gitmeyeceklerdir. Gelecek zamanların bayramlarına anlamına ererek çıkacaklardır.

Hacca düşmanlık ederler. Kurbanı bir cinayetmiş gibi gösterirler. Orucu, namazı, bütünüyle İslâmı, gün geçmez ki, kırmak için bir iş işlemesinler. Ama tutarlar bayram gazetesini onlar yayınlarlar.

Her gün zehir kusan gazetelerinin kendi günlerinde ya-

yınlanmaması bayramın bir kerametidir ama, kendi adına, ayni cinsten bir gazete çıkarılması bayramın kara yazısı.

Kurban bayramının kara düşüncelere, basit peşin hükümlere kurban edilişi bayramın kara yazısı.

. Bayramın lekeleridir bunlar. Bunlar, bayrama mürekkep zehri sıçratanlardır. Bayram panayırının şeytanıdırlar.

Nasipsiz canbaz, hantallığından ötürü ipten düştü. Fakat şimdilik ip onu tuttu. İşte bu da kara yazılı bir bayramın oyunu.

Politika nemrudunun burnuna kar sineği kaçtı. İşte bu da bayram üşütmesi.

Bayram şoku, bayram krizi, bayram korkusu, bayram çarpması.

Şehirlerde solan, dağlarda açan bayram çiçeği.

Ellerimizin soğukluğundan donan ve ağızlarımızda erimek nedir bilmeyen şeker adlı bayram biberi.

Ve sen ey yakamıza bir rozet gibi ilişen bayram düşüncesi, bayram çilesi.

Ve sen kalblerimizden yükselip dudaklarımızda kavrulan bayram sözü, bayramdaki söz, bayramın sesi, bayram sesi.

Bütün bunların üstünde yavaş yavaş gelip birden ufukları kaplayan bayram güvenliği. Bitmez tartışmaları susturan huzur.

Batıyı yenen doğu medeniyeti.

Bir kardeşlik sofrası olan bayram sofrası.

Dargınlık buzlarını çözen bayram baharı.

Dost imzaları özleten bayram yayını.

Sözün yazıyı aştığı saatler.

Bunlar da bayramın ak yazısı.

Kara yazıyı aşan ak yazı.

ESKİMEYEN

Her şey eskir şu dünyada. Eskimeyen hakikattir.

Dünyada, sanki eskime, biricik kuraldır. O kurala karşı koyma da yaşamanın şartı. Canlı bir özle karşı konulur, eskimeye karşı durulur.

Dağ, taş, ağaç, yıdız ve gök eskir. Eskimeyen hakikattır.

Eskitmeyen, eskimeye karşı koyan canlı öz ruhtan doğmadır. Ruh da ilâhî bir kaynaktan.

Ay, güneş, su, ateş, zaman ve saat eskir. Eskimeyen hakikattır.

Canlılığın ve diriliğin mayası evet, ilâhî bir kaynaktan geliyor. Kaynağa en yakın bir alevden. Eşyanın şahdamarında atan nabız, bu yakınlığın ateşiyle diri. Şurda burda bu yakınlığın, bu canlılığın ateşi yakılmış. Bahar, yeşil bir ateş harmanı.

Düşünceler, sistemler, doktrinler, kapıtalizm, komünizm, sosyalizm eskir. Eskimeyen hakikattır.

Canlılık bir kaynaşmada, bir bağdaşmada gerçekleşiyor. Eskimeyse, bir çözülüş, bir kopuş, bir ayrılışla başlıyor. Bir araya gelen düşünceler bir senteze ulaşıyor. Ve gün geliyor, yıpranan bir tertip eriyor, çözülüyor. Tahliller tahlilleri eskitiyor, tepkiler tepkileri eskitiyor.

Evet, tahliller, terkipler, yazılar, incelemeler, denemeler eskir. Eskimeyen hakikattır.

Yenilenme, mecazi olsun, hakikî olsun ölümden sonra dirilme, tazelenme, onarılma, düşmüşken ayağa kalkma, unutulmuşken hatırlanma, yorulmuşken dinlenme, uzaktaki kelimeleri yaşama alanına çeken çağrışım, bütün bunlar, ruhun, eskimeye karşı donandığı kuvvetlerdir.

Devletler, milletler, haklar, vatanlar, ocaklar, yurtlar

eskir. Eskimeyen hakikattir.

Propaganda, reklâm, hatır enflasyonu, yaşatmak için kullanılan yaşatıcı özden mahrum her vasıta ömrü uzatamaz.

Bütün bunlar eskir. Eskimeyen hakikattir

İnsan niçin yaratıldı? İnsan eskimeyen bir hakikat için yaratıldı. Eskimeyen, eskitilemiyen bir hakikat için.

Gün gelir, kıyamet bile eskir. Eskimeyen hakikattir.

Bir gömülüştür gidiyor. Zamana ve toprağa bir gömülüştür gidiyor. Gömülen gözleri de beraber sürüklüyor. Gözler de beraber gömülüyor. Ama hakikatı eskitecek yok. Hakikatı kim gömebilir? Hakikatı kim eskitebilir?

Tören, şatafat, şölen, bal ve yağ, şarap ve zehir eskir. Eskimeyen hakikattir.

Şehvet etin eti, etin kemiği yalan yere canlı tutuşudur. Eti ve kemiği asıl canlı tutan ruhtur. Ruh gittikten sonra, hangi şehvet, insanı hayatta ve ayakta tutabilir? Ruhun çekildiği toplumdan, sonsuzluğun şarkısı mı yükselir? Hayattan sonra ölümün geldiği gibi, ruh gelirse, ölümden sonra da bir hayat gelir.

Ölüm ve hayat, tarih ve tabiat eskir. Eskimeyen hakikattir.

Her şey eskir. Eskimeyen hakikattir.

GELİŞME

Batı kültürünün etkisiyle yetişmiş bir kadro, yıllar yılı islâm düşünce ve yaşayışından koparılmış bir okur yazarlar kitlesi, bir çok yazımızda sebeplerini açıklamaya çalıştığı-

mız bir islâm doğruluşunun karşısında kalınca, ne gibi bir zihin ve ruh paniğine kapılacaklardır bilmek istiyorsak, şu son yılların yayınına bir göz atmamız yetecektir. Bir yandan islâmın gelişmesini önemsemez gibi görünürken, bir yandan da kapıldıkları büyük telâşı, paniği bir türlü gözlerden saklıyamamaları yeter bir ipucudur.

Ülkemizde islâm, yüzyılımızda, ilkin, her türlü çöküntünün baş sorumlusuymuş gibi karşılanmış, onun bütün zuhur kapılarına mühür üstüne mühür vurulmuştur. Aydınlardan derisi yüzülen bir kurbanda olduğu gibi yüzülen islâm düşünce ve yaşayışı halkın büyük anonimliği içine kaymıştır. Camiler, haclar ve kurbanlar dışında, islâm özü, bir bulut gibi, yakalanmaz bir mit gibi halk ruhunun büyük ormanı karanlığına ağmış, orada vaktini bekleyen bir sabah gibi durmuştur. Sonra, yavaş yavaş, ilkin bir «inanç problemi» gibi halk içinde gelişmeye başlayan islâm ilgisi, sonradan şartların, düşünce alanında hürriyet artışının da verdiği bir hızla ve imkânla entellektüel planda yeniden doğuşunu gerçekleştirme yolunu tutmuştur. İnanç açısından islâma bakış ve dönüş, geniş kitle içinde alanını geliştirirken, aydınlar içinde, «psikolojik açı» dan yorumlayış davranışı ve islâmın çağ içine yerleştirilebilecek yaşama sistemi, çağın kritiğini islâm perspektifinden yapabilecek bir diyalektik oluşmuştur. Bir psikolojik açıdan veya kaybedilmiş mutlu vakitlerin acısını duyuran bir psikolojiden bakış yoluyla islâmın kapısı önüne çıkış, son yıllarda, bilgiyle ve düşünceyle daha çok donanmış bir çevrilmiş eserler bütününün desteğini kazandı. Böylece, islâm önünde yerli yeni aydın, duygusunu ve düşüncesini birleştirmiş oldu. Büyük kütlede gelişimini sürdüren inanç tazelenişini de hesaba katarsak, inanç, düşünce ve duygu alanında islâm, yeni bir diriliş hamlesini gerçekleştirmeye başlamıştır denebilir. Bu gelişme son ucuna varmıştır denemez elbette. Belki, belli bir toplanış ve derleniş in ilk kıvamına varmıştır. Asıl, büyük düşünce yapıları ve

sanat eserleri bundan sonra gözükecektir. Batı kültürünün etkisiyle biçim almış zihniyet, bu gelişmeyi, ilim ve düşünce verileriyle değerlendirebilse, şüphe yok ki bu gelişme, memleketimiz için yeni bir kültür kalkınışının verimli bir sağnağı olacaktır. Ama batının kendi ölçüsündeki doğurganlığından mahrum, kısırlaştırılmış bir nevi sun'i ilkah mahsülü bir adaptasyon kültüründen bu türlü bir tutum beklenemez. Bu adaptasyon kültürünün bir korku içine düştüğü bir gerçektir. Korkak kültür, gururlu kültür gibi kendi içine kapanmaya, bir süre sonra da, temiz havanın oksijenini alamadığından bir kan zehirlenmesine uğramaya mahkûmdur. Batıcılık böylece bir batış oluyor. İnancın karşısına inanç, düşüncenin karşısına düşünce, duygunun karşısına duyguyla çıkacağına, umudun karşısında bir başka umutla boy göstereceğine, inkârla, redle, öfkeyle, suçlamayla, korkuyla ve korkutuşla tehditle çıkmak, karşı çıkanlar hesabına peşin bir yenilgiden başka bir şey değildir. Tarihin hiç bir döneminde, zorla ve kuvvetle, bir düşünce, bir inanç akımı boğulamamıştır. Silâh silâhı alt eder, inancı ve düşünceyi değil. Zorlama ve kuvvet, inancı söndüremez, biler. Düşünce ve inanç hürriyetinin bellibaşlı gerekçesi de budur. Böyle olmasaydı, gerçekleşme alanına çıkmış hiç bir dünya görüşü öbürüne yaşama hakkı tanımazdı.

Öte yandan, islâm aydınlarına düşen borç da karşı düşüncenin çekmek istediği zorlama, suçlama gibi kültür dışı bir alana girmeden, bilgi, düşünce ve edebiyat plânında kendi kültürünün çiçeklenmesini ilerletmektir. İnanç, ona bağlı bilgi ve düşünce, duygu ve derin heyecan, yaşama lirizmi, insanın varoluş şartı olduğu gün, zaten, ruh alanındaki savaş kazanılmış olacaktır. Öbür türlü savaşlarsa daha çok bir sonuçtur bir sebep değil.

İslâm inanç, düşünce ve duygusunu insan ruhuna bir daha çıkmayacak bir şekilde geçirmek, yerleştirmek. Bu inanç, bu duygu ve bu düşünceyi insan ruhuna yer ettirmek. İş budur, ödev budur, şuur burdadır, aşk bununladır, emek buna-

dır. Sabır bunun içindir, zafer bundan ötürüdür. Hak bundan memnun olur, hakikat böylece gerçekleşir.

TARİH VE TABİAT

Tarihi yoğun, şimdiki zamanı yoksul ülkelerdeki buhranın kökünde, biraz da, tarih ve tabiat çatışması vardır. Böyle yerlerde eski diye damgalanan ne varsa hemen hemen hepsi tarihtir. Yeni diye ileri sürülenlerin çoğu da tabiatla insanın ilgisinden devşirilmedir. Elbet, burada söz konusu olan tabiat, dışımızda bizi çevreleyen fizik şartlarından çok, tarihin baskısından o şartlara ve iç dürtülere kaçış ve sığınışın dünya görüşündeki yansımasıdır. Tarihî şartların ağırlaştığı dönemlerde, tabiat kaynaklı felsefeler geçerakçalaşır. Çatışan iki görüşten biri hep tarih kaynaklı gerekçeye dayanırken, öbürü, tabiat temelli düşünceler çevresinde döner. Roma'nın yıkılışında, Yunan felsefe akımları, imparatorluk tarihinin karşısına çıkmışlardı. Doğu dünyasının geçen yüzyıllardaki yıkılışında da, tarih, doğu, tabiat batıydı. Cengiz akını, bir tabiat çığı gibi tarihi çiğnemişti. Parlak bir tarih sayfası olan Endülüs medeniyetini de, azgın bir tabiat gücüne benzeyen barbar kuvvetler yıkmıştı. Bizans'ın yıkılışında durum daha komplekstir. Tarih, bozula bozula karanlık bir tabiat halini almış, yeni ve canlı bir güç de ilerliye ilerliye tarihleşmişti. Birinci oluş Bizans'ı, ikinci oluş Fatih'i özetler. Böylece, tarihleşmiş bir tabiî güç, tabiatlaşmış bir tarihi yenmişti.

Şimdi de etrafımızda olup biten görüş savaşlarını bu açı-

dan değerlendirmemiz mümkündür. Batıcılık hep bir tabiat felsefesiymiş gibi kendini empoze etmeye çalışmaktadır. Komünizm de, girdiği yere hep bir tabiat felsefesi gibi girmektedir. Tarihî materyalizm açıklaması, tabiatçılığa tam teslim olmak için, tarihin, açıklanarak ortadan kaldırılmasından başka bir şey değildir. Tarihi de tabiata irca etmektir yani.

Tarihî şartların omuzları çökertecek kadar ağırlaştığı zamanlarda birdenbire bu tabiat felsefeleri yerden bitmişçesine boy verir. Çok defa da zaten dışardan yıkıcı kuvvetler tarafından getirilmiş olarak repertuardadırlar. Gün gelince, sandukanın kapağı açılır ve dışarı çıkarlar. O ülkelerin ölümü de bundan olur. Tarihe fazla adapte olmuş ülkeler, bu tabiata birdenbire açılışa dayanamazlar. Tabiat felsefelerine kapılış, başlangıçta, acı vakitleri, yenilgileri unutmak için başvurulan bir avuntudan doğmaktadır. Geçmişi unutmak isteyen gençlik, bu görüşlere su gibi akar. İnsan tarihi unutur ama tarih insanı unutmaz ve öcünü alır. Sonuç kaçınılmaz olur ve o ülke batar.

İlk çağlarda epikürcülük, ortaçağda mutezile, yeni çağlarda, günümüzde pozitivizm, marksizm, hattâ ekizstansiyalizm böyle kritik anlarda doğmuş ve geçmişi unutmak için hayat dokusuna katılmak istenmiş doktrinler ve dünya görüşleridir. Fakat, tarihin ağır şartları geçince ve değişince, bunların etkileri de ya büsbütün kaybolmakta veya hafiflemektedir. Marksizmin, Birinci Dünya Savaşında pratiğe geçişi hayata sokuluşu ve İkinci Cihan Savaşında da güçlenişi herhalde bir tesadüf değildir. Tarihî tecrübe bize göstermektedir ki, uzun süren köklü barış geldiği gün, marksizm de hayatını tamamlamış olacaktır.

İslâm, tarih ve tabiatı barıştıran bir dünya görüşü taşıdığından, incelmiş, sivrilmiş ve daha güçlenmiş bir tabiat olan batı önünde, öbür Asya ve Afrika ülkeleri gibi, hemen çözülmemiş ve erimemişizdir. Çatışma uzun sürmüştür ve

sürmektedir. Tabiatçılık bugüne kadar tarihi ezer gibiydi. Ama, dönüş başlamıştır. Tarihin etkisi yeniden belirmiştir. Ağır şartlar hafifledikçe, Avrupa kendi derdine gömüldükçe, tarihin doğuşu, yeniden doğuşu hızlanacaktır. Şüphesiz, geçmiş zaman tıpıtıpına ayni olarak dönecek değildir. Söz konusu olan, tarihten yeniden hız almaktır. Söz konusu olan köktür, temeldir. Ancak, tarihin bir güçlü faktör olarak bu yeniden gelişinde tabiata bakışın da ne olduğu kesinlikle tayin edilmelidir. Belli başlı çizgileriyle hayatın canlı kuvvetlerinin de anlamını bilmek ve tarihi, hakikatı incitmeyecek bir şekilde değerlendirmek, insanla alâkalandırmak gereklidir. İşte o vakit, tabiat adına tarihi yıkmaya gelen akış duracaktır.

İslâm, tabiatın da değerini ve hakkını vermiştir. Biz onu bir parça ihmal ettiğimizden şimdi aşırı hücumuna uğruyoruz. Bu sınır tanımaz tabiat anlayışı karşısına islâmın tabiat anlayışını çıkarmak gerekir. Azgın tabiat, meşru tabiatla yenilir. Tabiatçılığa paydos, fakat bir ölçü içinde tabiatı verimlendirmek ve değerlendirmek şartıyla.

YORULMAYAN İLHAMLAR UĞRUNA

Düşünmek bir bakıma sormasını öğrenmektir. Kafanızdaki düşünceleri, eşyaya ve eşyanın ötesine soru yöneltecek bir tavra kavuşturursunuz, işte bu düşünmektir. Metotlu şüphe, sormaktır. Bulanık şüphe, cevap fırsatı tüketilmiş soruların pıhtısıdır. Vakit bir pıhtı vakti midir, siz şüpheye

batmışsınızdır. Işığa götüren sorular vardır, şüpheye batıran sorular vardır.

Bilgin de soru soran bir adamdır. Eşyadan cevap koparmasını bilen adamdır.

Çocuğun ilk ağlayışı bir sorudur. Yaşamak için açılmış yepyeni bir sorudur. Dünyayı sora sora öğrenir çocuk.

Ezberletilmiş sorular da vardır. Belli cevaplar alınsın diye ezberletilmiştir bu sorular.

Nesiller vardır ki, soruları da ezberletilmiştir, cevapları da. Kalıcı bir eser bırakmadan, kâğıt üstündeki nesiller gibi gelip geçer bu nesiller.

Soru, bir esere dönüşen soru, büyük bir emekle hakkedilir. Hakkedilmeyen soruların cevabından korkulur.

Eser de bir sorudur. Gelecek zamanın insanı verecektir bu sorunun cevabını.

Yazar, düşündüren adamdır. Düşünene, soru sormasında, yardımcı olandır.

İnsan vardır, geçtiği yere düşünce izi bırakır. Alınlarda derin düşünce izleri bırakır gider. Çok sonra fark edilir bıraktığı iz.

Bir vakit gelir, soru, düşünce de aşılır, cevap kendiliğinden gelir.

Bir insanın hayatında da bu böyledir, bir topluluğun hayatında da.

İlham, düşünce ve ruh çilesi çeke çeke sorusuz cevap almağa hak kazanmış üstün insanın hakkettiği bir bağıştır, ilâhî bir bağıştır.

Çağ vardır, ilham doludur, çağ vardır kısırdır.

Şimdi, Ortadoğu ülkeleri, ezber sorular döneminden araştırmalı soru dönemine geçiyor. Bir gün de gelecek ilham dönemine geçecek.

Gel, ey vücudunda peygamberlerden hatıralar taşıyan toprakların ilhamı!

Bir gün gelecek, yalnız insana değil, nerdeyse taşa topra-

ğa ilham gelecek.

İşte biz günlerden o günü, vakitlerden o vakti soruyoruz.

Döktüğümüz soru terleri o ilham vakitleri içindir.

Analara, ilham vaktinin çocukları için bir ilham gelsin diyedir.

Kafamızı çarptığımız cehennem yapılı amansız sorulara katlanmamız o ilham vaktinin hatırı içindir.

Çekilen çile, ne dünya için, ne bir yudumluk hayat için; geleceklerin ufkunda ilâhî siteyi canlandıracak ilhamlı düşünceler için.

Gölge ne düşünürse düşünsün, güneş, kendi kavsini çizer, yolunu tamamlar.

Soru düşünceye çıkar, düşünce ilhamın önünde boyun eğer. Nasıl ki ilham da vahyin önünde boyun eğmiştir.

İlhamın vahye boyun eğdiği gibi, düşünceler gelen ilhama, sorular da ilhamlanmış düşüncelere boyun eğerse, değerler hiyerarşisi böylece kurulursa, insan ve toplum, kalb sağlığı içinde, zaman ve tarih içinde, var olmanın alanına ayağını basmış demektir.

Batı sorudur. Soru, batıda hafakan haline varmıştır çağımızda. Çağımızda batının buhranı biraz da ilhamdan uzak olmanın hafakanıdır.

Şimdi bu hafakan bütün dünyayı sarmıştır. İlhama yatkın doğu toprakları da şimdi ayni sorularla sarsılıyor. Ama, bu soruların cevabı gelecek. Batılıya gelen cevaplar gibi değil, değişik cevaplar olarak gelecek.

Batıda soru düşünceye dönüşmekte, düşünceler de ufukta bir çizgi olarak kendi içine kıvrılmaktadır. Doğuda ufuk açıktır. Sorular kimi zaman düşüncelere, kimi zaman da düşünceleri de atlıyarak ilhama çıkar.

Doğu, bilerek bilmeyerek cevabını ilhamdan ister.

Ve sorular biter, düşünce yorulur, ilham ne biter ne yorulur.

GELEN BEREKET

Biz bu toprakların bereketine inanmışız. İlham bakımından bereketlidir bu topraklar. İnsanın kalbi bereketlidir. Dıştan gelen zehirli kısırlık ve cimrilik tohumları ayıklandığı gün, kalbin başağı, bütün zenginliğiyle gülümser, gülümser.

Özlediğimiz rüyalar bereketlidir. Bir bahar gibi bereketli.

Eskiden bu yurdun taşı toprağı da bereketliydi. Ona göz koydukları günden bu yana, bu bereket, tarihin bodrumlarına mı kaçtı? Ayın arka yüzü gibi gizli kalan tarihin arka yüzüne mi saklandı?

Hangi mahzende olursa olsun, bereket geri gelecektir bu ülkeye. Buğday bereketinden ilham bereketine kadar bütün bereketler geri gelecektir.

Önümüzde bir bahar vardır ve bu bahar bir berekete gebedir.

Bereket, Allahın bağışı bir kolaylık, bir artıştır. Yürekten gelen duayla başlar, üzüm çubuğunun ucundaki salkımlara uzanır. Bir insanın kalbindedir, bir ağacın yemişinde.

Tarlaya, bağa, bahçeye, eve, çarşıya, şehre, işe, esere ve kaleme bereket geri gelecektir.

Barbar bir medeniyetin batıdan ve şimalden üstümüze bir kuzgun gölgesi gibi inen uğursuz eli üstümüzden çekildiği gün, bereket geri gelecektir.

Kalblerde inanç, sevgi, aşk ve merhamet uyandığı gün, bereket geri gelecektir.

Korkulan bereket, yakan ateşin bereketidir. O bile gereklidir, cehennem için.

Dile gelmeyen bereket, sayılamıyan berekettir beklenen ve umut edilen. Dile gelmeyen bir bereket geri gelecektir.

Her noktada ve her alanda bilinmeyen bir kayıptayız. Bereketsizlikten doğan bir kavıptan sızlıyor içimiz. Ve biz bu-

nun farkında bile değiliz. Hak ve şüphe, kayıp ve bereket bir arada olmaz elbet. Ve biz bunun farkında değiliz.

Şüphe gidecek, hak, kayıp gidecek bereket geri gelecektir.

Kim demiş ki, bereket, boş bir sözdür. Asıl boş söz işte bu sözdür. Allahın bir yaratığıdır eşya; ve eşyanın tabiatında, aritmetik dizi içinde aritmetik dizi, geometrik dizi içinde geometrik dizi vardır. Ve bu dizilerin arkası kesilmez. Bu diziler uzar gider. Bereket, bu dizilerin sonsuz uzayışını, görünüşlerinden bir görünüş yapmıştır.

Akışa bereket içinden bakan göz, kalbe huzur getirecektir. Bereket, kalb huzurunu, huzur bereketi getirecektir. İşte, bu da fasit daire değil, fasit dairenin aksi, cömert ve verimli bir bereket dairesidir.

Biz berekete inanmışız. Onun, Allahın bir bağışı olduğuna inanmışız. Bu toprakların bereketine ve bereketli ilhamlarına inanmış ve adanmışız. Gelmekte olan, ipekten yumuşak ve kılıç gibi keskin bir bereketi kim geri çevirebilir?

Bereket, sabrın ve tevekkülün bir yemişidir.

Dünyanın, bereketsizlikten kavrulduğu çağlarda bile camilerden dışarıya bereket taşar.

Kilise, mumları ağlata ağlata eritir. Cami ise, gün ışığını bereketlendirir.

İslâm sitesi bir bereket sitesidir.

İslâm bir berekettir. Bereket taşıyandır kalbe ve ruha.

İyiliğin bereketidir. İyiliği arttıran bir berekettir. Kötülüğün kökünü keser ve kurutur ki, o da başlıbaşına bir berekettir.

Çağ, Yusufun eliyle dağıtılan böyle bir berekete muhtaçtır, hasrettir.

EKONOMİK DİRİLİŞ

Tabiatın verimlenişi ve bereketlenişi, ona hikmetle bakıştan gelir. Çünkü: Sağlıklı hikmet, içimizdeki sabır ve tevekkülü, belli kanunlarla işleyen tabiatla birleştiriyor. İnanç, tabiata tasarruf ediyor. Böylece, tabiat, ruhun zengin kanunlarından da faydalanmış oluyor.

İnanan insanlar dağları deviriyor, kayaları deliyor. Suyun akışını değiştiriyor. Denizi itiyor, toprağı kabartıyor.

Hikmetsiz insan, başlangıçta ne kadar iyimserlikle tabiatı verimlendirmeye grişirse girişsin, en kısa zamanda, daha doğrusu, şartların ilk elverişsizliğinde en büyük kötümserlik ve karamsarlıkla geriye dönecektir.

İnsanımızı tabiata bakmağa, hikmetle bakmağa alıştırmalıyız. Birinin ekmeği öbürünün sırtından değil, mümkün olduğu kadar tabiatın sırtından çıkmalı. Çünkü: tabiatın ödevi de bu.

Hem yalnız geçim için değil, estetikten felsefeye kadar, ordan da ilâhî hikmetlere varıncaya değin, iyi bir tutkuyla tabiata sarılmalı insanımız.

Farkında olmadan şehirlerimizin ve insanımızın ilgisini tabiattan gün gün daha çok koparıyoruz. Ve işin tuhafı, bu da, tabiatçılığın sözde en çok geçer akça olduğu bir eğitim döneminde oluyor. Ve tabiat denince, suni bir bahçe düzeni anlaşılıyor nerdeyse. Halbuki, mezarlıklar, bu suni bahçelerden daha canlıdır.

Büyük şehirler, ikinci bir tabiat doğurdu. Nesebi sahih olmayan bir tabiat doğurdu. Gülleri var, kokmaz. Gül, kokusundan ayrılmış. Gül, ağacın üstünde kokusuz. Koku, kimya zehirine bata bata ekşileşmiş acılaşmış olarak, şişede gülsüz. Evet, büyük şehirde, gül kokusuz, koku gülsüz.

Bir sanayileşme, bir ekonomik kalkınış içindeyiz ama,

bu da ne yazık ki, insanımızın tabiata sağlıklı bakışından ve dışa dönüş iştihasından doğmuyor. Manevî ve maddî gücü taşkın bir hale gelen bir insanın, imkânları en iyi ölçüde değerlendirmek tutkusundan çıkmıyor ve gelmiyor. O da dışardan geliyor. Batıdan geliyor. O yüzden, batı doktrinleri çarpışıyor insanımızın üstünde. Batı doktrinleri, insanımızın üstünde kumar oynuyor. Sanki, insanlarımız, kendi istekleriyle bir ekonomik sıçrayış kararı vermiş değiller de, bilek gücünden faydalanılacak bir emek varlığı, şuursuz bir güç, bir sürü olarak, belli iş alanlarına itilmişler. Sanki insanlarımız bir serf kütlesiymiş te, bir kısmı, bunları kamçıyla çalıştırmak dileğinde, bir kısmı da, çalışma imkânını ona bir bağışıymış gibi kabul ettirmek ve bir de teşekkür devşirmek niyetinde.

Halbuki gerçek kalkınış, insanın içinden gelendir. Halkımızın ve insanımızın kafasından ve yüreğinden gelendir. Kollarından ve alnından akandır. Tabiata, geri çevrilmez bir hikmet bakışıyla bakmak, dokunmak, biçim vermek ve ondan faydalanmak isteği asıl faktör olursa, o kalkınışa kalkınış denebilir. Liberalist ve sosyalistin ezberci tabiatçılığı ve sanayiciliğinden değil, insanımızın gerçek tabiat ilgisinden doğacaktır gerçek kalkınış.

Uzun süre toprağın altında kalmış bir insan yeryüzüne ve gün ışığına nasıl çıkar ve Allahın bir nimeti sayarak ona nasıl dört elle sarılırsa, insanımız da, toprağa, taşa, madene, maden damarına, suya, petrole, kömüre öyle sarılacaktır gerçek bir kalkınış içinde.

Ekonomik diriliş nimet anlayışında, tabiat ve hikmeti birlikte can içine yerleştirmekte, tabiata kendini vermekte, tabiattan yine kendini devşirmekte.

Ölü, sunî, mekanik bir kalkınış, ister liberal, ister sosyalist ekonomide olsun, insanı daha çok mutsuzlaştırır.

Diri, sağ, tabiî ve organik bir kalkınış, insanı, vaz geçilmez bir çalışma aşkına bağlayan bir diriliştir. İnsanın ge-

çek dirilişinin, her alanda olduğu gibi ekonomi alanında da gerçekleşmesidir.

BİRİ ÖBÜRÜNE BAĞLI

Marksistler sanıyor ki, kapitalizm veya kapitalizmin yedeğindeki ekonomiler çökse otomatik olarak komünizm gelivercek. Bu büyük bir aldanıştır. Kapitalizm, buyruğundaki ekonomilerle birlikte bir gün çökse bile, o güne kadar marksizmin, nam-ı diğer komünizmin, bir başka müstear adı olan sosyalizmin prestijini sıfıra yaklaştırarak çöker. O zaman da yerine komünizm değil, yepyeni bir sistem gelir. Ki o sistem artık ne kapitalistik, ne de sosyalizan bir karakter taşır. Yeni bir insan, tabiat, toplum, emek ve hak anlayışından doğan yeni bir sistem olur.

Marksistler, hep, kendilerinin kapitalizmi çürüttüklerini sanıp durmaktadırlar. Halbuki görmedikleri veya görmezlikten geldikleri nokta, kapitalizmin de boş durmadığı, marksizmi çürüttüğü gerçeğidir. Ve bir gün ikisinden birisi daha önce hayatını şu veya bu sebeple veya bu çatışma yüzünden tamamlarsa, hemen arkasından öbürünü de sürükleyecektr. Bu iki sistem şimdi az çok hayatlarını birbirlerine borçlu hale gelmişlerdir. Birbirinin tiryakisi olmuşlardır adeta. Meşhur aşk şarkısında olduğu gibi ne birbirleriyle olabilirler, ne de birbirinden ayrı olabilrler. Yaşamaları birbirine bağlı olduğu gibi ölümleri de birbirine bağlı olacaktır. Bunlar, ekonominin Vig ve Toryleridir. Ne Vig Torysiz, ne Tory Vig-

siz olabilir. Romeo Jülietteki iki düşman aile gibi. Bu ailelerden biri olmayınca artık öbürünün de sözü olmaz elbet. İşte dram bu ikisinin bir arada olmasından doğuyor. Onlara bir şey olmuyor da sonuçta, ne oluyorsa zavallı Romeolara ve Jülietlere oluyor.

Bu iki ekonomik rejim ve doktrin fazla içli dışlı olmuşlardır da bunun adeta farkında bile değillerdir. Birbirine fazla kapanmışlardır. Adeta dış dünyayı unutmuşlardır. Bu yüzdendir ki, birinin çöktüğü durumunda, öbürünün de onun arkasından yıkılacağı adeta mukadderdir. Zıt karakterde birbirine yapışık ikizler gibidirler ve birbiriyle kan ilgileri vardır. Birbirini çekemezler, ama günlerden bir gün birinin kanı zehirlenmiyegörsün, onun ölümüne öbürü daha sevinmeye bile vakit bulamadan zehrin acısını kendi kanında da duyacak ve kendi ölümünü tadacaktır. Bu gerçeği ikisi de itirafa yanaşmazlar ama için için bilirler. Ntekim bu ikisinin de dışında şahsiyetli bir dünya görüşü sesini yükseltmeyiversin, hemen bütün düşmanlıklarını unutup birleşir ve onun üzerine saldırırlar.

İslâm karşısında komünizmle kapitalizmin tutumu aynıdır aşağı yukarı. İkisi de ona hayat hakkı tanımazlar. Bilirler ki İslâm, sesini duyurabildiği gün, ne birinin, ne öbürünün sözünü dinleyen bulunur.

İslâm, bu türlü ekonominin aşiret kavgalarına yer vermez. Toplumun faydasıyla kişinin faydasını barıştırır. Kapitalizm toplumu ezer, giderek fert de ezilmiş olur. Komünizm, ferdi ezer, giderek toplum da ezilmiş olur. Şimdiki yaşamaları birbirinin yüzünden. Yoksa kendi başlarına kalsalar, ikisi de, kısa zamanda çöker. İslâmsa, ferdin hakkını tanır, toplumu ezemiyeceği bir sınıra kadar. Topluma da bir hak tanır, ferdin serbestliğini bozmayacağı bir sınıra kadar.

Kapitalist ve komünist düzenler, hem birbirinden şiddetle korkarlar, hem biri öbürüsüz olamaz. Bu açıdan bakılınca bunlar ekonominin Leylâ ile Mecnunudurlar. Ama sığ bir Leylâ ve basit bir Mecnun. Mecnun, derin bir insan olarak,

hiç olmazsa zaman zaman, Leylânın, ta kendisinde olduğunu anlıyordu. Bunlar bu derin düşünceden de mahrumdurlar. Ancak şuuraltlarıyla birbirlerine yaklaşıyorlar ve yaklaşır yaklaşmaz da kavga etmeğe başlıyorlar.

Allah, bu iki ekonomik zulûm sistemini birbirine muhtaç etmiştir. Ölünceye kadar da birbirlerne muhtaç olacaklardır. Her biri, öbürü[illegible] kılıcını, başının üstünde hissedecektir, ta insanlar hakiki mutluluk düzeni olan ve zıddına bile muhtaç olmayan İslâm düzenine dönünceye kadar.

GÜVEN

İnançlarımızın düşmanı bir takım kişiler vardır ki, yakın zamana kadar nefslerine kayalar gibi güveniyorlardı. Şimdi nefs güvenleri yıkılmaya başladı. İnançsızlığın graniti gibi duran gazeteleri, inanç önünde, yağmurdan ıslanıp delik deşik olan kâğıda döndü. Şimdi yıkılma sırası gururlarına geldi.

İnanmaz adamın yüzünü dıştan bir maden kaplama gibi örten bir gurur tabakası vardır. Bu tabaka insanı aldatır. Sanki bölünmez ve parçalanmaz bir nefs güvenleri vardır da uzun bir süre korku ve üzüntü verirler. Fakat şu veya bu sebeple bu putsu gurur zarı delinince altından, asıl nefsinden şüphe edenin, korkanın ve ürkenin kim olduğu meydana çıkar.

İnançsız adamın korkusu bir kere meydana çıktı mı, artık onu hiç bir kuvvet, kendine güven durumuna geri götüremez. Gururun bir harç gibi ayakta tuttuğu yapıda bu putsu kireç erimeye başlamıştır ve yıkıntı başlamıştır. Artık bu çöküşü ve bu yıkıntıyı kimse durduramaz.

Inanan adam utangaçtır. Baştaki korkusu ve ürküntüsü bu utangaçlıktan gelir. İnanmaz adamın utanmaktan, hayadan ıraklığı ise başlangıçta bir korkusuzluk sanılır. Bu durum bir süre insanı aldatır. Fakat inananla inanmayanın mukadder çatışması başlar da ilk anlar geçince durum tersine döner. İnançlının korkmazlığı, inançsızın felâh bulmaz korkaklığı ortaya çıkar. Başlangıçta inançsız insan, hiç korkusu yokmuşçasına saldırır. Fakat inanan adam dayanır, sabreder, ilk ürküntüsünü yenerse, nefs güveni açık bir şekilde yer değiştirecektir.

Birinden biri korkacaksa inançsız olan korksun! İnançlı, dış imkânlar bitse, tükense de, en son, içinde bitmeyen bir güven kaynağına sahiptir, bitmeyen bir güven kaynağı olan inancı vardır. Ama inançsız adam daha başlangıçta ondan mahrumdur. Ne kadar dış imkânla donanmış olursa olsun, değil mi ki iç imkândan, inançtan mahrumdur, eninde sonunda korku yakasına yapışacaktır.

Elli yıldır ülkemizde, inançsızın madenî gurur zarı yeni yeni delinmeye başlamıştır. Bu zarın altından öyle dehşetli bir korku çıkıyor ki, doğrusu, insan, hasmının hesabına bile utanıyor.

İnançsız adam korkmağa başlamıştır. İnanan adamın güveni de doğmağa başlamıştır.

İnançlı adamın korkacağı ne vardır? Birinden biri korkacaksa inançsız korksun!

İnançsız olan her şeyden önce Allahın öcünden korksun, tarihten korksun, geleceklerden ve geçmişten korksun, eninde sonunda bir inanç kayası olacak olan kendi öz çocuğundan korksun. İnançlı adama gelince, o zaten Allahtan korkmasını bilmektedir, başka neden korksun, korkacağı başka ne olsun?

Sahte bir dayanıklıkta olan gurur zırhı Allahın melekleri tarafından paramparça edilen inançsız adam birdenbire far-

kına varır ki, her yandan Allahın gücüyle kıskıvrak çevrilmiştir, kurtuluş yoktur, nefsin güveni ateş gören buz gibi erimiştir. Ne yana baksa korkuyu görecektir, ne yana dönse ilâhî kılıçlarla karşılacaktır. Teslim olmasını bilse hemen teslim olacaktır. Ama onu bile şaşkınlıktan akıl edemiyecek, şüphe ateşi içinde kavrulup gidecektir.

İnançlı adamın durumu tam bunun tersinedir. Başlangıçta biraz güçlük görecektir. Başlangıç bir imtihandır. Başarı sabırdadır. Sabredip Allaha güvenir ve sığınırsa yavaş yavaş korku bulutları dağılacak, gururdan arınmış bir güven gelecektir. Hangi yana dönse yanında kendisiyle birlikte çalışan ve çarpışan melekleri görecektir. Neşeyle ve sevinçle dolacaktır içi. Kuvvet bileklerinden taşacaktır. İnancı önünde taş eriyecek, ateş sönecektir.

KOMŞU TABLOMUZ

Komşularımızın içinde, komşuluk hakkını tam anlamıyla gözeten bir tek devlet yok nerdeyse. Mısır, uzun zamandır bize karşı dostluk duygusunu yitirmiştir. Mısır ne zaman bize güler yüz gösterir? Ne zaman ki, düşman gözüyle baktığı öbür müslüman arap ülkeleriyle sıkı bir dostluğa girişiriz, işte o zaman. O zamana kadar bizimle ilgisi silik ve sönük, hatta karanlık olan Mısır, bütün yalancı gülümsemesiyle ufukta gözükür. Bizimle gerçekten dost olmaya gelse ne iyi. Ama hayır. Açıkça bellidir ki, Kleopartranın izcileri, öbür müslüman ülkelerle olan yakınlaşmamızı ustalıkla yıkmak için ağırlıklarını ortaya koymaya gelmişlerdir. Ortadoğunun

hangi hayatî meselesinde bir işe girişirken bize danışmışlardır? Hiç birinde. Hepimizi ilgilendiren meselelerde, Mısır, firavunlara yakışır bir gururla, tek başına hareket etmiş ve Ortadoğudaki kuvvet dengesinin iyice müslümanlar aleyhine dönmesine sebep olmuştur. Rusyayı, bir daha kolaylıkla çıkarmanın mümkün olamıyacağı bir şekilde, Orta doğuya sokmuşlardır. Rusların sızması yüzünden ne Mısır, ne Suriye bizim için bir güvenilir komşu sayılabilir. Allah korusun, yarın güç bir durumda, Rusların, buradan bizi vurmayacaklarını kim söyleyebilir? Mısır, ne kendisini, ne de bizi düşünmüştür bu konuda. Rusları Akdenize ve Ortadoğuya indirmişlerdir. Hatta, Bumedyen bile Mısırın bu politikası yüzünden Ruslara aşırı bir şekilde angaje olmuştur. Mısırın eninde sonunda yürekten dostluk elini bize uzatmasını kim istemez? Ama bu uzatışın samimî olmasının birinci belirtisi, hiç olmazsa bundan sonra önemli konularda bize danışmaktan kaçınmaması olacaktır. Bu böyle olursa geçmişi unutmak gerekir. Yoksa, sırf Mısırın hiç bir fayda sağlamıyan yapmacık hatırı için Türkiye öbür dost müslüman ülkeleri kıracak değildir. Mısır Dışişleri bakanı, bugün bile, eğer gazetelerin yazdığı doğruysa, Kıbrıs konusunda, «Biz, Kıbrısın her zaman bağımsızlığını savunmuşuzdur» demiştir. Bu ne demek tir? Bu, düpedüz, Mısır, Makaryosu, rumları tutuyor demektir? Rus tezinden kıl kadar ayrılmıyor demektir. Türklerin hakkı konusunda açık ve seçik bir dostluk tutumundan kaçınıyor demektir.

Mısır için bütün bu söylediklerimizden Mısır halkı sorumlu değildir. Ortadoğuda bir çok devletlerde halkla devlet kadrosu arasında açık bir görüş ayrılığı vardır. Mısır da bu ülkelerden biridir. Mısır halkının, yanlış bir tarih görüşüyle yetiştirilen bir kısım gençlik hariç, komşuluk bakımından türk halkının görüşünden ayrılmıyacağı muhakkaktır. Ama, yönetici kadro, bu halk dileğini tutum ve davranışlarında nereye kadar yansıtabilmektedir? İşte bu nokta bir hayli karanlıktır. Umut edilir ki, bugüne kadarki acı tecrübeler bir

fayda sağlasın da Mısır yöneticilerinin bize gelişi samimi ve dostça olsun. Önemli konularda bize de danışsınlar ve bizimle iş birliğinde bulunsunlar. Tenkidimiz belki acı, fakat dostça, hatta eğer anlaşılırsa kardeşçedir.

Suriyenin durumu, Mısırınkinin bir benzeri, ama daha koyu bir benzeridir. İran ve Irak kendi iç dertlerine düşmüşlerdir.

Rusya, bizi dışardan ve içerden çökertmek için elinden geleni yapmaktadır. Yunanistan, kalbinin bütün gücüyle düşman kesilmiştir.

Bulgaristan, bizden ayrıldı ayrılalı gün yüzü görmemiş, ilkin Alman, sonra Rus tesir sınırları içine girmiştir.

En açık ifadeyle komşularımızın durumu budur. Devlet, bütün iyi niyetiyle bir komşuyu öbüründen ayırmaksızın bölgede sulhün devamı için elinden geleni yapmakta ise de, acı tablosunu verdiğimiz komşuluk strüktürünün de ne yazık ki iç açıcı olmadığı bir gerçektir. Dostluk ve komşuluk hakkı yolundan elden geldiği kadar ayrılmayacağımız tabiidir, ama, belirttiğimiz gerçeği de hiç bir zaman akıldan çıkarmamak şartıyla.

Asıl dostlarımız biraz daha uzakta bulunan müslüman ülke komşularımızdır.

Yakın komşularımızla olan bu durumda bizim pek suçumuz yoksa da sorumluluğumuz yok demek değildir.

Uzun bir süre dış politika bakımından uykuda kalmışızdır. Yeni yeni uyandık. Umulur ki, iyi niyetimiz, kaybettiğimiz mesafeyi kısa zamanda doldurmamızı sağlar.

GELELİM İSRAİLE

Görmek gerekir ki, İsrail, Ortadoğuda bir bakıma küçük bir Avrupadır. İsrail Devleti, avrupalı, amerikalı fertlerden bir araya gelen yeni bir devlettir. Fransada, İngilterede, Almanyada, Amerikada ve İstanbulda doğmuş, oraların iktisadî, kültürel, hatta siyasî hayatına karışmış bir takım kimseler, ırk değişikliği ve iki bin yıl önceki yurt hayali iddiasıyla Filistine gelip orada bir devlet kuruyorlar. Artık bu devleti, bir topluluğun, tabiî gelişmesini tamamlıya tamamlıya vardığı normal ve tabiî bir sonuç kabul etmeye imkân yoktur. İsrail Devletini, görünüş ve iddialar ne olursa olsun, aslında, avrupalıların Ortadoğuyu istilâ edebilmek ve elde tutabilmek için, içinden gönderdiği bir takım kişilerin askeri ve siyasî bir karargâhı gibi düşünmek zorundayız. Avrupa böylece bir taşla iki kuş birden vurmaktadır. Hem, içinden, iktisadî bakımdan memleketi sömürebilecek bir ırkı yavaş yavaş çıkarmış olmakta, hem de tutunamayıp koğulduğu Ortadoğuya, İsrail paravanası arkasında tekrar sokulmaktadır. Onun için bütün gücüyle, gizli veya açık, İsrail'i destekleyecektir. Birinci İsrail savaşında İngiliz ve Fransız uçaklarının ve donanmasının İsrail ordusunu koruyucu kanatlarının altına alması bundandı. İkinci büyük savaşta da, Fransız uçakları ve Amerikan donanması İsraili başarı yolunda iyice desteklediler. Rusyanın Arapları desteklemesi görünüştedir. Ciddi ve tesirli hiç bir yardımı görülmemiştir. İsrail, işte bu özel durumdan faydalanmaktadır. Nasıl olsa Avrupa ve bütünüyle Batı, silinmesine hiç bir zaman göz yummayacaktır. Her İsrailliinin Avrupada veya Amerikada henüz akrabası vardır ve bunlar kendi içlerinden birinin Ortadoğuya bir nevi bir batı akıncısı gibi gitmiş olduğunu düşünmektedir. Yarın İsrail devleti, Ortadoğuda bir imparatorluk halini alırsa, bu emperyalizmin yemişlerinden yalnız israilliler değil, batılılar

da faydalanacaklardır. Ortadoğulu bir devletin görünüşü altında, Batı, Ortadoğuyu yepyeni bir metotla el altında tutma denemesine girişmiştir. En büyük soğukkanlılıkla İsrailin beklenmedik başarılarını bu açıdan görmek gerekir. Yani, bütün Ortadoğunun karşısında olan, gerçekte, yalnız İsrail değil, İsrail görünüşü altında bütün bir Avrupa ve Batıdır. Rusya da danışıklı döğüş içindedir.

Bu gerçekleri insan bilmeli, ama yine de umutsuzluğa kapılmamalı. Batı hangi plandan hareket ederse etsin, yüz milyonluk bir kütleyi köleleştiremiyecektir. Ne kadar kayıp olursa olsun, en sonunda bu topraklar emperyalizmin her türlüsünü çiğneyebilecektir. Er veya geç bu olacaktır. Cezayir bir örnektir. Vietnam bir örnektir. Müslümanlar aralarındaki basit ve köksüz ayrılıkları ortadan kaldırıp bir tek vücut gibi düşünmeye başladılar mı, artık, korkacak bir nokta kalmaz. Acı tecrübeler ister istemez müslümanları bu kopmaz birlik çizgisinde toplayacaktır. Herhalde İsrailin ve onu arkadan destekliyenlerin Ortadoğuda kurmak istedikleri imparatorluk hayali bir gün iflâs edecektir. Yeter ki müslümanlar tehlikeyi iyice görüp birleşsinler ve bir tek vücut olsunlar. O zaman Allah ta yardım edecektir.

Aslında, İsrail de, Batının bu kışkırtıcılığına uymakla büyük hata etmektedir kendi hesabına. Geçici başarılar başını döndürmektedir. Halbuki yarın şu veya bu sebeple Batı kendisini yalnız bırakırsa İsrail için durum hiç te iç açıcı olmaz. Yüz milyonluk kütleyi kuvvetle ezmenin de imkânı yoktur. Üstelik, müslümanlar, her zaman yahudiler için en müsamaha gösteren insanlar olmuşlardır. Rusyada, İspanyada, Almanyada yahudi katliamları olunca kaçanların sığındığı tek ülke, yine müslümanların yurdu olmuştu. Müslümanların içinde asırlarca sulh, refah ve emniyet içinde yaşamışlar, zengin olmuşlar, adeta bu memleketlerin ekonomisini ele geçirmişlerdir. Müslüman ülkelerde öbür ülkelerdeki gibi hiç bir zaman bir yahudi katliamı görülmemiştir. Bu hoşgörüyü unutmamak

lâzımdır. Yahudiler eğer bir intikam almak ihtiyacında iseler herhalde en son öç alacakları insanlar müslümanlar olurdu. Halbuki şimdi yalnız hınç konuları müslümanlardır. Bütün hınçlarını müslümanlardan çıkarmak istiyorlar. Bu eski yahudi gururundan doğuyor. Bu gururun cezasını çekerler. Bunu bir gün anlarlar ama iş-işten geçer. Allah, Kutsal Kitabında, kendilerine verdiği nimetleri hatırlatıyor, bunu inkâr ettikleri her sefer çarpıldıkları cezaları bir bir gösteriyor. Bunu unutmamak lâzımdır. Müslümanlar, Allahın insanlığa bağışladığı bir nimettir. Bu nimetin değerini bilmeyenler, tarih te şahittir ki, belâların en belâsına çatmışlardır. Biz müslümanlar kendi suçlarımızın cezasını çekiyoruz. Ama bize sataşan da kendi cezasını çeker

ANAYASA MAHKEMESİNE DAİR

Anayasa mahkemesi, yeni kurulmuş bir kurum olduğuna göre, bu yıllarda, vereceği kararlar yaşayıp yaşayamıyacağı hususunda önemli bir rol oynayacaktır. Anayasa Mahkemesi, konusu politika olsa da, politik bir kurum değildir. Anayasa Mahkemesi bir ihtisas mahkemesidir, özüyle, bir jüri, bir referandum mahkemesi değildir. Millet Meclisinde ve Senatoda esasen zuhur etmiş bir ihtilâfın çözümünde kanunun Anayasaya uygunluğu noktasından belirmiş ve bir uzlaşmaya varamamış iki hukuk görüşünü birleştirmek, veya birinden birine ihtisas noktasından kesinlik kazandırmak için karar verir. Yoksa, Anayasa noktasından hiç ihtilâf konusu olmamış bir kanun konusunda, sırf o kanun belli bir sonucu vermesin diye, bir nevi, Meclis kararını engelleme kurumu değildir. Anayasa Mahkemesi, siyasî bir denge elemanı olarak

kurulmamıştır. Siyasî bakımdan birbirini dengeliyecek olan, partilerdir. Anayasa mahkemesi partiler üstü bir parti gibi siyaset ortamına karışan bir siyasî organ değildir. Kanunun Anayasaya uygunluğu teknik bir konudur ve Anayasa hukukunun önemli bir dalıdır. Anayasa Mahkemesinin ödevi, açık bir şekilde kanunun Anayasaya aykırılığı ihtimalini önlemektir. Yoksa hiç bir siyasî parti kendi zayıflığını kapatmak için bu özel mahkemeden bir yardım umamaz. Böyle bir durumda, Mahkeme, Anayasanın değil, belli bir partinin kurumu haline gelir ki, beklenen faydayı sağlamaz. Bir konuda eninde sonunda bir partinin sözü olacaktır. Eğer, konmuş usuller çerçevesinde bu görüş beliriyorsa ve hukuk tekniği bakımından da o kanunun Anayasaya aykırılığı söz konusu değilse, yapılacak bir şey yoktur. Yoksa Anayasa Mahkemesi ihtilâfı icat edecek değildir.

Anayasa Mahkemesinin fayda ve gereğini kimse inkâr edemez. Milletvekilleri, çoğunluklar hata etmez demek değillerdir. Demokrasi, söz hakkını ve iktidarı çoğunluğa verirken, çoğunluk diktatoryasını da önlemek için bir takım emniyet kurumlarını da beraber getirir. Anayasa Mahkemesi, işte bu kurumlardan biridir ve bunu sağlayacak tek kurum değildir. Yetkisi ve ödevi önemli olmakla birlikte belli konulardadır ve belli sınırlar içindedir. Bunun dışına çıkamaz. Böyle kurumların yeni kurulduğu ülkelerde bu kurumlardan, nedense, sınır ve yetkisinden fazla bir şey beklenir. Halbuki, bir sınırın aşılması, meşhur filozofun dediği gibi artık sınır tanımamak demektir. Anayasa Mahkemesinden Meclisin çalışmaz ve işlemez hale gelmesini istemek veya ummak boş bir hayaldir ve siyasî başarısızlıklardan doğma ilkel bir serap avcılığıdır.

Cumhuriyet esası hariç anayasayı bile tamamen değiştirmeğe yetkili bir Meclisi her konuda Anayasa Mahkemesinin bağlıyacağını sanmak, demokrasiyi inkâr olur. Anayasa Mahkemesi Meclislerdeki ne azınlık, ne çoğunluk adına ve hesa-

bına çalışır. Anayasa adına ve hukuk tekniği açısından hareket ederek karar verir. Azınlık, Meclisteki kendini zayıf hissediyorsa, yapacağı iş, kolay değil zor yolu seçmektir. Zor yol, Millete kendini sevdirmek yoludur. Milletin güvenini kazanmak yoludur.

Anayasa Mahkemesi, objektif bir mahkemedir, bir vesayet mahkemesi gibi sübjektif bir mahkeme değil. Öyle olsa, o zaman, o demokrasi, güdümlü demokrasi haline gelir.

Hâkimler, bir kanun konusunda oyunu verirken, o kanunun faydası veya zararı yolundaki kendi şahsî kanaatını bile işe karıştırmaz. Sadece Anayasa açısından bakar. Anayasanın verdiği ve tanıdığı yetkiler açısından bakar. Kendi şahsî kanaatını ise seçim sandığı başına gittiği zamanki oyunda kullanır.

Söylediklerimiz, bu yüksek mahkemenin üyelerinden çok, bu yüksek mahkemeden yetki sınırlarını aşan kararlar umanlar içindir. Kendisini demokrasinin vasisi sananlar için. Kendini böyle bir romantizme kaptıranlar için. Kim, millete, kendini yönetme hakkını kendisinin verdiğini sanıyorsa, aldanmaktadır. Dünyanın her yerinde olduğu gibi bu hakkı, millet, bizzat almıştır.

GECE VE YALNIZLIKLA KONUŞMALAR

Akşam, yine de gündüzden parçalar taşır. Görüşmeler, konuşmalar, yüzler, kelimeler geceye karışık olarak gelir. Onun için, akşam, bir şok değildir. Yavaş yavaş inen bir gündüz perdesidir. Fakat vakit ilerleyip gündüzün izleri çekilince, kristal bir cam kesmesinin, gecenin içine düşersiniz.

Ve sessiz bir kuzgun gibi kanatlarıyla sizi örten gece der ki:

-- Gecenin değerini bil, insanoğlu! Namazda Kur'an sesi bile geceleri yükselir. Gece okunan Kur'an, gündüz okunandan daha çok sevap getirir; bu da Kur'anın sözü. Batının da gecesi batmıştır, Doğunun da çağımızda. Alkol, şehvet ve kumar buğusuna batmıştır. İnsanın çağdaki çıkmazı, biraz da, gereğiyle kullanılmamış bir gecenin israfından doğmuyor mu? Çağımızda gece israf edilmiştir, gece israf edilmiştir. Ben, devrinizde, insan derisi tarafından yağmalandım insanoğlu!

Sonra yerinde silkinen kuzgun yavaş yavaş örselenmiş bir kartala dönüşür:

— Ben, büyük yalnızların, ermişlerin gecesiydim: şimdi kalabalıkların gecesi oldum. Çizgilerimi zaptettiler; ekranlara çizildim. Pelerinimden yakalandım. Sesimin kabuğu ele geçirildi. İncim, bir göz yaşı gibi eriyip gitti. Barış ve muştu doğurganıyken, bir savaş aleti oldum.

Her gece böyle sızlar içimde gece. Bir gece, yine Geceyi dinledim dinledim.. Sonra ona dönüp dedim ki:

— Ruhumun ikiz kardeşi Gece, sen de çileni dolduruyorsun. Gecenin içinde bir gece vardır ve sen onu doğuracaksın. Bütün bu sıkıntıların, doğum ağrısı. Işıklardan kaçarak, eski, beyaz, yalnız taş yapıların kıyılarında dolaş. Sıcaklığını o taşlar emsin ki kendine gelebilesin, kendini bulabilesin.

Daha neler söyledim bilmiyorum. Sonra yavaş yavaş, gece, rengini kaybetti. Artık ne beyazdı, ne siyahtı; som yalnızlıktı.

Baktım, gece artık gece değildi. Gecede som yalnızlığı gördüm.

Ah, ben yalnızlığı gördüm, bir ordudan daha güçlü bir yalnızlığı gördüm. Yalnızlık bana bir mısır ehramının duvarı gibi yöneldi ve dedi ki:

— Doğum, batım sana kurban olsun insanoğlu, sen, kalbimin şimşeğine dayanabilir misin? Âdemin yaratıldığı ana bir ben dayandım, başkası değil. Hz. İsanın doğumuna ben şahit oldum, kimse değil. Ashab-ı Kehfin uykusuna karışan bir benim, başkası değil. Ben, Hızırın has eriyim, başkası değil. Ben vahyi taşıyan Cebraili gördüm Peygamberle birlikte, başkası değil. Gece benim sisimdir. Sisimi tuttular, ama beni yakalayamadılar. Bana yaklaştıkça ben geri çekildim. Geri çekildikçe kat kat içime katlandım. Alanım daraldı, ama yoğunluğum arttı. Ve kendimi gelecek zamanların en büyük çocuğuna sakladım. Gelecek zamanların büyük kentlerine o çocukla birlikte gireceğim. Kalabalıklar boyun eğecek buyruğuma.

Sonra Yalnızlık sarardı, sonbaharını yaşadı. Sonra kırmızılaştı, kışın ateşinde yandı. Sonra morardı, sönmüş bir köz oldu. Sonra yeşile döndü, baharı başladı. Sonra duruldu, aydınlandı, beyaz bir yüz kazandı. Sonra simsiyah oldu. En başta gecenin siyahlığından çıkmıştı; en sonra, «siyah nur» dedikleri gizlinin gizlisi oldu. Bu siyah, öbür siyahlığın tam tersi.. Faniliğin yok olduğu alanın rengi. Gerçek yokluğun rengi. Baktım, yalnızlıktan artık ses yok. Onun çok yakınında başka bir hışırtı vardı. Ötelerin ayak sesi, hafif, örtük trampete sesleri...

SALDIRI VE SAVUNMA

İnsanoğlu, elle tutulur maddî haklarını aslanlaşarak savunur da, ruhunun kutlu bildiği değerlerini savunmakta gevşek davranır. Mülkünde başkalarının yapacağı en ufak

değişikliğe köpürür de, ruhunda yapılan değişmelere göz yumar, dayanır. İnsanı değiştirirler, adeta başka bir insan yaparlar da farkında bile olmaz çok defa. Bu türlü değiştirmeye yiğitçe karşı koyanlara insanların çoğu kızar, onu inatçılıkla, ele avuca sığmazlıkla suçlarlar. Çocuk için böyle bir suçlama doğru olabilir. Fakat yaşça şahsiyetini bulma çağına ulaşmış insana kim şekil vermeye kalkışabilir? İstiyerek olan sığınmalar dışında, herkes kendini geliştirir, kurar, yıkar. İyi niyetle bi insanı kendinin istediği şekle sokmak için ikna yolunun dışındaki yollara başvuranlar kendi sınırlarını aşıyorlar, başkasının şahsiyet alanına saldırıyorlar demektir. İnsanları bir takım emrivakilerle kendi çizgisinde, kendi yoluna ve metoduna angaje göstermek, asgari ahlâk çizgisinin altına düşmek demek olur. Had bilmemekten doğan bu türlü saldırıya bir gün susulur, iki gün susulur, ama bir gün gerekli karşılık en şiddetli bir şekilde verilir. Ve bu şahsiyetin en tabii savunma hakkıdır.

Bir fikri, bir iddiası, bir inancı ve bir görüşü olan insan, öbür insanları, zorla, tehdtle değil, en güzel yoldan kendine çağırarak kendine bağlar, yoluna çeker. «Din de zorlama yoktur» hükmü, insan, şahsiyetini kurarken, her türlü korkudan azade olarak kursun ve o görüşe ta yürekten bağlansın diyedir. Savaş, insanların şahsiyetlerine karşı değil, bunların, kendilerini hür olarak kurmalarına engel olan bir takım zulûm ve zorlama kuvvetlerine karşıdır. İnsanın hakikatla hür olarak karşılaşmasına engel olan zor ve kuvvet engellerine savaş açmak gerekir. Bu bir saldırı değil, yine, şahsiyetin savunmasıdır.

İnsanoğlunun ruhu ne satılır, ne satın alınır. Satılır ve satın alınır hale gelen ruh, artık ruh olmaktan çıkmış, eşyalaşmıştır.

İnsanoğlunun ruhu işgal de edilemez. Edilebilir belki, ama

o zaman, ruh kalmamış veya köleleşmiştir. Köleleşmiş bir ruhun da insanlığa ve kendine faydası yok, zararı vardır.

İnsanoğlunun ruhuna problemlerinde yardımcı olmak yolu en doğru yoldur. Bir buhrana düşmüş, bir çıkmaza saplanmış, kuşkulara boğulmuş bir ruhu da durumundan faydalanıp büyülemek veya istilâ etmek firavunca bir iştir. Ama, ona ta yürekten el uzatmak, ona doğru yolu göstermek, ona bu bataktan kurtulması için yardımda bulunmak, peygamberlerin mirası güzel bir yoldur.

Aydınlatma yolu güç ve incedir. Kendisi aydınlanmaya muhtaç bir çok kişinin hiçbir sınır tanımadan herkese bir kalıp vermeğe girişmeleri yanlıştır. İnsanların faydasına değildir. Hele insanların alçakgönüllülüklerini istismar edip kendisini bir uydusuymuş veya kendi çalışması içindeymiş gibi göstermeye kalkışmak doğrudan doğruya başkalarının hakkına bir tecavüzdür. Ve bir gün mutlaka bir savunmayı gerektirir.

İnsan gerçekten şahsiyetli bir görüşün sahibiyse onu söyler, anlatır, insanları ona çağırır, kendisine sevgiyle yürekten inanarak koşanlara da onların şahsiyetlerini örselemeden yardım eder. O koşan insan, hür bir şekilde hakikatı ve şahsiyetini bulsun diye yardım eder.

Halbuki ne görüyoruz? Bir takım yarı aydınlar, kendileri bir biçime girmek ihtiyacında iken, kendi perişan ve ilkel çalışmalarının içinde size bir yer ve sınır çizer, size de danışmadan, emrivaki halinde siz bunu kabul etmişsiniz gibi etrafa yayar durur. Halbuki güçlü olana insan, zaten kendisi koşar. Emrivakiye ve bu türlü küçük oyunlara ihtiyaç kalmaz.

Hakikatı, hep hakikatı söylemek, kimsenin hakkına ve sınırına tecavüz etmemek, kendi işine karışmıyanların işine karışmamak, en basit ahlâk kurallarındandır.

SOLGUN BİR EDEBİYAT

Türkiyede sosyalist bir edebiyat var mıdır? Bu soruya «evet» diyebilmek için, sosyalist şiir, sosyalist roman, sosyalist hikâyeciliğin var olması gerekir. Edebiyatımıza toplu bir bakış, bu alanlara sosyalizmin tam yerleşemediğini ve iğreti olarak eklendiğini, başarılı eserlerini veremediğini gösterir. Sosyalist şairler, hikâyeciler ve romancıların bulunduğu bir gerçektir. Ama, sosyalist şairin şiirinde, sosyalizm, çok defa ya hiç yoktur, ya sızlanış şeklinde vardır veya bir takım unsurlar halinde vardır. Hatta çok defa sosyalist bir şairin gerçeklerle tam ilgisiz, fantezi sıkıntılarını anlattığı şiirleriyle öğünüp durduğu görülür. Sosyalist şair, sosyalist olmayan bir alanın poetik direncinden bol bol faydalanır. Toplumu derinliğine konu alan şairleri hemen hemen hiç yok Türkiyedeki sosyalist edebiyatın. İnsan üzerine de hiç düşünülmemiştir bu şiirlerde. Hikâyeciliğin başarılı olanı da tamamen kişinin ferdî sıkıntılarına eğiliyordu. Genç yaştaki edebiyatçıların kurduğu bu edebiyat akımı, sonradan bir çıkmaza saplandı. Bu hikâyeciliğin isimleri sosyalist oldular, fakat akımlarını sosyalistleştiremediler ve sustular. Romancılık, daha koyu bir sosyalist görünüşteyse de, onun da uzun boylu yaşayacağını sanmak mümkün değildir. Bir kere bu romanlar, etraflarında yapılan bütün propagandaya rağmen sanat bakımından çok zayıf, hatta roman denemeyecek kadar zayıf, derme çatma eserlerdir. Bütün iddialarına rağmen, bu eserlerden bilgisizlik ve kaygısızlık akmaktadır. Ne insana, ne tabiata, ne topluma, ne tarihe yeni bir sanatçının orijinal açısından bakabiliyor bu eserler. Bir insan doğurulamıyor, bir tip yoğurulamıyor. Fikir de, romandaki insan hayatına sindirilmeden, eserin dışında, tutmayan bir çimento gibi kuruyup, çatlayıp yere dökülüyor. Bugün doğum sancısını çeken gerçek türk şiiri, hikâyesi ve romanı doğduğu zaman, bu

bol övgülü, fakat kütleye mal edilemiyen edebiyat sönüp gidecektir.

Zaten sosyalist edebiyat, ya içimizden organik olarak doğacaktı. O zaman gelişerek yaşama şartına kavuşurdu. Böyle bir şey olmadı. Anlaşılıyor ki, türkün duyarlığı, sanat doğurabilecek duyarlığı ekonomiye ilişkin değil. Gerçekten, folklorik edebiyatımızda, bu duyarlığın mahiyeti hakkında bir ipucu verebilecek olan şiir ve masal unsurları, ya aşk, ya kahramanlık motiflerine veya din fonuna dayanır. Ağıtlar, trajik efsaneler, hep bu temalar etrafında döner. Zulme karşı başkaldırma, kahramanlık duygusuyla, hürriyet duygusuyla ilgilidir, ekonomik ezilişten çok. Solcular, «insan» dan ve «tabiat» tan yola çıkarak bir yeni edebiyat doğuramadıkları gibi, yani soyut bir sosyalist edebiyat doğuramadıkları gibi, ilk göze çarpan gerçeklikleri de yanlış yorumlayarak edebiyatlarının temeli yapmışlardır. Böylece ne soyut, ne de müşahhas bir sosyalist edebiyat meydana koyabilmişlerdir. Edebiyatı bütünüyle sol bir tandans içinde gösteren, eserlerin mahiyetinden çok, yazarların şahıslarının eserlerde yansıyan yakınmalarıdır.

Yerli edebiyattan, organik bir şekilde sosyalist bir akım çıkaramıyan solcular, çaresiz daha önce tanzimatçıların ve daha sonraki batıcıların yaptığı gibi Batıya döneceklerdi. Ancak, Batıda olsun, sosyalist ülkelerde olsun, sosyalist edebiyat, uzun bir tarihe malik değildi; bu yüzden, batı tesirindeki bu son yüzyıllar edebiyatı kadar olsun bir taklit kaynağına sahip olamazdı. Batının tesiriyle doğmuş edebiyatın, öbür ülkeler edebiyatı yanında ne kadar cılız olduğu düşünülürse, yine yabancıları örnek alacak bir sol edebiyatın kaderi hemen anlaşılır. Yerli kökten ve zengin yabancı kaynaktan mahrum bir edebiyatın gelişip büyümesine, serpilmesine ve sonuç olarak yaşamasına imkân yoktur. Bütün bu şairler, hikâyeciler ve romancılar yaşamadıkları bir hayatı, hatta ciddi olarak kulaktan bile duymadıkları bir acıyı yazmağa kalkışmışlardır. Bu yüzden sığın sığı bir edebiyat yaldızı

içinde kavrulup duruyorlar. Birbirlerini beğeniyorlar, birbirlerini alkışlıyorlar, birbirlerine nobeli peşkeş çekip duruyorlar, nobel kapanın elinde kalıyor adeta aralarında, ama bütün bu propagandaya rağmen kimseye ciddî olarak varlıklarını duyuramıyorlar. Şimdilik propagandayla yaşıyorlar, eserlerinin gücüyle değil. Yarın gerçek türk edebiyatı yeniden dirilişini yaptığı gün, artık propagandayla da yaşayamıyacaklardır. Yeter ki biz o edebiyatı bir an önce doğurabilelim. Daha doğrusu doğmakta olanı geliştirebilelim. Gelmekte olanın değerini bilelim.

BU TOPRAKLARIN EDEBİYATI

Yeni edebiyatımız, peşin hükümlerden ve taklitlerden kurtulup türk insanına en geniş anlamıyla eğilmedikçe, gerçek anlamıyla bir edebiyat olamıyacaktır. Türk insanı, türk ailesi, köyde, kasabada, şehirde büyük şehirde nasıl yaşar? Dramı ve trajik çizgileri nelerdir? Doğumu nasıl karşılar, ölümde neler duyar, düğünü nedir? Yası ve acısı nereden gelir? Neye kızar, öfkelenir? Felsefesi, hikmeti, metafiziği neyin çerçevesinde döner? Bayramları, din yaşayışı nasıl açılır ve serpilir? Oruç, namaz, camiler, tarikat hayatları yaşayışının bütününde ne gibi bir yer tutar? Hastalıkları, ahlâk yüceliği ve çöküntüsü, ekonomik girişmeleri, inşa iştihası, melankolisi veya dışa dönüklüğü hayatına hangi çizgileri ve renkler verir? Türk insanının iç ağrıları ve iç çağrıları nelerdir? Geçmişe ve geleceğe bakışı ne durumdadır? Dostlukları, düşmanlıkları, kan dâvâları, mitolojisi, folkloru, yabancılara ve birbirlerine karşı tutumları ne gibi farklarla öbür ülkeler halklarınkinden ayrılır?

İşte size düşünce alanı için olduğu kadar ve belki de da-

ha fazla sanat alanı için tükenmez bir malzeme ve tema kaynağı. Elbet, bu malzemeyi yığmakla sanat otomatikman doğmuş olmaz. Sanatçının işi bundan sonra başlar. Bu, sanatçının içine kapandığı bir nevi çile odasıdır, hücresidir. Ondan sonra ilham, aklı aşan üstün bir şuur olarak, bu alandan kendine asıl gerekli olanı seçecek ve ayıklayacaktır. Seçme ve ayıklama eserin doğumu içinde olur. Eser, doğduğu zaman, siz ondan bu malzemeyi koparıp alamazsınız şüphesiz. Öylesine kaynaşmıştır ki, adeta, öz değiştirmiştir. Ama belli belirsiz sezilir topraktan ve ülkeden esere karışan.

Zoraki ve suni olarak sosyalistleştirilmeye çalışılan ve bu yüzden de kansız ve solgun kalan bugünkü edebiyatımızda, işte ufak ve hemen akla gelen bir sıralayışla çizilen bir tablo halinde verdiğimiz hayat perspektiflerinden eser bile yoktur.

Öyleyse edebiyatımızın kurtuluşu sağcı edebiyatın kurulmasına bağlı kalmıştır. İlk ufuk işaretlerini veren bu edebiyat bütün millet hayatını olanca zenginliğiyle yansıtacaktır. Hayatın her yönü, duyarlığımızın her türlüsü, özlemlerimiz, iç yaşayışlarımız bu edebiyatta canlanacak ve anıtlaşacaktır. Geçmiş büyük edebiyatımızla da gelenek bağlantısını kurmayı unutmayacaktır elbet bu edebiyat. Ve yavaş yavaş bu edebiyat büyük millet kütlesine mal olacaktır. Edebiyattan halka, halktan edebiyata gidip gelen ve her gidiş gelişte bir kat daha derinleşen, zenginleşen ve gelişen bir estetik doğurganlık faktörü önemli bir rol oynayacaktır. Bu faktör sanat hayatının can damarı olunca öbür ülkeler edebiyatlarıyla olan ilgi fayda sağlayacak, doğan edebiyatın imtihanını başarıyla vermesinde yardımcı olacaktır. Kur'an ise, düşünce hayatının olduğu gibi sanat hayatının da üstünde ana kaynak olarak ışıklarını saçacaktır. Böylece en mücerret plândan en müşahhas hayat plânına kadar, sanatı besleyen ana kaynaklardan faydalanma mümkün olacaktır. Halbuki, bu

günkü edebiyatımız, bir iki istisnaî çizgiyi bir yana bırakırsak, kendi hayatımızla ilişiğini kesmiş bulunduğu gibi geçmiş edebiyatımızla olan bağlılığını da kurmaya yanaşmamakta, Kur'anın her alanda olduğu gibi sanat alanında da büyük önderliğinden faydalanmamakta, sadece batı edebiyatından medet ummaktadır. İçinde bulunduğu islâm medeniyetinin sanat gücünden yararlanmıyan, geçmiş edebiyatımızı inkâr eden, yaşadığımız hayatla da ilgilenmiyen bir edebiyatın gerçek bir edebiyat olmasına imkân yoktur.

Demek ki, edebiyatımızı yeni baştan kuracak olanlar, Şanı Yüce Kur'anın yol gösterici, ilham doğurucu ışıkları altında, gerek klâsik, gerek çağdaş islâm edebiyatını, gerek klâsik, gerek çağdaş dünya edebiyatını iyice bilen, kendi hayatımızla haşır neşir olmuş, kendi kaderimizin kıyametini yaşayan, bu toprakların öz çocukları olacaktır.

DEVRİMCİLİK SERÜVENİ

Türkiyedeki devrimci, genel devrim kavramının sürekli öncüsü anlamına gelmez. Sayılabilir belli değişiklikleri gerçekleştirerek kapanmış bir devrimi dogma olarak benimsemiş kişidir devrimci. Yani bu görünüşüyle, devrim, «kapalı bir devrim», «kapanmış bir devrim» dir. Bu anlamda tutucuların en tutucusudur devrimci. Yani devrimci, açık bir devrimciliğin değil, belli bir devrimin adamıdır. Zaten yüzyılımızda gerçekleşmesini geleceğe bırakmış ve anlamını gelecekten alacak geniş, genel ve soyut anlamdaki devrimcilik kalmamış, devrimci belli bir devrimin partizanı olmuştur. Sınırları çok

geniş tutulmuş, adına devrim denen genel çağ hareketinin başlangıçta felsefesini yapmaya girişmiş fransız düşünürleri de eninde sonunda belli hareketlerin içine girmiş ve kapanmışlardır. Sartre, marksizme, Malraux De Gaulle'cülüğe irca etmişlerdir fiilen devrimciliklerini. Camus, hareket alanını bırakarak felsefî bir tutuma sığınmakta bulmuştur avunuşu. Böylece, Batıda devrim, marksist devrim demek olmuştur. Türkiyedeki devrim ise, genel devrim demek olmadığı gibi, yer yer marksizme gedik vermesine rağmen henüz tam anlamıyla marksist devrim demek de değildir. Bu devrim, yirminci yüz yıl Türkiyesinin geçirdiği belli bir devrimdir. Bu devrimin karakteristiği, batıcılığıdır. Batının da köküne inememiş, batı yaşayışının dayandığı, hür düşünce, inanç serbestliği, demokratik tavır, fertlerin tabiatı ırgalayıcı teşebbüs atılımı temellerini düşünerek benimseme yoluna bile gitmemiştir. Çünkü, bu noktada, tarihî bir paradoks yatmaktadır. Devrim, batının temeli, şu saydığımız ilkeleri benimserse, yerli düşünce bu ilkelere dayanarak, her şeyden önce batıcılığa saplanmayı kritik edecekti. Kritiği yasaklasa, kritiğin karşısına darağacını çıkarsa, teorik olarak ileri sürülen batıcılığa ihanet olacaktı. Kritik serbestliğini tanırsa ortadan kalkacağına inanan devrim sert baskı yolunu seçince, bu kere, batıcılık adına iddia edilen ilk hedeflere bile ulaşamamıştır. Bu kere, en ufak kritiğe tahammülü olmayan, her getirdiğini son mükemmel biçim olarak kabul eden ve asla bunun tartışmasına yanaşmayan, dogmatik, kapalı bir batıcı devrim tipi doğmuştur. Devrim, bu ölüm kalım paradoksunu demirden vücudunda taşıya taşıya İkinci Cihan Harbi sonlarına varmıştır. Ama, İkinci Cihan Savaşında zafere ulaşan düşünceler, Türkiyedeki bu devrimi de etkisi altına almakta gecikmemiş, 1950 - 1960 arasında, toleranssız kapalı devrim tipinden, daha yumuşak bir batıcılık tipine geçmenin denemesine girişilmiştir. Fakat bu deneme ilk elde başarısızlığa uğrayarak 1960 ihtilâliyle tasfiye edilmiştir. 1960 yılında yine kapalı devrmciiik denemesine girişilmişse de, dünya şartlarının cok

değişmesi yüzünden, dünyayı saran doktrin savaşının tesiriyle, ortadan çekilmiş, daha doğrusu, birdenbire solun çiçeklenmesine, serpilip gelişmesine sebep olmuştur. İşte, bu noktadadır ki, türk halkı bu büyük doktrin tehlikesini sezerek solun karşısına, her türlü imkânsızlık, güçlük ve anlayışsızlıkla savaşa savaşa yeni bir sağ düşünceyi çıkarabilmiştir. İşte şimdi sürüp giden bu savaştır. Solcular, bütün bir batı ve komünist blok tarafından desteklenmektedir. Sağcılık ise ancak kendi imkânlarıyla kurulmaktadır. Sağın tek dayanağı, samimilik, yurt sevgisi, milletin kutsal inancıdır. 1960 tan bugüne kadar sola katılan ve yavaş yavaş marksizmin içinde eriyen devrimciler, bugünlerde sağın bir düşünce gücüne eriştiğini ve sesini millet bütününe olanca ciddilik ve ağırbaşlılığıyla duyurmaya başladığını görünce, adeta müthiş bir telâşa düşmüşler, karşısında büyük bir aşağılık duygusuyla tiril tiril titredikleri marksizmi de şimdilik bir yana bırakarak, kan ve terör istekleriyle, hileyle, tehditle, devlet adamlarına korkular ve vehimler aşılamaya çalışarak, sağın ve islâmın karşısına, bir klan putperestinin bütün taassubuydikilmişlerdir. Bir kere daha kritiğe tahammülsüzlüklerini göstermişlerdir. Bir kere daha marksizmin ekmeğine yağ sürmektedirler. Bir kere daha, hakikatı, değişen şartları, değişen dünyayı görmezlikten geliyorlar. Bir kere daha, asgarî insanlık şartı olan hür inanç, hür düşünce, hür konuşma hakkını çiğnemeğe girişmişlerdir. Yeni düşünmeğe başlayan gençliğin ilk masum tenkitlerine bile ancak neronların ve firavunların gözlüğüyle bakmaktadırlar. Fakat unuttukları bir nokta var: bu sefer karşılarında bir gençlik var. Kendilerine inanmayan bir gençlik var. Bu gençliği ezseler bile, hakikatı ezemiyeceklerdir. Bu fitnelerinin, kışkırtıcılıklarının cevabını Tarih verecektir. Hem de en acı şekilde. Batıp gittikleri zaman neden battıklarını bile anlıyamıyacaklardır. İşte asıl buna acınır.

DEVRİMCİNİN YABANCI OLDUĞU

Türkiyedeki devrimlerin geleceği, biraz da, devrimcilerin kavrayış gücüne veya yoksulluğuna bağlı. Devrimi, bir dogma olarak değil de, tarih içinde bir değişim olarak görebilseler, yeni şartların açısından bir kritiğini yapabilseler, ülkenin gerek sağ, gerek sol doktrinlere neden kaydığını soğukkanlılıkla bir inceleyebilseler, devrimlerin bu çağda düşünce ve aksiyon bakımından nerede durduğunu kavramak için bir emek harcasalar, geleceğimiz için hiç şüphesiz bir çok verimli sonuçlara varacaklardır. Devrimci bunu yapmıyor ama biz onun kavrayış üslûbunu araştırabiliriz.

Devrimci her şeyden önce devrimler üzerine düşünmemektedir. Devrimin düşünce kaynakları nelerdir? Batının hangi ekolüne bağlanabilir? Bağlandığı ekol varsa bu ekolün düşünce tarihi içinde değeri ve yeri nedir? Bu ekolün batı düşünce tarihi içinde gelişimi nasıl olmuş ve bugün nereye varmıştır? Bu ekol yıkılmış mıdır, ayakta durmaktamıdır? İlkeler ve gerçekleştirdiğiyle öbür devrimlerden ayrıldığı ve öbür devrimlerle birleştiği noktalar nelerdir? Öbür devrimlerle karşılaştırılması? Geleneğimizle devrimin barıştığı ve çatıştığı noktalar? Devrim ve aydın? Devrim ve halk? İslâmın karşısında devrimin durumu ve tutumu? Devrimden sapmalar? Devrimin götürdükleri ve getirdikleri? Devrimin insan anlayışı? Bugüne kadar bütün bu ve benzeri yüzlerce sorunun cevabı sorulmalı ve araştırılmalı değil miydi? Devrim üzerine düşünme yanlış mıydı? Elbette değil. Kritik, negatif tavır almak demek değildir. Kritik, esere dahildir. Kritiksiz eser, esen ilk sert rüzgârda yıkılır gider. Çünkü kritik, eseri dış dünyaya adapte etmektedir. Devrimler, genel olarak içtepilerin sonucunda ortaya çıkarlar. Ancak, olayların örsünde ve kritiğin ateşinde pişer ve olgunlaşırlar. Devrimci, bizde, daima devrimin kritiğinden korkmuştur. Bunun

psikolojisi araştırılmaya değer. Benim aklıma gelen ilk sebep, zihin tembelliğidir. Çünkü, kritiğe cevap vermek için veya daha doğrusu kritiği değerlendirebilmek, haklı haksız noktalarını ayırabilmek için zihin cehdi, alnın çizgi çizgi olması gerekecektir. Devrimci bundan kaçmıştır ve kaçmaktadır. Devrimin kritiğini büyük gürültülerle önleyerek düşünme güçlüğünden sıyrılmaya çalışmaktadır. Halbuki, bu, bu çağda mümkün müdür? Doktrınlerin savaş çağı olan bu çağda, doktrinler, düşünceler ve inançlar uğruna her gün bir ırmak kalınlığında insan kanı akıtan bir çağda bu mümkün müdür?

Devrimci devrimin üzerine düşünmediği gibi devrimin kaderini yakından ilgilendiren sağ ve sol doktrinler üzerinde de düşünmemektedir. Sola karşı aşağılık duygusu içinde hayrandır. Sağa karşı da gereksiz bir gurur ve öçle düşmandır. Sola neden hayrandır ve sağa neden düşmandır, bunun sebebini araştırmış değildir. Halbuki iyi düşünse, marksizmin, devrim için bir ikame doktrin olarak çalışmakta ve kendini içten yıkmağa uğraşmakta olduğunu anlayacaktır. Sağ ise, dürüstçe ve açıkça karşı çıkmakta, kendini derleme toplama, savunma imkânını vermektedir. Marksizm, devrim için, yatağına sokulmuş ve zehrini dudaklarında saklıyan bir Kleopatradır. Sağsa, şövalyece düşünce düellosuna çağırmaktadır.

Devrimcinin psikolojisi en katı anlamında dogmatik bir yapı taşımaktadır. Devrimci, devrim ve sağ, sol doktrinler üzerine düşünmediği gibi, batının bugünkü gerçek durumu, batıdaki yeni düşünce eğilimleri, öbür ülkelerdeki gelişmeler, nihayet türk insanının düşünce ve duygu gelişmesi, yaşadığı hayat hakkında da bir fikri yok gibidir. Daha kötüsü bu konuları araştırma kaygısını da taşımamaktadır. Yalnız düşünce tembelliğinden değil, rahatının bozulacağından da ürkmekte, sağ düşünceler önünde mektebe başlamaktan korkan bir çocuk gibi titremekte, hatta böyle bir çocuğun normal olarak duyacağı merak duygusunu da taşımamakta, islâm deyince başına cinler üşüşmekte, islâmın adını duyar duymaz

peşin hükümlerin kalın taş duvarları arkasına çekilmekte...

İnsanoğlu değişikliğin her türlüsünden korkuyor nedense. İsterse kendisi en karanlık bir şart ağının içine düşsün, ona alışmışsa, nedense ondan bir türlü çıkmak istemiyor. İşte, insanları bu türlü geçmişin ve geleceğin dev ve şeytan yataklarından kurtaranlar büyük ve üstün insanlardır. Kahramanlardır.

DEVRİMCİ VE VEHİM

Asıl vehimliler, Sultan Abdülhamidi vehimle suçlayanlardı. Sultan Abdülhamid vehimli değil, geleceği bütün aydınlığıyla gören bir devlet adamıydı. İhtilâlden kuşkulanıyorduysa, Tarih, bu kuşkunun haklı olduğunu göstermiş değil midir? Nitekim, ihtilâlciler, çağın politika dehasını belki de en gerekli olduğu bir dönemde Türk Milletinin hizmetinden uzaklaştırmışlardır. Daha sonra başa geçen ihtilâlciler vehimde tarihin en meşhur vehim kumkumalarına taş çıkartmışlar, vehimleri yüzünden en hafif kritiği bile boğmuşlar, yol gösteren bütün ışıkları söndürmüşler. on yılda bir imparatorluğu batırmışlardı. Sonra, İttihatçıların bu vehmi, türk politika hayatına miras kaldı sanki. Bugün de devrimciler, vehim ekip vehim biçiyorlar, devletin bütün kuvvetlerini, hukuk çerçevesinde yükselmiş yurtsever seslere karşı, sınır tanımaz bir taşkınlıkla hücuma zorluyorlar. Sanki her yanı inler ve cinler basmış. Sanki içimizden her biri öbürünü, öbürünün gücünü bilmiyormuş gibi. Birbirimizi tanımıyormuşuz gibi. İyi sıhhatta olsunlar ha gelmişler.. ha geleceklermiş. İyisi mi hemen onların üstüne baskın yapmalıymış.

Gerçekten, politika alanında iki kişi vehimlidir: tiran ve ihtilâlci. Tiran, zulmünü her şeyden önce kendi vicdanı onaylamaz da ondan vehimlidir. İhtilâlci ve devrimci gençliğinde hep karanlıkta iş göre göre, ruhu, olayları karanlık ve kirli tertipler, kan ve terör açısından yorumlayacak şekilde değişmez bir biçim almış olduğundan vehimlidir. Tiranın en büyük düşmanı ihtilâlcidir, devrimcidir ama çok ihtilâlcinin ve devrimcinin sonradan tiran haline geldiği de tarihin inkâr olunmaz bir gerçeğidir. İhtilâlci ve tiran, bir birine zıt görünüşlerine rağmen, kolaylıkla biri öbürüne dönüşür. Çok defa ihtilâlci, yıktığı tiranın korkusunu ve vehmini miras alır. Bir ihtilâlcinin hayatını anlatan «Viva Zapata» filminde bunun güzel bir örneği vardır. Başlangıçta Zapata, bir köylü grubuyla başkanın karşısına çıkar; bir takım haklı isteklerde bulunurlar. Başkan, bir yandan onları dinler görünürken, öte yandan, önündeki listede Zapatanın isminin etrafını kırmızı kalemle daire içine alır. Zapata bunu anlar ve bir anda başkanla göz göze gelirler. Aradan yıllar geçer, Zapata başkan olmuştur. Ayni sahne tekrar eder. Gelen bir köylü heyetinin içinde ateşli bir genç vardır. Zapata öfkeyle köylünün ismini kırmızı daire içine alırken birden o eski olayı acı acı hatırlar. Bu basit vehim modelini, cemiyetin kompleks yapısına göre dallandırır ve budaklandırırsanız, ihtilâlcinin ve devrimcinin, tiranın vehim tablosunu ve bu tablonun işleyişini elde edersiniz. Roma tarihi, bunun bol örneklerini verir. Yunan trajedilerinde, Şekspirin ve Sartre'in piyeslerinde tiranların ve devrimcilerin kaderi, aşağı yukarı hep bu kompleksin etrafında döner.

İhtilâlci veya devrimci, bir gün devleti yönetir plâna geçince, normal işleyişten adeta huzursuz olur. Olayların hızı, yıkmaya alışmış ruhunu tatmin etmez. Devlet demek, devlet yönetimi demek yapmak demektir. Yapmanın hızı ise yıkmanın hızına eşit olamaz elbette. Ama devrimci bunu anlaya-

maz. Alıştığı hıza kavuşmak için devrimcının elinde tek vasıtası kalmıştır: hayal ve vehim. Derken devrimci, satranç tahtasına, vehminin bütün atlarını ve fillerini sürer. Yeni ihtilâlleri, yeni devrimleri, tiranlaşmış eski ihtilâlci vehimleriyle dâvet eder. Durum bu kerteye varınca da elbet, «şah!» diyen biri de çıkıverir.

Çağımızda vehim, devrim liderlerinden devrimin geniş kadrosuna sıçramaktadır. Bakıyorsunuz üzerinden otuz kırk yıl geçmiş bir devrimin verimi yazar, politikacı, profesör, gazetecisinde de ayni vehim bütün tazeliğiyle yaşıyor. Nerde ülkenin düşünce alanını genişletecek, zenginleştirecek yeni bir düşünce ve ses varsa, orda, devrimci ve ihtilâlciler, devrimin elden gitmekte olduğu gerekçesiyle ortalığı çın çın çınlatırlar. Ülkemizde de bu demagoji cinayeti, İslâma karşı işlenmektedir. O islâma karşı ki, insan, kurtulmasını, yükselme ve yücelmesini eninde sonunda ona borçlu olacaktır bir gün, her zaman ve dünyanın her yerinde.

DEVRİM VE SÜREKLİLİK

Türkiye'nin geçirdiği devrim, «sürekli devrim» tipine uymaz. Zaten, sürekli devrim diye bir devrim de pek düşünülemez. «Sürekli devrim», daha çok bir komünizm terimidir ve umutsuzluğa düşen komünistlerin umudunu tazelemek için kullanılan bir taktik terimidir. Devrim Çin Seddinin inşası değildir ki, yüzlerce ve hattâ binlerce yıl sürsün. Devrim, bir yanıyla savaşa benzer. Savaşlar nasıl eninde sonunda biterse, devrimler de, bir gün gelir, tamamlanmış olur. Devrim, biz

zat özüyle sürekliliğe aykırıdır. Süreklilik gelenek demektir. Devrimse, geleneğe savaş açmıştır. Gelenekleştiği günse, devrim, devrim olmaktan çıkmıştır. Komünizmin uzayan yanı, devrim yanı olmaktan çok, girdiği ülkelerde daha önce Batıya karşı savaşan, fakat tecrübesizlikten dolayı dağınık duran kuvvetleri, önceden hazır bir plânla disiplin altına alabilen yanıdır. Yani politik yanı, savaşçı yanıdır; teorik yanı, prensipler yanı değil. Bu yüzdendir ki, bir çok sosyalist yazar, sosyalizmi, bir devrim olmaktan çok insanlığın geçirdiği yeni bir düşünce dönemi olarak görürler veya göstermek isterler. Sosyalizmi bu kadar geniş anlamda alırsak ortada sosyalizm diye bir şey kalır mı, sanmıyorum. Öte yandan sosyalizm, insanlığın tüm bir değişim dönemi olacak kadar derinliğe ve geniş bir perspektife sahip değildir. Sonra, bütün insanlığın toptan değişimi için ne gibi tarihî şartlar doğmuştur? Böyle bir çağ değişiminin olması için, eski dünyanın inançları, düşünceleri, idealleri hattâ sanatıyla kökten ölmesi gerekli değil midir? Halbuki, gerek batıda, gerek doğuda eskiden gelip çağımızda yaşıyan fikirler ve inançlar yer yer yepyeni bir canlanış, diriliş gösteriyorlar, tazeleniyorlar. Sosyalizm, dünyayı değiştirebildiğinden daha çok, kendisi bir değişime uğramaktadır. Teknik gelişmeler, bir çağ değişimi için yeter sebep olamaz, olsaydı bile, bunun sosyalizm adına yazılmasına imkân yoktur. İnsanlığın, biraz daha içine dalmak için hamle yaptığı fezaların dipsizliğinden Arzımıza, bir yankı veya bir cevap gibi gelecek yeni bir inanç, mantık ve ses varsa, bu asla sosyalizm olamaz. Bizde bir sonsuzluk duygusu uyandıran fezadan ve semadan, sosyalist bir doktrin ilhamı nasıl beklenebilir? Fezaya doğru gidiş, Rönesansla birlikte başlayan ufkî keşiflerin, şakulilik kazanmasından başka bir şey değildir çağımızda; ve bunun doktrinlerle bir ilgisi yoktur. Sosyalizm insanlığın yeni bir düşünce ve hayat dönemi nasıl olabilir, ki Rönesans kadar olsun, insan, sanat, ilim, hayat için yeni bir düşünce ufku getirememiştir. Kaldı ki,

Rönesans bile, bütün genişliğine rağmen bütün insanlık için değil, olsa olsa, Batı için bir çağdır. Büyük bir değişme dönemidir. Bugün Avrupanın buhranı, biraz da, uyanmaya başlayan Asya ve Afrikaya, Rönesanstan çağımıza gelen düşüncelerle cevap yetiştiremez olmasından doğmaktadır. Sosyalizm, karanlıklardan çıkan bu yeni dünyayla Batının karşılaşması sırasında, arada doğan bir seraptır ve belli bir süre sonra kaybolmaya mahkûmdur. Yeni dünyanın rönesansı olma iddiası, serabın gerçeklik iddiası gibi bir iddiadır.

Her devrim, çıkışında gidebileceği sınırları sezdiren bir atılımdır. Gün gelir bu atılım ateşi düşer, devrim kapanır. Sıra, devrimin gerçekleştirdiklerinin yaşayıp yaşamamasına gelir. Ülkenin ölmeyen ruhuna ve yeni şartlara uyan kısımlar yaşar, uymayan kısımlar ölür. Şartlar, gerek devrimin, gerek devrimden kalanların yaşama süresini uzatıp kısaltabilir. Komünist devrimi, İkinci Cihan Savaşından önce kapanmışken, savaş ve zafer, ona yeni bir hız vermiştir. Birinci Dünya Savaşı, Rus Devriminin nasıl başarıya ulaşmasına yaramışsa, İkinci Cihan Savaşı da, yeni bir canlanış kazanmasına ve başka ülkelere sıçramasına sebep olmuştur. Kapanmış devrim, savaş yüzünden bir kere daha açılmıştır. Emperyalizme karşı açılmış milliyetçi bir savaşı, dünyanın iki bloka ayrılması yüzünden komünizm kendi devriminin rengine boyamayı becermiştir. Ama, gerek Ortadoğu, gerek Afrika, hattâ gerekse Lâtin - Amerika ülkelerinde, dünya politikasında temelli bir değişme olduğu gün, sosyalizmin öleceği ve yerli doktrinlerin doğacağı kesin gibidir.

Bizdeki devrim de gerçekte tamamlanmış ve bitmiştir. Bir bakıma savunmaya geçmiştir kendini. Devrimin önünde üç yol vardır: ya, devrim, artık devrim olma iddiasını bir yana bırakarak, gerçekleştirebildiklerinin, Batıda olduğu gibi birer hayat parçası haline gelip gelmemesi savaşına girişecek, ya sürekli devrim iddiasıyla değişmelere devam ederek marksizme dönüşecek ki o zaman, kendisi, sadece marksizmin müjdecisi, yani premarksist bir devrim olarak tarihe karışır,

ya da eski günlerinde olduğu gibi kendini bir dogma halinde ayniyle yaşama ve yaşamasını sürdürmek, realiteye bir devrim olarak saldırmak isteyecek, o zaman da yeni bir ölüm kalım savaşına girmiş olur ki, başarısızlık halinde bütünüyle silinip gider. Devrimi bitmiş kabul edip de gerçekleştirdiklerinden yaşama imkânları olanları yaşatma niyeti ise, oldukça yumuşaklık, itidal ve hoşgörü ister ki, günümüz devrimcilerinde bu tutumdan eser yoktur. Tam tersine; ateş, kan ve terörle yaşamak istiyorlar

DEVRİM VE DEVLET

Devrim, devletin tek doğum kaynağı değildir. Belki devrimlerden doğma devletler vardır ama, devletin kaynakları arasında devrim genel olarak istisnaî bir kaynak sayılabilir. Devlet nadiren devrimin mahsulüdür. Devrimlerin çoğu ise, bir devlet probleminden doğmaktadır. Devrimlerin doğuşu, çok defa devletin bir varoluş buhranı geçirdiği zamana rastlar. Elbette her devrim için bu söylenemez. Ve devrimin tek doğuş kaynağı devlet de değildir şüphesiz. Fakat hemen hemen her devrim, devletle ilgili bir yan taşır. Devlete yönelir, devletle çatışır veya devleti etkiler, devleti sarsar veya devlete yeni bir hız verir. Yani devletin doğumunda ve yaşamasında devrimin payı, devletin devrimin doğmasında olan payından azdır, küçüktür. Devlet eşit devrim değildir. Devrim devlete katılan bir yeniliktir, gelen bir atmosferdir. Devletin kökü daha derinlerde ve milletin bağrındadır. Eski zamanlardan değişe değişe gelir devlet. Devrim, devletin bir döneminde onunla birleşir. Günümüz devrimcilerinin aldandığı en önemli nokta burasıdır. Onlar, sanki devrim demek devlet de-

mekmişçesine hüküm yürütmektedirler. Türkiyedeki devrimler 1923 te başladığı halde, devlet 1920 denberi vardır. Hatta daha gerçek bir görüşle Türk Devleti ta eski vakitlerdenberi devam etmektedir. Hukuk bakımından bile devletin devamlılığı kabul edilerek Osmanlı Devletinin borçlarını Türkiye kabul etmişti. Nitekim iç hukuk bakımından da Cumhuriyet döneminden çok önceki bazı kanunlar, Cumhuriyet Döneminde de yürürlükte kalabilmiştir. Halâ bile o dönemden kalan ve kanun hükmünde olan mevzuattan yürürlükte olanlar vardır. Esasen, bu devletin mahiyetinden doğmaktadır. Bir devlet bıçak kesimi bir süratle bitip öbürü başlamaz. Devletin ana unsurlarından olan ülke ve millet unsurları değişmedikçe ve egemenlik unsuru devam ettikçe, devletin de devam ettiğini kabul etmek gerekir. Rejimler değişebilir, fakat devlet aynı devlettir. Osmanlı devleti, meşrutî idareye geçtiği zaman başka bir devlet oldu denilemez. Çarlık rejimi yıkılmış, yerine komünizm gelmiş, ama devlet aynı devlettir, yani Rus devletidir. Devletin ölümü, doğumu o kadar kolay olmuyor. Fransız Devrimi gibi büyük bir devrim bile yeni, yepyeni bir devletle birlikte gelmiş değildir. Devrimden önce de devlet, Fransa devletidir, devrimden sonra da Fransa devletidir. Çinde de durum aynıdır. Aşağı yukarı bütün devrimler bir devletin sinesinde doğuyor, ona iyi veya kötü, derin veya sığ, az veya çok bir etkide bulunuyor, ama daha köklü temelleriyle devlet de devrime bir etkide bulunuyor. Devrim, devlette değişiklikler yapıyor, buna karşılık devlet de problemleriyle devrime yön veriyor. Genel olarak devlet devrimden öncedir ve sonradır. Devlet süreklidir, devrim süreksizdir. Devlet devrimi masseder ve vücuduna sindirir.

Devletin devrimi aşan bu büyük realitesi düşünülünce, onu, devrimin başladığı ve bittiği iki tarih arasındaki devrim ateşiyle yönetmenin her zaman mümkün olmadığı gerçeği hemen anlaşılır. Devrim dönemindeki sert ve olağanüstü,

demirden yönetimi devrimler bittikten sonra da devam ettirmeğe çalışmak, halkların tahammlünü zorlamak olur. Bir millet, her zaman devrim halini ve hayatını yaşayamaz. Her zaman savaş halinde olamıyacağı gibi. Savaş biter, sulh gelir; devrimler biter, normal hayat gelir. Devlet, ömrü boyunca devrimlerin ağır yükünü taşıyamaz. Devrimin, kendisi içinde eriyip sindirilmesini ister. Devlet, devrimlerle hızlanır veya sarsılır belki, ama geleneklerle, müesseselerin sürekliliğiyle, sulhla, güvenle, haklara olan sayıgyla yaşar. Devrim devlet içindir, yoksa devlet devrim için değil.

Devlet, her şey demek değildir şüphesiz. Diğer bir deyişle her şey devlet içindir denemez elbette. Böyle bir düşünce, bizi, faşizmin ve komünizmin düştüğü yanlışa ve aşırılığa sürükler. Bu böyledir ama, devlet gibi, devrim de, her şey demek değildir. Diğer bir deyişle her şey devrim için olamaz. Dvrim, devlet için, devlet de toplum için, fert için, hak içindir. Devrim de, devlet de Millet içindir. Yoksa millete karşı devrim veya devlet düşünülemez.

DEVRİM VE DOKTRİN

Devrimin, dünya görüşleri ve doktrinler açısından da kritiği yapılınca görülecektir ki, öz bakımından değilse bile biçim bakımından Mussolini tipi kapalı bir sistem halini aldığı için, bugün, bütünüyle bir dünya görüşü ve doktrine susamış türk aydınını tatmin etmemektedir. İki cihan savaşı arasında ayni tipte gerçkleştirilmiş devrimler Savaştan sonra varlıklarını devam ettirememişlerdir. Dünyadaki doktrin veya

daha geniş bir anlamda hayat tarzı bloklaşması, otarşik karakterdeki bu tip kapalı ülke devrimlerine etki yapmaktan geri kalmamış ve bir çoklarını tasfiye etmiştir. Savaş bittikten sonra, türk toplumu da sessiz sedasız kapalı batı tipi devrim sisteminden açık batı hayatı tarzına geçmek için bir hamle yapmıştır. 1960'a kadar bu geçiş denemesi yapılmışsa da, sonradan, yerli sağ doktrinlerle yabancı sol doktrinlerin bu açık hayat denemesinde boy verdiği görülmüş, bu iki doktrin gurubunun karşılaşması sırasında bir ölüm kalım krizi atlatmıştır. Sonra bir hayli yaralanmış olarak bugünlere kadar gelen açık batı tipi dünya görüşü, sağın ve solun kendini kurduğuna şahit olmuştur. İlkin sol büyük bir hızla yayılmış ve sürekli olarak saldırı halinde olmuştur. Sağsa yavaş yavaş, solun baskısı yüzünden kendine tanınan az imkânlardan faydalanarak kurulabilmiştir. Solun tek şansı homojen bir karakter göstermesi olmuştur. Buna rağmen belli bir gelişme ve serpilmeden sonra solun ilerlemesi bariz bir şekilde durmuştur. Sol, yabancı bir ideoloji olarak bu ülkede son sınırlarına varmıştır denebilir. Yerli kültüre dayanamadığı için daha da derinleşmesi ve gelişmesi pek beklenemez. Solun bütün kolladığı, dış politika ve imkânların elverişliliği olacağı gün gibi aşikârdır. O, bütün uğursuz sezgileriyle, bu toplumun kara bir gününü kollamak, o zamana kadar var olabilmek için devleti ve halkı oyalamak politikasına girmiştir. Sağsa, dağınık bir şekilde, çeşitli sağ görüşlerden bir demet gibi bugüne kadar gelmiştir. Sağın tek zaafı işte buradadır. Heterojen bir yapı göstermesindedir. Bu görüşlerden en sağlamı etrafında toplanma mümkün olursa o vakit sağın çok büyük bir çiçeklenmesine şahit olunabilecektir.

Devrimin geçirdiği sessiz, gizli, fakat köklü buhran, bir doktrin buhranıdır. Daha doğrusu, sağ ve sol doktrinler karşısındaki durumunu bir türlü kesin olarak tayin edememesidir. Devrimin doktrin yanı açıkça söylemek gerekir ki, zayıftır. Ötedenberi sağa karşı soğuk bir tavır takınmıştır. Solu da önceleri görmezlikten gelmiştir, şimdi ise, sola her dön-

düğünde marksizmin içinde erimek tehlikesiyle karşılaşmaktadır. Doktrinsiz olmaya da imkân yoktur. İkinci Dünya Savaşı, insanı ta derinlerinden sarsmış, allak bullak etmiştir. Savaş, ölüm, atom, emperyalizm gibi eski ve yeni tesir vasıtalarıyla Savaş ve Savaş sonrası, insanlık için kendini yeniden kurma dönemi olmuştur. Savaş bir doktrinler savaşı olduğu gibi, savaş sonrasındaki bütün gelişmeler de, bu doktrinler savaşının gelişmesinden başka bir şey değildir. Şimdi dünyanın her tarafında insanlar belli bir doktrini seçme ve ona göre yaşama davasındadırlar.

Her çağın bir özelliği vardır. Çağımızın en büyük özelliklerinden biri de, insanların bir doktrin seçmeleri ve ona hayatlarını vermeleridir.

Biz Ortadoğulular, ilk çağlardan beri nice medeniyetler geçirdik. Bu medeniyetlerin ağırlığını omuzlarımızda taşıdık. Bu medeniyetlerin en şerefli anıtlarını yükselttik. Gerekince bunlar için can verdik. Kötü taraflarının da, iyi taraflarının da tesirlerini kanımızda duyduk. Şimdi bunların her yanı ve hele toprak altını dolduran hatıralarının canlanışına şahit oluyoruz. Şimdi, bütün dünya, en ilkel kabileleriyle bile, bir ülkü, bir dava, bir dünya görüşü, bir doktrin peşinde kişarken, davasız, ülküsüz, doktrinsiz, dünya görüşsüz bir hayat tutturabilir miyiz? Hayır, bu mümkün değildir. Ortadoğu insanı, Birinci Cihan Savaşında geçirdiği fikir şokunu atlatma dönemine girmiştir. Şimdi belki yalnız kendisi için bile değil, bir dünya görüşü aranmasına girişmiştir. Ruhlar susuz ve dudaklar çatlaktır. İnsan, bin yıl toprak altında kalmışçasına güneşe hasrettir. Ortadoğu çocukları, bütün insanoğulları gibi 'güneşe doğru koşacaktır. Bu koşuda, bu yarışta en öne geçecektir. Güneşse, Sibirya buzullarında donmuş olan güneş değil, bütün yakıcılığıyla cıvıl cıvıl kaynayan kendi güneşimizdir.

KADER ŞOKU

Avrupa emperyalizminin etkileri başladığı zamandan bugüne kadar Asya ülkelerinde olup biten belli başlı değişmeleri araştırırsak, bugünümüzü daha iyi anlayabilir, gelecek zaman için de daha çabuk çıkış ipuçlarını elde edebiliriz.

Avrupanın birinci etkisi, inancı zayıflatmak olmuştur. Ortadoğuda olsun, öbür islâm ülkelerinde olsun, Çinde olsun, bu inanç zayıflaması, Batıyla temasın belli başlı ortak özelliklerindendir. Bu inanç kaybı, bir medeniyetin öbür medeniyetle karşılaşmasından doğan kaybı, kaçınılmaz kaybı aşmıştır. Daha derinlere indirilirse, tahlil, gösterecektir ki, bu kaybın belli başlı sebebi, bu ülke insanlarının batı medeniyetinin üstünlüğünü görmeleri ve bu üstünlüğe inanmaları da değildir. Bunu nereden anlıyoruz? Çünkü, inanç zayıflaması, yalnız batı medeniyeti hayranlarında değil, onu da aşan daha geniş bir kütlede görülüyor. İnanç tansiyonunun düşmesinde, batı medeniyetinin bir medeniyet olarak etkisiyle birlikte batılıların şuurlu çalışmaları, batı hayranlığı gibi faktörler de bir ölçü içinde rol oynuyorsa da, asıl faktör, batı medeniyetinin bu ülkeleri kuşatan başarılarının kaynağını anlayamamak olsa gerek. Batının neden istilasına uğramıştır? Bunu bir türlü anlayamamıştır doğulu. Tek tek gördüğü batılılar için genel olarak hiç de müsbet not vermemiş, hatta onu içinden küçümsemiştir. Ama ortada bir vakıa vardır. İşte bu batılıya yenilmiştir. Karşı koymak istediği her sefer de yenilmekte ve onun gücü altında ezilmektedir. İktisadî kaynakları onun tarafından göz göre göre sömürülmekte ve kendisi buna karşı bir şey yapamamaktadır. Medeniyetinin üstünlüğüne bir türlü içinden karar veremediği bu insanı, şuuraltından, bir nevi şeytansı bir güç sahibi, modern bir büyücü gibi görmektedir doğulu. Onu bir türlü sevememektedir. Adeta ondan ne alacağı bir şey vardır ve ne de ona verebileceği bir şey. Olsa

olsa tekniği kavranabilir her türlü silahının. Bu da hasbi bir hakikat araştırması için değil de, daha çok, bu batılının saldırılarından korunmak için, ondan kurtulabilmek için. Ama bir kere buna girişince, işin o kadar kolay olmadığını görmüştür doğulu. Medeniyetin öbür yapılarını ve elemanlarını tekniğinden ayırmak mümkün olamamaktadır. O zaman, ne alabilecektir, nereye kadar batıya adapte olabilecektir, taklit onu kurtaracağına büsbütün batıya mahkûm mu etmektedir, anlıyamaz olmuş, bu kader şoku önünde bocalamaya, kuşkudan kuşkuya, kendini salıvermeye başlamıştır. Artık, o, ne eski mutlu doğuludur, ne de yeni batılı. Batı ile doğu arasında sallanan, yerinden oynatılmış, ama yeniden oturacağı sağlam toprağı da bulamamış bir insandır. İnkârcı değil, inançlı değil, sarsılmış bir imanın kuşkulu gözleriyle bakan bahtsız çocuktur o.

Batı, doğunun ve doğulunun bilgi sağlamlığını da yıkmıştır. Yüzyıllarca ayıklana ayıklana kesin hale getirilmiş bilgiler ve öğretim metodları, Batının gelişiyle birdenbire gücünü kaybetmiş, bir ara ikisini birden yaşatma denemesine girişen doğulu bunda da başarıya ulaşamamış, yavaş yavaş kendi kültürünü tasfiyeye tabi tutmuştur. Bu tasfiye ediş te hiç te gönülle olmamış, bu yüzden yeni bilgi edinme tarzına aşkla sarılamamış, bunun sonucunda da, tabii olarak, verimi az, zahmeti çok bir eğitim ve kültür edinme dramı içinde bocalamaya başlamıştır.

İnanç zayıflayınca, bilgi sağlamlığı kaybedilince, kendililiğinden ruh eğitimi diye bir şey ortada kalmamış, bu ülkeler, tarihin az kaydettiği bir ahlâk buhranıyla allak bullak olmuştur. Davranışlar içtimai asgari müştereklerden uzak kalmış, adeta, her şahsa mahsus bir davranış tipi ve felsefesi doğmuştur. Bu, aşırı şahsiyetin ifratının sonucu değil, şahsiyt buhrarnının tefritinin sonucu olmuştur. Sorumluluğun kayboluşu da ancak bu şahsiyet teşekkülüne engel atmosferle açıklanabilir.

Batının etkisi, inancı zayıflatmış, bilgi doğuş kaynağını kararmış, davranış bütününü sarsmış, ahlâkı parçalamış, şahsiyet teşekkülüne engel olmuştur.

Ancak İkinci Cihan Savaşından sonra durum değişmiştir. Bu savaş, Batının zaafını sezdirmiş, batı hayranlığı ve korkusu çökmüş, doğulunun kurtulması için bir ümit belirmiştir.

Şimdi çekilen çileler de o umudun çileleri.

VÂD EDEN DUYARLIK

Ortadoğulu, belki, son iki yüz yıllık batı kültürünün baskısıyla, bilgi sisteminin allak bullak olduğunu, ahlâkın sarsıldığını, inancın zayıfladığını gözleriyle görmüş, bir düşünce, inanç ve davranış anarşisinin içinde yüzdüğüne şahit olmuş, hele bu bozuluşun halktan entellektüele gittikçe hızlandığını tam anlamıyla fark etmiş değildir henüz. Ama bütün bu ruh çözülüşlerine karşılık, çözülmeyen, bozulmayan bir yanı kalmıştır ki, bütün huzursuzluk oradan doğuyor. Ortadoğulunun eskisi gibi kalan yanı, az değişen ve az bozulan, belki konusunda aldanan ve yanılan, ama samimiliğini büyük ölçüde koruyan yanı,tek sağlam kalan yanı, yürek yanı, kalb köşesidir. Ortadoğulunun duyarlığı eski zamanlarda olduğu gibi sürüp gitmektedir. Belki eski şiddetinde değil. Belki eski kültürün yüceliklerinden kopmuş veya koparılmış, ama bu kalb duyarlığı ölmemiştir. Kerbelâ trajedisinin yüreklere saldığı yanıklığın, edebiyatta da Leylâ ile Mecnun hikâyesindeki yaralanışın en belirli modelleri olarak gösterilebileceği bu duyarlık, Birinci Cihan Savaşından arta kalan şarkılarda da aynı inceliğiyle gözükmekte, kaybolmuş bulunduğunu duyurmaktadır.

Batıya karşı, uzun bir zaman devam eden hayranlık veya ezik-lik duygusundan sonra silkinmede, bu ölmemiş olan duyarlık, büyük bir rol oynamıştır. Aicak, bu sefer de, duyarlığıyla kurtulan doğu ve hele ortadoğu düşünce sisteminin ve düşünüş sıhhatının sarsılmış olması yüzünden yeni bir bataklığa saplanır olmaktan kendini kurtaramamıştır. Bu da, sosyalizme saplanıştır. Bir kurtuluş içgüdüsüyle harekete geçen duyarlık, birdenbire sağlıksız zihni, alelacele, dıştan çekici, içten karanlık ve çıkmazlı bir ideolojiye saplayacağına, gün ışığı fışkıran, rutubetten uzak bir düşünce hayatı kurmaya çalışsaydı, ortadoğu insanı, daha bir sağlam olarak yolunu seçebilecekti. İşte, bunun için, bugün, bu ülkelerde, en faydalı çalışma, zengin bir düşünce hayatının doğmasına çalışma olabilir. Korkunç bir örümcek ağı gibi toplumun her katını her konuda sarmış bulunan peşin hükümler ağını parçalayan sıhhatli ve zengin bir düşünce hayatı kurulmadan, söylenecek her söz yarım, atılacak her adım askıntıdadır. Fakat, düşünce hayatımıza bakarsak, göreceğimiz manzara, hiç te iç açıcı değildir. Düşündürücü orijinal kalem kaç tanedir ve bunların seslerini duyurabilme imkânları ne kadardır? Ne yazık ki, itiraf etmek zorundayız, düşündürme ve düşünmeğe engel olan düşünce damarlarının kirli kan pıhtılarıyla dolu düğümlerini sökmeye uğraşan kalem ve kafa sayısı, parmakla sayılabilecek kadar azdır. Hele bunların seslerini duyurma imkânı ise, en ilkel kabilelere göre bile son derece dardır.

Ortadoğulunun duyarlığı, az çok parçalanmadan bütünlüğünü korusa da, ne fayda ki, o duyarlıkla birleşerek sağlam bir toplum hayatının doğumunu hazırlayacak olan düşünce hayatı yok gibidir. Nasıl bir olay olacak ki, kalbin büyük basıncıyla kan bütün damarları tıkayan düğümleri söküp atacak, beyinle kalb arasındaki ilgi kurulabilecektir? Nasıl bir ses, nasıl bir tablo, nasıl bir varoluş dramı, nasıl bir hayat acısı, nasıl bir tarih sıkıntısı, kalbe bu heyecanı verebilecek.

tir? Bilinmez bu soruların kesin cevabı. Ocakların bacalarından nasıl bir duman tüteceği şimdiden kestirilemez.

Şimdiden söylenebilecek tek şey, bizi bir kader şokuyla buralara fırlatan varoluş özü, içinde, bizi seri bir dönüşle, özlenen ve beklenen gelişmenin de önüne bırakabilir. Yeter ki, biz, umudumuzu yitirmiyelim. Şu veya bu olayın etkisiyle hakikattan ayrılmayalım. Hakikatın özü kadere bitişiktir. Biz hakikate sarılırsak, o da kadere sarılır.

Vakit vakti çağırıyor, mağaralar, ashb-ı kehf mağaraları deşiliyor, insan, yalnızlığının, kaderin elinde eridiğini görüyor, kirli kan pıhtılarının bir ömrü var, tamamlanıyor, mekanik hayat gösterileriyle ayakta durduğu için canlı sanılan ölü durup kaskatı kesiliyor ve ölü sanılan yorgun canlı ayağa kalkıyor, diriliyor nasıl olsa.

DÜŞÜNMEK VE DÜŞÜNDÜRMEK

Ortadoğulu, örümcek ağına düşen sinek gibi, bir takım peşin hükümlerin pençesinde kıvranıp durmaktadır. Bu peşin hükümler, genel olarak dışarıdan gelip yerleşmiş ve yanlış bir eğitim politikası yüzünden iyice kökleşmiş bir takım klişelerdir. Çok tekrar edilme veya alışkanlık yüzünden bunların gerçeklikleri üzerinde çoğu insan hiç düşünmez. Bir çok değerlendirmelerin ve uygulamaların temeli bu gibi klişeler olduğunu insan bir fark etse, dehşete düşer. Halktan entellektüele gidildikçe peşin hüküm yüzdesinin düşmesi gerekirken, tam tersine, Ortadoğuda, entellektüele gidildikçe artmaktadır. Bir yazar, bir düşünür, bu peşin hükümlere aykırı bir düşünce ileri sürmesin, bütün basın, akademik otoriteler bile ayağa kalkar, o yazar ve düşünürü en büyük düşman gibi görürler.

Bu böyle de olsa Ortadoğunun bu döneminde, düşünüre düşen büyük ödev, peşin hükümlere amansız savaş açmaktan başka bir şey değildir. Bunu niçin yapacaktır düşünür? Her şeyden önce, hak ve hakikat için. Sonra da insan için. Millet için. Zaten, feragat olmadan, insana, hakikata hizmet olamaz. Hele düşünür, yazarlar, alışılmış peşin hükümleri yıkmak zorunda olunca, göstermeleri gereken feragat ve tahammülün sınırı düşünülemez. Sokratı mahküm eden peşin hükümlerdi. Filozof, biraz taviz verseydi; belki kurtulurdu, ama, iki bin yılı aşan bir ihtişam içinde anılaşamazdı. Eğer taviz verseydi, belki kendi fani hayatı için bir fayda sağlardı, ama hiç şüphe olmasın ki, yurttaşlarına fenalık etmiş olurdu. Yurttaşları bir takım peşin hükümlerden sıyrılmakta daha güçlük çekerlerdi.

Düşüncenin zenginliğini ve düşünmenin derinliğini kaybettiği ülkelerde bu ödev bir kat daha önem kazanıyor. Çünkü bu ülkelerde, düşünce, ya evet, ya hayırlı bir test halini alıyor. İki alternatiften biri, peşin hükümler ağı tarafından, müsbet, öbürü menfî olarak kesinlikle tayin edilmiştir. Halbuki, gerçek düşünce hayatında, evetle hayır arasında bin nüans daha vardır. Bu dereceler kurulmadan düşünce hayatı var denemez bir ülkede. İşte, düşünüre düşen ödev, önce, bu yeni düşünce durumlarını bulmak, sonra da, onları hiç olmazsa, üzerinde düşünülebilir alternatifler olarak kabul ettirmektir. Yani, Ortadoğu gibi ülkelerde, sadece düşünür olmak yetmemekte, bir de düşündüklerini söyliyebilme hakkını elde etmenin savaşçısı olmak gerekmektedir. Düşünmek, düşündüklerinin düşünülebilir olduklarını kabul ettirmek yazarın veya düşünürün, birbirinden ayrılmaz fonksiyonları olmaktadır.

Düşünce konularının evet veya hayırdan ibaret bir test biçimi aldığı ülkelerde, sadece zihni faaliyet bir anlam ifade etmemekte, yankı yapmamaktadır. Peşin hükümler alışkanlığı, her düşüncenin altında bir otorite imzası istemektedir. Esasen düşünür, fikirlerini yayacak vasıtaları bile bulmakta

güçlük çekecektir. İşte, bu gibi sebeplerle, düşünce alanının dışındaki davranışlarla da düşüncelerin desteklenmesine ve duyurulmaya çalışılmasına zaruret vardır. Ancak, düşünür, hiç bir zaman, ödevini unutmamalı, ödevinin peşin hükümleri yıkmak ve gerçeklerin yeni tartışmasını yapmak olduğunu göz önünden kaçırmamalı, asla günlük politikaya karışmamalı ve âlet olmamalı, dünya nimetleri noktasından da, her türlü fayda düşüncesinden, mevki hırsından, şöhret âfetinden, hatta alkışlanmak duygusundan uzak olmalıdır. Bütün bunlar, düşünürün geleceğe bakmasına engel olurlar. Halbuki, o geleceğin kafasının inşasına çalışmaktadır. O, bir beyin operatörüdür. Dikkatini bir an için bile konusundan kaydırırsa beklenmedik felâketler baş gösterir.

Düşünmek ve düşündürmek elbet kolay yol değil. Güç olduğu kadar da, şerefli ve insanlığa yararlı ve yaraşır bir meslektir düşünmek ve düşündürmek mesleği.

İNSAN ORTADOĞULU OLUNCA

Bir insanda inanç tam olmadan, umut yükselmeden o insandan hayat için bir hamle bekleyebilir miyiz? İnancı zayıflamış, umudu kaybolmuş ortadoğu insanının birden bire dirilmesini ve ayağa kalkmasını isteyenler, her şeyden önce onun inanç bakımından dirilmesini istemeli değiller mi? Fakat o idrak nerede? Tam tersine, bütün kalkınmaya engel son kalan inanç kırıntısı imiş gibi bir tavır takınarak, o son iman kıvılcımı da söndürülmek ve bu topraklar tarihî materyalizmin tuzuyla dağlanmak ve kireciyle yakılmak isteniyor.

Bu topraklardaki insanların duyarlığı, zihin hamlesi, binlerce yıl inanca ayarlıydı. Ancak o volla harekete geçivordu

bu topraklarda iman emeği. Kırk yıllık tecrübenin kıraçlığı da göstermiştir ki, inançtan ayrılma belli başlı bir fayda sağlamamış, inadına insanları büsbütün hareketsizliğe veya zaman ve enerji israfına sürüklenmiştir. Halbuki iman zamanın içinde zaman, enerjinin içinde enerji biriktirir, yorulan zamanı ve enerjiyi dinlendirir. Zamanın kendisinde, enerjinin kendisinde değil, onları harekete getiren imandadır hareket sırrı. Zaman ve enerji, bilgi ve tecrübe, inanmış bir şuurun, inşa işinde malzemeleridir.

Biz, mimarı malzemeye irca edenlerin yanlışlıklarını belirtiyoruz.

Biz, ortadoğulunun kendi ülkesinin yeni mimarı olmasını istiyoruz. Rusyanın veya batılıların proleteri değil.

Ortadoğulunun içine korkular salan inançsızlık ve inkâr rüzgârlarının hızı kesilsin diye sesimizi yükseltiyoruz.

İslâma karşı soğukluğunu gidermeye çalışıyoruz ortadoğulunun.

İnancı kuvvetlenirse, sıra bilgi düzeninin, davranış bütününün yeni baştan gözden geçirilmesine gelecektir.

Batıdan, doğudan devşirilmiş kırık ve yıkık ahlâk kırıntıları, yerini sağlam, zengin bir hikmet fonunu arkasında bulunduran üstün bir ahlâka bırakacaktır.

Ortadoğulunun geçirdiği acı tecrübe göstermiştir ki, düşünmeğe engel olan İslâm değil İslâmsızlıktır.

İnsanoğlu, ihtilâlcilik, komitacılık, devrimcilik dönemlerini aşıyor, dirilişçilik dönemine giriyor. İkiyüz yıldır her hareketin sonuncusu olan ve bir hareket ancak yıprandıktan, tazelliğini kaybettikten, fersudeleştikten sonra kendisine geldiğine şahit olduğumuz ortadoğulunun, bu sefer, dirilişçiliğin öncüsü, baş çekicisi ve birincisi olmasını istiyoruz.

Batıdan gelmiş fikirlerin komasında ölüm sularını yaşıyan ortadoğuluların, Kur'an nefesiyle, peygamberlerin nefesiyle dirilmelerini istiyoruz.

Böyle bir nesil gelirse, bu nesiln yapacağı, gerçekleştireceği ekonomik kalkınmanın asgari seviyesi, bütün iddialarına rağmen materyalistlerin, ister onlar sosyalist, ister kapitalist olsunlar, gerçekleştirecekleri ekonomik kalkınmanın azami seviyesinden daha üstün olacaktır. Bir de, inanç, kültür, davranış ve ahlâk üstünlüğünü düşünelim.

Bir bahar sabahı, yeni doğmuş bir güneş kapılara ilk ışıklarını vururken kapını çalmak isterim, ey benim kendini unutmuş kardeşim ortadoğulu!

Kapını çalmak isterim, taptaze ve yepyeni bir insan olarak güne başlaman gerektiğini sana haber vermek isterim.

Topraktan yükselen yeni rahmet kokusunu sana duyurmak isterim.

Masanın üstünde yıllanmış melankolilerin tortusuyla kaynayan şarap bardağını kırmak isterim.

Seni kurtaracak bir dirilişin rüyasını olsun görüp görmediğini sormak isterim.

Kalbindeki azabın hiç olmazsa bir miktarını eski zaman yapraklarıyla dindirmek isterim.

Seni düşünmeğe, düşünüşten kritiğe, kritikten inanca, inaçtan sevince ve umuda çekmek isteyenler olduğumuzu söylemek isterim.

Ben de bir ortadoğulu olduğuma göre, sana söylediğim bütün bunları ilkin kendime söylediğimi bir de sana söyleyerek teselli bulmak isterim.

BİR TRAJEDYA TAHLİLİ

Amerikanın kırk şehrini yangına ve dumana boğan vakanın, yani Martin Luther Kingin öldürülüşünün tahlile değer

çok yanı vardır.

Martin Luther King, ırkdaşlarının bir takım haklar elde etmesi için kültür bakımından taviz vermiş bir liderdir. Hıristiyanlar ve zencilerin de hıristiyanlaşmasına çalışmıştır. Fakat zenci ırkı adına verdiği bu taviz hiç bir şeye yaramamış, başarısızlığa uğramıştır. O, bir noktadan Gandiye benzetilmekte isede, bir noktadan tam zıt bir şahsiyettir. Pasif direniş metodu bakımından usulde ikisi birleşiyordu. Ama, din ve kültür açısından birbirinin tam zıddı bir yol tutmuşlardır. Gandi hıristiyanlığı ve Avrupa kültürünü reddetmiş, memleketinin dinine, kültürüne sarılmıştı. Halbuki M. Luther King, ırkının savaştığı insanların dinini ve kültürünü benimsemişti. Gandi millî olmakta o kadar tezatsızdı ki, Hint mahalli kıyafetini giyiyor ve batı kıyafetini bile rededi yordu. Pasif direniş metodu ise, gerek Hint dinlerinin, gerek Hint sosyal yapısının özelliklerinden doğuyordu. Halbuki batıda yaşıyan siyah ırk, daha aktif bir metod uygulayabilir. Esasen siyah ırk ilkeldir ama aktif ve enerjik bir ırktır. İçinde bulunduğu Amerikan toplumu da pasif direnişi anlıyabilecek sosyal tarihî bir yapıda değildir. Bu bakımdan Martin Luter Kingi Gandiye benzetenler ve onunla ölçmeğe çalışanlar iyice aldanmaktadırlar. Bu ideal kurbanı, batı kültürünün şaşırttığı ve yoldan çıkardığı aldatılmış bir liderdir. Yine de, davasında samimi olması, mensup olduğu kütlenin adına sonunda canını verişi takdire değer büyük bir meziyettir.

Martin Luther Kingin öldürülüşünü dünya basını olduğu gibi bizim basınımız da büyük gürültülerle verdi. Batı dünyasının vermesi olağandır. Çünkü Martin Luther King bir hıristiyandı. Hıristiyanlar, tarih içinde hep ayni paradoksun mahkûmu kalmışlardır: hem insanı öldürürler, hem de tutar arkasından ağlarlar. Bu paradoksa o kadar düşkündürler ki, bu paradoksu dinlerinin temeli yapmışlardır. Hazreti İsanın çarmıha gerildiği lejandını bu psikolojiyle uydurmuşlardır. Batı basınının bu psikolojisi açıklanabilir ama bizim basınımızın

bu konuda bir şahsiyet göstermemesi doğrusu acıdır. Malcolm X gibi gerçekten Martin Luther Kingten çok üstün ve tezatsız bir lider öldürüldüğü zaman hiç sesini çıkarmayan bu basın, acaba müsülman olmaktan çok hıristiyan mıdır? Malcolm X ten metodda ve dinde ayrılan Martin Luther King, nihayet gün gelmiş, onun gibi öldürülmüştür. Demek ki, Malcolm X in haklı olduğu meydana çıkmıştır.

Bu, bir lideri öldürme trajedisinin bir yanı da, solcuların hemen meseleyi istismara kalkışmalarıdır. Amerikalıların zenci davasında haksız oldukları açıktır. Ama Ruslarla karşılaştırılırlarsa bu karşılaştırma Rusya'nın aleyhine neticelenir. Acaba yüz milyon müslüman, esir olarak en ağır baskı altında tutan Ruslar, bir müslüman lideri öldürseler, müslümanlar Moskovayı ateşe verebilirler mi? Veya böyle bir teşebbüs nasıl bir müeyyideyle karşılanır? Macar ihtilâlinin sonucu meydandadır. Bununla birlikte, Ruslar kadar sert davranmıyorlar diye Amerikalılar tarihin hükmünden yakalarını kurtaramazlar. Tutumları Ruslar kadar sert olmasa da kabiliyetli bir ırk olan mazlûm siyah ırka en tabii insanlık hakkını tanımamakla Amerikalılar affedilmez bir hata işlemektedirler.

İnsan bir kere daha hatırlıyor ve müslüman olduğuna hamd ediyor: batı medeniyetinin bu iki ucunun gösterdiği zulûm yanında, Kur'an'ın, bütün renk, dil ayrılığından doğma imtiyaz iddialarını lağv etmesi ne kadar yücedir! Hem köle, hem de siyah ırktan olan Bilâl-ı Habeşinin müslümanlar yanındaki itibarı ne beliğ bir örnektir. Peygamberin «emiriniz başı kuru üzüm kadar küçük bir zenci bile olsa, ona itaat ediniz» hadisi, daha batının hayal bile edemiyeceği bir ilerilik ufkunu işaret etmiyor mu?

Burnundaki sivilceden kıvranan devler vardır. Büyük devletler de az çok bu devlere benzerler. Zaten devlet kelimesiyle dev kelimesi arasında da garip bir yakınlık var. Roma, esirler isyanından ve hıristiyanlarla olan sert mücadelesinden batt Zenci meselesi, Amerikayı batıracak bir mesele değildir am

itibarını oldukça zedelemektedir. İnsanları idare etmek bakımından bir, Rus ve Amerikan İmparatoluklarına bakınız, bir de Osmanlı İmparatorluğunun tutumuna bakınız. Hangisinin üstün ve ileri olduğunu derhal anlarsınız. Bu da İslâmın üstünlüğünü gösteren bir tarih karşılaştırması örneği olacaktır.

KENDİ ADIYLA ÖLMEDİ

Martin Luther King kendi adıyla ölmedi.

Evet bir mazlûm rengin bu mazlûm oğulu, kendi adıyla ölmedi.

Başkasının adıyla öldü Martin Luter King. Bir başka Martin Lutherin adıyla. Hakları uğruna öldüğü halkı ezen, insanlığa katmıyan insanların büyük din önderlerinin adıyla öldü, kendi adıyla ölmedi. Kendi adı, ya dede katında, ya baba katında veya çocukluğunda, vücutsuz kalmış bir ruh gibi kaybolup gitti. Ve o ömrü boyu, kolalı gömleği veya kelebek kravatı boynunda taşıdığı gibi, ezenlere ait bu adı omuzlarında taşıdı. Köleleşmiş bir isimle kölelikten kurtulmaya çalışıyordu. Matin Luther Kingin dramı öldüğü zamandan değil, işte o ismi aldığı zamandan başlıyordu. Boynunda kölelik ve esaret zinciri gibi taşıdığı bu ismi o bir şeref madalyası sanıyordu. Martin Luther Kingin dramı öldüğü zamandan değil, işte bilinmeyen dramı, Dr. Martin Luther Kingin.

Amerikalılar, batılılar, hizmetçilerine ve köpeklerine Romalı asillerin ve imparatorların ismini verirler nedense. Ayni şekilde zavallı zencilere de böyle cafcaflı ve tantanalı isimler verdiler. Martin Luther Kinge de hem kral, hem Lüter dediler. Muhammed Ali'nin kabul etmediği bu ısmarlama parlak adları bazıları kabul etti. Martin Luther King de kendisine ve-

rilen bu ismi kabul etti. O, bu ismi kabul etti ama bu isim onu kabul etmedi ve ezdi. Martin Lutheri taşımağa razı olduğu bu ismi ezdi. Martin Luther King, isminin altında kalarak öldü. Bu isimle birlikte öldü ama kendi gerçek adıyla ölmedi.

Martin Luther Kingin gerçek adı, daha doğrusu olması gereken adı, başka çocuklara, başka zenci çocuklarına takıldı. Onlar büyüyüp tam hürlüklerine kavuştukları gün, kendi adıyla olsun ölmeyen bu adama acıyacaklar. Öldüğü yetmemiş gibi iğreti ve yabancı bir adın ambalajı içinde gömülme gibi bir bahtsızlığa, çift katlı bir bahtsızlığa mahkûm olarak ölen bu adama acıyacaklar. Yine de kendileri kendilerinin hürriyeti ve insanca yaşamaları uğruna ölen bu adam için bir anıt dikecekler, daha doğrusu bir mezar kitabesi yükseltecekler. Ve o kitabenin üzerine şöyle yazılacak:

Kendi adıyla ölmeyen Dr. Martin Luther King.

Amerikalı, 2000 sayfalık raporlarla zenci dâvasının, siyah ırk probleminin sebeplerini araştırıyor ve bunun sırrını bulamadığını bu gün lisan-ı hal ile acı acı itiraf ediyor. Kendi vicdan azabını, bu tarih boyunca ezilmiş mazlûmlara kral ve papa, havariyun ve azizlerin adlarını vererek bastırmak istiyor. İşte Martin Luther King, daha ölmeden önce, batının bu vicdan oyununa kurban gitmiş bir kişiydi.

Hristiyan zencilerin önderi, sağlığında kendi adına sahip olmadığı gibi öldükten sonra da mezar taşına sahip olamıyacak. Ta o mezar taşı ilerde değiştirilinceye kadar. Hemen dikilecek olan bu mezar taşı yine batılılara ait olacak. Onların adını taşıyacak. Böylece, ölen siyah, öldükten sonra da kendisi olamayacak.

İnsanlığın büyük yazarı Faulkner, ne kudretle anlatmıştı siyak ırkın, zencilerin ve kızılderililerin azabını, bu isimsizlik azabını, anlamını bile bilmeden taşınan bu yabancı isimlerin iğretiliğini, sıkıntısını, azabını, kayıtsızlığını.

Batıya karşı bir zırh gibi giymişti bu ismi Martin Luther King. Ama bazı zırhlar zehirlidir. Demirden, vücuda yavaş

yavaş o zırhın zehiri geçer. Martin Luther Kingin ismi de zehirli bir zırhtı ve sonunda kendisini zehirliyerek öldürmüştü. Şimdi o zırh taşıdığı zehirle birlikte bir balmumu gibi eriyerek, kapladığı mazlum ölü vücudunun üstünden akarak toprağa karışacak.

Bir vakitler, saiyahlar Afrikadan Amerikaya gelmişler veya getirilmişlerdi. Geldikten sonra birçoğu zamanla kendi isminden olmuştu. Bir gün gelecek ,ana yurtları Afrikadan isimleri de gelecek. İşte o zaman kendi isimleriyle yaşayıp kendi isimleriyle ölecekler.

YAZI KENDİSİNİ YAZAR

Yazı, kendisini yazar.

Kitap, kendisini yazar.

Bir başka deyişle, kendisini yazan, yazıdır, kendisini yazan , kitaptır. Yazar, gerçek yazar, sanki yazı ve kitap daha önceden varmış da, o, sadece onu ortaya çıkarmaya çalışmıştır. Heykeltraş Rodinin heykeli tarifi gibi. Ona göre, heykeltraş heykeli yapan kişi değildir de, zaten mermerin içinde duran heykeli, mermeri yonta yonta ortaya çıkarandır. Sanat eserinde bağımsız bir varlık tanımanın, sanatçının sorumluluğuna işaret etmenin tartılı bir anlatışıdır bu.

Sanat eserinde olduğu gibi düşünce eserinde de, yazının ve kitabın böyle bir bağımsız yanı vardır. Bu da, hakikatın özelliğinden ileri gelmektedir. Yazar istediğini yazamaz, yazdığı konudaki hakikatın istediğini yazar. Belki de o yüzden hayatı alt üst olacaktır. Belki şahsî faydası o gerçekleri yazmasıyla bir kriz geçirecektir. Ama değil mi ki, o yazıyı veya kitabı yazmayı benimsemiştir, o konuda kendi fayda ve çıkarlarını düşünmeden gerçeği yazmak zorundadır. Öyle yaz-

mazsa, yazılan yazı, yazı olmaktan, yazılan kitap, kitap olmaktan ve yazan yazar, yazar olmaktan çıkar.

Yazılması gereken yazılacaktır. Bir yazar yazmasa bir başka yazar yazacaktır. Çünkü, o konudaki hakikatın ortaya çıkması gereken saat gelmiştir. İnsan önemlidir. Ama hakikat insandan da önemlidir. Nasıl olsa o hakikatın doğum günü gelmiştir. Kaderi doğmak olmuştur. Kimse onun doğumuna engel olamaz. Yazar, içine doğan bir hakikatı, korku veya fayda düşüncesiyle gizlerse, o hakikat başka birinin dilinden doğar. Yazar da hakikatı gizlemenin cezasını başka bir yönden çeker.

Nasıl gerçek romancı, kahramanları gerçek hayatta varmış ve yaşıyorlarmışcasına yazan romancıysa, gerçek yazar da, zaten var olan hakikatları belirten kişidir.

Peygamberler, kendilerine gelen vahyi saklamadılar. Yazarın, düşünürün ve ülkü adamının da hakikatı söylemekte örnekleri, elbette peygamberden başkası değildir. Peygamberlerden kalan miras, bilginin bilgisini gizlemeden açıklaması, yazarın yazısını hakikate ayarlamasıdır.

İnsanın hayatı nedir ki! Zaman içinde bir şelâle gibi düşmekteyiz. Güneş battığı anda kaybolacak bir gölgeyiz. Bir bakıma ölüden daha muallâkta olan bir gölgeyiz. Ölünün geçirdiği tecrübeyi bile geçirmiş değiliz. Bir bakıma, bütün savaşımız, bir «ölü» ye çıkmak içindir. Ama nasıl bir ölüye? İşte bütün mesele burada. Ölmeden önce ölenlerin sırrından bir haberin ipucu da belki burada.

Siz ünlülere bakmayınız. İsimsiz kahramanlar olmasa, ölmeden önce ölmüşler, hakikate kendini adamış bulunanlar olmasa, ne kumandan zafere ulaşabilir, ne düşünür orijinal düşüncesini düşünebilir, ne yazar yazdığını yazabilir.

Yazdığını kendisinin yazdığını sanarak gurura kapılan yazar, artık yazarlığını kaybetmeğe başlamıştır. Otokritik gücünü yitirmiştir. Otokritiksiz eser de kötü eserdir.

Yazı için ilham, hakikatın içe doğmaya başlaması demektir.

İlham gelir ve yazarın kaleminde, yazı, kendisini yazar.

İlham şahsiyete bir çerçeve gibi geçer ve yazarın elinin altında yeni bir kitabın sayfaları çevrilir.

Kitap, kendisini yazar. Böylece, kitabın ilk okuyucusu, onu yazandır. Son okuyucusu yine odur. İlham gelince, yazar, ilhamın arkasından koşar da yine yetişemez. Kolları kırılırcasına yazar. Yazı, yazardan hızlı gider. Kelimelerin ardından yetişemezsiniz bir türlü..

İnsanlar yazıyı bırakırlar da yazara bakarlar. Kitabı görmezlikten gelirler de yazara yapışırlar. Halbuki yazı veya kitap ayrı bir varlık kazanmışlardır. Yazarın sorumluluğu o yazıdaki hakikatların saklanmamasındaydı. O ödevini yapmıştır. Artık söz yazının ve kitabındır. Hak ta onun, şeref te onundur.

ESPRİ KAYBOLUNCA

Ortadoğu insanlarının bir problemi de, aydın denilen tabaka ile halk tabakası arasındaki kesikliktir. Adeta halk kendi dünyasında yaşamakta, aydınlar da kendi dünyalarında ömür tüketmektedirler. Birinden öbürüne geçişte bir ehram düzenliliği yoktur. Halktan aydına, aydından halka geçiş kesiksiz ve sürekli değildir. İki ayrı dil, iki ayrı medeniyet, iki ayrı mantık vardır. İşte böyle bir ortamda, halkın içinden çıkmış düşünürün ödevi büyüktür. Aydınla halk arasındaki bu keskin kopukluğun doldurulması, yumuşatılması, ani patlamalarla veya karşılıklı amansız öç alışlarla toplumun sarsılmamasının sağlanması ona düşmektedir. Fakat en büyük

dram da onun dramıdır. Aydın tabaka, bu istisnai aydına düşmandır. Halk da, kendi dünyasında yaşadığı için, onun fonksiyonunu belli belirsiz sezse bile yardım yapmaktan uzak tır. Bu aydın, bıçak sırtında yaşamaktadır.

Halk, bir yandan aydın tabaka tarafından kültürce ve ruhça kemirilirken, öte yandan geçmiş zamandan kalma son kırıntıların hülyalarında dağlanır durur. Aydın tabaka ise bir yandan Batı önünde kültürce ve ruhça ezilirken öte yandan halka olan güvenini yitirir, adeta ona düşman olur, onun adını ağzından düşürmezken, bile tek düşündüğü ondan öç almaktır. Halkın içinden çıkmış ve kendi ülkesinin dramını sezmiş aydınsa, bir yandan aydın tabakanın ezişi, öte yandan halkla ilgi kuramamanın azabı içinde kıvranmaktadır. Halk bir ruh gibi veya bir orman gibi yakalanamamakta, aydın tabaka ruhu uçmuş beden gibi kıvranmakta veya daha doğrusu kaskatı kesilmekte, gerçek Ortadoğu aydını ise, ruhuyla bedeni arasındaki amansız savaşa sahne olmanın bunalımını çekmekte. Sanki ruh, bedenden yırtılmakta, yüzülen deri gibi sıyrılmakta. Sanki ruh güneşe doğru çekilmekte, vücut, gece tarafından çalınmakta.

Halk bir yandan aydın tabakanın saldığı suda şeker gibi erirken, hep aydın tabakanın kendisini anlıyacağını hülyalamakta, hayallemekte. Aydın tabaka ise, gün gün karamsarlığa ve umutsuzluğa saplanmakta, bunun sonucunda da dış doktrinlerin birinden öbürüne geçerek ani bir kurtuluşu avlayacağı ham hayaliyle avunmakta. Milletin bağrından tek tek çıkmış seçkinlerse yalnızlıktan yalnızlığa çarparak ışıksız bir zındandan çıkış yolu arayan mahkûmlar gibi bir çare peşinde koşmakta.

Asıl azap şurada: Ortadoğulunun esprisi kaybolmuş. O esprinin temeliyle, Ortadoğu insanı arasındaki bağ gevşemiş. Ortadoğulunun esprisizliği yalnız kendisini rahatsız etmekte kalmamakta, batıya ve doğuya sıçrayan absürdite çıtırtıları zaten kendi kendisine kavrulmaya başlamış öbür ülke

kültürlerinin de alevlenmesine yardım etmekte.

Ortadoğu esprisinin kaynağı islâmdı. Arabı, türkü, çeşitli ırkları, çeşitli gelenekleri birbiriyle kaynaştıran, bölgenin faydasını parça parça faydaların üstüne çıkaran islâmdı. Bugün yine ortadoğu halklarını ayakta tutan islâmdır. Fakat batıdan gelen esinti, bu halkları birbirinden ayırmış, bütünleştiren espriyi parçalamıştır. Sanki, arap, ortadoğuda tek başına yaşamakta; sanki biz tek başımıza yaşamaktayız. Esprileri birbirinden iyice ayrı avrupa ülkeleri, dünyanın ve çağın durumundan ötürü zorla bir Avrupa Birliği kurmağa çalışırken, zorla bir Avrupa esprisi doğurmağa uğraşırken, Ortadoğuda suni olarak parçalanmış espri kendi kendisini bütünleme eğilimini belirtir belirtmez, aydın tabakada buna bir başkaldırış görülmektedir.

Bu espri biz istesek de istemesek de doğacaktır. Çünkü: bu espri doğmadıkça, ortadoğulunun varoluşu tehlikede olacaktır.

Ortadoğulu şimdi yarı vardır. Varla yok arasında gidip gelmektedir. Ya tamamen eriyecek, ya tam var olacaktır. Varolabilmesi için kendi gerçek insanını getirmesi lâzımdır. Gerçek insanını getirebilmesi için esprisini yeni baştan kurması gerekmektedir. Esprisini tekrar bulabilmesi için de islâma yeniden bütün canlılığıyla eğilmek zorundadır.

DÖNÜP DOLAŞIP

Çağımız ve dünyamız yeni bir gelişmeye muhtaç. Belki de fezaya doğru açılış biraz da bu psikolojiden doğuyor.

Amerika daha deri rengi ayrımının üstüne çıkamıyacak kadar dar bir ırkçılığa mahkûm. Vietnam gibi küçük bir devleti, hattâ devlet bile denebilir mi bilmem, bir halkı şu veya bu yoldan belli bir sınırla durdurmaktan aciz. Maddî kuvveti mi yok? Var elbet. Ama, manevi gücü yok. Maddî kuvvetine denk bir manevi gücü yok.

Dünyanın öbür yarısına söz ve diş geçiren Rusya, kendi halkı da dahil, bir çok halkı demir bir pençeyle tutuyor. Bir sevgiyle değil, telkin ettiği korkuyla. Yüz milyonlarca insan en tabiî ve en masum hak ve hürriyetlerinden mahrum. Putlaştırılmış liderler ve bir de onların yüz milyonlarca kölesi. Ve arada bir, ikinci derecede putların birleşerek birinci derecede bir putu devirmesi. Fakat en büyük puta kimse dokunamıyor. O yerinde duruyor. Onu devirmeyi akıllarından bile geçirmek suç.

Çin, en büyük bir kin diniyle insanlığa dişlerini biliyor.

Avrupa, ihtiyar despotun son günlerde düştüğü gülünçlükle karışık trajik hezeyanı yaşıyor.

Asya, bir türlü uykusundan uyanamıyor.

Afrika, kaynıyor.

İslâm ülkeleri, batının iki ucu arasında bir sarkaç gibi sallanıyor. Amerikan hayranlığından bir çırpıda bakıyorsunuz Rus hayranlığına zıplamış. Kendi değerlerine düşman demagojik bir mantığın esiri, kölesi. Ağzının yarısı sosyalizmi sayıklarken, öbür yarısı kapitalizmin rüyasını görüyor. En burjuva hayatını yaşıyan sınıf, belki de, en komünist ülküyü koynunda besliyor. Oğullarla babaların kavgası bitmek tükenmek bilmiyor. Evliya türbeleri beat müziğiyle rahatsız ediliyor. Cami kubbeleri, yanındaki diskoteğin şıkırtısıyla çınlıyor.

Zaten yarı çıplak olan Habeşistanda, tam bir talih ironisi halinde talebeler mini etek yüzünden polisle çarpışıyor!

İnsanlar bir bakıma birbirine o kadar yaklaşmış ki, sanırsınız, biri öbürünün içinden geçerek size geliyor; bir ba-

kıma da birbirine o kadar uzak ki, her biri büyük kalabalıklar içinde ve birbirinin yanında birbirinden o kadar uzak ki, neredeyse biri öbürünün dediğini anlamıyor.

Evet, dünya yeni bir sese, yeni bir feragata, insanlara ilk anda çılgınlık gibi gelecek yeni bir oluşa susamış durumda. Bir yerden bir kıvılcım sıçramasın, yangın gibi büyüyecektir o. O nedir? Savaş mıdır, sulh mudur, kin midir, hoşgörü müdür, bir inanç ışığı mıdır, yeni bir hayat tarzı mıdır, bilemem. Ama muhakkak yenidir, yeni bir şeydir. İnsanlığın en eski temeline oturmuş, insanlığın acısını dindirecek yeni bir şeydir. Hem en yeni, hem en eskidir o. Hem en büyük gelenek, hem en büyük inkılâptır o. Yeni bir doğum, bir diriliştir o. Yıkım üstüne yıkım, inşa üstüne inşadır belki. Soy acı, arı sevinçtir belki. Tabiatı yeniden bulma, şehirleri diriltme, insanı yeni bir ürperişle uyandırmadır.

Avrupa belirli belirsiz statükoyu koruma çırpınışındadır. Amerika, dünya ve insan kaygısı bir yana, kendisinin kaygısını anlıyacak kompleks bir ruh idrakinde değildir. Rusya bir barbardır halâ. Komünizmin ufuk çizgisi görünmüştür. terör ve kandır. Yahudiler ne denli dünya güçlerini ellerinde bulundururlarsa bulundursunlar, halâ Babil esaretinin kompleksi içindedirler ve en hafif bir ümanizm cilâsını bile taşımayan bir dünya görüşü ve insan anlayışı içindedirler. Hıristiyanlık, merhamet edebiyatı yapan bir tiran felsefesidir. Korkunç niyetini aldatıcı bir üslûbun içine gizlemiş bir tiranizm. Bütün ümitlerin en son kendisinde toplandığı ilim ise, başını almış fezaya doğru gitmekte, büyük boşluk içinde dağılarak kaybolmakta, adeta dünyamızdan kaçmakta, firarda.

İşte, dönüp dolaşıp senin kapının önünde duruyoruz Allahım, senin yolun olan mutluluk kaynağı İslâm önünde.

YAPRAKLAR ÇEVRİLİRKEN

Tarihin yaprakları çevriliyor. Her sayfa döndükçe, bir ateş rengi, yangın kokusu yayılıyor ortalığa.

Bir bakıyorsunuz, Hazreti İbrahimi ateşe atmışlar. Neden atmışlar? Onları Allaha çağırdığı için. Putlara, insanlara tapmamalarını öğütlediği için. Çağlarını kritik ederek geçici, yalan ve ölücü olanı gösterdiği için. Ölmeyeni, kalıcı ve gerçek olanı gösterdiği için attılar ateşe Hazreti İbrahimi. İnsanlar onu yakmak istedi ama ateş yakmadı. Ateş neden yakmadı? Gerçi bu bir mucizedir ama mucizelerin de hikmetleri vardır. Hazreti İbrahimin tebliği ateşe tesir edecek bir yüksekliğe erişmişti de ondan ateş onu yakmadı. Hazreti İsmailin teslimiyetinin bıçağa tesiri gibi. Hazreti İsmail o kadar teslim olmuştu ki, bıçağın kesiciliğinin ötesine geçmişti. Bıçak neyi keser? Bıçağın kesmesi için azcık ta olsa bir sertlik, bir red, bir mukavemet, bir direniş gereklidir. Hazreti İsmail, Allahın iradesi önünde o kadar yumuşamış, o kadar kendinden geçmişti ki, bıçak kesecek bir şey bulamamıştı. Bıçak, lisan-ı hal ile yükselen bu teslimiyetin dilinden anlamıştı.

Mucizeler başlı başına bir tebliğdir. İnsanlara ve eşyaya tebliğ. O tebliğ eşyaya ulaşınca, eşyanın diretişi kayboluyor ve mucizenin iradesine boyun eğiyor. Eşyanın tabiatında bir değişim yapıyor mucizelerin tebliği.

Derken tarihin yaprakları çevriliyor. Firavun askerleriyle, Hazreti Musa ve ona inananların peşinden gidiyor. Fakat Kızıldeniz yarılıyor, önden gidenlere yol veriyor ve Firavunla askerlerini boğuyor. Halbuki onlar Hazreti Musa ve bağlılarını ayni suda boğmak istiyorlardı. Neden istiyorlardı? Hazreti Musa Firavunun gururunu kırmak istemişti, firavun kavminin zulmünü ortadan kaldırmak istemişti. Onları Allaha ve Allahın yoluna çevirmişti. Onun sesini su duydu, fa-

kat firavun ve adamları gurur yüzünden duyamadılar. Hazreti İbrahimin de nasıl ki sesini ateş duymuştu ama Nemrut ve adamları duyamamışlardı. Nemrut ve adamları ateşi bir vasıta olarak kullanmak istemişlerdi. Fakat ateş zulme alet olmamak için ve hakikatın kılıcı olmak için Hazreti İbrahimin tarafına geçti. Firavun ve kavmi de suyu bir vasıta olarak kullanmak istemişlerdi. Ama su zulme alet olmamak için Hazreti Musanın yanına geçti.

Ve derken tarihin yaprakları çevriliyor. Hazreti Zekeriyayı şehit ediyorlar, Hazreti Yahyanın başını kesiyorlar. Niçin? Onları, sapıklıktan döndürmek, unuttukları Allah yoluna çağırmak istedikleri için. Hazreti İsaya da ayni şeyi yapmak istediler. Ama başarıya ulaşamadılar. Çünkü: zulme verilen müddet bitmişti. Koca imparatorlukları, bir kaç munis müminin sözleriyle yıkılacaktı. Zulme verilen müddet ve mühlet sınırlıdır, bir gün gelir biter, ama hakka, adalete verilen mühlet ebedidir, bitmez.

Ve derken tarihin yaprakları bir kere daha çevrildi. Peygamber kendilerini din ve dünya saadetine çağırdığı için onu öldürmek istediler. Ama Allahın tedbiri, insanın tedbirinden çok üstündür. Allah insanı bir örümcek ağıyla da, bir güvercin yuvasıyla da korur. Sonra Medine, ilâhî bir site oldu. İnkârcılar, puta tapıcılar, mümin kardeş, baba ve oğullarını öldürmeğe geldiler. Ama Bedirde, en keskin kılıçlarla karşılaştılar, inanmışlığın ve meleklerin, yerlerin ve göklerin kılıcıyla. O zaman gözlerine atılan bir avuç topraktan kör oldular. «Attın attın ama sen atmadın, sen atmadın. Allah attı, Allah attı.»

Yapraklar döne döne üstüste yığıldı ve bu çağa geldik. Çağımızda insan yine unuttu hakikatı. Yine gurura kapıldı. Kendi çağının Allahın çağından üstün olduğunu sandı. Yirmi yıl arayla iki dünya cehenneminde yandı. Yine uslanmadı. Yine isyan, inkâr bataklığına saplandı. Yine ateşi ve suyu, müslümanları, müminleri ezmekte kullanabileceğini san-

dı. Şimdi onu deniyor inançsızlar, inkârcılar. Bu demektir ki, Allahın çağrısına kulak tıkıyorlar ve cezayı çağırıyorlar. Büyük cezayı çağırıyorlar. Tarihten bir yaprak daha çevrilirken, korkarım bu sefer, tarihin kalın cildi kafalarına inecek.

ORTADOĞULU

Ortadoğu insanı, zekâsı, hayal edişi, düşünüşü, duyuşuyla, öbür ülkelerin insanından ayrılır.

Zekâsı terkip edici bir zekâdır, tahlil edici bir zekâ değil. Bunun için, daha çok aksiyonda, eser verişte, inşa işinde kendini ortaya kor. Tahlilde, karşılaştırmada, değerlendırmede, kritikte zayıftır. Yaptığını tahlil ede ede yapmaz. Hatta hemen hemen yaptığını hiç tahlil etmez. Yaptığının tahlilini yabancılara bırakır.

Ortadoğulunun zekâsı sezgiye yakın bir zekâdır.

Ortadoğulunun zekâsı derindedir. Ancak şoklarla dışarı vurur. Vecdle en büyük kullanış oranına yükselir.

Zekâ, hayale batıktır Ortadoğuda. Ortadoğulunun zekâsı, şair zekâsıdır daha çok. Büyük savaşlarda yenilmeyen, açıldıkça açılan bir zekâdır. Fakat, alelâde bir haydutun tuzağına da kolaylıkla düşüverir.

Gören bir zekâ olmaktan çok, gösteren bir zekâdır. Görülmesi güç bir zekâdır ortadoğulunun zekâsı.

Duygusu bir duyarlıktır. Duyarlığında yas rengi vardır. Sevinci masumluğa bitişiktir. Üzüntüsü mazlûmluğa.

Savaştan yıkılmaz, gurbetten yıkılır ortadoğulu. En çok gurbete gidecek tarzda ayarlı, gurbetten de ne çok örselenecek bir duyuşu vardır ortadoğulunun.

Hayali, zekâdan ve duygu dünyasından çok, metafizik korkularla ruhtan gelir. Ortadoğulu bir vizyon adamıdır. Hayalleri bir rüya gibidir. Akmayan, fakat kirlenmeyen bir kan rengi vardır hayallerinin.

Bir düş gibi uzar veya dağılır ortadoğulunun hayalleri. Bir hayli şuuraltı yüklüdürler...

Ortadoğu insanının kanına arabın kattığı, düşünce ululuğu, acemin kattığı, duygu yeniliği, türkün kattığı da, davranış üstünlüğüdür.

Osmanlıların o kadar mütevazı imkân ve malzemeyle o kadar büyük bir imparatorluk ve medeniyet kurmalarını bu zekâ, hayal ve duyuş özellikleriyle ancak açıklıyabiliriz. Ama yıkılıştaki ucuzluğu da yine ayni özelliklerin avrupalılarınkinden çok farklı olmasında aramak şartıyla.

Bu demektir ki, en umutsuz olduğu sanılan bir anda, ortadoğulu kendisini yağdan kıl çekercesine bitişin içinden sıyırabilir ve yepyeni bir kuruluşa gidebilir. Ve yine bu demektir ki, ortadoğulu için en iyi durumda bile birdenbire başlayan ve bir türlü durdurulamıyan bir yıkılış ve bir çöküntü olabilir.

Bütün bunlardan da önemli olan, ortadoğulunun ruhudur. Hiç bir insan topluluğunda ortadoğulu kadar, ruh,zekâ, hayal ve duyuş melekeleriyle yakından alakadar değildir. Adeta, Ortadoğulunun esasta sadece ruhu vardır ve bu ruh yerine göre zekâ, yerine göre duyuş, yerine göre hayal olmaktadır. Ortadoğulu hayal ettiği zaman adetâ ruhu vücuttan çıkmakta, ötelere gitmekte ve ötelerde dolaşmaktadır. Düşüncesi de ruhun kendini ifşa edişi gibidir. Duyuşu da ruhun ağlayışıdır, gülüşüdür.

Büyük peygamberlerin yurdudur Ortadoğu. Büyük viz-

yonların iklimidir. Sürekli bir mucize toprağı gibidir. Onun doğumu insanlığın doğumu, onun ölümü insanlığın ölümüdür.

İmanın en yücesi ve en köklüsü de, inkârların en şiddetlisi de bu topraklarda görüldü. Ruh, müsbet gelişmede de, menfi gelişmede de en büyük çizgisini bu topraklarda çekti. Öbür bölgeler, Ortadoğuya göre ruhça hadım edilmişçesine fakirdir. Ortadoğuysa ruhça zengindir. İflâs ettiği zaman bile. Zenginliği de eşsiz, iflâsı da.

Biz en kötü çağına çattık Ortadoğunun dense yeridir. Çünkü şimdi biz Ortadoğuyu kendi elimizle Ortadoğusuzlaştırıyoruz. Onun ruhunu avrupalının ruhu gibi hadımlaştırıyoruz. Onun için, şu yukarıda çizdiğimiz ortadoğulu tablosunu batılaşmış aydınlar arasında bulmak güçleşmiştir. Ama halkın arasında belli belirsiz, daha doğrusu derinlerde ayni tablo yaşamaktadır. Yeter ki o tabloyu bulup ortaya koyabilsin insan.

İDDİANAME

Ayağa kalk sanık. Ayağa kalk gölge. Ayağa kalk ölü. Ayağa kalk insan. O mirası ne yaptın? Sana bırakılan mirası ne yaptın? Ayağa kalk insanlık. Sana bırakılan mirası ne yaptın? Yüzlerce medeniyet, bütün dünyayı, ölülerin hatıraları da dahil bütün bir üstün yaratık tarihini, bir kaç inkârcının, bir avuç madde tapıcısının eline bırakacaksın diye mi geçti? Alınlarından ter bunun için mi aktı? Allahın verdiği üstün kabiliyetler bunun uğruna mı harcandı?

Dünün hasta sayıklaması çağımızda terör şafağı kesildi. Dünkü çağda söylenemeyen, bugünkü çağda kanun, dünkü kanun, bugünkü çağda suç oldu. Halâ taş örtülerin altında kıv-

ranıp duracak mısın? Ayağa kalk insandaki kurban. Açıl insandaki kitap. Kop insandaki çığ. Yüksel insandaki su. Kabar insanın kalbindeki deniz.

Dün bir söz söylemek için bir ömür düşünürlerdi. Şimdi bir sükût için bir ömür düşünmek lâzım. Konuş ilâhî kelâm, sus insan gevezeliği. Uzaklaş ham insanın patırtısı, yaklaş olmuş adamın sessizliği.

Göğün armağanı nimet ne haldedir? Eskiden nimetin kaynağı, hamddi, şükürdü, duaydı, alınteriydi. Şimdi faizdir, kumardır, hiledir, «havadan düşme kâr» dır, zorbalıktır. İşte yirminci yüzyılın nimet kaynakları...

Ya yarın? Yarın nerededir? Yarını düşünmek mümkün müdür? Yarının başına, atomlar, hidrojen bombaları, gaz bombaları, napalmlar asılıdır. Yarının başına hiçlik değil, yokluk asılıdır. Doğan çocukların başına korkunç devlerin kılıçları asılı. Daha ilk gördüğü gün ışığına gülümserken, çocuk, bilir mi ki, bu güneşli göğü kapatacak kadar yoğun bir uçak karartısıyla bir gün sonra bir baskın, bir hava baskını başlıyabilir. Çocuk bunu bilmez ve iyi ki çocuk bunu bilmez.

Ayağa kalk sanık. Ayağa kalk tarihin içine sığınmış karanlık adam. Ayağa kalk insanın zekâsını yoldan çıkaran şeytan hızı. Kalk ve söyle: insanlar bu hayatı hakketmiş olsa bile, hayvanların, nebatların ve taşların suçu nedir?

Ayağa kalk Batı. Beş yüz yıllık çalışmanın sonucunda insanlığı nereye götürdün, farkında mısın? Ayağa kalk Doğu. Beş yüz yıllık uykudan sonra uyanmaya başlar başlamaz, uyurgezerler gibi ayaklarının seni nereye götürdüğünün farkında mısın? Batının üzerine yürürken batılılaşmaktasın Geçmişini inkâr ederek zamandan bir gelecek umuyorsun. Yarısını inkâr ettiğin zamanın öbür yüzünden bir güler yüz beklenemiyeceğini idrak edemiyorsun. Belki de Batının da tek kurtuluş ümidi sen iken, o ümidi bizzat sen batılılaşarak mahv ettiğinin farkında mısın?

Gök ayni gök, güneş ayni güneş, ay ayni ay, yıldızlar ayni yıldızlar, ama insan değişmiş ve değişmekte. İyiye giden yanları da yok değil, ama kötüye giden yanları baskın. Sodom Gomore bir toz bulutunun içinde kayboldu ve insanlık kurtuldu. Ama, yeni insanlığın kurtulması için ne toz bulutu kâfi gelebilir, ne kasırga: Tufanı aşan bir şey lâzım. Hem de iyi cinsten bir şey. Bir kalb tufanı belki. Bir şehit kasırgası, bir merhamet buiutu. Bir hakikat harmanı.

Ayağa kalk akıl. Duyguyu köleleştiren akıl. Duyarlığı makine rengine boyayan, madenileştiren akıl. Ruhu kurşuna dizilme duvarına yaklaştıran. Ruhu çarmıha geren. Ayağa kalk ve müdafaa et kendini. Hiç bir müdafaanın fayda etmediği bir çağda kalk ayağa ve kendini müdafaa et yirminci yüz yıl aklı.

Ayağa kalk yirminci milât yüz yılı, yüzünü karartan veya kızartan akışlardan bir haber ver. Hangi habere gebesin, onu haber ver. Kısır mısın, verim kaynağın kurumuş mudur, beklediğin bir soluk var mıdır, umutlu musun, yeni bir insan anlamına gebe olmak umudundan mahrum musun?

YARA

Dünyanın yeniden inşası için, bir kez daha yıkılması gerekli midir? Biz, dünyanın, bir kere daha yıkılmadan yapılması gerektiğine inananlarız. Daha doğrusu, dünyanın bir kere daha yıkılmaması için, yapılması gerektiğine inanıyoruz.

Dünya, bir kere daha yıkılmadan yapılma imkânını kendi içinde taşımaktadır. Biz buna inanıyoruz.

Insan ölmekten sonra nasıl dirilecekse, ölmeden de dirilebilir. Biz buna inanıyoruz.

Ölmeden önce ölmek ve dirilmeden önce dirilmek. Biz buna inanıyoruz.

Batı, başkasının köleleşmesinde, uşaklaşmasında buluyor kendi efendiliğini. Marksist, başkasının ölmesinde buluyor kendi yaşamasını. Biz, başkasının yaşamasında buluyoruz kendi yaşamamızı. Başkasının efendiliğinde buluyoruz kendi efendiliğimizi. Başkasını yaşatabileceğimiz sürece yaşayabileceğimizi, başkasını efendileştirebildiğimiz sürece efendileşebileceğimizi biliyoruz.

Batıya göre, Sartre'ın dilinde formülünü bulduğu gibi, «başkaları cehennemdir». Bizse, başkalarını cennetleştirmedikçe kendimizi cehennemleştirdiğimizin farkındayız.

Batı, kendisini bir türlü «romalı» duygusundan kurtaramıyor. Ona göre, sanki, batılı Roma vatandaşıdır, hürdür ve efendidir. Bütün dünya da esir ve köle. Batılının ruhunda daima bir romalı yatar. Hıristiyanlık, Romayı öldürememiş, tersine, batılının ruhuna geçirmiştir. Şuuraltına itmiştir onu. Marksizm de, Spartaküs isyanının, esirler başkaldırmasının ideolojik çığırı.

Şu dünyada ne kadar çok eski duygu yaşanıyor! Bernard Show'un «İnsan, Üstün İnsan» piyesinde olduğu gibi, insanları,çağın zarından soyup tarihî birimlerine irca ederseniz ne göreceksiniz: İsrail ayni İsraildir. Hazreti Musaya isyan eden, ifratla tefrit arasında gidip gelen, Mısır köleliğinden Babil esaretine, esaretlerden amansız hınçlara gelip giden ayni İsrail. Altın ayni altın ve altını elinde tutan İsrail, ayni İsrail. Batı, dişleri dökülmeye yüz tutmuş, yüz çizgileri iyice artmış, ihtiyarlığından elinden kamçıyı düşürmeğe başladığı halde halâ esir kamçılama zevkinden kendini mahrum etmek istemeyen ayni romalı. Amerika, evden kaçan ve sonra eve dönünce evi de handiyse sefahatına boğacak olan ayni «müsrif

oğul». Ruslar, vahşetin kızıl bandı arkasına saklanmış barbarlığın kasırgası.

Yeni bir dünya inşa etmek için dünyayı yıkmadan bu duygu düzensizliğini giderecek bir inanış akımı gereklidir. İnançtan daha çok insanın ruh derinliğine inecek hiç bir realite yoktur. İnanç kadar ruhu arıtacak başka bir öz bulunamaz.

Şüphe ukdesi, itimatsızlık tümörü arta arta bütün insanlığın ruhunu bir kanser ağacı gibi kavramış. İnanç ancak uzanabilir şüphe yuvalarına ve o yuvaları ancak inanç bozup arıtabilir pıhtılardan, tortulardan.

İnanç ışıktır. O gidebilir ancak ruhun en karanlık boşgelerine.

İnsanlığın ruhunu, çözülmez bir yara gibi sarmış bu tarihî kördüğümleri bir iskender kılıcıyla ikiye bölmeden yeni bir dünyanın inşaası ne mümkün!

İskenderin kılıcı inançtır. Ve değişim ruhta olacaktır. Ruhta, sonra maddede.

Biz biliyor ve inanıyoruz ki, insanın ruhundaki bu kördüğümleri ikiye biçecek kılıç, islâm inancının kurtarıcı ışıklarıdır.

Yara deşilsin bir kere, iyileşmesi kolay olacaktır.

Yarayı deş, fakat kendini ölüme sürüklemeden; kördüğümü kes, ruhunu kurtararak fakat. Ve mümkünse dünyayı yap, ama yıkmadan insanoğlu!

SU

Bir kızgın çölün ortasında kendimiz ve yolunu kaybetmiş olanlar adına «su, su» diye bağrırken. bazan da suyun ateşiy-

le yarı serap hayaliyle suyu yakında görürken, ufkumuza yalancı ve gerçek su vahalarından kemerler, kubbeler çizilirken, şeytan kulağımıza fısıldar: «su diye bir şey yok! Var olan sadece bu çöldür. Çölün güçlükleri, sana su denen bir vehmi hayal ettiriyor». Siz bir an için verecek bir cevap bulamıyorsunuz. Bir cevap vermek istiyorsunuz ve etrafınızı çeviren çöllerden bir yardım bekliyorsunuz. Fakat çöl, ateşler içinde kavruluyor ve sizi güneş bir kere daha bütün gücüyle yakıyor. Fakat siz, kafanızı iki elinizin arasına alınca, doğduğunuz ve çocukluğunuzu geçirdiğiniz kasabayı, orada gümüşten bir kılıç gibi, zamanı ve havayı yararak düşen buz örneği aydınlık suları hatırlıyorsunuz ve kendi kedinize, «hayır, hayır. Ben, suyu görmüş ve tatmışım. Ben suyu avuçlamış ve kızgın alnımı onun aydınlık bağrına dayamışım. Ben boydan boya suya dalmışım. Su, kızgın çölün verdiği, geriye doğru işleyen bir vehim olamaz. Su, nasıl geride bulunuyorsa, ileride de vardır. Şu ufkuma çizili gördüğüm, suyun kendisi olmasa da, bir serap çizgisi de olsa, su vardır ve belki orda değilse, biraz daha ötededir. Bu çölü aşarsam, ötede suyun müjdesi yeşillikler başlıyacaktır». Siz böyle böyle düşünerek, şeytanın içinizde fethettiği toprakları geri alıyor ve insan kardeşlerinizle çağın çölünü yavaş yavaş aşıyorsunuz. İçinizden «su, su» diyerek ölenler olduğu gibi, yine suyun hasretinden belki suyu inkâr edenler, su ihtiyacını ateşte kızmış kumla gidermeğe çalışanlar çıkıyor. Ama sizinle birlikte suyu unutmayanlar ve suyu hatırlayanlar, ilerdeki vahalara inananlar, bu sizi saran ölüm şartlarının suyu görür görmez dağılacağını, havayı ifade edilmez bir canlılık ve diriliş renginin kaplıyacağını bilenler birbirine dayana dayana, birbirine dayanma gücü aşılaya aşılaya ilerliyorlar. Şeytan hiç yanınızdan ayrılmıyor, sizi durmadan yokluyor, en zayıf noktalarınızı durmamacasına arıyor ve uğursuz fısıltıyla bütün gerçek bilginizi, inancınızı, umudunuzu yıkmak, soluğunuzu kesmek ve hayat takatınızı tüketmek istiyor. Ama siz yalpalasanız bile

asla yolunuzdan geri kalmıyorsunuz. İçinizden bir ses, en doğru saat gibi, suyun belireceği vakti haber veriyor. Su vardır, biliyorsunuz. Su sizi çağırıyor, duyuyorsunuz. Önünüze vakitsiz çizilen su hayalleri zaman zaman silinse de, bu hayalleri bir müjdeci gibi size haberci gönderen suyun çağıltısı kulaklarınızda yankılarını yapıyor. «Ey göz, diyorsunuz kendi kendinize, acele etme ey göz. Kulak şimdilik senden daha keskin. Acele edip bizi umutsuzluğa düşürme. Su vardır ama ona varmak kolay değil. Ona bu çöl gibi nice çölleri geçtikten sonra varacağız. Boyuna ufkuma vaha resimleri çizme. Ben suyun resmine değil kendisine doğru koşuyorum. İçimizde bu çölü aşamadan yere düşenler bile olsa, dudaklarımızda suyun şarkısı köpük gibi sönse de, içimizden eninde sonunda suya ulaşanlar bulunacak ve çocuklarımız suya kavuşacaklar, ebedî olarak suya gark olacaklar. Ey göz, kulağı dinle; ey kulak, kalbin izini bırakma; ey kalb, kafanın buyruğunu ölç ve biç. Ey kalb ve kafa, ruhun derinliğindeki su yedekleriyle dayan, sabırdan su akıt, sabır kayalarından su indir».

Bu insanlığın hikâyesidir, çağın ve yer yer tarihin hikâyesidir. Çölün en kızgın bir vaktinde bulunuyoruz. Şeytanın en güçlü ve en sevinçli, yenileceğimize dair en umutlu olduğu bir vakitteyiz. Ama, işte insana bağışlanmış ilâhi armağan burada kendini gösterecek, bu noktada yardımımıza koşacak. Biz sabr ettikçe, ateş çölleri altımızdan kayacak, bir sürüye rastlayacağız, aziz çoban, arı duru süt sunacak, en beklemediğimiz yerlerde yerden fışkıran pınarlar göreceğiz ve en güzel bir takvimden yapraklar olan bizler, ilerliyeceğiz. Seraplar ve hayaller bitecek, çöl yorulacak, güneş kızgınlığını kesecek ve artık gerçek olan yeşil vahaların çizgilerini göreceğiz. Su çağıltısını duyacağız. Suya varacağız.

UYARIŞ

Gözleri korkuyla büyümüş bir kavmi, bir halkı uyarmak demek bir bakıma onun korkusunu arttırmak demektir. Evet, korkudan kurtarmak için korkuyu arttırmak. Daha doğrusu, korkuyu değiştirmek. Bir bakıma daha şiddetli bir korkuyla değiştirmek. Ama bu yeni korkunun yanında, bitişiğinde bir sevgi duruyor. Öbür korkunun yanındaysa inkâr. Bu iki korku arasında soylulukla soysuzluk arasındaki fark cinsinden bir fark vardır. Kara bir korkuyla bal rengi bir korku farkı. İnsandan korkmakla Allahtan korkma farkı.

Uyarıcılar, insan ruhundan, başka insanlardan ve eşyadan korkmayı koğar ve onun yerine Allahtan korkmayı aşılamaya çalışırlar. Öbür kavimlerden, tabiattan, kendi içinden gelen hayaletlerle sarsılmış bir halk, henüz tarihini bütünüyle tüketmemişse, Uyarıcının şu sesini duyar kulaklarında: korkunuz!

Uyarıcı, müştulayabilmek için başlangıçta korkutacaktır. O korku imtihanını veren ruh, müştuya yuva olma hakkını elde etmiş demektir.

Uyarıcının aşıladığı yapıcı bir korkudur. Korku yıkıntılarından kurtaran bir korku. Sevinç aratan, müştu çağıran, zafer umduran korku.

Uyarıcının sesinin yükselmesinden duyulan korku, asında korku olmaktan çok bir ürperiştir. İnsan sezer, bir değişme olacaktır, ürperti gelecek zamanın ürpertisidir. Ürperiş, insanı yeniye ayarlamaktadır, eskiden koparmaktadır. Yeni gelen, verdiği ürpertiyle, eskiyi kritik etmiştir insanın ruhunda.

Hazreti Yahyanın sesi, kavmine bütün suçlarını bilmelerini, o suçlardan korkmalarını sağlamıştı. İşte Hazreti İsa müjdesini bu uyarışın üzerine bina etti.

Bütün uyarıcılar, birbirlerine böylece tarihin içinden el

uzattılar. Birinin uyarışı, öbürünün uyarışıyla katmerlendi. Birinin ürpertişi öbürünün örneği oldu.

Bu insanlık, yalnız ilk çağlarında değil, sonraları da Ad ve Semudun, Nuh, Lût kavimlerinin uyarışa kulak asmayışlarının acı sonucunu duydu, dinledi. Bunlar, uyarışa uymamanın sembolleri oldular.

Çağımızda uyarma ödevi, müslüman öncülerindir. Bu öncüler, müslümanları ve bütün insanlığı uyaracaklardır.

Bilim, düşünce, sanat, din, ahlâk alanında uyarma.

Uyarma, ülkelerin üstüne göksü bir çerçeve gibi iner. İnsan ondan korkar ilkin, fakat yine de onun bu dünyayı aşkın kaynağını az çok bilir.

Çağımızda büyük ateşler yanmış, olaylar, eşya değişimleri kendi diliyle insanlığı uyarmıştır. Şimdi sıra, insanın insanı, açık ve seçik uyarmasına gelmiştir.

Şimdi bir kere daha sıra uyarmaya gelmiştir. Geriye dönüşsüz bir gelişmenin başında, insanın içindeki yıllanmış putatapıcılık kuşkularını arıtacak bir uyarmaya.

Kitaplardan kitaplara, ruhlardan ruhlara sıçrayan bir uyarış kıvılcımına sıra gelmiştir.

Çan, ruhu yaralar durur. Ezanın uyarışına sıra gelmiştir.

Uyanış, bir uyarış sonucunda olursa verimlidir. Yoksa, uyarışsız ayağa kalkan, çağın korkusuyla boğulabilir. Ama, uyarıla uyarıla uyanan tam uyanmıştır.

Bir ölü gibi çağların kıvrımında katlanıp kalmış olan insanlık, bir uyarışla uyanırsa, geri dönüşsüz, batmasız bir dirilişe doğru gidecektir. Ricat yolunu kapayan uyarıştır.

Peygamberimiz, ricat yolunu kapamıştır. Kur'an, uyarışla ve müjdesiyle ricat yolunu kapamıştır. İleriye çevirmiştir insanı.

Şimdi yeniden çağımızın içinde, Kur'anın «ey örtülere bürünmüş olan! Kalk ve uyar!» sesi çınlayacaktır.

İSLÂM VE ÖTESİ

Bir düşünürsek, geçen yüz yıllara göre nereden nereye geldiğimizi görür ve bir bakıma dehşete düşeriz. Eskiden atalarımız düşmanla ancak cephede çarpışırlardı; içerdeyse, sulh, sükûn vardı. Şimdiyse, düşmanla içimizde fikir ve inanç meydan savaşlarına mecbur kalıyoruz. Gerçi eskiden de bir takım görüşler içerde islâmı yıkmaya çalışmışlardı. Fakat, bunlar, ne de olsa, hiç olmazsa iddia bakımından müslümanlıktan ayrılmıyorlardı. Hatta, bir çok sapmış düşünce ekolü, iddialarını, islâm oymuşçasına ileri sürüyorlardı. Şimdiyse, açık açık müslümanlığı yıkmaya çalışanlar, içerde durmamacasına yazıyorlar, çiziyorlar, çalışıyorlar. Müslümanlığı müslümanlığın dışındaki bir takım dünya görüşlerine ircaa zorluyorlar. Halbuki müslümanlık, hiç bir yabancı doktrine muhtaç olmayan, kendi dışındaki ekollere bağlanması imkânsız bir yoldur; Allahın özbeöz yoludur. Allahın yolu tektir; o da islâmdır. Tek başına kendine yeter bir medeniyettir. Saf, katışıksız bir mutluluğun hayat tarzıdır. İslâmın ne kapitalizme, ne sosyalizme, ne faşizme, ne komünizme ihtiyacı vardır. O ekoller, aksıyan yanlarını islâmla karşılaştırarak anlıyabilirler. İslâm, kendi bünyesine uygun olmayan hiç bir şeyi almaz öbürlerinden. Öbür görüşler, tarihî bir kritik yapılırsa görülecektir ki, islâma çok şey boçludurlar. Batı, gelişmesinde, islâma çok şey borçludur. Ama, ilminden faydalandığı halde, ruhuna yabancı kaldığı için, bugünün felâketli görünüşü doğdu. Batı ateş hırsızı gibi, islâmdan esasında çok faydalı bir nimet olan ateşi çaldı. Ancak korka korka kaçarken, hırsızlık psikolojisi içinde, ateşi oraya buraya döktü. Bunun farkında bile olmadı. Farkında bile olsa geriye dönüp yanıkları söndüremedi. Ve bugün çağ, cayır cayır yanıyorsa, bundan. Halbuki ateş ocakta faydalıdır. Batılı, ateşi ocağına gö-

türmeden dünyayı ateşe verdi. Hatta şimdi o ateşi uzaya da saçmak hevesinde. İşte, batılının ruhunu kavuran ateş bu ateştir. Hırsızlama ateştir. Komünistlere gelince, onlar da islâmın, bir iki prensibini çalmak istediler. Ancak o prensipler, imanla yanyana olursa, islâmın öbür müesseselerinin içinde bulunursa fonksiyonunu yapar. Bir canavara, merhametten ağlayan bir göz nasıl yaraşmazsa, faiz yasağı, sosyal adalet iddiası, komünizme öyle uymaz.

Bin dört yüz yıldır süren, insanlığa ışık saça saça bugüne kadar gelen islâm daha dün doğmuş ve bugün çatır çatır her yanlarından iflâs sesleri yükselen komünizm ve kapitalizme asla muhtaç değildir. Şimdiden kesin olarak söylenebilirki, yirmi birinci yüz yılda ne kapitalizmin, ne de komünizmin egemenliğinden bir eser kalacaktır. Ama islâm yine ayakta olacaktır. Hem bugünkünden çok daha ilerde, çok daha güçlü. Müslümanlar uyanmaya başlamıştır. Kendi medeniyetlerini yeniden inşa edeceklerdir. Edebiyatta, sanatta, ilimde, teknikte her alanda yeniden dünyanın en büyük eserlerini vereceklerdir. İlim ve ahlâkından çalınıpta kötüye kullanılan kendi malı parçalar da kendisine geri dönecek ve büyük bütünün içinde fonksiyonlarını yapacaklardır. İslâm kaç medeniyet hamlesi yapmıştır, bir düşünelim ve geleceği tarihin bu açısından görelim: Medine medeniyeti, temeldir ve başlangıçtır. Sonro Şam, Bağdat sitelerinin medeniyet hamleleri gelir. Endülüs medeniyeti, islâm medeniyeti içinde başlıbaşına bir şubedir. Sonra, Hint - İslâm, Türk medeniyetleri gelir. Selçuk medeniyeti, Osmanlı medeniyeti, Maveraünnehir medeniyeti birer varyasyondur. Bir de islâmın ruhu vardır ki, bu medeniyetleri ören, doğuran odur. Çağımızda islâm görünüş bakımından zayıflamış ta olsa, islâm ruhu ayaktadır ve gittikçe daha canlanacak, dirilecektir. Canlandıkça ve dirildikçe, dış binasını da inşa edecektir. İşte o zaman göreceklerdir çıplak gözleriyle islâmın farkını, komünizm tutkunları, kapitalizm düşkünleri.

UYARICIYLA

Uyarıcıların bir işi de unutulanları hatırlatmaktır. Bir görüşe göre bilgi hatırlamaktan, öğretme de hatırlatmaktan başka bir şey değildir. Bu görüşü tüm olarak benimsemeye belki pek imkân yoktur. Ama bir dereceye kadar da bir gerçek taşımaktadır. Hele bu, insana veya bir halka, eski vaktini öğretmek olunca daha da çok bir önem kazanır.

Uyarıcılar her şeyden önce, metafizik planda, hikmet plânında bir hatırlatma yaparlar. Elest toplantısını hatırlatırlar ilkin. Verilen sözü hatırlatırlar. İnsanın neden doğduğunu ve neden yaşadığını ve niçin öleceğini hatırlatırlar. Bu, yaşamaya bir anlam vermelidir. İnsan olma yolunda sürekli bir ilerleyişin yolunu açma, durmayı yıkmadır. Böylece insan, uçan vaktin içinde geçmeyen zamanı, ebediliği ve sonsuzluğu yaşar. Kalıcı olana ve eserin anıtlaşmasına yaklaşır. Uzaya bitişir, yıldızlardan bir düzen düşüncesine erer.

Sonra uyarıcılar, tarihin hatırlandığını denerler. Tarihten kalanın sergisini açarlar. Devrilmiş bazı mezar taşlarını düzeltirler. Kabir açılır kabir. Kapanmış dosyaların tozu silkilir. Tarihin donmuş çizgisi çözer buzlarını. Tarih insana bir ilham gibi iner. Çocuklara söylenen ninniler değişir.

Uyarıcı, erdem iddiasını yeniden öne sürer. Onu ezmiş olan gümüş ve altın külçesini eritir. Nereye iner gümüş ve altın eriyiği? Geçimin sadakaya indiği, ekonominin trampadan, aile ekonomisinden ibaret kaldığı bölgelere akar. Bu da bakir gücün ekonomik alana akışını çeker. Bir de, altın ve gümüşün kendi alanı dışına çıkışını önler.

Ve uyarıcı, sosyal hayata, sabah vaktinin tazeliğini getirir. Ahlâk biçimleriyle kaynak hikmetler arasına giren kireç tabakasını eritir. İnsanın başını kaldırır, geleceği sembolik bir dilin içinden gösterir, bir rengin içinden, bir takım biçim

hatırlatmalarından. Uyarıcı geçmiş zamanı da yüklenir gelir, tüy tüy. Uyarıcıyı gören, uyarıcının sesini duyan, bir geleceğe gider, bir geçmişe, sonra yerine döndüğünde şimdiki zamanın da değiştiğini görür. Şimdiki zaman kendinden boşanmış ve yeni bir özle dolmuş. İnsanların arasındaki ilgi yeni bir anlama ayarlanmış. Dostun varlığı, insan varlığının birinci şartı olmuştur.

Uyarıcılar, ülküleri evlere sokarlar. Evlerde, akşam sofralarında, tartışmaların arasına giren uyarıcıdır, daha doğrusu uyarıcının gezen, çoğalan, insandan insana teksir edilen varlığıdır.

Uyarıcı, insanın vicdanı için canlı bir sembol olur.

Uyarıcının varlığı, yalnız hayata değil, ölüme de etkide bulunur. Ölüm, ferdiliğine, aileviliğine, tabiiliğine, tabiî bir dar topluma ait oluşuna, millete, tarihe, ülküye ait oluşunu da ekleyerek, kaynak ve değerlendiriş bakımından zenginleşir. Daha önce ölüm dramatiktir, trajiktir. Ama uyarıcıdan sonra liriktir, kendisine koşulandır, son ufukların ilerleyiş çizgisidir. Ölüm bir şan nişanıdır. Ölüm, bir rütbedir. Uyarıcının getirdiği ölüm, bir bağıştır, bir eriştir, bir şehadettir. Ölüm, tabiiliği aşmıştır, yeni bir hayatın ilk ucu olmuştur. Yeni hayatın, geleceğin hayatının gelişi olmuştur.

İşte bir uyarıcının gelişiyle değişen dünyadan bir takım göze batan çizgiler.

Eh, elbet uyarıcı gelmiştir ve boşuna değildir bu geliş.

O uyardıkça bir yöne dönecek başlar. Bir yöne dönecek umutsuz insanların başları. Tabiatın bile gözleri o yöne dönecek. Zaman, bütün vücuduyla o yöne dönecek. O yönde ise en büyük uyarıcının kutlu ayak izleri vardır.

SÛRE-İ RUM IŞIĞINDA

Kur'an-ı Kerimin sûreleri, ebediyete kadar, her çağa ayrı ayrı bakar. Çünkü, onlar olup bitenin kabuğuyla değil özüyle ilgilidirler. Olayların kabukları dökülüp özleri ortaya konunca, çağlarda birbirine benzeyen, birbirini tekrarlayan vakaların zinciri elde edilir. Oluş ve akışlar asıllarına irca edilince, Kur'an-ı Kerimde onların cevabını bulmak daha kolaylaşır. Çünkü, bütün hakikatler, kabuklardan, derilerden ve zarlardan arınmış olarak Kutlu kitabımızda saf bir öz halinde vardır. Ve tek başlarına da değil, birbirleriyle olan bütün ilgileriyle birlikte.

İslâmın doğduğu yıllarda, İran devletiyle Bizans devletinin durumu, bugünkü Rusya-Amerika durumunu andırır. İran doğuyu, Bizans, batıyı temsil ediyordu. Bugün de, Rusyayla Çin bir blok, Amerika ve bütün batı bir bloktur. Müslümanlar o çağda gerçekte ne onun yolunu, ne öbürünün yolunu benimsemişlerdi. İslâmın yolu açık ve seçik Allah yoluydu. Bugün de, aslında iki blok ta İslâm yoluna aykırı bir yol tutmuşlardır. İranlılar o zaman ateşe tapıyorlardı. Bizanslılar ise, Allahı tanımakla birlikte, ona peygamberini ortak koşuyorlardı. Bugün, din bakımından batının durumu hemen aynidir, değişmemiştir. Ruslar ve çinliler de, mecusilerin ateşi yerine, birer ihtilâl ateşi olan liderlerini koymuşlardır.

İranlılarla Bizans arasındaki savaşta Bizans yenilince Mekkeli putatapıcılar sevinmişler ve bunu, bir nevi, müslümanların da bir gün yenileceklerine dair bir işaret saymışlardı. Halbuki, müslümanlar hiç bir bakımdan Bizansa bağlı değillerdi. Yalnız, hakikat endişesi bakımından, Bizansı İranlılardan daha uzak bulmuyorlardı kendilerine. Bu nokta iyice aydınlanmaya muhtaçtır. Müslümanlar, inanç, hayat tarzı, dünya görüşü bakımından ne ona, ne öbürüne muhtaçtırlar. İkisinden de ayrıydılar. İkisinin de uçuruma doğru gittiği ni

görüyorlardı. İkisinin de zulme batık olduğunu biliyorlardı. İnsanları dünya ve ahiret mutluluğuna yalnız Kur'an-ı Kerimin götüreceğini biliyorlardı. Yalnız kendilerinin dışındaki bu iki büyük dünya realitesini objektif bir gözle değerlendirirken, yine Kur'an-ı Kerimin koyduğu değişmez ölçülere uyarak, Bizansın, İran devletinden daha güçlü olduğunu, daha dayanıklı olduğunu çıkarıyorlardı. Ama ikisinin de eninde sonunda yıkılacağını biliyorlardı. Çünkü, «Hak geldi, batıl mahv oldu. Batıl her zaman mahv olmaya mahkûmdur» hakikatının sahibiydiler. Hak olan islâm gelmişti. Artık batılın en koyusu da, katışık olanı da yıkılacak, çürüyecekti. Ama, kendilerine verilen mühlette bir değişiklik vardı.

Mekkeli putatapıcıların sevinçlerinin ne kadar çürük bir temele dayandığını Sûre-i rum ve sûrenin en kısa zamanda gerçekleşen mucizesi isbat etti. İranlılar, Bizansa on yıl geçmeden yenildiler. Sonra İran devletini de, Bizans devletini de İslâm Devleti ortadan kaldırarak zulûmlarına son verdi. Böylece Hakkın sözü yerine geldi.

Kur'an-ı Kerimin hükümleri ve mucizeleri süreklidir. Buna dayanarak denebilir ki, komünizm, batının karşısında yenilecektir. Sonra ikisi de silineceklerdir tarihten. Hakkın hükmüne baş eğen bir insanlığın olacaktır zafer. Zafer eninde sonunda hakkın olacaktır.

Bu bize bir örnektir. Olayları değerlendirmede bir ölçü vermektedir bu mucize sûresi. Batıyı da, doğuyu da değerlendirebiliriz bu kutsal ölçüyle. Ama hiç birine angaje olamayız. Hiç birine kalbimizi veremeyiz. Kalbimizi ancak Kur'an-ı Kerime verebiliriz. Ona verirsek nihaî zafer bizim olur. Yoksa, iki batıldan birinin öbüründen üstün olduğunu kabul etmek demek, ona tâbi olmak demek değildir. Bu bir değerlendirmedir sadece. Yoksa, dünya görüşü seçiminde ne o, ne öbürü alternatifimiz olabilirler. Artık yanlış yollar meydana çıkmıştır. Hak yol da. Hak yol İslâmdır ve onu seçmek kurtulmak için yeter.

ŞİFA

I

Batılılar, yüz yıllardır doğulunun özünü değiştirmek istiyor. Onu, mistikliği yüzünden yakalayamadığını bildiği için, bütün gücüyle, batılı, mistikliğe yüklendi. Doğunun birçok bölgelerinde de mistik insan yapısını değiştirir gibi oldu. Bir parça da, kendi istediği tipte, egoya bitişik ve her türlü duygu, duyarlık, hayâl ve ruh desteğinden mahrum bir akıl varlığı doğurmayı başardı. Ama, bu sözde akıl varlığı neye yarayacaktı? Onu pek düşünemedi. Nitekim, Avrupanın kendi derdine düştüğü bir dönemde, doğuda yetişen yeni bir nesil, belki artık mistik bir nesil değildi ama, kupkuru akıl varlığı da değildi. Bunların duyarlıkları vardı. Bunlar yaralı olduklarını sezdiler. Gün geçtikçe daha çok seziyorlar. Bunlar kendi kanlarının daha başka dertle kaynaştığını anlıyorlar. Bunlar, ezberletilmiş bir takım kuru akıl klişelerinin ölülüğünden sıkılıyorlar. Aklın yararına da inanıyorlar ama aklı aşan ruh gerçeklerine de büsbütün kapalı olmanın felâketini seziyorlar. Bu nesil yenidir, azdır ama gerçek dirilmenin neslini bu nesil müjdelemektedir.

Doğu, böylece, bir yanda batılının içine giremediği mistik bir insan ormanı, bir yanda batılının zavallı bir laboratuvar aklının robotu haline soktuğu ve kendisine söyleneni tekrarlamaktan başka bir şey bilmeyen bir deneme nesli, bir yanda da yeni yeni gözükmeye başlayan ve ilk heyecanla büyük yanlışlıklar da yapsa dönerek dolaşarak kendi kaybolmuş havasının özlemine koşan bir nesil, insan bakımından birbiriyle ilgisi zayıf demetlerin bir arada yaşadığı bir hayatın pazarı olmuştur.

Mistik ormanın kendi kendisine kımıldayacağını ummak zordur. Çünkü bu, taze bir mistisizm de değildir. Hayatın içindeki bir hikmet fonu değil, daha çok bir hâtıranın gelenekleşmesidir. Robot varlıksa doğu ülkelerinin şurasına burasına bir pus gibi sinen tortusunu bırakarak kaybolmaya mahkûmdur. İşte bütün mesele, üçüncü tip insanı bağrında bulunduran nesle eğilmekte. Yaralı neslin yarasına gün ışığı, merhem ve sabır taşımakta.

Bu derde merhem, ne tecrit edilmiş batı aklı, ne donuk hint mistikliği, ne safran renkli öç ödü, ne komünizmin sahte mantık ve sahte duyarlığı, terör tohumu, kan küfü, sadece ve sadece bozulmaz ve değişmez, tazeliğini yitirmez vahyin çiçekleri.

Evet, doğunun, hatta batının ve bütün insanlığın derdine merhem vahiydir. Aklı da, duyarlığı da, düşünceyi de, inancı da, ruhu da, insanın bütün melekelerini de bir düzene koyan, fakat hepsini aşkın vahiy.

İslâm, vahiy medeniyetidir. Vahiy, islâmla insanın ruhuna geçer. O zaman insanın aklı, vahye bağlanarak üstün akıl haline gelir ve insan, akıl robotu olmaktan kurtulur.

Kutlu kitabımızda daha dün gelmiş gibi bütün canlılığıyla duran vahyi ruhumuzun yaralarına tek merhem bilelim

Bu neslin yarasına şifa, Kur'andan gelecektir. Vahiy onaracaktır yarayı.

Mermerle alelâde taş arasındaki farktan daha büyük bir fark vardır, vahiyle yetişmiş nesille klişe akıl nesli arasında. Taş nasıl bir mantıkla örülmüştür de mermer haline gelmiştir? Bunu düşünürsek, vahyin büyüklüğünü, aklın erişemiyeceği üstünlüğünü sezer gibi oluruz.

Geleceğin mermerden neslinin örgüsünü, vahiy şifasının insanda yaptığı değişim sağlayacaktır.

Vahiy yeniden başlamıştır insan ruhuna geçmeye. İlkin Ortadoğuda. Sonra doğuya, sonra da batıya doğru yayılacak, vahyin sesi.

ŞİFA

II

Vahiy, insanın biribirine zıt gibi gelen melekelerini bile ayni kudretle çalıştırır. İnsandaki inanış, düşünüş, hayâl ediş melekelerini bir araya getirir, birbirine yardım ettirerek işler hale kor. Çünkü, vahiy, yalnız başına, bu melekelerden ne akıla, ne sezgiye, ne inanç duygusuna irca edilebilir. Hepsinin üstünde, hepsine de açık bir penceresi bulunan, yine de kendine mahsus özelliğini koruyan bir ilâhî bağış, bir armağandır vahiy. Akıl donar, sezgi sapar, duygu aldanır, inanç batıllaşır, hayâl vehme bulanır; ama vahiy, ne yanılır, ne sapar, ne canlılığını yitirir, ne erir, ne birsamlara batar; dosdoğru, sağlam, diri, net, kesin, aydınlık, tükenmez, sürekli bir mucizedir. Eskimez, buruşmaz bir hakikat ve hikmet özüdür. Yere ve göğe bir buyruk, bir hükümdür.

Vahyin birimi olan bir âyetin üzerinde düşünürsek, onun, inanca da, düşünceye de, aksiyona da, estetiğe de, ahlâka da, metafiziğe de, sosyal vakaya da nasıl bin bir pencere açtığını hayranlıkla görürüz. Halbuki, akıl, şüpheden yola çıkar, inançsa şüphesizlikten, bir doğmadan. Böyleyken, aya, yıldızlara, güneşe, gece ve gündüzün birbirine dönüşüne bakıp Allahın yarattığı bu harika düzenin içinden kesin bir imana ulaşmamızı emr eden âyetler, ilkin bizi düşünmeye, aklımızı bütün gücüyle çalıştırmaya, sonra bizi bu yaradılışa hayran olmaya, estetik hazzın en yücesine, sonra metafizik bir sfere, tasavvuf atmosferine, aşka ve vecde, vahdet âhengi içinde erime yüceliğine, ordan da en kesin bir imana ve secdeye yöneltir. Âyetler, âyetlere bağlanarak, sûreler sûreleri çağırarak, insanoğlu-

nun gerek fert, gerek toplum hayatında varabileceği en üstün hayatı, ilâhî bir sır dokusuyla, vahyin nuruyla örerler. Vahiyden tüten site ve medeniyet, nasıl olur da insanların kurduğu ve ancak bir melekenin tecrit ve mübalâğasıyla meydana getirilmiş sistemlerle karşılaştırılabilir?

Batı, aklın egemenliğini kurdu, ama inanç onun kölesi olmaya dayanamadığından çatır çatır yıkıldı. İslâm dışı doğu, batıl inançların, vehimlerin, içgüdü yanılmalarının, sara birsamlarının mistik heyecanını yaşadı, sonunda batı aklının kölesi oldu. İslâm dünyası doğu mizacına kayarak vahiyden uzaklaşınca, batının sadmeleri önünde nem kapmış bir duvar gibi çatladı. Bu sefer de batı mizacına doğru kaymaya başladı. Mutluluğun solunda şimdi bir gün batımının acısını çekiyor. Üstelik aradığı bu akıl doğurganlığı, aklı batınınki kadar hür de olmadığından, asla gerçekleşemiyecektir. Ki gerçekleşse bile ne çıkar? İşte batıda ulaşılan sonuç ortadadır. Batı aklı, bir yanda steplerin sonsuzluğu ve öbür yanda aklı aşan tabiat verimiyle cıvıl cıvıl kaynayan bir kıtanın zenginliği önünde şaşırıp kalmıştır.

Bakara sûresinde bahsedilen, bir tabutta (sandukada) muhafaza edilmiş vahiy levhalarına uydukça mutluluktan mutluluğa ermişti insanlık. Fakat sanduka kaybolunca insanlığın bunalımı başlamıştı. Mutluluğun geri dönmesi için yeni vahiyler geldi.

İnsanlar, tam vahye uydukları peygamberler döneminde akılla açıklanması mümkün olmayan bir başarıya ulaştılar. Hattâ, ellerindeki sanduka kaybolduktan sonra, onun gölgesiyle, bugün bile, bir kavim, çeşitli alanlarda üstünlüğünü korumaktadır. Ancak zulme batık olarak. Çünkü vahyin ruhlarındaki negatif izini beyaza çekmediler. Beyaza çekselerdi bütün insanlığa adalet ve saadet dağıtırlardı. Başarıları vahyden; zulûmleri, gölgeden ışığa, negatiften pozitife geçemeyişleri yüzünden.

Arap ve Türk, vahy yolundan ayrılmadığı sürece dünyanın en büyük bir medeniyetini yaşadı. Ayrılıştan sonra-

ki durumlarımız ise kimsenin meçhulü değil.

İnsanı vahye döndürecek, batının ve doğunun yüzünü vahiy aydınlığıyla aydınlatacak ve güldürecek insan! Bilerek bilmeyerek, bütün insanlık seni arıyor, senin özlemini çekiyor, senin yolunu gözlüyor ve seni bekliyor. Seni şifayı bekler gibi bekliyor.

ŞİFA

III

Kim, ruhunda bir sıkıntı duyuyorsa vahye koşsun.

Kim, çözülmez bir problemin karşısında kalmışsa vahye başvursun.

Kim yol arıyorsa vahye doğrulsun.

Kim, yücelmesini bir yerde durdurmamışsa, daha da ilerlemek istiyorsa vahyin çağrısına uysun.

Kim kurtulmak istiyorsa vahye gitsin.

Kim, kurtarma eri olmak istiyorsa vahiy okulunda okusun.

Vahyin okulu her yerde açık: dağlarda, köylerde, kasabalarda, kentlerde.

İnsanlığın hocası Kur'andır. Önderi de odur, koruyucusu da.

Kim, geri çevrilmez bir ölümle karşılaşmışsa tesellisini Kur'anda bulsun.

Kim, hayatına ebediliğin soluğunu yerleştirmek istiyorsa, Kur'an ahlâkıyla ahlâklanmaya çalışsın.

Kim, inançta, düşüncede ve davranışta sağlam bir ölçü arıyorsa Kur'ana yapışsın.

Kim, toprağın, ayağının altından kaydığını hissediyorsa Allahın ipine sarılsın; Allahın kopmaz, kırılmaz ipi olan islâma.

Kur'an, öyle bir merhemdir ki, sesi ayrı derde, sözü ayrı derde, anlamı ayrı derde, tevili ayrı derde, hikmeti ayrı derde, hükmü ayrı derde, kıssası ayrı derde çaredir. Kur'andır bütün dertlere çare olan.

Kur'andan mahrum, vahyden ırak insanlık ne yapsa eksiktir, bir eksiklik duyacaktır.

Vahiy, duygu, düşünce ve inanış melekelerine öyle bir bereket katar ki, onunla ilerleyen insanlık, hiç bir medeniyetle ölçülmez bir medeniyet hızıyla ilerler ve yükselir.

Oruç, namaz, zikir, hac, zekât vahyin, Kur'an yapraklarından insana uzanan elleridir. Kim o ellerden tutarsa, hayat ve ölüm kaymalarından emin olur.

Kur'an, teklifiyle insanı, hükümleriyle toplumu, kıssalarıyla tarihi mükemmeliyete ayarlar ve onunla değerlendirir, düzeltir. Geriye doğru tarih düzelir onunla, ileriye doğru, insan.

Kur'andaki vahiy diriliğiyle dirilir ruhu öleyazan insan. Toplumlar dirilir, medeniyetler dirilir.

Ölümün şimşek hızıyla bir kütleyi bir kerede içine alabileceği çağımızda, doğuya da batıya da şimşek hızıyla yayılacak yeni bir hamle lâzım, vahiyle gelen yeni bir yayılış, yeni bir hamle.

Çağımızda, Ortadoğunun insanlığa borcu, bu yeni hareketi başlatması olacaktır.

Batı medeniyeti, insanlığın trajedisini iyice vahimleştirdi, kronik hale getirdi. Hele kapitalizm ve komünizm götüre götüre insanlığı ölüm kıyılarına sürüklüyor. Bu çağ medeniyetinin ölüme ve sağlığa yardımı ölçülse ve değerlendirilse, arada büyük bir fark görülür. Ölüme hizmet, da-

ha doğrusu ölüm hesabına çalışma, geometrik diziyle artarken, hayata yardım, aritmetik diziyle artıyor adeta. Bir de insanın ruhuna yapılan yardım düşünülürse, yapılan yıkımın yanında azın azı.

Halbuki, manevî ve maddi anlamda hayatı zenginleştiren ve ölümü de bir yapı taşı gibi veya yapı harcı gibi kullanan bir medeniyet, insanlığı, bu gittikçe ölüm alanı gelişen, hayat alanı daralan medeniyet iddialı gelişmeden kurtarabilir.

İşte bu kurtarıcı hamle, vahiyde gizli. Vahyin insanı yeni baştan sarmasında, kucaklamasında, kendisine çekmesinde.

GÜNAH DUYGUSU

Batıcılar, bizim günah duygumuzdan yakınıp dururlar. Bu, güya hayatı olanca doluluğuyla yaşamaya engel oluyormuş. Halbuki, islâmda günah, suçlarla ilgilidir. Suç alanının sınırlarını siyah bir halenin içine almaktadır, günah çizgisi. Suçluluk halimizin masumluk halimizle karışmasına ve kaynaşmasına engel olmaktadır. Hayatın içinde bir masumluk kontrolunu sağlamaktadır, bir bakıma bir şuurdur günah duygusu. Bir yandan da hayâyla, utançla sıkı sıkıya ilgilidir bu duygu. İslâm, hayâyı inancın bütünleyicisi kabul etmiştir. Allahtan utanma, günah konularına yaklaşmaktan bile alıkor insanı. Utanan insanın düşüncesi yüzüne vurur. Onun için kötülüğü düşünmek bile istemez utanan insan. Utanış ve günah işleme korkusu, suç, haram ve günah alanlarından uzak tutar müslümanı. Böylece müslümanın hayatı kendiliğinden bir arılık, bir temizlik kazanır. Bu duygular, ruha bağışlanmış büyük manevi nimetlerdir. Bağışlar ve armağanlardır. Dinin, insanın yüklendiği borçları kolaylaştırı-

cı kuvvetleridir. Müminler, öteye ve ötede hesap vermeye inanarak, Allah sevgisiyle yücelerek, Allah korkusu, günah işleme korkusu, Allahtan ve insanlardan utanma duygusu ile, kötüye karşı bir hisar kurmuşlardır ruhlarında. Sağlam bir surdur bu, şeytanın girişinden ruhu koruyan. Sağlam bir kaledir bu, mazgallarından şeytanın taşlandığı. Kurşun yerine taşa dizildiği.

Hıristiyanlıkta günah, gözle görülür, elle tutulur suçtan koparılmıştır. Yani suç ve günah açık ve seçik belirlenmemiştir. İnsan doğuştan suçludur. Hiç bir suç işlemese bile yine suçludur. İnsan olduğu için suçludur. Suç ve günah, masum hayatın içine karışmıştır. Bir kader gibi insanı terk etmez. Gerçek bir suç, bir bakarsınız hıristiyanın gözünde suç değildir de veya suç değilmişcesine bir tavırla karşılanır da, hiç de suç olmayan bir tavır affedilmez bir suç sayılır. Hıristiyanlık soyut suçlarla suçlar insanı. Bir leke gibi doğuştan alında getirilen ve asla çıkmayan suçlarla.

Doğuda yüzyılımızda kadrolaşan batıcılar ne islâmın gerçek, ne de hıristiyanlığın fantastik günah duygusunu kabul ederler. Komünistlerse, adeta tam bir reaksiyon halinde dinin günah ve suç saydığı her şeyi mübah, mübah saydığı her şeyi de suç ve afyonlama kabul ederler. Böylece, zihinlerde ve gönüllerde suç sayılan haller üzerine insanların dünya görüşlerine göre ayrıldıkları bir vakıa olur. Dinin baskı altına alındığı yerlerde suç kavramı kesinliğini yitirir ve bulanır. Her zaman suç işlemeye yatkın, daha doğrusu işlediğinin suç olup olmadığını bile kavramakta güçlük çeken bir gençlik türer. Bir zamanlar Fransız düşünürlerini uzun süre kıvrandıran «sebepsiz davranış» ve suç doğar. Bugün Avrupa gençliğinin kaynayışının asıl sebebi de, bu sebepsiz suçların yayılmasından başka bir şey değildir. Suç, mübah, sevap ve günah eşit olunca, genç adam

kendini rahatlıkla içgüdülerinin akıntısına koyverebilmektedir. Sorumsuz yaşayıştan kundakçılığa, adam öldürmeye rahatlıkla sıçramaktadır. Elbet, meselenin bir de öbür yüzü vardır. Baba nesli de, büyüklük ödevini, şefkati ve merhameti unutmuştur. Çünkü o da günah işleme korkusundan mahrumdur. Sanki arzın üzerinde hiç ölmeden kıyamete kadar payidar olacaklardır. Öldükten sonra hesap verme düşüncesine ise asla yanaşmamaktadırlar. Sözde, her şeyi akılla çözeceklerdir. Dinin terbiye etmediği bir aklın, içgüdülerin ve egonun nasıl bir kölesi olduğunu düşünmek bile istemezler.

Günah kompleksiyle donmuş, umutsuzluğa kapılmış bir insanı din de istemez. Günah duygusu müsbet bir duygudur ama günah kompleksi bir tür hastalıktır. Günah duygusundan mahrum bir insanlık, hayvanlığa yakındır. Günah kompleksi ise hastalık işaretidir. Orta ve doğru yol, insanı günah işlemekten koruyan günah duygusuna sahip olma halidir. İnsan, yalnızken ve kalabalıktayken, her durumda ve her yerde işlediğini bu duyguyla ölçüp biçecek, tartacaktır. O zaman kendisine ve başkalarına yarayışsız bir fiilden kaçınacaktır. Ama bu duygu kaybolmuşsa vay insanın ve insanlığın başına gelene.

HESAP

Toplumun zorlamalarıyla verdiğimizden çok, düzenl olarak kendi kendimize hesap vermezsek, kendi kendimizin kontrolundan çıkmış oluruz. İnsan gibi mükemmelleşmeye aday bir yaratığın dizginsiz, kontrolsüz, otokritiksiz yaşaması düşünülemez. Böylesi insan, hayvandan da aşa-

gıya düşecektir, kutlu kelâmda işaret edildiği gibi. Çünkü: hayvan için yükselmek veya aşağıya düşmek diye bir şey yoktur. O içgüdüleriyle dış şartların karşılaşmasından doğan kombinezonu yaşar, bu iki faktörün kompozisyonunun dışına pek çıkamaz. İçgüdülerinin sınırlarıyla sınırlıdır davranışı. İnsansa, bu iki faktörden ayrı olarak, zihin ve ruh imkânlarıyla çok daha zengin, hayli alternatifli bir davranış tablosunu deneyebilir. Çok karmaşık kompozisyonlar yapabilir ve bu yaptığı kompozisyonun sağlamlığı, derinliği, estetiği ölçüsünde insandır. Meleklerden melekelerine bir soluk indiği ölçüde insandır. Bu yapının sağlamlığı için de otokritik duygusu keskinleşmiş olmalıdır insanın. «Hesap verme duygusu» kökleşmelidir insanın içinde. Her olaya bitiştirebilmelidir bu duygusunu insanoğlu.

İnsanın kendi kendisini hesaba çekmesi, kendine hesap vermesi, davranışlarını değer hükümleri bütününün karşısına çıkarması ve onunla değerlendirmesi demektir. İnsan, sık sık kendisini vicdanında yargılamalıdır. Kendisi hakkında umutsuzluğa düşecek kadar sert olmamalı ama bu yargılamadan hiç bir ilerleme payı almadan çıkacak kadar da yumuşak olmamalı insan. İnsan kendini tıpkı bir yabancıyı, bir başkasını yargılıyormuş gibi yargılamalıdır içinde. Bu, insanın kendi kendisini hesaba çekmesinin ciddi ve başarılı olması için de, bir gün, bütün davranışlarından, gizlide ve açıkta yaptığı her şeyden hesap vereceğini hiç aklından çıkarmaması gerekir.

Evet, ister inansın ister inanmasın, insan, bir gün gelecek bütün yaptıklarından hesap verecektir. Kanun ve toplum önünde verdiği hesaptan ayrı olarak bu dünyada geçirilen her saniyenin hesabını verecektir. Müslümanlıkta öte dünyaya inanma, bir yönden de bu hesap vermeyi getirir. Suç varsa mutlaka onu dengeleyen bir ceza vardır. Suçu çağıran insan, cezayı da çağırmıştır. İster farkında olsun ister olmasın, suçu çağıran, cezayı da çağırmış, iyiliğe ko-

şan, armağana da koşmuştur. İyilik cennetten bir öz, kötülük cehennemden bir öz taşır. Yarın, cehennem, özünün çekişiyle kötülükleri çektiği zaman, ona bulaşmış olanı da çekecektir. Cennet de, iyilikleri çektiği zaman, ona yapışmış olanları da çekecektir. Bu iki çekim arasında kalan insan, iyiliğiyle kötülüğünden hangisi artıksa o yana gidecektir. Daha doğrusu kötülüklerinin de hesabını verecektir, iyiliklerinin de karşılığını alacaktır.

Bu dünyada bile, olup bitenler, derin bir gözle görebildiklerimiz, müsbet ilimlerle tesbit ettiğimiz gibi hesapla ve kitapladır. Gecenin gündüze dönmesi, ağaçların yaprak ve çiçek açmaları, ışığın gelişi, yıldızların hareketleri, derinin değişimi hep hesapla ve kitapladır. Her şey ölçülmekte, tartılmakta, biçilmekte. Eşya, olup biteni kaydetmekte, hafızasına geçirmekte. Bunlar, gözle görebildiklerimiz, müsbet ilimlerle tesbit edebildiklerimiz. Ya tesbit edemediklerimiz? Ve ancak, ruhumuz derinleştikçe sezer gibi olduğumuz hesap dünyası? Ya meleklerin kaydettikleri? İşte, öbürlerini gören insan, bu, gözüyle görmediği kayıtlara da inanır. Ve bir gün iğneden ipliğe hesap vereceğine de inanır. Dünyada gözümüzle gördüğümüz her şeyin bir hesap çerçevesinde olduğunu fark ettikten sonra, yaratıklara mahsus en yüksek ve en aşağı davranışları olan davranışlarımızın bir gün hesabının olacağını idrak etmemek ne demektir? Yükseliş de, yaratıklar içinde, insan içindir, düşüş de insan içindir. Bu yükseliş ve düşüşlerin de bir hesabı vardır.

Eellermizin, ayaklarımızın, dilimizin ve gözlerimizin, kalbimizin ve dimağımızın şahitlik yapacağı bir hesap günü vardır. Bunu bilelim ve unutmayalım. Çocuklarımıza da bunu öğretelim. O çocuklara ki, bunu öğretmediğimiz için, annelerinin, babalarının, kardeşlerinin, öğretmenlerinin katili oluyorlar. Ve asıl kendi kendilerinin katili oluyorlar.

TAYF

Bizim bütün arzumuz, yeni bir insanın kıvılcımı görülsün diyedir. Sert taşların da birbirine sürtülmesinden bir kıvılcım çıkar. Donmuş zihinlerin çözülmesi, sert taşlarda gizli bulunan kıvılcım gibi bir kıvılcımla kıvılcımlanabilmesi taşların kıvılcımlanabilmesinden daha zordur. Ama zihinler kıvılcımlanmadan, ruhlar ateş almadan, alınlar terden sırıl sıklam olmadan, kollar yük taşımaktan tutulmadan iyiye doğru bir değişim kolay değil. Düşünce, edebiyat, sanat alanları çiçeklenmeden ruh yemisini vermez. Ruh yemişini vermeden de yeni bir nesil gelmez. Yeni bir nesil gelmeden çağın kapıları açılmaz.

Bizim bütün arzumuz çağın fetih kapılarının müslümanlara da açılmasıdır. Komünist ve kapitalist dünya varsın ayın ve göğün kapılarını kurcalasınlar, müslümanlar, ilerde aya ve göğe de sıra gelmek üzere, arzın kapılarını zorlamalıdır. Arzın manevî ve maddi kapılarını zorlamalılar. Bir yandan fikir ve edebiyat alanına, bir yandan da arz ve tabiat alanına bir fetih ruhuyla girmeye çalışmalılar. Güneş, ödevini yerine getirmekte, sabah, vaktinde gelmekte, akşam, vaktinde olmakta, ay, geceyi aydınlatmakta, toprak, ihtiyar toprak verimini vermekte, ama insan, vazifesini unutmakta. Müslüman, Allahın halifeliği ödevini savsaklamakta. İnkârcıların sözleriyle oyalanmakta, kolay işini güçleştirmekte, zamandan kopmakta, ilerlemek adına çağın dışına çıkmakta, böyle, böyle nereye dönse karşısında tırmanılmaz bir duvar göreceği bir umutsuzluk hisarıyla çevrilmekte.

Bizim bütün isteğimiz, her şart altında, en büyük güçlüklerde bile müslümanın umutsuzluğa düşmemesi ve yolundan bir an geri kalmamasıdır. Ona düşenin, bütün im-

kânlarını kullanması olduğunu telkindir. Gerisi bir kader problemidir. Allah, iyi niyetle bütün gücünü kullanan müslümanı, mahrum ve mahzun etmez. Ummadığı yerden bir fetih kapısı açar. Demirden sanılan kapılar erir. Çelik sanılan inkâr kılıçları kırılır. Dağ eğilir yol verir, yol onu yüklenir, dağların üstünden aşar.

Bizim bütün didinişimiz, müslümanın sabrını ve tevekkülünü, onulmaz bir hareketsizliğe değil, hummalı bir çalışmaya bağlaması içindir. Kırk bir derecelik bir çalışma humması: işte müslümanda, müminde aradığımız humma. Bilmeye doğru bir susuzluk, yapmaya doğru bir heyecan. Örmeye doğru bir iştiha. Kurmağa doğru bir arzu. Yataklara bürülüyken bile, bir hareket hayali. Baş yastıktayken bile, hayalin inşa edişi. Her gün yeni bir inşa için, günün doğmasını yürekten beklemek. Yıkarken bile yapmak için yıkmak.

Bizim, bütün çabalayışımız, müslüman ruhunun böyle bir canlanışı için. Canlanıp canlanıp zaten canlı olan islâm prensiplerine koşması ve o prensiplerden çağımızın içinde ve gelecek çağlar içinde bin yıllara dayanır bir inşa işine girişmesi için.

Kaybola kaybola son silüeti de sönükleşmeye yüz tutmuş öte dünya aşılı bir dünya inşa etmek için, inanışta, düşüncede ve ruhta bir canlanış boyversin diye kalem eritiyoruz. Belki bütün söylediklerimiz bir kaç kelimeyle özetlenebilir ama o bir kaç kelimeyi, ve o kelimeleri insana yaklaştıran bütün kelmeleri bir ömür söylemek zorundayız. Ta o bir kaç kelime buz tutmuş kalbte kendisine bir yer yapıncaya kadar. Bizim de yazarlık ödevimiz ve sorumluluğumuz bu.

Topluma karşı ödevimiz bu. İnandıklarımızı, doğru bulduğumuz şeyleri söylemek.

Büyük nehirlerin kıyısından büyük şehirlerin ortasına bir tayf gibi inmişsek işte bunun için

Şehirlerin kapalı ve kirlenmiş havasına, taze dağ havası getirmek, işte bütün hevesimizin özü.

Niyetlerin arılığı, düşüncelerin aydınlanışı, ruhların sağlamlaşması, davranışların tazeliği, işte bizim için ana hedef çizgileri.

BİR HİTABE GİBİ

Ne kapitalizm, ne komünizm, bırakın bunları.. Dirilin ve kendinize gelin arkadaşlar.

Ne Nietzsche'nin çılgınlık nöbetleri.

Ne Freud'un cinsiyet kitabeleri.

Ne Marx'ın öç ve kin sahifeleri.

Dirilin ve kendinize gelin arkadaşlar.

Bozulmuş, darmadağın olmuş Ortadoğu bahçeleri.

Kim bozmuş bu bahçeleri? Düşünün.

Kim soldurmuş güneşini.

Düşünün. Dirilin ve kendinize gelin arkadaşlar.

Bakmayın buz gibi keserek gelen, kuzeyden gelen karayele.

Aldanmayın karayel hayallerine.

Kanmayın batıdan gelen saralı rüzgâr birsamlarına.

Kollayın kendi baharınızdaki sabayı.

Sabah rüzgârını.

Dirilin ve kendinize gelin arkadaşlar.

Bir dünya batmış. Kendi dünyanız batmış. Siz kulaklarınızı dışardan gelen seslere vermişsiniz. Kendi sesiniz hani? Kendi toprağınızın sesini duymaz olmuşsunuz. Toprağınızın kabarısından, kaynayışından habersizsiniz. Bir kı-

zıl kıyamette, baba toprağa düşmüş, çocuk da daha geçmişini öğrenemeden batı şahinlerince yuvasından kaldırılmış. Şimdi, ona, olup biteni yeniden hatırlatmakta bütün mesele. Ne kadar acı da olsa olup biten her şeyi yeniden hatırlamada bütün mesele. Hatırlayıp hatırlayıp kendinize gelmenizde ve dirilmenizde.

Kalemimiz zaman zaman bir vasiyet üslûbu kazanır. Biz bir vasiyetiz belki de. Zengin bir mirasa kavuşmak için, bu vasiyet kâğıdını açmak ve okumak gerek. Okuyup okuyup kendine gelmek gerek arkadaşlar.

Kimse bir kabri açmak istemez. Ama kabirde bir hazine varsa açacaksın. Belki üstüne toz toprak sıçrayacak. Belki çürümüş kemikler veya zamandan kendini korumuş, taptaze kalmış tenler, sert kafatasları göreceksin. Ama defineye ulaşmak için tarihin kabrini açmak zorundasınız.

Bitmez ve tükenmez çağ tartışmalarından sıyrılarak, konuşulacak yerde konuşarak, susulacak yerde susarak, kalbinizin sırrını bir namus gibi saklayarak, sizi diriltecek olan, hiç değişmemiş kelâma dönerek, kendinize gelin ve dirilin arkadaşlar.

Kur'andır diriltici olan.
Yol gösteren, yol açan.
Kaybolan vakti uyandıran.
Korkulacak olandan korkutan.
Umut veren, muştu taşıyan.
Karanlık olana ışık saçan,
Işıtan, aydınlatan.
Baş ve önder Kur'andır.

Ayetlerinden ab-ı hayat taşan Kur'andır. İnanın. İnanın ve dirilin. Dirilin ve kendinize gelin arkadaşlar.

Büyük şehirlere büyük nehirlerden bir tayf gibi inmişsek bu haber için inmişiz. Bir vasiyetin haberini vermek için inmişiz.

Haberi size ulaştırmak için ne engeller, ne engelier aşmışız.

Kalbimizin bir nişanı gibi taşımışız bu haberi.

Meşhur şiirde:

«Yol harçlığını vermediğiniz kimse..

Size haberler getirecektir.» denildiği gibi.

ÇİLE

İnsanlar gibi toplumların da çile doldurdukları bir vakıadır. Büyük bir hamleden önce bir çile dönemi geçirmek aşağı yukarı zarurettir. Kimi zaman bu çile dönemine şuur ve iradeyle girilir, kimi zaman da farkında olmadan. Kimi zaman çile bir nimet gibi gelir, kim zaman da bir musibetin ucunda. Nasıl gelirse gelsin gün gelecek çile dolacaktır. İş, çile dönemini sabırla doldurmakta ve bu sabır dönemini başarıyla sonuçlandırmakta. Dervişlerin çilelerinde, halvette, öyle anlar gelirmiş ki, bir değirmen taşını bir kıla asarlarmış. Derviş buna rağmen inancını bozmazsa bu imtihandan başarıyla, alnının akıyla yüz akıyla çıkarmış. Milletlerin hayatında da dervişinkine benzer haller olur. Bir kıla asılan değirmen taşları asılabilir bir toplumun başının üstünde. Ama, bu şartlarda bile, millet inancını yitirmezse, Allahın izniyle, o taş düşmez, an gelir, çile de biter ve bütün dünya ve âhiret değirmenleri o toplum için nimet öğütür.

İslâm toplulukları da, birkaç yüz yıldır böyle bir çile döneminin içine girmiştir. Çile dolmak üzere midir, yoksa daha sürecek midir? Yoksa şu çeşit çileden başka tür bir

çileye mi adayız, bilemem. Umarım, çile dolsun, bundan sonraki acılar kısa sürsün. Ama, çile döneminin bittiği gün gelip çatınca, biz, gereği kadar ibret almış, marifet ışığıyla aydınlanmış, ruh verimiyle yüklenmiş, irade sağlamlığıyla donanmış olalım.

Çile, daha çok insanın ham yanlarını hedef alır. Sertleşen, donan yanını yumuşatır ruhun. Düşünce gelişimine bir ilham hızı katar.

Çile, şehre göre dağı yaşamaktır, kalabalıklığa göre yalnızlığı. Karanlığın içinde ışık bulabilme, karanlığı bir kibritle petrol gibi yakabilme, yalnızlığın atomlarına sinmiş korkuyu sevgiye çevirme, vahşeti eritme demektir.

Çile, kabiliyetin olgunlaşması için gerekli bir ıstırap dönemidir.

Toplumların çilesini de büyük milletler çeker. Çünkü o yalnız kendisini değil küçük toplumların da ağırlığını yüklenmiştir. Çileyi yalnız kendisi için çekemeyecek, öbür toplumlar için de çekecektir büyük millet. Hazreti İsa'nın, insanlar için çile çektiğine şüphe yok. Hıristiyanların yanlışı, bu çileyi mutlaka çarmıha gerilme şeklinde düşünmelerindedir. Halbuki, peygamberler, insanlar için, ümmetleri için hayat içinde ölümü aşkın azaplı çileler çekmişlerdir. Ve yalnız Hazreti İsa değil, bütün peygamberler çekmişlerdir. Hazreti Eyyub, gözle görülür çilelerin sembolüdür. Çilelerin daha önemlisi ruhta çekilen çilelerdir şüphesiz. Hazreti İbrahim'in çilesi mağarada daha küçücük bir çocukken metafizik bir çile olarak başlamış, ateşle yakılmayla imtihan olmaya kadar gitmiştir. Hazreti Musa'nın çilesi doğumuyla başlamış, bir yandan firavundan, bir yandan da kavminden çekmediği kalmamıştır. Hazreti Zekeriyya ve Hazreti Yahya inandıkları uğruna şehit olmuşlardır. Hazreti Yusuf'un çilesi de zindan çilesi olarak gelmişti. Büyük peygamber olan ve çilelerin hepsini çekmiş, asla fütur getirmediğine tarihin şehadetle şeref bulacağı son

peygamber Peygamberimiz ise, kavminden olsun, çeşitli açılardan olsun gelen ıstıraba katlanmakta ebedî model olmuştur. Onun hicret arkadaşları ve gönülden yardımcıları da.

Peygamberin çekmedikleri çile türü kalmamıştır. Bununla insanlığa örnek oldular. Ve insanlık, çile dönemlerinde onları hatırlayarak teselli ve umut bulmuştur. Her çileden ve ıstıraptan sonra gelen ferahlık ve kolaylık, bu çilenin birinci karşılığıdır. «Her guçlükten sonra bir kolaylık vardır, şüphesiz, her güçlükten sonra bir kolaylık vardır» kutsal hükmü, çilenin sonucu için ilâhî bir vâd, ilâhî bir teminattır. Bu, has ruhun bir ilerleme kuralıdır.

Müslümanların bu çile çağında sabır, tevekkül, şuur gayretlerini sonuna kadar kullanmaları, ilâhî vâd ve teminata olan inançlarının bir işareti olacaktır. Yoksa gizli veya açık inkâr dönemecine kıvrılırsa, bütün bu çileler de boşa gider, umut da.

MALRAUX'DAN MALRAUX'YA

De Gaulle'ün kültür bakanı André Malrau'ya ait bir eserin türkçesinin toplatılması bir takım tartışmalara yol açtı. Toplatmanın gerekçesi, eserde komünizm propagandasının yapıldığı iddiası olarak gösteriliyor tartışmalarda. Tartışmalar bir suçlama havası içinde başlayıp bitiyor, esere ve eserin sahibine ulaşmadan politik bir polemik havası içinde eriyor.

Malraux, komünist değildir. Hattâ komünist olmak ne kelime, bugünkü durumuyla, ülkesini komünizme karşı

ayakta tutan belli başlı sütunlardan biridir. De Gaulle mitinin başlıca örücülerindendir. Kültürü ve tarihi dünya görüşüne temel almıştır. O, her türlü devrime, iddiaları açısından değil, mit doğurma özellikleri açısından bakar. Başlangıçta, çağın mitini komünist devrimde arar gibi olmuşsa da, sonradan, gün gün bu devrim yorumundan uzaklaşmış, kendi ülküsünü geleceklerden uman bir tavrı benimsemiştir. Her büyük romancı gibi, konusuna o konuyu yaşar gibi gömülen bir yazardır Malraux. Bu bakımdan eseri dıştan bakan insanı aldatabilir. Büyük Yol adlı eserini okuyan insan, Malraux'yu tanımıyorsa, Hindistandan Çine uzayan budist tapınaklarının kalın ilk çağ tozu altında yüzü bembeyaz kesilmiş bir din adamı gibi görebilir onu. İnsanlık Şartları adlı eserinde de, afyon, din, ideoloji buğusuyla devrimin birbiriyle alışverişinden doğan karışık bir çağ hikmetinden sarhoş olmuş, aşk ve terörü ruhunda birbirine karıştırmış veya çevirmiş insanların hayat serüvenlerini bulur. Gerek Fatihler, gerek İnsanlığın Şartları, gerek Umut adlı eserlerinde komünist devrimin birinci plânda oluşu, Malraux'nun komünist olmasından değil, kendi çağ mitini arama bakımından bu devrimi bir tecrübe ve arama alanı olarak almasındandır. Malraux, eserlerinde bir Hindistan'da, Bir Çin - Hindinde, bir Çin'de, bir İspanya'da ve bütün savaşlardadır. Altenburgun Ceviz Ağaçları isimli eseri de, Fransa'nın kurtuluş hareketinden çocukluğuna doğru bir iç yolculuktur. Devrim ve savaş, şiddet ve hayat, kültür, tarih, din, medeniyet Malraux'nun etrafında döndüğü ana temalardır. Malraux, çağdaki bütün kımıldanışlarda hep çağın kahramanını, hayatı ve ruhu soylulaştıran aktı aramaktadır. Başlangıçta, devrime fazla umut bağlamış gibidir. Fakat zaman geçtikçe, devrimlerin kahraman tasarımlarını eksik bulur gibi olduğunu sezmekteyiz. Bu açıdan bakılınca, yâni devrimlere karşı tutumlarıyla Sartre ile Malraux, birbirine zıt bir yol izlemişlerdir. Sartre başlan-

gıçta, belli bir insan ve evren anlayışından çıkmış, bu anlayışla marksist devrim anlayışıyla çatışmıştır. Fakat, zaman geçtikçe, baştan şiddetle kritik ettiği marksist eylemin içinde bulmaya başlarız Sartre'ı. Kişinin bunalımından yola çıkan Sartre sonunda marksist aksiyon içinde erimeye başlamıştır. Gerçi, Sartre'ı buna iten biraz da şartlardır. Ülkesinin dıramıdır onu buna iten. Nitekim Russel da, İngiltere'nin yavaş yavaş eriyişi hafakana düşürmüş, bu hafakanla Russel kendini sosyalizmin içinde bulmuştur. Malraux'nun gidişi ise, Sartre'ın ve Russel'ın tam tersi bir yoldur. Başlangıçta Malraux, kendini devrimin içinde bulur. Gerçi o anda bile devrimin içinde bulunuşu, o devrimlerin pratik iddia ve ülkü muhtevalarından çok, sırf çağın önemli bir eylemi olmasından ötürüdür. Yani, Malraux'yu başlangıçta, eylemin geleceğinden ve hedeflerinden çok, kendisi, şimdiki zamanı ilgilendiriyor. Sonra, giderek, devrimlerden ve eylemlerden tarihe ve kültüre, mite varıyor. O da Fransa'nın kurtuluşunu burada bulur gibidir.

Yani o tarihin ve efsanenin, kahramanın peşindedir. Baştan devrime çağın efsanesi gözüyle bakmak isteyen Malraux, sonra, efsanenin daha geniş anlamına ermiş ve kültür, tarih atmosferiyle yüklenmesini bilmiştir.

Geçenlerde, Rusya'ya yaptığı bir ziyarette, Kosigin'e verdiği cevap, marksist devrimlerin otokritiksizliğini mükemmel bir ironiyle ortaya koymaktadır. Kosigin, bir hayli yıl önce yine Rusya'ya gelmiş bulunan Malraux'nun bu yeni gelişinde o zamanki Rusya'ya göre bir değişme olup olmadığını sorar. Malraux'nun cevabı:

«Evet, büyük bir değişme var. Ama, bütün dünya değişiyor.»

Yine bir konuşmada verdiği cevaplarda, Rus devriminin devrim niteliğini yitirdiğini, Çin devrimiyle Rus devrimi arasında büyük bir fark olduğunu ve bu ikisinin eninde sonunda çatışacağını, dünyanın bu devrimlerin dışında yepyeni bir gelişmeye doğru gittiğini belirtiyor.

MÜLKİYE'YE SERENAT

Siyasal Bilgiler Fakültesinin öbür fakülte ve okullara göre bir dinamizmi vardır. Ancak, ne yazık ki, bu dinamizm, toplum gücümüzün bir fenomen halini alışı biçiminde değil, toplum hastalığının en açık bir üslûpla dışarı vuruşu biçiminde ortaya çıkıyor. Büyük devlet dönemimizde kurulan bu okul büyük devlet ideasını kaybettikten sonra, en dar anlamda bir devrimciliğin pratik gösteri yatağı haline geliyor, daha sonra da bugünlerde, yine en dar anlamında bir ideolojinin militan ocağı yapılmak isteniyor. Gerçi, gazetelere yansıyan, bu fakültenin bir yanıdır ve fakültede süregelen dalgalanış, bütününü siyah renge boyayamaz. Bununla birlikte, ana akış, dediğimiz yöndedir ve bu fakültenin üzerinde uzun boylu düşünmemizi gerektirmektedir. Gençleri suçlamakla işin içinden sıyrılmak mümkün değildir. Onları şu veya bu hale getiren ana sebebi bulmak gereklidir.

Bu fakültenin bugünkü anlamıyla ve en objektif bir gözle ana karakteri, avangart bir gençliğin yuvası olmasıdır. Bir nevi öncülük, bir nevi amatörlük. Orijinallik, snobluk, dinamiklik, isyan, serüvencilik, küçük zalimlik, aşırı duyarlık karışımı bir avangartlık ocağı. Babayla oğul kavgasında oğul yanı. Bunu biraz da öbür fakültelerde bulunmayan, bir aile olma özelliği kolaylaştırıyor. Yeni dille söyleyelim, bu fakültede bir nevi, bir kantin uygarlığı, harita üstünde savaş tiryakiliği, partizanlık siperciliği özelliği baskın hale gelmiştir. Genç adamın aşkta başarısı bile, marksist akrobasi gösterilerinde bulunma derecesiyle ölçülmeye başlanır olmuştur.

Bu karakterin üç büyük özelliği vardır. Biri pozitif, biri negatif, biri de nötr, üç özellik. Pozitif özelliği, ruhun susuzluğu, tazeliği ve yenilik özlemi. Nötr unsur, başlangıc-

ta donmamış olma, değişebilme istidadı. Negatif unsur, uzun ve sabırlı, dikkatli bir çalışmayla, sağlam bilgi ve tecrübelerle elde edilecek bir dünya görüşüne ulaşmaya uzak olma, ciddi bir kritik edebilme alışkanlığına yabancılık, propagandaya kapılmayı önleyecek ruh dayanaklarından mahrumluk. İşte bu son karakter, bir gazeteye yerleşmiş ve «Kayserin sarayına ağını germekle meşgul» örümceksi bir yazarla, «Kisranın sarayında nevbet uran», baykuşsu bir başka yazarın kışkırtmalarıyla öbür özellikleri de etkisi altına almakta, nötr olan değişme, negatif bir yana akmakta, pozitif olan susuzluk duygusu ise, su yerine şarapla giderilme gibi bir aceleyle ve sabırsızlıkla karşılanmakta ve böylece karşımıza daha genç yaşta dönülmez bir akıma angaje olmuş bir gençlik çıkmaktadır. Bir de bunun ciddî bir tahlili yapılmayınca yara iyileşeceğine azmakta, marksist profesörler ve kışkırtıcı basın tarafından daha da azdırılmakta ve fakülteye giden genç ne yana gitmekte, gönderilme niyeti nerede kalmaktadır.

Bu fakülte, öbür kurumlar gibi, elbette, toplumun içindedir ve ondan gelen etkilere bir cevap veya bir tepki vermektedir. Ancak, öbürlerinden farkı, bu cevap veya tepkinin çok direkt olmasıdır. Arada hiç bir esnek madde olmadan yapılan bu tepki, sert bir şok halini almaktadır. Halbuki, henüz öğretim çağındaki gençlerin topluma şok yapmaya ne yetkileri vardır, ne de yeterlikleri. Nasıl, toplumun bu gençliği bir şokla ezmesi yanlışsa, gençliğin de binlerce yıllık bir devlet ve cemiyet gelenek ve töresi olan bir toplumu şurdan burdan devşirilmiş bir anarşizm, nihilizm, terör karışımı bir doktrin ve ihtilâl çarpıntısıyla bir şok yapması yanlıştır. Hattâ bu haksızlıktır da, sınır aşımıdır da. Bu fakülte, bugünkü şartlarıyla, eklemden, diz kapağından, dirsek bükümüsünden yoksun bir vücuda benziyor. Tabii ki, böyle bir organizma, dış dünyaya uyumunu kolaylıkla yapamıyacaktır.

Koca bir imparatorluk kurumunda, gelenek namına kala kala, meşrutiyetin getirdiği, «inek bayramı» adlı totemik bir şölen kalmıştır. O da şu sıralar mum söndüyle faşing karışımı bir karnavala dönüşmekte.

Bu fakültede köklü bir reform gerekmektedir. Türk toplumu medeniyet alanına ilk çıkan bir Afrika kabilesi değildir. Dünyanın en büyük devletlerini kurmuş, en büyük medeniyetini yaşamış bir toplumdur. Onun siyasî ilimler fakültesi, kendine mahsus gelenekleri, ağırbaşlılığı olan bir fakülte, bir ilim ve ideal ocağı olmalıdır. Ortadoğulunun siyasî atitüdü bu ocakta şekil almalı, maya tutmalıdır. Bu fakülte, bütün dünyada saygı uyandıran ve dünya sorumluluğunu omuzlamaya tam bir aşkla hazırlanan gerçek ortadoğu aydınlarının, müslüman entellektüellerinin ilim, ahlâk ve inanç yuvası haline getirilmelidir.

İLÂHİYAT FAKÜLTESİNE MERSİYE

Örtündü, nihayet örtündü. Kim örtündü? Bir kız talebe islâm törelerine göre başını örtüp de derslere girmesin diye İlâhiyat Fakültesi örtündü. Yani kendi kendini örttü. Kapadı kapısını. Kapısını, bacasını, penceresini örttü. Küfr kelimesinin lûgat anlamına bürüdü kendisini, örttü kendisini.

Bir kız öğrenci derse başını örterek girmesin diye bir ay ilme paydos dedi. Yüzlerce öğrencinin bir ay okumaması, bir çok profesörün ders vermemesi daha kötü gelmedi ona, bir kızın islâm geleneklerine göre başını örtmesinden. Başına çekti yorganı ve örttü kendisini. Hakikatı nasıl örttüyse öyle örttü kendisini.

Halbuki, dinî gelişme tarihimizin önemli bir döneminde açılmıştı. Çok büyük ödevler görebilirdi. Bir dönemde dine birçok sataşmalar, karışmalar olmuştu. Yanlış ve doğruyu birbirinden seçerek, yeni gelişmeye, din duygusunun yeni canlanışına bir ışık tutabilirdi. Misyonerliğin karşısına dikilebilirdi. Komünizmin, tarihî materyalizmin karşısına en büyük ilmî yetkiyle çıkabilirdi. Yeni bir aşkla, islâm ahlâkının yüceliğini gençlere yeni baştan aşılayacak bir ekolün kurucusu olabilirdi. Ruh akıncısı ve öncüsü yeni bir idealist kütlenin birinci ana kucağı olabilirdi. Fakat o daha ilk sürçmede tepe taklak gitti ve örttü kendini.

Sen kalk, 1400 yıldır bir ittifak halinde uygulanan kesin bir içtihadı bir kalemde çiğne. Hem de bir din fakültesi olarak. Ondan sonra da islâm düşmanlarıyla işbirliği halinde, sızlan. Sonra da sanki kimsenin umurunda olacakmış gibi kız ve ört kendini.

Bin dört yüz yılık içtihadı ciddî bir makale bile yazmadan çiğnemeye kalk. Sonra da haklı tepkiyi görünce kızıp bir aylığına kapılarını kapa! Tavşanın dağa küsüşüdür bu. İstersen bir aylığına değil de bütün bütün kapa kapını, yine dağın umurunda olmayacaktır.

İlim aşkı bakımından ölü doğduğunu böylece kabul etmiş olmuyor mu bu fakülte? Böyle bir problem karşısında hiç olmazsa en azından münazaralar, makalelerle meseleyi ilmî bir tartışma plânında tutamaz mıydı? Halbuki ne yaptı? İslâmın örtünme buyruğunu öğretecek bir öğrencinin bu buyruğu bizzat uygulamasını bir akıl hastalığı gibi görmeye kalktı. Bu haliyle, asıl akıl hastalığı içinde bocalayan bu fakülte değil miydi?

Örtünüş, islâmın, kadına haysiyetini bağışlayan bir buyruğudur. Kadının, erkeğin bir iştiha konusu olmadığını, saygıya değer olduğunu telkin eden bir buyruk. Üniforma askerlikte nasıl saygının bir aracı ise, örtü de kadının

toplumda sayılmasını sağlayan bir araçtır. Örtü, kadına şehvetle bakışı kırar. Örtü, medeniyetin verimidir. Örtü, insanlar arasında etin etle olan maddî ilişkisini kırarak ruhun ruhla ilişki kurmasını sağlayan bir peygamber perdesidir. İdris peygamberin buluşu, daha doğrusu peygamberlik ödevinin bir unsurudur.

Örtü, bir hayâ vasıtasıdır. Hayâ da imanın psikolojik temellerinden biridir.

Örtü, mahremiyetin vasıtasıdır.

Örtü, estetiktir.

Örtüsüz insan, perdesiz evden farksızdır.

Bütün bunları düşünmeden müslümanların İlâhiyat Fakültesi örtünmeye karşı nasıl baş kaldırır ve bir öğrencinin başını örtmesini bir felâket gibi görerek, öfke ve titreyiş içinde kendi kepengini kendi indirir?

Bu, bu fakültenin büyük bir düşünce ve ruh krizi içinde olduğunu göstermektedir. Yarın kendini açsa bile, kimbilir ilerde ne gibi sapmaların, din yıpratıcı akımların yatağı olacağının işaretini vermiş olmaktadır böylece.

Halbuki başka fakültelerde başını örten kızların bulunduğu bir gerçektir. Batıda da böyle bir şey gayet olağan karşılanır, hattâ bir çok profesörün dikkatini bile çekmezdi. İlâhiyat Fakültesi ise bunu örnek bir davranış olarak görmeliydi. Tam tersine, bu fakülte, bu en tabiî davranış önünde çığırından çıkmışsa, bunu, ilerdeki büyük aşağılık duygusu buhranlarının ve kuşku krizlerinin bir habercisi gibi görmek kehanet değildir.

ÜNİVERSİTEDE BUNALMA

Elli yıla yakın bir süredir batı romantizmi dönemini yaşadık. Yeni yeni kritik etme dönemine giriyoruz. İşte bu döneme girmekte olduğumuzu sezen Avrupalı ustaca bir çeviklikle içimize sosyalizm saplantısını soktu. Böylece gerçek bir kritik yerine şifasız bir muhalefet, yine batı içi bir muhalefet psikolojisi bürüdü kafa ve yürekleri. Böylece, kendi ölçülerimizle hesaba çekme kıvamına ereceğimiz sırada çıkan marksist dalga, gerçek zihin gelişmesini örttü. Diğer bir deyişle marksizmin gelişi bir bakıma kendi dünya görüşümüzü boğmak amacını gütmektedir. Nitekim devrimciler marksistlerle islâma karşı işbirliğine girişmekte tereddüt etmediler. Bu, kendi görüşlerinin zamanla marksizm içinde erimesi demek olsa da. Öte yandan, batıyı bir devrim muhtevasından çok bir hayat tarzı gibi benimseyenler de, marksizmle islâmı, teoride, aynı uzaklıkta gördüler kendilerine. İkisine de aşırı uç ismi takıldı. İkisine de savaş açıldığından söz edildi. Pratikte, yani gerçekteyse, marksizm, bir imtiyazdan faydalanmaktadır. Marksist bir parti kurulabildi. Marksist partizanlar konuşmakta dizgin ve sınır nedir bilmediler. Ama islâma inanmışlar için marksistler kadar bir hak tanımak bir yana, nerdeyse, misyonerler kadar bile hak tanınmadı denilebilir. Böylece kritik döneme girişimiz, bütün veriminden mahrum bir davranış olarak yön değiştirdi.

Üniversitedeki buhranın temeli bu yön değiştirmededir. Dış ve görünüş sebepleri ne olursa olsun, üniversite, amansız bir krizin pençesine düşmek üzeredir. Siyasal Bilgiler Fakültesinin partizanlar ocağı haline gelmesinin asıl sebebi, batıyı kritik edici bir aksiyon okulu olmak isterken, bunu doğuracak şartlara meydan verilmemesinden

ötürü askıntıda kalan bu psikolojiyi marksist stratejlerin ustaca yakalamasıdır. Yani atın önüne et, aslanın önüne ot atılması gibi bir yanlış politika yüzünden, marksizm, üniversiteye sızdı ve gençliği kitap başından sokaklara çekti. İlâhiyat Fakültesini de zorlu bir deprem gibi sarsan ayni krizdir. Gençler, ayni kritik ihtiyacıyla, belli başlı bir islâm töresine dönmeyi denerken, karşılarında, kayıtsız şartsız batıya teslim olmuş bir ruhu buldular. Kritiğe yanaşmadan, mesele, bir çatışma ve yabancılaşma yönüne aktı. Handiyse bir sağ - sol meselesine dökülmek istidadı gösterdi. Bunun olmayışının tek sebebi de fakültenin ilâhiyat fakültesi oluşundan başka bir şey değildir. İstanbul'da kriz, ilk bakışta, münferit kişilerde gözüktüyse de, daha ciddî bir karakter gösterdi. Bir öğrenci bir dekanı öldürdü. Bu öldürme olayında, daha önce dekanla solcular arasındaki çatışmanın ne derece rol oynadığını zaman ve incelemeler gösterecektir. En azından ortada dönüp duran sinirli havanın bir rolü olduğu bir gerçektir. Fakülte sosyal ilimlerle ilgili bir fakülte olmadığından, tartışma, sözlü olmaktan çıkıp silâha dökülmüşe benzemektedir. Daha kötüsü bunun yaygınlaşması ve öbür fakültelere de sıçraması olacaktır. Yerinde ve zamanında ve köklü tedbir alınmazsa bu sıçrayış büsbütün imkânsız da değildir. Daha önce de, Edebiyat Fakültesinde hocalar arasındaki, intihar teşebbüslerine kadar giden şahsî çekişmeler, krizin düşünce alanından başka alanlarda kendini denemesinden başka bir şy olmamıştı.

Üniversite, öyle görünüyor ki gittikçe daha çok bu amansız krizin içine gömülecektir. Çünkü: kimse, bu krizin sebebini objektif olarak arama niyetinde gözükmüyor.

Krizin asıl sebebi, yukarda da belirttiğimiz gibi, günü gelmiş ve geçmekte olan kritik düşüncenin doğuşuna engel şartlar yüzünden, zihnin, çatışmayı başka alanlarda aramasıdır. Sahte alanlarda. Hattâ düşünce alanının dışında da.

Kritik düşüncenin doğuşuna engel olan asıl faktör de, fikir ve şahısları putlaştırma eğilimimiz, ruhumuzu totem ve tabuların sarmış olmasıdır.

PUTLAŞTIRMA

Kendimizi bulmamıza, ilerlememize başlıca engel, putlaştırma psikolojimizdir. Müsbet ve menfî alanda putlaştırma. Şahısları putlaştıra putlaştıra düşünceyle, düşünceleri putlaştıra putlaştıra inançlarla ilgimizi kesiyoruz. Bakıyoruz, bütün alanlarda ufuklar donuklaşmış; put donukluğu sarmış görüş alanını. Düşünce, sanat ve politika alanında putlar önünüzü kesiyor ve ayaklarınıza bir gölge gibi sarılıyor.

Put, kurumuş bir ağaçtır. Kökte biraz yeşillik ve canlılık varsa, onu da kurumuş koca göğde, bir türlü gelişmeye bırakmaz.

Genç insana on öğüt saymağa kalksam, birincisi: «putlaştırmayacaksın!» olurdu. Çünkü: kurumuş bir ağaçtan farksız olan put, eninde sonunda hafif veya şiddetli bir rüzgârda devrilir ve puta dayanan da onun altında kalır.

İyiyi de, kötüyü de putlaştırma eğilimini taşıyoruz. En zayıf yanımız bu. Düşünce kısırlığı, kritiksizlik putlaştırmaya yol açıyor, putlaştırma da düşünce kısırlığına, kritiksizliğe. Bu ikisi birbirini destekleye destekleye düşünce gelişmesinden uzaklaşıyor, putların alacakaranlığına gömülüyoruz.

Put, insanı ahiretten de, dünyadan da uzakta tutan bir kabirdir. Ruh için bir kabir azabıdır.

Konca, bahar gelince açılmak ister. Düşünce alanı da böyledir. Fakat, putlardan yapılma bir duvar, peşin hükümler duvarı, onun açılmasına, güller saçmasına engel olur.

Asıl gerilik, şahısları putlaştırmaktır. Çünkü: insanların faniliğini görmeyen, insanların geleceğine inanmayan, bir sonraki neslin bir öncekini aşacağına güvenmeyen insanlar, çağının insanlarını putlaştırır veya geçmiş zamanın insanından putlar örer. Ama Allaha inanan, hakikattan başka bir değer ölçüsü bilmeyen, Allahın nimetinin tükenmeyeceğine güven besleyenler, kimseyi ve hiç bir şeyi putlaştırma ihtiyacını duymazlar. İşte asıl öncü olanlar, ileri olanlar ve durmadan ilerleyenler onlardır.

Putlaştırma psikolojisi, zihinde bir kireçleşme, çölleşme ve çoraklaşma demektir. Çünkü: zihnin gerçek çalışması, sürekli olarak put kırma demektir düşünce alanında. İlim alanında bir teori putlaşmaya başlamışsa, üstün bir zekâ ve sabırlı bir çalışma, bir gün o teoriyi yıkar ve yeni bir teori getirir. O teori de putlaşırsa, bir gün, o da yıkılır. Bu, ilim alanında put kırma demektir. Sanat alanında da, yeni sanatçıların gelmesi, putlaşmaya yüz tutan sanatçıların devrilmesine yol açar. Böyle böyle sanat da, edebiyat da ilerlemiş olur. Politika alanında da durum değişmez.

İslâm, bütün alanlarda putları devirdi ve insanın putlaştırma eğilimini kırdı. Yeni put doğumuna engel olan şartları getirdi. İslâmdan uzaklaşıldıkça putlar gözükmeye başlar her alanda. İslâma yaklaşıldıkça da putlar hazan yaprakları gibi dökülür ve kırılırlar.

Tarih, bir yandan put dikme, bir yandan da dikilen putları kırma şeklinde görünen iki kuvvetin çarpışmasıyla örülen bir ağ gibidir.

Değerlendirme ayrı, putlaştırma ayrıdır. Değerlendirme bir ölçme ve tartma işidir ve her zaman yeniden değerlendirmeye açık kapı bırakmaktadır. Putlaştırma ise ansızın bastıran bir yanılmanın ebedî olarak sürdürülmek is-

tenişi, duygu dondurulması işidir. Kritiğin ve yeniden değerlendirmenin bütün kapılarını kapama işidir.

Müslüman, her şeyden önce kendi nefs putunu kıracaktır. Daha doğrusu, nefs putu her örülmeye doğru gidişte, o örgüyü müminin kalbi çözecektir. Sonra, başka insanların putlaşmasına da razı olmayacaktır müslümanın inancı. Çünkü: Allah inancı, ortak tanımayan bir inançtır. İnanç, düşünce ve aksiyon alanında putlarla savaşacaktır müslüman. Bu dünyadaki en büyük ödevi budur. Putlar devrilmeden, öte dünyanın ulvî çizgilerini bu dünyadan görmeye imkân yoktur. Bu kıyıdan, öte kıyıyı görmeğe engel olan başlıca perdeler, putlardır.

KAHRAMAN SUSUZLUĞU

Savaş zamanında kahraman yetiştirmek yetmiyor bir ülkenin güven içinde yaşayıp gitmesi için. Sulh zamanında da, daha doğrusu savaşsız zamanlarda da kahraman yetiştirmesi gerekir. Yalnız savaşçılık alanında değil, her alanda kahraman yetiştirmek gerekir.

Toplumumuz, içinde çatışan iki duygunun ağlatıcı krizini yaşıyor. Putlaştırma duygusuyla kahramanlık duygusunun çatışmasını yaşıyor. Bir yandan geçmişe doğru fazla kahramanlaştırmadan doğan putlaştırmanın dondurucu soğukluğu, tarihî buzlaştırması, bir yanda da her alanda kahramanlardan mahrumluğun verdiği kavurucu susuzluğun kaynayışı. Sanki toplum, bütün göğdesiyle buz gibi bir suyun içine dalmışken tepesinden de kaynar su boşanıyor ve tam kalb çizgisinde buz eriyiği su ile kaynar su birleşiyor ve bir kızıl yanık çizgisi bırakıyor.

Gerçi, kahraman buhranını çeken, yaşıyan yalnız bizim toplumumuz değil, bütün çağdır. Çağ, bir mit buhra-

nını yaşıyor. Sembol buhranını yaşıyor. Geçmiş zamanın kahramanlıktan uyana çeken ağırlığını omuzlarında duyuyor. Omuzlarının ağırlıktan çöktüğünü sanıyor.

Marksizm, işte çağın bu mit ihtiyacından faydalanıyor ve onu ustaca doldurmaya çalışıyor. Geçici olarak da yer yer dolduruyor. Başarısı bu yönden geliyor. Ama köklü başarıdan mahrumluğu da burada gizli. Çünkü ekonominin amansız kahramanlık dönemi geçmiş bulunuyor. Zaten bu kahramanlık öbür alanların kahramanlığına da zıt bir kahramanlıktı. Homoekonomikus kahramanlığıydı bu. Çağımız o kahramanlığı yıktı. Öbür alanların kahramanlığı adına bu kahramanlığı yıktı. Şimdi, marksizm, kapitalizmi doğuran bu ekonomi mitini, fertlerden alarak toplumun şahsında yeni baştan denemek istiyor. Ama bu mit, özünde, öbür alanların kahramanına yer bırakmadığından, insanlığı kurucu olmaktan çok yıkıcı olmaktadır. Kapitalizmin ulaştığı çıkmaza bir başka yoldan marksizm de ulaşacak ve son sınırına vardığı zaman, insanlığın halâ her alanda kahraman susuzluğuyla kıvrandığını görecektir.

İnanç alanında kahraman, düşünce alanında kahraman, aksiyon alanında, ahlâk alanında kahraman susuzluğu.. Çağın çırpınışı da bundan, ülkemizin çırpınışı da bundan.

Düşünce alanındaki kahraman, putlaştırılmış düşünceyi kritik ede ede, peşin hükümlerle vuruşa vuruşa toplumda yeni ve taze bir hakikat anlayışının doğuşunu hazırlayacaktır. Bu yolda sert karşı koymalarla çatışacaktır. Ama, kahramanlığın birinci şartı, feragat, her türlü tehlikeyi göze almaktır. Hakikati söylemekten, tartışması yasak bögelere, belki ihtiyatla, fakat pervasızca, korkmadan girmekten çekinmemek demektir. Çünkü: kahraman, şahsını topluma adamıştı.

İnanç alanında da kahraman, inandığını çekinmeden söylecek, bâtıl inançlarla savaşacak ve en büyük meydan savaşını inançsızlıkla yapacaktır. Kahraman, Allah'a inanan ve o inanç uğruna fedakârlık sınırı tanımıyan bir olağanüstü şartların adamıdır. Allah inancı önünde bütün inkâr ve redlerin güz yaprağı gibi dökülece ğini tâ yürekten bilen kişidir.

Kendisi için her türlü maddî faydayı, hattâ manevî hazzı bile çiğnemiş kişidir kahraman. İnsanların faydası, manevî yetişmesi ve hazzı, olgunluğu uğruna kendini adamış kişidir.

Çağımızda elli yıl içinde iki dünya savaşı veren insanlık, gereğinden fazla enerji harcamış, savaşta kahraman sarf etmiştir. Savaşsız dönemlerde şimdi bu sarf edişin sıkıntısını yaşıyor. Savaşın getirdiği ruh yıkıntısını onaracak kahramanları bekliyor. Bu kahramanları doğuracak ortamı arıyor, bunun ıstırabını yaşıyor.

Bize gelince, savaşlardan da önce bu kriz dönemine girdik. Bu iki savaş, krizi derinleştirdi. Marksizm de dikkati başka noktaya kaydırmak istiyor. Ama, toplum ta derinliğinde kahraman susuzluğunu çekip duruyor.

KAHRAMANDA YAŞIYAN

Kahraman, içindeki susuzluğu toplumun yüreğine aşılıyan kişidir. Her alanda kahraman, sonsuzluğa susamış, dudakları sonsuzluğun kevserine dokunmuş da ayrılmış gibi olandır. Gelecek zaman, bir sonsuzluk duygu-

suyla birlikte kahramanın yüreğine çarpar çarpar durur. Hep gelecek zamanda yaşar kahraman. Derece derece gelecek zamanı şimdiki zaman gibi yaşanır hale getirirler kahramanlar. Kahramanların birincisi olan Peygamberimiz, Hendek savaşında, külünkle kaya arasından sıçrayan kıvılcımlarda, İran'ın, Bizans'ın feth edileceğini, onları feth eden orduları gözleriyle görmüştü. Hazreti Ömer de, Medine'de hutbesini verirken, minberden, Sariyenin kumandasındaki ordunun sıkıştığını görmüş, dayanamıyarak, hutbenin arasında: «Ey Sariye, dağa, dağa!» diye haykırmıştı. Öyle anlatılır ki, Sariye Hazretleri de bir ses duyarak, bu sesi duyarak dağa çekilmiş ve düşman imhasından orduyu kurtarmıştı.

Kahraman, olağan şartları, zaman ve mekânı zorlayan kişidir. Zamana ve mekâna, ruha tasarrufta üstün bir güce sahiptir. Milletlerin krizli çağlarında toplum katlarının, ıstırap yivlerinin arasında bir kahramanın boy vermesi bundandır. Çünkü: olağanüstü bir durum vardır ve olağanüstü bir çaba gereklidir. Kahramanlardır ancak kavminin kurtuluşu için olağanüstü çilelere katlanan. Ve kavmini olağanüstü çilelere tahammül ettirebilen yine onlardır.

Göz gözü görmez karanlık basınca, umutsuzluk gökten ve yerden fışkırır gibi insanların üzerinde adeta fizik bir baskı halinde kendini duyurunca, toplum, bir kahramana susar. Kahraman bir ışık gibi belirir ve o da bir topluma susar. Bu iki susayışın karşılaşması çağı bir efsane havasına bürür. Pervanelerin döne döne kendilerini ateşin içine atmaları gibi, insanlar da kendilerini bu susayışın ortasına bırakırlar.

Bütün iş burada: dudakları bir kahramana susatmak. Dudakları kahramanlığa susatmak.

Düşünceleri ateşliyerek düşünce kahramanını, inançları saflaştırarak inanç yiğitini; imajları kırbaçlıyarak si-

ir cihangirini çağırmak.

Diriliş dediğimiz, biraz da bir kahraman çağırma işi ve işlemi.

Fetih ruhu, zafer tohumu.

Bir ashab-ı kehf uykusunda bir düş gibi bekleyen toplum ruhunu, insanların başına avuç avuç gül mevsiminde gül seper gibi serpecek olan elleri çağırma işi.

Çocuklar katına kahramanlık dokusunu örmek dileği.

Kutsal kitapla insan ruhunu kahramanlık duygusundan beslenir bir av şahini kılma düşüncesi.

Kahraman, çağın destanına bir şelâle gibi dökülür omuzlardan ve ufuklardan. Umut realiteyi aşar, ama kendini eninde sonunda realiteye çevirmek niyetiyle.

Gelecek zamanların canlarının azizliği uğruna ölüm pazarında en ucuz mal, can olur kahramanın çağrısında.

Kahraman bir büyü bozandır. Kahraman şuurları öyle uyaracaktır ki, her türlü büyü, bu şuurun aydınlığında yanıp kavrulacaktır.

Kahramanın çevresinde tek tutku vardır: idealin tutkusu.

Her insanın kahramanı kendi içindedir. O içindeki örneğe doğru gittikçe kahraman da ona doğru gelecektir.

Kahraman için yenme bir imtihan, yenilme bir imtihan. Biri nimeti değerlendirme imtihanı, biri de sabır ve dayanma imtihanı.

Kahraman öldürülebilir, fakat kahramanda öyle bir ruh vardır ki, işte o ruh, öldürülemez. O ruh kahramandan öbür insanlara sıçrar ve onları da kahramanlığa ayarlar. Kahramanlık böylece topluma kök salar. Hiç bir zalimin kök ayıklama gücü, kahramanlığın kök salmasından daha hızlı değildir.

AVRUPA'DA FIRTINA

Belli başlı bir sebep yokken, Avrupa gençliğinin ayaklanışı nedendir acaba? Avrupa'da bir bahar krizi mi? Sebepsiz bir olay olamıyacağına göre, bu, su yüzüne vurmayan sebepler nelerdir? Bunun üzerinde düşünmenin, bir, dışa bakış bakımından bir önemi var, bir de içe bakış bakımından, daha doğrusu, içeriyi dışın fırtınamsı etkilerinden korumak bakımından.

Avrupa'daki bu gençlik ve bahar fırtınasının, açık ve kesin belli bir sebep olmadığına göre, genel bir ruh halinin bir süredir içte biriktikten sonra ansızın patlamasından doğması en büyük ihtimal dahilindedir. Dünyanın doğu ve batı uçlarında görülen can alıcı duygulu olay ve kararlardan sonra, Avrupa gençliğinin alışık olmadığı, olaya karışamamak ve seyirci kalmak gereğinin verdiği bir ruh krizi.

Üniversiteleri bir trajedide bir savaş sonrası sahnesi gibi yakıp yıkan bu gençlik fırtınasının kökünü, Avrupa'nın, dünyanın gidişi için birinci söz sahibi olma gücünü yitirişinde bulabiliriz. Avrupa, dünyanın gidişine artık ikinci el olarak karışabilmektedir. O da artık bir hak ve hattâ bir kuvvetten doğan üstünlük değil de, eski tecrübelerin verdiği bir aldatmacılık ustalığının henüz işe yararlılığından. Evet, Avrupa'nın dizginlerini ellerinde tutan Avrupa ihtiyarları, artık eski kudretli günlerinden uzak olduklarını bilerek, dünya olaylarına, ancak, bir kurnazlık, bir hile, bir karıştırıcılık, bir ters yorum, bir politik dönemeç döşemesi yoluyla, yani mutlaka menfi bir katılmayla tesirde bulunmaya çalışıyorlar, yani gün ışığında değil, gölgede iş görüyorlar. Aydınlık bir merhametle katılma haklarını çoktan kaybettikleri gibi, gün ortasında

açık bir zulûmle iş görme kuvvetlerinden de mahrum kaldılar. Vaktiyle güneşte denediklerini, şimdi, gölgede denemeye çalışıyorlar.

Belki Avrupa gençliği bunu açık seçik bilmiyor ama sezmekten de geri kalmıyor. Avrupa'nın bundan sonra payına düşenin ne olduğunu hayal meyal sezen genç adam, ne yapacağını bilemeden için için kaynıyor, sonra bir bahar günü, bir takım dünya olaylarının da yardımıyla ansızın bir duygu patlamasına uğruyor.

Artık Avrupalı genç adam, Avrupa'nın ihtiyarlarına inanmıyor ve güvenmiyor. Onların metodlarını onaylamıyor. Ve başkaldırıyor yaşlılara. Bu başkaldırış, iflâh olmaz bakışlı sosyalistin sandığı gibi, ne bir sosyalistlik başkaldırmasıdır, ne de bir burjuva fantezisi. Avrupa buhranının genç ruhlarda birdenbire patlak veren bir fırtınasıdır.

Bu fırtına, ileriye gidememenin, geriye dönememenin doğurduğu, kendi etrafında dönmenin fırtınası, bir arayış azabının helezonudur.

İleriye gitmek, doğuda ve batıdaki kuvvetleri aşmak için yepyeni bir atılım ve enerji gerek. O enerjiyi damarlarında bulamıyor genç Avrupalı. İhtiyarlar onu tüketmiştir sanki. Geriye de dönemiyor. Çünkü: bu dönüş için, çok erdem, çok sabır, çok tevekkül, kadere boyun eğiş gerek. Bu acı zamanlar terbiyesini de almamış. Kala kala kendisine olduğu yerde dönmek kalıyor. İşte o da dönüyor. Doğuya bakıp üniversite bahçesinde gerillacılık oyunu oynuyor. Özeniyor ona. Batıya bakıp ihtiyarlara başkaldırıyor, yangın çıkartıyor. Bir Vietnamlı oluyor, bir zenci bu oyunda. Fakat kaslar yorulup, boğazlar kısılıp, başlar yarılıp oyun bitince, geriye kalan, ruhun doymazlığıdır yine de.

Bu gençlik ayaklanması Avrupa'nın geleceği hakkın-

daki belli belirsiz karamsarlığın genç ruhlarda doğurduğu ve ilk fırsatta patlak veren bir bunalımdan başka bir şey değil. Genç insan, yaşlıların makyavelik yönetimine hayır diyor. Ellerinde dünyayı idare edecek bir güç olsaydı evet diyecekti belki de. Ama artık bu kuvvetin de bulunmadığını biliyor. Yapılacak başka bir şey bulunmadığını da. İşte bu sıkıntı içinde, olduğu yerde etrafına saldırıyor.

Şimdi, bize düşen ne yapıp yapıp bu gençlik buhranından Türk gençliğini korumaktır. Umut edilir ki, ansızın, toptan, Avrupa'ya giden rektörler, oradan, ders alarak, bir tedbir ruhuyla dönerler. Avrupa ihtiyarlarının, kokteyllerde, dalgınlıklarından faydalanıp ceplerine ve ellerine bulaştıracakları fırtına tohumuyla değil...

GÖRÜNÜŞ

Zaman zaman bakıyoruz, etrafımızda yavaş yavaş umudunu yitirenler oluyor. Kolay umut uzak olsun elbet. Kolay umut tezelden umutsuzluğa dönebilir. Ama, umutsuzluğun kolayı da, gücü de inanmış insandan ırak olmalıdır.

Gerçi ülkemizde her şeyin kendiliğinden iyiye doğru gelişeceğini ummak mümkün değil. Zaten hiç bir çağda alınlar terlemeden, sabrın kırk saati doldurulmadan bir toplumun kendiliğinden yağdan kıl çekercesine mutluluğa erdiği görülmemiştir. Olsa olsa yüz yıllarca hazırlıktan sonra bazı dönemler bir ülkenin en parlak dönemi olabilmiştir.

Doğudan, batıdan gelen etkiler, kendi kendimize en elverişli gelişme yolunu bulmamıza engel olmaktadır. Kendimiz de bu gelişmeyi kolaylaştıracağımıza güçleştirmekteyiz. Köşebaşlarında vehim kol geziyor. Marksistler ve batıcılar vehim azdırmanın ustalığını kavramışlar bilgi adına, yirminci yüzyıl adına. Dürüstlük, yurtseverlik, insan sevgisi, taktikten ve stratejiden sonra geliyor. Bu ikisinin çatıştığı yerde taktik tercih ediliyor. Pratik teoriği ezmiş. Gelişme uyumu çiğnemiş. Hukuk, ahlâk, sanat alanlarında çerçeve, özü yamuklaştırmış. Tartışma kararlı seçmenin yerini almış. Tartışma istisnaî olacağına esas olmuş. Akademik plânda kalması gerekli meseleler sokağa dökülmüş. Bunun tam tersi de olmuş: Sokakta kalması gerekli tartışmalar ilim yuvalarını kuşatmış, hattâ doldurmuş. Öğrenci teoriyle pratiğin her birinin bir yana çektiği bir urgan halini almış. Gün olmuş ip ortasından kopmuş. Millî kültür hazineleri sahaflarda, şurda burda çürümekte. Haçlı kalıntıları diriltilmekte. Marksizm, fikir ve sanat piyasasını tutmuş. Bin güçlükle çıkan bir değerin ismi üzerine katran renkli bir susuş veya inkâr cilâsı çekilmekte. Herkes alışılmışın, kolayın, klişeleşmişin peşinde. Demagoji mantık kesilmiş. Kötünün tesir gücü, iyinin tesir gücünü aşmakta. Biri aksiyonda, öbürü sezgide.

İşte, ülkenin genel görünüş tablosundan önümüze doğru akan bir yığın karamsarlık ve umutsuzluk malzemesi. İşin bu yanını görenler zamanla, farkında olarak olmayarak kötümserliğin en karasına düşüyorlar.

Öte yandan, din alanındaki gelişmelere, yavaş yavaş da olsa kurulmakta olan sağ yayın kurumlarına bakanlardan bir kısmı aşırı bir iyimserlik içindeler. Yakın geçmişimize bakıp son hızla iyi bir geleceğe doğru koşar adım gittiğimizi sanıyorlar. Maddî kalkınma alanındaki ilerle-

me ve hareketlere bakıp büyük hayallere kendilerini kaptıranlar da eksik değil. Bunlar karşılaştırma metodunun değerlendirmede önemli bir unsur olduğunu unutuyorlar. Müsbet gelişmelerle menfî gelişmelerin bir tartışı yapılmadan verilecek hüküm sağlam bir temele dayanmıyor demektir.

Gerçekteyse ülkemiz, iki yöne de açılan bir yol ağzında gibidir. Bu durumuyla ne onarılmaz bir kötümserliğe kapılanlar kadar karamsar olmakta, ne de toz pembe iyimserlikte bir fayda vardır. Bu iki tutum da gerçeğe aykırıdır. Gerçekte problemlerimiz çok ve çetin olsa da, içinden çıkılamıyacak bir imkânsızlık ta var demek değildir. Gerçek ne emeksiz umutta, ne de hastalık işareti bir melankolide.

Her çağda olduğu gibi, belki de her çağda olduğundan çok, umutla korku arasında gidip geliyoruz.

Bu millet, kolay kolay kendisinden umut kesilecek milletlerden olmadığını her vakit ispat etmiştir.

En kötü şartlarda bile varolmanın yollarını aramış ve bulmuştur denebilir. İyiye kucağını açmıştır bütün arzusuyla, kötüye de en azından pasif bir mukavemet ağının gerisine çekilerek antipati tavrını göstermiştir.

Ayrıca, inanmış insan, şartlar ne kadar ağır olursa olsun umutsuzluğa kapılmayan insandır. Çünkü: o, zaten bir hazıra konucu değil, çetin imtihanlardan geçerek olanı değiştiricidir. Değiştirme gücünü verecek olan da Allah'tır. Allah'tan umut kesmekse mümkün değidir, inanmış olan için.

BATICILIK MACERAMIZ

İki yüz yıldır başımıza gelenleri düşüne düşüne, değerlendire değerlendire bir derleniş toplarlanışın ilk çıkış noktasına varabiliriz. Geçmiş zamanı değerlendirmeden gelecek zamanın karanlığını biraz olsun ışıtmak mümkün değildir.

Tanzimat ve ıslâhat dönemi, Batının toptan rönesans tesiridir. Bütün doğu ve islâm dünyasını yavaş yavaş kuşatan Batı, bize de, düşünceler dünyasında ve devlet düzeninde etkide bulunmaya başlamıştır. «Batıya karşı batılılaşmak» diye özetlenebilir ilk değişme. Yani, Batıya bakış, aktif ruhumuzun ateşli bir gözlemciliğinden değil, dış tesirler önünde belli bir pasifliğe kendini koyverecek bir umutsuzluk halinden doğdu. Böylece, madde dünyasında Avrupa'yı dirilten rönesans tesiri, bizde maddemizle birlikte ruhumuzun da esirliğe düşmesine yol açtı. Fatih ve Babür rönesansları ilk hızlarını kaybetmeyip de, batıya, aktif, kritik edici, iyi etkileri massederken kötü etkileri ayıklayıcı bir ruhla eğilseydik onun medeniyet kıskacından kolayca kurtulabilirdik.

Meşrutiyete kadar gelen bir rönesans etkisi halinde ruh ve düşünce dünyamıza sokulan batıcılık, meşrutiyet ve cumhuriyet dönemlerinde bir tek akımın, pozitivizmin hegemonyasına dönüşerek devam etti. Pozitivizm, bir devrim ruhu gibi kurumların temellerini attı. On yıl, Amerikan pragmatizmiyle savaştıktan sonra, yerini marksizme terk edip etmeme durumuna geldi.

1960 ihtilâlinden sonra su yüzüne çıkan marksizm, pozitivizmin yerini almak için çalışıyor. Pozitivist devrim ruhu, bazan marksizmle anlaşarak yerli kültürle savaşı-

yor, çok defa da marksizme yerini ve etki alanını terk ediyor. Her gün, marksizm, pozitivizmle kök birliğine, yani materyalist temel birliğine dayanarak, onun tesir alanını işgal ediyor, kurumlarını markist bir renge bürüyor. Böylece, genel bir rönesans tesiri olarak başlayan batıcılık, marksizmin Türk ruhunu ortadan kaldırma faaliyetine dönüşmüş bulunuyor günümüzde.

Marksizm, bugüne kadar batının iyice zayıflattığı bir ruha son darbeyi indirmek isterken birkaç avantaja sahiptir. Birinci avantaj, bugüne kadarki batı tesirinin kendisine hazırladığı tesir alanı kolaylığıdır. İkinci avantajı, bugüne kadarki batı sistemleri daha çok bir bilgi sistemi ve genel dünya görüşü şeklinde kendilerini sunarken, marksizmin bir içtimaî sistem, bir sosyal adalet maskesi arkasına saklanarak gelmesidir. Üçüncü avantajı da, kökte tam bir batı sistemi olduğu halde sanki bir doğu sistemiymiş gibi batının bugüne kadar yaptığı yıkıcı etkiden kendini sorumlu göstermemeyi becerebilmekte, hattâ batıya karşı doğmuş hıncı istismar edebilmekte oluşudur.

Varoluş imtihanının en çetin günlerini yaşayan islâm ruhu, belki de biraz da son, ya tam var olmak veya tam yok olmak durumu içinde yeniden uyanmaya başlamıştır. Şüphesiz islâm yer yüzünden kıyamet gününe kadar kalkmayacaktır. Bu, Allah'ın bir vadidir. Ancak, lâyık olmayan kavimler ve ülkeler bu ilâhî nimetten kendi hataları yüzünden mahrum olabilirler.

İşte bu şartlar altında, çağımız, bizim bakımımızdan büyük bir kültür ve ideoloji savaşı çağıdır. İslâm entellektüelleri nereden gelip nereye gitmekte olduğumuzu, bugün ne durumda bulunduğumuzu, nasıl bir ruh ve düşünce savaşı içinde bulunduğumuzu, kuvvetlerimizi ve zaaflarımızı iyice ölçmek ve biçmek, en haşin otokritiği yapmak, aşırı ve kolay umutlara kapılmamak, kurtuluşsuz

umutsuzluklara saplanmamak, büyük bir kültür savaşı içinde en büyük feragatla geceli gündüzlü çalışmak ve kendilerini kendi medeniyetimizin yeniden kuruluşuna adamak zorundadırlar. Bu böyle olursa, eninde sonunda bir batı akımı olarak ruhumuza yabancı olan marksizm, bütün avantajlarına rağmen, sıcağın önünde eriyen kar gibi eriyecektir.

Önümüzdeki dönem, bütün islâm dünyasında islâmla marksizmin savaş dönemidir. Biz, bu savaşta, bütün samimiliğimizle, bütün imkânlarımızla, sabır ve dayanma gösterirsek, Allah'ın yardımı ve izniyle başarıya ulaşmamamız için hiç bir sebep yoktur.

KONUŞMAYI UZATAN

Bâtıl inançlar, yanlış dünya görüşleri, bizzat kendi kendilerine inanmadıklarından, fazla sözle, yani propagandayla bir ülkede tutunmaya çalışırlar. Bitmez tükenmez bir tartışma havasıyla varlıklarının unutulmamasını sağlarlar. Bu gibi ideolojilerden korunmanın birinci çaresi, partizanlarıyla bir diyaloga yanaşmamaktır. Çünkü: hakikatın ağzı kalabalık değildir. Fakat bu ideolojiler, yirminci yüzyılda düpedüz bir «kalabalık ağız» ideolojileridir. Bin yıl konuşsalar, sonra bütün konuştuklarını bir dosya içinde toplasanız, o dosyanın, özetini çıkarmaya çalışsanız birkaç kelimeyi geçmez. Söylemek istedikleri ile söyledikleri arasında korkunç bir hacim ve ağırlık farkı vardır. Onlar, belli hakikatları söyleyip geçecek, söylediklerine inanacak ve güvenecek ideal insanlar olmaktan çok ıraktırlar. Bütün uğraştıkları, belli bir psikoloji, belli bir illüzyon doğurmaktır. İlerdeki çağların insanları, en çok göz ve akıl aldatan görünüşlere sahip olarak yirminci

yüzyıl ideolojilerini göstereceklerdir. Bir hakikat erinin bir üfürüşte sileceği dumandan ve eterden ne renkli tablolar çizerler uzaya! Sirklerini ve illüzyon çadırlarını en çok, bilgi edinme bakımından yetişmesi zayıf veya kültür buhranı çeken ülkelere kurarlar. Yağsız bir kaşık yoğurttan bir damacana ayran yapar gibi bir kaç özsüz sloganın etrafında bir ütopya örmeğe kalkarlar.

Bu propagandacı ideolojilerin en tipik olanı şüphesiz marksizmdir. Her memlekete ayrı bir tabyayla girer. İstismar için bir sınır, bir ahlâk sınırı yoktur. Tarih, hemeninden bütün giriftliğinden soyularak bir iki unsurun etrafında toplanır. Tarih, canlılığını yitirmiş, umurlarında değildir. Hattâ ortaya koydukları Tarihin iskeleti bile olamaz. Din, sanat, kültür, onların gözünde bir vehim, bir yansımadır. Kurdukları yapıda insanoğluna onur veren bütün yüce işler ve eserler, soyluluklarını kaybederler. Bir yerde kınadıklarını öbür yerde savunabilirler. Gerçekteyse, ne savunurken, ne kınarken samimidirler.

Ülkemiz de, daha önce öbür batı görüşlerinin, şimdi de onlarla birlikte ve onlardan çok marksizmin demagojik bombardımanına, bitmez tükenmez propaganda saldırısına uğramıştır. Memleketimize ait ne kadar değer varsa onu yıkmak için bir saat bile kaybetmemektedir. Onu tesirsiz hale getirmek için islâm düşünce ve talimlerinin ona eşit bir haktan faydalanması yeter ama, ne yazık ki, ülkemizin aydınları marksizme gösterdikleri toleransı islâma göstermekten uzaklaşmış bulunuyorlar. Bunun sebebi de, marksizmden daha önce gelen batı akımlarının aydınlarımızı islâma yabancılaştırmalarına karşılık marksizme bir müsamaha zemini hazırlamalarıdır.

Yabancı bir insana, islâmın, ülkemizde marksizm ve öbür batı akımları kadar bir hak sahibi olmadığı iddiası inanılmaz gibi gelir. Fakat bu gerçektir. Her alanda bir

döküm yapılırsa bu gerçek açık ve seçik olarak ortaya çıkar.

Uzun süredir, İslâm ülkeleri yürekten bir hayli uzaklaşmış, deforme bir karteziyen akıldan çektikleri yetmezmiş gibi şimdi de aklın her türlüsünden ilgisini kesmiş bir propaganda zekâsının elinde kıvranacağa benzer. Ta, kendi ülkelerimizin akıl, yürek, tarih duygusu, duyarlık inanç hazinelerinin tümünden tütecek ve her türlü propaganda etkisini silecek bir dünya görüşü boy atıncaya kadar.

Sloganlar devri tükeninceye kadar.

Yalan, musalla taşına yatırılıncaya kadar.

İçi boş, dışı süslü kelimeler soluncaya kadar.

Kelimenin hakkını verecek olanın konuşacağı zamana kadar.

Kelime israfına son vereceği güne kadar.

Kelimeler, göğdesi gökte, kökü toprakta olan koca bir çınar gibi sağlam olana kadar.

AH, DUYGU SOYLULUĞUNUN ELİNDEN!

Bir asyalıyla bir avrupalıyı ayıran belli başlı özelliklerden biri de duygu soyluluğudur. Avrupa Asya'yı, biraz da bu duygusunu istismar ederek yendi, çiğnedi. Şimdi de, daha kötüsü, bu duygu soyluluğunu da ortadan kaldırmak için elinden geleni yapıyor.

Kanunî Sultan Süleyman'ın bir duygu inceliğiyle ba-

ğışladığı ticarî ve iktisadî hakları, yüz yıllar içinde, avrupalı, bizim duygu soyluluğumuzu sömürmek suretiyle, boynumuza geçirilmiş bir esaret zincirine çevirmeyi bildi.

Şimdi de, ayni duygu soyluluğunun doğurduğu yumuşak davranma, reddedememe, utanma gibi psikolojik elverişliliğimizden faydalanarak, yabancı ideolojiler, fikir kapitülasyonunu kurmağa çalışıyorlar.

Batı akımları, bu kapitülasyonu, iktisadî ve ticarî kapitülasyonlardan sonra kopartmıştı. Marksizm de, yani resmî Sovyet ideolojisi de, önce fikir kapitülasyonunu koparmaya çalışıyor islâm ülkelerinde ve bütün Asya'da. Hattâ bir çok yerde bu hakkı koparmış bile. Tabiî bu hakkın, daha doğrusu bu modern kapitülasyonun arkasından da ekonomik kapitalüsyonlar elde etmeye çalışacak. Nitekim bir çok yerde bunu da elde etmiş durumda.

Asyalının duygu soyluluğu, kuvvetli zamanlarında şüphesiz insanlığa onur veren bir vasıftı. Ama şimdi, o soyluluğu örselenmekten koruyacak dayanak denge kuvvetlerinden mahrumluk, görünüşte medenî, ruhtaysa barbar bir dünyanın Asyalıyı ağına daha kolaylıkla düşürecek ortamı kendiliğinden sunmaktadır.

Bazı Asya ülkeleri, çareyi, yarı şuurlu, yarı şuursuz, duygu soyluluğundan kurtulmakta bulmuşlar. Bu, kalb ağrısından kurtulmak için kalbten kurtulmaya çalışmak gibi bir şeydir.

Şu bir gerçektir ki, ne kadar değişirlerse değişsinler, ne kadar değişmeye çalışırlarsa çalışsınlar, asyalı yine asyalıdır, avrupalı yine avrupalı. Birinin öbürüne tam dönüşmesi mümkün değildir. Bu yolda atılan adımlar başarısızlığa uğramış, bir çok dejenere nesillerin doğmasına ve dolayısıyla harcanmasına sebep olmuştur.

Asyalının yapacağı, kendi özelliklerinden sıyrılmak yerine, psikolojisinin zayıf noktalarını kuvvetlendirme, gediklerini kapama için yeni bir ruh hızlanması ve zenginleşmesi olmalıdır.

Duygu soyluluğu, aşırı misafirperverlik, onda, yabancıya çabuk kapılma biçimine mi dönüşüyor? Öyleyse yapılacak olan, yabancı düşüncelere karşı kendi düşünce kuvvetini her köşe ve bucağa bir gözcü, bir nöbetçi gibi bırakmaktır.

Marksizm, islâm yurtlarına gelmiş, sonu gelmez arsız bir polemiğe girmiştir. Acaba buna karşılık, bizim de islâmı anlatmak için Sovyet ülkelerine girmemize onlar izin verir mi? Orada yüz milyona yakın müslümana bu bakımdan en küçük bir hak tanınmazken bize bu hakkı tanımalarına imkân var mı?

Peki o zaman şu soruyu sormak hakkımız değil midir: Onlar bize kendi dünya görüşümüzü kendi memleketlerinde yayma hakkını tanımıyorlar da, hattâ daha beteri ordaki müslümanlara kendi aralarında islâm dünya görüşünü konuşma hakkına dair en küçük bir imkân vermiyorlar da, biz neden onların dünya görüşünün memleketlerimizin içinde olanca yıkıcılıklarını yapmalarına göz yumalım?

Soru açıktır, fakat gelgelelim bizim duygu soyluluğumuzdan faydalanarak içimize girdikleri ve bizden daha çok konuşma hakkı kopardıkları da ne kadar acı olursa olsun bir gerçektir. Batı akımlarının daha önceki çürütüşü yüzünden bir hayli de yardımcı bulmuşlardır.

Şimdi gazetelerde, dergilerde, kitap sayfalarında durmadan konuşmakta, geriye kalan son islâm kıvılcımını da söndürmek istemektedirler.

Ama, ne yaparlarsa yapsınlar, biz olup biteni tezelden kavrar, samimilikle ve feragatle o son ışık demetini korumaya, sonra arttırmaya çalışırsak, şüphe yok ki, Allah'ın yardımıyla, o demet büyüyerek bütün ortalığı kaplayan ve asla sönmeyen ve uğursuz gözleri kör eden şiddetli bir ışık olacaktır.

TERS ŞUUR

Büyük gazetelerimizden öyleleri vardır ki, yıllar yıllar geçer de, islâmın lehine bir tek satır geçmez onlarda. Bir tesadüf olarak dahi, bir dalgınlık sonucu olarak dahi kalemlerinden müslümanlığa karşı en hafif bir dostluk rengi taşıyan bir kaç kelime dökülmez. Ters yönde işleyen bu ne şuurdur Ya Rabbi. Batı akımlarına ve bu arada marksizme pencerelerini tam açmış bulunan bu kurumları islâma bu kadar sıkı sıkıya kapatan hangi ruh ve hangi kuvvettir acaba? İslâmla bu kurumlar arasına örülen surun harcı, hiç bir kimyayla erimez gibi görünen bu inanç ve inkâr harcı hangi uğursuz rüzgârda karılmıştır acaba? Burada kalem oynatan ve bu mazlum ve masum halktan entellektüelliğin maddî ve manevî bütün bağlarını koparan kişilerin, rüyalarına olsun, hiç mi hiç, eski günlerden bir hayal çizgisi karışmaz. Bunlar hiç mi hiç Süleymaniye'nin, Sultanahmet Camiinin, Fatih Camiinin, Yeni Caminin yanından geçmezler? Yanlarından geçerler de hiç mi hiç onların duruşundan, o sessiz ihtişamlarından bir ilham kırıntısı ruhlarına ve zekâlarına dokunmaz? Hiç mi Anadolu'ya gitmezler ve gittiklerinde hiç mi nur yüzlü bir ihtiyarın bir cümlesi onları sarsmaz? Hiç mi, İstanbul'da olsun kalabalıkların arasında geçmezler ve geçerler de, hiç mi hiç, kadınıyla, erkeğiyle, çocuğuyla, genciyle, ihtiyarıyla, yoksuluyla, zenginiyle bu halkın akışı onlara bir şey söylemez? Hiç mi bir yakınları ölmez ve ölür de mezarlarına gittiklerinde usulen yapılan tören ve telkinlerden bir düşünce, bir sezgi hiç mi rahatsız etmez onları?

Ne bir amerikalı, ne bir fransız, ne bir ingiliz, hattâ ne de rus kendi memleketinde böyle olmadığına ve ola-

miyacağına göre, bunlar, hangi çağın, hangi ülkenin, hangi toplumun, hangi okulun adamıdırlar, bunlar nereden geldiler Rabbim?

Ülkemizde bir yabancı gazete çıksaydı, yılda bir gün dahi olsa şu veya bu fikirle bu ülkenin şerefli dinine saygısını belirten bir kaç kelime kullanırdı. Bunları bir yabancı gazeteden de öteye düşüren hangi mesafedir Allahım?

Hatâ (!) dahi etmezler mi? Hatâ (!) için olsun bir iki kelime islâmın lehine sarf etmezler mi?

Hiç mi hiç evlerinin bir kovuğunda eski günlerden onları duygulandıracak bir hatıra kırıntısı kalmamıştır.?

Temelinden yıkılıp ta yerine betón bir bina kurulan bir ahşap evin bile hayali bazı geceler o yeni evi basar da, bunları babalarından ve dedelerinden hiç mi bir esinti kaplamaz bir anlık için olsun?

Anadolu'dan büyük şehirlere doğru yıllardır süren bir akım var. Bir insan akımı. Bunlar, hiç mi bu yeni gelen insan akımına karışmazlar?

Makinalarını monte eden, harflerini dizen, fotoğraflarını çeken insanlar arasında başı secdeye giden nice kişiler var, biliyoruz. Bunlardan, hiç mi hiç içlerine öteye ait bir ürperti, bir neşe hamlesi düşmez?

Yoksa bunlar buzullarda bin yıl dondurulmuş, sonra üstleri esrarlı bir mumyayla kapatılmış inançsızlık sembolleri midirler?

Yoksa yürekleri, altmış derece çöl sıcağında kurutula kurutula içinde bir damla su kalmamış etler gibi inançtan, sevgiden uzaklaştırılmış mıdır?

Her şey bir yana, kendi kolleksiyonlarını dahi karıştırmazlar mı bunlar hiç? Eski günlere ait öyle başmakaleler vardır ki, hani nerdeyse bugün bizim gazeteler imzayı söylemeden onları iktibas etse onlar, o yazılardaki fikirlere ateş püskürürler, bunu satılmışlıkla, gericilikle

ve daha bilmem necilikle suçlarlar. Halbuki o yazıyı yazan babalarıdır. Bunu söyleseniz yine utanmazlar ve demagojilerine devam ederler.

Alahım, bunların ruhunda senin yoluna hiç mi hiç bir istidat kırıntısı kalmamıştır?

HER BARIŞI BORÇLU OLDUĞUMUZ

Kimi zaman da insanlar içinde bulunduğu nimeti değerlendiremez. Şimdi her fırsatta islâmın aleyhinde bulunanlar farkında değildir ki, bugün bile, en zayıf dönemlerinden bir dönem olan bugün bile, islâm, teneffüs edip te unuttuğumuz hava gibi bu milletle haşir ve neşirdir, onu ayakta tutan temel manevî kuvvettir. Anarşiyi önleyen başlıca faktördür. Olanı kadarıyla sulh ve sükûnu da ona borçluyuz. Alah korusun, islâm bütünüyle bir çekilse, işte o zaman her alanda çıkacak karşıklıkların bir sonu olmaz. İslâm, gerek inançlarıyla, gerek ahlâk ve iyilik kurallarıyla, gerek toplum düzeni kurallarıyla, öte dünya korkusuyla, günah ve sevap fikriyle, örnek olan kahramanlarıyla ruhumuzu dengede tutan esirî bir sistem ödevini görmektedir. O bir çekilse, ruhumuzun ihtilâlden ihtilâle sürüklendiğini, parça parça olduğunu, iktisadî ve ideolojik doktrinlerin meydan yağmasında toz gibi eridiğini görürüz. İslâmın, isminde de gizli bulunan bu barış ve selâmet sağlayıcı özeliğinden bugün yalnız müslümanlar değil, ona karşı çıkan sosyalisti de, batıcısı da, lâiki de, dinle ilgisizi de bol bol faydalanmaktadırlar da farkında değillerdir. Yoksa, islâm töreleri bir utangaçlık veya bir yu-

muşaklıkla dolu bir sabır vermese, maddeye tapıcılığı önlemese, kendileri tam sömürgen olduğu halde durmadan sömürülmeden bahsedenlerin sözleri daha ağızlarından çıkar çıkmaz halk yürür ve onların iddialarını ilkin kendilerine uygulardı ve mal ve mülklerini ele geçirirdi. Ama şimdi, halk, töresi gereği, buna kendisini yetkili bulmamakta, başkasının mülküne saygı göstermekte, üstünlüğü sadece mal ve mülk üstünlüğünde görmemekte, onların her sözüne de şüphesiz inanmamaktadır. Böylece toplumdaki sulh ve selâmet, bir anda yıkılmıyorsa yine geniş ölçüde islâmın getirdiklerine borçluyuz bunu.

İslâm, fitneyi ortadan kaldırıcı bir öze sahiptir. İslâma bağlılık ne kadar fazlaysa fitne o kadar kaybolmuş demektir. Nihilizm inanç dünyasında, anarşi sosyal hayatta islâmla en bağdaşmaz tezahürlerdir. Çünkü bunlar, zihinleri ve ruhları fitneye doğru götürürler. İslâmsa, metafizik plândaki fitneden, yani çok tanrıcılık kargaşasından sosyal hayattaki her türlü bölünüşe, parçalanışa kadar, fitneye karşı durmuştur ve her zaman da karşı duracaktır.

Bozuculuk, bozgunculuk Allah'ın sevmediği bir fiildir. İnsanları kendi çıkarları, ünleri için birbirine düşürenler, insanlık barışının düşmanlarıdır.

Gerçek ümanizma, gerçek insanlık barışı, islâmın açtığı bu sulh ve selâmet psikolojisiyle insanoğlunun ruhuna sinebilir. Yoksa ihtilâl, anarşi ve nihilizm tohumlarıyla değil.

Atalarımızdan bize kan pahasına miras kalmış bu topraklar üstünde yaşayan her kişi, bu yurdun, bu değerli halkın parçalanmaması ve bölünmemesi için elinden geleni yapmağa, her karış yurt parçasının ve her kardeş insanın üstüne titremeğe mecburdur. Bunun aksine çalışanlar, içinde bulundukları nimetlere nankörlük ediyorlar demektir ki, nimete yapılan nankörlük kısa zamanda çarpar insanı.

Nitekim tarihimiz bu nankörlüklerin ceza örnekleriyle doludur.

Bu nimetlerin, bu kutlu toprakların ve bu onurlu halkın haklarına saygı göstermenin birinci belirtisi de islâma saygı göstermek ve onun hikmet kürsüsü önünde diz çökmek olacaktır. Çünkü; islâm, bu nimetlerle, bu topraklarla, bu halkla öylesine haşir neşir olmuştur ki, etten kemiği sıyırabilirsiniz ama bunları birbirinden ayırmaya gücünüz yetmez.

VİCDAN KAVGASI

Memleketin zayıf yanlarından islâmı sorumlu tutmayı gelenek haline getirmişlerdir. Halbuki : elli yıldır islâm bu ülkede kaçak adamın hayatını yaşamaktadır. Ondan önceki yüz sene de boyuna kendi alanını batıcılığın kapladığını görmüştü. Bu durumda hiç bir tarafsız gözlemci yüz elli yıldır başımıza gelenlerden islâmı sorumlu tutamaz. Tek sorumlu, islâm değil, anti - islâmcı akımdır. Yüz yıllar içinde islâmın yavaş yavaş, istiridye içinde inci doğururcasına bir sabırla kurduğu ve ördüğü kurumları bir anda yok etmişler ve yerine de bir şey koyamamışlardır. Zaten ne koyabilirlerdi ki? İslâmdan boşalan bir yeri ancak hiçlik, yokluk ve ölüm doldurur. Batılıların, islâm olmayan bazı ülkelerin batılılaştığını, fakat müslümanların bir türlü batılılaşamadığını iddia etmelerinin arkasında bir nevi islâmı itham gizlidir. Halbuki ba-

tılının anlayamadığı bu tarihî ve sosyal olayın çok açı bir sebebi vardır: müslüman olmayan ülkelerden batılıla şanlar, içinde bulundukları medeniyet derecesine göre daha yüksek bir medeniyet dönemine girmiş bulundukla rından gerçekten yükselmiş sayılabilirler. Ama müslümanlar için durum hiç te böyle değildir. İslâmı bırakarak geçtikleri her yeni medeniyet durumu bir gerilemedir, bir düşüştür. Zaten ruhça düşüşün ve gerilemenin son ucuna varmayan bir toplum, islâmı bırakıp ta batılılaşma gibi bir değişmenin içine girmez. Bunun olması için, o toplum, demek ki, ne kadar umudunu yitirmiş olmalıdır! Umudunu bu kadar yitirmiş olan bir topluma da batı medeniyetinin verebileceği hiç bir umut, hiç bir şevk ve aşk yoktur. Nitekim, şu anda ülkemizde gerek marksistlerde, gerek öbür batıcılarda umuttan çok umutsuzluk, bezginlik ve ölgünlük sezilmektedir. Söz ve yazıdaki tükenmez demagojinin bir sebebi de bu genel umutsuzluğu maskelemekten başkası değildir.

İslâm, yüz elli yıldır devletteki etkinliğini yitirdiği, elli yıldır da devletten koparılmış bulunduğu halde, halâ, nasıl olur da bütün başarısızlıklardan onu sorumlu tutarlar? Bu nokta üzerinde derin derin düşünüldüğü zaman, toplumda islâmı bırakmaktan doğan bir vicdan azabı değilse de, bir tedirginliğin doğduğunu görebiliriz. Aydınları rahatsız eden bu duygu, bir nevi, ne yaparsa yapsın islâmdan kurtulamadığını duymaya devam ettiğini sanmasıdır. Bu «islâmdan kurtulamama duygusu» onu tedirgin ediyor, başarısızlıklarının bütün sebebini de burada görüyor. İşte bu duygu, batılılaşma vetiresine yeni bir ışık tutmaktadır. Türk toplumu, hattâ türk aydınları, istiyerek, severek, üstün görerek, aşkla ve şevkle islâmı bırakıp ta batılılaşmış değil, tam tersine umutsuzlukların en şiddetli bir anında istemeye istemeye, inanmıya inan-

mıya batılılaşmaya girişmiş ve bu yolda her güçlüğe raslayışta, adeta sitem eder gibi, adeta «beni niçin bıraktın» der gibi suçu islâmda aramaya başlamış, batılılaşmasına onun engel olduğu düşüncesine saplanmıştır.

Evet, müslümanların tam batılılaşıp kendi şahsiyetlerini feda etmelerine yine de engel olan şüphesiz islâmdır. Böylece de bir kurtuluş umudu bütün bütüne tükenmiş olmamaktadır. İslâm ülkeleri aydınları, islâm için bir uyanış ve dirilişle doğrulacaklarına islâm medeniyetinden üstün olmasına imkân bulunmayan batıcılığa saplandıklarından, şu anda telâş ve suçluluk psikolojisiyle bütün suçu islâmda görseler de, yine ancak ona dönüşle kurtulmanın mümkün olacağını bir gün anlamanın imkânını büsbütün kaybetmemiş olmalıdırlar. Kendi felâketimizi kendileri bizi islâmdan koparmak suretiyle hazırladıkları halde, halâ, islâmla kavga eder olmaları ayni kavganın vicdanlarında sürdüğünün bir işareti midir?

İSLÂMIN YERLİLİĞİ

Bir de islâmın Arap kültürü olduğu propagandasını yapar dururlar. Bundan da maksatları islâmı yabancı sayabilmektir. Halbuki İslâm bizim için yüzde yüz yerli kültürdür. Hattâ tek yerli kültürümüz islâmdır. Yerli kültürümüzün temeli islâmdır. Öbür kültürler ancak onunla uyuşabildikleri ölçüde katılabilmişlerdir manevî ve maddî kültür yapımıza. Hattâ batı kültürünün bütün çalışma-

lara rağmen ülkemizdeki başarısızlığının sebebi, islâm kültürünün sultasına boyun eğmek istemeyişi, ona boyun eğmeyişidir. İslâm kültürüyle uyuşan batı kültür unsurları kolaylıkla kabul edildiği halde uyaşmayanları ancak kanun zoruyla ve devlet koruyuculuğuyla empoze edilebilmişlerdir.

Zaten tarihî bakımdan da, isâmı, sadece Arap kültürü kabul etmeye imkân yoktur. İslâm medeniyet ve harsının temeli vahiydir. Yani islâm kültürü bir ilâhî kaynaklı kültür olarak insanlığın kültürüdür. Nasıl hristiyanlık sami bir ırkın ortasında çıkmakla beraber bütün lâtin, cermen ve anglo - sakson dünyasının malı olmuşsa, İslâm da, Arabistan'da doğmakla beraber bütün bir Türklük, Acem, Hint, Afrika dünyasının malı olmuştur. Birinci derecede insanlığın malı olan İslâm, ikincilikle de ortadoğunun orijinal kültürüdür. O zamanın yabancı kültürü olan Roma kültürüne karşı ortadoğunun yerli kültürü olarak çıkmış ve yabancı kültürü koğmuştur. Böylece yabancı kültürün istilâsına karşı ilk savaşı açan ve zafere ulaşan, çağımızın kültür savaşlarına ilk örnek olan, İslâmdır.

Kültür bir yoğurma ruhudur. İslâm ruhunu benimseyen Araplar, Türkler, Acemler, Hintliler, Mısırlılar ve Kuzey Afrikalılar kendi ırk kabiliyetleriyle ortak kültür mirasını meydana getirmişlerdir. Temel değişmemekle beraber kendi özeliklerinden bir takım renkler katmışlardır. Böylece bir Hint - İslâm medeniyeti, bir Türk - İslâm medeniyeti gibi aynı medeniyetin dalları olan nüanslar doğmuştur. Hattâ bu tali medeniyetlerin de dalları vardır. Maveraünnehir medeniyeti, Selçuk medeniyeti, Osmanlı medeniyeti gibi. Demek ki hangi açıdan bakılırsa bakılsın İslâm medeniyetini sadece Arap medeniyeti gibi görmek, yanlış ve kötü niyetin verimi bir bakışla görmektir. İslâm medeniyeti Arabın olduğu kadar Türk'ün de, müslüman hintlinin de medeniyetidir.

Meseleye yalnız Anadolu açısından baksak, durum yine değişmez, kuvvetlenir. İslâm, bin yıldan beri, Anadolu'nun rakipsiz kültürüdür. Toplumun her müessesesine İslâmın ruhu sinmiştir. İslâm, mektep ve medreselerini, tekkelerini kurmuş, doğumdan ölüme kadar hayatın bütün cephelerinde, gerek fertte, gerek toplumda, ruhuyla ve kurallarıyla, hikmetiyle ve kanunlarıyla hâkim olmuştur. Ancak elli yıldır ki, batı kültürü onun yerine konmak istenmektedir. Ama batı kültürü bugün için henüz bir deneme kültürüdür. Elli yıl içinde başarısızlığın bütün işaretlerini vermiş olan bir deneme kültürü. Halbuki bir kültürün yerlileşmesi için, en az, yerleşişinin üstünden beş yüz sene geçmesi lâzımdır. İslâm kültürünün yerleşmesinin üstünden iki beş yüz senelik dönem geçtiği halde batı kültürünün memleketimize bütünüyle girmek istediği zaman, ancak elli yıl olabilmiştir.

Bin yıl, toplum hayatında ebedîlik ölçüsüdür. Devlet-i ebedmüddet telâkkisinde de devletin bin yıl yaşaması ölçü kabul edilmiştir. Bir yerde bin yıl yaşayan bir kültür, bir nevi, orada iyice yerlileşmiş demektir.

İnsanlığın kültürü olarak da, ortadoğunun kültürü olarak da, Anadolu'nun öz kültürü olarak da İslâm, terki mümkün olmayan kültürümüzdür. Ruhuna yabancı kültür aşılanmış olanlar, bunu böyle bilsinler, bunu iyi bilsinler.

BENZERİNİN BENZERİNE KADAR

Marksistlerin aldandığı bir nokta da, Türkiye'yi medeniyet düzeyine yeni çıkan bir takım küçük devletlerle

bir tutmalarıdır. Oradaki başarılarından cesaret alarak Türkiye'de de ihtilâl yapabileceklerini, yerleşeceklerini, Türkleri komünistleştirebileceklerini sanıyorlar. O kadar büyük bir aldanış içindedirler ki bunları bu aldanıştan uyandırmak kolay değildir.

Türkiye'nin şartları, benzettikleri ülkelerin şartlarına hiç uymaz. Türkiye daha elli yıl önce dünyanın en büyük devletlerinden biriydi. Ve bu elli yıl içinde ya fazla ihtiyattan veya batı hayranlığı yüzünden çevresindeki gelişmelere kayıtsız kalmasaydı, bugün elli yıl evvelinden çok daha üstün, tesirli bir devlet olurdu. Gerek İslâm Dünyasının, gerek yeni doğan Afrika dünyasının, gerek bir çok Asya ülkesinin bugün lideri olacaktı. Bütün dikkatler yeniden Türkiye'ye dönecekti. Çözümsüz gibi görünen nice milletlerarası problemleri Türkiye çözüme bağlayacaktı. Bundan sonra da, bir hayli gecikmemize rağmen, dünya politikasında, yeni ve daha canlı bir vaziyet almamıza engel bir durum yoktur. Hattâ zaruretler bizi oraya doğru çekmektedir. Türkiye'nin bu bakımdan geleceği karanlık olmak şöyle dursun, oldukça aydınlıktır. Ama, kendimiz, kendi elimizle bu geleceğe ışık tutan lâmbayı kırmaz ve kendi yolumuzu kendimiz karanlığa boğmazsak.

Türkiye ne Küba'dır. Ne hattâ Vietnam. Bu ülkelerin bile, gelecekte, marksist çizgi içinde kalacakları çok şüphelidir. Batılılar adetâ zorla, yanlış politikaları ile bu halkları komünizmin kucağına atmışlardır. Ama yarın bu ülkeler savaştan, savaş gerginliğinden kurtulursa, pek mümkündür ki, sistemlerinde köklü revizyonlara gitsinler. Avrupa'nın doğusunda marksist çember içinde kıvranan ülkelerdeki kımıldamalar da bunun bir öncüsü gibidir, habercisidir.

Türkiye'ye gelince: ülkemiz, batı medeniyetiyle hesaplaşmasına yüz elli yıldır devam etmektedir. Mark-

sizmin ilâve edeceği yeni bir şey yoktur. Materyalist akım ve baskıların her türlüsünü bu masum ve mazlum halk görmüş ve tutumuyla bunu asla kabul etmediğini kesin olarak belirtmiştir. Nice nice ihtilâller de görmüş, inkılâplar da geçirmiştir. Yenilik olarak getirecekleri kan dökmekse - birkaç yıldır tek çare olarak kan dökülmesini ileri sürüyorlar— bu ülkede fazlasıyla kan da dökülmüştür. Kan dökmek, acizlerin, zavallıların işidir. Bu ülkenin artık yeni kan dökülmesine tahammülü yoktur. Hem, marksistlerin dökmek istedikleri, doğrudan doğruya müslümanların kanıdır ki, bu kan hiç bir kana benzemez. Bu kan canlı bir kandır. Bu kanın döküldüğü toprak bile onları ayaklarından yakalar ve içine çeker, onlarla yeraltında hesaplaşır. İmkânsız olmakla birlikte, bir anlık gafletimizden faydalanarak bir ihtilâl yaptıklarını farz edelim. Çok mümkündür ki, bu ihtilâl kendilerinin son varlık işareti olsun. Başarıya ulaşsalar da görecekleri mukavemetin tarihte bir benzeri olmayacaktır. Ne yaparlarsa yapsınlar İslâmın bu topraklardan izini silmeye güçleri yetmeyecektir. Onlar çalıştıkça İslâm şuuru daha uyanacaktır. Her türlü yenilgi, zulüm, baskı, ihtilâl artık geride kalmıştır. İslâm ölümsüzlüğünü ispat etmiştir.

Tek, yeni bir iddia gibi görünen, devletçilikleri de denenmiş ve iflâs etmiştir. Şimdi, tek tesellileri bu devletçiliğin yüzde yüz olmaması, özel teşebbüsle birlikte oluşudur. Halbuki, özel teşebbüsle rekabet olduğu halde, kendi kendini ayakta tutamayan devletçilik, tekel haline gelirse kimbilir bu halka nasıl kan kurutan bir sistem olur.

Felsefesinden aksiyonuna kadar her cephesiyle marksizmin ne olduğunu bu millet, ya benzerlerini, ya bizzat kendisini görerek anlamış ve ebedî olarak reddetmistir. Onu da, benzerini de, benzerinin benzerini de.

JİMNASTİĞİN YENİ ANLAMI

Günümüzde jimnastik anlayışı iyice değişmiştir. Yeni bir jimnastik anlayışı doğmuştur. Jimnastiğin yeni anlamı, artık bir nevi vücudu putlaştırma demek olan eski jimnastik anlayışından oldukça farklıdır. Eski anlayışta, adeta jimnastik kendi kendinin gayesiydi. Bir nevi din, bir nevi âyin. Vücut dini gibi bir şeydi jimnastik. Ama, yirminci yüzyılda yıkılan nice maddeciliğin yanında bu jimnastik anlayışı da yavaş yavaş unutulmaya başlandı. Bugünün sağlık anlayışında ve yeni pedagojide, tek başına, hayattan ve ruhtan kopmuş bir jimnastik anlayışının yeri yoktur. Eski anlayış, bir nevi tabiat dinine bağlıydı. Rousseaux'nun «tabiat insanı» anlayışının bir devamıydı. Her çocuğu bir Emil yapmak ülküsünün belli başlı bir metoduydu. Ama, insanlık, Emile doğru gitmedi çağlar boyunca. Tabiata doğru gitmedi. Belki tabiatı yapma bir şekilde şehire taşıdı. Tabiata dönüşten doğacak neşeyle yeni bir insan ortaya koyma ülküsü iflâs etmiş. Emil ülküsü gerçekleşememişti. Tabiata dönüş felsefesi, jimnastiğin dinin yerini alma hayali, tabiat romantizmi olarak silinmeye yüz tutmuştur. Çağımızda insan anlayışı da değişmiştir. Yeni jimnastik anlayışı, belli bir fonksiyona bağlı vücut sağlığı ve elverişliliği anlayışıdır. Yerin altında çalışan işçiye göre jimnastik ayrı, askere göre ayrı, ziraatçiye göre ayrı, büro adamına göre ayrıdır. Ama genel kural, tek başına jimnastiğin, ruh ve vücut sağlığı bakımından faydasından çok zararlı olacağıdır. İş içinde, fonksiyon içinde, ruh sağlığı şartları dairesinde bir jimnastikten bahs edilebilir ancak.

Din töreleri içinde vücut hamlelerinin eriyerek bir nevi ulvilik kazanması vakıası, böylece, çağımızdaki sağ-

lık anlayışıyla yeniden değerini duyurmuştur. İbadeti bile nerdeyse jimnastiğe irca edecek kadar bedeni putlaştıran tabiat romantizmine batmış materyalist görüş terk edilmiş, vücut hareketlerinden doğan armoni ve sıhhat buğusu, estetik, en yükseğini dinde bulmak üzere ruh sağlığının sağlanışında bir malzeme oldukça değer kazanır olmuştur. Yani, ruhun gelişmesi ve zengin bir ruh dünyasının kurulması içinde bir unsur olarak anlam kazanmaya başlamış, ruh gelişmesinin bir uzantısı olmaya ircaa başlanmıştır.

Çağımızda jimnastiğin anlamı gelip buraya dayanmışken, batı romantizminin bir kalıntısı olarak bizde, halâ jimnastiğin eski anlaşılış şekli hüküm sürmektedir. Çocuklarımıza modern savaş kurallarına uygun olarak yepyeni bir jimnastik uygulayacağımıza, gerilla harplerinin ve komandoluğun, çalışma sisteminin ilham edeceği yeni bir jimnastik yerine, biz, hâlâ, varyete numaralarına benzer bir takım hareketler yaptırmaya devam ediyoruz. Hele, bir de bunu, kız çocuklarının en büyük utanma, büluğ hicabı çağlarında onları çırılçıplak soymak ve kalabalıkların bakışlarının önüne fırlatmak suretiyle yapışımız düşünülürse, gerek ruh ve gerek vücut sağlığı bakımından nasıl bir cinayet işlediğimizi anlamış oluruz. Hem islâm törelerine aykırılık, hem çağın jimnastik anlayışına aykırılık, yanlış bir ilerilik saplantısı yüzünden sürüp gitmektedir. Aslında bu, ilerilik değil bir aşağılık duygusundan doğma bir gerilikte ayak direyiştir.

İslâm töresinin reddettiği, modern psikoloji kurallarının benimsemekten uzak durduğu, çağın da çoktan aşmış bulunduğu bu yanlış ve zararlı teşhir jimnastiğinden kurtulmanın çaresine bakmalıyız.

Bir bakıma ne acı, bir bakıma ne mutludur ki, bunun savaşını gençler açmışlardır. Bu anlayış ilk müsbet yankısını da yapmıştır. Meseleyi sadece bir kılık meselesi

olmaktan da ötede idrak ederek, yeni bir jimnastik anlayışına gitmeli ve böylece hem islâm töresine, hem modern psikolojiye, hem de çağın insan anlayışına uygun yeni jimnastik anlayışı çerçevesinde, ruh sağlığına bitişik ve ondan kopmaz bir vücut sağlığı sistemine ermeğe çalışalım. Eski anlayışa saplanmış demagoji maratoncularına da hiç aldırmadan.

TEHLİKELİ DÖNEMEÇ

Kim, bir konuda çalışır çalışır, arkasından bir başarı ışığı görür de başarıyı kendi çalışmasına bağlarsa gurura düşmüştür. Gurursa, gerek insanın yükselmesi, gerek başarı yolunda en tehlikeli dönemeç en, iştihalı uçurumdur.

Yaratılmış olan her varlık, yaratılışının gereği çalışacaktır. Ama çalışmasının sonucu Allah'a aittir. Başarıya götürmek de O'nun, götürmemek te.

İnsan; Yaratıcının razı olması için çalışacaktır. Bu çalışma bir bakıma bir dilektir. Allah'tır dilekleri kabul edecek olan.

Kim bir durumu kendi çalışmasının sonucu zannederse bir bakıma dolaylı olarak o durumun yaratıcısı olduğunu iddia ediyor demektir ki, bu, gururdan doğma bir ortak koşmadır.

Alah isterse bir yıllık bir çalışmaya, bin yıllık bir verim bağışlar, isterse bin yıllık çalışmaya bir yıllık verim

Bunun hikmeti de bellidir : insan gerçek başarıyı ya-

lancı başarıdan ayıramaz. Gerçek sanılan bir başarı, en aldatıcı bir çöküş olabilir, başarısızlık sanılan bir sonuç da, gerçek bir başarı veya gerçek bir başarının muştusu olabilir. Bunun en iyi örneği, bütün iyi örneklerin altın dergisi olan Peygamber döneminden bir örnek olarak Hudeybiye anlaşmasıdır. O Hudeybiye anlaşması ki, bir nevi Mekke Fethinin verimli tarlasıdır.

Sen bir çiftçisin arkadaşım. Tohumunu ek ve gerisini Allah'a bırak. Allah dilerse, bire on beklemene karşılık bire yüz, bire yedi yüz verebilir. Vermezse de bil ki, onda da bir hikmet vardır. O, da tarlanın daha güçlenmesi içindir. Ben ektim, toprak mutlaka verecektir sanıyorsan, aldanıyorsun. Toprak da bir araçtır. Yağmuru da düşün, karı da düşün. Ve tohumu, toprağı senin ekme arzu ve gücünü, yağmurun ve karın faydalısını, uygun rüzgâr ve mevsimi bir araya getireni de düşün asıl.

Bedir zaferinden ötürü müslümanlar gurura düşmesinler diye, asıl düşmanın gözüne toprağı atanın kim olduğu hatırlatılmıştır: «Attın attın ama sen atmadın sen atmadın. Allah attı. Allah attı.»

Başarıdan gurura düşülmesi ne kadar bir ortakkoşma demekse, başarısızlıktan umutsuzluğa kapılmak da o kadar ortakkoşmadır. Onun için Allah, ilk müslümanlara Uhud'u da tattırdı. Uhutla onları imtihan etti.

Onlar zaferde de imtihanlarını verdiler, yenilgide de. Allah'a güvenleri sarsılmadı. Gurura da kapılmadılar. Allah da onlara sonuçların en hayırlısını nasip etti.

İnsan, uzun bir süre başarıyla yürürken ansızın zafere ulaşacağından yüzde yüz bir güvene geçip de gurura kapıldı mı, Allah, o gelişmeye öyle bir kıvrım katar ki, mağrur insan, gurur körlüğüyle önünü göremez olur ve kıvrımın eğitiminde kaya kaya uçuruma düşer. Bir de bunun tersi de vardır: İnsan bütün bir iyi niyetle çalışır da

belli başlı bir sonuç göremez, buna rağmen Allah'a olan inanç ve güveni sarsılmazsa, Allah, o gelişmeye de öyle bir kıvrım katar ki, insan o kıvrımda yüksele yüksele zafere de varır.

Öyleyse insan çalışmalı ve sadece Allah'ın rızasını düşünmeli, sonra O neyi kader olarak tâyin etmişse ona tevekkül etmeli.

Nesil yetiştirme işinde de durum değişmez. Olur ki zayıf nesillerin erken başarısındansa, güçlü nesillerin sonraki başarısı murat edilmiştir ilâhî takdirde. Ki o elbette daha hayırlıdır. Çünkü daha köklü ve daha süreklidir. Ama Allah dilerse o gücü ilk nesillere de verebilir.

Hiç bir şey onun gücünün dışında değildir. Önemli olan, gururun tehlikeli dönemecini atlatarak ilâhî rızaya ulaşmayı gözden kaçırmamakta ve başkaca da bir gaye gütmemekte.

SÖZCÜ

İki gündür, parti sözcüleri, yurt ölçüsünde bir ağız olan radyodan, bir tek kulak haline gelen halka söz göllerini boşaltmaya başladılar. Büyük bir şelâle düşününüz; köpüre köpüre aktığını görüyorsunuz uzaktan. Yanına yaklaşıyorsunuz. Şelâlenin en canlı gibi görünen yerine parmağınızı bastırıyorsunuz. Tuhaf, bir damla su yok! Nasıl bir dehşete düşersiniz, nasıl ürkersiniz. Susuz bir çağlayan. Altında koca bir nehri vehmettiren kuru bir köpük çağlayanı. Peki susuz bir çağlayanda bu kadar köpük ner-

den geliyor? Belki de bir sam yelinin, yaşlanmış ağaç kabuklarından, sararmış yapraklardan, yalancı incirlerden, yani incir çiçeklerinden,. tavşanların hızla geçerken dikenlerde bıraktıkları tüylerden, ölü yılan gömleklerinden, çocukların kurumadan önce suya bıraktıkları pörsümüş kayık biçimli kâğıtlardan, uçurtma kırıntılarından, balon parçalarından, terzi kızların oraya buraya serpiştirdiği kumaş kırpıntılarından ve iplik döküntülerinden döndüre döndüre, eski su yatağını izleye izleye meydana getirdiği çağlayan biçiminde bir köpük seli. İşte bu radyo konuşmalarının insanda uyandırdığı intiba.

Bunların yanında, İonesco'nun **Sandalyeler** adlı piyesinde, oyunun sonuna kadar beklenen **sözcü** ak ve pâk kalır. Hiç olmazsa, insanlığa mesaj getirmek isteyen o sözcünün bir mazereti vardır: dilsiz denecek kadar bir kekemedir o. Hiç olmazsa, o ne olduğunu kelimesi kelimesine bilemezse bile insanlığa söylenebilecek bir mesajın olabileceğini sezmiştir, bilmiştir. İnsanlığa bir mesaj getirilmesinin gereksinmesini duymuştur. Hattâ otrajikomik haliyle bir bakıma sözsüz veya bölük pörçük sözlü bir mesajdır. Sözcünün kendisi bir mesaj olmuştur hiç olmazsa.

Bir, çağımızda insanın çektiklerine bakın, bir de sözde bu çilenin sözcüleri olan kişilere bakın. Sanki bu sözcüler, çağın trajik anlamıyla aralarına bıraktıkları büyük aralığı konuşturmak istiyorlar.

Evet, bu sözcüler sussa da, o aralık konuşsa diyesi geliyor insanın.

Peygamberler de birer sözcü, daha doğrusu birer haberciydi.

İnsanlığa bir insanın, insana bir insanlığın haberini getiriyorlardı.

İlâhî mesajı taşıyorlardı insanlara ve çağlara. Sonra, gün görmüş toprakta öyle bir iz bırakıyorlardı ki o iz-

den dana nice sözcüler fışkıracaktı. Fatihler, bilginler, veliler, şehitler tışkırıyorlardı izlerinden onların. Bir medeniyet fışkırıyordu.

Çağımızın gerçek sözcüleri olan düşünce, ülkü ve sanat adamlarını bir kenara iterek kendi kendilerini resmî sözcüler haline getirmiş bu politika ve parti sözcülerinin içinden ne fışkırır dersiniz?

Olsa olsa demagoji ve özsüz bir köpük.

Bunlara sözcü demek doğru değil, sözbaz demek doğru. Çünkü: Sözcü, var olan bir sözü söylemekle görevli ve o sözü söylemeye yeteneklidir. Halbuki çağın bu resmî sözcülerinin sözleri sözcülüklerinden sonra geliyor. Söz yok, sözcü var sanki.

Söz, kimbilir hangi kitaplarda, hangi köşelerde, hangi sanat imajlarının arasında çağın insanıyla birlikte kendi öz dramını yaşıyor.

Ve çağın sözcülerinin sözlerindeki özü toplayarak ondan bir mesaj örecek olan gerçek sözcü gözükene kadar da ana rahmindeki çocuk gibi doğacakları günü bekleyip duracaklar insana gerekli olan sözler.

BİR UÇTAN

Edebiyat alanına bakıyorum; insan, bu edebiyatın, bu toprakların edebiyatı olduğuna ne yapsa kendini inandıramaz.

Bu edebiyat, elli yıl önce bir imparatorluk kaybetmiş bir halkın edebiyatına benziyor mu?

Geçmişinde Mevlâna, Yunus Emre, Fuzulî, Bakî, Nef'i, Şeyh Galib gibi şairleri bulunan bir edebiyata benziyor mu?

Tarihçilere bakıyorum, bir de geçmişteki tarihçilerimizi düşünüyorum. Bir Naima'ya, bir de bugünkülere bakınız.

Bilginler, ya bilginler? Bir Kâtip Çelebi'nin eserlerine bakınız, bir Ahmet Cevdet Paşa'nın eserine bakınız; bir de bugünün profesörlerinin kitaplarına.

Bir eski fetvalara bakınız, bir de bugünün bilirkişi raporlarına.

Yüzlerce depremin haşin imtihanından geçmiş camileri bir düşününüz, bir de yapılır yapılmaz göçen spor ve sergi sarayını.

Bir eski çiniciliği, bir yeni porselenciliği karşılaştırınız.

Bir eski mezarlara bakınız, bir de yeni mezarlara.

Biri çıkıp diyecektir; bütün bunlar doğru, zaten bunlar bilinen şeyler.

Evet, doğru, belki bütün bunlar bilinen şeyler. Ama işte bu bilinen şeyleri en çok bilmesi gerekenler ya bilmemekte veya daha kötüsü bilmezlikten gelmekte. Durmaksızın geçmişi kötülemekte, kalkıp bu ulu geçmişimize karşı bugünü öğmekte, sonra da başka bir yerde ve başka bir zamanda bugünü de yermekte, gelecek zaman hakkında zaten hiç bir fikir taşımamakta, böylece masum ve mazlum genç adamı, ya derin bir karamsarlığa veya dıştan sızmış ve penisilin iğnesi gibi önceden belli bir tertipte hazırlanmış bir takım ideolojileri seçmeye itmektedir.

Halbuki, yetişme çağında olan gence, geçmişimizi iyi öğretmeli ve içinde bulunduğumuz şartları da tesbit etmeli ve ona tanıtmalıyız.

Geçmişi öğretişimiz sırf boşuboşuna öğünsün diye

değil, kendine bir güven gelmesi için, yolunu seçerken geçmişin tecrübelerinden faydalanması için.

Bugünü olduğu gibi öğretişimiz, sırf umutsuzluğa düşsün diye değil, realiteyi bilsin, acı gerçeği öğrensin diyedir.

Gerçek kritiğin olmadığı yeri menfi, burundan söylenen, şifasız bir şikâyet kaplar. Veya azıcık konuşma hakkı tanınmışsa mahalle arası tipinde bitmez tükenmez bir şikâyet yarışı.

Sıhhatli bir toplumda net ve kesin eser veriş ve yine net, kesin kritik vardır. Hastalıklı toplumda ise, eser verme gücünü marazî tenkit ruhu kemirmiş, kritik etme pozisyonu ise yeryüzünden kalkmıştır.

Böyle ülkelerde eser verme donkişotluk, romantiklik sayılır, kritikse cinayet. Böyle toplumlar, sloganlarla oyalanırlar yıllarca.

Bu psikolojilerden ülkemize de iyice bulaşan bir salgın etkisi görülmüyor değil.

Bir an önce, bu, kısır söz çekişmesi tarzında ortaya çıkan esersizliği ve kritiksizliği ise, esere yüz döndürecek şekilde, ortadan kaldıracak bir çiçekleniş lâzım.

Bir inceleme çığırı açmak lâzım.

Peşin hükümlere savaş açmak lâzım.

Peşin hükümlerdir yolumuzu kesen, düşüncede, ilimde ve sanatta bu ülkeyi duralatan.

DESTANA SUSAMA

Avrupadaki talebe kımıldanışlarının temelindeki psikolojik motiflerden biri de, «destana susama»dır. Eski

çağlardan bu yana, genç insan, şu veya bu alanın kahramanını idealize ederek bir döneminde bir destan rüyasını yaşar ve hep destan özlemini çeker. İlk çağlarda destanın ortamı savaştır. Ortaçağda din ve savaş, insanı destanlaştırır. Kozasını ören ipek böceği gibi, kahraman, destanını ipekten bir doku olan dinin çevresinde örer ve belli bir çile döneminden sonra kozasını delerek kelebek gibi uçup gider.

Genel olarak bir kahramanın hayatı ipek böceğininkine çok benzer. Onun gibi hayatının bellibaşlı iki dönemi vardır. İkinci dönemi artık tamamen ülküye adanmış bir hayat parçasıdır. Ve kahraman, ipek böceği gibi bu dünya kozasını delip gittiği zaman, bir kelebek gibi artık yakalanamaz olur ve anıldığında tatlı bir düş gibi bir iz bırakır insanda.

Yeni çağlarda batıda kahramanlık konu ve alan değiştirdi. Kahraman kâşif ve mucit denilen insanların arasından seçilmeye başlandı. Batı insanı, müsbet bilgilere bir destan alanı gözüyle bakar oldu. Bilinmeyeni keşf etmek: destan sevinci işte bu psikolojide arandı.

Yirminci yüz yılda, iki cihan savaşından sonra, batı insanı, kendine güvenini yitirmeye başladı. Savaş, bir destan alanı olmaktan çıkmıştı onun gözünde sanki. Savaşın kültür yıkıcı yanını gördü ve bundan iyice ürktü Avrupalı. Emperyalizm başka ülkelere doğru bir saldırış şeklinde oldukça ondan bir gurur duyan ve onu bir nevi medeniyet taşıyıcılığı gibi gören batı insanı, ayni emperyalizm geriye dönüp bizzat Avrupa içinde fonksiyonunu icra etmeye girişince onu bir felâket gibi görmeye başladı. Bilhassa gençler, yavaş yavaş kendi medeniyetlerinin eğitilmemiş bir yanının bulunduğunu sezer oldular. Artık batı genci, batı medeniyetinin hamlelerinden bir destan hazzını almaz oldu. Kendine güvenme duygusu sarsılmaya başladı. Beş yüz yıllık rönesans mirası onu düşündü-

rür oldu. Kimi hippilikle bütün bir geçmişi unutmak istemekte, kimi de ilk hiristiyaniara özentisini açığa vuracak bir yaşamaya ama sadece dış yüzden kendilerini bırakmakta teseli buldular. Kimi de, kendilerine, yani batılılara karşı çarpışan Asya ve Afrika ırklarının direnişini kafalarında destanlaştırarak, filmlerde, televizyonlarda gördüğü, gazetelerde okuduğu bu olayları kendi hayat çevreleri olan üniversitelerde kopyaya girişerek avunmak istemekteler.

Hangi görünüş altında çıkarsa çıksın, hangi organize politik güçlerce istismar edilerek yönetilirse yönetilsin aslında bu hareketlerin temelinde genc adamın kendini bir çember içine alan olağan hayatı aşma isteği, bir destan özlemi yatmaktadır.

Bugün batıda çatışan, babaların, ihtiyarların makyavelik realizmi ile çocukların destan hayalidir.

Komünizm, bu destana susama duygusunu çok büyük bir kurnazlıkla istismar edebilmektedir. İşçinin gereğinden fazla tâyin edilmiş gibi gözüken hayat şartları, ancak bu destan umuduyla bir parça yumuşayabilmektedir. Bunu bilen marksistler, uzaklarda cereyan eden savaşları alabildiğine bir destan havasına bürüyerek gençliğe tanıtmaya, bilhassa bu açıdan göstermeye az çaba sarf etmiyorlar.

De Gaulle ki, bu mit (destan, havası içinde iktidara geldi, ilk defadır ki, gençlerde başarı açısından mahkûm edilmek duygusunu uyandırıyor.

Gençlerin bu özleminde ülkü muhtevası ikinci plânda kalmaktadır. Birinci plânda olan destansı bir aksiyonla onuru kurtarmaya susayıştır.

BİRLİK ÇAĞRISI

Birlik, islâmın en büyük prensiplerinden biri. Çünkü her şeyden önce Allah bir. Ve bütün kâinat sımsıkı bir birlikle birbirine kenetli. Sonra da bu birlik, bir olan Allah'ın buyruğuna sımsıkı kenetli. Demek ki bütün bir varlık cihanı, birliğin bildirimi.

İslâm ki, sulh ve selâmet dini, barış dini, varlık dünyasını, birliği bilmeğe ve gerçekleştirmeye çağırmakta.

«Gelin ey ehl-i kitap bir kelimede, Allah'ın ismi etrafında toplanalım» diyen din.

Putatapıcılık, çoktanrıcılık olduğundan ona olan dili ayrı, esasta Allah inancını taşıyan, fakat sonraki katma ve katlamalarla bu inancı bulanmış olan, yani bir olan Allah'ı tenzihe daha kolaylıkla gelmesi mümkün olan ehl-i kitaba olan dili ayrı.

Bütün bu prensipler ve düşüncelerin ışığında, müslümanlara düşen birinci ödev, birliğe çağırmaktır. Aralarında birliğe aykırı ne kadar engel varsa onu en radikal girişkenlikle ortadan kaldırmaktır. Birbirlerine kaç kapı açmak mümkünse açmaktır.

Her müslüman öbür müslümana Kur'an ahlâkından bir nefha taşımalıdır.

Müslüman barış taşıyıcısıdır.

En güçlü savaşçı da müslümandır. Çünkü, onun savaşı da barış içindir.

Her müslüman tek başına bile bir birlik çağrısıdır.

İki müslüman bir araya geldi mi, dargınlık buzları ve öç tuzu eriyiverir.

Her müslüman, bu birlik ve beraberlik aşkına, öbür müslümanların önünde kendi benliğini silmelidir. Benlik davasına bir son vermelidir.

Selâm, müslümanın kendi benliğini sildiğinin ilânıdır bir açıdan da.

İki müslümanın selâmlaşmasından ebedî bir barış doğar.

İslâmda insan birinci plândadır, onun yanında eşya çok geri plânda.

Eşya yüzünden öbür müslümana hınç duyan bir müslümandan her şeyden önce masum bir vasıta olan eşya utanır.

Gelecekte, büyük hesap gününde, eşyaların bile aleyhimizde şahitlik yapmasından da, en üstün yaratık yani insan olarak biz utanalım.

Mahşer günündeki şahitlerin hafızasından daha keskin, daha yanılmaz hafıza düşünülemez.

Müslüman, eşyayla da, bu, mahşer gününün şahitleriyle de barışmak zorundadır. Eşyayla barışmak onları kötü şahitliğe mecbur etmemekle olur.

Bir müslümandan değil bir müslüman, bir insan, eşya bile davacı olmamalı ilerde.

Bu yüceliğe ermek için de, İslâmın sulh ve selâmet prensibi üzerine iyice kafa yormak gerek.

Birlik şuuruna ermek gerek.

Kâinattan yükselen birlik türküsünü öz kulaklarla işitecek kadar uyanık olmak gerek.

Allahın ipine, Kur'ana, İslâma sımsıkı bağlanmak: İşte birlik şuuru bu demektir.

Bir müslüman, bir ipek böceği gibi durmadan Kur'an ahlâkının örgüsüyle kozasını ören kişi demektir. Gün gelip kendisi yücelikler dünyasına çekildiğinde, geride bıraktığı o iyi işler ve güzel davranışlar yumağından bir destan örülecektir.

Benliğine tapan insanı, bir gece, o farkına varmadan şeytan kendisiyle değiştirecektir.

Şeytanla farkında olarak olmayarak benlik değiştirmekten bizi koru Allahım.

İLERLEYİŞ

Müslüman, sürekli bir ilerlemenin adayıdır.

Dinde sürekli bir ilerleyiş vardır.

Alt ucundan tutsanız bile din sizi kurtarır. Ama yine de sizin borcunuz dinde durmadan ilerlemektir.

Müslümanın ödevi dinde halka inmek değil, halkı dine yükseltmek, halkla birlikte dinde yükselmektir.

Zaten, sizin yükselmeğe ve yükseltmeye çalıştığınız derece, halkın özleminde gizlidir. Sizin öbür insanları dinde ilerlemeye çağırmanız, onların kendi içlerindeki gizli bölgeyi açmalarını istemeniz demektir.

İçindeki kapılar açılsın istiyorsunuz yani.

İnsanların içindeki türbeler ışısın, yatırlar uyansın, sabahlar doğsun, kurumuş çeşmeler, gözyaşı çeşmeleri aksın istiyorsunuz yani.

«İki günü birbirine eşit olan insan ziyandadır» diyen Peygamberin izi, durmadan ilerlemenin izidir.

Gün doğar, gün batar, ve müslüman ilerler.

Ay doğar, ay batar ve müslüman ilerler.

Ay, hilâlden bedir haline gelir, sonra tekrar hilâl haline döner, bu hâl durmadan devam eder ve müslüman durmadan ilerler.

Gerçekleşmiş inanca ermek için durmadan ilerlemenin gerektiğini bilir müslüman.

Bütün peygamberlerin, ermişlerin, şehitlerin, kurtulmuşların inanç sevincinden payını almak için durmadan ilerlemenin gereğini unutmayandır müslüman.

Hazreti Musa, halkına doğru koşmuştu. Ama halkının dindeki duraklamalarına, hele hele gerilemelerine ve dönmelerine asla boyun eğmedi, asla göz yummadı. Onları sevdiği, onlara acıdığı için onları acı şekilde de uyardı, tatlı şekilde de uyardı. Hep onları dine doğru çekti. Dinin onların ayakları altında eriyip gitmesine asla razı olmadı.

Bütün peygamberlerin halka bakışları dinde ilerleme açısından asla kaymadı.

Dindeki ilerlemeye en beliğ örnek, miraç değil midir?

Her namaz, dinde biraz daha ilerlemek için müminin giriştiği kendi miraç tecrübesidir.

Başarı, gerçek başarı, halk kalabalıklarının insanın peşinden geçici sürüklenişinde değil, halkın kalbine, halkın ruhuna, belki yavaş, fakat sağlam yerleşmede kök salmadadır.

Ve başarının devamı, içine kök salınan halk ruhunu ilerletmede, dinde ve dünyada ilerletmededir.

Çağımızda dinde ilerleme, kalbteki inancı gerçel hale getirme, canlandırma, din düşüncesini diriltme, dir ruhunu uyandırma, dini konu edinen edebiyatın yenider doğuşunu hazırlama, yeni natlar, yeni tevhit ve münacaatlarla insanın yüzünü ağartma, duvarlarda hapsedilmiş gibi duran Kur'an'ın ışığıyla kentin ve insanın ruhunu ışıtma yolunda durmadan hız kazanmak demektir.

Ve halkın ruhuna, dinde ilerleme yolunda, sürekli olarak, hız kazandırmak demektir.

Dinde ilerleme, dünyada duraklamayı gerektirmez. Tersine, düyada da ilerlemeyi sağlar. Çünkü: dinde ilerlemekte olanın hız alanından dışarı çıkamaz dünya. Hızla ilerleyen müslümanın peşinden, aynı hıza kapılan dünya da ilerler.

Dinden kopmuş insan karanlıklar ve güvensizlikler içindedir. Son çağda sanki din durdu ve dünya ilerledi. Sonra insan birden dinden kopmaya ve onunla birlikte de bütün güvenini kaybetmeye başladığının farkına vardı. Anlaşıldı ki, bu bir ilerleyiş değil, bir fırlayıştır, boşluğa doğru bir fırlayıştır.

Ve şimdi dinde ilerleme, dinde dirilme. insanın da,

ona bağlı dünyanın da dinle kurtulma günleri geri geldi. İşte bunu fark etmeye başladı insan.

BATI KARŞISINDA

İslâma inanmış olanlar batıyı reddettiği vakit marksistler de öbür batıcılar gibi bu protestoya karşı çıkıyorlardı. Hattâ bugün bile, marksistlerin batıyı reddi sınırlıdır, bir yere kadardır. İş islâma karşı çıkmaya gelince, batıcısı da, marksisti de hemen birleşiverirler.

Batıyı ilk reddeden islâm ülkücüleridir. İlk kritiğe girişen müslümanlardır. Batıya karşı çıkmanın patentini müslümanlar ellerinde tutmaktadır. Ancak, sonradan ortaya çıkan marksistler, ellerindeki geniş imkânlarla öylesine bir gürültü kopardılar ki, müslümanların bu ilk red ve kritik etme davranışları bir an için görünmez oldu. Sonra marksistler daha ileri gittiler. Müslüman ülkücüleri batılılarla işbirliği yapmakla ithama giriştiler. Halbuki yüzeyden bir çatışmayla batıdan ve batıcılardan ayrılan marksistler, her hangi bir islâm aksiyonu karşısında batıcılarla ve batılılarla işbirliği ve güçbirliği yapmakta te reddüt etmiyorlar, bugün bile. Türkiyenin bugünkü şartları içinde asıl işbirlikçiler batıcılar ve marksistlerdir.

Marksist hareket, Türkiyede Batının işine gelmektedir. Çünkü, bunlar batıyı şöyle yüzeyden tenkit edip halkın derinliğinde yaşayan kritiği, batıyı temelden reddeden duyguyu dejenere etmiş oluyorlar. Bütün bir islâm

dünyasının Batının etkisinden kurtularak yepyeni bir medeniyet doğurmaları imkânının yalnız islâm ruhunda gizli olduğunu bilen batılılar, tek o ruh doğmasın diye, komünizme bile islâm ülkelerinde taviz üzerine taviz veriyorlar. Rusyanın bu onulmaz işbirlikçileri de bundan şımararak mazlum ve masum halkın sabrını ve sessizliğini, mahcupluğunu ve çaresizliğini kendi lehlerine alabildiğine kullanıyorlar.

Marksistler ve batıcılar, dün, en ateşli ve romantik batı hayranı iken, müslümanlar, için için, Batıyı kritik ediyorlardı. O zamanki gerek kanun yoluyla ve gerekse daha çok fiilen yapılan baskılarla ve imkânlarının yok denecek kadar az olması yüzünden, müslümanlar, bu tezlerini herkese duyuramamışlardı. Sonra tam seslerini duyuracakları gün ve şartlar geldi. İşte o zaman, birdenbire ortaya marksistler çıktı. Ve görünüşte kraldan çok kralcı geçinerek bir an için islâm ülkücülerinin seslerini bastırdılar. Batıyı kritik etmenin ihtira beratı kendilerindeymişcesine bir böbürleniş gösterdiler. Bu bakımdan dünyanın en oportünist tüccarı gibi ustalık gösterdiler. Halbuki, bir gün tarih tesbit edecektir ki, Batıyı gerçek kritik etmenin ihtira beratı ve patenti müslümanlardadır. Bu böyledir ama, onun bunu iddia hakkı tanınmadığı için, ülkü işportacıları olan marksistler, kolaylıkla ortalığı kaplamasını ve Nietzsche'nin, artistlere mukabil zehirli sinekler dediği artizanlar gibi panayırı sesleriyle çınlatmasını bilmişlerdir.

Müslümanlar, Batıyı ilk kritik etme imtiyazlarından dolayı öğünecek değillerdir. Çünkü onlar, bir meseleye, öğünme, gururlanma, öç veya haz açısından değil, insanın hakikata ermesi, kurtulması, dünyanın sulh ve selâmete kavuşması, barışın gerçekleşmesi, fitnenin dinmesi, fesadın sona ermesi, insanın bu dünyada ve öteki dünyada mutluluğa kavuşması açısından bakarlar. İslâm

ülkücüleri, kendi medeniyetlerinin en üstün medeniyet olduğunu bilirler. Bu bakımdan hiç bir medeniyete, gelmiş ve geçmiş medeniyetler kadar ve onlardan bile fazla olarak, batı medeniyetine, bir aşağılık duygusuyla bakmazlar. Marksistlerde ise bu aşağılık duygusu gürültüleri ölçüsünde derindir ve köklüdür. Çünkü : medeniyetin temel ideasında öbür batıcılarla marksistler birbirinden ayrılmazlar. Ayrıldıkları esas nokta nimetlerin paylaşılmasından ibarettir. Müslümanlar ise Batıdan temel idealarda ayılmaktadırlar. Marksistlerle batıcıların kavgası, ayni medeniyetin iç kavgasıdır. Halbuki, İslâmın gerek batıcılarla, gerek marksistlerle savaşı iki ayrı medeniyetin ölüm kalım savaşıdır. Bunun için batılılar ve batıcılar marksistlere belli sınırlar içinde bir söz ve hayat hakkı tanırlar da, müslümanlara hiç bir hak, var olma hakkı tanımazlar. Marksistler de batılıları daima müslümana tercih ederler. İslâm, sesini yükseltmeyegörsün, ikisi birden birleşirler ve bir vücut kesilirler.

CAMİ ve HAYAT

Dünya durdukça müslüman toplumlarına örnek olacak olan mutluluk asrı dediğimiz Peygamber zamanında, Cami, hayatın merkeziydi. Bugün ise camiler hayatın çok kıyısında kalmışlardır.

İslâmda caminin anlamı, öbür dinlerdeki tapınak anlamına ve caminin fonksiyonu öbür din tapınaklarının fonksiyonuna eşit değildir. Cami, genel tapınak anlamını çok aşar.

Caminin yüzü yalnız öteki dünyaya dönük değildir, bu dünyaya da, hayata da dönüktür.

İslâm dini, kendisinde iki dünyanın barıştığı bir dindir. Bu hayatla öbür hayatın bağdaşması, kaynaşması birinci plânda tutulmuştur. İki dünyadan hiçbiri kendi sınırını çiğneverek öbürünü ezmez. Ruhla beden gibidir bu dünyayla öbür dünya. Biri öbüründen üstün görülebilir ama hiç biri öbürünü tam olarak ortadan kaldırmaz. Çünkü bunlardan biri tam ortadan kalktığında uzun bir vadede öbürü de söner. Öteki dünya aşkı bu dünyayı yaşamaya değer hale getirir, dünya ve hayatı islâm ölçüleri içinde verimlendirme de, öteki dünya seviyesini ateşlendirir. Ruhun vücutla varlığını dışa vurması, vücudun da ruhun buyruğunda anlam kazanması gibi, dinin erdirici ışıkları altında iki dünyanın ve iki hayatın birbirine bağlı olarak olgunlaşması islâmın insan için tâyin ettiği bir varoluş şartıdır.

İşte cami, başta insanoğlunun varolma sebebi olan ibadet ocağı ise de, ibadet nasıl varoluş akışının merkezî çizgisi, mihveriyse, o da islâm toplumunun yaşayışında bütün hayat faaliyetlerinin açıldığı bir kaynaktır, temel kurumdur, hayatın, çevresinde daire daire toplanacağı öz yuvadır.

Hayatın her şubesine ilk ışık camiden tutulmalıdır.

Toplum ilerleyişlerinin ilk çıkış noktası camidir islâm ülküsünde.

En saf ibadet heyecanının, düşünce canlanışının, kültür hamlelerinin, edebiyat doğurganlığının, toplum dayanışmasının verim üstüne verim katmerlendirdiği bir şuur evidir cami.

Üniversitelerle camilerin kapıları, dayanılmaz bir çağrıyla birbirlerine davet edecek şekilde açık, birbirlerine bakar durumd dır islâm ülküsünde.

Cuma hutbesi, bir haftalık toplum hayatını islâm açısından gözden geçiren geriye doğru bir kritik, ileriye doğru da bir hamle plânı getiren, hikmet ve aksiyon içiçe, bir yol aydınlığıdır. Geçmiş zamanı arıtma, gelecek zamanı ışıtmadır.

Cuma namazından sonra insanların yeryüzüne dağılarak işlerine koyulmalarını buyuran ilâhî kelâm, camiyle hayatın birbirine nasıl kopmaz bir şekilde bağlı olduğunu, ancak vahye has bir icaz üslûbuyla, ne güzel belirtmektedir.

Günün her vakit dönümüne bir namaz koyan islâm, dinle hayatın ayrılmazlığında insanın mutluluğunun bulunduğuna işaret etmiştir.

Camilerimiz, toplumun en kutlu ve en canlı kurumları olduğu zamanlar, dünyanın en üstün toplumu idik. Camiyi hayattan sürmeğe başladık başlayalı, adetâ ilâhî bir ceza olarak biz de hayattan sürülmeğe başladık.

Yalnız hayattan bezenler intihar etmez; hayata fazla tapanların da sonu büyük bir ihtimalle intihardır.

Başarı, hayata tapmakta değil, hayatın hakkını vermektedir.

Camilerinde hayatın taştığı müslüman toplumlar gerçek anlamıyla en canlı hayatla taşacaklardır. Çünkü: camiden taşarak topluma gelen hayat, ölmezlikle kuvvetlenmiş, ebedîlikten bir canlılık kazanmış bir hayat olacaktır.

Camilerimiz vücutlarıyla yavaş yavaş canlandırılmaktadır. Her caminin bir de ruhu vardır. Yalnız camilerin bedenlerini, vücutlarını onarmak ve canlandırmak yetmez, ruhlarını da diriltmek, dimdik ayağa kaldırmak gerekir.

BİR FETİH GÜNÜ

Fatih, beldeleri açan olduğu gibi zamanı da açan, zamana bir açılım verendir. Zamanı zorlayandır. Zamanın kıvrım ve katlarını açandır.

Fatih Sultan Mehmed, İstanbul'u, bu kayserler şehrini feth ettiği zaman, zamanını, milletini ve ordusunu bir yandan büyük Peygamberin Hendek savaşındaki müjdesine, bir yandan da gelecek çağlarda şiddetle ihtiyaç duyulacak olan umutların doğurucusuna bağlamış oluyordu.

Bu fetihten bir Fatih Rönesansı doğuyordu. Ki biz onu sonradan gereği kadar değerlendiremediğimiz için Batı Rönesansına yenildik.

Büyük Peygamberin Hendek Savaşında külüngüyle vurduğu kayadan İstanbul'un fethi ve İran'ın zabtı müjdesiyle sıçrayan kıvılcımlar, İstanbul'un batı surlarında adeta bir iz bırakmıştı. Akşemseddin velilik gözüyle o işaretli yeri gördü ve gösterdi. İşte o işaret edilen yerden girdi Fatih ve Fatih'in ordusu. İşte böyle bir fetihti bu.

Bin yıla yakın bir zamandan beri İstanbul'da sahabeler bugünü bekliyorlardı. Her bahar onların cennetten bir bölüm olan mezarları bir fetih rüyasıyla diriliyordu. İşte Fatih bu rüyayı gerçekleştirmişti.

Ayasofya, çan yerine ezan ve insan, mum yerine şafak ve seher ve güneş ışığı, yalan yerine hakikatı bekliyordu. İşte Fatih, İstanbul'u feth ederken Ayasofya'ya, bu hikmet tapınağına bu armağanları getiriyordu.

Fatih, zamanı pörsümüş olan İstanbul'da yepyeni bir zamanı getiriyordu. İslâmın zamanını getiriyordu.

Çağımızda nice duygular öldü veya öldürüldü. Bir, Fatihe olan özlem duygusu ölmedi ve öldürülemedi. Ve şimdi inançlı gençlikte yavaş yavaş yeni doğuşunu yapan bu duygudur.

Fatih'in orduya, sanata, ilme açtığı kapıları zorlama duygusudur yavaş yavaş canlanan.

Lâtin ve slav ruhuna karşı islâm ruhudur doğrulan ve ayağa kalkan.

Fatih'in denize sürdüğü attır kişneyen ve şaha kalkan.

Beş yüz yıl önceki fetihten verimli rüzgârlardır Ayasofya'nın zincirlerini zorlayan.

Bir gamdan, bir hüzünden bir fetih neşesidir çağrılan.

Bir aşktır, tek tesellimiz bir aşktır haykırılan.

Fatihin türbesidir bugünler için ve yarınlar için ışıyan.

Kabirlerdir içimizde ve dışımızda kaynayan. Fatihlerin ve şehitlerin kabirleri.

Geceye bir ateş düşer her yıl 29 Mayıs feneralaylarında. Bu ateş bir cemredir. Bir ruh cemresi. Bir cemre, unutulan geçmiş zamanı içimizde uyandıran.

Fatih'ten bir merhabadır gençliğe fetih yıldönümleri.

Her fetih bir merhabadır gençliğe fatihlerden, şimşek gibi bir merhaba geçmiş zamanlardan.

Bir merhaba alınterinden, şehit kanından, yiğitlikten, merhametten, sevgiden, zaferden ve ihtişamdan.

Her fetih yıldönümü bir fatih hutbesidir ufkumuza yayılan.

Susulsun ki duyulsun beş yüz yıl öncesinden sesienen aydınlık Fatih'in yüzü.

Konuşsun Fatih, konuşsun Akşemseddin ve Ulubatlı Hasan.

Sussun bütün çanlar, canavar düdükleri, radyolar ve yükselsin bütün ezanlarla birlikte minarelerinin ve duvarlarının her taşından Ayasofya'nın, manevî, yanık bir ezan.

DÜŞÜNCE KÖLELİĞİ

İslâm ülkelerindeki batıcılar ve marksistler düşünce köleleridirler.

Asıl kölelik düşünce köleliğidir, bilinen kölelikten çok.

Savaşta veya şu, bu sebeplerle tutsak düşüp de köleliğe mecbur tutulan, köle gibi alınıp satılan insanlar onurlarından bir şey kaybetmiyebilirler. Fakat kendi ruh ve zihnini başkalarına köleleştiren insan, insanlık onurunu yitirmiş demektir.

Bilebildiğimiz en eski çağlardanberi, nice nice medeniyetlere doğuş ve gelişme alanlığı yapmış olan doğuda, bir takım insanların kendi ülke ve medeniyetini yıkmaktan ve köleleştirmekten başka amaç taşımayan batı doktrinlerine kapılması, gerçekten, gerek o insanlar adına, gerek o insanları barındıran toplumlar adına utanılacak bir sonuçtur.

Savaşta esir düşmekten doğan ve elde olmaksızın başa gelip çekilen kölelik bir gün biter. Bu türlü kölelik sürerken bile, insan, hiç olmazsa içinde kendi inanç ve düşüncesini, hattâ belki de hür olduğu zamandan daha çok, bir aşkla korur, kendi onurunu feda etmemek için her türlü çileye katlanır. Ama, kendi ruhunu ve kafasını köleleştirmiş insanın, onuru korunmak adına, geriye nesi kalmıştır?

Esaretten doğma kölelikte, insan ruhu, büyük bir direniş göstermekte ve içinde kendi ülküsünü yaşatabilmektedir. Ama kültürce köleleşmiş insan, asıl direnecek olan gücünü satmış demektir.

Kültür kölesi görünüşte hürken aslında kölenin kölesidir. Zindan mahkûmu, kendi inanç ve düşüncesi için zindana konulan ise, görünüşte tutsak ve mahkûm, fakat gerçekte hürdür. Kültür kölesinin belki kolları bağlı olmadığından maddî bir hareket imkânı vardır, ama ruhu

kıpırdanamıyacak şekilde zincire vurulmuştur. Zindandaki inanç ve düşünce erinin ise, belki elleri ve kolları bağlı olduğundan fizik hareketi sınırlıdır ama ruhu bütün ufukları tutacak kadar hür ve güçlüdür.

Bir üniversite profesörünün bir kitabını açtığımda içinden şıkır şıkır zincir seslerinin geldiğini duyar gibi oluyorum. Her cümlesi bir batılı profesörün cümlesine bağlanmış, her sayfası batı düşüncesince zincire vurulmuş, bibliyografyası da, bu mahkûmluğun en canlı şahitleri olarak sonuna eklenmiş, kitaplar.

Yazıklar olsun sana, çağımızın yüz karası peşin hükümler saltanatı!

Kendi ülkesinin ve insanının medeniyetine, dinine, sanatına, ahlâkına, bütünüyle kültürüne ve sonuç olarak varlığına diş bileyen, batı düşüncesinin azatsız köleleri olan ilim ve kalem sahipleri, size yazıklar olsun!

Attar, Epiktetos, Servantes de esir ve köle oldular. Ama, çağlar boyunca insanlık onların eserlerini okuyarak gerçek hürlüğün ne olduğunu sezmeğe çalışıyor. Ama, yurtlarının bin bir fedakârlığıyla bin nimet içinde her türlü saldırıdan ve tehlikeden korunmuş olarak yaşadığı halde, nimete nankörlük ederek, kendi ülkesinin inançlarına, dünya görüşüne, töre ve geleneklerine saldırmayı marifet edinmiş olanlar, çağın bir lekesi olarak gelecek zamana intikal edecekler. Kültür köleliğinin örnekleri olarak anılacaklar gelecek nesillerce. Gelecek nesillerce gerçek şahsiyete ermenin yolunu tıkamakla suçlanacaklar, kurtuluş yolunun, ruhları köleleşmiş dikenleri olarak lânetle anılacaklar.

20. yüzyılda, biz doğu çocukları, kendimizi bu son varoluş savaşına adamak zorundayız. Düşünce köleliğine savaş açmak zorundayız. İnsan olmanın tek onuru buradadır. Gerisi kölece bir yaşayış.

Çok ilerdeki zamanlar için muhtemel bir köleleşme-

ye şimdiden başkaldıran batı insanından daha az onuruna düşkün olamaz doğu insanı. Ve hele müslüman.

Ancak bizim yolumuz batılının yolu değildir. Onların yolu, inkâr, red, başkaldırma, isyan, nihilizm ve anarşidir. Bizim yolumuzsa diriliş.

BATI ÇIRPINIŞI

Birinci ve İkinci Cihan Savaşı ve onlardan sonraki olaylar gösteriyor ki, Batı Medeniyeti yüzyılımızda bir hesap verme durumuna girmiştir. Asya ve Afrika'da yaşama savaşını verirken, bizzat kendi içinde, yani medeniyetin kaynağı olan Avrupa'da da varolup olmama kaygısının azabını yaşamaya başlamıştır. Avrupalı geleceği bugünkü kadar bile sağlam ve aydınlık görmemektedir. Toynbee, yeni bir makalesinde, Avrupa için tek çıkar yol olarak, «dünyanın isviçresi» olmak çaresini buluyor. Bu, Avrupa için umutsuzluktan doğmuş bir tezdir bizce. Çünkü bugüne kadar dünyayı yırtıcı ve ezici bir pençede tutan Avrupa'nın birdenbire meleksi bir çehreye bürünüvermesi hem olağan değildir, hem de bir çare değil. Bu bir kaçıştır. Geçmiş zamanın hesabını vermekten kaçıştır. Yüzyıllarca dünyayı savaş psikolojisinde ezmiş bir gücün yaşlanınca sulh ve selâmet havarisi kesilmesini kimse kabul etmeyecektir. Avrupa'yı yöneten ihtiyarlar, temelli çözümlerden çok, geçmiş alışkanlıkların etkisiyle palyatif tedbirlerle vakit geçiriyorlar. Gerçi De Gaulle gerek

öbürlerinin görüş ve davranışlarından, gerekse Toynbee'nin tezi cinsinden tezlerden farklı bir tutumla ortaya çıkmıştır. Ona göre Avrupa'nın yeniden bir varlık olabilmesi, bir Avrupa Birliğine bağlıdır. Ancak, bu tez de, fazlasıyla dış politika kokmaktadır. Halbuki Avrpa'nın ıstırabı daha derindir. Mesele, yalnız politik değildir. Yüzyıllar içinde Avrupa gerek ekonomik bakımdan, gerek psikolojik bakımdan dünyanın büyük ve bâkir kıtalarının kendisine bir at oynatma alanı olmasıyla ayakta durmuş ve bu türlü kendine güven sağlamaya alışmıştır. Bütün Avrupa birleşip hatırı sayılır büyük ve yeni bir kuvvet olsa bile kendisinden kopmuş bir Asya ve Afrika karşısında ne yapacaktır? Belki de, Toynbee'nin tezi bunu hesaba katarak, yani yalnız askerî ve politik gücün yetmiyeceğini göz önünde tutarak, bizzat Avrupalının psikolojisinde bir değişmeyi hedef almakta ve bu değişmenin yüzü suyu hürmetine öbür kıtalardan da bu gelecek zamanların yeni Avrupa'sına barışçı ve ümanist bir gözle bakmalarını ummaktadır. Ancak, bizzat Avrupalının bu değişime uğrayacağı imkânı zayıfken Asya ve Afrikalının da böyle bir değişim geçirmiş bir Avrupalıyı hemeninden bağrına basacağı umudu büsbütün bir hayâl olmaya mahkûm değil midir?

De Gaulle de bir değişimden bahsetmektedir. Ama, bu değişimin sebepleri ve nasıl bir değişim olacağı konusunda net ve aydınlık bir açıklama görülemiyor sözlerinde. Avrupa gençliğinin gerek liberal, gerek komünist blokta ayağa kalkması göstermektedir ki, bu tezler, açıklamalar, tedbirler, genç avrupalının gerek tarihî bakımdan, gerek ferdî açıdan geleceğe güvenle bakmasını sağlayamamaktadır, onları inandıramamaktadır. Avrupa yazarları, bu başkaldırmayı, her biri kendi açısından ve biraz da kendi dünya görüşünün başarısı yönünden işlemektedirler. Başkaldırmanın ekonomik, kültürel ve psiko-

lojik sebepleri detaylarıyla yorumlanmaktadır. Ancak, toplu olarak, kuşbakışı bir gözle bakıldığında, buhran, bu sebeplerin bütün gerçeklikleriyle birlikte onları aşmakta, gençliğin bir varoluş dramı olarak anlamını gelecek zamanlarda aramaktadır. Avrupa, yeni bir insan anlamına ulaşmak için kıvranmaktadır. Öyle bir insan anlayışı ki, yalnız Avrupalıyı değil, bütün dünyayı tatmin etsin isteniyor. Daha doğrusu, avrupalıyı tatmin edecek bir insan örme davasının ilk şimşekleridir bu buhran. Öyle bir insan ki, bütün dünya onun geçmişine bakmadan ona saygı duyabilsin.

Bu gençlik gösterileri, on yıla varmış, yani kendisine on yıl gibi uzun zaman avans verilmiş De Gaulle tezinin de tatmin edici olmadığını haykırmaktadır.

Avrupa gençliği, ilk defadır ki, babalarının duymadığı bir kaygıyı plâstik bir şekilde canlandırmaktadır. Dünya insanlığına katılma, onlar tarafından sevilme ve kabul edilme acısını.

YENİ SEZAR

Dünyayı kıvrandıran yeni bir sezar vardır. Ama bu sezar, belki biraz da ilk çağlar Sezarının trajik sonundan ibret aldığından, pek öyle ortalıklarda görünmez. Tantanalı zafer alayları, törenleri tertiplemez. Kendi Romasına dönerken mermer tak-ı zaferlerin altından geçmez. Büyük halk kalabalıklarının kendisine yönelecek çılgın alkışlarını çağın aynasında yansıyan gölgeleri olan küçük, capsız diktatörlere ülestirmiştir. Bu alkışlar onun gözün-

de bir ölünün mezarına konup da solan çelenk çiçeklerinden farksızdır. Bu Sezarın en çok korktuğu ölümdür. O yüzden ölüme bulaşık ellerin çiçekleri olan alkışlardan da, halkın göğsünde saf bir güvercin gibi çırpınan aldanması kolay sevgilerden de bucak bucak kaçar. Onun Roması kanser hücresi cinsinden küçücük bir hücredir. Dünyanın bir köşesinde bu hücreden sıçrayan bir kan pıhtısı bakarsınız bir Kremlin olmuştur, bir lenfa suyu damlasından bir Beyaz Saray çıkmıştır, bir köpük baloncuğundan bir Elisèe doğmuştur. Sezarı boşuboşuna bu dünyaya dağılmış Romalarda da aramayınız. Oralarda onun bol bol vücudundan ve zihninden fırlamış hayallerini göreceksiniz. Bu hayaller toplanırlar, kararlar alırlar, konuşurlar, birbirlerini suçlarlar, birbirlerini alkışlarlar. Bütün bunlar işin tören tarafı. Daha doğrusu yeni sezarizmin bürokrasisi bunu gerektirir. Gerçekteyse, derinden derine yürürlükte olan ve her ülkenin nabzını elinde tutmaya çalışan sezarizmdir.

Yeni Sezar, Kafkanın şato beyi gibi bir şeydir. Bütün çalışmalar onu bulmak içindir. Yine de kendini yakalatmayacak kadar usta ve iradelidir bu sezar. Akıl, para, doktrin gibi paravanalarla kendini saklamasını iyi bilir. Siz onu saraylarda ararken, kimbilir belki de o, bir bitnik kılığında bir yerlerde incil dağıtmaktadır. İncil'e inandığından mıdır bu Sezarın? Hayır, insanlara bu türlü fantastik umutlar vererek eğlenmek ister. Onun eğlencesi de budur çünkü. En çok soyduğu kişilere bu umudu verir ve işte bu onu en çok sevindiren bir eğlence türüdür. Siz onu muhteşem orduların kumandanı olarak ararken, o, ormanlarda çete savaşları yaparak efsaneleşmekte olan bir Che Guaveradır. Kime karşı savaşır Sezar? Elbette Sezara karşı. Yani kendine karşı. Mazlum postuna bürünerek yine kendine karşı çıkar ve böylece gerçek bir kur-

tarıcının çıkmasını önler. Siz onu kralların sofrasında kollarken, o, bir de bakarsınız, bir üniversite öğrencisi olmuştur. Kızıl Dany, sonra da, siyah Dany olmuştur ve kendi gölgesi ve benzerlerini şaşım şaşım etmektedir. Asturiasın yeşil papası az çok onu en iyi taklit etmeyi becermiş bir örnektir. Ama eninde sonunda bu yeşil papa da Sezar'ın uşaklarından biridir, işte o kadar.

Yeni Sezar'ın ruhunu meydana getiren başlıca mozayık parçaları, inkâr, ölüm, sevgisizlik, merhametsizlik, kısaca her alanda ve her kılığa girmiş zulûm.

En çok sevdiği, çağların çürümesinden çıkan müthiş çürüyüş kokusudur. Bu koku, onu her şaraptan daha çok mest eder.

İlk çağlardan bu yana Sezarcılık çalışa çalışa, ilerliye ilerliye, sonunda işte bu elle tutulması, gözle görülmesi güç en ileri safhasına varmıştır.

Bu Sezara mutlaka bildiğiniz bir isim mi vermek istiyorsunuz, gelin siz ona deccal deyin. Yani Öldürücü, ama vücut öldürücüsünden çok Ruh Öldürücüsü. Ama, Yeni Sezar, siz daha onu teşhis edip deccal adıyla adlandırmadan bu ismi fantastik bir öcü adı halinde kalabalıklara kabul ettirmesini bilmiştir.

Bu Sezar'ın en çok korktuğu, Ruhun Dirilişidir. Çünkü nasıl, o, ruhları öldürüp öldürüp ruh ölülerini yiye yiye deccal sembolünün nerdeyse ete ve kemiğe bürüneceği güne ermişse, ruhların dirile dirile, dirilip dirilip birleşerek mehdi sembolünün ete ve kemiğe bürüneceği vakitlerin yaklaşmasından ürkmektedir.

Çünkü o, ruh gücünü şeytandan almıştır. Şeytan, verdiği derslerinden birinde, ölümünün böyle bir diri kılıcın elinde olduğunu ona bildirmiştir.

Yeni Sezar'ın tek besini ruh ölüsüdür. O'nu devirecek tek şimşek de ruh dirisi.

YENİ SAAT

Miletllerin hayatında saat vardır, yeşil bir selâmet saatidir. Saat vardır, yakıcıdır. Isıran saatler vardır, ruhu dişleyen saatler vardır.

Bütün iş, saati idrak edebilmekte.

İslâm, son saatin idrakini hep göz önünde tutmasını ister insandan. Son saat unutulmayınca, geçen her saat son saati yaklaştırıyor inancı taşındıkça, saatler boşuna çalışmaz.

Milletlerin hayatında kimi zaman saatler boşuna ilerler. Boş vakit doldurulur. İş yerine sözle doldurulur.

Saatin ne saati olduğunu fark eden insanlar ve milletler kurtulan insanlar ve milletlerdir.

Ülkü adamı, bir saat adamıdır. Hangi saatin çaldığını ansızın sezen ve gelecek zamanların bu ihtarının dilinden anlıyan kişidir. Saatin dilini iyi bilendir ülkü adamı.

Emperyalizmin ölüm saati, yüzyılımızın başındanberi kulakları sağır edercesine çalıyor. Komünizmin de iflâs saati çok yaklaştı, çok yaklaştı. Hattâ ilk işaretlerini verdi. Çünkü komünizm, emperyalizme fazla şartlandı. Emperyalizm mezarına doğru yaklaşırken onu da peşinden sürüklüyor.

Saat, yeni bir saatin saatidir. İşte ülkü adamı, bunu sezen bir ilhamdan nasibini almış kişidir.

Bu yeni saatin ilk akrep, yelkovan, hatta saniye darbeleri batıyı kıvrandırmaya başlamıştır bile.

Doğudaysa bir ilham çağrısıyla çalışmaya başlayacak yeni saat.

Yeni saat çaldığı gün, günümüzün vernikle cilâlı doktrinleri bin yıl eskimişçesine ihtiyarlıyacaktır. Masallardaki gibi büyü kaybolunca dünya güzelinin bir acuze kadına dönüşmesi gibi.

Yeni saat, çağın sezarının, cana doğrusu görünmez sezarının hayalleri olan sezarların ölümlerinin üstüne çalacaktır.

Yeni saat, putlar için kaynar sudan daha yakıcı bir saattr.

Eski çağlarda gökten gelip te kurbanı yakan mucize ateşi gibi yakıcıdır bu saat. Ama, kurbanları değil, tiranları yakacaktır.

Kurbanların, millet ve inanç uğruna kurban olmuşların dirileceği saattır bu saat.

Bütün bir ömrün saatleri, bu saatın gelmesi için yaşanmaya ve çileyle yoğrulmaya değer.

Ülkü adamının bütün ömür saatleri, gelecek olan bir aşk ve adalet saatına armağandır.

Saatlarımızı bu saate bağışladık, bir seher saatinde biz müslümanlar.

Yeni saat, islâmın saat idrakinden alacaktır varoluş hakkını.

Saat saate kavuştuğunda, mühletin anlamı ortaya çıkacaktır.

Şehitin mirası nedir, açıklanacaktır.

Değil insanın, taşın hakkı bile yenmiştir, taş zulme, tanrılık iddiasına âlet edilmiştir, bu bilinecektir.

Taş, demir, tunç bile dâvâcı olacaktır tiranlardan işte bu yeni saatte.

İbadet, iş, uyku bile dâvacı olacaktır işte bu gelecek zamanların saatinde.

İnsanın insandan ve kendi kendinden davâlı olacağı bu en büyük dünya saatında, af ve adalet saatında.

DEVLET ŞUURU

Devlet adamında bulunması gereken özelliklerin başında devlet şuuru gelir. Yani, geçmişten geleceklere giden bir emaneti taşıdığı şuuru. Kendisinin geçip gideceğini, fakat devletin kalacağını, kalması gerektiğini hiç unutmayan bir insanın şuuru. Hattâ bu yönetilenlerde de bulunmalıdır ki devlet devam edebilsin.

Devlet adamında ve yurttaşta devlet şuuru ne kadar yüksekse, devletin yaşama gücü de o kadar köklü demektir. Bu şuurun çok azalması veya hemen hemen hiç kalmaması devlet anıtının altından kaidesinin çekilmiş olmasıyla birdir.

Devlet şuuru dediğimiz duyguyu, devleti putlaştırma ile, devlet tapıcılığıyla karıştırmamak gerekir. Böyle bir aşırılık herşeyden önce, devletin kaynağı olan insanın değerini ve hakikata bağlı olma duygusunu köreltir.

Devleti putlaştırma, devlete taparlık, bir aşırı uç; devleti yok sayma veya devleti kendinin etrafında dönen bir takım insanların toplu bir hayali sayan, yani devleti kendisine eşitleyen, kendisi ölünce devleti de ölecek gören kişilerin davranışı da bir uç.

Devlet adamındaki devlet şuuru, mutlaka hak ve millet şuuruyla bütünlenmelidir. Yoksa, ya diktatörlüğe, ya da totaliter rejimlerden herhangi birine kayar insanın ruhu.

Isparta sitesinden komünizme ve faşizme kadar devlete taparlığın insan ruhunu boğucu örneklerini insanlık gördü. Komünizm, teoride devleti ortadan kaldırma gibi bir iddiayla ortaya çıktı ama pratikte devleti ve devlet yöneticilerini putlaştırdı.

Devlete tapınma ne kadar millet hayatını çökertici ise, anarşik bir devlet yönetimi de o kadar çürütücü.

Devlet şuuru, milletin nereden gelmekte ve nereye doğru gitmekte olduğunu bilmek demektir. Ve en çok da nereye gitmesi gerektiğini.

Devlet adamı, ruhunda durmadan millet ruhuyla sürekli bir konuşma yapan insandır. Miletin vereceği kararı bilen ve zamanı gelince o kararı vermekten ve uygulamaktan çekinmeyen insandır.

Öyle bir döneme girmektedir ki insanlık; bu dönemde insan, toplum, millet, halk, devlet, düzen kavrayışları bir değişmeye uğrayacak ve yeni kavramlar aranacaktır. Batıda, doğuda bunun işaretleri var. Kapitalist rejimler de, komünist rejimler de böyle bir değişimin ilk krizlerini yaşıyorlar. Kendi değişmelerini görmeyerek birbirinin değişmelerine bakıp memnun olurlarken birden, bir kriz bastırıyor, bu sefer de bir telâş başlıyor.

İşte böyle bir insanlığın değişim döneminde, devlet yönetimi bir kat daha güçleşiyor demektir. Devletin prestijini sarsmadan, diktatörlüğe kaymadan, bütünüyle adaleti gerçekleştire gerçekleştire, insanları ezmeyerek yönetmek, nihilistlerin, anarşistlerin, ülkeyi yıkmak için çalışanların kan kıyameti ortasında yönetici olmak kolay değil.

Ancak devlet şuurunu, millet ve hak şuurunu kalbinde taşıyan ve bu ülkülere kendini peşin olarak adayan devlet adamı, gününde anlaşılmasa bile, ergeç değerini ve hakkını kabul ettirir.

İslâm kültür ve medeniyeti, çağlar boyunca en ideal devlet şuurunun müslümanlar arasında doğması yönünde gelişmiştir.

Devlet, ideal insanın ve toplumun doğması ve yaşayışını sürdürmesi için en iyi bir vasıta ve kuvvet olarak idrak edilmiştir İslâm medeniyetinde ve kültüründe.

Tarih de bunun en güzel örnekleriyle dolu.

SES VE YANKI

Yurdumuzun üstünde kısırlık rüzgârları mı esti ki dönüyoruz dolaşıyoruz da bir türlü kendimize gelemiyoruz. Ne ilimde, ne sanatta, ne düşünce alanında, ne dünyayı, ne de ölümü, ölümün ötesini anlamakta.

İki kılıcın birbiriyle ağız ağıza geldiği ve ayrıldıkları anda kılıçları tutan ellerden birinin mutlaka göğdesinden ayrılacağı bir anda, yani kılıç ağzı şahdamarına dayandığı bir anda, hayatı ve dünyayı, bir manastır yalnızlığı gibi bizden çok uzaklarda kalbi çarpan bir kent uğultusu saydık. Ve kılıç boğazımıza dayandığında bu kez hayatın eteklerine kapandık. Sanki hayat, yaşamak için değil de önüne kapanılmak için insana bağışlanmış bir dünya ayiniymiş gibi.

Tanzimat, ayağımızın sürçtüğü dünya hayatını düzenleme çabası olacağına, hayatı hıristiyanlığa yaraşır bir ayin gibi başımızın üstüne yükseltti. Böylece kendi hayatımızı bir sahaf yaprağı tomarı gibi dürdük ve batı hayatını da evimizin bir köşesine bir meryem ana tasviri gibi yerleştirdik. Sonra tutup o tasviri de, heykelin bile sevmediği çiğ bir pozitivzm ışığıyla aydınlattık. Halbuki tasvir bile bu sert, kaba ve çiğ ışığın altında gözlerini uğuşturarak büzülecekti. Çünkü onun istediği loşluktu.

Bazı zenginler vardır; evinde doğu bölümü, batı bölümü gibi bölümler yapmıştır. Şimdi bu adam şark köşesine veya bölmesine geçtiği zaman doğulu muydu? Veya garp köşesine veya bölmesine geçtiğinde birdenbire batılı mı olmuştur? Hayır. Bu adam artık ne doğulu, ne batılıdır. Bu adam doğudan boşanmış, batıya aşılanamamış, dünyadan kopmuş, ahireti unutmuş bir bozgun adamıdır.

Hayatı yaşayanlar, dünyaya tapanlar değil, dünyayı ayakları altında çiğneyenlerdir.

19. ve 20. yüzyılda işte dünyayla böyle bir maceramız oldu. Tabiata dönüş yaptığımızı zannederken tabiat ve

dünyanın ayakları altında ezildik. Ve tabiat, marazî, kısır, romantik bazı şairlerin şiirlerinde kaldı. Bu şairlerse aslında tabiata da en uzak insanlardı.

Şimdi dünyaya yeni bir uyum, yeni bir adaptasyon dönemindeyiz. Bu kez felsefesi ve içtimaî sistemiyle karşımıza çıkan yine materyalizmdir. Bir aydınlar kadrosunun gerçeğe doğru değil, yankılara doğru koşuşudur bu.

Birkaç yüzyıllık tarih serüvenimiz şöyle özetlenebilir: günün birinde ruhumuzda nasıl bir tutukluk olmuşsa olmuş ve biz artık gerçekten kopmuş ve yankılarla yaşar olmuşuz. Din yaşayışımız gerçek din duygusundan ırakta onun yankısını taşır olmuş. Dünya yaşayışımız da, başkalarının yaşadığı dünyanın yankısı.

Gerçek diye hayale ve yankıya koşmuşuz. İç ve dış dünyamız hayal ve yankı dünyası olmuş. Sonra batıcılık adına yükselttiğimiz sesi, realite, kendimize aksettirince kendi sesimizden kendimiz ürkmüşüz. Çünkü kendi sesimizi tanıyamaz olmuşuz. Yankı, sesi ezmiş.

Şimdi bu kez dağın öte yüzünün yankısını denemek sevdasına tutulmuşuz. Halbuki bütün dert, ses ve yankının farkını bir türlü anlıyamamamızdan geliyor. İşte bunu anlamamakta direniyoruz.

Ve zaman zaman yabancı seslerle yankılar da birbirine karışıyor. Biz de yabancı seslerle yankılar arasında çalkalanıyoruz.

İşte batı, bu yankı aşkımızdan bizi yakalamış ve avlamıştı. Şimdi de, marksizim, aynı yankı düşkünlüğünü bir av şahini gibi kullanıyor ülkemizde ve bütün İslâm ülkelerinde.

Fazla uykusuzluk ve yorgunluk hallerinde vücut, zapt edilemeyen bir takım seslerle yankılanır. Yankı hastalığı diyebilirsiniz buna. Bundan kurtulmak için, açık bir ufukta temiz ve duru bir suda uzun boylu dinlenmek lâzım. Sulh ve selâmet, yani islâm sularında.

SEÇİMİN KANI

Yirmi yıllık bir deneme, «seçim» in hayatımıza iyice yerleştiğini gösteriyor. Seçim siyasi hayatımızın vazgeçilmez çizgileri arasına karışmış oluyor böylece. Her seçim, bir yandan da bir referandum karakterini taşıyor. Halk, yalnız şu veya bu partiye, şu veya bu şahsa oy vermiyor, seçime geniş çapta katılmakla, seçimi olanca ciddiliğiyle bir hak kullanma imkânı olarak düşündüğünü açık açık belli etmekle, hatta bu ciddiye alışı aşırı bir şekilde ileri götürmek, bu uğurda kan akıtmakla, bizzat seçime de oy verdiğini ortaya koymuş oluyor. Seçimli bir rejimi totaliter bir rejime tercih ediyor. Bu davranışıyla, seçimde aldığı bu tavırla totaliter rejimlere karşı tutumunu en keskin bir dille anlatmış oluyor.

Partilere verdiği oylar değişebiliyor. Onun için partiden çok, seçim önemli oluyor. Seçim hakkına sıkı sıkı yapışıyor.Seçim öyle kanlı canlı idrak ediliyor ki, seçimin kanı bile akabiliyor. Yani seçime yalnız kanlı bir seçim demek bir taraflı anlatmak oluyor seçimi. Kanlı canlı seçim demek daha doğru bu seçimler için.

Seçimde kan akışının daha çok köylerde olduğu düşünülürse, seçimin nasıl bir ihtirasla idrak edildiği, bu ihtirastan bir hınç doğduğu, bu hıncı da ifade edecek veya tatmin edecek bir kültürde bulunulmadığından işin silâhla çözülmesi yoluna gidildiği sonucuna varılır.

Seçimde kan dökülmesi, elbette gerek bu cinayete katılanlar, gerek topluluk hayatımız bakımından iyi bir görünüş değil. Bunu önlemek için partiler seçim yaklaştıkça söz ve davranışlarına daha çok dikkat etmelidir. Hatta, din adamları köyleri dolaşarak nasihat etmelidir. Seçimin canlılığını söndürmeden kan akıtılmasını önlemeye çalışmak devlet ödevidir.

Seçime bu kadar önem vermekle yurttaş devlet yönetimine bağlılığını ispat etmektedir. Denebilir ki, Tanzimattan bu yana yurttaş, batıdan gelen şeyler içinde yalnız can havliyle seçimi benimsemiştir. Batıya uyarak yetişmiş bir kadroya karşı tek direnme silâhı seçim oluyor. Batıdan gelip te yine batı tesirini bir nisbet içinde hafifleten tek vasıta seçimdir de ondan biraz da.

Bir gün, muhteva da, zengin bir tablo halinde halkın karşısına çıkarılabilirse, halk elden geldiğince onda da aldanmıyacağını sezdirmektedir.

Halk, şimdilik, alternatifler arasında kullanıyor inisiyatifini. Onun dışına çıkamıyor. Ama bir gün bu alternatifler, halkın içinden çikacak yerli tezleri de ihtiva eder bir zenginliğe kavuşturulabilirse seçimin gerçek verimi asıl o zaman belli olacaktır, devşirilecektir.

Bugünkü alternatifler, siyaset pazarında geçer akça tezler hep batıdan gelmiş akımlardır. Buna yerli, doğulu tezlerin de karışması, memleketin gerçek doktrin yarışı havasına kavuşması olacaktır. Bunun sağlanması için de elbette anayasanın değişmesi şarttır.

Yabancı bir bitkinin ilkin dışı getirildiği iklime uyar. İçi, daha uzun süre yabancılığını korur. Seçim ülkemizde yerlileşmişse de, henüz damarlarındaki kan yabancı bir kan olmaktan tam anlamiyle kurtulamamıştır. Biraz da bundan dolayı akıtılmıyor mu acaba seçimin kanı?

Yeni şarap eski küpü zorlar. Seçimin kanı da bu türlü yerli damarları zorluyor, birikmiş hınçları zorluyor. Hatta öyle görünüyor ki, cezası çok ağır olan kan davaları, siyasî bir renge batırılarak asıl mahiyetini kaybettirmek için biraz da seçime biline biline saklanmış.

Alternatif olan tezlerden hiç biri tam anlamıyla barıştırıcı, umut verici bir öz taşımadığından, tersine, bir çoğu sadece öç felsefesine bağlı olduğundan ve tezler

arasında millet vicdanından fışkırmış gerçek tez eksik bulunduğundan, seçim günü, bir arı kızgınlığıyla karşılaşan topluluklar, toplu kavganın anaforu içine kolaylıkla düşebiliyorlar.

Canlılığının ispatı yânünde en kaba ve ilkel bir işaret olsa da seçimin kanını fazla akıtmaya gelmez. Demokrasi fazla kan kaybından ölebilir sonra.

HALKI DÜŞÜNMEK

Bir ülkü referandumu düzenlenmesinden en çok kimler korkar dersiniz ülkemizde? Her türlü batıcılar, devrimciler, marksistler elbet.

Onlar yıllar yılı halk edebiyatı yaparlar. Ama iş halkın gerçek fikrini anlamaya gelince, bir türlü yanaşmazlar.

Çünkü, onlara göre halk aldatılmıştır, aldatılmaktadır, aldanmaktadır. İşte ne kadar kelime köpüğü varsa kullanarak edebiyatını yaptıkları halk hakkındaki görüşleri, gerçek görüşleri de budur ve bu kadardır.

Halkın aldatılmağa çalışıldığı bir gerçektir. Ama kim aldatmaya çalışmaktadır halkı? Şüphe yok ki kendileri aldatmaya çalışmaktadır onu. Kendileri, yani her türlü batıcılar, devrimciler, marksistler.

Tanzimattan bu yana aldatmaya çalışmaktadırlar halkı. Halk, kısa vadede, belki, sıkıntıların verdiği bir acelecilikle veya daha doğrusu hakikatı alternatif olmaktan

bile çıkarmış bir yalanlar pazarında belli sınırı aşamamaktadır. Fakat uzun vadede halk yine kendisine dönmekte, bütün çığırların sahteliğini sezmektedir.

Batıcılık mı İslâm mı, marksizm mi İslâm mı, devrim mi islâm mı sorulu ideoloji, doktrin veya dünya görüşü referandumu yapılsa, sonucu, hangi tezin kazanacağı gün gibi aşikârdır. Bunun tartışmasından bile korkarlar. İş böyle bir noktaya gelince hemeninden halka olan güvensizliklerini açığa vururlar bu halk edebiyatı çerçileri.

Halbuki, Tanzimattan bu tarafa hep tek taraflı olarak kendi tezleri propaganda edilmiştir. Millî eğitimi onlar yönetmiş,kaç nesli onlar tam bir tekel halinde yetiştirmişlerdir. Yakın zamana kadar tam bir totem ve tabular düzeni içinde, yurdu batıcılığın çemberinde sıkıp durmuşlardır. Bugün bile, kanun yoluyla olmasa bile daha önceden kurdukları kurumlar ve doğurdukları terör havası ve otuz bir mart edebiyatıyla gerçekleri boğmaya çalışmaktadırlar. Halktan ve yerli ülkü taşıyan aydından aslandan korkar gibi korkmaktadırlar. Ruhları bir geceye, ışıması olmayan bir geceye batmıştır sanki.

Halk, eski kültürünü bütün baskılara rağmen yaşamasıyla kendini ayakta tutmaktadır. Bir yandan çürüyüş sürmekte, bir yandan da yeni yetişmeye yüz tutan inanmış bir gençlik ilk filizlerini vermektedir. Dünyanın gelecek zaman şartları ne olacaktır bilinemez ama, zaman kazanılabilirse, bütün çetin iç ve dış şartlara rağmen çürüyüşü aşan bir canlanış, bu alın yazısı çatışmasını bir sonuca bağlıyabilecektir.

Halkı düşünen ve halkı seven devlet adamları ve yöneticileri ilkin maddî ve manevî sefalete bir son vermek için var güçleriyle çalışmalı ve halkı, sefalet istismarı yapanların elinden kurtarmalıdırlar.

Dul, yetim, yoksul, işsiz, geçinemiyen emekli, fakirliğin her türlüsü marksistlerin ve onlara uyan batıcıların bitmez ükenmez sermayeleri, istismar sermayeleridir.

Hatta işi doğrudandoğruya hak ve insanlık açısından ele almak gerekir. Bu istismarcılar olsun olmasın, devlet adamının birinci ödevi, halkın fakir kesimine elini uzatmaktır. Çünkü, bir yoksulun durumu yüzünden on iyi durumda bulunan kişi cezalanır. O on kişi bir yoksulu içinde bulunduğu durumdan çekip kurtarabilecekken bundan kaçınmaları onları sorumlu kılacak ve ilâhi adalet eninde sonunda yerini bulacaktır.

Halkın güvenini kazanmış olanların birinci düşmanı gurur ve halkı unutmaktır. Halkın yoksul ve zayıf kısmı gerçekte en kuvvetli kısmıdır. Hazreti Ebubekir, ilk hilâfet hutbesinde bunu en özlü bir şekilde belirtmişti. Anarşi ve çöküntü, halkın güçsüz kimselerinin unutulmasından doğar.

Halk, kendini seveni eninde sonunda sever. Kendini düşüneni eninde sonunda düşünür. Halkı unutmayanı halk ta hiç unutmaz.

KUDÜS ACISI

Kudüs, kutlu bir şehirdir.

Kudüs, Dinin-ki o tektir ve adı islâmdır-gelişme döneminde ikinci büyük merkez ödevini gördü. Hazreti İbrahim Mekke'de Hacer-i Esvedi dikti ve etrafına Kâbe'yi ördü. Din gelişmesinin ikinci döneminde merkez Kudüstür. Hazreti Musadan Hazreti İsaya kadar. Sonra Dinin

üçüncü ve sonuncu büyük gelişme döneminde, yani Peygamberimiz zamanında Mekke tekrar merkez oldu. Böylece, Dinin gelişme ve tamamlanma döneminde, Mekkenin merkez olmasıyla başlayan ilerleme, Kudüsün merkez oluşuyla devam etmiş, sonra yine Mekkenin merkez olmasıyla son bulmuş, yani gelişme ve bütünleme dairesi son uç baş uca bitişmek suretiyle kemal haline kavuşmuştur.

Kur'an-ı Kerimin ahd-i atik ve ahd-i cedidi de içinde bulundurması gibi, Dinin İslâmın çıkışına kadarki tarihi, özüyle ilk çıkış yıllarında yaşanmıştır. İslâmın ilânı Hazreti İbrahimin çıkışına benzer, daha doğrusu o misyonu içinde taşır. Mekke dönemi Hazreti İsanın çıkışına benzer, daha doğrusu o omisyonu içinde öz bir durumda taşır. Medinedeki ilk yıllar Hazreti Musa dönemine benzer, daha doğrusu o dönemi içinde taşır. Hicret, Hazreti Musanın kendine inananlarla birlikteki göçüşünü de özet olarak içinde bulundurur. Dinin Peygamberimize gelinceye kadarki geçirdiği gelişmeler, özleri ve anlamlarıyla Peygamber döneminin içinde bir kere daha yaşanmıştır. Bu çileler ve şanlar yaşanmış ve aşılmıştır. İşte bu dönemde Kudüs bir ara İslâmın kıblesi de olmuştur. Yani yirmi üç yıllık Peygamber döneminde, Din tarihinin Mekke - Kudüs - Mekke merkezlik ve kıblelik çizgisi yine yaşanmıştır.

Mekke, Müslümanların kıblesidir. Kâbe putlarla dolu olduğu bir dönemde kıblelik ödevini Kudüs görmüştür. İşte bunun için Kudüsün kutluluğu inkâr götürmez.

Peygamberimiz, Miraçta Mekkeden Kudüse gitmiş ve yücelikler alemine oradan yükselmiştir. Bu hatıranın abidesi Mescid-i Aksa ve Kubbetüssahradır. Orada bütün peygamberlere imamlık ederek namaz kılmış ve kıldırmıştır. İşte bu Kubbetüssahra da Kudüsle birlikte artık müslümanların elinde değildir

Bin üç yüz yıldan beri müslümanların elinde bulunan kutlu Kudüs şehri şimdi esirdir.

Bu acıyı duyanlar şimdi nerededirler?

Peygamberler şehri, ikinci kıble şehri, Mescid-i Aksa ve Kubbetüssahra şehri, Miracın ikinci durağı kutlu Kudüs şehri tutsaktır.

Bu acıyı duyanlar nerededir?

Kudüsün önemi yalnız dinî ve manevi değildir. Aynı zamanda jeopolitik bakımdan da Ortadoğunun hakim tepelerinden biridir Kudüs. Ona hakim olan, Ortadoğunun kalbine oturmuş, en nazik yerden içine doğru girmeye başlamış demektir.

Avrupa, Kudüsün müslümanların elinden çıkmasından çok memnundur. Onu zaptedenleri bir nevi kendi akıncıları gibi görmektedir. Papa'nın yalancı göz yaşları olsa olsa sevinç göz yaşlarıdır. Papa, şimdi Kudüsü İsraille paylaşmanın yolunu ve formülünü aramaktadır.

Kimse uyumuyor dünyada. Tek uyuyan biziz, biz müslümanlar.

İçimizdeki batıcılar, devrimciler ve marksistler en ufak bir şekilde üzülmemişlerdir Kudüsün elimizden gitmesine. Tek üzüntü satırlarına rastlanmaz. Tersine sevinmişlerdir.

Emperyalizm şimdi bu şekle büründü. Uçakla başkent avlamaktadırlar artık. Bugün Kudüs gitti. Allah korusun, yarın gözleri Şamdadır. Sonra Bağdatta, Mekkede, İstanbuldadır.

Tarihimizin en kritik dönemlerinden birini yaşıyoruz. Var olmak veya yok olmak dönemindeyiz. Yalnız İstanbul'un üzerinde üç ihtiras çatışmaktadır. Ruslar, ta eski zamanlardaki rüyaları olan İstanbulu almak için hiç durmaksızın çalışıyor. Yunanlılar da Avrupaya dayana-

rak Bizansı diriltmeyi düşünüyor. Nihayet, Filistin topraklarında İslâm ülkelerini fethe çıkan emperyalizmin göz diktiği yerlerin başında şüphesiz İstanbul gelmektedir.

İşte esir Kudüs gözümüzün önünde en trajik bir örnektir. Peygamberler şehri, kendi diliyle bütün bunları bize açık açık anlatıyor ama bu acıyı duyanlar, bu çığlığı işitenler, öldürülen müslümanların sesini unutmayanlar nerededir?

ORTADOĞUNUN ALINYAZISI

Büyük Ortadoğu Devleti olan Osmanlı Devleti battıktan ve elli yıl sonra emperyalist Avrupa devletleri çekildikten sonra birdenbire ortaya çıkan tablo, yeni hülyalar ve rüyaların konusu oldu. Küçük küçük devletlerden kurulu Ortadoğu, bu durumunu uzun zaman koruyamıyacaktı. Bu, herkesçe biliniyordu. Şimdi, her devlet büyük mirasa konmaya ve Osmanlı Devletinin yerini almaya çalışıyor. Tek hevesli görünmeyen biziz.

Birinci Cihan Savaşındaki yenilgimiz ne kadar büyük bir şok olmuş ki, kendi mirasımıza sahip çıkmayan yalnız biz kaldık.

Ruslar, Akdenize inme plânlarını gerçekleştirmek, dolayısıyla Ortadoğu'yu imparatorluklarına katmak için, hem içten, hem dıştan irili ufaklı ortadoğu devletlerini feth etmeye çalışıyor. İlkin her devletin içinde tam komünist bir kadro yetiştirmiş, sonra da, Ortadoğuyu ilgilendiren her miletlerarası bunalımda sözde yardımcı görünerek biraz daha girmiş içlerine.

Yunanlılar eski Greki ve Bizansi diriltmeye çalışıyor.

İsrail, eski İsrail Devletini driltmeye çalışıyor.

Mısır, eski Firavunlar devrinin hülyası içinde, bütün arapları, dolayısıyla Ortadoğunun büyük kesimini bir bayrak altında toplamaya çalışıyor.

Göze çarpan ortak ve biraz da şaşırtıcı nokta, gerek Mısır, gerek Yunanlılar, gerekse İsrail'in gerçekleştirmek istedikleri harita, ilk çağlar haritası oluyor. Üç devletin de dayandığı gerekçe ilk çağ haritasıdır. Geçmişin karanlıklarından alıyorlar kuvvetlerini, Rusya da bunun tersine, gelecek zaman adına düzenlenmiş kehanetlerde buluyor gerekçesini.

Ortadoğunun zaman zaman bütünlenmek, bir tek devletin toprağı olmak gibi bir özelliği olduğu tarihî bir gerçektir. İlk çağlarda, Mısır, İsrail, Asurlar, Hititler, oldukça geniş devlet sınırlarına varmışlardır. Sonra İskenderin kurduğu büyük imparatorluğa katılmıştır Ortadoğu. Daha önce İran İmparatorluğunun, daha sonra da Roma İmparatorluğunun boyunduruğunu yaşamıştır. Uzun bir süre Bizans, en büyük Ortadoğu imparatorluğudur. Bu devletlerin hemen hepsi, kendi öz sınırları dışında tamamen saldırgan ve emperyalisttirler. Öbür Ortadoğu insanlarını köle olarak düşünmüşlerdir. Mısırlılar, Beni İsraili köle gibi çalıştırmışlar ve ezmişlerdir. İranlılar, gerek Mezopotamya'yı, gerek Filistin'i ayni şekilde çiğnemişlerdir. Bizans, Romanın bir devamı olarak ayni düşünceleri taşımıştır. Yani bütün bu devletler büyük birer imparatorluk oldukları zaman kendi ırklarının dışındakilere sömürge halkı muamelesi yapmışlardır. Dolayısıyla hiç biri Ortadoğunun gerçek devletini kuramamıştır. Bu gün de, kalblerinde doymaz bir iştihayla kaynayan ideallerini gerçekleştirirlerse kendi ırklarının dışındakilere insan muamelesi bile yapacakları şüphelidir. İsrail ve Yunanlılar müslümanlara büyük bir kin duymaktadırlar. Ha-

reket noktaları öçtür. Arkalarında da batı emperyalizmi durmaktadır. Batı emperyalizminin ise niyeti yakın bir geçmişteki örnekleriyle bellidir.

Rusya da müslümanlara bitmez tükenmez bir kin ve hınçla doludur. Nitekim şu an da boyunduruğunda bulunan müslüman ülkelere nefes aldırmamaktadır.

Ortadoğunun yerli devletini yalnız müslümanlar kurmuştur ve ancak yine müslümanlık ideali etrafında toplananlar kurabilir. Çünkü: Ortadoğunun bütün ırklarının ortak dini, kültür ve hatırası islâmdır. Hiç bir ırk öbürüne üstünlük iddia edemeyecektir böyle bir bütünde. Bu devlet, Ortadoğunun devleti olacaktır. Nitekim, İslâm çıkar çıkmaz, Ortadoğuya musallat olmuş iki emperyalist devleti, birini yıkarak, öbürünü de koğarak Orta doğudan uzaklaştırmıştır. Doğunun emperyalist devleti İranı, batının emperyalist devleti Bizansı. Sonra Bizans devletini büsbütün ortadan kaldırarak ortadoğuluları başkalarınca ezilmekten kurtaran müslümanlardır. Hulefa-yı Raşidin devri, Emevî ve Abbasi, Selçuk ve Osmanlı Devirleri artık Ortadoğunun yerli büyük devlet devirleridir. Yunanlılar kabuğuna çekilmiş. İsrailliler dünyanın her tarafına dağılmıştır bu dönemde. Ortadoğu, bin üç yüz sene kendi devrini yaşamıştır. Fakat Birinci Dünya Savaşı sonundaki yenilgimiz, batılılara, tekrar Ortadoğu'da eski çağlardaki yabancı imparatorluklar kurma hayalini uyandırmış ve bunu gerçekleştirmek için de, bir yandan dünyanın dört bucağından yahudi adı altında birtakım insanlar toplanmış ve Avrupa'nın, Amerika'nın gücüyle Ortadoğunun başına Demoklesin kılıcı gibi konulmuşlardır. Yunan kışkırtılmıştır, Mısır, ırkçılık bataklığına saplandırılmıştır. Rusya, bütün gücüyle abanmıştır. Bakalım, Ortadoğu ve Ortadoğulu bu felâket çıkmazından kurtarabilecek mi kendini?

KURTULUŞ ÜMMETİNİN ÖNDERİ

Evvelsi gün hicrî takvime göre Peygamberimizin doğum günüydü. Dün de, milâdî takvime göre bu fanilik dünyasını bırakış günü.

Hicrî takvimle milâdî takvim birer günlerini yanyana getirerek Peygamberi andılar dün ve evvelsi gün.

Dünya önce düğününü yaşadı, sonra ayrılık yasını. İki gün içinde varoluşun doğusundan batısına gidip geldi.

İki gün önce kalbin doğumu oldu. Bir gün önce de kalbin ölümü. Ayrılığın ölümü aşkın acısı.

Gelişiyle zamanın dirildiği, gidişiyle de zamanın ölmüş gibi olduğu kimdi?

Hazreti İbrahimin bir göktaşı olan Hacer-I Esvedin etrafında ördüğü Kâbeyi, Allah Evini putlardan temizleyendi.

Kalblerdeki ve düşüncelerdeki, hayallerdeki ve hülyalardaki putları kırandı.

Hazreti İbrahimin etrafında örülmüş ırk efsanesine batık örümcek ağını temizleyen, Onu kendi öz dini olan İslâma kavuşturandı.

İnsanı insana ve insanların sembolleşmiş gölgelerine tapmaktan, kölelik etmekten kurtarandı.

Hazreti İbrahimi olduğu gibi Hazreti Musayı da, Hazreti İsayı da öz anlamlarına kavuşturandı.

Alah inancını en saf haliyle getirendi.

İnsanlığa bu dünyada ebedîliğin yemişleri olan namazı, orucu, haccı, zekâtı bir armağan gibi getirendi.

Şehitlik ve gazilik bağışlarını inananlara armağan edendi.

İyiliğin ve kötülüğün en ince sınırlarına gümüşten ve altından sınırları koyandı.

İnsanı bunaltan varoluş problemini elindeki vahiy ışığıyla en ufak bir kuşkuya yer bırakmayacak şekilde ay-

dınlatandı.

Müslümanları tükenmez ilâhî kudretler olan imanla, sabırla, tevekkülle, iyilikle ve doğrulukla, cihad şuuruyla donatan ve islâm şanıyla bezeyendi.

Sulh ve selâmet, ebedî barış dininin sadık habercisiydi.

Hannane ağacını, mimber sütununu konuşmasıyla, aşka getirerek ağlatandı.

Bir tek kelimesine dünyanın denk gelemeyeceği Kur'an'ı bir ilâhî çağlayan halinde insanlığın ruhuna boşaltandı.

Dünyayı islâm ve iman kubbeleriyle mühürleyen, adaleti ve merhameti iki cihanda da geçerli, her hükmü Allah'ın sözleriyle teyitli Sultandı.

Vezirleri Hazreti Ebûbekir, Hazreti Ömer, Hazreti Osman, Hazreti Ali olan bir önder ve bir başkandı.

Cinler dünyanın ucuna gelip Onun getirdiği müştuyu dinliyorlardı. Çünkü O, yalnız insanlara değil, cinlere de kurtarıcı ülküyü aşılayan bir kahramandı.

Bir mucizeydi gelişi, varoluşu. Getirdiği yaşayan ve hep yaşayacak olan bir mucizeydi.

Onun getirdiği Kur'an'ı okuyorsanız, muhteşem ledün dünyasının ve ruhun şifasının kapıları açılıyor ve siz bir mucizeler dünyasına giriyorsunuz demektir.

Onun getirdiği namazı kılıyorsanız, içinizde ve dışınızda, ruhunuzda ve vücudunuzda mucizelerin aydınlık kenti en büyük fener alaylarıyla şölenini yaşıyor demektir.

Siz Onun getirdiği orucu tutuyorsanız, ruhun bütün nimetlerini, cennet narlarını, kevseri her ramazan günü tadıyorsunuz, ruhunuza cenneti getiriyorsunuz demektir.

Bizi iman ve islâm nimetine kavuşturan Ona selâm olsun.

Ona uyan ve Onun bütün vazife çilelerini paylaşanlara da selâm.

Selâm ki Onun getirdiği bin bir ilâhî bağıştan biridir, birbirine tam bir şuurla «selâm!» diyenlere selâm olsun.

Ne mutlu Onun ümmetinden olana.

Ne mutlu «Onun ümmetindenim.» diyene.

PEYGAMEBER

Peygamber, insanın ruh katlarını açmış ve onun her katını içinde bulunduğu şartlara ayarlamıştır. Bir katını dünyaya, bir katını ölüme, bir katını ölümden ötesine.

Mağaradan, çölden en karmaşık büyük kent yaşamalarına kadar insan düşüncesi, duyarlığı, sükûneti, coşkunluğu, Peygamber ülküsünün ve hikmetinin önünde fâniliğe dönük olmaktan kurtularak Allah sevgisi ve korkusuyla, tevhit âhengiyle, hakikat şuuruyla dolu ebedilik şartlarına ayarlanır.

İnsanı bir nemrut ateşi gibi yakıcı hale getiren cehalet ve zulüm karanlığından çıkararak vahiy ışığında bir miraç yolcusu gibi yürüten, bir inancın ayışığında ilâhî güzelikleri ruhun gıdası gibi sindire sindire ilerleten Peygamber izidir.

İnsanı putların köleliğinden kurtararak fıtratın medeniyetini kuran Peygamberdir.

İnsanı, etinden kemiğinden fırlayan havallerden, pu-

ta tapıcılık hezeyanlarından arıtan peygamberlerdir.

Toprağı teyemmüm, suyu gusl ve abdest gücüyle donatan peygamberlerdir.

Ak kanadı sevap, kara kanadı günah, kaderinin hızıyla zaman içinde uçup gitmektedir insan. Kara kanadını yenileyen şeytandır, ak kanadını da peygamberlerdir insanın. Dökülen kara kanat yerine ak kanat takmaya çalışanlardır insana onlar.

Beyaz, siyah, sarı, Asyalı, Afrikalı, Avrupalı farkı olmaksızın insanın insan olmasını ön plâna çıkaran bir medeniyeti haber veren ve gerçekleştirenlerdir onlar.

Zaman, atlarının ayakları altında kum gibi çınladı.

Dünya, bir kabuk gibi ruhu sıkar ve ruh, bu sert çizgilerin içinden sıyrılıp kaçmak ister. Veya daha kötüsü, ruh, kabuk üstüne kabuk bağlayarak dünyalaşır. Peygamberler, dünya çizgilerini ruha bir disiplin gibi, bir gelişme ve olgunlaşma sabrı gibi, şaha kalkan ata sıkı bir gem gibi yaklaştırırlar. Böylece, ateş, külün altında taze, diri ve canlı kalır.

Peygamberin izinde ruh sönmeyen bir ateştir, dünya da onun külü. Daha doğrusu, ışık ve zeytin yağı.

Git Arabistana ve oradan azın azı kaynak sularının üzerine eğilerek susuzluklarını gidermeye çalışan hurma ağaçlarından sor neye özlem çektiklerini ve neyin düşünü gördüklerini. Onlar, peygamberlerin zamanının ateşini gözleyen destan nöbetçileri gibidirler.

Vahyin ruha ve hayata karışması.. Peygamber izi budur.

Hikmet ve mucize, sertleşmiş ve gelenekleşmiş metafizik ve sosyal köleliği yumuşatıp ortadan kaldırmasında Peygamberin destan kılıcıdır. İnsan, o kılıcın önünde baş eğerek hür olur.

Örneği peygamber olan çocuklar, despotların, tiran-

ların ve diktatörlerin serapsı hayalerinin peşinde koşmazlar.

Çelik, cam ve çimento içinde, ancak, Peygamberin izini gözleyerek, vahiy sevincinden doğan muştuları, umutları ve zikirleri ruhun durmadan yenilenişi ve dirilişi için tekrarlayarak ayakta durabilir insan.

Her zaman ölmeye yüz tutan insan ruhunu ayakta tutmak.. İşte peygamberlerin bıraktığı miras.

Ruhun dirilişi, çağın özlediği, bir türlü adını koyamadığı, ancak Peygamber izinde gerçekleşebilecek ülküdür.

Gençliğin isyanı, anarşisi, başkaldırması, nihilizme veya romantizme batık olanı da, bilmeden bu izi aramaktan, ararken izi daha çok kaybetmekten başka bir şey değil.

Peygamber ve çocuk.. Bu tabloyu ortadan kırmış olan insanlık, daha nice zaman azap çekecektir.

NESİLLERE ÖRNEK SEÇMEK

Büyük insanlar öldükten sonra da, insanların arasında canlı gibi yaşarlar. Çocuk için, evde, babayla birlikte bu büyük insanlar birer örnektir. Sonra okulların sunduğu, telkin ettiği örnekler gelir. En sonunda çocuk, kendi örneğini kendi seçer.

Her medeniyette şu veya bu bakımdan örnekleşmiş, destanlaşmış, hatıraları anıtlaşmış, tavırları mermer bir levha gibi insanların şuuraltına işlemiş güçlü örnekler vardır.

Medeniyetler içinde, hiç şüphesiz, en çok üstün insan örneği İslâm medeniyetindedir. Grek medeniyeti, belki yaşadığı dönemde ve gerçek hayatıyla şu veya bu bakımdan örnek olacak bir kişiyi tanrılaştırmakla o kişinin örnek olma özelliğini farkında olmadan öldürmüştür. Çünkü böylece o kişide, kendi çalışmasıyla o üstünlüğü elde etmiş olmaktan, dolayısıyla her kişiye örnek olma özelliğinden eser kalmamıştır. Medeniyetin, zaman içinde, insanı, değiştire değiştire ulaştırdığı sembol, daha sonrakiler için bir örneklik sembolü olmaktan çok bir tapınma sembolü olmuştur. Grek medeniyeti kahramanların ölülerinden tanrılar yontmuştur. Böylece o kahramanın insanlarla olan gerçek ilişkisini mahv ettiği gibi şüphesiz dinin saflığını da bozmuştur. Roma medeniyeti de ayni metamorfozla kahramanları örnek olmaktan, insanların özeneceği üstün insanlar olmaktan çıkarmıştır. Hristiyanlık ve Yahudilik, bu metamorfozu, peygamberlere uygulamıştır. Rönesanstan sonraki batı medeniyeti ise, insanlığa uzun zaman örnek olacak üstünlükte kahramanlar yetiştirememiştir.

İslâm ise, herşeyden önce, peygamberleri, olduğu gibi tanıtarak, yani tanrılaştırmadan, mucizeleri ve çektikleri çileleriyle tam bir gerçeklikle tesbit ederek, insanlığa en büyük örnek olarak sunmuştur.

Peygamberimizin hayatı, teferruatlı olarak, en objektif vesikaların ışığında tesbit edilmiştir. Her müslüman, Perygamberimizin hayatını adım adım izleme imkânına sahiptir. Yakın zamanlara kadar, bir gelenek halinde, Peygamberimizin ve bütün peygamberlerin hayatları, mucizeleri, sözleri, evlerde, camilerde, okullarda nesillerden nesillere nakledilirdi. Her çocuk, aklı ermeye başlar başlamaz, işte bu büyüklerin dünyasında yetişirdi ve yetiştirilirdi. Her çocuğun ruhunda, Bedir savaşının zafer sevinci, Uhut savaşının yenilgi hüznü, Hendek savaşının

çetin saniyeleri, Mekke fethinin bütün bir zaferler zincirine ilk halka olan tarih açıcı soluğu bir kere daha canlanırdı. Peygamberlerin etrafında sahabeler, daha sonra imamlar, veliler, bilginler, kahramanlar, çocuğun ruhunu bir destan havasına bürürdü. Bizzat babası, annesi ve kardeşleri de ayni hava içinde yetişmiş olan çocuk, şahsiyetinin bir tohum gibi yavaş yavaş açılan katlarını açarken bu örnekleri gün gün ruhuna sindirirdi. Anadolu'nun ücra bir köşesinden gelmiş bir mehmetçiğin aklı aşan kahramanlıklarının işte asıl kaynağı, bu örnekleri bütün bir yetişme çağında en tabiî bir şekilde yaşamasıdır.

Tanzimattan sonradır ki, batının tanınmış isimleri yavaş yavaş örnek insanlar olarak sızmak ister ruhumuza. Bugünkü eğitim sisteminde de bu örnek sunma işi tam bir faciadır. Çocuk, kendi tarihinden, kendi medeniyetinden, kendi kültüründen seçilmiş örneklerle üstünlük ufuklarına çekileceğine, bazı bakımlardan güçlü olsa da öbür özellikleriyle asla örnek olamayacak batı büyüklerine özendirilmeye çalışılmakta, bu da çocuğa yıkılmaz bir şahsiyet vereceğine, tam tersine bir onulmaz aşağılık duygusu aşılamaktadır. Çünkü çocuk ne de olsa bu kişilerin yabancı olduğunu ve ruhunda yer alması gereken kendi kahramanlarının ve büyüklerinin yerini aldığını acı acı sezmektedir. Hattâ bugün batı gençliğinin bile bunalımında kendilerine örnek gösterilenlerin yetersizliğini seçmekten gelen bir umutsuzluğun büyük payı vardır.

Gençliğimize, Peygamberimizi her durumda, her şartta örnek olarak göstermemiz, kalbleri peygamber sevgisiyle doldurmamız en büyük ödevlerimizdendir. Biz bunu yaparsak sonra onlar kendiliklerinden öbür örnekleri de bulacak ve seçeceklerdir.

Kalbleri silinmez peygamber aşkıyla dolu, örnekleri Peygamber olan bir nesil, zamanın fatihi bir nesil demektir.

İSLÂM AYDINI

Çağımızda her ideolojik hareket, bir aydınlar kadrosu yetiştirdikten sonra büyük kitle hareketlerine girişmektedir. Bunun aksi, yani kitle hareketinden hareket edilerek büyüye büyüye aydınlar kadrosunu kurmak da mümkündür, ama bu, nadir görülen bir gelişmedir. Çünkü : aydınlar, kitleyi eğitebilirler, ama kitlenin aydını değiştirmesi daha güçtür.

İslâmın çağımızda yeniden canlanışında da ilkin aydın bir kadronun doğuşuna çalışılmıştır. Ancak, daha bu kadro tam kurulmadan birdenbire kitlelere geçiş fırsatları zaman zaman belirmektedir. Elbette, bu gelişme, desteklenmesi gereken bir gelişmedir. Ancak, bu noktada çok kritik bir durum da belirmiyor değil. Bu noktada, bir yandan çağrılar büyük kitlelere yöneltilirken, öte yandan aydın kadro yetişmesini önemsemekten geri kalmamak gerekir. Aydın bir nesil yetişmesini kçümsemek, bin bir emekle sesini duyurmaya başlamış ülkünün yeniden külle örtülmesi demektir.

İslâm, şuur ve aydınlığı daima hakikata dönük bir araştırmayı, düşünmeyi öğütlemiştir. Çağın bütün hareketleri de, düşünce eserlerine, sanat ve edebiyata değer vrmektedir. Şüphesiz, ilme, sanat ve edebiyata, düşünmeye en büyük değeri veren ülkü islâmdır. Bu bakımdan aydın bir kadro yetiştirme, islâmın yeniden canlanışının başlıca hedeflerindendir. Gerek geçmiş zamanın büyük ve engin kültürünü canlı bir şekilde şimdiki zamana getirmek için, gerekse çağın düşünce, sanat ve aksiyon hamlelerini değerlendirmek ve kritik edebilmek ve en çok da bugün yaşayan canlı bir islâm düşünce, sanat ve aksiyon hayatı kurabilmek için bir aydın kadronun doğurul-

ması işi gözden kaçırılmamalı ve kitleler içindeki geçici ve aldatıcı başarılar dikkati dağıtmamalıdır.

En verimli aydın kadro da şüphesiz İslâmın aydın kadrosu olur. Çünkü: öbür hareket ve ideolojilerde aydın kadroyla halk arasında bir açıklık, bir boşluk kalmaktadır. Birbirine bir yabancılaşma, birbirinden kopuş görülüyor. İslâmda ise aydınıyla, halkıyla bütün inananlar bir bütün olabilmektedir. Yaşayışları birbirine uymakta, kitleler aydına güvenebilmekte, aydın da halktan kopmamakta, onu sevmekte ve benimsemektedir. Aydın, halkın içinde yaşamakta ve ondan bir güç almaktadır.

Aydın kadrosunu kurmayan bir dünya görüşü, birdenbire büyük halk kalabalıklarının içine bırakılırsa dağılıp eriyebilir, kaybolabilir. Ancak, merkez, enerji kaynağı ödevini gören bir aydınlar kadrosu kurulmuşsa, ondan sonra halkın içine doğru yöneltilen inanç, düşünce akışı dağılır dağılmaz, daha kaybolmadan arkadan o merkez ve enerji kaynağından beslenebilir. Böylece, kitle tam doyuncaya kadar, aydınlar kadrosu aşırı bir verim ve fedakârlıkla çalışır. Öncülerin hiç unutulmaması da bu olağanüstü verim ve çalışmalarından ötürüdür.

Aydınsız, esersiz, tahlilsiz ve sentezsiz, edebiyatsız, islâmın yeniden canlanacağını ummak serap peşinde koşmaktır. Aydın kadro yetiştirilmeden başarının ilk işaretlerini bile görmek mümkün değildir.

Bütün dikkatler aydın bir kadrounun yetişmesi noktası etrafında toplanmalıdır. Biz bunu yapamazssak, ilerdeki nesiller bizi ihanetle suçlayacaklardır. Bu suçlayışta da yerden göğe kadar haklı olurlar.

Kur'an-ı Kerimin aydınlık caddesi içinde çağın parmakla gösterilen aydın müslümanları yürümedikçe islâmın ruhuna eremez insanlık.

İnsanlığı peşinden sürükleyecek olan aydın müslümanlardır.

İnanç, ilim ve sanat alanında çağın anıtlarını dikecek müslümanlar, aydın müslümanlardır.

İslâmda zihin ve ruh tembelliğine yer yoktur.

Şahıslara taparlık, kitlelerin esasta nefsten gelen arzularına uyarlık, islâmla bağdaşmaz. Halka zorbalıkta bulunmak ve baskı yapmak islâm töresiyle uyuşamıyacağı gibi islâm aydınlarının yetişmemesi, islâm düşüncesinin gelişmemesi bahasına halk arzularının okşanması da müslüman idealistine yaraşmaz.

İSLÂM AYDINI OLMAK

Kendi ülkesini doğunun, batının saldırısından koruyacak olan islâm aydını, her şeyden önce kendini bilmek zorundadır. Kendini bilmek, yani islâmı kaynaktaki en duru haliyle bilmek, islâmdan uzaklaşış sebeplerini araştırmak, bugün bu dünya ve öte dünya önünde nerede durduğumuzu düşünmek, islâm ruhunu yeniden canlandırmanın çilesini çekmek. Çağın aynasında yansıyan kendi gölgesini görmek, kendini hesapların en incesiyle hesaba çekmek. Geçmiz zamanı tanımak, taklitten kurtulmak, alışkanlık yerine canlı inancı yürekte kökleştirmek. Gelecek zaman adına gönülde şiddetli bir ülkü ateşi tutuşturmak. Hayatla ölüm arasındaki sırrı dert edinmek.

Evet, müslüman aydının birinci ödevi, kendini, kendimizi bilmek.

İkinci ödev, doğuyu bilmek. Üçüncü ödev, batıyı bilmek. İslâm içi ve islâm dışı doğunun bugün çektiği azabı tadmak. Yenilgilerin kaynağını aydınlatmak. Açık du-

ran çıkış kapılarını aramak ve göstermek. Batı düşünce ve edebiyatını, güçlü ve zayıf noktalarına varıncaya kadar bilmek. Batıdan gelen şiddetli rüzgârın, çeliğin, uranyumun gücünü dengeleyecek madde ve ruh gücüne ermek için doğuyu, batıyı, ufkî ve şakulî kültür katlarını açmak.

İslâm dini bir aydınlar dinidir. Onun için, bilmek, müslümanın birinci ödevi. Bilmekten korkmamak. Tembelliğin telkin edeceği her türlü cehalet saplantısından kurtulmak. «Oku» diye başlayan Kur'andan başlayarak bütün islâm klasiklerini ve kaynaklarını okumak. Karanlığa gömülmüş olanları ışığa, gün yüzüne çıkarmak. Yarı kalmış düşünceleri geliştirmek. Daha derine gitmeye çalışmak, ne kadar kıvrım varsa açmak. Tohum halinde olan düşünce ve bilgileri ekmek. Tohumu ağaca doğru götürmek. İmam-ı Rabbaniler, Muhyiddini Arabiler, Celâleddin-i Rûmîler, İmam-ı Gazalilerle, kitap sayfalarında olsun, akşamlamak ve sabahlamak.

Sonra kitap sayfalarından gelen ve ruhun bilme susuzluğunu, her türlü derdini gideren bu ab-ı hayat bad-ı sabasını ruha geçirmek. Alında namazlardan bir aydınlık. Yüzde, oruçlardan bir ışık. Gönülde, merhametten bir yumuşaklık. Davranışlarda bir ölçülülük ve bir kararlılık, bir denge. Kur'an ahlâkıyla ahlâklanma çabası.

Eninde sonunda, islâm aydını yalnız kendi ülkesini kurtarmakla kalmayacak, insanlığa da yol aydınlatacaktır. Damarlarında çağın acısını duyan bir kan dolaşacak, kasları çağın ve insanlığın kurtuluşu için gerilecektir.

Müslüman aydınlar, gerin kaslarınızı bilgiye ve çağın kurtuluşuna!

Fedakârlığa ayarlanın.

Kâğıttan, sesten ve görüntüden olan peşin hüküm duvarlarını aşın. Çelikten, demirden, çimentodan, uran-

yumdan yapılmış engelleri geçin. Düşünceden, hayalden, duygudan ve maddeden yapılmış putları yıkıp devirin.

Aynı inanmış dedelerde birleştiğiniz halde bugün inkârın bataklığında kıvranan kardeşlerinizi kurtarın. El uzatın onlara. Sizi çağıran çağrıyla onları çağırın.

Bu evrensel yangından bir can da siz kurtarın.

İslâmın ebediyete kadar açık kapısını hemen kapamaya, örtmeye yaklaşmayın.

Öbür insanlarla aramıza konulup sesleri tecrit eden, iki tarafı da birbirine dilsiz işaretleri yapan sağırlara çeviren inkâr ve zorbalık camlarını kırın. O camlar kristalden de olsa, kırın.

İslâmın insana olan çağrısını her çocuğa ulaştırın.

Yarın ölecek konularla vakit kaybetmeyin. Ölmeyecek olan konulardan başkasını bırakın.

Kendimizi müsteşrik gözüyle görmekten bizi kurtaracak olan, bir aksiyondur. Aksiyonumuzu, sadece marksizme bir reaksiyon olmaktan öteye götürecek olan, böyle bir davranıştır.

GÖLGE

Ansızın Avrupa'da kanat çırpmaya başlayan kuzgunun gölgesi kutlu topraklarımızın üstüne düşmek üzeredir.

Bu güzelim yaz günlerinde ansızın bir kara gölge üstümüze düşmek üzeredir.

Batıdan doğuya doğru bir akşam karanlığı çöküyor dünyanın üstüne.

Çok uzaklardan geçen bir cisme ait olduğundan, gölgeyi. biçiminden teşhis etmeye imkân yok.

Bir büyücü soluğunun sarı safran renginde bir gölge bu.

Gençliği saran bir samyeli.

Üniversiteleri saran bir Harût ve Marût efsunu.

Gece cinsinden, tahrif edilmiş tevrat yankısından bir gölge.

Derdi nedir bu uzaklardan geçen öç yaratığının? Bilinmez.

Bütün bir insanlık, bir gölge oyununa mı mahkûm edildi gölgeli masalarda?

Gölgenin sözü başka, özü başka. Sözünde, kimbilir belki de dişe dokunur olanları olacak. Ama özü, elle tutulur olmaktan kurtaracak kendini.

İkinci Cihan savaşı kamplarından arta kalan, bir vadide bir hayli oyalandıktan sonra bir rüzgâr esişiyle dünyanın üstüne püskürtülen, üfürülmek istenen geçici bir cinnet sesi mi, nedir bu?

Ülkemizin de belki ilk defa olarak bir kuzgun gölgesiyle zorlu bir meydan savaşı var görünüşe göre.

Süngünün delemiyeceği, copun tepesinde şaklayamıyacağı, yüzleri, bozulmuş bir mantığın kurumuyla paslandıracak bir gölgeyle savaş...

Bu gölge önünde en yavuz savaşçıların bile Donkişotun durumuna düşmesi çok olağan.

Bir medeniyet pusu bu.

Bu gölgenin etkisi vehim aşılamak, ürküntü vermek, hedef şaşırmak, bazı göze batacak olaylara karartma ödevini görmek olsa gerek.

Bu duru yaz havasını bulandıran bu gölgeyle nasıl savaşılacaktır?

Gölgenin düşmanı ışıktır.

Işıkla savaşmaktan başka çare yoktur bu gölgeyle.

Onun öç duygusuyla kıpkırmızı olmuş gözlerine ışık tutmak. Işıkla koğalamak onu. Ta inine kadar, şeytan ya-

tağına kadar ışığın önüne katmak onu.

Titremeyen ellerle, kesin kararlarla, korkmayan yüreklerle ışık tutmak.

Durmadan, dinlenmeden, karanlığın son zerresini de eritinceye kadar ısrarla ışık tutmak.

Kuzgunu avlamak belki zor olacaktır. Çünkü: o çok uzaktan geçmekte. Ama, kuzgunla gölge arasına hakikattan, tarihten, inançtan ve bilgiden alınmış kesin ve keskin bir ışığın aracılığıyla girmek mümkündür. O zaman kuzgunla gölgesinin arasındaki ilgi kopacaktır.

Gölgeyi geldiği yere doğru itecek olan, ancak, ârı duru bir ışıktır.

Bu ışık Kur'andan alınsa gölge bir an durmaz kaçardı.

Paris'ten İstanbul'a sürgün edilmek istenen bu gölgeyi daha tam gelmeden, sınırda karşılayıp yüz geri etmek, yurduna kavuşturmak gerekir.

Vakit kaybetmeden ve bir ışık vasıtasıyla,

Şaşkınlığa düşülmezse ülkemiz hafif atlatabilir bu gölge şokunu.

Gölge varlıklarının, taklit ustalarının, peşin hüküm cambazlarının şölenidir, bayramıdır bu gölge vakti.

Bu kara vaktin karşısına ak bir vakitle, güneş vaktiyle çıkmak gerek. Aydınlık şahsiyetlerin fikir bazusuyla karşılamak gerek bu şeytan şölenini.

BABAYLA OĞUL ARASINDA

Ay tutulursa veya güneş tutulursa çıplak gözle göremezsiniz onu. İsle karartılmış bir camla bakarsınız ayı veya güneşi içine girdiği karanlıktan ayırabilmek için.

Bir deprem yeri sarstığı zaman siz üzerinde sarhoş-ar gibi sallanırken ne olup bittiğini pek anlamazsınız şaşkınlıktan. Ama, uzaklardan bakan, sizin de, içinde bulunduğunuz evin de, üstünde durduğunuz taşın veya tümseğin de nasıl sallandığını görür.

Sellerin sürüklediği kuzuları ayni sulara kapılmış insanlar değil, selin dışında kalabilmiş kişiler kurtarabilir.

Ancak önceden gemisini hazırlamış bulunan Nuh kurtarır insanları birdenbire bastıran bir tufandan.

Suya ateşle karşı çıkılmaz. Coşkun su ateş kayalarını bile ilkin söndürür, sonra sürükleyip alıp götürür.

Suya suyla da karşı çıkılmaz. Çünkü: o su da öbürüne katılır ve beraber akarlar öfke kanalında.

Suya gemiyle karşı çıkacaksın. Su istese de istemese de omuzlarında taşıyacak gemiyi. Suyun üstünde suyla beraber akacaksın, sularda yuvarlananları teker teker kurtaracaksın.

Bir öfke ve kızgınlık karşısında başarı ne öfkede, ne de yalvarışta; ağırbaşlılıkta, samimi olmakta, öfkelinin derdine, o derdin özüne, gerçeğine yürekten eğilmekte.

Artık çağ, biçimci (formalist) bir hukuk çağı değil.

Çağ, insan dertlerinin, insanlık ıstırabının hukuku aştığı çağ.

Çağ, sevginin ve nefretin, sefahat ve sefaletin, samimiliğin ve hilenin, zekânın ve kurnazlığın, inancın ve inkârın, boyun eğişin ve başkaldırmanın, köleliğin, tiranlığın ve hürriyetin, aklın ve cinnetin, ıstırabın ve insan ıstırabıyla alayın yarıştığı, birbirini aşmaya çalıştıkları, hukuku çok gerilerde bıraktıkları bir çağ.

Kasların sonuna kadar gergin olduğu bir çağ bu.

Teatral jestle hayat yenilemez.

Bir ateşin ortasında bir önemli kâğıt yanıyorsa, senin, ateşi itfaiye hortumuyla söndürmeye çalışmanda

fayda yoktur. Belki ateşi söndürmeyi başaracaksın, ama o zamana kadar da kâğıt yanmış, küle dönmüş olacaktır. Tek çare, suyu söndürmeye çalışmak değil, ateşin içine hızla dalıp kâğıdı kurtarmakta. Zaten senin hedefin, ateşe düşmanlık değil, kâğıdı kurtarmak.

Ateşe alışmaktan, onunla dost olmaktan başka çare yoktur, yakmamasını istiyorsan ateşin. Kızgın ateşi su da söndüremez; buharlaşmış su, ateşin üzerinde, ateşi koruyan, ateşten bir perde olur. Ateşin Hazreti İbrahim'i yakamamasının sebebi, onun dost olduğunu sezmesiydi.

Dost yalvarmaz, insanı arkasından da vurmaz, hakikati söyler o kadar. Gerçek neyse onu söyler, fedakârlık gösterir, yardım eder. Hak neyse onu teslim eder, hak olmayanı da kesinlikle reddeder. Yalana ve hileye sapmaz. Korkuya düşmez. Kızgınlık ve öfkeye de kapılmaz.

Devlet, kuvvet ve kudretinin gerisinde hakikatler ve hikmetler canlı olarak durduğu sürece devam eder. Hakikatler ve hikmetler çekildi mi, dış biçimler ne kadar sağlam görünürse görünsün, o görünüş, ilk üfürüşte karagözün hayalleri gibi söner.

Çocuk babasına başkaldırırsa, baba onu tepelemez. Ona yalvarmaz da. Ta yüreğinden gelen bir hareketle baba olduğunu hatırlatır ona.

Oğulu yola getiren, ne şu ne bu, kendi oğlunun halinden acı çeken ve belki de bu acısını kimselere söylemeyen, çocuğunun bu halinden kendini suçlu gören babanın samimi ıstırabıdır.

Oğulla baba arasındaki bağdan farksızdır devletle gençlik arasındaki ilgi.

Oğul, ayağa kalkmışsa, baba, oğulu kurtarmaktan başka bir şey düşünmemelidir.

YIKINTIYI ARTTIRAN

Batı medeniyetinde, yirminci yüzyılı daha öncesinden ayıran belli başlı özelliklerden biri de, bu yüzyılda insanın, normal akışa karşı olan direnişlerin üzerine eğilmesi, direniş alanını peşin reddetmeyerek onu da normal akış gibi bir düzene koymayı düşünmesi, direnişi düzene koyarak akışa yeni bir fayda sağlayabileceğini ortaya koymasıdır.

Bu gelişmenin tohumları, daha önceki yüzyıllarda bile olsa, açılıp serpilmesi, yirminci yüzyıldadır.

«Fotoğraf sanatında nasıl önce negatifi çıkarıp ondan sonra pozitife dönüyorsak, sosyal akışta da aynı işlemin benzerini uygulayabiliriz.» der gibidir yirminci yüzyıl.

Sadece toplumun normal akışı değil, bu hayat akışına karşı koyan her türlü direniş hareketleri de, kaostan kurtarılmaya, kozmos bütününe katılmaya çalışılıyor bu yüz yılda.

Ayın ters yüzünü, gölgeli yüzünü çağımız nasıl inceleme konusu yapmaya başlamışsa, her türlü karşı koymayı ve direnişi de normal gelişmenin kopmaz yarısı gibi, bir yoluna koymayı denemeye girmiştir.

Direniş bölgesini tanımadan akış bölgesini düzene sokmanın mümkün olamıyacağı kanaatini sezdirir gibidir çağımız.

Şöyle bir etrafımıza bakalım: ne kadar çok direniş türü ve terimleri içinde yaşıyoruz. Boykot, grev, manifesto, protesto, direniş, başkaldırma, karşıkoyma, devrim, ihtilâl mefhumları, elmanın öbür yarısı gibi, çalışma, iş, bildiri, düzen, gelişme, kalkınma mefhumlarından ayrılmadan, adeta yanyana ve bir arada kullanılıyor. Düzen ve değişimin, yani bu birbirine zıt iki mefhumun sık sık bir araya getirilmesi gibi.

Batı, kendi medeniyet anlayışı içinde, bu geçmiş yıllarda karanlıkta kalmış dünyaya yeni bir ışık tutarak, o dünyanın da kanunlarını bulmaya ve yemişlerini devşirmeye çalışarak, kendi hesabına, yaşama şartlarının sınırlarını genişletmiş ve genişletmektedir. Tarih açısından bakılınca, bu biraz da, öbür kıtaların uyanması yüzünden, batının kendi içinde kendi imkânını üst üste katlıyarak çoğaltmak, daha mütevazı, daha kendi kendine yeter olmak zaruretinden doğmuştur denebilir.

Rönesansta başlayıp da çağımıza kadar açılan Batı medeniyetinin varacağı son hudutlar, böylece aşağı yukarı belirmiş oluyor.

Batı medeniyetinin etkisinde kalan ülkelere gelince, onlar, daha batının asıl verim akışını bile taklit edemeden, mesafelerin zaman içinde iyice yaklaşması yüzünden, direnişlerini taklide girişmiştir. Bu yüzden, batıdaki her türlü direnişi dengeliyecek daha önceden hazırlanmış bir müsbet akış stoku bulunmasına karşılık, bu ülkelerde, direniş, akışı aşmakta, nerdeyse direniş stoku meydana gelmeye yüz tutmaktadır!

Evet bu ülkelerde çalışmadan çok boykot, işten çok grev, düzenden çok başkaldırış, oluştan çok değişme, hayatın düzenli akışından çok, ona karşı direniş, yavaş yavaş temel olmaya başlamıştır. Denge, kozmosun karanlık yanına doğru kaymaktadır.

Batı, büyük bir emek ve düzen tasarrufu düşüncesiyle, normal akışa karşı çıkışları da bir hukuk düzeni içine alırken, onu taklit eden ülkelerin düzenle baş kaldırmayı yer değiştirir hale gelmeleri, bu ülkeler adına ne kadar üzücü sayılsa yeridir.

Boykot, grev ve manifestolar, büyük bir düzen içinde bir anlam ifade eder. Yoksa zaten verimsizlikten kıvranan bir ülkede yıkıntıyı biraz daha çabuklaştırırlar.

BATININ DOĞUDA İFLASI

Batı suyuna yumurta çalınarak tutturulmak istenen üniversiteler çürümüştür. Yüz yılı aşmadan çürümeye, çözülmeye başlamıştır batı düşüncesi. Kanımızda kaynatılmak istenen batı kitabı.

Selüloz, kanda erimeye ve çürümeye başlamıştır. Bu çürüyüşten ilk faydalanmak isteyen marksizm oluyor. Fakat, temizliyelim derken, farkında olmadan bu çürüyüşe o da bulaşacak, sonra da çürümeye başlıyacaktır.

Bu çürüyüş öyle bir çürüyüştür ki, marksizmin de çürümesine bulaşığı yetecektir.

Sonra bütün bir yıkıntıda, bir çürüyüş enkazında içten içten gelişen bir alev.. Enkaz cayır cayır kül olacaktır.

İşte o külü ancak hür düşünceler, yüce gönüller, yüksek kalbler denizi temizleyebilir.

Ondan sonra doğuda aydınlık bir ufuk canlanabilir belki.

Değirmen böyle boşa dönerse, elbet, taş taşı yiyecektir.

Merhametsiz taşın altından paniğe kapılarak kaçışan buğday buğdayı çiğniyecektir.

Namluya fişek gibi doldurulmuş olan gençlik, el tetiğe basınca, ister istemez tüfeğin ağzından arka arkaya fırlamaktadır. Ama hedef nedir? Bakalım, tetiği çeken el o kadar nişancı mıdır? Bu tüfek boşaltışı bir intihar atışına da dönüşebilir.

Üniversitelerde zaman zaman görülen patlamalar, otomatik et doğrayıcısı bıçakların, önüne artık et sürülmeyince, birbirini didiklemesinden doğan sesten başka bir şey değildir.

İyi ki, bu tip ülkelerdeki üniversiteler, ülkenin ger-

çek beyni değildir. Oyle olsa, bunlardaki her türlü dinamitlenmeler, o ülkeden eser bırakmaz. Şimdiki haliyle bu kurumlar toplumun omuriliği durumundadırlar. Elbet bir bozukluk aşılıyorlar ama, toplumun bu bozulmaya karşı direnişi de büsbütün kırılmış değil.

Bütün bu yıllar olup bitenler göstermektedir ki, Batı Doğuda iflâs etmiştir. Bunun farkına varır varmaz marksizmle batıcılığa ters taraftan bir canlılık verme denemesine girişildi. Fakat o da kısa zamanda ayaklarının suya erdiğini görecek ve artık geriye de dönemeden kendi parlattığı ateşin alevleri içinde can verecektir.

Çektiği çile kabir azabını aşmış olan islâm ülkelerinde sabırla beklediğimiz vakitler de gelecektir.

Demagoglar devri geçecektir.

Halkın dehası kendi üniversitesini kuracaktır.

Üniversite omurilik olmaktan çıkıp beyin olmaya başlayacaktır.

Batının zulûm ehramına az taş taşımadı Doğu. Bundan sonra kendi yapısına taş taşıyacaktır. Kendi binasının mimarı kendisi olacaktır.

Batı, kendi kendini doğuda yıkmaktadır.

Bu yıkılış ve çürüyüş, islâm ülkelerinde son sınırlarındadır.

Son sınırların ötesinden yeni bir nesil gözükecektir.

Henüz o nesil gözükmedi.

Ama vakit yaklaştı.

Doğuda doğum yakın.

Gün doğumundan önceki kızıllığa aldanmayın. Gün doğacak ve kızıllık ta kalmıyacaktır.

Peygamber ümmeti, ne kan kırmızı akşamlar gördü. Boğazına kadar kana gömüldü çıktı. Bu son kızamık kızıllıklarından mı korkacaktır?

Korkma sırası korkutanlara gelecektir.

ÇİFTÇİ VE TARLA

Batıya olan güven sarsılınca, batı tutkunluğunun düşünce ve bilgi alanındaki kuruluşları olan üniversiteler, birdenbire, altından toprak çekilmiş bir yapıya döndü.

Temelsiz yapı çatır çatır çökmeye başladı.

Artık bu kuruluşta, profesör, bir araştırma ve hakikat adamı olmaktan çıkıp pişkin bir partizan oluverdi.

Öğrenci, saygılı, araştırıcı, zekâsı tohumdan yemişe doğru gelişen bir ağacın büyümesine denk bir gelişme gösteren gelecek zamanın yapıcısı olmaktan çıkıp yıkıcı, propaganda kurbanı, politika gerillacısı kesiliverdi.

Varsın eski yüce medeniyet, kütüphanelerde zamanın ateşinde durmadan kavruluversin; bu profesörler ve bu öğrenciler inkârın ve bitişin aksiyonunda at koşturmakla kendilerince gerekli ve yeter bir hazza ulaşmaktadırlar ya!

Yalnız milletvekili dokunulmazlığı yok, bir de profesör ve öğrenci dokunulmazlığı var. Hem bu dokunulmazlık öbüründen bin beter. Milletvekili dokunulmazlığı kaldırılabilir ama bu dokunulmazlık kaldırılamaz da.

Dünyayı saran ve sarsan öğrenci hareketleri de göstermiştir ki, radyo, televizyon, sinema ve gazete, derin ve sabırlı çalışmayı gerektiren ilim aksiyonunu yenmiş ve dize getirmiştir.

Göz dünyası, zihin dünyasını alt etti.

Plâstik, soyutu (mücerredi) yendi.

Vizüel olan (göze hitap eden), akıl ülkesini perişan etti.

Madde, ruhu şerha şerha yaraladı.

Batı dünyasının ufak ufak intiharına doğu da katıldı.

Bir tiyatro sahnesinde destan denemeye benzeyen üniversite savaşları, batılı ve batıcı gençliğin son politik

flörtüdür yalancı bir başarıyla.

Babaların aşırı akılcılığının karşısına oğulların aşırı ve vakitsiz eylemciliği dikildi.

Marksizm, kendi doğrultusunda umduğu başarıya ulaşamayınca yeni gençlik romantizminin postuna bürünerek çocuksu bir deccalıkla üniversitelere saldırdı.

Kürsünün karşısına kürsüyü, kitabın karşısına kitabı, eserin karşısına eseri koyamayan her hareket, o kürsü, kitap ve eserin önünde duran kitleyi, gençliği ayartarak, varlığını duyurmayı denemekten başka bir yol bulamadı kendine.

Saygı uyandırmayan otorite, öfke ve alayı uyandırır. Profesörlerle öğrencilerin çatışmasının özü budur.

Hocaya duyulması gereken saygı, sevgi korkuyu, bizzat ilim ahlâkını kaybetmiş profesörler yok etti.

Şimdi ekilenler biçilmektedir. Karamuk eken buğday biçmez.

Bu başkaldırmalar ekilen inkâr tohumlarının boy atmasından başka bir şey değildir. Yıllar vardır ki üniversitelerimizde nihilizmin, anarşinin, inkârın, ateizmin tohumları ekilmiştir. Şimdi de hasat günüdür!

Her çiftçi kendi harmanından sorumludur.

Üniversitedeki gençlik hareketlerinde bir sorumlu varsa profesörlerdir. Kışkırtan onlardır. Birbirlerinin arasındaki kavgayı öğrenciler arasına onlar sıçrattı.

Kültürde, düşünce ve bilgide köleleşen onlardır.

Yerli kültürü kökleştirmeye çalışan yine onlardır.

Üniversitelere günlük politikayı sokan, kürsülerini marksist partilerin bir şubesine çeviren onlardır.

Bütün bu çabalarının bir verimi olacaktı. İşte verim de sonunda gözüktü : gençlik ayaklandı.

Bu gençlik ayaklanışını ülkemizde yine durdursa durdursa bu gençlerin ruhunda dedelerden kalan, (o da eğer kalmışsa) yurdun kaderine saygı ve bağlılık durdurur.

DOKUNULMAZLIKLAR ÜLKESİ

Ülkemiz yavaş yavaş «dokunulmazlıklar ülkesi» haline geliyor.

Milletvekillerine dokunulmaz. Dokunulmazlıkları var çünkü.

Anayasa Mahkemesine dokunulmaz. Danıştaya dokunulamaz. Yargıtay'a dokunulamaz. Profesörlere dokunulamaz. Şimdi de öğrenciler dokunulmazlık kazanıyor.

Bazı kuruluş ve kişilerin dokunulmazlığı, dokunulmazlıklarından bile söz edilemiyecek derecede..

Tarih olmuş olaylarda bile alışılagelmişin dışında konuşmak, bir kahramanlık istiyor.

Kimi insanı öğmeyi, kimi insanı yermeyi yasaklayan kanunlar ve şartlar doğdu ülkemizde.

Her hareket Türkiye'de bir takım dokunulmazlıklar kuruyor. Kendisi gidiyor, ama dokunulmazlıklar kalıyor.

Böyle böyle ülke bir müzeye dönüyor.

Hani müzelerde şu eşyaya dokunulamaz, bu eşyaya dokunulamaz diye bir kural vardır. Makul bir kuraldır bu elbet. Çünkü : uzun bir süre içinde her dokunma, tarihî eşyadan çok ufak da olsa bir parça götürür. Böyle böyle o eşya bozulmaya başlar. Onlar, vaktiyle zamana karşı varoluş savaşını vermiş ve bu savaşı başarıyla bitirmişlerdir. Kritik edilmişler, kılıç darbeleri yemişler, yok edilmek istenmişler, fakat en sonra tarihin dokunamıyacağı bir değer veya hükme bürünerek müzeye kaldırılmışlardır. Bundan sonra iş, zamanın maddî tahribinden ve fizikî dokunuşlardan onu korumaya kalıyor. İşte şimdi ülkemizdeki bir çok kuruluşlar ve sınıflar, kişiler, ancak müze içi bir düzene yaraşır bir dokunulmazlıktan faydalanıyorlar. Henüz bu dokunulmazlık imkânına kavuşmayanlar da bunu sağlamak için savaşıyorlar.

Yoksa, arkalarına baktıkları için tuz heykeline dönüşen Lût kavminin kaderini mi yaşamaya başladık tarihî bir yavaşlığın içinde?

Totemler ve tabular ülkesi mi olduk?

Halbuki, canlı bir ülkede, yergi de olacak, övgü de. Hele kritik, canlılığın birinci işareti. Kan, damarlarda şanlı canlı aktıkça, insanların birbirini yürekleriyle de değerlendirmeleri önlenemez.

Zihnin ve ruhun en gizli köşesine atılmaya mecbur olunan bir duygu, birike birike bir gün patlayacaktır. Bu patlayış artık tam bir öç patlayışıdır.

Tarihin içinde uzun zaman devam etmiş büyük devletlerde, imparatorluklarda bir takım dokunulmazlıkların doğması şüphesiz kaçınılmaz bir vakıadır. Uzun denemeler geçirmiş kuruluşlar ve değerler bu hakkı kazanırlar. Ayrıca onlara bu hakkın tanınması da bir fayda sağlar. Bu kuruluş ve değerler, bir nevi, büyük toplumun dayanma noktaları, nirengileri olurlar. Ama, durmadan değişen ve henüz yerine oturmamış ülkelerde, daha yeni doğmuş bir kuruluşun veya değerin bunu istemeye hakkı yoktur.

Din, inançlar, kutsal değerler tabiatları gereği dokunulmazdır. Tabiatları gereği dokunulmaz olan kutsal inanç ve değerlerin ayaklar altında çiğnendiği bir yerde, mutlaka kritiğe tâbi tutulması gereken şahıs ve kuruluşların dokunulmazlık kazanması, o yer ve o ülke için hiç de iyiye ve sağlığa işaret değildir. Tam tersine, bu, şifası Allah'a kalmış bir hastalığın işaretidir.

Altı yüzyıl sürmüş bir imparatorluğun sahibi bir milletin gelenekleri ve tarihin imtihanını başarıyla vermiş kuruluş ve değerleri olacaktır elbet. Ama görülen gerçek, imparatorluk geleneklerinden bir eser bırakmamak, bunun yerine, devrimcilik iddia edildiği halde, en gelenekçi toplumlarda bile görülmeyen toleranssız dokunulmazlıklar icat etmek oluyor.

Devrim, ilerleme derken toplum donuyor.

Buzullaşma, kireçleşme, çölleşme başlıyor.

DERİLERİN DİRİLİŞİ

Cehennemde azabın artması için yanan deri yeniden örülür, tazelenir. İç gözlerimizle bakabilsek, bunun, ruh ve düşünce dünyasında benzerinin durmadan olup bittiğini görürüz. Öbür dünyada inkâr ve günahın cezası olarak tekrarlanan yanmanın sürmesi için derilen yenilenmesi, bu dünyada da, inancı ve inanca bağlı medeniyeti terk ederek taklit yoluna sapma durumunda düşünceler ve duyguların yakıcı şartlarda kavrulduktan sonra yenilenişini hatırlatırlar. Ötede olacak her şey, hafif ve ufak bir benzeriyle, bu dünyada hatırlatılır.

Medeniyetlerin taklit yoluna sapmasında her şey bir çırpıda olup bitmez. Yanan ve kavrulan deriler hiç olmazsa birkaç kere yenilenir. Böylece bir yandan kurtuluşa bir imkân kalır. Bir yandan da, cin çarpmışlığa uğrayan toplum yolunu doğrultamazsa, bu, hakkettiği bir cezaya dönüşür.

Taklitte, derilerin yenilenerek ateşin etkisine sunulması gibi cehennem azabından bir örnek vardır.

Batıyı taklit yoluna saptığı günden bu yana İslâm ülkeleri ve halkları, derileri yenilenip yenilenip ateşin karşısına götürülen suçluların durumuna benzer dış şartlar ve ruh halleri içinde kavurulup durmaktadır. Düşünce, edebiyat ve politika alanında canlanmaya yüz tutan her çizgi, boy vermek isteyen her kabiliyet, kısa bir süre içinde yanan deri gibi kavruklaşıyor, sönüyor, gölgeleniyor. Varoluşun karanlık yanına geçiyor.

Varlığımızın aydınlık yanını, ışığı, eser aşkını kaybettik edeli, içinde cinlerin, hem de mümin olmayan cinlerin cirit attığı bir geceyi içimizde büyütüp duruyoruz.

Ağa düşmüş balık, ökseye tutulmuş kuş gibi çırpınıp duruyoruz. Hem de ağın ve öksenin farkında olmamak üzere

Taklitte o kadar ileri gittik ki, artık Batının yalnız sözde beğenilen hayatına değil, çılgınlık olduğunda Batının da tam bir fikir birliğinde bulunduğu buhranlarına da özenir olduk.

Taklitte o naktaya vardık ki, sanki batılıların derileri derilerimize geçti. Ancak bir fark var: onların ilerde yanacak derileri. Bizimse şimdiden yanıyor. Bir uyarış olsun diye şimdiden yanıyor. Biz bu uyarışı görmezlikten ve anlamazlıktan geldikçe deri bir daha yenilenerek tekrar yanıyor, tekrar yenilenip tekrar yanıyor.

Derileri yanmaktan kurtaracak, ateşin ileyemiyeceği, yakamıyacağı bir sağlığa ve sağlamlığa eriştirecek olan kalbin ve ruhun dirilişidir, yoksa sadece derilerin dirilişi değil...

Hazreti İbrahim'in ruhu ve kalbi diri olduğu için, ateşin içindeki yakıcı ruh onun uyanıklığından utanarak yaklaşmıyordu ve bunun için yakamıyordu.

Mucizeler, hikmet ve ibrettir de. Yankıları milletlerin ve ümmetlerin hayatında aynen görülür.

Şimdi de İslâm ülkeleri, bu ateşte yanış azabını yaşayıp duruyorlar.

Taklitten kurtulup gerçek düşünce hayatı yeniden kuruluncaya, olup bitenleri gerçeğiyle değerlendirecek bir düşünce merkezi doğuncaya kadar da bu azap sürüp gidecektir.

Zaman zaman görülen ufak canlanışlar derilerin dirilişi durumundadır. Uyanış olsa, deriden başlayan canlanış içeriye doğru gelişir ve canlanış kalbe vardığı gün yakıcı ateş söner. Ama uyanma olmadan canlanan derinin nasibi, cehennemdeki asıl örneğinde olduğu gibi yeniden yanmak ve yana yana azabı şiddetlendirmekten başka bir şey değildir.

Kurtuluş, derilerin dirilişini bir başlangıç yapabilmekte.

Kurtuluş, derilerin dirilişinde değil, derinliklerin dirilişinde.

AL BASMASI

Milletlerin tarihçe zayıf oldukları dönemlerde kitleyi zaman zaman bir hezeyan basar.

Ansızın ateş yükselir. Görünürde hiç bir sebep yoktur bu ateş yükselmesi için. Ama, gerçekte geçirilen belli bir sarsıntı yapıda öyle büyük bir iz bırakmıştır ki en ufak bir fırsatta, o trajik an, şu veya bu biçimde yeniden yaşanır. Trajik anın hatırası bir sara nöbeti gibi zaman zaman bünyeyi yoklar.

Bu son yüzyılda geçirdiğimiz en büyük kriz, Birinci Cihan Savaşındaki yenilgimizdir. Hatta, bu, yenilgiden ve krizden de öte bir sarsılış. Varoluş sarsılışı. İrili ufaklı her kriz, şuuraltına attığımız bu var veya yok olma korkusunu, başka adlar altında bize yaşatıyor. Bu yüzden, sınırları belli nice krizleri şaşırarak biz kendimiz büyütüyoruz. Ya gereğinden fazla tepki gösteriyoruz veya tam bir ilgisizliğe saplanıyoruz.

Kimi zaman tam gergin yay gibiyiz. Kimi zaman da esnekliği yitirmiş yay gibi.

Toplumun refleks düzeni allak bullak olmuş.

Biz, kimi zaman, gündüz ortasında zifiri karanlıkta sanıyoruz kendimizi. Kimi zaman da, rahatsız eden aşırı bir ışık altında. Aşırı duyarlık yüzünden ışığın normal idrakini yapamayan, kendisini gün ışığına bir türlü ayarlayamayan insanlardan farksız oluyoruz.

Cezayir'in yakın bir geçmişte yarım milyonluk modern bir ordu gücüne karşı her türlü imkânsızlık içinde

sekiz yıl aç ve susuz, kan ve ölüm içinde direnişini bir düşünelim, bir de bizim içine düştüğümüz adeta peşin teslim oluş psikolojisini düşünelim. Kuzey Vietnam'ın, dış yardımla da olsa, bu kadar dayanışını bir gözönünde tutalım, bir de içimizde bir ses çetesinden kapıldığımız paniğin onur kırıcı dehşetini hesaplıyalım. Yoksa bizim de kendimizi gösterebilmemiz için mutlaka bir savaş havası mı gerekli?

1960 yılından beri zaman zaman ihtilâlin al basması bir hatıra gibi kaplıyor ülkemizi. Sonra nöbet geçince biz de şaşıyoruz heyecanımızın tansiyonuna.

Geçirdiğimiz bütün sarsıntılar şuuraltında birike birike, normal şuuraltı boşanışları da bir takım kanunlar ve aydın kadronun baskısıyla engellendiğinden, zaman zaman bir hezeyan, tansiyon yükselmesi gibi patlayışlara şahit olmamız olağanlaşıyor.

Fikri ve hele tarih kritiğini adeta bir sansür altına alan kayıtları kökten silip süpürecek altmış yıllık bir hesaplaşma çığırını açmaktan başka çare kalmamıştır. Son ve kesin bir var veya yok olma hesaplaşması. Öyle bir hesaplaşma ki, hiç bir hareket, hiç bir davranış, hiç bir şahıs, düşünce plânında hesaba çekilmekten yakasını kurtaramasın, azade kılınmasın. Tam hür ve korkusuz bir hesaplaşma olsun. Ondan sonra tutulan yol kesin yol olacaktır.

İçimize gömülen tarihî gerçekler bir ateş gibi içimizi yaktıkça zaman zaman al basmalarından kurtulamayacağız.

Bir tarih kâbusunun, bir zihin kâbusunun al basması bu.

Kâbusu ortadan kaldıracak sebepler üzerinde durmak gerekli, yoksa albasmasından doğma hayalleri kovalamakta fayda yok.

Asıl derdi saklayan paravanalar var. Bu paravanalar yıkılmadıkça trajedinin kulisinde gizlenen kuvvetle başa

çıkmak mümkün değil.

Bir trajedide, aktör, rejisör ve seyirciyi birbirine karıştıran kâbus, oyunu anlamanın birinci engelidir. Belki de oyunun bile ta kendisidir. O halde oyunu bırakıp kâbusla savaşmalı.

ÇALKANTININ ANLAMI

Üniversitenin işgali, çok önceden başlamış, birbirinin devamı, biri genel, öbürü özel iki hareketin belli bir merhalesinden başka bir şey değildir. Bu iki hareketten birincisi batıcılık, ikincisi de onun belli bir doğrultuda uzamasından başka bir şey olmayan marksçılıktır.

Kültür ve medeniyetimizin durgunluk döneminde yavaş yavaş içimize giren batı düşüncesi, Tanzimattan sonra hızla düşünce hayatını tesiri altına almış, sonunda kurulan üniversite, kendi düşünce hayatımızın canlı ve verimli bir mahsulü olmamış, tersine batıya dönüştürücü bir kültür transformatörü ödevini benimsemiştir. Yani bu üniversite daha kuruluşunda manevî bir işgal kurumu olmuştur. Ülkenin beynine yerleşmek isteyen yabancı bir akıl, kalbine yerleşmek isteyen yabancı bir duygu, ruhunu boşaltarak onun yerine yerleşmek isteyen yabancı bir ruh. Yani, memleketin gerçek üniversitesi, anlam bakımından çok önceden işgal edilmiş bulunuyor. Şimdiki işgal, bu işgal ruhunun bir vücuda, bir bedene, bir fiziğe kavuşma çabasından başka bir şey değildir. Ruhun cisim kazanma savaşıdır bu.

İlim hayatımızı genel bir çerçeve halinde işgal etmiş bulunan batıcılık, şimdi kendi iç savaşını yaparak doktrin krizinin son safhasını yaşıyor. İçinden doğan

marksçılık, öbür batılı doktrinlere hiçbir hayat hakkı tanımak istemiyor. Üniversitede ister tohum halinde, ister çiçek halinde olsun kendisinin dışında hiçbir düşünceye yer kalmadığını ilân ediyor.

Üniversitemizde kurulduğu günden beri yuva yapmış olan batıcılığın, yerli düşünce ve doktrinlere karşı yardıma çağırdığı marksizmin bir kere geldikten sonra bir daha çıkmak istememesinin, hattâ öbür batıcılığı da koğmağa başlamasının gerçekleştirilme denenmesinden başka bir şey değildir bu işgal olayı.

Elbette marksizmin bu teşebbüsü, ülkenin beynini ele geçirme ve oradan vücuda hâkim olma plânının pratiğe geçilmesi demektir.

Boykot dursa ve işgal kaldırılsa bile, ilk anda, üniversitede çocuk babayı, marksizm genel batıcılığı baskısı altına almış, yani ilk hedefine varmış olacaktır. Ondan sonra yeni bir safha başlayacaktır: Genel batıcılık da yeni bir renk kazanma denemesine girişecek, bir nevi hristiyan sosyalizmi tipini andırır, daha doğrusu hristiyanlıkla marksizm karması bir hareketin sahnesi olabilecektir. Hattâ kimse farkında değildir ki, bugünkü işgal olayının içinde bile bu karmanın tohumları gizlidir. Üniversitede komünizmle genel batıcılığın birbiriyle kesin bir savaşa tutuşmayacağı muhakkak olduğuna göre, bu türlü bir uzlaşmaya gidecekleri beklenebilir.

Batıcılık ve marksizmle hiç olmazsa dengeyi koruyacak kurumlara ihtiyaç gün gibi bellidir. Bir denge kurmak için olsun, kısa zamanda imam hatip okullarına üniversiteye giriş hakkının tanınması, yüksek islâm enstitülerinin akademiye çevrilmesi, en geniş anlamda bir İSLÂM ÜNİVERSİTESİ'nin kurulması, okul kitaplarının batının peşin hükümlerinden temizlenmesi, hür düşüncenin ve yerli kültürün gelişmesini önleyen 163. maddenin kaldırılması, hattâ ilk plânda bunlarla ilgisiz de olsa, sırf kesin karar-

lılığın bir jesti olarak da Ayasofyanın yeniden cami yapılması gerekmektedir. İşgal kalksa ve boykot dursa bile, batıcılığın ve onun dehşet çocuğu marksizmin yıkıcı çalışması durmayacağına göre, halkın büyük desteğini kazanmış bir iktidarın kesin bir şuurla ve cesaretle hareket etmesi şarttır.

İslâm düşüncesine ve ruhuna vurulmuş manevî zincirler bir sökülsün, ondan sonra görelim batıcılığın ve marksizmin gücünü, yiğitliğini!

«ASLININ AYNI»

İslâm ülkelerinde medreseler ilkin canlılığını kaybederek durgunlaştı, sonra da yerini batı tipi üniversitelere terketti. Yeni kurulan bu üniversiteler, kökleşmiş ve ilim tarihinde yerini almış hiçbir üniversitenin doğumuyla doğmadı. Parçaları dışardan getirilerek monte edilen fabrikalar gibi kuruldular. Bu yüzden ilim tarihinde yeni bir denemenin, başarısı çok süpheli bir denemenin kurbanıdırlar. Denilebilirse, bunlar, «yankı üniversiteleri»dir. Bunların ilim dünyasındaki yeri, bir radar ekranı olmaktan öteye geçmez. Bu üniversiteler, kendi öz sesi bulunmayan, duyargalarını uzaktan gelecek seslere doğru uzatmış garip böceklere benzerler. Bir transpozisyon âleti gibidirler. Batıdan gelen seslerle çınlarlar ancak.

Gerçek bir üniversite, yerli kültürün gelişmesinden doğar. İlim dünyasında belli bir ekolü temsil eder. İlim tarihine ölmez eserler ve isimler armağan eder. Ülkenin fikir hayatından beslenir ve fikir hayatını besler. İnsanlığın düşünce ve ilim dünyasına o ülkenin damgasını vur-

maya çalışır. Fakat bütün bu dediklerimiz, söz konusu «konuk üniversiteler»in kârı mıdır? Hayır ve asla. Bu konuk üniversitelerin aklı değil, kulakları kiriştedir. Bu üniversitelerin kulakları batıya dönük olarak kiriştedir.

Bu üniversiteler, iddialarının aksine tam anlamıyla dogmatik üniversitelerdir. Bu üniversitelerin yeni dogmatizmi, batıcılıktır. Bunlar, ser bitkileri gibidirler. Gerçek bir üniversite, ulu bir çınar gibi, kökünü ülkesinin kültür toprağının derinliklerine saldığı halde, bu üniversiteler saksıdaki çiçekler gibi cılız köklerle, dışardan dökülen sularla hayatlarını sürdürürler.

Ortadoğuda kurulmuş hiçbir üniversitenin gerçek bir üniversite özelliğini taşıdığı görülmemektedir. Bu üniversitelerde Ortadoğu kültüründen eser yoktur. Bu hayal ve gölge üniversiteler, Avrupa üniversitelerinin sürekli kopyacısıdırlar.

Batı üniversitelerinde az bir yer verilen marksizm hücuma geçerek üniversiteleri toptan ele geçirmeye girişince, azat kabul etmez yankıcılar olan bizler de hemen aynı gerillacılığı ülkemizde oynamaya koyulduk.

Bu «aslının aynı» olan üniversiteler, suret üniversiteleri sancı çekmezler. Acıdan ve ıstıraptan habersizdirler. Dramları dahi bir yankıdan ibarettir.

Hayattan doğmamışlardır ve hayata doğmamışlardır. Şimdi de hayat akışını baskı altına almak isteyen bir «devrim gücü» yapılmak isteniyor bu üniversiteler.

Ruhsuzdurlar. Daha doğrusu, mihaniki bir ruh taşıyorlar. Kuklanın ruhu gibi.

Sun'î ilkah verimidirler. Hattâ ondan da beter. Çünkü: sun'î ilkahta hiç olmazsa ana rahmi sun'î değildir. Bu üniversitelerin ana rahmi bile sun'î...

Bu ülkelerin profesörleri ne halkının inancına saygı duyar, ne geleneklerine, ne kültürüne. Kendi ülkelerinden

utanırlar. Halbuki, gerçek üniversitenin profesörü, kendi ülkesinin, kendi halkının en iyi bir temsilcisi ve tipik örneğidir.

Üniversite problemi, Ortadoğu ülkelerinin en büyük yarasıdır. Boykot, işgal... Yaraya neşter vurmak şöyle dursun, parmak bile basılmış değildir.

Yara deşilmemiştir.

Artık tek umut, bir sahaf kıyısında, bir çınar altında veya bir dağ başında ülkenin bağrından doğacak ve ülkenin dehasını fışkırtacak bir fikir ekolünün belirmesinde.

Kur'andan doğacak yepyeni bir üniversite, Ortadoğuyu gerçek ilim ve fikir hayatına kavuşturacaktır.

İster kerpiç duvarlar içinde olsun, ister altın tuğlalardan örülme saraylarda olsun, gerçek ilim hayatı, hakikatı arama ıstırabını çeken ruhların sabırlı çalışmalarından doğar.

Kütüphanelerimizin büyük öğüncü nice eser vardır ki, zeytinyağı ışığında, hattâ ay ışığında yazılmıştır. Flüoresan lâmbalarının ışıkları altında yazılan şimdiki eserlerin yüzde doksanı ise, doğar doğmaz ölen veya ölü doğan çocuklardan farksızdırlar sun'î üniversitelerde.

CEMRE

Bu üniversite olaylarının üzerinde ne kadar dursak azdır. Bu olay, ister politika açısından bakılsın, ister eğitim açısından, ister ahlâk, ister toplumun kaderi, ister çağımız, ister ülkümüz açısından bakılsın, ister fert, ister toplum açısından bakılsın, bize gelecek zaman hakkında birtakım ip uçları veren zengin bir kaynaktır. Çünkü bu

hareket, daha sonra yapılması düşünülen daha atak ve şümullü hareketlerin ilk denemesi, provası gibi düşünülmüş bir hareket izini bırakıyor insanın üstünde.

Bu hareket, bir nevi ilk cemre olarak düşünülmüşe benziyor. Yani ilk cemre talebeye, ikinci cemre işçiye, üçüncü cemre de silâhlı dinamik kuvvetlere.

Bu denemeyle, böyle bir teşebbüste, öğrencinin, üniversite öğrenciler kadrosunun, halkın, meclisin, hükümetin, basının ne gibi bir tutumu olabileceği canlı bir örnekle anlaşılmak istenmiş olsa gerek. Şimdi kimbilir hangi kuliste, bu model olay çevresinde doğan çeşitli etki ve tepkiler soğukkanlılıkla incelenecek ve bundan ilerideki hareketler için önemli sonuçlar çıkarılacaktır.

Bütün toplumca çok dikkatli olmamız gereken bir yıl içindeyiz.

Gerçi bu olayı model almak yanlış bir şeydir. Bugün yumuşak davranan bir hükümet ve meclis, ikinci bir olayda bugünkü tepkisini aynen tekrarlayacak mıdır? Bilinemez. Ama, çoğu kez, kesin bir kararın hükmü altına girenler, gerçekleri görmezler, bir tek olaydan çıkaracakları sonuçların değişmiyeceğini sanırlar.

Çağ, büyük bir değişme çağı. Yarın neye gebedir, bugünden kolay kolay kestirilemez. Geleceğin önceden görülemez ve kestirilemezliğini hesaba katmayanlar büyük bir aldanışa da düşebilirler.

Bir örnek verelim: dünyanın birçok ülkesinde birden patlayan bu hareketin dış politika bakımından en çok kimin işine yaradığını düşünmek, bize yeni bir ufuk daha açar yorum alanında. Talebe hareketlerinin cereyan ettiği ülkelerin yakın geçmişteki dış politikalarında ortak bir tutumları var mıdır, bunu araştırmak, olaylar için yepyeni bir yorum getirecektir.

Daha açık konuşulursa, bu ülkeler acaba hangi zamanki tutumlarından dolayı bu hareketlerle cezalandırıl-

mak istenmişlerdir? Veya, aynı soru, geçmiş zamandan gelecek zamana çevrilerek şöyle tekrarlanabilir: acaba yakın bir gelecekte ne gibi bir dış olay cereyan edecek tir ki, o olayla yakından ilgileneceği şüphesiz olan ülke ler, şimdiden bir anarşinin eşiğine getirilerek, kendi dei dine düşürülmek, böylece dikkatlerini dıştan kendi içle rine çevirterek kımıldamaz hale getirilmek istenmiştir?

Bu sorulara şu soru da eklenmek gerekir: acaba Amerikan başkan adayının öldürülmesi, bu öğrenci ha reketleriyle aynı paralelde bir hedef mi taşıyordu? Yanı Amerika da kendi içine döndürülmek mi isteniyordu? Zenci liderin öldürülmesi de aynı gayeyi mi taşıyordu?

Büyük olayları tek başına düşünmeye imkân yoktur. Dünya olayları birbirine sıkı sıkıya kenetlenmiştir. Bir tek olayın bile çok zengin sebep ve netice tabloları vardır. Dünya, çok kaygan, cam örneği bir psikoloji kıvamına girmiştir. Kulağın alış ölçülerini çok aştığı için duyulamayan yarasa sesi cinsinden sesler dünyamızı doldurmuştur.

Toprağa atılmış cemreyi söküp çıkarmanız çok güç tür. Cemreyi cemreyle karşılamak, böylece bir denge kurmak daha çıkar bir yoldur. Toprağa mı cemre atılmış, siz de hemen kendi cemrenizi suya bırakacaksınız. Cemre, toprağa ve suya mı atılmış, siz hemen havayı tutmaya çalışacaksınız.

SEÇME BUNALIMI

İkinci Cihan Savaşından bu yana, kimi zaman insana büyük bir gelişme, kimi zaman da tam bir çöküş gibi gelen hızlı bir değişmenin içinde olduğumuz bir gerçektir.

Bu değişmede sanayileşmenin payı inkâr edilemezse de, bütün olup biteni ona irca etmenin imkânı yoktur. Çünkü, bizzat sanayileşme de bu değişmenin bir parçasıdır ve sebebi olmaktan çok sonucudur. Değişme süresi içinde sanayileşmenin yaptığı etki, ana motif etkisi olmaktan çok, değişmenin kendi kendini besleyici katmerlenme, üst üste katlanarak çığ gibi artma etkisidir.

Tanzimatın getirdiği değişme, devrim değişmesine dönmüştü. Birinci Cihan Savaşından sonra. İkinci Cihan Savaşından sonra ise, üçüncü bir değişme dönemine ayak basma çırpınmaları görülüyor Ülkemizde. Batıdan, doğudan, içten ve dıştan gelen etkilerle, değişme, yalpalayan bir sosyal yapının çırpınışını andırmaya başladı. Kimi zaman, devrim, erken bunamaya uğramışçasına çekilme, sosyal yapıyı terk etme eğilimini gösteriyor. Kimi zaman, derin bir cezirden sonra şiddetli bir medle ortalığı kaplıyor. Marksizm de, kriz geçiren devrime Cennetin kapısında duran iğvacı yaratık gibi, tek çıkış yolu olarak kendi vücuduna girmeyi öğütlüyor! Kimi zaman devrimin peşine takılarak, bu paravanın arkasında toplumun ruhuna sızmaya çalışıyor. Kimi zaman da devrimi kendi peşine takarak onu bir dayanak olarak kullanıyor.

Tanzimat değişimi dönemi geçmiş, devrim değişimi de bir krize girmiş bir durumda. Ülke, yeni bir yaşama yorumu aramaktadır. İster istemez içine girdiğimiz siyasî, iktisadî ve kültürel gelişmeyi en verimli ve güvenli bir hedef etrafında toplayacak bir dünya görüşü araması içindedir Türkiye. Tanzimat ve batılılaşma devrimleri bu güveni vermekte devam edememişlerdir. Toplumun karşısına yeni çıkan marksizm de, toplumun istediği sulh ve selâmet içindeki gelişme yerine, terör ve korku saçıcı tutumuyla kendi kendini mahkûm etmiş ve toplum ruhuna yabancı kalmıştır. Devrimi uslandırarak barışçı bir batı hayatı doğurma çalışması, gerek bizzat devrimin, gerek

marksizmin saldırısına uğrayarak hedefine ulaşma yolunda güçlükler içinde kıvranıp durmuştur. İkinci Dünya Savaşından bu yana, marksizmle devrim, bazan tek tek, bazan iç içe geçerek, bazan da bir koalisyon halinde, geniş anlamda barışçı bir batı hayatı kurma faaliyetini zaman zaman durdurmuşlar, sıkıntıdan sıkıntıya uğratmışlardır. Bu dönemde milletçe çektiklerimiz bu çatışma etrafında döner durur. Halk, kendi hedefini belli belirsiz bir sezgide saklıyarak bu çatışmada hep geniş anlamlı barışçı batıcılığın yanında yer almıştır. Ama bu yer alış, o görüşe tam katılmadan çok kendi hedefine gidişte onu bir dayanak yapma duygu ve psikolojisini taşıyor. Halk, bu ilk bakışta oldukça pratik ve realist olan bu tutumun gerisinde mistik bir çalkanış gizliyor.

Marksizm, öç ve terör yolundan dönemez. Çünkü: özü bunlarla yoğrulmuştur. Bunlardan samimi bir dönüş, marksizmin terki demek olur. Sahte bir dönüşü de halk hemen sezer. Marksizm, tam bir çıkmaza girmiştir.

Devrime gelince, o da, kendini kolay kolay içine saplandığı krizden kurtaramaz. Geri dönemez ve ileri gidemez. Geri dönüş, yok olmaya gidiştir onun için. İleri gidişte de, her sefer marksizmle karşılaşacak, onda erime tehlikesiyle karşı karşıya kalacaktır. Devrim, onulmaz bir marksizm kompleksine saplanmıştır.

Geniş anlamlı barışçı batı hayatını gerçekleştirme ise, karşısında bulunan marksizm ve devrime radikal bir şekilde savaş açamayacaktır. Bu savaşı acacak ruh gücünden ve kendine güvenden mahrumdur.

Türkiye, üçüncü ve büyük bir değişme dönemine girmeye mecburdur. Devrimi, marksizmi, batıcılığı, çağı, geçmiş zamanı tam bir kritikten geçirdikten sonra yeni bir varoluş prensipleri bütününe ermek zorundadır. Yoksa, bunalış uzadıkça, marksizm, devrim veya batıcılık çatışması hayatı zehir eden bir dereceye yükselebilir, bundan

da usanan toplum da, birinden birinde ister istemez karar kılabilir. Böyle bir karar kılış veya bir türlü karar veremeyiş genel çöküş bakımından aynı kapıya çıkar.

İşte İslâm ülküsü, Ülkenin bu bunalma anında, bir ilham gibi, bir gök armağanı gibi içimize doğmaktadır.

DOĞUM SANCISI

Türk insanı büyük bir kaynaşmanın içindedir. İmparatorluğu kaybetmenin verdiği durgunluktan kurtulmuştur. Yavaş yavaş bir canlanışın atmosferine girmektedir. Bu canlanış, tam bir şahsiyete erme ile sonuçlanırsa, mutlu bir gelecek Türkiye'yi bekliyor demektir. Ama işin bu noktasında karşımıza yol kesicileri çıkıyor. Doktrin yol kesicileri. Marksizm, daha bu canlanış başlangıç noktasındayken, fizikî bir çerçevede gözüken gelişme ruh muhtevasını kazanmadan, yolun önüne dikiliyor ve akan suları kendi kanalına çevirmek istiyor.

Yavaş yavaş batıyı kritik etme duygu ve düşüncesine, marksizm, kendi diyalektik karakterini vermeğe çalışıyor. Halbuki bir neşvünemâ hali, şiddet ve çatışma içinde değil, sessizlik ve barış içinde gerçekleşebilir.

Düzen kendiliğinden değişiyor. Toplumun her hücresinde yeni bir hayatın damarı atıyor. Bütün iş, bu gelişmenin engellerini ortadan kaldırmada ve bu büyümeye yardım etmede. Ahlâk, inanç ve kültür besinleriyle toplumun kendi kendini yenilemesini besleyebilmekte.

Türkiye'nin ve türk halkının gözü hep ufukta, kalbi bir ilerleme aşkında. Nefreti, öçü ve kini uyandırmanın sırası değil. Herkes şahsî çıkarını bir yana bırakarak toplumun içinden yükselen ve gelecek zamanın yeni dünyası-

nın malı olan bu büyüme ve gelişmenin çağrısına uymalıdır.

Türkiyeyi, gelecek zamanın büyük ödevleri çağırmaktadır. Halk, büyük bir sezgiyle kendisini bu çağrıya göre ayarlamaktadır. Doğmatik dış dünyanın bu çağrıyı baltalayan kuşku verici kışkırtıcılıklarına uymadan, bu neşvünema yolunda kendi kendimizin, kendi dünyamızın mimarı olmak zorundayız.

Yunanın Bizansı, Mısır'ın Firavunlar devrini, İsrailin ahd-i atik çağını, Rusya'nın Petro vasiyetnamesindeki sınırları Akdenize varan slav hegemonyasını ihya etme veya gerçekleştirme hayalleri içinde harıl harıl çalıştığı bir hengâmede, Türkiye, bütün bu iştihaların birinci nişanı olduğu halde, içine kapanık, durgun ve tükenmiş kalamaz yerliyerinde.

Kaynaşmaların derin sebebi tarihin itişinde gizlidir. Ülke,bir sentez sesini beklemektedir.

Bir mimara ve bir mimariye gebe olmanın sancılarını çekmektedir.

Yeni bir insan tipine, çağın ve ülkenin problemlerini kendine dert edinmiş bir insan tipine gebe olmanın sancılarıyla kıvranmaktadır Türkiye.

Artık ne batıcılık, ne de onun bir uzantısı olan marksizm böyle bir insanı doğurabilir. Çünkü: Bunlar taklit yollarıdır. Taklitten, ruhu hür olmayan bir insan tipi beklenebilir, yapıcı bir insan örneği değil.

Taklit yolu sonuna varmıştır. Türk insanı, şahsiyet olmanın kapılarını zorlamaktadır. Kimler bu kapıyı açarsa, çağın öncüleri onlar olacaktır.

Neşvünema içinde olan yeni insan, vahiy cihanından esecek bir bad-ı sabayı beklemektedir.

Toprak kabarmış, sular coşmuş, hava aydınlanmıştır. Gökte kara renkli kaç kuş uçsa havayı karartamaz. Ülkenin yeni insanı bu doğuş kaynaması içindedir.

Sosyal değişmelerin hızı aritmetik değil geometrik bir artış gösterir. Bir halkın iyiye doğru yönelmesinde, Allah'ın, o halkı daha iyiye, kötüye yönelmesinde daha kötüye götüreceğine dair bildirilen değişmez kanun, her zamanki gibi yürürlüktedir. Bugün bu kanun gözle görülecek kadar yürürlüktedir.

Canlanan yeni insan vücuduna, bu kaynaşma, gelişme ve büyüme döneminde yeni bir ruh üflenecektir.

Yüzümüzü Kur'an'a dönersek bu ruh ondan gelir.

DEVLET ADAMININ ALINYAZISI

Bir devlet adamının alınyazısı, bir sanatçının, bir şairin sanat dünyasındaki kadar çizgisine eş bir çalkantı, bir dalgalanış gösterir. Zaten, bir açıdan devlet idaresi bir sanattır. Bir ilim olduğu kadar bir sanattır da. Devlet adamı, politikayı bir ilim, sanat ve bir ahlâk işi olarak benimsemedikçe günübirlik bir çalkantının içinde eriyecektir. Devlet adamı, gelecek zamanlara uzayan devlet hayatının mimarıdır. Bir mimarî eserine ne kadar ilim ve sanat emeği ve dehası katılıyorsa devlet mimarisine de sanat ve ilmin alınteri bir kan gibi gereklidir.

Bir romancının veya bir şairin, okuyucusu ve dergiler, tenkitçiler, edebiyat kurumları tarafından değerlendirilişi, bir devlet adamının, halk ve üniversite, şu veya bu kurum tarafından değerlendirilişi birbirini andırır. Sağlam okuyucusu olan nice şairler ve romancıların ismi, dergilerin, edebiyat kurumlarının, tenkitçilerin şu veya bu niyetleri yüzünden, değerce çok aşağıda bulunanlar kadar bile işitilmez. Gerçi uzun vâdede okuyucunun hükmü, münekkitlerin ve kurumların değerlendirişini tesirsiz ha-

le getirir. Ama kısa vâdede, edebiyatın yönetimi bu kurum ve kişilerin hükmü altındadır. Çünkü: okuyucu esirî bir varlık gibidir. Kurumlar ve edebiyat hükümleri ise etli kemikli, gözle görülür bir hüviyet taşırlar. Bu yüzden, şairin veya romancının değerlendirilmesi, çok defa birbirine zıt bir ruh halindeki okuyucu etkisinin uzun süreli gelişmesi ile bir cisim tesiri gösteren edebiyat kurum ve kümelerinin kısa vâdedeki şiddetli reaksiyonlarının karşılaşmasından doğar. Bu çatışma veya kuvvetlerin karşılaşması, devlet adamının alınyazısında daha belirgin ve keskin bir rol oynar. Burada okuyucunun yerini halk, edebiyat kurum ve kümelerinin yerini partiler, basın, çeşitli kurumlar almıştır. Eninde sonunda, halk, kendini devlet ve milletin kurtuluşuna adamış devlet adamının hakkını verir ama kısa vâdede halkın değerlendirişini gizlemek, esas doğrultusundan saptırmak, tesirsiz hale getirmekte bu kurum ve kümelerin rolü önemlidir. Yalnız halka dayanmak başarı için yeterli olamamaktadır. Kurumlar ve aydın kümeleri halka karşı ise, çok defa, devlet adamı başarıya ulaşamadan tasfiyeye uğramaktadır. Bu türlü bir aydın tabakaya bağlanıp halkı önemsemeyenler ise zaten halka ve insana karşı tam bir ihanet içinde olurlar ve idarelerinin muhtevasını katıksız zulüm özü meydana getirir. Bu tip idarecileri halk ve tarih lânetler. Devlet adamının gerçek başarısı, halkın kurtuluşu ve devletin sürekli olarak güçlenmesi hedefi içinde halka dayanmak ve bu dayanışı sağlam temellere oturtmak için gerçekten yurtsever, bilgili, fedakâr bir kadroyla, küme ve kurumlarla ülkeyi donatmaktadır. Mevcut kurumlar bu karakterde değilse, yeni bir kadronun doğumu için elinden geleni yapmak zorundadır ileriyi gören devlet adamı. Bu yönden devlet adamının durumu bir sanatçının durumundan daha kritiktir. Çünkü sanatçı eserini gelecek zamanlara, gü-

nünde değerlendirilmese de, ulaştırabilir. Devlet adamının eseri ise devlet üzerinde bulunan bir anlam olduğundan onu havanın ve ışığın girmiyeceği bir noktada saklamak mümkün değildir. Gelecek zamana kalsa kalsa bir acı hatıra kalır iyi niyetine rağmen hedefine ulaşamamış bir devlet adamından.

Milletinin kritik dönemlerinde başa geçmiş devlet adamları bir kadro yetiştirmiş olamamanın acısını eninde sonunda çok büyük bir şiddetle idrâk ederler. Halk ne kadar kendisini tutarsa tutsun gerçek bir kadrodan mahrum devlet adamları bu eksikliği çok pahalıya öderler. Halka dayanma, askıda kalmamalı ve cesur adımlarla müesseseleştirilmelidir. Modern devlet adamının hisarları ve surları aydın insanlardan örülü içiçe gelişen bir kadrodur. Elbet, en büyük halka, halk halkasıdır. Ama bu en büyük halka ile merkez noktası olan devlet adamının arasındaki boşluğu, bir yüzü o devlet adamına dönük, öbür yüzü halka dönük ve iç yüzü de Hakka dönük aydınlar kadrosu doldurmazsa, halk halkasını devlet adamından koparan, hem devlete, devlet adamına, hem halka düşman iki yüzlü bir şeytanî kadro doldurur.

GELECEK ZAMANA BAKTIRMAK

İnsan içinde bulunduğu hali büyütebilir, küçültebilir. Ama başa gelen olay geçip te insan başka bir vakte erince, olup biteni ne kadar büyüttüğüne kendisi de şaşar. İnsanın, içinde bulunduğu halin heyecanına mağlûp olmaması için, gözünün daima ilerde olması gerekir. Boyuna gelecek zamanı gözleyen insan şimdiki zamanı da-

ha iyi değerlendirebilir ve önüne çıkan engelleri, kalbini ufuklara rapt ederek, daha kolaylıkla ve daha soğukkanlılıkla aşar.

Gençliğimize geçmiş zamana gereği kadar bakış iştihası verilmediği gibi gereği kadar gelecek zamana bakış aşkı da aşılanmamıştır ve aşılanmamaktadır. İnsanlarımızın bakışları gelecek zamanda birleşmedikçe ve buluşmadıkça toplumca anlaşmamıza imkân yoktur. Toplumca anlaşma da olmadıkça ülkenin mutlu bir barış içinde gelişmesi mümkün değildir.

Gençliğimiz, gelecek zaman Türkiyesi hakkında açık ve seçkin bir düşünce ve ülkü birliğine varacak şekilde yetiştirilmemektedir. Ne aileden, ne de okuldan gelecek zaman tutkusunu almak imkânı vardır genç adam için. Resmî ülküler, beş yıllık plân zamanını geçmemektedir! Beş yıllık plân da, hele bugün için, teknik bir belge olmaktan öteye geçmemektedir. Zaten, beş yıllık plândan ülkü devşirilmez, beş yıllık plân, ülkülerin ışığında hazırlanır.

Dünya nereye gitmektedir? Çağın anlamı nedir? Türkiye'yi gelecekte bekleyen alternatif nelerdir? Ruh ve fizik bakımından, kültür ve ekonomi açısından Türkiye için ulaşacak sınırlar nelerdir? Türk insanının, insan olarak, müslüman olarak, bu ülkenin insanı olarak ne gibi bir açık ve seçkin hedefi olacaktır veya olmalıdır? Türkiye'de çatışan fikirler içinde en seçkin sentez ne olabilir? Bütün bu sorular genç adamın gelecek zamana göre terbiye edilmesinde bellibaşlı problemlerin yön gösteren özetleridir. Bu meseleleri derinlemesine ve genişliğine didik didik etmiş bir gençlik günlük politikanın ağına düşmez ve hattâ günlük politikayı kendi arkasından sürükleyebileceği bir kıvama erer. Politika hayatını yozlaşmaktan korur. Politika, milletçe benimsenmiş ana hedeflerin dışına çıkamaz.

Şimdiki zaman içinde dile gelecek zamanda yaşamak... İşte gençliğimizin bilerek bilmiyerek aradığı duygu.

Ülkemizi çevreleyen bütün memleketler uzun süreli ülküleri için çırpınıp dururken bir günlük politikanın batağında özümüzü eritmekten başka bir şey yapmıyoruz. Komşularımızın iştihaları, hayâl plânında da olsa, teker teker ülkemizden bir pay çıkarıyor kendilerine. Bizse, asıl bütünleyici ve bütüne erdirici millet olduğumuz halde, ancak parçalayıcı ve bölücü değişimlerin arzuluları gibi birbirimizin yakasına sarılacağımız şartlara mahkûm edildik.

Gelecek zaman hiç yokmuşçasına içine gömüldüğümüz şimdiki zaman kâbusundan bir an için sıyrılıp ta ileriye doğru baksak, kurtarıcı sistemi sezmenin ilk basamağına adım atmış olacağız.

Gençliğin başını şimdiki zaman cenderesinden ve kuyu dibi hafakanından kurtarıp gelecek zamana çevirmeliyiz, iyice gelecek zamana, gelecek zamanın ışıklı günlerine.

Nekahat, gelecek zamana baktırmakta gizlidir.

HAZRETİ MUSA'NIN ASASI GİBİ

Hazreti Musa ve esası arasındaki bağın, bir dâvanın kuvveti ve zafere gidişi bakımından oldukça aydınlatıcı bir hikmet demeti olduğu kuşkusuzdur. Hazreti Musa, elinden bırakır bırakmaz asa canlanıyor ve müthiş bir canlılıkla büyücülerin sihirli değneklerine saldırıyor. Fa-

kat Hazreti Musa elini ona dokundurur dokundurmaz asa tekrar eski uysal halini alıyor. Bir mucize, sadece görünüşünden ibaret değildir. Görünüş, mucizenin fizik yanıdır. Bir de onun anlamlar içinde uzayan bir arka planı vardır. Asa, Hazreti Musa'nın elinde bulundukça, vahye, inanca, ilâhî aşka olan susuzluğunu giderebilmektedir. Bu yüzden sakin, sessiz ve kendini aradan çıkarmışçasına yokluğa batıktır. Fakat Hazreti Musa onu elinden bırakınca, vahyden ayrı düşmenin acısıyla şahlanmakta ve tekrar o sonsuzluk kaynağından içmek için önündeki yol engellerini devire devire ilerlemektedir. O kaynağa dönüşün en büyük engelleri putlardır. Putların koruyucuları büyücüler ve büyücülerin silâhları olan sihirli değneklerdir. Asâ kendi sahibine dönünceye kadar bunlarla savaşacak ve bunları yutacak ve eritecektir. Fakat Hazreti Musa'nın eli değer değmez âsanın öfkesi yatışmakta ve âsa kaynağa döndüğünü idrak etmektedir. Onun vazifesi bitmiştir ve esas vazifenin yanında bir dinlenmededir.

Âsa, hakikatı araştırma ve imana yönelmenin sembolü gibi, bin bir şüphe ve inkârın sembolü olan büyücü değneklerini ortadan kaldıra kaldıra kaynağa dönmektedir.

Bir açıdan da, âsa, vahyi, büyücülerin değnekleri de inkârcı ve şüpheci aklın delillerini sembolleştirir. Akıl, vahye karşı ne kadar kuşku ve inkârla başkaldırırsa başkaldırsın, direnirse direnşin, sonunda yenilir ve baş eğer. Nitekim müneccimler de sonunda gerçeği kabul ederek Hazreti Musa'ya dönerler. Sonunda zaferi inanç kazanmıştır.

İlimle vahyin karşılaşması da bu diyalektik içinde cereyan eder. İlmin vahye karşı çıkan tutumu sonunda susar ve gerçek ilim adamı sonunda dinin önünde eğilir. Aklın ve ilmin ilk karşı koyuşu, arınarak saflaşmak ve tam imana, dönüşsüz ve kesiksiz inanca varmak içindir. Yoksa, gerçek ilim, dinle, vahiyle sürekli barış halindedir.

Hattâ onun eşyaya doğru uzanmasından doğmuştur.

İnkârcı çağlarda ortaya atılan inanç düşünceleri, Hazreti Musa'nın âsası gibi, ne kadar inkâr, şüphe ve tereddüt varsa onu yenecek, eritecek ve yok edecektir.

Hazreti Musa'nın asası, peygamberin yanındayken sürekli bir ışık içinde ve bölünmez bir güvenlik alanındadır. Fakat o, peygamberden ayrılınca, karanlıklar, şeytanlar arasında kalmış gibi ayağa kalkmakta ve karanlıklarla, şeytanlarla vuruşa vuruşa ışığa doğru ilerlemektedir.

Hazreti Musa'nın büyücülerle savaşı, bir nevi, tarihin sembolü bir sahnedir. Her müslüman, sahibinden ayrı düşmüş bir asa gibi, etrafını çeviren zulûm, inkâr ve umutsuzlukla savaşa savaşa iman bütününe doğru yol almalıdır.

Müslüman, mucizeleri «evvellerin masalları» gibi dinlememeli, onları yaşamalıdır. Onlar nasıl geçmişte yaşanmışsa, sürekli olarak her müslümanın hayat akışında da anlamlarıyla sürüp gider.

Büyücülerin değnekleri, cıvanın akıcı gücü ve sıcaklığın genişletme özelliğiyle kımıldıyorlardı. Hazreti Musa'nın âsası ise, ruh kudretiyle, vahyin verdiği bir aşk ve heyecanla hareket ediyordu. Onunla diri ve canlıydı.

Hazreti Musa ile büyücülerin karşılaşması bir bakıma da Allah inancı ile, islâmla materyalizmin karşılaşmasıydı.

Gören göz ve düşünen insan, çağındaki karşılaşmaları da bu örneğin ışığı altında görür ve düşünür.

VAROLUŞ SAVAŞI

Ortadoğu'da ve bütün islâm dünyasında bir varoluş kavgası hüküm sürmektedir. Oluştan varoluşa geçiş kav-

gası.

Bu kavgayı sadece bir ekonomik kavga, sınıflararası bir atışma gibi göstermeye kalkan sosyalist iddia çok eksik, başarı için gösterdiği yol, çok yanlıştır.

İslâm dünyası, kapitalist ve emperyalist batı dünyasına başkaldırıyorsa, bu, kelimenin tam anlamıyla var olmak içindir. Yoksa sadece ekonomik bakımdan ezildiği için değil. Elbette, bu varoluş kaygısında ve bu başkaldırışta, ekonomik bağımsızlık hedefi de gözden kaçırılmaması gereken bir faktördür. Ama, asıl ayağa kalkış sebebi, batının inanç körleten, ruh çürüten, ahlâk çökerten, kültür bozan sürekli tesiridir. Zaten bu tesir yok edilirse, ekonomik ezilmenin de sonu gelecektir. Ekonomik eziliş, genel ezilişin unsurlarından biridir. Öbür faktörler ortadan kaldırılmadan ekonomik kurtuluşun da gerçekleşmesine imkân yoktur.

İslâm dünyasındaki genel uyanmayı, sadece kapitalizme başkaldırmaya irca etmek isteyerek marksistler, bu ülkelerin kurtuluşunu sabote etmektedirler, yolundan saptırmaya çalışmaktadırlar, bağımsız kurtuluş hareketini bir esaretten öbür esarete transfer olma şekline bürümeğe uğraşmaktadırlar. Kapitalizme esaretten sosyalizme esarete dönüştürmeğe savaşıyorlar.

Halbuki, islâm dünyasının savaşı, her türlü kölelikden kurtuluş savaşıdır. Kültür köleliğinden, siyasî kölelikten ve ekonomik kölelikten. Bu kölelikten kurtulma savaşı, hem batıya karşıdır, hem komünist dünyaya karşıdır. Hattâ bunları aşan bir öz taşımaktadır ve yirminci yüz yılda köleleştirilmiş bütün bir insanlığın köleleşmesine karşı açılmış bir savaştır. Gerek batıda, gerek komünist dünyada, insanoğlu köleleşmiştir. Batıda ve komünist dünyada kitlelerin hayatı bir azınlığın elinde kalmıştır. İnsanlar adeta zincirlerle belli bir hayat şartına bağlanmıştır. Kültürü, yaşama tarzı, siyasî görüşü, doktrin tutumu su

veya bu propaganda merkezinden doğmakta, insan, bir radarla idare edilen otomat gibi onu benimsemektedir. Daha acısı, bunun farkında bile olmayışıdır. İnsan, yirminci yüzyılda bir köledir, fakat kendisini hür sanmaktadır.

İslâmın çağımızda yeniden canlanan misyonu, içiçe geçen iki hedefi yüklenmiştir: bu misyonun birinci perspektifi müslümanların kurtuluşu, ikinci perspektifi insanın kurtuluşudur. Müslümanların kurtulması demek, insanlığın kurtulması için çalışacak büyük bir bölümün kurtulması demektir. Müslümanları bağlayan manevî ve maddî zincirler çözüldüğü gün, bütün insanlık, yeni bir kölelikten kurtuluş dönemine hazır olmalıdır. İnsanlık yeni bir döneme ayak basmış olacaktır.

Bugünkü batının teorik temeli olan Rönesans, insanın kurtuluşundan çok, ister zulûmla, ister adaletle, ister kölelikle, ister hürriyetle gerçekleştirilsin, Avrupada yeni bir kuvvetin doğumunu hedef almıştı. Teknik, bu kuvvetin gerçekleştirilişi oldu. Batı, insan için gerekli son sınıra vardığını sandı. Ama, gün gelip de, bu kuvvetin Avrupanın dışına kaydığını, Amerikaya ve Rusyaya geçtiğini görünçe, derin bir uykudan uyanır gibi oldu. Şimdi Avrupanın çırpınışı, biraz da Rönesansın son sınırlarına varıp insanoğlunun kurtuluşuna yetmemesidir.

İslâm dünyasının bu yeni oluşunda, varoluşunu yeniden perçinlemesinde, en metafizik durumdan en pratik hale kadar kendini yeniden örmesinde, bu kurtuluş davranışında, dünya görüşü olarak tek rolü şüphesiz islâm oynayacaktır. Öbür görüşler aldatıcı tuzaklardır.

UMUTSUZLUK VE İNANÇ

Tarihimizin içine sızan umutsuzluk, bizi nereye kadar götürdü, farkında mıyız? Farkında olsaydık, geceyi gündüze ekleyerek bu umutsuzluğun kaynağını bulur ve oraya her türlü çürüyüşü yakan bir kireci dökerdik.

Umutsuzluk, tarihimizin içinde bir değiştirici rolü oynadı. Bizi kendimizden kopara kopara yok olmanın kıyısına kadar götürdü. Tam uçurumun kıyısında bir durup düşünmedik değil. Ama sonra en büyük değişmenin kalıbına batıp çıktık. Ve bugün başımıza ne geliyorsa, bu umutsuzluğun yüzünden geliyor.

Umutsuzluk inancın zayıflamasından doğuyor. Umutsuzluk, insanın yıkılışını kabartıyor, melekelerini köreltiyor. Hafızayı zayıflatıyor, zekâyı yıkıyor, enerjisini tüketiyor, başını döndürüyor. Umutsuz insanın kurtarıcısı yine inanç olacaktır öyleyse.

Çağımız, umutsuzluklar ve umutsuzlukla savaş çağıdır. Avrupanın bunalımı, gelecek zaman düşüncesinin verdiği bir umutsuzluktan doğuyor. Vietnamı yakan umutsuzluktur. Komünizm, en büyük av partisini umutsuzlara karşı tertiplemektedir. Aya yükseliş çalışması, bir nevi, toprağın battığı umutsuzluktan kaçıştır. Nükleer silâhlar, umutsuzluğun saçtığı korku ve dehşetin cisimlenişidir sanki.

Ekonomik umutsuzluk, büyük umutsuzluğun, insanı her yönden çevreleyen ve sınırlayan umutsuzluğun belli bir alanda uzanışıdır. Elleri kolları umutsuzluktan çözülen bir insanın hiç bir sistem içinde verimlendirilmesi mümkün değildir, onun öleyazan ruhunu ayağa kaldırmadan, onu inançla canlandırmadan ve diriltmeden.

İnsanın ruhu pörsümüş, solmuş, kurumuştur. Onu canlanmış bir inançla, bir varoluş aşkıyla diriltecek olan,

bir umutla yeniden hayata kavuşturacak olan sese ihtiyaç vardır.

İnsanlar sağken bile ruhları kabirlerine yerleştirilmiştir sanki çağımızda. Görünmeyen bir zarf gibi insanların ruhunu kuşatan kabirleri yırtacak bir bakışa, inanmış adamın bakışına ihtiyaç vardır.

Görünmeyen bir plânda insanların bütün elleri uzanmıştır. Bu eleri tutacak, umut dağıtan bir ele ihtiyaç vardır.

Din dışı hiç bir sistem veya doktrin bu umutsuzluğu kökten silemez. Çünkü, din dışı sistem ve doktrinler dünya içi değişim kuralları bütünleridir. Halbuki, çağımızda insanın umutsuzluğu dünyayı aşmıştır. İnsan ruhunun inanış bölgesini, hayatın yaşamaya değer olduğunu fısıldayan ruh katını kararmıştır bu umutsuzluk. O katı, o bölgeyi ancak yeni bir inanç tazelenişi karanlıklardan kurtarabilir, aydınlatabilir, yarasalardan temizleyebilir, tozlardan arıtabilir.

Dinler içinde de ancak islâm, bu taze inancı insana bağışlayabilir. Kimse bugün Hazreti İsa'nın, ne gerçek anlamda, ne de sembolik olarak Allahin oğlu veya Allahın insana dönüşümü olacağına inanamaz. Bu inanca sahip olduğunu sananlar şüphesiz yeryüzünde az sayıda değildir. Ama, gerçekte, bu bir inanç değil, inandığını sanmaktır. İnançla inanç zannı ise ayni şey değildir. İnsanların zandan kaçınmasını buyuran ilâhî söz, her şeyden önce inanç zanlarından kaçınmamıza işaret etmekte değil midir? Hristiyanlığın durumu bu olunca, islâmın dışındaki dinlerin gerçek inanışla durumu daha karanlık ve dayanıksızdır. İslâmsa, Allaha inanışı insanın kurtuluşu için birinci şart olarak sunmaktadır.

İnsan, kendine kendinden yakın olan, şahdamarından daha yakın bulunan, düşünülebilecek bütün müşahhasların bile yanında fani olduğu, mücerretlerin de ötesinde ve

erişemiyeceği bir varoluşla var olan Allaha inanır ve «O vardır, öyleyse varım. Onun varlığından ötürü ve Onun var edişinden ötürü varım.» diyebilir. Zaman onun yaratığı, mekân Onun yarattığı, İnsan Onun yarattığı: Bu inancı taşıyan insan zaman ve mekânı saran umutsuzluktan kurtulabilir ancak.

AZERİN PAZARI

En zalim yönetimlere bile zaman zaman özlemini dillendiren insanlara rastlanıyor. Otorite ve disiplin eksikliği bu türlü insan onuruyla bağdaşmaz özlemlere bile yol açabiliyor. Anarşiden kaçıp zulme yakalanan, zulûmden kaçarken anarşiye tutulan, ana çizgisinden kaymış toplumların içinde görülür bu türlü düşünceler. Zulûm çağlarını çağırmalar. Nihilizmi göğertmeler. Tarihin gölgesini güneş, güneşi gölge göstermeler. Putlaştırmalar.

Nihilizmi zihnî bir çözülüş doğurur, anarşiyi sosyal bir çözülüş. İnanç ve düşünce yapısı arasındaki bağların sarsılışından inkâr ve şüpheler boy atar. Bir gökdelenler şehrinde bir gece ansızın çelik iskeletin betonun içinden sıyrılmasından doğan fizik hercümerc, bir insanın ve bir toplumun ruh ve zihninden din ve inanç damarlarının çekilmesinden doğacak sarsılıştan daha büyük değildir. Çünkü, birinde yıkılan taş ve topraktır, öbüründe insan.

Tiranlığın anarşiyi çağırması gibi, putlaştırma da nihilizme gebe kalır. Putlaştırma toplumun bir kesiminde bir donma, bir kireçleşme, bir felçtir. Sonra dağılma, bozulma, çürüme gelir ki bunun zihindeki izi nihilizmdir.

Bir toplum, tarihinin büyük bir trajik anında bir paniğe kapılmışsa, artık o eski haline dönünceye, yani ruhundaki kabarış yatışıncaya kadar, tiranlıktan anarşiye, putlaştırmadan nihilizme gidip gidip gelecektir.

Böyle toplumlar, zaman zaman Azerin pazarına dönüşür.

Bir zamanlar şöyle bir beyit yazmıştım:

Ey Azerin pazarı! Size bir İbrahim lâzım.
Bize bir İbrahim lâzım.

Evet, Âzerin pazarına dönüşen toplumlara bir İbrahim lâzımdır. Kurulu değerler düzenini en sağlam gerçeklik ölçüleriyle olanca keskinliği ve kesinliğiyle kritik ederek putları devirecek, toplumu inanç ve düşünce sağlığına kavuşturacak bir İbrahim. Ebedilik sıfatı yakıştırılmış her türlü faniliği kendi sınırına itecek, ezeliliğin ve ebedîliğin ancak Allaha mahsus olduğunu haykıracak bir İbrahim. İnkâr ateşi içinde ebediliğin güllerini derecek bir İbrahim.

Tiranlık, kölelik, anarşi, nihilizm, putlaştırma, sağlığını yitirmiş bir toplumda görülen hastalık işaretleridir. Hastalığın kökü de inancını kaybetmesidir insanın. İnanç geri gelince zulûm susar, kölelik sona erer, inkâr çöker, şüphe dağılır, put devrilir.

Toplumun hastalığı tarihî bir panikten doğuyorsa, panik bittiği gün, bütün bunlar bir kâbusun hayalleri gibi kaybolurlar.

İslâm dünyası, Birinci Dünya Savaşında böyle bir tarihî paniği olanca trajiğiyle yaşadı. Ülkeleri yağmalandı. Kutsal değerleri ayaklar altında çiğnendi. Ondan sonra islâm dünyaşının her tarafında tiranlar, putlaştırmalar, inkârlar, devrimler, ihtilaller, inançta sapmanın her türlüsü, ahlâkta çöküntünün her çeşidi baş gösterdi. Bir tarihî kasırgaydı bu. Bir tarih kıyametiydi adeta.

Şimdi soluk aldığımız havanın her zerresinde, elli yıl önce toprağa düşmüş şehitlerin kanlarının alyavurları, akyuvarları vardır. Kulağımıza çalınan feza uğultularında, kaçışan yaşlı kadınların ağlayışları, çocukların çığlıkları vardır. Bu elli yıl önceki büyük yıkılışa son canlanış hareketlerindeki sesler de karışmakta, Cezayirden, Filistin savaşlarından yükselen haykırışlar da göğsümüzü kaplayarak göğsümüze baskı yapan acı alın yazısının rengini alevlendirmektedir.

Milyonlarca insanın uğruna can verdiği idealin ne olduğu araştırılıp bulunmadan bu panik havasından kurtulmamız mümkün değildir. Ne de bu putlaştırmalardan, bu nihilizm anarşizm karışımı başkaldırmalardan, zulümla otorite yokluğu arasında gidip gelen yönetim bunalımından.

ANAYASA VE SİYASİ HAYAT

Türkiye'nin ve bir çok islâm ülkesinin geçirdiği siyasî dengesizlikler ve sarsılışların bir sebebi de, anayasalarla siyasî hayat arasında tam bir uygunluk kurulamayışıdır. Genel olarak, anayasalar devrim anayasaları olduğundan, normal bir gelişim düzenin hedef alan demokrasi ile aralarında bir kopuş olmaktadır. Anayasa müesseseleri devrimci bir öz taşıyorlar, buna karşılık genel siyasî düzen demokratik bir iç düzene doğru gelişiyor. Bu yüzden çatışmalar oluyor, aralarında boşluklar ve hız farkları görülüyor. Hele, Anayasanın getirdiği kuruluşları yöneten kişiler, devrimle normal bir siyasî hayatı bağdaştırma özelliğini taşımıyorsa, zaman zaman krizleri bek-

lemek olağanlaşıyor.

Demokrasi hukuku gerçekleştirme hedefinde direnirken, devrim, hukuku zorlayan bir aktlar bütünüdür. Hele bir türlü yerine oturamamış devrimlerde demokrasinin ona ayak uydurması oldukça güçleşmektedir. Sürekli devrim prensibini benimsemiş marksist yönetimler, isimleri ne olursa olsun biraz da bu yüzden demokratik bir karakterden uzaktırlar.

Demokrasi ancak muhtevaya göre sonuç veren birtakım formlar getirmektedir. Muhteva yoksa, zayıfsa, toplumun ruhuna yabancıysa, hele bir devrim muhteva yapılmak isteniyorsa, bu da, bir anayasa ile sağlanmaya çalışılıyorsa, krizlerden kurtulmanın yolu yok gibidir.

Demokrasi, denene denene gelenekleşmiş kurallar bütünü oldukça başarılıdır. Bu yüzden bir kesiksizlik, bir süreklilik rejimidir. Halbuki, devrim bir yerde geleneklerin kırılışı, deneyi aşan yeniliklerin empoze edilişidir. Bu yüzden ikisini bağdaştırmak, bir yandan devrimin çok üstün ve temelli bir muhtevaya sahip olmasına, öte yandan uygulayıcıların ileri görüşlü, faziletli, kültürlü, topluma saygılı, toplumun alın yazısına kanlarıyla bağlı kişiler olmasına bağlıdır.

Anayasaların mutlaka referandumla yürürlüğe konulmasının sebebi biraz da budur. Yani halkın anayasa ile kendi siyasî anlayışının uygunluğu böylece kontrol edilmektedir. Ancak, çok defa devrim anayasaları ya halk oyuna sunulmamakta veya sunulsa bile o andaki psikolojiyle, nasıl olursa olsun sırf bir anayasalı düzene geçmek için halkın müsbet oyu sağlanmakta, esasen başka bir alternatif bulunmadığından böyle bir olağanüstü durumda halkın başka türlü davranmasına da imkân kalmamaktadır. Onun için çok defa, devrimle gelen anayasalar sonradan düzeltilmek istenir.

Anglo-Amerikan ülkelerinde demokrasi feodin hayatından doğmuş, sonra toplumu bütünüyle çepçevre kucaklamıştır. Bunun için krallık müessesesi bile demokratik yaşayışı bozmamaktadır. Halbuki Avrupada ve hele batıyı taklit eden yeni ülkelerde demokrasi devrimlerle gerçekleştirilmek istenmiştir. Devrimle demokrasiyi gerçekleştirmek: işte asıl paradoks bu noktadadır.

Bir de işin içine sosyalizm karışınca, daha devrimle demokrasinin bağdaşmamış olduğu ülkelerde iş daha da karışmakta, adeta büsbütün işin içinden çıkılamaz bir durum doğmaktadır. Hukukla devrim arasındaki çatışma sürüp giderken bir de ekonominin bambaşka bir perspektiften bağlayıcı karakteri kabartmalaştırılıyor ve ortaya sürülüyor. Bağdaşması gereken katı unsurlar artıyor.

Devletin akışı millet ruhuna uygun ülkeler gelişir. Tersine, millet ruhuyla devletin almakta olduğu biçim ve muhteva arasında bir ileri geri çekme olan ülkelerse devamlı deprem görülen toprakları andırırlar. Binalar yıkılıp yapılacaktır. Bir enkaz problemi doğacaktır. Bir güvensizlik ruhları saracaktır. Acaba deprem olur da içinde boğulur muyum diye insanların eğilip te su içmekten korkacakları vakitler olabilecektir.

BELGE

Her devre bir veya bir kaç belge damgasını vurur. Hamurabi levhaları, Orhon yazıtları, Jüstinyanus kodları devirlerine damga vuran anıtlaşmış belgelerdir.

Kutsal kitaplarsa, bütün çağlara, ırk ve iklim sınırı tanımaksızın hükmederler.

Kur'an, bir yandan hukuka, bir yandan inanca, bir yandan ahlâka, bir yandan düşünceye, bir yandan sanata yepyeni bir gelişme alanı getiren ilâhî bir belgedir. Bir adada tek başına yaşayan insandan, beyaz sarı siyah ırklardan, türlü türlü devletlerden soğuk sıcak iklimlere, mimariden musikiye, şiirden müsbet bilgilere, aile mululuğundan savaş düzenine, hayattan ölüme ve ölüm ötesine, yenilgiden zafere, kısastan affa, mirastan zekâta kadar bütün alanları kucaklayan bir dünyayı, bir kurtuluş dünyasını bağışlayan bir belge.

Yoksul, zengin, entellektüel, ümmi, kadın, erkek, genç, yaşlı, herkes bu belgenin aydınlığında varoluşun karanlıklarını aşarak yolunu seçmeye çalışır.

Kur'an, kalplere inerek orada insanı yeni bir canlılıkla dirilten bir belgedir.

Gelecek vakitlere, tarihe damgasını basmış belge iletemeyen çağlar ne sönüktür!

Geçici belgelere bel bağlamış halklar ve insanlar ne kadar talihsizdir.

İnsanlığın kaderine uzun zaman değişmez çizgiler katan belgeler, üstünlüklerini sadece edebî güçlerine borçlu değillerdir. Edebiyat gücüyle birlikte hakikat özü taşımalarına, insanın kalbiyle yakından ilgili olmalarına, tarihî ve sosyal karakterlerine, fazlalık ve eksiklikten uzak olma derecelerine, zaruret ifade eden bir bekleme üzerine doğmalarına borçludurlar biraz da.

Vahiy eskimezliği, fazlalık ve eksiklikten, değişiklik ve bozulmadan arınmış olması, vahiyle gelen belgeleri öbür belgelerden kesinlikle ayırır. Bu yüzden vahiy belgelerine ölüm bulaşmaz kolay kolay.

İnsanlık, eliyle yaptığı putların çürümesi gibi kendi gücüyle hazırladığı belgelerin eskimesinden dolayı bu-

ram buram terlemekte ve boğum boğum bunalmaktadır. Her tarafta yaşlılardan çok gençlerin baş kaldırması da bundandır. Yaşlı insan bu belgelerle fazla içli dışlı olmuştur. Hattâ bazan onun yapılmasına katılmıştır. Onu inkâr, biraz da kendi kendini inkâr olmıyacak mıdır? Sonra bu belgeleri uygulaya uygulaya o belgenin yapıcılığından bir şan kazanmakta, yıkıcılığından da bir sorum kapmaktadır. Belgenin bu bağlayıcılığından kendini kurtaran yaşlı insan çok azdır. Genç insan ise yaşlılarla birlikte biraz da bu belgelere baş kaldırmaktadır.

Fransız ihtilalinin çetirdiği bir atmosferin verimi İnsan Hakları Bildirisi ve marksist manifestler, en son belgeler oldukları halde iyice ve son hızla eskimişlerdir. Gençlikle bunların arasına doldurulması güç bir boşluk girmiştir.

Vahiy kaynaklı belgeler hariç, bu türlü belgeler çabuk ölmekte ve hayatın tarih içinde kazandığı zenginlikten mahrum olmaktadırlar.

İnsanlık belki yeni belgeler hazırlıyacak, sonra bir gün onların da hemen eskidiğini görerek acı içinde kıvranacaktır.

İnsanlık döne döne diriliğini yitirmiyen ilâhi belgelere, kevser ve ab-ı hayatı andıran vahiy kaynaklı kutsal kitaplara dönecektir.

Kutsal kitaplar içinde de tek arı duru kalan Kur'andır.

İnsan, Kur'anı aramaktadır.

Kur'an da insanı beklemektedir.

Kur'andan uzak tutulan genç, sebebini bilmeksizin baş kaldırmaktadır.

Sosyalizm ve kapitalizm, dar çelik çemberlerdir. İnsan ruhu bu demir çerçevenin dışına taşmaya başlamıştır. İnsan ruhu demirden dışarı sızmaktadır. İnsan ruhu demiri aşmıştır.

BOZULUŞ

I

Bir insanın hayatı nereden bozulmuşsa oradan mı düzelmeye başlar? Bir halk, ayağının sürçtüğü noktadan mı uyanacaktır? Gerek bir insanın, gerek bir toplumun hayatı bu kadar otomatik veya mekanik bir şekilde işleyen bir akış göstermez. Yalnız hayatın uzun süre devam ettiği bir akıştan genel ve derin sapış, unutulması güç bir iz bırakır. Bu bakımdan hayat yine normal akışını bulsun diye bu izin tesirini silmek, bu iz acı bir hâtıraya dayanıyorsa onu zihinde tekrar yaşayarak korkusundan kurtulmak gerekir. Beklenmedik başarısızlıklar, korkular ansızın gelen kara günler bu şok tesirini yapabilirler. Bir de bozuluş, çok yavaş, fakat sürekli olabilir. Bu sefer düşüşü fark etmek güçleşir. İnsanın önüne ansızın çıkan bir uçurumdan yuvarlanmasıyla, toprağın, altından fark edilmiyecek kadar yavaş bir hızla çekilmesinin sonuç bakımından ayni yere varması pek mümkündür. Fakat, sebepler oldukça farklıdır. Bu yüzden, insan ruhunda kalan izler de birbirinden çok farklı olacaktır. İnsanın yine eski gücüne dönüşü de bu yüzden farklı yollardan gerçekleşebilecektir.

Tanzimat vakıasının kökünde veya arkaplarında yatan bozuluş yorumu daha çok siyasî, askerî, teknik alanlardaki ayak uyduramayış faktörüdür. Fakat, bu noktada başlayan yorum, toplumu götüre götüre, toptan bir dünya görüşü değiştirme noktasına veya daha doğrusu yönüne doğru itmiştir. Sebepleri daha derinde aramak doğrudur. Ama çözüm yanlış. Çünkü: toplumun bozuluşunu öteden beri taşıdığı dünya görüşünde aramak, ayni dünya görüşünün bir vakitler ayni toplumu dünyanın en üstün toplumlarından biri haline getirmesini açıklamaya elverişli olamıyacaktır.

Halbuki bu vakıa tarihî bir realitedir. O halde bozuluş, o dünya görüşünün özünden gelmemekte, yani toplumun dünya görüşünün canlılık bakımından son sınırlarına varmış olmasından doğmamakta, belki, toplumla veya toplumun insanı ile o dünya görüşü arasındaki ahengi bozan dış bir takım olaylar serisinden ileri gelmektedir.

Bozuluşun nereden doğduğunu anlamadan veya hiç olmazsa sezmeden toplumun düzelmesi mümkün değildir. Bozuluşu anlamak için de kriz dönemlerinde, inançlarda, ahlâkta, ilim çalışmalarında, ailede, adalet müessesesinde, vücut ve ruh sağlığında, eğitimde, teknikte, ve idarî kuruluşlarda ve uygulayışlarda ne gibi bir değişim vardır, bu değişmenin hızı nedir, bir toplum yirmi dört saatinde, nereden nereye gelmiştir, eski yaşayışla yeni yaşayışı arasındaki farklar nelerdir ve bu değişimler ne gibi tarihî vakaların baskısıyla gerçekleşmiştir, incelemek, bu noktalar üzerinde tarafsız tesbitler yapmak, bulunan gerçekler üzerinde derin derin düşünmek şarttır.

Sağlıklı katların, hastalık çizgileri üzerine eğilmesi kurtuluşun birinci sartıdır.

Bir insanın hayatındaki bozuluştan bir ailenin bozuluşuna, bir halkın bozuluşundan insanlığın bozuluşuna kadar genişleyen bir bozuluşun araştırılışı gelecek vakitlere ışık tutacaktır.

Bir bozgunda başlayan bozuluşlar vardır, bir bozuluştan doğan bozgunlar vardır. Düzelmesi çetin olanı da asıl ikinci bozuluşlardır.

Belki düzelme nimeti, insanın dışından gelecektir. Ama insan bu düzelişe hazır değilse, bu nimet fırsatını kaçırabilir. Düzelme dıştan gelse bile insan ona ancak içten hazır olabilir, hazırlanabilir

BOZULUŞ

II

Bozuluş, bir çürüyüşten ileri geliyorsa, ya çürümemiş bir noktadan veya nasılsa canlı kalmış bir filizden hareket etmek en doğrusudur. Bir göğde tamamen çürüse bile, bir köşesinde veya hemen yanıbaşında boy atan yeni bir fidan büyüyüp gelişebilir. O filiz veya fidan büyüye büyüye, esas göğdenin çürümüş enkazını da hazmede hazmede kök bağlayıp çürüyen göğdenin yerini alabilir.

Bozuluş bir çürüyüşten değil de bir Çözülmeden doğuyorsa yapılacak iş, birbirlerinden Çözülmüş unsurları kaynaştırıcı, birbirine yaklaştırıcı, birleştirici bir çalışmadır. Denilebilirse, çürüyüşe açılan savaş dikine, çözülüşe açılan savaş ta enine bir zorlamayı ister.

Bozulma, tam bir çözülme değil de, hafif bir gevşeme şeklindeyse, unsurlar arasındaki bağları biraz sıkılaştırmak, desteklemek yetecektir.

Bozuluş, beli başlı bir unsurun kopuşundan da meydana gelebilir. Bu genel bir çözülüş değil, bir bölgede görülen bir çözülüştür. O zaman bütün unsurların kaynaşmasından çok, kopan unsurun esas yapıya kaynaştırılması üzerinde durmak gerekecektir.

Bozulma, hiç bir kopuş, gevşeyiş, çözülüş veya çürüyüş olmaksızın bir duralayıştan da doğabilir. Hattâ tam bir durmuşluk, hareketten kalış da söz konusu olabilir. Yapı sağlam, işleyiş bozuktur. Hattâ işleyiş kalmamıştır. Bu durmuşluğu gidermek için hareket vermek kâfi gelecek, ondan sonra organizma kendi kendine işleyecektir. Mesele ilk harekete geçiriştedir.

Bozulma neden ileri gelirse gelsin, ister çürüyüşten, ister bir çözülüş, kopuş, gevşeyiş veya durmadan doğsun, ölüme doğru bir gidiş demektir. Kurtuluş da onun tersi olarak bir dirilme şeklinde yeniden doğmaya doğru gidiş olacaktır.

Sırf madde üzerinde olan değişimler ve bozuluşlar insanlık alanı için ancak bir örnek olabilir. Yoksa, elbette, insanlık alanındaki bozuluş ve kötüye doğru gidişler oldukça girift bir vakıadır.

Ama bir toplumda bir ıstırap sayhası yükseliyorsa, ahlar gökleri deliyorsa orda mutlaka bir bozuluş vardır. Bu bozuluş incelenmeden, bir çürüyüşten mi, bir çözülüşten mi, bir duruştan mı ileri geldiği anlaşılmadan girişilecek her hareket yarım olacak, belki de bozuluşu hızlandıracaktır. Yalnız, tahlili arka planında bulunduran çözümcü sezgiler bir istisna sayılabilir bu kurala.

Yıkılmış toplumlarda o toplumu yeniden ayağa kaldıracak olanlar çok büyük güçlükler içindedirler. Yer sallanırken yıkılan yapıyı yeniden yapmaya benzer onların işi. Bir yandan zelzele yıkacak, bir yandan yapıcılar binayı yeniliyeceklerdir. Bu çalışmaya ikinci bir örnek de, doktorun çalışmasıdır. Bir toplumun kurtuluşunu üstlenenler, veba içinde vebayla savaşan doktorların ta kendileridirler. Doktor da çok defa hastalığa yakalanır, ama toplumu kurtarma işini sürdürmeye çalışacaktır. Toplum tam kurtulma yoluna girdiği gün doktor ölebilir. Çünkü o kendini topluma adamıştır.

Gerçek doktor kendini sağlığa adamış olandır. O ölebilir ama sağlık kurtulur.

Bozulma yıkılış şeklinde de olabilir. O zaman da toplumun beklediği kişiler yapıcılar ve kuruculardır.

Bozulma, nasıl olursa olsun şuuru etkilemiştir. Şimdi, o bozulmuş şuurun üzerine yeni bir şuur bina etmek ve

bu şuurla bozuluşu durdurmak, şuur bozulmasını önlemek, bozulan şuura tesir etmek, fakat ondan tesir almamak, hareketin başlangıç noktasıdır.

BOZULUŞ

III

Bozuluş, bir ihtiyarlamadan da ileri gelebilir. Ama, ihtiyarlık, tam olgunluk hali olabileceği gibi, tam bir çöküntü ve bitiş durumu da olabilir. Bu ikisi arasında büyük fark vardır. Olgunlaşmanın son sınırına varan ülkelerde ihtiyarlama, bir kuvvet azalması şeklinde görülürse de, büyük tecrübe geçirmiş olanlara has bir hikmet, ülkenin her yerinden sızar. Bir incelik, bir ağırbaşlılık, bir ihtişam vardır görünen plânda. Kuvvetin çekilişi, bir ışığın yavaş yavaş kararması şeklinde olur. Eşya, bir de gölgelerden buutlar kazanır. Bu ülkeler, ancak dıştan gelen barbar kuvvetlerle yıkılabilir. Barbarlığın medeniyeti yendiği her yerde bir ihtiyarlama, olgunlaşmadan ileri gelen bir yaşlanma söz konusudur. Barbarlığın medeniyeti yenisi, yeni, bakir ve medeniyete susamış kuvvetin, medeniyeti kanıksamış, denilebilirse medeniyetten yorulmuş bir ülkeye üstün gelmesi demektir. Elbette, yeni ve genç medeniyetler de, eski ve yaşlanmış medeniyetleri yenecektir. Çok defa bu türlü zaferi, yenilen ülke, barbarlığın zaferi gibi görecek ve gösterecektir. Romanın Yunan medeniyetini, kuzey ırklarının Romayı, İslâm Medeniyetinin Bizans ve İranı, Cengiz ordularının, Haçlıların islâm ülkelerini, Batı Medeniyetinin Asya ve Afrikayı istilâsı, bu düşünceler için zengin bir koleksiyon sunar. Kimi, barbarlıkla yaşlanmış ülkenin

karşılaşması şeklinde olmuş, kimi de genç medeniyetin yaşlanmış medeniyetle karşılaşması şeklinde olmuştur.

Bir ülkenin ihtiyarlaması demek, mutlaka, o ülke medeniyetinin ihtiyarlaması demek değildir. Nitekim, bir ülkede ihtiyarlıyan ayni medeniyet, başka bir ülkede henüz gençlik günlerini yaşamakta olabilir. Avrupa ihtiyarlamaya başlamıştır belki bugün, ama, Amerika henüz gençtir. Daha doğrusu, aynı medeniyet, Amerikada başka imkân ve şartlar içinde gençliğini sürdürmektedir.

Tekniğin ilerlemesiyle, medeniyetin kuzeye doğru, sıcaktan soğuğa doğru göç edişi, bir bakıma, soğuğun sıcağa göre fizik gücü daha çok koruyucu ve depo edici özelliğiyle açıklanabilir mi?

Avrupa bugün bir «ihtiyarlık krizi» geçiriyor. Yenilenmek, tazelenmek, gücünü gençleştirmek istiyor. Çektiği azap bunun azabıdır. Biz bu sıkıntıyı, daha yavaş bir tarih akışı içinde 19. milât yüzyılında yaşadık. Tanzimat, böyle bir tazelenme, gençleşme denemesiydi. Ama, bu deneme başarıya ulaşamadı. Sonunda, büyük devlet çöktü. Bütün islâm ülkeleri esir düştü. Şimdi bu esaretten sıyrılmanın savaşı içindedir bütün islâm dünyası. Şimdi çekilen sıkıntılar, artık, ihtiyarlık veya gençleşme dâvası değil, yeniden varolma dâvasıdır.

Bozulabildiğimiz kadar bozulmuş, yıkılabildiğimiz kadar yıkılmışız. Yer yer çürümüş, blok blok çökmüş, gevşemiş, kopmuş, durmuşuz. Bozuluşun her türlüsüyle bozulmuşuz. Ölüm kasırgaları kaç kere esmiş ülkemizin üstünden. Zaferlerimize denk yenilgiler tadmışız. Çağların kırbacını yemişiz. Ölüm sınırlarına çok yaklaşmış, belki de ölümden beter şartlara mahkûm olmuşuz. Ama tam ölmemişiz. Şimdi de yeniden ayağa kalkmak için savaş duvarlarının, varolma savaşı duvarının önünde sürünüyoruz.

Bütün ülkelerce, varoluş savaşının güçlü soluduyla bir aksivon hunisine doğru yükselen bir kımıldanışla mı

sarsılıyoruz? Yoksa vaktiyle yaşadığımız bozuluş vara vara bir sara nöbeti dönemine mi girmiş bulunuyor? Kötümserlikten iyimserliğe kadar her türlü mizaca bir yüzünü döndüren poliform veya amorf bir değişim, yeni bir değişim dönemine mi ayak bastık?

UYANIŞ, YENİDENDOĞUŞ VE DİRİLİŞ

I

Uyanış ve yenidendoğuş kelimeleri zaman zaman aynı veya birbirine yakın anlamlarda kullanılmaktadır. İnsanın kurtuluşa varması için, içine gireceği değişimi ise, biz, «diriliş» kavramıyla ifade ediyoruz. Bu kelimeler, daha doğrusu kavramlar birbirine akraba kelime ve kavramlardır. Ama birbirinden oldukça farklı anlamlar taşıdıkları da bir gerçektir.

Kast ettiğimiz farklılık, sırf bir dil meselesi veya bir isimlendirme farkı değildir. Bir dil ve terminoloji kargaşasının hüküm sürdüğü bir dönemde dille uğraşmanın fazla bir fayda sağlayacağı inancında değiliz. İnsan tutuksa, dil daha tutuktur. İnsanın ruhundaki düğümleri çözmeden dilindeki düğümleri çözmeğe imkân yoktur.

Tam anlamıyla uyanış, içinde bulunduğu durumu fark etmeye başlayış ve kendi halini seziştir. Zihnî bir aydınlanma bu uyanışı sağlayabilir. Fakat uyanış tek başına kurtuluşu tekeffül edemez. Uyanış, kurtuluşun gerek şartlarındandır ama yeter şartlarından değil. Bir uyanış olmadan bir diriliş, bir diriliş olmadan da bir kurtuluş olamaz. Uyanış, şeytanın karar ttığı çevrenin çizgilerini fark etmeye başlayıştır. Şeytan mitinden kurtuluştur. Ama, sadece uyanmakla birdenbire kurtuluşun destansı havasına gir-

mek mümkün değildir. Kurtuluşun destansı havası, diriliştir. Uyanış, dirilişin bir muştusudur. Diriliş, uyanışla kurtuluş arasındaki ilerleme ve oluşma vetiresidir.

Uyanış ve yenidendoğuş kelimeleri dirilişin ifade ettiği cehde göre statik bir durumu kavrarlar. Bunlar dirilişin başlangıç enstantanesidir.

Yenidendoğuş, Rönesans anlamına kullanılmaktadır. Rönesans, tarihi bir vakıa olarak ele alındığı gibi, Avrupa Rönesansının etkisiyle şu veya bu ülkede görülen değişimlerde de üzerinde duruluyor. Bir de tamamen mücerret anlamda, yani etimolojik anlamına bağlı olarak ayni oluşlarda kullanılmaktadır.

Yenidendoğuş, örnek Avrupa Rönesansı alınırsa, ilkin zihnî ve entellektüel anlamda bir uyanışla, bir aydınlanmayla başlıyor. Bu yüzden, Rönesans çağının bir adı da «aydınlanma çağıdır». İlim ve sanatlarda yeni bir gelişmenin doğurduğu bir aydınlanma. Eski bir medeniyetin, karanlıkta kalmış çizgilerini yoklaya yoklaya, onu yeni bir yorumla zihinlerde canlandırarak yeni bir oluşa gitme faaliyetinin bütünü olmaktadır Rönesans.

Tanzimat, bir rönesans gibi yorumlanmışsa da bu yoruma katılmak çok güçtür. Çünkü, gerek Türkiye, gerek öbür doğu ülkelerinin Batıya dönüşleri, eski medeniyetlerinden bir düşünce ve sanat hızı alma şeklinde olmamıştır. Tam tersine, ülke medeniyetinin tam terki yönünde, Batı medeniyetine adapte olma yolunda bir değişme görülmüştür. Bu ise, kültür ve medeniyet tarihlerinde bir nevi massedilmedir, asimilasyon olayıdır. Rönesans, ayni medeniyetin içinde olan bir değişmedir. Halbuki, asimilasyon ve adaptasyon, bir medeniyetin iç olayı değil, medeniyetlerarası münasebetlerden doğan, birinin yayılış, öbürünün içine çekilişiyle ilgili bir vakıadır.

Yenidendoğuşla bizim üzerinde durduğumuz diriliş va-

kısası birbirine daha yakın iseler de, birbirinin aynı kavramlar olarak da düşünülemezler. Yenidendoğuş bir medeniyetin, başka bir etki, başka medeniyetlerin eritici etkisi araya girmeden kendi kendine sönme durumunda yeniden bir hamle gösterme ve kendini tazeleme işidir. Diriliş'teyse, daha fazla bir şey olarak bir medeniyet başka bir medeniyetin etkisiyle asimile edilecek bir duruma gelmişken tekrar ayağa kalkmış ve kurtulmuş demektir. Birisinde bir duraklama ve yeniden bir hız alma söz konusu iken öbüründe bir varoluş söz konusudur.

Diriliş, bir Uyanışı ve bir rönesansı da içinde bulundurmaktadır.

Batının Rönesansında İslâm, aydınlatıcı bir rol oynamışken, Batı Medeniyeti bu son çağlarda kendi kültür ve medeniyetimizin ölümü için etkide bulunmak istemiştir. Bu etkiden doğan değişimlere bu bakımdan Rönesans ismini vermek te oldukça yanlış bir değerlendirme olur. Çağımızda yeni yeni ilk işaretlerini veren diriliş kımıldanışları ise, tam bir varoluş ıstırabından ve yeni bir insan doğurma sancısından ilk haberlerdir.

İslâm Medeniyetinde, Endülüs, Abbasî, Hint ve Osmanlı Rönesanslarından söz edilebilir. Çünkü, bunlar başka medeniyetlerin yıkıcı ve öldürücü etkisi olmadan medeniyetimizin içinde gerçekleşmiş tazelenmeler ve sıçramalardır. Ama, gelecek vakitlerde islâm ülkelerini bekleyen sadece bir rönesans değil, onu aşkın bir diriliştir Tam ölüme doğru giderken birden varolmanın en büyük cehdiyle ayağa kalkış ve insanı yeni bir oluşa çağıracak bir güce eriştir.

Batı bizi hayata kavuşturma iddiasıyla bir kabre koydu. İşte şimdi fert fert her müslümanın, içine konulduğu dünya kabirlerini yırtarak dirilmesinin günüdür.

UYANIŞ, YENİDENDOGUŞ VE DİRİLİŞ

II

Avrupa, dünya egemenliğini yavaş yavaş kaybederken, yeni bir rönesansa mı gidecektir? Rönesans, ilk çağ medeniyetlerinin yenidendoğuşu, daha doğrusu ilham yemişi olduğuna göre, bu kez Avrupa, ilhamını Ortaçağdan mı alacaktır? Batıda din kuruluşlarının bir canlanış gösterdiği bir gerçektir ama, bu canlanış, bütün bir medeniyet etkisi altına alacak çapta görülmüyor. Hıristiyanlık özü klişelerde fazlaca dağıtılmış ve yayılmıştır. Öte yandan, sanat, bu özün duygu yanını emmiştir. Bu bakımdan Batıda bir hristiyanlık rönesansı imkânı, en azından yakın bir gelecek için söz konusu değildir. Ayrıca dünya eski dünya olmaktan çıkmış, mesafeler yaklaşmıştır. Dünyanın kaderine ilişkin, yüksek ve derin bir ses ve idrak, büyük bir bölgeyi yenileyebilir ancak. Avrupa, bütün insanların hayat ıstırabını paylaşmadan büyük ve yeni bir hamle gösteremiyecektir. Böyle bir oluş da, çok mümkündür ki, Avrupaya Avrupanın dışından gelsin.

Marksizm için bir rönesans söz konusu olamaz. Çünkü rönesans, geçmiş zamandan bir ipucu, yeni bir değerlendirme kaynağı çıkarmayla başlar. Marksizm ise bir baştan öbür başa insanlığın bütün geçmişini inkâr etmektedir. Onlara göre, adeta insanlık, Marx'a kadar akılsızca yaşamış, ilk olarak Marx'la akıllanmaya başlamıştır! Kendine bunca güvenen bir doktrinin yenilenme imkânı yoktur. İlk donuşuyla kalır ve şartların elverişlilikten döndüğü anda da yavaş yavaş silinir bu türlü görüşler.

Asya ve Afrika için bir uyanış söz konusudur. Ama bir rönesanstan bahs edilemez. Çünkü, devletin veya imkânlı kişilerin koruyacağı bir düşünce veya sanat gelisme-

siyle yapılacak bir iş değildir artık doğuda ve batıda insanın kurtuluşu. Aydın kadro ikiye bölünmüş, bir kısmı Batıya, bir kısmı da komünizme adapte olmuştur. Bunlardan gelecek hareket ölü bir taklit olmaktan öteye geçemez. Çok büyük bir değişim, büyük bir metamorfoz ancak doğunun ve batının kurtuluşçu yeni insanına gebe olabilir. Kütlelerin ve halkların içinden çıkacak yeni bir akım. Yeni ve büyük bir yaşayış. Sonra bu akım, entellektüel plana sıçrayabilir ve doğuyu ve batıyı kendi arıtıcı ateşinde yakabilir.

Afrikada, Ortadoğuda, Lâtin Amerika ülkelerinde, Vietnamda insanoğlunun çekmediği sıkıntı kalmamıştır. Bunlardan sıçrayan çile bütün dünyayı sarsmaktadır. Alelâde şehir çöplükleri bile kafatası kırıkları, insan ciğerleriyle dopdolu, yeni bir azabın kokusunu insanın burnunda tüttürmüştür. Cezayirde ve daha nice ülkelerde sokaklarda kalan ölülerden geçilmez olduğu vakitler olmuştur. Bundan da geri kalmayan bir kafa ve ruh kıyameti, kültür yıkıntıları, medeniyet çöküntüleri içinden kan ve terle geçiyor insanlık. Kandan ve ıstıraptan yoğrulmuş, açlıktan sefaletten ve inkârdan kurulmuş, yalandan, hileden ve içinin tam tersi görünüşlerden çatılmış eleğimsağmalar, samanyolları ve taklar altından geçip gidiyor gelecek zamanlara doğru, yakıcı bir kaderden nasibini alan insanlık.

Batının, marksistlerin ve her türlü dünya görüşlerinin paylaşamadığı uyanış kelimesi çok genel, her yana çekilebilir, yetersiz, ancak bir başlangıç olarak anlamlı bir kelimedir. Rönesans ise insanın erdiği yeni şartlarda ve ıstıraplara göre çok sığ ve dar bir zihin kalkınışıdır. İşte bunun için biz insanın adeta ölümünden doğruluşunu anlatan «diriliş» kelimesini seçtik insanı kurtuluşa doğru götürecek bir değişim için.

Hıristiyanlık insanlığın bugünki durumundan sorumludur. Marksizm sorumludur. Batı sorumludur. Hepsi, el

lerini insanlığın kanına bulamışlardır. İslâmsa, daima mazlumların yanında kalmış, onlarla birlikte acı bir alınyazısını paylaşmış bir mâsûmluk görüşüdür. İnsanlık, ancak onunla kurtuluşa erecektir.

Diriliş, insanın islâmda dirilmesi ve islâmla kurtulmasıdır.

HİYEROĞLİF

Ruhlar yeni bir hiyeroğlif sarıyor yavaş yavaş. Herkes, olup biteni, hiyeroğlifi ilk okumaya çalışan bilginler gibi birbirinden çok farklı yorumlarla karşılamaya çalışıyor. Bir gün hiyoroğlif okunacak elbet. Ya da okunduğu anlaşılacaktır.

Yorgun Avrupa bile hiyeroğlifi çözmekte direniyor. Biraz sert geçmiş bir öğrenci hareketine hemen «ihtilâl» damgasını vurduruyor hiyeroğlif. Avrupa bu olaylar ve kader hiyeroğlifi önünde o meşhur soğukkanlılığını yitiriyor. Yorgun Avrupanın yüzünde ihtiyarlık çizgileri Alp dağları gibi kabarıyor. Gelecek zamandan gölgesini üstümüze düşüren hiyeroğlif anıtının ağırlığını yaşlı Avrupanın omuzları çekemez olmuştur artık.

Amerika, her toy genç gibi, hiyeroğlifin taş sütununa sarılıyor. Sonra, taşı en ufak bir kımıldatışla bile sarsmaksızın yüzünü buruşturarak geri çekiliyor.

Hiyeroğlifi en bilmiş gibi davranan ruslarsa onun en yabancısıdırlar. Çünkü, onu, okumaya çalışmaktan çok kendi ruhlarındaki yazıyı yansıtıcı bir ayna gibi kullanmak istiyorlar. Ama, bu yansıtma işine en elverişsiz olan da, gelecek zaman biyeroğlifleridir. Geçmiş zamana ait bir yo-

rumu ancak başka bir yorumla çürütebilirsiniz. Bu da kolay değil. Sizin yorumunuz ne kadar güçlü olursa olsun karşınızdaki demagoji imkânlarından faydalanabilir.

Gelecek zamana ait bir yorumu ise, gün gelir, bizzat olaylar çürütür. Yanlış yorumu çürüttüğü gibi onu ayakta tutan demagojiyi de çürütür.

Hiyeroğlifi çözmeğe Afrikanın vakti yok görünüyor, Asyanın da sabrı. Yüzyılların yavaşlığının sıkıntısını çeken bu kıtalar şimdi daracık vakitler içinde acelecilik furyasında çırpınıyorlar. Bir yandan yavaşlığın en yavaşlığı devam edip gidiyor. Bir yandan da aceleciliğin en acelesiyle olayların üzerine saldırıyor bu halklar. Anlamadan dinlemeden. Sonra da bir duvara çarpmış bir kör gibi geri çekilmek zorunda kalıyorlar. Göz kapalı, duvar sert. Bakmadan, elle yoklamadan, duvardan bir parça koparark tahlil etmeden birdenbire duvarın üzerine yürümenin cezasını çekip duruyor çağımızda Avrupalı ve Asyalılar.

Ama, yine de umut Asyada ve Afrikada. Belki duvara çarpa çarpa duvarı idrak etmek fikri doğar. Hiyeroğlifin çengellerine takıla takıla onu çözme yolunda bir ilham belirir. Tarihin yıpratışına en dayanıklı insan burada. İhtiyarlığın içinden fışkırabilecek gençlik buralarda. Avrupa, enerjisini son damlasına kadar kullanmanın olanca yemişini devşirdi bugüne kadar. Bundan sonra da bu enerji tüketiminin cezasını çekecektir. Asya ise bilerek ve elinde olarak değil, kendisini tam bir hesapla tasarruf edememesinin sonucunda ihtiyarladığı zaman, yeşil biberin damarları gibi, ihtiyar yüzünün çizgilerinde damar damar gençliği korumaktadır. İşte bu damarlardan biri veya bir kaç damar gelişip canlanabilmek için bir vakit bekliyor gibidir. Bu damarların etrafında her şey olanca yavaşlığıyla dönerken, en dışta da hızla dönen bir tabaka adeta bütün bu ölüm ve hayat katlarının üzerinden akıyor. Üst tabakadaki bu kısır hızla alt tabakalardaki çağların bir geleneği gibi kökleşmiş..Yavaşlığın karşılaşması tam bir hiyeroğlif

görünümüyle göz önüne seriliyor. Bütün mesele, bu tabakaların sürtüşmesinden can damarlarının uyanması ve hiyeroğlifin tutuk dilinin çözülmesinde.

HIRİSTİYANLIĞIN YENİ MACERASI

Papalık, ilerisi için kendisine Anadoluda bir yer mi hazırlamaktadır, diye sorası geliyor insanın. Türkiyede gözlerimizin önünde kesif bir hıristiyanlık propagandası sürüp gitmektedir. İtalyada, her seçim, komünistler biraz daha ilerlerken Papalığın dindar Anadoluyu adeta hıristiyanlık için bir pilot bölge olarak seçmesi şaşırmışlığın son sınırında çırpınmaktan başka bir anlama gelebilir mi? Yoksa, Papalık ilerde nasıl olsa koğulacağına inandığı İtalyadan uzaklaşma günü için şimdiden yerleşeceği yeri mi hazırlamaktadır? Papalıkta gerçek bir canlanış olsaydı, her yerden önce İtalyada komünizmin ilerlemesini durduracak bir başarı sağlardı. Halbuki, Papalık İtalyayı, Avrupayı, Rusyayı bırakmış, Anadolu ve Hindistanla uğraşıyor. Burada kendisine tek engel gördüğü ortodokslukla da iyi geçinmeye çalışmasının gerçek sebebi budur.

Turizme olan mistik denecek kadar sınırını aşkın bir umut, bizi, Papalığın bu saygıdan uzak çalışmasına göz yummaya mecbur ediyor. Turizm, yavaş yavaş neo-emperyalizmin biricik etkili silâhı haline geliyor. Yerli kültürün ölümü, turistik bir trafik kazasına bağlanmış gibidir. Turistlerin kılığında bir takım yakası bağrı açık, sakalları sacına karışmış, koynunda incil gizli misyonerler köylerimize kadar sokulmakta ve kutsal dinimize saygısızlığın türlüsünü aşılamaya çalışmaktadır. Yakalanıyorlar sözü de

reklâmlarından öteye geçmiyor. Ben bugüne kadar hıristiyanlık propagandası yaptığı için içeri giren, mahkûm olan tek kişi duymadım.

Her türlü inkârcı, din, ordu, aile düşmanları, komünistler yetmezmiş gibi bir de hıristiyan misyonerleri sarmıştır Anadoluyu. Bunların karşısına çıkacak islâmın ağzı ise 163 düğümle düğümlüdür. Bu durumda, bunlardan bahs ediş bile reklâmları olduğundan insan üzüntüden üzüntüye saplanıyor.

Yıllarca önce yazdığımız yazılarda da belirttiğimiz gibi Papalık Avrupada kaybettiği prestiji yeniden kazanma umudunu, doğuda kazanacağı bir zafere bağlamıştır. Batıda umudu kayb olmuştur. Doğudaki etkisini batıda kullanmak istemektedir.

Halbuki Papalığı tek kurtaracak olan, yeni bir reforma gidip, İslâmın prensibini benimsemektir. Artık, dünya yüzünde ne gerçek anlamda, ne de sembolik anlamda Hazreti İsanın Allahın oğlu olduğuna inanacak kimse kalmıştır. Gerçekse İslâm inancındandır ve o da, Allahın insana baba ve oğlundan daha yakın olduğudur.

Avrupanın şiddetle muhtaç olduğu bir din reformu, Batıyı kaçınılmaz bir şekilde islâma götürecektir. Her türlü inançsızlığı, komünizmi de önleyecek olan budur. Bunu Papalık iyi bilir. Ancak gururları buna engel olmaktadır. Şeytanın ayağını kaydıran da işte bu bilmişlik guruydu. Dinde en zararlı duygu, gururdur. İnsan ne kadar yükselirse yükselsin gurura düştü mü ayağı kayar ve en aşağı dereceye yuvarlanır. Papalığın bugün geçirdiği en büyük kriz, gerçekte, gurur krizidir. Zulmün en kötüsünün merhamet kılığında gelen zulûm olması gibi gururun en tehlikelisi ve insan çökerteni de sahte bir alçakgönüllülük görünüşüne bürünenidir. İşte, Papalık bu hastalıklarla malûldur.

Papalığın Anadoluyu hıristiyanlaştırma çabası bosuna

bir çırpınıştır. Gittikçe uyanmakta ve hatta dirilmekte olan gerçek inanç, komünizmi de, hıristiyanlığı da yenecektir. Dünyanın çirkefi kabardıkça kabarsın, hakikat ruhu, arı ve temiz kalacaktır.

Hıristiyanlık, gerçek yerinden kaymış bir din olarak sanat ve düşünce alanında yerleşmiş ve böylece varlığını koruyabilmişti. Şimdi sanat ve düşünce alanından da yavaş yavaş uzaklaşmakta, tekrar varoluşunu, çıkış yeri olan doğuda sürdürmekten başka çare bulamamaktadır. Doğuysa, tek doğu değil, içiçe geçmiş iki doğudur bugün. Eski doğu hıristiyanlığı kabul edemiyecektir. Çünkü, hıristiyanlığın sahte mistisizmi onu tatmin edemiyecektir. Mistisizmin gerçeği ve daha yoğunu doğunun bu kesitinde yaşamaktadır. Yeni doğu ise, eski doğunun yanında, batılılaşmış, inançtan kopmuş bir görünüş içindedir. Bunların da hıristiyan olması beklenemez. Çünkü, bu kesit, müsbet menfi her inançtan ilgisini kesmiştir. Gelecek zamanın gebe olduğu gerçek doğu ise, islâmla yeniden dirilecek olan doğudur. Bu doğu, batıya doğru da uzanarak hıristiyanlığı da değiştirecektir. Doğuya gelmekte ısrar ederlerse doğuda değişirler.

MUMYA

Elli yıl öncesine kadar tarihin örgüsüne bir yapıcı, bir inşacı olarak katılan müslümanlar, elli yıldır, bir malzeme olarak, başka ellerin yoğurduğu bir hammadde olarak katılıyorlar. Önce süje iken adeta şimdi obje olduk. Konuyu işleyen ve konu işleyenlerin en iyisi iken, bir konu olduk.

Ah! Tarih mimarı iken tarihin hammaddesi olduk.

Hayat ve ölümümüz için kararları başkaları verir oldu.

Pay edildik, yağma edildik yuvarlak masalarda. Sesimiz çıkmamış. Çıksa bile duyan olmamış. Sonra, asgari de olsa varoluşu, kendi içimize kapanmakta bulmuşuz.

Bir bina yapılıyor, yapılıyor da tam bitmeye yakın kullanılacak taş kalmayınca mimar taş yerine kendi vücudunu sarf ediyor olsaydı, büyük bir anlamı olurdu malzemeleşmemizin. Ansızın malzemeleşmemizin. Elli yıl önce ansızın Tarihin karanlık bölgesine geçmemiş, eski musır ehramlarının yapımında, ehram biterken mimarın mimarlık sırrıyla ve ehramın esrarıyla birlikte ehrama gömülmesi cinsinden olsaydı, yine alkışlayabilirdik içimizden bu göçüşü. Çünkü, ehramın mimarı, kendisini eserine ve eserin anlamına adamış bir ülkücü oluyordu. Bizse neyin adına harcandık, neye adanmış olduk? Bir sırrı berberimizde götürdüğümüz bir gerçek. Ama, geriye kalan ehrama hayranlık duyacak insanlık nerede?

Eğer, insanı öldürmeyip de bir mumya sırrıyla ölüm sularında tutan bir ehrama gömülmüş bir mimarsak, taş duvarlardan olan kabrimizi yırtarak mumyalar dünyasından huruç etmemizin günü gelmiştir.

Bizi kendi ehramımıza gömüp elli yıldır ölüm ve hayatımız için düğüm üstüne düğüm atanlar, kaderin şiddetli tokatlarıyla tokatlandılar. Ama, onlarda, bu tokatın anlamını kavrayacak hikmet yüreği yoktur.

Şimdi, Batıya karşı çıkış günümüzde, komünizm, bir koruyucumuz gibi ortaya çıkıyor ve aldanmışın aldanmışı bir kadroyu bir kere daha aldatmak istiyor. Ve kolaylıkla aldatıyor da. Bunlar şeytanın köleleridirler. İnsan külünden sadist bir zevk alan tarihin mezarlık bekçileridir bunlar.

Batı neden elini Ortadoğudan çekmiyor? Dünyanın sahipleri, neden, kanla ve zulümla Ortadoğuda kendilerine bir yurt kuruyorlar? Doğu ve Batının imparatorluk-

ları, neden, Batıda değil de veya Karadenizin üstündeki doğu ve batıyı birbirinden ayıran arakesitte değil de, Asyanın zavallı bir kesiminde karşılaşıyorlar? Çünkü, farkında olarak olmayarak, kurtuluş tohumunun doğuda, Asyada, Ortadoğuda olduğunu biliyorlar. Daha doğrusu, şuur altından seziyorlar. Hastalık, ilacı yok etmek eğiliminde dir her zaman için..

İlâç doğudadır, bizdedir. İlâç yuvalarına kireç dökmek için koşuşanlar da Batıdan ve Kuzeyden geliyorlar.

Ashab-ı Kehf gibi uyumuşsak, uyanacağız veya uyandıracağız bir gün. Veya Üzeyr peygamber ve eşeği gibi ölmüşsek ve kemikleri birbirinden ayrılmış bir iskelete dönüşmüşsek, bir gün dirileceğiz. Kemikleri bir araya gelecek ve et bağlayacak. Daha dün uyumuş gibi olacağız. Çünkü diriltici kader tohumları bizim topraklarımızda serpilidir.

İçe göç dönemi bitti. Cezir sona erdi. Ayın med çekimi başladı. Dışa sefer günleri geldi. Ehramın içinden dışa taşınma vakti geldi. Dokuz ay on gün doldu. Nilin suları ehramın taşlarına vuruyor. Kendi üstümüzden ölüm mumyasını kazımamızın vaktidir

ANAYASA

Her milletin ruhunda gizli bir anayasa vardır. Yazılı anayasalar, millet ruhundaki bu anayasaya yaklaştıkça başarılı, ondan uzaklaştıkça başarısızdırlar Milletin ruhuna yabancı anayasalar, eninde sonunda değişmeğe mahkûmdurlar; onu halk değiştiremezse zaman değiştirir. Yaptığı yıkımla kendi kendini değiştirir bu türlü anayasalar.

Millet ruhuna yabancı anayasalar, isimleriyle anayasa diye anılsalar bile gerçekte bir anayasa olmaktan çok, dıştan veya bazı guruplarca verilmiş bir şart mahiyetindedir. Hakim kuvvetin bir nevi tek taraflı olarak tanıdığı haklar topluluğu demektir. Veya bir nevi milletlerarası bir anlaşmadır. Daha doğrusu üstün bir yabancı tesirin empozisyonudur. Batının, Avrupanın girdiği yerlerde Batının ve Avrupanın, Rusların girdiği yerlerde Rusların o ülkeye çizdiği hak ve hürriyet sınırlarını toplamaktadır o yerlerin anayasaları.

Bazı yerlerde de bu tesir bu kadar açık görülmez. Tesir dolambaçlıdır. Empoze edilen kültürden ötürü dolaylı bir anlaşma var gibidir batıyla veya komünist dünyayla. Bir çok ülkenin anayasasına bir karşılaştırmalı göz atılırsa bu tesiri görmek mümkün olur.

Halkı yöneten, kanunları hazırlayan ve uygulayan kadro, tam anlamıyla, milletin ruhuyla dolu olarak yetiştiriliyorsa, anayasanın yazılı olup olmaması o kadar önemli olmaz.

Genel olarak iki kitlenin anayasası yazılı değildir. Henüz millet halini almamış toplulukların, bir de çok güçlü ve çok üstün toplumların.

İngiliz imparatorluğu ortadan iyice kalkarsa, işte o zaman, Büyük Britanyanın da yazılı bir anayasa yapmak ihtiyacını duyacağını şimdiden söylemek bir kehanet değildir!

İslâmın, bütünüyle hayat tarzı ve toplum ideası olduğu zamanlar, ayrıca yazılı bir anayasaya ihtiyaç duyulmamıştır. Çünkü Kur'an-ı Kerim, islâm halklarının değişmez, tabiî, fıtrî anayasasıydı. Hem öyle bir anayasa ki, yalnız toplum hayatına değil, ferdin yalnız kaldığı zamanlara, yani Allahtan başka şahidi bulunmadığı zamanlara kadar sınırlarını ve yürürlüğünü genişletebiliyordu. Kanunların Anayasa hükmünde olan Kur'an-ı Kerime aykırılı-

ğını ilim otoriteleri ortaya koyuyordu. İlim, doğrudan doğ ruya pratik uygulamaların kaynağıydı. Yani günümüz huku kunda ilim hukukun sadece bir kaynağı iken, islâmın gü zamanlarında hemen hemen tek kaynağı halinde otomatil olarak hayata uygulanıyordu. Ancak, örfleri de geni: çapta göz önünde tutan bir ilmin söz konusu olduğu unu tulmamalıdır.

Birinci Meşrutiyet anayasasının yürürlükten kalkmadan bir türlü uygulanma alanına girememesinin sebebini, tarih ve sosyoloji verilerine aykırı olarak hükümdarın keyfi yönetiminde aramak yerine, o zamanki toplumun bütün kat ve kıvrımlarında yürürlükte olan millet ruhundaki anayasanın yanında iğreti ve fazladan bir yana gibi durmasında aramak gerekir. Ayni dönemde iki anayasa uygulamak mümkün değildir. Halbuki: Birinci Meşrutiyet anayasası yapıldığı zaman, hükümdar ve halkın uyduğu yazılı olmayan anayasanın yanında siyasî zaruretlerle yapılmış Meşrutiyet anayasası havada, askıntıda kalıyordu. Ayni dönemde iki anayasa uygulanamıyacağına göre, bu uygulanamayıştan kaybeden, Meşrutiyet anayasası oluyordu. Nitekim, hükümdar, bu anayasayı yürürlükten kaldırmıyarak ona siyasî bir misyon yüklemiş oluyordu. Bir nevi fiilen yürürlükte olmayan bu anayasa, yürürlükteki yazılı olmayan anayasanın dışa ve yıkıcı propagandalara karşı paravanası oluyordu. Çünkü, hükümdar bu anayasanın yürürlük kabiliyeti olmadığını seziyordu. Nitekim İkinci Meşrutiyet anayasası, imparatorluğun on sene içinde dağılmasını önleyememiş, belki de hızlandırmıştı.

Anayasa hukuku bakımından dikkati çekecek bir nokta da, millî mücadele döneminin ilk anayasasız yıllarındaki durumdur. Aslında bu yıllar bütün millet, vatanın kurtulması düşüncesi etrafında yekpareleştiği için ayrıca yazılı bir anayasaya ihtiyaç bile duyulmamıştı. Yani anayasa yazılı olmamakla yok değildi. Yazılı olmayan anayasa o ka-

dar vardı ki, bunu yazmak bile düşünülemiyordu. Nitekim, yazılı anayasa devrimlerle birlikte gözüktü.

BATI KALBİ

Başka kültüre adapte olma, başkasının kalbiyle yaşama denemesine girişmekten farksızdır. Sanatta ve düşüncede batılılaşma, batı kalbiyle doğulu olmak gibi bir hilkat garabetidir. Bu adaptasyonlarda çıkan en büyük güçlük de, kalbin doku uyuşmazlığına benzer bir zaman uyuşmazlığından, geçmiş zamanla gelecek zamanın anlaşamamasından ileri gelir.

Doğulunun hasta kalbi onarılacağına, yerine bir batı kalbi takılmak istendi. İlkin, büyük bir başarıya ulaşıldığı sanılarak romantik sevinç çığlıkları atıldı. Fakat aradan yüz yıl geçmeden bu kalbin çevresine uyum yapamadığı ve dokularla uyuşamadığı görüldü. Hasta ölmesin diye can havliyle komünizmin sahte oksijen çadırına kaldırıldı. Ya da yer yer kaldırılmak isteniyor.

Akşamı, geceyi güneşe kalb olarak takmaktan farksızdır, doğulu vücuda batı kalbi veya beyni takmak.

Batılının geceye ve karanlığa bir yarasanınki gibi alışkın gözleri, kendi kalbini kendine yeter bir aydınlıkta görebilir. Ama aynı kalb, doğuluda karakış geceleri gibi karanlıktır.

Doğuluya bu kalb takıldı takılalı, gözleri iyi görmez oldu, kulakları iyi işitmez oldu. Mistik bir vücuda yaşantısız bir beyin, duygulu bir vücuda gözsüz kulaksız bir kalb. Batılaşma macerasının özü budur.

Takma kalb, vücudun ıstırabına yabancı kaldı. Vücu-

dun acısını izleyemedi. Kanatsız bir yeldeğirmeni gibi kendi etrafında döndü durdu.

Vücut ne kadar aydınlık ve güneşlik olursa olsun, kalb bölgesine bir akşam, bir batı çöktü.

Şimdi akıl, düşünceyi, kalb, duyguları iyice sınırlandırmaya, adeta ölüm sularında tutmaya memur. Ödevleri bunları geliştirmek iken öldürme yolu tutulmuş gibi oldu.

Şimdi, halkla aydın kadronun uyuşmazlığı, takma kalbi reddeden vücutla o reddedilen kalbin ilgisini, daha doğrusu ilgisizliğini andırmaktadır.

Sert bir kalb, katı bir kalb, ipek gibi yumuşak bir kalbin yerini alınca, merhametin yerini zulûm, şefkatin yerini öç, sevginin yerini işkence aldı.

Işığın yerini karanlık alınca, insanın yerini cinler ve şeytanlar aldı.

Şifanın yerini zehir aldı, merhemin yerini dert.

Bir kalb ki, hayat dağıtacağına, iliştiği vücudu mezara çevirmekte.

Hatırasız kalb, hayalle taşan vücutta bir taş ağırlığı gibi durmakta.

Batı kalbi, ruhumuzda bir akşam çanı gibi uğuldamakta.

Ruh ve vücut, kan ve doku, düşünce ve duygu, hayal ve hakikat, bu kalbi reddededursun, bu kalbin takıcıları da yeni icatlarla bu suni kalbi ayakta ve konuk olduğu yerde tutmaya çalışıyorlar.

Son icatları da komünizm.

Komünizm, üzerine doğu cilâsı vurulmak istenmiş bir batı kalbinden başka bir şey değildir.

Terk edilmeyen, çalıştırılmıyarak yedekte bekleyen kendi hasta kalbimiz, bu mekanik kalbten çok daha iyi değil miydi? Onun hastalığı bunun şifasından daha iyi değil miydi?

Ey, bir ashab-ı kehf uykusunda bekleyen kendi kalbi

miz? Harekete geçip kendi yerini almak için hangi günü, hangi diriltici nefesi bekliyorsun?

Çektiğin çile, kendi başına bir gençleşme aşısı tesirini yapacak kadar bir güce ulaşmadı mı?

Sabrın ve tevekkülün, bir şifa verimine kavuşmadı mı?

Kalakaldığın berzahta, aydınlık vücutları özleten bir karanlığın kahrı, içini burmakta değil midir?

DEVRİMLER VE ANAYASALAR

Genel olarak çağımızda devrimlerin mutlaka bir anayasa getirdikleri görülmektedir. Bunun sebebi de açıktır. Devrim, yeni bir toplum örmek davasındadır. Bunun için de temel kuruluşları değiştirecektir. Bu da ancak yazılı bir anayasa ile mümkündür. Şüphesiz yazılı anayasa şarttır ama devrimin başarısı için yeterli değildir. Devrimin başarısı ayrı şartlara bağlıdır ki bu konumuzun dışında kalmaktadır.

Devrim anayasaları kurulu düzene karşı anayasalardır. Yani bir nevi manifest mahiyetindedir bu anayasalar. Bir red ve bir protestodurlar geçmişe doğru. Bir iddia ve bir teklif durumundadırlar geleceğe doğru. Halbuki millet şuurunun uyanması sonucunda yapılan anayasalar, daha çok yazılı olmayan anayasanın yazılı hale getirilmesi veya halka zaman zaman verilen hakları gösteren belgelerin toplu ifadesi, tesbit edici anayasalardır Redden çok tasvip edilenler belirtilir bu anayasalarda.

Bu açıdan Türkiyede yirminci yüzyılda yapılan anayasalara bakılırsa, 1924 anayasasının bu reddedici özelli-

ği hilâfeti lağvedişinde, 1928 anayasasının da en belirgin özelliği «Türk Devletinin dini islâmdır» maddesinin çıkarılmasında ortaya çıkar. Bu, devrim anayasasının, tasfiye edici, kendi mantalitesi çerçevesinde reddedici ve ayıklayıcı bir karakter taşıması demekti.

Marksist anayasalar da, bir devrim türü anayasasıdır. Bunlar, halk ruhunu ifade etmekten çok halkı değiştirmede cebredici hükümler dergisidir.

Devrim anayasaları halkın ruhunda bir tohum halinde gizli bulunan anayasalar veya ideallerle anlaşmadıkça ilerde normal şartlar geri dönünce gözden geçirilmekten kurtulamazlar. Bunun en belirgin örneği Fransadır. Fransız ihtilâli anayasası bir kaç defa değişikliğe uğramış ve hâlâ da tam yerine oturmamıştır. Türkiyede de, beyaz bir ihtilâlle başa geçtiği sık sık tekrarlanmış olan demokrat parti idaresi, anayasada bir değişiklik yapma yolunu araştırmamakla acı sonucu kendi eliyle hazırlamıştır denebilir mi? Şüphesiz bu konu, incelenmesi gerekli bir konudur. Yalnız hemen söylenebilecek bir söz, halkın isteğinin, anayasanın sadece dilinin eski hale getirilmesi olduğu çok şüpheliydi. Halkın iktidar değişimi daha radikal bir davranıştı. İhtilâlin getirdiği anayasaya gelince, referandumda o günkü şartlar ve psikoloji içinde bile fazlasıyla aldığı hayır oylarıyla olsun, sonraki seçimlerin dolaylı yoldan ifade ettiği anlamla olsun, bugün bile değişmesi tartışılan bir varoluş şartında yaşadığı inkâr edilemiyen bir gerçektir. Bizzat yapanları, sağa ve sola açılmaları, kurulu düzeni reddetmeleri, boyuna düzen değişikliğinden bahs etmeleriyle bu anayasanın yaşama şartına pek güvenmediklerini (açıkça olmasa bile) ortaya koymuyorlar mı? Bunlar iktidara geçebilseler anayasada mutlaka değişiklik yapacaklardır. Bu bir gerçek olduguna göre, bu devrim anayasası da yüzde yüz yerleşmiş sayılamaz.

Bir ülkede hızlı değişimler ve dönüşümler varsa orada anayasaların uzun ömürlü olması beklenemez. Anayasaların ömürlülüğü, yerine oturmuş toplumlarda ve o toplumların tam ruhunu ifade eden anayasaların hazırlanması ve uygulanmasıyla sağlanabilmektedir. Bunun dışındaki anayasalar, içinde geçicilik tohumu fazlasıyla göğeren anayasalardır.

Sık sık anayasa değişmesi şüphesiz bir toplum için hiç te iyi bir şey değildir. Ancak yerine yerleşmemiş, halkın ruhuyla, millet ruhunda gizli olan anayasayla, milletin geleceğe dönük iştiha ve arzularıyla bağdaşamıyan anayasaların yaşayamıyacağı bir gerçek, değişmesi de bir zarurettir.

Devrimlerin getirdiği anayasaların alınyazısı o devrimlerin alınyazısına sıkı sıkıya bağlıdır. Devrimler tutundukça anayasalar da yaşama gücü kazanırlar. Tersine, toplumun ruhuyla devrimler çatıştıkça anayasalar zedelenir. Anayasaların yazıldığı tarihî kâğıt tomarları bu ikinci durumda o kadar gerilir ki, yırtılmaktan bir türlü kurtaramazlar kendilerini.

Bir de bu anayasaların yaşamasında, devrimlerin tarihî köklüğü veya köksüzlüğü, kopya olup olmadıkları, orijinallikleri, çağ şartlarının değişmesiyle doğan yeni durumlar, devrimleri aşan daha büyük değişim ve devrimlerin gelip gelmediği, devrimlerin son durmda halk ruhunca benimsenip benimsenmediği, reddedilip edilmediği gibi hususlar rol oynarlar.

KÜÇÜK İHTİLÂLLER FASLI

Bir anayasa, bir ihtilâlin armağanı olsa da, düzeni sürekli hale getirmek ve yeni ihtilâllerin doğumunu önlemek için ortaya konan siyasî, tarihî ve sosyal bir belge olmak durumundayken, çağımızda, hele batılılaşma krizi çeken ülkelerde, adeta, yeni ihtilâllere gebe kalarak gün yüzüne çıkmaktadır. Çocuğunu doğururken aynı anda bir başka çocuğa gebe kalan bir anne gibi. Veya bir, çocuğa değil de bir kaç çocuğa gebe kaldıktan sonra sıra doğuma gelince her çocuğu belli bir arayla doğuran, birini doğurduğu vakit öbürlerini rahminde doğum yapamayacağı kısır vakitler için saklayan bir kadın gibi.

Bu çocuk ihtilâlerin uyduğu en büyük kanun, çağrışım kanunudur. Birbirlerini çağırıyorlar, birbirinin yankısı gibi uzuyorlar. Her anayasa bir kaç ihtilâle, her ihtilâl bir kaç anayasaya hamile.

Devirenlerle devrilenlerin birbirine en yakın olduğu çağ, bu çağdır. Çağımızdır. Aslında aynı sınıftandırlar. Görünüş bir yana, aynı düşünceleri taşırlar. Zaten bir ihtilâli yapanlar, çok defa, daha önceki bir ihtilâl sırasında, ikinci derecede harekete katılmış kişilerdir. İhtilâl ve sonrası boyunca, ihtilâlcilik mesleğinde iyice pişerler ve günü gelince, fırsatı kaçırmayıp kullanırlar.

Evet, ihtilâlcilik, nerdeyse, bir meslek olmuştur çağımızda.

Başkentler de, bu mesleğin, özel yüksek okulları.

Şam bir ihtilâl medresesi, Bağdat bir ihtilâl politekniği, Kahire ise bir ihtilâl akademyasıdır adeta...

Ortadoğuda bir kaya yarılsa ve içinden bir adam çıksa ve bu adam içinden çıktığı tasın üstüne yükselse ve konuşsa, üzerine kaç kılıç üşüştürülürse üsüstürülsün sus-

masa, kurtuluşun ihtilâlcilikte olmadığını söylese!.

İhtilâl kısa veya uzun bir bilânço, bir envanter dönemini açar. Bu yüzden, bir ülkede ihtilâl sık sık oluyorsa, orada normal hayat işleyişinin büyük bir durgunluk veya tam tersine sınırsız bir kararsızlık doğuracağı bir gerçektir.

Bu türlü ihtilâller, toplumu gençleştireceklerine ihtiyarlatmakta ve onları sık sık ve vakitsiz envanter dönemlerine sokmaktadırlar. Daha bir ihtilâlin hesabı bitmeden öbür ihtilâl gelir. O da yeni tasfiye hesapları açar. Taş üstüne taş konarak, harcı alınteriyle karıştırılarak kurulan bina, zaman zaman yıkılır ve işe yeni baştan girişilir, ihtilâl, bir tatil olayına dönüşür.

Toplum, bir güneş saati sabrı, dikkati ve sağlığıyla çalışmak ve yaşamak isterken, sık sık bozulan suni saatlerden farksızdır ihtilâl saatleri.

Bağdat'ta öce, Şamda ihanete, Kahirede hile ve hayale ayarlıdır ihtilâl saatleri.

Toplumun bir öfkesi olmak gerekirken, bir daigınlığı olmaktadır ihtilâl saatleri.

Yakın zamana kadar tansiyon yükselmelerinden doğarken şimdi tansiyon alçalmalarından doğuyor ihtilâller.

Yavaş yavaş, görünüşte olsun bir gerekçe göstermek zarureti bile kayb oluyor.

Yoksul ve zavallı ihtilâller, dar hayalli ihtilâller dönemine mi ayak bastık bugünlerde?

Belki artık bundan sonraki ihtilâllerde anayasa değişimleri bile gereksiz görülür. Düşünceden, hatta ülküden soyulmuş ihtilâller dönemindeyiz çünkü.

Bu küçük ihtilâller, eski ihtilâllerin tersine ülkücü ruhları ateşleyeceğine söndürecek, boğacak, öldürecektir Onun için Batı, bu tip ihtilâllerin ana kucağı olmayı can havliyle ister.

Bir bakıma oldukça realist kişilerin, elbette kendi hesaplarına realist olan kişilerin işi oldu ihtilâlcilik. Eski, klâsik ihtilâllerdeki can havliyle ülküsünü gerçekleştirmek isteyen ihtilâlcilerden eser yok.

İhtilâl, eski anlamıyla, siyasî düzenin zıddını ifade ederken, bugün zaten sürekli bir sarsılıştan başka bir şey olmayan düzenin kaçınılmaz bir uzantısı, bir marjı oldu.

Bu ihtilâller, sinek getiren rüzgâr, sam yeli ihtilâlleridir. Kentleri, dağları ve bağları arı hücumuna uğratan verimli rüzgârların ihtilâlleri değil.

ANADOLU VE ZAMAN

I

Ankarayı geçtikten sonra bir ormanın içine düşersiniz Anadoluda doğuya doğru. Ağaçsız bir orman. Düz ovalardan ve yaşlı dağ kıvrımlarından, güneşin ışıta ışıta beyazlattığı kıraçlardan, kurumuş nehir yataklarından doğan, mücerret ve her parçası ayrılmaz bir şekilde bütüne eklenmiş bir (zaman) la karşı karsıya, yüz yüze gelirsiniz. Anadolunun doğusunda. Bu (zaman), artık ne İstanbulun otomobil akıntısında boşanan bir bozuk para kesesini andıran zamandır, ne de Ankaranın mekanik ve bürokratik zamanı. Anadolu zamanında, denebilirse, mistik bir bürokrasi hüküm sürmektedir.

Anadolu zamanında, ehramların düz yüzünü andıran bir yaygınlığa karşılık taş ağırlığı, ehram kımıldanmazlığı vardır.

Höyüklerden, Selçuk medreselerinden, Osmanlı köp-

rü ve camilerinden tüten bir aydınlık olmasa, birdenbire ilk çağlara düşebilirsiniz bu mücerret ormanda.

Diyarbekir'in etrafını çevirmiş taştan asur tanklarını andıran sûrlarını bir boydan bir boya kateden, kûfî yazılı Kur'an ayetleri, güneş taçlı aslan kabartmaları, Ulu caminin avlusunda insana sanki zamanla birlikte gelmiş duygusunu veren güneş saati, ağzından billur bir su akıtan iç kale kapısındaki aslanlı çesme, ilk çağ, orta çağ ve yeni çağlardan toprağın üzerine demirine su verilmiş çelik bir zamanı yerleştirmiştir. Bu zamana eklenmek istenen batı zamanı, cam üstünden kayan su damlaları gibi akıp kayboluyor.

Bu cam - zaman, Bağdata ve Şama uzanıyor, Malatyaya ve Ankaraya uzanıyor. Bu zamanın eşi bir başka zaman da, Konyadan İstanbula şavkını vuruyor.

Günlük siyaset tartışmaları, bu zamanın sıcakta buharlaşmasından doğan bir takım uçucu hayallerdir. Batıdan ve kuzeyden gelen ecinni düşünceleri, bu zamanın mermer kabuğunu kıramaz.

Urfada Hz. İbrahimin mağarasından bugün içtiğiniz bir tas su, binlerce yıl önceki bir zamandan, insan vücuduna yayılan bir zamandan bir haberdir. Ve bu ehram taşlarından örülü zamanın üstünde Nemrudun mancınıkları bir inkâr kulesi gibi yükselmekte.

Bu zaman, Anadolu zamanı, peri bacalarının külâhlarının içinde, ortakkoşucuların tasvirlerini ürperten bir kudretle uğulduyor.

Batı, son hızla koşan atın üzerine yerleşmeğe çalışan bir jokey gibi bu zamanın üzerine her atılışında, o, kendi akışını hiç bozmaksızın bu yabancı yükü üzerinden kaydırmakta, yabancının ayaklarını suya indirmektedir.

Şimdi, bu zaman, uzun bir ashab-ı kehf uykusundan sonra kımıldanmaya başlamıştır. Şimdi, bu zaman, joke-

yini kendi sırtından türeten bir at gibi yavaş yavaş göğermeğe, neşvünema bulmaya başlamıştır.

İnsanın aşındırmadığı, insanı aşındıran, adetâ doğan çocukların bile yüzüne arkaik damgalar vuran bu zaman, kendi insanını arar casına bir ilgi duyarlığıyla deprenmektedir.

Trenleri istasyonlarda, otobüsleri terminallerde eğleyen bu zaman, insanın kalbiyle ilgilenmeye başlamıştır. Ortadoğulunun kalbinde bu zamanın yankısı acı ve tatlı düşler gibi kaynamaktadır.

İnsanımızın kalbinde bu zamanın şuuru uyandıkça, Anadolu, mahkûmu olduğu zaman şartlarının tasarruf edicisi olacaktır. Bu zamanı bir okul gibi gözleyen nesiller yeni ve canlı bir zamanın örgücüsü olacaktır.

Ortadoğulunun kasları, bu güçlü zamandan doğan yeni bir zamana bir yay gibi gerilecektir.

Anadolu zamanı kısırlıktan kurtulmanın çilesini çekmektedir.

Kırk yılla kırk saat içinde bir vakitte, Anadolu zamanının çilesi dolacaktır.

ANADOLU VE ZAMAN

II

Anadolu tek saate ayarlı değil bugünkü durumunda. Egeyi bir katedral saatinin gölgesi kaplamış. Bir saat ki, gölgesi bir kuzgunun gölgesidir. Yunan ilk çağının mermer sathı üstünde, bu kuzgunun gölgesi bir yelkovan gi-

bi sabahı, öğleyi, ikindiyi, akşamı kogalıyor.

İstanbulda, klasik batı vakti, tortusunu bırakıyor. Ve insanlar, bir şarap artığından sarhoş olmuş gibi batı vaktinin baygınlığında. Ankaradaysa, devrimci ve ihtilâlci, hayalci ve ruhu bir propagandaya kilitlenmiş, sol yanı çarpık bir saat, Hacı Bayram vaktinin fecrini bulandırıyor. Doğu Anadoluda birbirine zıt fikir çarkları sonuna kadar bir çatışma vaktine gerilmiş. Ateşle ışık, buzla su birbirinden kopmuş. Ateş akrep, buz yelkovan olmuş. Doğu Anadolu'da saat ve vakit erimekte. Sabırla acelecilik, gelenekle inkâr, donmuşlukla durmaksızın değişme, şehirleri iki çarka döndürmektedir. Çarkların dişleri handiyse birbirini kırmağa girecektir. Doğu Anadolu'da zaman şizofrenik bir ruh gibi ikiye bölünmüştür. Doğuyla batı, kuzeyle güney ayrı iki ruh gibi alınyazılarının son sınırına doğru alabildiğine gelişmekte.

Zamanın en durgun hali Orta Anadoluda. Zamanın ortasında hâlâ yer yer Timur günlerinden parçalar. Orta Anadoluda, ideolojik zaman parçaları, durgun bir suda yüzen ölü yaprakları gibi. En çok iklime ve toprağa bağlı zaman, Orta Anadoluda. Nerdeyse, bu zamana, insanın, ziraî zaman diyesi geliyor.

Sanki Anadolu, zaman bakımından, tarihî, ticârî, siyasî, zirai ve mistik bölümlerine ayrılmış çeşitli vakitlerin birbirini yıprattığı bir katliam alanı.

Zaman alanında tam bir anarşi, çok alternatifli yaşama niyetleri, en masûm halden en zalim teşebbüse kadar bir yayılış, Anadoluya yer yer bir akşam gibi çökmektedir.

Hür ve verimli vakitler, dumanlı dağlara çekilmiş.

Zamanın bu çatlayış ve yarılma hali, insanlardaki zaman fikrini hırpalıyor.

Zaman, bir dağılma manzarası gösteriyor. Bir çözülüş. Zaman, umutsuzluk eliyle analiz ediliyor. Anadoluda.

Anadoluda vakit umutsuzluğa çarpıyor; sonra damla damla geniş topraklara dağılıyor.

Zamanı derleyip toplama çalışması, zamanı bir merkez noktası etrafında yoğunlaştırma çağrısı, bir umutsuzluk boşluğunda, yankısız ve uğultusuz eriyor.

Ey saat kıranlar!

Batının inkâr putlarını dikmek için doğu saatlerini kıranlar!

Güneş saatlerini bozanlar!

Anadolunun kristal zamanını tuzla buz edenler!

Şimdi bu zaman kırıklarından, zaman ölüsü kırıntılarından Kristal Bütünün ruhuna aykırı kızıl ve kara mozayıklar örmek niyetinin onulmaz ihanetine Anadoluyu kurban etmek için gece gündüz çalışıyorsunuz.

Zamana yaptığınız zulûm son sınırına varmıştır.

Allahın yarattığı en şuurlu varlıklardan biri olan zaman, bu cinayetlerinizden ötürü bir gün en mücerret plânda başkaldırırsa bu isyan yerinde olur.

Zamanın içinden yeni bir zaman bu çekilen çileden doğacaktır.

Zamanı dağınıklıktan kurtaran, derleyip toplayan bir düşünce ve inanç eri gelecektir. Zaman çilesine ermiş bir yiğit doğacaktır.

ANADOLU VE ZAMAN

III

Anadolu zamanına çağımızda etki yapmak durumunda olan belli başlı değişmeler, kültür ve içtimaî hayat plânında batılılaşma, ekonomi alanında sanayileşme, hukuk ve siyaset alanında demokrasi değişmeleridir.

Sanayileşme ve demokrasi değişmeleri, genel batılılaşma değişmesinin içinde bulunmakla birlikte, Anadolu insanıyla olan ilgisi genel batılılaşmadan daha köklü olan bir uyuşma doğuran değişmelerdir.

Genel batılılaşmaya olanca yavaşlığıyla karşı koyan Anadolu insanı, sanayileşmeye ve seçimli yönetimi benimsemeye can havliyle sarılmıştır.

Şimdi Anadolunun ekonomik zamanını, su toplayıcı bentler, ışık yapan su akıntıları, toprağı, taşı ve madeni kullanılır hale getiren fabrikalar harekete geçirmekte ve Anadolu insanı, kültür ve içtimaî hayat buhranlarının keskin umutsuzluk krizlerine rağmen, elinden geldiğince aşkla ve şevkle, bu ekonomik kalkınış vakıasına katılma eğilimini taşımaktadır.

Kültür değişimiyle ilgisini inkâr, mümkün olmadığı halde, sanayileşmeyi başlıbaşına yaşama şartlarından görmekte anadolu insanı bir yanlışlığa düşmemiştir. Gerek savaş, gerek sulh düzeni bakımından sanayileşme kaçınılmaz bir zarurettir. Kendi besinini yine kendi vücudundan sağlayan mitolojik canlılar gibi yaşayan Anadolu zamanı, sanayileşme ile, yeni bir döneme, besinini dıştan, topraktan, madenden ve sulardan, insan enerjisinden almaya başlamıştır. Kendi kendini aramamadan doğan umutsuzluğu, bu dışa, tabiata açılan pencere dağıtabilirdi, eğer,

batılılaşma dediğimiz kultur bozuluşu bize ufukları boyuna karartmasaydı.

Direkt kültür değişimini, batılılaşmayı kabul etmekte oldukça çekingen, hatta reddedici bir tutum gösteren anadolu insanı sanayileşmede oldukça iştihalı davranmaktadır. Demokrasiye karşı tutumuysa, ne sanayileşme kadar iştihalı, ne de batılılaşma kadar tereddütlü bir çizgidedir. Kültür krizinden sızan umutsuzluk, zaman zaman demokrasiyle uyuşmada da buhranlar doğurmakta, fakat her seçim döneminde halk kendi varoluşunu bu yolla açıkça belirtebilmek imkânını bulduğu için yeniden umutlanmakta ve canlanmaktadır.

Demokrasi öbür batılılaşma unsurlarından farklı olarak, dıştan geldiği halde, iç tepkileri ve arzuları harekete geçiren yapısı ve özüyle yerlileşme şansını taşımaktadır. Onu yer yer sarsan anarşi ve tiranlık eğilimleri, batılılaşma dediğimiz genel kültür uyuşmazlığının saçtığı umutsuzluk tohumlarının yeşermesinden doğuyor.

Anadolu zamanını harekete geçirmeğe çalışan sanayileşme, demokrasi ve batılılaşma değişmeleri, iyi ve kötü yanlarıyla bir dalgalanmaya sebep oluyorlarsa da, bir çelik kapak gibi küçük asya topraklarına geçmiş ehramsı zamanı temelinden canlandırma gücünden mahrumdurlar.

Anadolu zamanını temelinden canlandıracak ve bu zamanın toprağa işlemiş köklerini ihya edecek bir içe doğuşa ve bir ilhama ihtiyaç vardır. Anadolu zamanıyla anadolu insanı arasındaki büyük dönemlere mahsus dostluğu ihya edecek bir içe doğuşa ve bir ilhama ihtiyaç vardır.

Su akıntılarının, maden damarlarının ve insan emeğinin kattığıyla birlikte aşk, umut ve hakikatın soluğunu zamana üfleyecek bir diriliş şûuruna ihtiyac vardır.

ANADOLU VE ZAMAN

IV

İkinci Dünya Savaşı bittikten bu yana Türkiye'nin geçirdiği değişme, fikir, politika, ekonomi ve teknik açılarından bakılınca, anadolu insanının genel olarak bir canlanış içinde olduğunu görmemeğe imkân yoktur.

Eğitime dinî öğretimin katılması, camilerin onarılması, yeni camiler yapılması, ilginin kesin olarak koparılmak istendiği din alanına yeniden bağlanılması, manevî alandaki ilerleme niyetinin bir işaretidir.

Mükemmel olmasa da dikta döneminden kritik edebilme dönemine geçiş, siyasî alandaki merhaledir.

Dış politika alanında yüz yüz içe kapanış veya dışa teslim oluş dönemi geçmiştir.

Ekonomi alanında zirai teknik, sapan demiri döneminden traktör dönemine, orakla biçmeden, biçerdöğer makine dönemine, nadastan gübrelemeye geçmiş, sanayileşme ise daha köklü ilerlemeler kaydetmiştir. Ulaştırma alanında ise nerdeyse bir ihtilâl vardır. Bunlara rağmen, bu hamlelerin tam bir rasyonellik ve verimlilik çerçevesinde oluştuğu iddia edilemez. Çok israf olmuştur. Bununla birlikte bir ekonomik hamlenin varlığı inkâr edilemez.

Barajlar, limanlar, yüksek fırınları, yolları, fabrikalarıyla yeni bir ekonomik Türkiye'nin doğduğu ve eski iptidai ziraî dönemden yeni bir sınaî döneme geçmeğe başladığı bir gerçektir.

Tarihe bakışda, klişeler ve saplantılar açısından bakmak çığrını geride bırakmıştır Türkiye.

Bu Türkiye'nin en büyük handikapı komünizmdir. Bu engeli de aşar, gelişmesini rasyonel ve verimli bir akı-

şa kavuşturur, manevi faktörü, can havliyle ve ta yürekten benimser, ekonomik gelişmeyi yüksek bir içtimaî adalet prensibiyle bağdaştırırsa, karamsar ve kötümser olmak için hiç bir sebep olamaz.

Bir kalp krizi bu gelişmeyi durdurmazsa, hatta iyimser olabiliriz. Komünizm, işte bu kalp sektesinin körükleyicisidir. Ülkede çok keskin bir korku ve heyecan doğurarak, Anadolu saatini ansızın durdurmak istemektedir. Bugün için, bu uğursuz tansiyonun merkezi olarak üniversite seçilmiştir. Tek avantajı veya pratik başarı sebebi de Batıya karşı oluşudur. Yıllar yılı doğuyu ezmiş bulunan Batıya, Doğu, canlanarak karşı koyacağı gün, işte bu komünizm, açık bir ıstırap simsarı olarak ortaya atılmış ve hakikî savaşçının, gerçek karşı koyucunun savaş yerini gasbetmiş ve geçici de olsa aldanması kolay kalabalıklar üzerine tesir gölgesini düşürmüştür.

Şimdi Anadolu ovası, fikir ve ruh alanında her şeyden önce, bu savaş alanına, savaşmak için değil, şehitlerin ciğerini yemek ve gözlerini oymak için dadanmış ve kartalın yerini almış çığırtkan komünizm kargasını avlamak mecburiyetindedir. Komünizm oradan çekildikten sonra asıl büyük savaş gelecektir. Ama şimdi Anadolu insanı, ruh, fikir ve madde alanında doğudan batıdan sarılmıştır.

Uyuşturanlar, fikir ve ruh afyoncuları, sosyal adalet falcıları, batı flütünün üfleyicileri, Sovyet çekicinin sallayıcılarıyla bir uğursuz kadro tablosu, Anadolu insanının gelişmesini ülküsüne kavuşturmaktan alıkoyuyor, geciktiriyor.

Anadolu insanının ülküsü olan islâm, eşek sırtlarında en ücra köylere kadar gaz tüpü taşıtan istihlâk şuurunu, maddî ve manevî alanda istihsale de çevirtecek sırrı beraberinde getirecektir.

Yalnız bir kalp krizi olmasa. Bu manialı at koşusunda, komünizm handikapı kalbi ikiye bölmeden, ortasından yarılsa ve çatlasa.

KİLİT

Ruhumuz kilitlenmiştir. Kilit paslanmış ve yosun bağlamıştır. Kilidi ne kadar zorlarsanız zorlayın ya açamıyorsunuz veya kırılması korkusuyla titriyorsunuz. Kilitli ruhun icinden arasıra duyduğunuz homurtu sesleri sönmüş bir yanardağın derinliklerinden zaman zaman gelen gürültüler gibi yorumsuz ve verimsizdir.

Kilit zehirlenmiştir. Onu açmak için uzattığımız eller le zehirlenmekte veya küf bağlamaktadır. Kilidi ölü noktada tutan büyü, ellerinizi safran rengi bir ölümle vücudunuzdan ayırmakta ve istemediğiniz yönlere çekmekte ve sürüklemektedir.

Kilit bir sar'a nöbetine kitlenmiştir. Putların alacakaranlığında ruh, hayaletler tarafından tutuklanmıştır.

Ruhun dili kilitlenmiştir.

Hürriyet bile ruha zincir olmuştur.

İslâm Dünyası bir baştan bir başa ruhu kilitliler dünyası haline gelmiştir.

Ruhun bu kitliliği, olan her hangi bir vakayı gerçeğiyle yorumlamayı güçleştiriyor. Kötü niyetli yorumlar da bu kapalılıktan faydalanıyor.

Ruhumuzu kitleyen Batıdır. Aydınlarımız bu kilidi en nazik dokunuşlarla açacaklarına, Batıya yardımcı olarak, kilit üstüne kilit vurmaktadırlar. Ve ruh, ağaçlık ve yeşillik görmekten, su şırıltısı ve şelâle çağıltısı işitmekten, deniz ufuklarına dalmaktan, şehir camekânlarında yansımaktan mahrum, kendi içinde, kendi hayaliyle kavrulup duran bir kabir gibi kaynamaktadır.

Şimdi bir sembolle anlattığımız bu gerçeği sembollü olsun, sembolsüz olsun, en dolaylı yoldan olsun, en dolaysız yoldan olsun, en çıplak biçimde olsun bir türlü aydın

kadroya anlatamıyoruz. Çünkü; onun da ruhu bu kilitli ruha kilitlidir. Bu kadroya gerçeği anlatma vasıtalarından mahrumuz. Göğe ser çekmiş kuruluşlar halinde yükselen vasıtalar bu kadroya daima aldatıcı bir illüzyon verme tasarısından öte bir varoluş hikmetinden mahrumdurlar. Bu vasıtalar, şeytanın ve kötülük cinlerinin radarları gibi bu kadroyu ruhumuza yabancı iklim ve mevsimlere ayarlıyorlar.

Ekonomiyi zorlama, hiç şüphesiz bu kilitlenişin çözülmesine bir etkide bulunacaktır. Ama bu etki çok uzun vâdede müsbet yönde olur. Ama kısa vâdede, ihtisaslar ve faydaya taparlık taşkınlıkları, ruhu daha açılmadan parçalamazsa. Hele bu ekonomik zorlayış, belli başlı bir ruh zincirleyicisi olan komünizm hesabına olursa, ruh, ya büsbütün bir daha açılmamacasına kilitlenecek veya bir açılırsa artık bir daha kilit vurulamıyacak bir hâle gelecektir. Yâni ruh, namusunu kaybedecektir.

Demokrasinin gelişi, pratik alanda kişi haklarındaki devrim de bu kilidi zorlamıştır. Ama, sözle sükûtun altın dengesini kurabilen demokratik rejim dışında hürriyetle anarşinin birbirini çağırdığı bir söz bolluğu düzeni, kilit yerinin bulunmasına engel olmaktadır. Kilit yeri, demagojinin ortasında kaybolmaktadır.

Ruh, hicab, namus, onur gibi tabiî kilitlerinin dışında, onu tutuk, tutsak ve kolları bağlı hâle getiren ve tarihin bahtsız bir anında gelmiş olan suni kilitlerden kurtulmadıkça, ölü hayat şartlarının üstüne yükselmesi beklenemez.

Bir yandan Batı, bir yandan komünizm, İslâm ruhunun üstüne abanmıştır. Onu kımıldatmamak ve canlandırmamak için, tarihin bütün ağırlıkları ülkülerin bu en onurlusuna dökülmüştür. Ruh, kendini koruyabilmek için kendi içine kilitlenmiştir. Yeni bir canlanış için ilkin bu kilidin açılması lâzımdır.

Kurtarıcı, bu kilidi açacak olandır.

Kilit açılınca, ruhun verimi başlayacaktır. Batı kuzgunlarının ve komünizm kızılcıklarının önleyemiyeceği bir verim.

SAM YELİ

Güz yaklaştıkça bir sam yeli de hızını arttırıyor. İncirleri sarartıp döken, genç yaprakları kavuran, kuşların havada başını döndürüp yere savrulmalarına yol açan bir sam yeli. Zihinleri buruş buruş yapan, kalb ve ciğerleri, üstlerine sinek üşüşmüş, kasap çengellerine asılı, sıcaktan ekşimiş ve tiftik tiftik olmuş etlere çeviren bir sam yeli. Bal arısı yerine sinek getiren bir sarı rüzgâr. Tabiatı ve ruhu verimlere hamile bırakan diriltici gök solukları yerine kısırlık tohumunu toprağa ve insanın yüzüne saçıp savuran bir sam yeli.

Akrepleri ve yılanları yuvalarından fırlatıp büyücünün flütünden yükselen seslerde dans ettiren bir sam yeli.

Anadolunun bölünmez kristal zamanını serha şerha yarmak isteyen bir sam yeli.

Bağbozumlarının diyonizos çılgınlıklarına hazırlanan dünya sarhoşlarını afyon buğusuyla ihtilâl masalarının altına deviren ve orada sızdırıp onulmaz hayallere boğan bir sam yeli.

Lût kavminin başına gelen tuz telâketi.

Bir cehennem ticareti.

Meçhul bir fayda uğruna açık bir cehennem ticareti.

Kara ve kızıl emperyalizmlerin bir araya gelişinden bir katır döllenmesi.

İlâhi belgelere göz kapamış barbarlık aksiyonu.

Fikir ve sanat hayatını sıkıduran bir sırtlan neşesi.

Kurduğu tuzağa düşsün diye avının önüne kendi çocuğunu yem olarak atan canavar hilesi.

Hakikatı fala kurban eden bir çingene merhalesi.

Sam yeli.. Suların bulanışı, Çeşmelerin kuruyuşu. Zekânın iptali. Dehasızlık. Hayalin kırılışı.

Bir durgunluk, bir yaz tatili sporu. Trajedi provası. Kopyanın asli nüshayı tesirde aşması.

Akşamın erken davranıp ikindi tepelerini tutma çabalaması.

Umutsuzluk bataklığında horozun erken ötüşü.

Sıcaktan kavrulmuş harmanda karıncaların dört dönmesi.

Arka plâna çekimliş, yazın ve geçici hayatın tadını çıkaran ihtiyar, kurnaz, tecrübeli, dokunulmazlığa bürülü politika tablosu.

Ön plâna itilmiş, varolmanın anlamını delilikte arayan toy gençlik levhası.

Sam yeli. Türkiyede, İslâm Dünyasında, Asyada, Doğuda esen ve dalları kıran, rüyaları bozan, yatakları düren, sınırları ürperten, güneşi sislendiren, ayı puslandıran, dağlara bile korku yağdıran, denizi eksilten bir esaret rüzgârı.

Köleliğe yelken açmış, tutsaklığa dümen kırmış bir rüzgâr.

Nemrut ateşinden bir haber.

Firavun öfkesinden bir seda.

Henüz çilemiz dolmadı.

Çile en keskin sınırlarına varıyor.

Zihinleri ve kalbleri tutmuş küf kabarıyor.

Vakit eriyor.

Şeytan, plân ve proje dosyasının yapraklarını hızla çeviriyor.

Putatapıcılığın ve ortak koşuculuğun, inkârın ve materyalizmin, tiranlık ve kölelik isterisinin sam yeli şiddetle esiyor.

Ve kurtuluş için, sam yelini durduracak bir bad-ı saba bekleniyor.

KARA DEHANIN İŞİ

Kaos maskesini takmış bir yıkım ustası iki yıldır Türkiye toplum yapısıyla bir bağ kurmaya çalışmakta, iki yıldır, kara bulutunu üstümüzde dolaştırmaktadır. Çok çile çekmiş bir toplum şuuruyla ve tecrübesiyle, sezgisiyle ve çekingenliğiyle bu kara ruhun ilgi (komünikasyon) kurma isteğini yerine getirmemeği becerdik. Ama bugün yavaş yavaş bu Habil esprisi, toplumumuzla bir diyalog kurma durumuna geliyor. Ve felâket de burda başlıyor.

Mesele, bu kara düşünce dehasıyla karşılaşmamakta, karşılaşınca da ışıkların ve aydınlıkların olanca kerametiyle üzerine yürümekteydi. Yoksa, onun ilgi kurma isteğine gerek müsbet, gerek menfi cevap verilsin, o bundan memnun olacaktır. Çünkü, menfi ilgi de bir ilgidir ve bu ilgiyi sömürmekte yektadır bu kara deha.

İki yıldır, bir nevi ruh içi bir gerilla ile bu kara deha ile karşılaşmaktan kaçıldı. Bir bakıma da iyi oldu bu kaçış; çünkü: mucizelerin gülsuyuyla beslenmis bir ak deha

ortaya çıkmadıkça, tarihin karanlık çağlarından bu yana bir ustura gibi bilenmiş bu kara dehayı yenmek güç.

Ama bu karşılaşmadan kaçış nereye kadar devam edebilirdi? Nitekim, toplum yavaş yavaş, şu ve bu unsuruyla bu kara dehaya müsbet veya menfi cevaplar vermeğe başlamıştır. Ve iş, işte burada çetinleşmiştir.

Türk toplum ve devletinin Ortadoğuda güçlü ve sağlam bir anıt gibi ayakta durmasına razı olmayan kara dünya dehası, içimize parçalayıcı, bölücü türlü türlü zehir tohumlarını saçmaktadır. İlk elde etmeğe çalıştığı zafer de, sizin onu muhatap saymanız, tartışmayı kabullenmenizdir.

Bu ilk merhaleye varmak üzeredir.

Muhatap saymamakta ne kadar direnebilecektik, bilmiyorum. Direnebilir miydik?.

Bir kere daha karşılaşmaktan kaçınılabilir mi? Karşılaşmaktan kaçınmada bir fayda var mıdır? Yoksa gerilayı ansızın hücuma geçmeye çevirme taktiğinde mi gizlidir başarı?

Benim bildiğim, zihnî, hatta görünür plâna da yansıyabilecek olan bir hercümerç içinde olduğumuzdur ve bu hercümercin daha bir zaman süreceğidir.

Kurtuluşu erteleyen, boyuna erteleyen bir kara dehanın sihir alanındayız.

Kilitlenmiş ruhun üstünde sam yeli esmekte ve diken diken olmuş saçların arasında ölüm kuşları yuvalanmakta ve sevinç çığlıkları atmaktadır.

Bu bizim cezamızdır. Tarihî cezamızdır. Kime ne diyelim: cezamızı çekiyoruz.

Onlar da bir gün cezalarını çekeceklerdir. İlâhî adalet, onların da canına ot tıkayacaktır.

Bekliyeceğiz.

Doğuş, uyanış ve diriliş gününü bekleyeceğiz.

ıyiyi kötüden seçme gününü, hakikiyi sahteden ayırma saatini, ölümle hayatın hakkını verme vaktini, ak dehanın doğma anını bekleyeceğiz.

O güne kadar ne zarar varsa, bugüne kadar ki zararlarımızın artışından başka bir şey olmayacaktır ve biz bunu alınyazısının tevekkül ve rıza, sabır ve tahammül bölümüne havale edeceğiz.

Fakat yok olmayacağız, varolma umudunu asla yitirmeyeceğiz.

Allahın, islâmın yıkılmaz sütunlarının yanı başında limdik ayakta duracağız.

KÖTÜLÜĞÜN SONU

Kötü ruh, hep yaşayacak değil ya, bir gün de ölecek.

Hep başkalarını baskı altında tutacak, erim çürüm edecek değil ya, bir gün de, kendini kayalara çarpacak.

Kötü ruhun şiddeti hep dışa, masum olanlara karşı olacak değil ya, bir de kendi içinde, kendi kendini iki parçaya ayıracak bir iç kıvrılması olacak.

Kötü ruh, islâm dünyasında bugüne kadar varabileceği aksiyonun son ucuna, optimum noktasına ulaştı. Şimdi onun için iniş başladı.

Kötü ruhun inişi başladı, iyi ruhun da çıkışı. Aksiyon eğrisinde şanslar değişti. Kötü ruh bunun farkında olsaydı, ne yapar yapar aksiyondan kaçardı.

Kötü ruhun görüş alanı karardı. Önünü görmez oldu. Zafer şerabının sarhoşluğundan uçurumlara yuvarlanmak üzeredir de farkında değildir.

En yakın mesafeleri göstermez olan sis, iyinin saklayıcı perdesidir.

İyi, güzel ve doğru, en sıhhatli bir çocuk gibi büyüyor. Belki bir aslan yuvasında, belki bir ashab-ı kehf bucağında. O büyüdükçe, kötü ruh, bilerek bilmeyerek, şeytânsı bir sezginin dürtüşüyle huysuzlanacak, kızgınlıkla zulmunu arttıracak, ama bir gün ayni kızgınlıkla kendini kayalara çarpacak.

Teknik, hızla kötü ruhun elinden iyi ruhun eline doğru kaymakta. Kötü ruhun taktiği ve stratejisi, kendi boynuna dolanan bir ip gibi kendini sıkmaktadır.

İyi ruhsa, karanlıklarda su ışıltısında dinlenmekte, deniz, çam ormanı ve güneşte büyümekte, Allahın bütün nimetlerinin, manevî ve maddî bağışlarının hakkını vermekte ve bu bağışlarla verimli bir gidiş geliş bağı kurmakta ve böylece iç ilhamının hükmünü yavaş yavaş dış dünyaya yaymaktadır.

Kızıl ve kara haçlı ruhu, cazibesini yitirmeye başlanıştır.

Masum mümin ruhu canlanmaya ve varolmaya yüz tutmuştur.

Birinci Cihan Savaşının rövanşı yakındır.

Sam yeli sona erecektir.

Kara dehanın gücü tükenecektir.

Ölüm sularındaki hakikatler dirilecektir.

Köleleşme pazarı, alnı dik duranların şuur alanına dönüşecektir.

Yakıcı olan bir şuur, vicdan lekelerini arıtacaktır.

Kıldan ince, kılıçtan keskin bir doğruluk ve hak şuuru gelecektir.

İnanç, kültür ve ekonomi kurtuluşunun kefili, üçlü kefili bir nesil, topuklarının üstünde aynı anda ufuklara dönecektir.

Kehanet yok, hakikat var.

Propaganda ve reklâma tenezzül etmeyen gerçek inanmışlar var.

Kötü ruhun en büyük gücü olan reklâm ve propagandanın da dönemi geçmek üzeredir.

Herkes hakikatı kabul etme ile nursuz bir yaşama arasında bir seçme yapma durumuna gelmiştir.

Hakikatı kabul etmekten başka çıkar yol kalmamıştır.

Ama kötü ruh için en güç şey de hakikatı itiraf etmektir.

İslâm dünyası bir kere daha kötü ruha başkaldırmaya yüzünü dönmüştür. Müsbet bir oluştur bu. Belki henüz dili, ağzı yoktur bu oluşun. Ama büyüdükçe, geliştikçe dile ve ağıza da kavuşacaktır bu aksiyon. İnancın ve hakikatın, gerçek düşünce ve duygusunun aksiyonu.

İslâm aksiyonu, düşünce ve doktrinler arasında inkâr edilmez yerini aldığı gün, komünizm, amerikanizm, batıcılık, devrimcilik gibi ayni kültür dejenereleşmesinin verimleri olan hayaller kaybolacak, ufuklar aydınlanacaktır.

ARAYAN İNSANLIK

İçinde bulunduğumuz dünya gerçeğini göz önünde tutmadan ne metafizik, ne siyasî, ne ekonomik planda insanoğlunu kalbin tatmin olacağı bir düzene kavuşturabiliriz. Hıristiyanlık, sözde, fizikötesi planda melek hayatını gerçekleştireyim derken hayvansı hayatın en ka-

basına yol açtı. Zaten, güneş sisteminin içinde belli bir aralıkta ve belli şartlar altında dönüp duran Arzda yüzde yüz bir melek hayatını gerçekleştirmek ne mümkün! Buğday yiyen bir melek nasıl düşünülebilir? Bugün de, komünizm, Çinde, pirinç yiyen bir tanrısız tanrılar ordusu kurmak iddiasında! Nasıl ki, ilk çağlarda tanrısız bir din olarak kurulan Budizm, bugün bile, Budanın altın heykellerine tapma biçimine bürünmüş bir durumdaysa, hıristiyanlık ve komünizm de, insanları ilk anda oimadık hayallere düşüren ütopyalarının aksine, insanoğlunu tabiat halindeki durumundan da aşağıya düşürmüşlerdir.

İnsanın tanrılaşması, melekleşmesi gibi yaratılış sınırlarına kör hayaller, insanı yeryüzünde içinden kolay kolay çıkamıyacağı bir çıkmaza sürükledi. Bugün batı dünyasının arayışı bu çıkmazdan kurtulmak içindir. Ama, o arayışlarını nedense insanoğlunun bugüne kadarki denemelerinin dışına taşırmış ve kaydırmıştır. Faşizmi ortak bir düşman gibi görüp ortadan silen demokrasi ve komünizmin aşırılıklarından da ibret almadan, yine tek unsuru kabartarak yeni bir aşırılığa saplanmanın ilk ipuçlarını vermektedir işaretler. Gelecek zamana uzanan niyetlerin işaretleri.

Doğu, Asya, Afrika ve Lâtin Amerika ülkeleri, henüz Batının baskısından kurtulmuş bir değişimin içine giremişlerdir. Buralardaki hareketler, batılılaşma ile batılılaşmaya karşı çıkmalar arasındaki çatışmaların serileşen kavgalarından başka bir şey değildir. Daha doğrusu bu kavga çizgisini aşan köklü görüşler, bir türlü alternatif bir doktrin durumuna yükselememektedir. Bunu gören Batı, Doğuyu bir çözüm getirici bir ülke gibi düşünememekte, tarihi ve geçmiş zamanı umursamadan, yeni, yepyeni bir yol aramaktadır. Başka medeniyetlere ve tarihe bu kadar sırt çeviren bir psikolojinin kısa zamanda bir doğurganlık göstereceği umulamaz.

Batı, Rönesansta olduğu gibi işe yine insanın ve tabiatın ilk tariflerinden mi başlayacaktır? Şimdiden bir şey söylenemez. Ama, gönlünün herşeye rağmen yine tabiatta olduğu bir gerçektir. Ama, tabiattan yeni baştan çıkış mümkün müdür? Tabiatı, bu, büsbütün kireçleştirmez mi fikir alanında? Düşüncelere tabiatın verdiği açılım, fazla bir zorlama halinde, tersine dönmez mi? Yani tabiat, ruhumuzda ve içimizde ansızın çölleşmez mi? Bir iç erozyona uğramaz mı insanoğlunun ruhu?

Bu sorulara müsbet cevap vermenin imkânı yoktur. Batının etki ve baskısında çırpınan Doğunun yanında, tabiattan gereğinden fazla bir şey ummaktan bir türlü kendini kurtaramayan ve Doğuya karşı gururlu, tarihe karşı çekingen veya daha doğrusu kötümser olan Batı, insanlığın içinde çırpındığı krize bir çare bulamamanın ve hele onun en büyük sorumlusu olma psikolojisi de hesaba katılırsa olduğu yerde kavrulmanın acısını çekmekte ve azabını yaşamaktadır.

Dünya, insan, tarih, geçmiş zaman, gelecek vakit, din, ekonomi, politika, savaş ve barış konularında, bütün bunların hepsini bir nokta etrafında toplayıcı bir sistem veya varoluş görüşüne varmadan insanlığın yeni bir değişime geçmesi trajik bir serüvenden başka bir şey olmaz. Veya hiç olmazsa insanlığın içine girdiği veya girmekte olduğu, en azından girmeğe mecbur olduğu yeni değişim döneminin, insanı, böyle bir sisteme doğru götürmesi, kurtuluş için gereklidir demek istiyoruz.

İnsanın kurtuluşu.. Düşünen bütün başlar, acıdan kıvranan bütün yürekler bu noktanın etrafında dönmekte.

Biz, insanın kurtuluşunu islâmda gördük ve görüyoruz. Arzın şartlarını da hesaba katan, insanı, ölümsüzlük önünde düşünen, melek değil fakat melekten de üstün insan yapmak isteyen, tabiatı insana ünsiyet yatağı yapan, insanlığı, tanrılık iddia etme sapıklığından kur-

tararak Allaha gerçek kul olmanın yolunu açan, mutluluğun kefili olan İslâmda.

YIĞINA ALDANIŞ

Yirminci yüzyıl kadar, insana değer verdiğini haykırdıktan sonra insanı ayaklar altında çiğneyen başka bir çağ görülmemiştir. Bir açıdan bakılınca, zamanı sürükleyen yığındır. Bir açıdan da, yığınlar en acı alınyazılarına sürüklenmektedir birkaç kişi tarafından. İnsan, yığında kaybolmuş, yığının içinde seçilemiyecek bir toz gibi erimiştir. Yığınlar, her türlü düşünce ve duygu kurumlarını şartlandırmış, tersine, bir anonimliğe ve yığın çehresine göre ayarlanmış kurumlar da yığınları şartlandırmıştır. Bu karşılıklı şartlama ve şartlanma gittikçe artmakta ve hızlanmaktadır. Gazete, radyo, televizyon, yaz tatilleri, çehresiz, adeta dudakları kesilmiş, gözleri eriyerek yüze yayılmış, yüzü vücuda bir çerçeve gibi geçmiş bir yığın tipine adanmıştır. Yığın tipi de, artık ana rahminde bekleyerek olgunlaşmanın ve bir şahsiyet olmanın sabır, terbiye ve dersini ilkin orada alan bir varlık değil, bobinlerin içinden, rotatiflerin aralığından çıkan düz bir satıhtır adeta.

Bugün, dünyada savaşan iki ideoloji de, insana, hatta topluma göre değil de, yığına göre bir tutum ve davranış çizgisine girmişlerdir. Biri gücünü yığından almak isterken öbürü yığınları bir paravana gibi kullanmak istemektedir. Doktrinlerle insan arasında bir yığın gölgesi düşmüştür. Yığın, bir enerji gibi günlük tekniğin buyruğuna verilmiştir.

Yalnız, yığınların iç ihtiyaçlarından ve güçlerinden çok, anonim iştihaları bir direktif vermektedir kitle kurumlarına. Yığınlar, insan kudretlerinin zengin bir koleksiyon gibi bir arada derlenmesinden değil de, anonim bir insanın matematik büyüyüş ve kabarışından doğmaktadır sanki. Böylece, insan, yığın içinde yok oluyor. Yığınlar da nerden geldiği pek kestirilemiyen buyrukların medyumu gibi yöneltiliyorlar.

Yığınlar uyurgezerler gibi, radarla yöneltilen makinalar gibi bir akış içindedirler çağımızda. Gün geliyor, suyu çekilen denizdeki gibi, yığınlar, derin bir varoluş hikmetinden mahrum, tuz kayalarıymışcasına eriyecekleri su vaktini bekliyorlar. Gün geliyor, kabaran azgın dalgalar gibi yıkmadıkları sahil, parçalamadıkları yapı kalmıyor.

Yığınlara bu akışta yöneticilik yapacak köşebaşı adamları, tam bir fabrika düzeni ve metotlarıyla formasyona kavuşturuluyorlar. Bu iki ideolojinin en büyük başarısı, bu formasyon verme işini halletmiş bulunmaları ve küçük lider yetiştirme problemini çözmüş olmalarındadır. Bu iki ideolojinin dışındaki görüş ve hâyat tarzlarının en büyük problemi de, bu formasyon problemini henüz bir çözüme bağlamamış bulunmalarıdır.

Yeniden canlanmaya yüz tutan islâm görüşü, henüz böyle bir kadronun formasyon metoduna kavuşmamış, daha doğrusu özünde bir tohum gibi bulunan formasyon metotlarından çağımızda gereği gibi faydalanılamamıştır. Bu yüzden, tek başına hareket ederek az çok başarıya ulaşan davranışlar da Batının yığın kavrayışı çerçevesinin dışına çıkamamışlardır.

Bu da başarıyı geçici kılan başlıca bir faktör olarak mahzurlarını ilerde duyuracaktır.

İlâhî yolda nefs en sonda iken, yığınlara göre ayar-

lanmış yoiiarda en baştadır. Bu bakımdan Batı yığın ölçüleriyle davranmak islâm görüşüne aykırıdır.

İlk anda bir başarı görülse bile bu başarı geçicidir. Çünkü batı tipi yığın hareketleri şarap gibi etkide bulunur ve insanı sarhoş eder. İnsan bir gün ayılır ama iş işten geçmiş olur.

İslâmı önce insana, sonra insanların şuurlu topluluğuna göre sunmak, sürekli bir başarının temel şartıdır. Bu yol, güç yol olsa da en sağlam yoldur. İslâmın ilk yayılışı da bu şekilde olmuştur.

ANILMAYA DEĞER OLAN

Dünyada en acı vakıa, bir ideale inanmış olanların dağılmasıdır.

Bir eşkiya gurubu dağılabilir. Ya sonlarından korkmuşlardır, ya tövbe edip doğru yolu tutmuşlardır, ya dağda gezmekten bıkmışlardır. Ne sebeple olursa olsun böyle bir gurubun dağılması onlar için iyi bir sonuçtur.

Bir savaş biter, erinden kumandanına kadar bütün ordu, barış uğruna dağılır. Bu da yerinde ve faydalı bir dağılıştır.

İş yerlerinin günlük dağılışları, sürülerin toplanıp toplanıp dağılmaları olağan ve güzeldir.

En çok duygu boşalmalarına sebep olan aile dağılmalarında bile, ya yeni ailelerin doğuşu veya ailenin devam edebilmesi için geçim faktörlerinin sağlanmasının bir etkisi vardır.

Fakat bir inanç uğruna bir araya gelmiş olanların şu veya bu sebeple dağılmalarının acı ve kötü olmaktan

başka hiç bir anlamı yoktur. Dünyanın en acınılacak olaylarından biridir bu.

Bu dağılma ister korkudan doğsun, ister yetersizlikten, ister maddî bir çıkardan ileri gelsin, dağılanların inanç zayıflığın, ülküye bağlılıklarının gevşekliğini gösterir.

Bir inanç uğruna insan başını da verebilir. O yolda bütün varlığını kaybedebilir. Bunlar asıl yenilgi değildir. Asıl yenilgi, ideali bırakıp kaçmak, onu esas yönünden saptırmak, bilerek bilmeyerek onu satmaktır. Bu yenilgi, görünüşte ünlerin en büyüğünü de kazansanız, maddî zenginliklerde Karuna taş da çıkartsanız, değişmez. Ruhça çökmüşsünüzdür. Artık sizi kimse ayakta tutamaz. Görünüşler de sizi aldatmaktan başka bir şeye yaramazlar.

Bir dâva güdümünde zaman zaman psikolojik dağılışlar olur. Kuvvetli ve kudretli insanlar bu dağılışı önlemekte meydana çıkarlar. Belki iyi şartlarda en güçsüz görünen o ülkücüler, en kritik şartlarda çelikten iradeleriyle dağılmayı durdururlar.

Bir dâva uğruna çalışanların bölük pörçük olması için düşmanları her yola başvuracaklardır. Hileye, maddî çıkar zenginlikleriyle baş döndürmeye, ünlü olmanın farkına vardırmadan ayak kaydıran kaygan alanına çekmeğe girişeceklerdir. İnanılan ülkü ve insanlar için her türlü şüphe doğurmak için ellerinden geleni yapacaklardır. Hatta, sahte öncüler ileri sürerek dikkati asıl ülkücülerden kaydıracaklardır. Fakat, işte inanmış adam asıl bu güç şartlarda kendini belli eder. Yanlışlar kum ve yılan gibi kaynarken, o, doğrunun kıl gibi ince çizgisinir üzerinde yürür.

Hazreti İbrahimin, Hazreti Musanın, Hazreti İsanın ve nihayet en büyük peygamber Peygamberimizin bu yol-

da çektiklerini düşünürsek, inanılan yolda nice imtihanların bulunduğunu, sabır ve tahammülün imanla ilgisinin ne kadar yakından bulunduğunu anlarız, daha doğrusu tekrar hatırlarız.

Çağımızda, islâm idealini güdenlerin aynı formasyonla yetişmemeleri zaman zaman inanmış gurupların bağının tavsamasına, bir dağılma psikolojisinin doğmasına sebep olmaktadır. Halbuki, idealistlerin dağılması kadar yürekler acısı bir durum düşünülemez.

İdealsiz yaşama ölümdür. İdealin güçlükleri hayatın kolaylıklarından daha büyük haz verici bir manevî zenginliğin kaynağıdır. Zafere ulaşan inanmışlar, en çok güç durumları ilerde hatırlar ve birbirlerine nasıl sımsıkı sarıldıklarını, güçlüklerin karşısında kayalar gibi dayandıklarını anarlar. Bu dünyadan hatırlanmaya değer de bir bu vardır.

ÇAĞ VE INANMIŞ ADAM

İnanmış adamın çağla durumu, kıldan ince, kılıçtan keskincedir. Çağı aşarsa anlaşılmayacaktır. Çağın akışına uyarsa, zaman içinde eriyip gidecektir. Çağ gelsin bana yetişsin diye bir kıyıya çekilirse, çağ onu aşacaktır. Dinamizme yeniden dönüş güçleşecektir. Öyleyse ne yapacaktır inanmış insan? Hem çağın önünde gidecek, hem çağ kendisine yetişsin diye onun elinden tutacaktır. Çağ uyusa ve onun hiç farkına varmasa bile o aksiyonuna devam edecektir. Yılmayacaktır, umutsuzluğa düşmeyecektir. Güçlükler onu pişirecek, anlaşılmamalar onu daha anlaşılır ve aydınlık yapacaktır.

İnanmış adam, gemisini inşa eden Hazreti Nuhun durumundadır: onun bu gemiyi niçin inşa ettiğini anlamıyacaklardır. Çocuklar eğlenecek, hastalar etrafında dolanacak, kötü ruhlar içlerini geminin iskeletine sürmeye çalışacaklardır. Ama gün gelip de sular yükselmeye başladı mı, alevden dilleri insanları yalım yalım yaladığı zaman Gemi en büyük ve sağlam koruyucu bir kale gibi gözler önünde tek umut kapısı olarak yükselecektir. Gemi, ikinci bir hilkat yuvası, ikinci bir diriliş ocağı gibi ufuklarda yükselmektedir de felâket çanı çalmadan gözler onu inkâr etmektedir.

Çağla ilişki yönünden ashab-ı kehf gencinin uyanıştan sonra şehre inmesi ve irkilerek mağaraya dönüp kaybolması ikinci bir örnektir. Ülkülerinin gerçekleşmesi için zamana ihtiyaç olan bir avuç genç uyutuluyorlar, böylece bir bakıma zamanın dışına çıkarılıyorlar. Kendi günlerinde zamanı aştıkları için bekletiliyoriar. Fakat uyandıkları zaman da, zaman, ülkünün gerçekleştiği bir dönemden ileriye geçmiştir. Bu kere de zaman, aşmıştır. Birincisinde insan zamanı aşmış bulunduğundan, zaman dayanamayacaktı. İkincisinde zaman, insanı ve hedefini geçtiğinden, insan dayanamamıştır. Böylece zamanla insanın denk gelmemesi, bir türlü karşılaşmalarına imkân bırakmamıştır.

Bir yanda inanç vakıasında, düşünce ve duyguda derinleşme, incelme ve sağlamlaşma yoluyla zenginleşme devam ederken, öte yanda, bunların realiteye nakş edilmesi, işlenmesi, yani aksiyon sürmelidir ki, inanmış adam, çağla ilgisini koparmamış olsun. Hem teorik, hem pratik gelişmeye çaba sarf edilecek te olsa, bir gün daha çok teorik gelişmeye dikkatler dönecektir, bir başka gün de, pratik gelişmeye. Ama birinden birini ihmal eden, sonunda ya teorik, ya pratik gelişmelerle aşılacak ve çağ dışı

olacaktır. Geçmiş zaman içinde teorik çalışmaların en geniş anlamında yapılması, günümüzde de bu alanda çalışmalar yapmamıza engel olamaz. Belki de daha çok teşvik eder. Nasıl geçmiş zamanın pratik çalışmaları bugün bize aksiyon alanında bir yasak koymuyor, sadece örnek olarak ışık tutuyorsa, geçmişin teorik çalışmaları da, yol kesici, düşünce tıkayıcı bir rol oynamaz, bilgi meşalesi olarak yol aydınlatır. Bilgi ve kültür hazinesinin geçmişte olduğu yerde durması, tarih için öğünülecek bir vakıadır ama çağın insanları onları hayatlarına katıp onlardan yeni ve canlı yapılar kurmadıkça, kendileri bakımından, bu geçmiş zamanın anıtları yok gibidirler. Geçmiş zamanı müzeden hayata çekmek de büyük bir teorik çalışmayı gerektirir.

Düşünmek, yeni düşünce yapıları kurmak insan hayatının en şerefli bölümlerinden biridir. Bu yolu tıkamak, gelişmekte olan bir dava için en büyük ihanet olur.

Biz islâm idealine inanmış olanlar, düşüncede ve edebiyatta çağın en ileri yapılarını kurmadan, insanoğlunun kalbini titretmeden, insana yeni bir mutluluk aşılamadan, inançları tam yaşar hale getirmeden aksiyonda sürekli ve köklü bir başarıya ulaşacağımızı sanıyorsak aldanıyoruz demektir.

KERPİÇ DAMLARIN İÇİNDEN

Kerpiç damların içinden, beton gökdelenlerin ortasından yükselen rüyalardan daha üstün rüyalar yükselebilir. Ortadoğu'nun sıcak yazlarında kerpiç damların or-

tasından yükselen rüyalar, soğuk iklimlerin buz tutmuş havasını yumuşatabilir. Suya hasret, serinliğe yangın, yere yakın bol yıldızlı bir göğün altında, samanyolunu bir kuşak gibi alnına dolamış Ortadoğu gecelerinde nice genç, en dinç rüyaların etkisinde başını doğrultabilir. Yüksek tepelerinde peygamberlerin makamları ve türbeleri ufka göğsünü dimdik germiş Ortadoğu ülkelerinde sıcağın ateş böceği kesilip havada uçuştuğu bir iklim hercümercinde, en yakıcı düşünceler, bir tarihi düştüğü kan ve çamur batağı içinden çekip çıkarabilir. Aşağılık duygusunun taklit içinde kavurduğu nesillerin içinden, alnı çivi yazısından kûfî yazıya, aslanlı çeşmeden güneş saatına, güneş taçlı aslan kabartmasından blok taş surlarına gidip gelen bir genç çıkabilir. Ve o çocuk ve o genç, sahaflarda kendi yalnızlığında eriyen manevî altından biçtiği sikkelerle, yirminci yüzyılın gizli elleriyle kirlenmiş maddî altını kendi borsasında bile geçersiz hale getirebilir. Marksizmden ve kapitalizmden bir karış ötesini göremeyen düşünce miyopları, bu dünyadan, belki başlangıç halini yaşayan, ama bir gün mutlaka gerçek dirilişini bütünleyecek olan bu yeni dünyadan habersiz olsa veya habersiz görünse de, bu dünya, bu yeni dünya, eski dünyanın bu yenilenmişi, bir gün kendisinden bir haber verebilir. Ortadoğunun sıcak havası, gece serinliklerinin ilhamlı rüyası, sadık fecirleri, medeniyet eskiten sütunlar böyle bir dünyaya gebe değil midir?

Dokuz ay on gün dolmamış mıdır ve doğum yaklaşmamış mıdır?

Yüz elli yıldır üstümüze yıkılan Batıdan ne kalmıştır?

Güve, üstümüzde çarçabuk eskiyen Batıyı yemekte, altından yine eskimeyen Doğu çıkmakta değil midir?

Tam biz Batıyı üstümüzden silkip atacakken karşı-

mıza Doğululuk adına dikilen komünizm, Batı ihtilâlcilerinin kesip biçerek yeni bir hınçla Doğuyu içinden vurmayı başardıkları bir Batı olayı değil midir?

Komünizm de Batıcılığa dahildir ve onun işbirlikçisidir Ortadoğu ve islâm ülkelerinde. İslâma karşı komünizm ve batıcılığın her türlüsü elele ve dildiledir. Hazreti İbrahim'e karşı Babil ve Mısır'ın, Hazreti Musa'ya karşı Samirînin ve Firavunun, Hazreti İsa'ya karşı Herod'un, yahudilerin ve Romalıların, Hazreti peygamberimize karşı Bizans'ın, İranlıların, putatapıcıların, ateşetapıcıların ve yahudilerin elele olduğu gibi, bugün de, islâmın kendi ülkesini kurtarmasında, kapitalizm ve komünizm elele ve yürek yüreğe onun karşısındadır.

İşte gerçek Ortadoğulu, gerçek müslüman olmak demek, iki şimşeğin ortasından geçecek bir ruh kudreti olmak demektir.

Bütün propaganda ve reklâm araçlarından mahrum olsak da, dünya televizyonları, radyoları, basını ve kütüphaneleri, gerçeği kapamak için düşünceye pancur üstüne pancur kapatsalar da, gerçek budur. Biz müslümanız ve müslümanlık bizim tek varoluşumuzdur. İslâmlık çekildiği anda biz yokuz ve düşmanların varlığı adına yokuz. Ama islâmlık varolduğu anda, düşmanlarımız, varlığımızın, kültürümüzün, kalbimizin, ciğerlerimizin düşmanları yok olacaktır.

Ey tarihin açılmayan sayfası! Milyonlarca şehit bahasına bile açılmayan sayfa! Kudüs'ün üstüne inen kara sayfa! Senin zamanın kıyamet işaretlerinden değilse, senin de açılacağın günler yakındır.

Ortadoğunun toprak damlarından yükselen rüya, duaların en samimisine ve acıların yediveren yemişlisine batık olarak en gerçek rüyadır. Biz bu rüyanın içinden çıkmış atların sırtındaki ilk habercileriz. Biz Ortadoğulu gençler, gerçek bir haberin ilk habercileriyiz.

RENK HASTALIĞI

Yunan mitolojisinde gözünü kan bürüyen öfkeli gençler, sık, sık, rakiplerinin sürülerini insan şeklinde görerek, sığırları, koyunları boğazlarlar, sonradan işin farkına varırlar ama iş işten geçmiş olur. Ayni göz aldanışı, günümüzde daha mücerret planda cereyan etmekte, bir düşünce aldanışı biçiminde ortaya çıkmaktadır. İslâma düşman inkârcılar, yıkıcılar, yerli düşüncenin gelişmesini çekemeyenler, Ortadoğuda uyanan yapıcılıktan gocunan ruh yıkıcıları, öyle bir öfkenin kızgınlığına batmışlardır ki, mücerret, bir rengin ve bir sembolün söğücüsü kesilmişlerdir. İslâmın ve hayatın rengi «yeşil»in düşmanı olmuşlardır. Yeşil, barışın, sulh ve selâmetin rengi iken, kan renginin taraflıları olarak ona ateşten yalımlanmış dillerini uzatmaktadırlar. Müslümanların kutlu sarığına söğüp durmaktadırlar. Bunlar, ruhlarındaki arkaik küfrü ortalığa saçanlardır. Renk körleridirler. Hakikata kör oldukları gibi renklere de kördürler. Batı ve doğu emperyalistlerinin ezdiği müslümanlara söğerek ruhlarının onulmaz hastalıklarını göz önüne seriyorlar. Nerdeyse renk avına çıkacaklar. Ellerinden gelse, belki de, trafikteki yeşil ışığı da kaldıracaklardır. En zengin nüanslı renk olan yeşil rengini güçleri yetse tablolardan söküp çıkaracaklar. Bu Bizansın at yarışlarından kalma renk hastalığıdır. Bunlarda renk düşmanlığı ukde halini almıştır. bir rengi öğerek ve bir rengi söğerek ruhlarının bütün estetik, kültürel, inanç ihtiyacını gidermek isterler. Ruhları böylesine yoksuldur bunların. Ruhları daracık ve karanlıktır. Renk duygusunu aşacak bir idrakten mahrumdurlar. Rengin arkasında duran gerçeklere bakamazlar.

Büyük Peygamber ve bağlıları, savaşlarda, bayrak-

larda olsun, başlıklarda olsun bir tek rengi kullanmamışlardır. Savaşın psikolojisine göre değişik renkler kullanmışlardır. Bütün renkler, bize bağışlanmış, duyguları tazeleyen nimetlerdir. Rengin bizzat kendisi eşya, ışık ve göz arasındaki bir duygu bağının yemişidir. Yoksa bizzat rengin kendisinde bir temel öz yoktur. Ama, yetişmeleri ve zekâları, kültürleri ve düşünceleri yetersiz kişiler, bizzat renge düşman olurlar. Bunlar renk hastalarıdır.

Dünyayı biraz da spor formalarından sıçrayan bir renk hastalığı sarmıştır. Genç yaşta bir rengi fazla benimseyen, başka renklerin de amansız düşmanı kesilen insan, biraz yaşlanınca bu ukdesini farkında olarak olmayarak politikada tatmin etmeğe bakmaktadır. Bazı renklerden sarhoş olmakta, bazı renklerden de ürkmekte ve ürpermektedir.

Her yere haç işareti koyarak insan ruhunu biçim iptilâsıyla yakalamaya çalışan avrupalı, her kıvrımlı biçimi orak-çekice çevirmekten kendini bir türlü alıkoyamıyan komünizm düşkünü, nihayet islâm ülkelerine bu renk ve biçim saplantısını sokmayı becerdi. Adam, nerdeyse yolda giderken, burguya şartlanmış Şarlonun gördüğü her düğmeyi bükmeye çalışması gibi, gördüğü her yeşil renge, ağaçlara, çiçeklere, yeşil renkli her şeye saldıracaktır. Bunlar ilkel duyguların kurbanıdırlar.

Mücerrette renk katını aşamıyan yarı aydınlar, Ortadoğunun büyük entellektüel krizinde sadece yüzeydeki kırışıklıklardan ileri geçmedikleri halde, kendi kendilerini afişleme ustalıklarıyla ön plânda görünmeyi ve bütün kavgayı kendi çevrelerinde göstermeyi becermektedirler.

Ortadoğu'nun yüreği, derin yaralardan ötürü kan çanağına dönmüş olsa bile, ruhu, yeşil bir barışın rüyasını yaşamaktadır. Rengin ötesini göremeyenler bu derin

gelişmeden habersizdirler. Söyledikleri, sözün kabuğunda tükenir. Gördükleri, renkte biter. Ortadoğunun gerçek gelişmesi su yüzüne çıktığı gün bunlar su kırışıklıkları gibi her hava kımıldanışında kaybolup giderler. Onun için bu gibilerin sövgülerine kulak asmadan, inanmış insanlar, kendi yollarında yürümelidirler.

İslâm, Allahın övdüğü, Peygamberin öğdüğü, yerin ve göğün öğdüğü, çağların ve tarihin öğdüğü kurtuluş yoludur. Onu renk hastaları kötülese ne çıkar?

DİKKAT CEREĞİ

Medeniyet, bir açıdan da dikkat üretimidir. Hele her şeyin gerçeğinin yanında bin tane de sahtesini bulunduran çağımızda. Bir gerçek pencerenin yanında bin tane de sahte pencere varsa, göz, gerçeğini sahtesinden ayırmak için dikkatten başka bir vasıtaya sahip değildir.

Yazdığımız yazının, verilmek istenen etkiye ulaşabilmek için mürettibi dizmekte, tashihcisi düzeltmekte dikkat etmek zorunda olduğu gibi, okuyucu da, ayni veya benzer görünüşteki yazılardan seçmek için dikkat edecektir. Bir yazı dolayısıyla arka arkaya sıralanan bu dikkatlerin başında şüphesiz yazarın dikkati vardır. Bu dikkatlerden biri eksikse, yazının ulaşmak istediği amaç, eksik kalmağa mahkûmdur. Ayni dikkat sıralanışı, her işte vardır. Fabrikasyon, bir nevi dikkat dizisi demektir.

Ekonomik ve teknik alanda olduğu gibi estetik ve düşünce plânında da yenilikler, yanlışlıkların düzeltilmesi, ilerleyiş, dikkatin keskinleşmesine, verimlendirilmesine bağlıdır.

Klasik şiirde coşkunluk unsurunun baskın olmasına karşılık, modern şiirde dikkatin nüasları baskındır.

Hattâ denebilirse, yirminci yüzyılda aşırılıkların kaynağı dikkatin aşırılığıdır. Dikkat, ruhun serbestliği alanını daraltınca bunalım başlamaktadır.

Dünyaya karanlık kanatlarını germiş dev devletler, zamanı en küçük parçalarına bölerek birbirerini bu en küçük zaman parçasında bile kollamakta ve gözlemektedirler. Sanki, savaş en küçük dikkat marjındaki başarıya bağlamıştır alınyazısını. Diğer bir deyişle, barışın varolup olmaması, en küçük zaman parçalarına sıkışmış dikkatlerin omuzlarına yıkılmıştır nerdeyse.

Avrupalının bugün üstünlüğünü sağlayan, aklın bu laboratuvar dikkatidir. Asyalılar ve Afrikalıların her şeyden önce batılıların bu dikkatçilik özelliklerine dikkat etmeleri gerekirken, batılılaşma adı altında aklın dalgınlığını yaşamaktadırlar. Batılılaşma çıkmazı, aklın rüya görme döneminden dalgınlık dönemine geçmededir.

Bir de ruhun dikkati vardır. Batılının da mahrum olduğu dikkat bu dikkattir. Asyalının, ruhunun dikkatini kaybettikten sonra aklının dikkatini geliştirmemesi en büyük bahtsızlığı iken, Avrupalının da akıl dikkatine şartlana şartlana ruhunun hürriyetini kaybetmesi en büyük umutsuzluğudur. Yeni bir insan tipinin aranmasında ilk harcanacak taslaklar olan hippiler bu mutsuzlukta bitivermiş dikkatsizlik varlıklarıdırlar. Hippilik, batı insan tipine tam bir reaksiyon olarak, sistemli dikkatsizlik, şuurlu dalgınlık, bile bile unutkanlıktır. Teknik dikkatin yoğun baskısını insanın üstünden kaldırmak ve ruhun öz yemişini beklemek için sürekli bir serbestliğe ve kaosa bırakmaktadır kendini hippi.

Aklın ve teknik dikkatin kurşundan ağır tesirini kaldırmak, ruhun birdenbire bir verim planına geçmesini

sağlamaz. Bu ilk tasfiyeden sonra ruhun dikkatini sistemleştirmek gerektir. Ruhun dikkatini sağlamak, aklın dikkatini sağlamaktan çok daha çetindir. Ancak, yeni bir çağın doğması da bu dikkatin sağlanmasına bağlıdır.

Sabır, akılla birlikte ruhun dikkatinin bir düzene, bir inanca ve bir umuda bağlanmasıdır. İslâm muhtevasının dikkat bütünü sabırdır.

İslâm idealine bağlı gençlik, akıl ve ruh dikkatini bileyerek Ortadoğuda yeni bir ruh, ahlâk, ekonomi yapısı tutturmak zorundadır. Yalanın ve sahtenin geometrik diziyle çoğaldığı bir çağda gerçeği seçebilmek için ruh ve aklın çok keskin bir dikkat yapısı olmalıdır.

Çağ, bir göz çağı, bir göz dikkati medeniyeti gibi gelişmektedir. Buna denge olsun diye ruhun dikkatini omuzlayarak gelenler, Ortadoğunun insanlığa ışık getirecek gençleri olacaktır.

BİR TEPKİNİN ANLAMI

Metotları hiç değişmiyor. İlkin görmezlikten geliyorlar. Sanki islâm diye bir vakıa hiç yoktur. Veya bir kaç bin yıl öncesine ait bir vakıadır islâm vakıası. Fakat uğursuz aksiyonlarına her girişmelerinde öbür görüşler patır patır dökülürken karşılarında en yalçın kayalar gibi yükselen islâmı görünce, bu kez, tam tersine dönen bir ruh haliyle islâmdan daha büyük bir düşmanları olmadığını meydana koyan bir saldırıya geçiyorlar. Artık onlara göre olup biten her şeyden sorumlu islâmdır. Ruhlarında öyle bir kördüğüm vardır ki onu ancak bir iskender kılıcı

ikiye biçebilir. Başarısızlıklarının kendilerini sapladığı kızgınlık ve öfke içinde düştükleri tezadı bile göremezler. Daha önce toplum hayatında tamamen etkisiz gördükleri islâmı, bu kez en hurda teferruattan en temel kök unsurlarına kadar hakim görürler ve gösterirler de, bu iki hüküm arasındaki uçurumu fark edemezler. Şüphesiz birbirine taban tabana zıt bu iki hükümden ayni düşmanlık çatısını kurmak isterler: toplumla islâmın ilgisini kesmek, arasını açmak. Birinci hükümleri kafa ve ruhlarının teorik alandaki zavallılığından doğmakta, ikinci hükümleri de aksiyon alanındaki kötü niyetli sapmalarından.

Gerçekteyse, islâmın toplumla içli dışlı olduğu büyük bir alan vardır. Bu ilgiyi ne kadar koparmak isterlerse istesinler toplum bu bağı feda etmemek için büyük bir direniş gösterecektir. Onlar, bütün sorumu islâma yüklemeye çalışacaklar, buna karşılık da hiç bir yetki tanımıyacaklardır. Halksa, onların bu haksız tutumuna karşı yetki ve hakkın kaynağı olarak islâmı görmeğe başlıyacaktır. Bu, ilkin bir duygu ve sezgi olarak belirecek, fakat sonra düşünce alanına uzanacaktır. Teorik yapısına kavuşacaktır. Gerçek aksiyon veya saf aksiyon, bu teorik dönemden sonra gözükecektir.

İslâma karşı, bir zulûmden kaynak alan reaksiyon arttıkça halkın islâm konusundaki şuuru uyanacaktır. Bu şuur ilkin bir direniş, bir dayanış şeklinde belirse de sonunda düşünce alanında yeni bir yapının temellerini atan bir sistem doğumuna yol açacaktır. Toplum, ilkin ashab-ı kehf gibi uyanacak, yavaş yavaş yanını yöresini fark etmeye başlayacak, geçmiş şoku idrak edecek, zaman içinde bulunduğu noktayı tayin edecektir. Bu arada sosyalist, kapitalist, devrimci, her türlü batıcının bu fark edişe tepkisi onu daha çok uyaracaktır.. Tepki arttıkça şuur da artacak, şuur artışının yeni bir yapının temellerinin atılacağı bir verim seviyesine ulaşacağı mutlu günler gelecek.

Vahşetin hareketli hayallerini andıran yaratıkların aya karşı uluması gibi islâma saldıran inkârcılar, ruh yıkıcıları, ruhunu yabancı doktrinlere köle olarak satmış olanlar, böylece isteseler de istemeseler de, ayın doğuşu ve menzilden menzile geçerek gayesine ulaşması gibi islâmın ruhumuzda tekrar tazelenmesi ve uyanması gerçekleşecektir.

Ay duraktan durağa giderken gökte mehtab tablosunu nasıl tamamlarsa, islâm hilâli de çağımızda ikinci büyük medeniyet, kültür, inanç ve aşk zuhurunu gözler önüne serecektir.

Marksistlerin ilkin etkisini inkâr ettikleri, sonradan da bütün sorumu üzerine yıkmaya çalıştıkları islâma karşı tepkilerinin artması da halkın islâmla olan bağının tazelenmesinin bir işaretidir.

Halk, iman tazeler gibi islâmla olan bağını kendi imkânları çerçevesinde yenilemektedir.

Bu inanç tazelenişinden, bu tazelenişin toz dumanının içinden insanlığın gerçek öncüleri ve önderleri gözükecektir.

Marksizmin islâma karşı homurdanışı yakın bir gelecekte bir iniltiye dönüşecektir.

İSLÂM VE ÇAĞ

İnsanlığın büyük bunalma dönemleri, en kuvvetlinin en zayıf, en doğrunun en yanlış görüldüğü ve gösterildiği çağlardır. Hakikat sıkıştırılmaktadır bu çağlarda. Hakikatın çiçeklenmesi içindir bu. İnsanın kurtul-

ması için gerçek yol bunalıma doğru itilmektedir. Yani, insanlığın ıstırabını önce gerçek insanlar çekmektedir. İnsanın ne kadar yıkıntısı varsa bu yıkıntıların tümünü o insanlar yüklenmekte ve insanlığa bir ışık gösterebilmeek için önce insanlığın çektiklerini o insanlar bizzat yaşamakta ve tecrübe etmektedirler. Savaş, yalanla ve kötüyle, yanlışla ve çirkinle savaş, ilkin insanın içinde olmaktadır. Kurtuluş yolunun insanlarının içi adeta başlangıçta bir savaş alanıdır. O insan, sonradan insanlık alanında yapacağı inanç, düşünce ve ahlâk savaşını ilkin kendi içinde prova edercesine yaşamıştır. Önder kişilerin adeta geleceği görürcesine hayat savaşının genel çizgilerini önceden haber vermeleri biraz da geleceğin önceden içte yaşanmasından ileri gelmekte değil midir?

Minyatür bir dunya, minyatür bir insanlık, minyatür bir gelecek zaman, minyatür bir tarih, içimizde dramını sürdürmektedir. Hakikat erleri, bu minyatürü gerçek boyutunda idrak ederler. Dış dünyada da bu iç dünyanın yankılarını görürler. Karşılarına çıkan her yeni güçlüğü sanki daha önceden biliyorlarmışcasına çözmenin sırrını taşırlar.

İnsanlık zayıfsa onlar o zayıflığı en çok kendilerine çekerek ortadan kaldırmak isterler. Kaba ve hikmetsiz göz onları en zayıf görür. Halbuki, ilkin göze çarpan bu zayıflık, onlara değil, insanlığa ve çağa aittir. Onlar, bu zayıflık, kendi içlerindeki kudretle karşılaşsın diye çalışmışlar ve bu zayıflığı çekmişlerdir. Yıldırım paratonerin üzerine düşmüşse, bu, paratonerin zayıflığından değil kuvvetindendir. Paratonerin üzerine yürüyen yıldırım değil, yıldırımı çeken ve onun eritici gücünü toprağa verip etkisiz hale getiren paratonerdir.

Dünya görüşleri, hayat tarzları ve doktrinler içinde de ayni diyalektik sürmektedir. Nice bölge görüş-

leri dünyadaki ve çağdaki değişikliklerden hiç etki almadan yerlerinde durmaktadırlar. Bunların bu hali, kuvvetlerinden değil, insanlığın çilesine katılacak bir güçten mahrum olmalarındandır. Çağın pürüzlerinin en çok saldırısına uğrayan islâm bölgesi ise, görünüşünün aksine, insanlığın alınyazısıyla sıkı sıkıya ilgilidir. Marksizm ve kapitalizm gibi batı sistemleri, çağın ıstırabına katılan, onun çilesini çeken sistemler olmaktan çok, bu ıstırap ve çileye sebep olan saldırgan sistemlerdir. Afrika ve Asya'daki bölge görüş ve hayat tarzları ise bu çilenin dışında kalacak biçimde hareketsiz, donuk ve statiktirler. Adeta hiç kımıldamadan geçmişin bir tortusu ve artığı gibi hayatın bir kıyısında bir safra biçiminde birikmişlerdir. İslâmsa, sanki çağın bütün şeytansı ve deccalsı saldırılarının tek konusudur. Komünizm de, kapitalizm de, islâm ülkelerine maddî ve manevî bütün güçleriyle yüklenmişlerdir. İşin iç yüzünü göremeyen sığ bakışlar bunu islâmın ve müslümanların zayıflığına yormaktadırlar. Gerçekteyse, çağın dramıyla ta içten ilgilenen islâmdır. Çağın çilesini çeken islâmdır, müslümanlardır. Müslümanların kurtuluş için çıkış yolu bulmaları demek, insanlığın kurtuluş için bir çıkış yolu bulması demek olacaktır da onun için. Zulûm doktrinleri insanlığın ıstırabını anlamıyacaklar, çağın ve insanlığın dramıyla ilgilenmeyen görüşler çağ dışı olacaklar, böylece kendiliğinden problem ve çözüm gelip İslâmın önünde duracaktır. İslâm kendi problemlerini çözerken böylece çağın problemlerini çözmüş olacaktır. Müslüman kendine bir çıkış yolu bulurken insana bir çıkış yolu bulmuş olacaktır. Çağın derdiyle biz ortadoğulu müslümanların derdi aynileşmiş, eşleşmiştir. Çağın safrasını yüklenmiş bulunuyoruz. Yükünü yüklendik insanlığın. Bunu omuzlarımıza alınyazımız yükledi. Kur'anın kutlu hükümleri de, her çağda, insanlığı eğrilikten kurtaracak olanların müslümanlar olacağını söyle-

miyor mu? Taşkın acılarımızın hikmet kaynağı müslümanların kurtuluş toplumu olmasındadır. İşte bu yüzden de umutsuzluğn en yoğun olduğu yerde umut başlamaktadır.

MÜSLÜMANLARIN HAYAT HAKKI

Bugün kendi dünyalarında bile, kendi ülkelerinde bile müslümanlara hayat hakkı tanınmakta mıdır? Bu soruyu her müslüman, her müslüman aydın kendi kendine sık sık sormalıdır. Sormalıdır ki gerçek varoluş sağlam dayanaklarıyla müslümanın hayat özüne bir maya gib karışsın.

Varoluş derken, hayat hakkı derken kasdettiğimiz, biyolojik, yani fizik varlık değildir elbet. Ama, dokunduğumuz veya dokunmak istediğimiz varoluş hakkı, biyolojik varlığımızı da ilgilendiren, onu çepçevre sıkıştıran bir inkârın karşısında savaş çizgisinde duran bir haktır.

Müslümanların varoluşu, her şeyden önce islâm ruhunun gerektirdiği toplumu hür olarak kurabilmeleri demektir. Bu hakkı tanımayan, bu hakkı görmezlikten gelen, bu hakkı çiğneyen ülke içi veya dışı her şart, doğrudan doğruya müslümanların hayat hakkını tanımıyor demektir.

Batı, müslümanların medeniyetinden, kültüründen, inançlarından tutun da tabiî kaynaklarına kadar hiç bir alanda hayat haklarını kendiliğinden tanımaya yanaşmamaktadır. Haçlı seferleri doğrudan doğruya ve sadece islâma karşı tertiplenmisti. Sömürgecilik hareketiyle Ba-

tı en büyük yıkıntıyı islâm ülkelerinde yapmıştı. Yirminci yüzyılda da batılılaşma denen içten yıkılma ve çökmeye en çok islâm ülkeleri uğratılmıştı.

Marksizm, islâmı inkâra, daha, en teorik noktadan, metafizik açıdan başlamaktadır. Pratikte ise yüz milyon müslüman komünistlerin boyunduruğundadır şu anda. Müslümanların kendilerine dönüş çığırının başlangıcı olan bu son dönemde ise marksizm en büyük yol kesici olarak islâmın karşısına çıkmıştır. İslâmın ne geçmişteki hakkına, ne bugünkü hakkına saygı duymakta, hattâ bu saygı duymayışta Batıdan bile ileri gitmektedir. Maddî ve manevî alanda müslümanların varoluş hakkını çiğnemekte Batı ve marksizm adeta yarışmaktadır.

Gerek, Batı, gerek komünist dünya, yalnız dıştan değil, bizzat islâm ülkelerinin içinden de bu varoluşu engellemenin bütün kuruluşlarını üretmenin ortamını uzun bir çalışmayla meydana getirmiş ve bu kuruluşların yaşaması, yok olmaması için de ellerinden geleni esirgememenin psikolojisini taşımaktan bir an için bile uzaklaşmamışlardır.

Batı tarafından yetiştirilmiş, komünizm tarafından da ucuzca ve kolaylıkla avlanmış bir kadronun isimlerinden başka islâmla ilgileri nedir? İslâm inaçlarını inkâr eder, islâm medeniyetinin en objektif gözle bile görülebilecek değerini tanımaz, müslümanların hayat hakkını bile çok görür insanların müslümanlıkla ne ilgileri vardır? Müslümanların adlarını ad olarak taşımaya ne hakları vardır?

Müslümanlar bir islâm toplumu olarak kaslarını gerçek varoluşun şartlarına doğru germeli ve gerginleştirmelidirler.

İslâm kası, hayat hakkının asgari katına, sürünmenin biyolojik katına değil, en yüksek katına, varoluşun en yüce seviyesine ayarlıdır. Müslümanlar bu hayat

anlayışına ve bu hayat hakkı şuuruna varmalıdır ki, gerek Batı, gerek komünist doğu, sonunda istemeseler de hayat hakımızı tanımaya mecbur olsunlar.

Düşüncede, edebiyatta, sanatta, ekonomi alanında varlığımızı, onurlu bir islâm hayatının şartlarına ayarlamak için tek tek içine kapatıldığımız manevî zindanların kâğıttan zarlarını yırtmak zorundayız.

Bu böyle olmadıkça ölüm hayattan iyidir.

Onursuz bir hayatın karşısında her ölüm başlıbaşına bir şandır.

BÜTÜNLÜK ŞUURU

Biz müslümanlar, her yerde, infaz bekleyen idam mahkûmları gibi donuk ve bitkin yerimizde duruyoruz. Dün denecek kadar yakın bir geçmişte Cezayirde en az bir milyon insanın hayatına mal olan kurtuluş savaşı için ne yaptık? Ve bugün Afrikanın en büyük devleti olan müslüman Nijeryaya başkaldıran hıristiyanlara bütün dünya yardım ederken oradaki müslümanların durumundan haberdar bile değiliz. Kızılhaç yalnız hıristiyanlara yardım etmekte, Fransanın en büyük din adamı durmadan dünyayı asî hıristiyanlara yardıma çağırmakta, ajanslar hıristiyan asilerin haberlerini vermekte; müslüman Nijerya ise her türlü yardımdan mahrum olarak bir bilinmezliğin karanlığına gömülmüş bulunmaktadır. Onların acılarından habersiz yaşayan bizler de sanki kurbanlık koyunlar gibi sıramızı bekliyoruz. Böyle giderse Allah

korusun sıra bize de gelecektir. Bu ilgisizlik içinde olan bizim ne gibi bir korunma imtiyazımız vardır?

Kudüsün bin üç yüz yıl sonra bizim dönemimizde elimizden gittiğini yazacak olan tarihin yüzüne nasıl bakacağımızı olsun düşünmüyoruz. Şu anda bir esaret hayatı yaşayan Gazze müslümanlarının çektikleri, günlük hayatımızda aklımıza gelen konulardan mıdır?

Biz kurtuluş savaşımızı yaparken henüz istiklâllerine bile kavuşmamış bulunan Hint müslümanları, on binlercesi hapse düşmeyi göze alarak, bizim için büyük bir kampanya açmışlardı. Büyük bir yardımda bulunmuşlardı. Aligar Üniversitesi talebeleri altı ay yalnız günde bir öğün yemek yiyerek bir öğünü de Anadolu mücahitlerine bağışlamışlardı. Onlar İngiliz esaretindeyken bunu yapmışlardı. Biz bugün Nijeryada diri diri toprağa gömülen müslümanlara elimizi uzatabiliyor muyuz? Diri diri toprağa gömülen, canlı canlı yakılan kadın ve çocukların hiç olmazsa kalanlarına ne gibi bir yardımda bulunuyoruz? Aç kalan yalnız hıristiyanlar mıdır sanıyoruz? Onlara dünyanın her tarafından yardım akarken müslüman ülkeler müslüman Nijerya için sessiz bir karanlığa gömülmekten başka bir şey yapmıyor.

Batı dünyası müslüman ülkeleri amansız bir sağ-sol didişmessinin içine atmış, teker teker bölünme ve parçalanmalarının ortamını hazırlamıştır. Biz bu bitmez didişme içindeyken öbür islâm ülkeleri teker teker yok edilmektedirler. Sonra da Batı sırayı bize getirmenin yollarını arıyacak ve bizim bu uyuşukluğumuz devam ettikçe kolaylıkla da bulacaktır.

Biz öbür müslümanların durumuna bu kadar ilgisiz kaldıkça bizi de ayni sonun beklemesi, ilâhî adaletin şaşmaz bir tecellisinden başka bir şey olmayacaktır.

Ulu peygamberin buyurduğu gibi, bütün müslümanlar tek bir vücuttur. Vücudun bir bölümündeki yarayı

bütün vücut onarmaya koşmaz ve çalışmazsa hiç şüphesiz bütün vücut yara bere içinde kalacaktır.

Doğu Türkistan, Nijerya, Kudüs, Gazzede müslüman ların bugün çekmekte olduklarını, dün, Cezayir, Tunus ve öbür ülkeler çekmişlerdi. Müslümanların bütünlük dayanışması şuuru olmadıkça yarın da başka islâm ülkelerini ayni ateş yakacaktır.

Elli yıl öncesine kadar en uyanık müslümanların ülkesi burasıydı. Yine bütün müslümanları toplayacak olan aydınlık ülke bu ülke olmalıdır.

Kaderimiz bütün müslümanların kaderine ilişkindir.

Ya bütün müslümanlarla birlikte kurtulacağız, ya hep birlikte yok olacağız.

Dünya müslümanlığı içinde bizim ayrı bir yaşama imtiyazımız olmadığını iyice bilelim.

ORTADOĞU KALEMİ

Ortadoğunun gerçek kalemleri ne şizofrenik bir mırıldanma halinde komünizmi sayıklayan kalemlerdir, ne de batı terliksi hayvanının bir çıkıp kaybolan bacakları olan batıcı kalemlerdir. Ne de hiç bir sanat ve düşünce yeniliğinin çilesini çekmemiş, sadece gelen ve gidenin övgüsü ve yergisini bir şöhret besini gibi sömüren devlet keneleri.

Ortadoğunun gerçek kalemleri, Diclenin, Fıratın, Sakaryanın, Nilin çocuklarıdır. Peygamber makamlarına ve veli türbelerine kundakları dokundurulmuş çocuklardır.

İnsanların köleliğini reddedenler, Allaha kulluk etmeye can verenlerdir.

Onlar, kerpiç damların rüyalarıdırlar.

Hayatları, bir samanyolunda yürümektir.

Yalnız yazmazlar. Yazdıklarını yazmadan önce yaşarlar, yazdıktan sonra yine yaşarlar.

Hazır okuyucuların kölesi de değildir bu kalemler. Okuyucuları da kalemlerinin ucundan bir bir gelirler.

Yazdıklarının yalnız yazarı değil, nerdeyse müretti-bi, musahhihi, kitaplarının hammalı da yine kendileridir.

Batıcısına, komünistine ve özsüz yazıcısına göre ayarlanmış bir yazı hayatında adeta taşları balyozla kıra kıra kalemlerine yol açarlar.

Çok uzaklardan gelmiş bir haber gibidirler.

Yüz elli yıllık bir tarih şoku yüzünden körler çarşısında ayna satanların durumuna düşürülmüşlerdir. Gerçekteyse onlar, körler çarşısında ayna değil, göz satmaktadırlar. Dünyayı yeniden apaydınlık gösterecek bir çift göz.

Şimdilik belki ormanda tebaasını kaybetmiş arslanlar gibi öfkeli ve homurdanarak dolaşmaktadırlar. Ama bu yalnızlık hali bile, marksist tapınaklarının avlularında bir kaç mısır tanesi gagalayarak dem çeken kızıl kumrulların haliyle kıyaslanamayacak kadar haysiyetli bir yalnızlık değil midir?

Onlar, şimdilik yavan toprağın içinde bakir bir ruh gibidirler. Ama, Yaratıcının izniyle, ikinci bir hilkat gibi bu ruhla bu toprağın barışmasından, Ortadoğunun insanı yeniden gelecektir,

Gerçek ortadoğu insanı, onların kalemlerinin ucundan gelecektir.

Bu kalemler doğurgan kalemlerdir. Verimleri, övgülerin ve yergilerin ulaşamıyacağı bir yükseklikten beslenir. Batıcı, devrimci, komünist kalemler, onların önünde

kısır ve yeniktirler.

Bu kalemler hayatlarını islâma adamış kalemlerdir. Allaha, peygamberlerine, kitaplarına, öte dünyaya, hesaba, mucizeye ve alınterine, hakka ve adalete inanmış, bağlanmış ve adanmış kalemlerdir.

Onlar, putlar için en keskin kılıçlardır.

Onlar, hayat ve ölümü tartan en hassas terazilerdir.

Batmış olan Ortadoğu bu kalemlerle ve kalemlerden doğacaktır.

Bu kalemler geldikçe, Ortadoğu da kendine gelecektir.

TEMKİN GÜNÜ

Müslümanların çok temkinli olması gereken kritik günlerdeyiz. Ne kadar haklı da olsa öfkenin her türlüsünden, ağır yaralı insanın soğuk sudan uzak olması gerektiğinden daha uzak olmalıdır müslümanlar. Duygu zamanı değil, akıl zamanıdır vakit şu an. Temkin, korkaklık değil; soğukkanlılık, duygusuzluk değil. En dolu duyguların içinde sessiz olmak, korkusuzluğumuzun; bütün acıların ve ıstırapların üstünde soğukkanlı olmak, dayanıklığımızın ispatı olacaktır.

Yıkıcılığa hemen karşılık vermek, tepkicilik olur. Halbuki müslüman, tepkici değil, etkicidir. Siz etkiye bakınız, bırakınız tepki onlardan gelsin.

Kitle hareketlerinde şiddeti bir yerde sınırlandırmak ne mümkün! Kitleleri panikten, korkudan ve kaçıştan olduğu kadar, şiddetten, kızgınlıktan ve ipin ucunu kapıp koyuvermekten korumak da hepimizin ödevi.

Olan bir vak'anın şuuruna varmak, şuursuz tepkiden önemli.

Duyguyu eyleme değil, düşünceye ve şuura bağlamak gerek.

Türkiyede başladığı görülen değişimi, gelecek zaman için değerlendirmek, geçmiş zaman ve şimdiki zaman için değerlendirmekten daha önemli.

Belki de sırf bir karşılık koparmak için yapılmış bir harekettir bu. Öyleyse öfkeye kapılarak yapılacak herhangi bir hareket, bomba olayını tasarlayanların hedefine varmaları demek olacaktır.

Bunu kaderin bir uyarması kabul edelim. Ve irademizin dizginine daha sıkı yapışalım.

Ulu Peygamber namaz kılarken üzerine atılan ölü hayvan barsaklarına rağmen namazına devam etmişti. O namazına devam etmişti, çocukları üzerinden atmıştı o barsakları.

Vekar ve soğukkanlılık içinde sessiz ve dimdik durmak, teröre verilecek en etkili bir cevaptır.

Korku yok, geriye dönmek yok, ama anarşi ve teröre kapılmaya da bir gerek yok.

Atılan bombaya en iyi cevabı cami vermiştir ve yerinde dimdik kalmıştır.

Yüz yıllarca ıstırap çeken müslüman, bütün hak birikintisini öfkeye kapılıp bir kerede kaybedecek değildir.

Kitle, şiddetle panik arasına gerili bir ip gibidir. Duyarlığın böyle keskinleştiği anlarda ipi zorlamak doğru değildir, ip kopar ve bir ucu şiddete, öbür ucu paniğe gider. Bu kritik anda ise, merhem, ne terör, ne panik, tedbir ve temkin, dikkat keskinliği ve şuurdur.

Müslümanların bir insan topluluğu olarak biriktirdikleri haklı ve meşrû aksiyon özüne erken doğum yaptırtmak için bu türlü zorlamalar yapılacaktır. Müslüman ruhu, sabırla doğum vaktini beklemeli, al hayaletlerin iğ-

valarına uymamalıdır.

İçinde bir çocuk, kurtarıcı bir çocuk, insanlığın ıstırabını dindirecek aydınlık bir cevap olan ana rahmini korur gibi islâmın çağımızdaki ilerleyişini korumak ve sarsıntı alanlarından uzak tutmak zorundayız.

Bir varış değil, bir imtihan durağındayız, unutmayalım.

Karmaşık bir çağda yaşıyoruz. Bir olayın hemen gözümüze çarpan görünüşüne değil, geri plânında yatan gerçek niyetleri sezmeğe ve anlamaya çalışalım.

İslâm, öyle bir doğru yoldur ki, insanı kurtarmak yolunda ne terörden ürker, ne de teröre başvurur.

İslâm, öyle bir doğru yoldur ki, hiç bir basınç ve şiddet onu eğriltemez.

CAMİLERİN CANLANIŞI

Yirminci yüz yılda müslümanların canlanışı ilkin camilere yeniden ilgi duymalarıyla başladı. Sonra camilerin yosunları ayıklandı, daha sonra da harap camiler onarıldı. Yeni camiler yapıldı. Halkta görülen ekonomik canlanma, cami yapımına yansıdı.

Şimdi camiler insanları, inanmış insanları çekiyor, topluyor.

Toplayıcı demek olan cami, isminin anlamına bir kere daha kavuşuyor.

Camilerin dirilişidir bu.

Caminin canlı hayatının karşısına ölümün sembolü olarak bomba konuyor.

Ve ab-ı hayat akıtan şadırvan, caminin koruyucu kalkanı, zırhı oluyor.

Ve namaza, inanmış mazlum adamın kanı karışıyor.

Bomba, camiyi ortadan kaldırmak için değil, şiddetin, hıncın iflâsını ilân için patlıyor.

Terör ateşi suda sönüyor, terör buzu suda eriyor.

Öç, islâm inancının şadırvanında bir mısır tanesi gibi, bir kestane gibi patlıyor.

Caminin ruhu öldürülemez. Belki duvarı yıkılabilir, sütunu devrilebilir, kandili tozlandırılabilir. Ama caminin ruhu, her zamankinden daha canlı ve aydınlık, ufukları umuda boğar.

Ve caminin yıkılan şadırvanı yeniden onarılır. Ve o şadırvandan ab-ı hayat daha canlı akar. Kimbilir belki o su, daha nice umutsuzluktan ne yapacağını şaşırmış elleri de tutar, insanları da kurtarır.

Ve insanın insana köle, kul olmasını reddeden ezan, camilerden daha gür yükselir. İşte bütün dünyanın gözü önünde denendi: müslümanların en güvenli, en sağlam sığınakları camilerdir.

Camiler, müslümanları ölümsüzlüğün bağrına basan ruhun aydınlık ülkeleridir.

Allaha teslim olmuş gencin uzanmış boynunu bıçak kesmedi. Hazreti İsmail'in bu teslimiyetine bıçak teslim oldu. Ve işte, teslim olmuş ruhların camisine bomba tesir etmedi.

Ben, şimdi Batıya karşı vekarla göğsünü germiş olan Hisar camiini gülümserken görüyorum.

Birinci Cihan Savaşından kalma bir bomba mı bu? Ne kadar gecikmiş bir bomba bu!

Veya saat ve zamanın ne kadar erken bir vakte ayarlanışıdır bu.

Ezana ayarlanmış bir vaktin ve bir saatin parazitle bozulması ne mümkün. Radyolar parazitle susturulabilir,

ezanın susturulması ne mümkün.

Su, ateş, toprak ve kasırga, vaktiyle bu vadide imtihanlarını verdiler ve hepsi Hazreti Musa'nın mucizesine teslim olan büyücüler gibi islâma teslim oldular.

Büyücülerin cıvalı değneğine benzeyen bombanın önünde Hisar camii, Hazreti Musa'nın asası olduğunu ispat etti.

Gören gözler için, Cami, Nuhun gemisi, Hazreti Musa'nın asası, Hazreti İsa'nın sofrası ve en büyük peygamber Peygamberimizin korunmuş mağarası olduğunu ispat etti.

Gece bitti. Sabah başladı. Ezan okundu. Cami kurtuldu.

İmanın önünde teknik yenildi.

Yaşlanmış camilerin içinden genç ve dipdiri camiler çıktı.

Ve camilerden yeni, dipdiri islâm gençleri gözüktü.

Tahanın Kitabında da dememiş miydik:

Bir Taha geliyordu camilerden
Bir daha geliyordu

CAMİ ve HALK

Cami, yalnız duvarlardan ve kubbeden ibaret değildir. İçinde topladığı müminler de caminin ayrılmaz bir parçasıdır.

Cami, mümin ve müslüman kalblerin birbirine kaynaşmasından doğan bir kutsal varlık, kutlu bir bütün-

dür. Duvarlar ve kubbeler, bu bütünü Allahla başbaşa kalma anında eşyadan seçen, ayıran bir örtüdür.

Cami, müminleri estetik örtülerin en yürek çarptıranına bürüyerek Allaha yöneltir.

Saf bağlamış müslümanların, her secdeye gidiş ve her secdeden kalkışlarında kıvrım kıvrım dalgalanan harmanisidir cami.

Cami, mihrabıyla bir tapınak, mimberiyle bir toplum ve bir devlet, kürsüsüyle bir okuldur.

İslâm ülkesinde halkla cami içiçedir. Camiler halkın etine kemiğine kaynamıştır.

Halkın ruhu, her zaman, caminin içinde gözcü ve bekçidir.

Camiye konan bombayı gerçekte haber veren, ne şu, ne bu, halkın ruhudur.

Halk namazda toplu halde miraç halindedir. O anda toprağa miraç gözüyle bakmaktadır. O anda öbür insanların göremediği ve göremiyeceği nice şeyi onların görmesi olağandır.

Cami, bir emme-basma tulumba gibi halkın içinden müminleri toplar, sonra onları yine yerine dağıtır. Böylece halkın imanı tazelenir ve her zaman dipdiri kalır.

Camiler, halk ruhunun sağlığını koruyan ilâhî kuruluşlardır. Bu yüzden halk da camilerini gözbebekleri gibi korur.

Her müslüman camiden bir iz, alnında bir secde izi taşır.

Cami, halkın hayatına kök salmış ulu bir çınardır.

Cami köktür, halk, müslüman halk, caminin göğdesidir.

Cami, kıyamete kadar ezanlarıyla bütün insanlığı Allaha çağıracak, namazıyla müslümanı Allahın katına yükseltecek, hutbesiyle üstün insanlık düzenini tebliğ

edecek, doğruluklara doğrultacak, eğriliklerden çevirecek, vaazıyla ilim ve ahlâk, marifet ve hikmet dersini verecektir.

Cami, bu dünyada sırat köprüsünün eşi, Hakla halk arasına kurulmuş bir köprüdür. Cami, hakikatın köprüsüdür. Onun için, kıldan ince ve kılıçtan keskindir.

Camiler, kentlerde, evlerle çarşı arasına ilâhî bir terazi gibi kurulmuştur. Tartısında eksiklik fazlalık olmayan terazilerdir onlar. Güneş saati nasıl vakti göstermekte aldanmazsa camiler de bu tartıda asla şaşırmazlar.

Kimbilir belki de eski insanlar bu duyguyla güneş saatlerini cami avlularına yerleştirmişlerdir.

Camilerin minareleri halkın göğe kalkmış şehadet parmakları, şadırvanları da yüz akıdır.

Sezen ruhlar için cami içleri cennetten bir bölümdür. Camiler bu dünyada öte dünyanın en gerçek şahidi, en sağlam belgesi, cennet çizgilerinin yansıdığı sulardır.

Camiler milletin kalbinden fışkırmışlardır. O ruhtan beslenirler. Besinleri müslümanların gönlündedir. Müslümanların tükenmez gönül peteğindedir.

Cami, toplumun kalbidir. Oraya dokunulamaz. Caminin aldığı bir yara, kalbin aldığı bir yaradan farksızdır.

Camilerimizle ayakta duruyoruz. Bunun farkında değil miyiz?

Bir Süleymaniye Camii, bir Sultanahmet Camii olan millet ölmez.

TÜRKİYE'NİN GÖRÜNÜŞÜ

Zihninde kendinin de tam anlamıyla şuuruna varamadığı bir düşünce olan bir insanın başkalarınca açıkça görülen tutarsızlıklarını andıran bir akış halinde gibidir Türkiye. Sanki Türkiye belli belirsiz bir şeyi aramaktadır da onu bir türlü bulamamaktadır. Uğultulu bir melodiyi bulmak için parmaklarını tuşların üzerinde rasgele veya şuuraltı motifli bir arayışla dolaştıran, gezdiren bir piyanistin psikolojisini fazla andıran bir psikoloji taşıyoruz sanki. Dıştan bakılınca genel psikolojimizin bir uçtan hemen öbür uca geçtiği insanı şaşırtabilir. Bu durum, insanları kötümserlikten iyimserliğe rahatça götürüp getirmekte, kimse de bu tezada düşüşten bir ıstırap duymamakta, umut ta umutsuzluk ta bir temel atamadan havada erimede ve kaybolmada.

Sonra bu ani değişmelerin içinden, uçlardan uçlara gidiş geliş tozlarının içinden yine eski Türkiye çıkmakta, insanlara bir an için pek parlak değilse de ya geçmiş zamanda kalmasından veya gerçekte aktüel duruma göre daha sakin olan eski günler bir mutluluk gibi gelmekte, fakat hemen bunun arkasından birden yeni ve beklenmedik bir oluş, yüzü tanınmaz hâle gelmiş bir ülkenin görüntüsünü yansıtmakta. Bir ülke yüzü ki, herkes tek tek o yüzden korkuyor ve o yüze sahip çıkmak istemiyor. Sanki bu yüz kendi yüzümüz değilmiş gibi oralı olmuyoruz.

Türkiye bir vakti arar gibi veya bir vakit Türkiyeyi arar gibi. Fakat sanki ne o vaktin Türkiyeden, ne de Türkiyenin o vakitten kesin bir haberi var. Vaktin labirentlerinde bir ülke kendini bütün gönlüyle verebileceği yazısını ararken soylu bir yazı da o ülkeyi arıyor, fakat bu ülke ve bu yazı birbirini bulamıyor ve kimse farkında

olmuyor ki, bu ülke ve bu yazının birbirini bulamamacasına aramaları, işte bu arayış, bir dönemde alınyazısının ta kendisi oluyor.

Güvenin yerini risk, buluşun yerini arayış, çözümün yerini soru alıyor. Ve ülke, olanca hürlük· anarşi, terör, sabotaj, nefret, aşırı hoşgörü karışımı yeni bir hayat akışına bir süre kendini kaptırıyor. Sonra ansızın bu gidişten kurtulmak için bir silkinme çabası gösteriyor, sonra tüyleriyle pekmeze bulanmış kuş gibi yine ayni umutsuzluğun içine yuvarlanıyor.

Doğu toplumları, bu türlü, hayattan çok hayat tasarısına benzeyen sürekli değişme ve bozulmaya asla alışkın değildir. Doğu toplumu, hayatın belli ve kesin olmasını arar hep. İsterse o hayat en kötü hayat olsun. En alt seviyede durulmuş ve kesinlik kazanmış bir hayatı, en yüksek bir amaca yönelmiş sürekli bir bozulma ve yeniden çatılmaya her zaman tercih eder doğu toplumu. Burada kasd ettiğimiz kesinlik, müphem ve mistik duyguların doldurduğu bir hayat akışını içine almayan, plânlı ve realist bir hayat değil, mistik ve duyarlığı yüksek bir persektifi de olsa ana gidişi önceden tayin edilebilecek bir hayat akışıdır. Doğu insanı bu temeller üzerine kurulu bir yükselmeyi benimser, yoksa, ne kadar bol alternatifli ve zengin ihtimalli olursa olsun öbür kefede belirsiz tehlike ve riskleri bulunduran bir yücelişi yüceliş olarak kabul etmez. Bugün insanlarının zihin ve ruh muhtevası ne kadar değişmiş olursa olsun doğu toplumunun zihin ve ruh yapısı değişmemiştir, aşağı yukarı aynidir. Bir batıcı, batı tipi yaşamaya oy verirken bu hayat kararlılığını aramakta, fakat batı hayat tarzı bu özlemin tam zıddı bir psikolojiye gebe olarak gelince de şaşırıp kalmaktadır. Devrimci, devrime en koyu muhafazakârlar gibi sarılmakta, komünist komünizmi özüne tam zıt olarak muştulu bir hayat gibi beklemekte, sonra da tam bunun aksi işaretleri görünce kimselere itiraf edemeden kendi sıkıntısını kendi içinde büyütmekte.

Türkiyenin bu kesik kesik soluk alırmışcasına yaşayışı biraz da bundandır.

ORTADOĞU ve MARKSİZM

Marksizm, Avrupada asla savaşı kazanamıyacağını anlamış, Doğu Asyada hücuma geçmenin toptan bir dünya savaşına yol açacağını, bunun da sonuç olarak komünizmin sonu demek olduğunu kavramış, Afrikada esas hamlenin medeniyet plânına geçmek olduğunu fark etmiş, gözünü ve göğdesini Ortadoğuya çevirmiştir. Yalnız zafer umudu Ortadoğudaymışcasına bu ülkelere saldırıya geçmiştir.

Öyle anlaşılıyor ki, marksizmin kaderi, asıl Ortadoğuda tayin edilecektir. Burada yenilgisi artık bir bozgun halini alacak, Avrupa, Asya ve Afrikadan da çekilecektir. Aksi halde, burada bir zafere ulaşırsa, bu kez yine, Avrupa, Asya, Afrikada yeni hamlelere girişme hızını kazanacaktır.

Ortadoğunun bugünkü başlıca kavgası milletlerarası komünizmledir. Milletlerarası komünizm her vasıtayı mübah görerek Ortadoğu ülkelerinin ruh birliğini yıkmaya çalışmaktadır. Kendisine en büyük engel olarak da dini, yani islâmı görmektedir. İslâmın insanları nasıl birbirine kaynaştırıcı kutsal bir hayat tarzı olduğunu görmekte ve bunun için gizli ve açık, dolaylı ve dolaysız bütün yollardan islâma olan bağlılığı çökertmeye çalışmaktadır.

En büyük dayanağı samimiyetsizliktir. Gerçekten marksistler samimi olsalardı islâma bu kadar düşman

olurlar mıydı? Batıya karşı bu ülkeleri koruyan bağın islâm olduğunu bilmiyorlar mı? Eğer marksistler batıya gerçekten düşman olsalardı misyonerlikle savaşırlardı. Halbuki onlar en ufak islâm kımıldanışında kıyamet koparırken misyonerler bütün Egeyi taramaktadırar da hiç seslerini çıkarmamaktadırlar. Hristiyanlara karşı bir aşağılık duygusu içinde kıvranmaktadırlar. Hristiyanları müslümanlara karşı gizli veya açık savunmaktadırlar. Halbuki Hristiyanlık Batının öncü gücü olarak buralara sokulmak istemektedir.

Eğer marksistler ezilenleri savunmakta gerçekten samimi olsalardı, her şeyden önce Ruslara karşı olurlardı. Çünkü Ruslar insanlık dışı bir şekilde müslümanları ve Türkleri ezmektedirler. Çinliler de onlardan geri kalmamakta ve hattâ geçmektedirler.

Eğer marksistler samimi olsalardı, gazetelerini İsrailin propagandasıyla doldurmazlardı. Çünkü İsrail, Ortadoğuda kapitalizmin ve emperyalizmin öncü ezici gücüdür.

Hangi yönden bakılırsa bakılsın, marksizm, Ortadoğu ülkelerinde sadece çökertici bir faaliyet gösteren yıkıcılık gücüdür. Ortadoğunun kendine gelmemesi için kapitalizme, misyonerliğe, kültür bozuluşuna eklenmiş bir yıkıcılık gücü. Anarşi, inkâr, sabotaj, terör bu gücün günlük besinidir. Mizacı elverişli kişilerden yakaladıklarının beynini yıkıya yıkıya ilerlemeğe uğraşmaktadır. Bütün hedefi bütün ülkenin beynini yıkamaktır. Yazarlarının, partizanlarının hepsinin beyni yıkanmıştır. Nerdeyse baba ve annelerine ait bir hatıra bile kalmamıştır ruhlarında. İslâm, iki yüz yıldır Batıyla her alanda tam bir ölüm kalım savaşına girmişken bu tarihin en büyük gerçeğini bile görmezlikten gelirler. İslâmı Batıdaki düşmanıyla ayni paralelde göstermekten asla vazgeçmezler. Eğer islâm olmamış olsaydı Batı Ortadoğuyu tamamen kendine dönüş-

türmüş olmayacak mıydı? Bu kadar açık gerçeği bile gözlerinden saklarlar. Kendi kendilerini aldatmışlardır her şeyden önce bunlar. Sonra da başkalarını aldatmaya çalışmaktadırlar.

Kendi içinde komünizmi belli bir sınırın dışına çıkarmayan Batı Ortadoğuda komünizmin en büyük kışkırtıcılarındandır. Böylece İslâma karşı iki cephe birden açılmış olmaktadır.

SAVAŞIMIZIN EKSİĞİ

Müslümanlar kendi varlıklarını korumak için savaşmıyorlar mı? Yani kendimize ait hayat tarzımızı eritmeğe gelen yabancı güçlerle savaştan kaçınıyor muyuz? Elbette hayır.

Tarih şahittir ki, en uygunsuz şartlar içinde bile yabancılara karşı en çetin savaşı verenler yine müslümanlardır. Yabancı kültüre karşı en dayanıklı kültür, bizim kültürümüz olmuştur. Hattâ o kadar ki, Batı, bu dayanıklığı, yine bir propaganda gözüyle bizim yeni şart ve medeniyetlere uymazlığımızla açıklamak gibi aldatıcı ve kendisi hesabına küçültücü bir tefsir ve teville gerçek anlamından uzaklaştırmak istemişse de, ergeç bu dayanışın bütün şanının müslümanlara has bir özellikten doğduğu anlaşılacaktır.

Bununla birlikte bu savaşmamızda bir eksiklik vardır. İşte bu eksiklik yüzündendir ki yabancıların bir türlü tam anlamıyla yurdumuzun üstünden uzaklaştıramıyoruz. Savaşmadaki eşsizliğimiz yüzünden yabancılar tam bir zafere ulaşamıyorsa da, bu eksikliğimizden ötü-

rü de, kötü niyetlerini bir umutsuzluğa çeviremiyoruz. Umutlarını sürdüren bir noksanlığımız var.

Bu eksiklik, bu noksanlık, savaşımızı kesik kesik yapmamız, geeçmişteki savaşlarımızı şuurumuzda yeni ve aktüel savaşlarımıza bağlamayışımızdır. Her sefer savaşa yeni başlıyor gibiyizdir. Her nesil, işe sıfırdan başlar gibi hareket etmekte, daha öncekilerin aldığı mesafeden faydalanmamaktadır. Bu durum, az çok her İslâm ülkesinde olmakla beraber en çok Türkiyede görülmektedir. Meşrutiyette de, Birinci Cihan Savaşında da bir islâm akımı, islâmın zorlu bir savaşı vardı. Fakat bugün o savaşın hatta fikir kazançlarını bile kullanmaktan kendimizi mahrum ediyoruz. Birinci Cihan Savaşında son büyük islâm devleti uğruna bir milyon insan öldü. Ama sanki onlar bir ülkü uğruna ölmemişler sanki bu kan ırmağı gerçeği bir tiyatro gösterisiymiş te bize sadece bir masalmış gibi gelmektedir. O savaşı bugünkü savaşımızın merhalelerinden biri yapmadıkça bizim savaş dönemimizin de yarın ayni akıbete uğramıyacağını nasıl iddia edebiliriz? Karşımızda bulunanlar ise geçmişteki en ufak savaşlarını bile agrandismanların en mübalağasıyla bugüne bağlamaktadırlar. Uzak geçmişle öğündüğümüz bir gerçek. Ama yakın geçmişteki bir Cezayir kahramanı Abdülkadirin yirmi yıllık savaşının, Sünûsilerin savaşının, Birinci Cihan Savaşında ve Kurtuluş Savaşında Türklerin ve bütün müslümanların savaşmasının, Pakistan müslümanlarının bağımsızlık çalışmalarının, başarısızlıkla bitmekle beraber Rus-lara karşı türk ve müslümanların verdiği trajik savaşların, az çok sonuçta yön değiştirmekle beraber Tunus, Fas, Cezayir kurtuluş savaşlarının, Afrikadaki müslümanların bağımsızlık savaşlarının, nihayet bugünkü Filistin mücahitlerinin yurtlarını geri almak için göstermedikleri fedakârlık ve kahramanlık kalmayan çarpışmalarının anlamını

ve bu savaş ve çarpışmalar arasındaki ortak bağı düşünmüyoruz. Bu yüzden, bugün bir yandan Batıya, bir yandan da marksizme karşı savaşmamızın, bütün bu saydığımız savaşların bir devamı ve ayrılmaz bir parçası olduğunu unutuyoruz. Ne dikine, ne genişlemesine savaşımızın köklerinden haberdar bulunuyoruz. Bu yüzden de çarpışmamız ve savaşımız bir aksiyonun bir bölümü gibi değil de, sadece güçlü bir reaksiyon gibi görülüyor ve gösterilebiliyor. En önce bu savaşın bir reaksiyon değil, büyük bir kurtuluş savaşının kaçınılmaz bir bölümü olduğunu biz bilmiyoruz. Bunun normal açıklamasını yapmıyoruz. Yeni nesillere bu savaşın öyle bir kaç kişinin şahsî düşüncelerinden doğma bir çatışma değil, tarihî bir zaruretten kök alan ve devir devir süren vé asla son bulmayan bir savaş olduğunu anlatma ödevini ihmal ediyoruz.

RUTUBET

Nem ve rutubet nasıl bir duvara işlerse, batı yaşayışı da, bizim hayatımıza öyle geçmiş.

Gel de önle önleyebilirsen şimdi rutubeti.

Yağmur duvara vurdukça, duvar rutubeti iç yüzüne hemen aktarıveren gözeneklerle örülüyse gel de önle rutubeti.

Rutubetli duvara kaç kat daha sıva çeksen yine rutubet ilerleyecek ve sana ulaşacaktır. Duvarın yüzünü çelikle kaplasan yine rutubet gelip sana ulaşacaktır.

Batı tesiri medeniyetimiz için bir rutubettir.

Gelen su duvara ulaşmadan ona bir mecra bulmadıkça duvarı yıkıp yeniden yapsan bile, rutubeti önlemek mümkün olmaz.

Batı tesirine zararlarından koruyucu bir yeni mecra bulmak, onu yeniden yorumlamaya ve değerlendirmeğe bağlı.

Ruhumuzun içine sızmış batı tesirlerini öz etten sinir çeker gibi çekecek bir yorumlama ve değerlendirme.

Bu yorum ve değerlendirmeğe ermek için de, Batının tesir edebilecek güce nasıl geçtiğini ve bizim de tesire uğrayacak zayıflığa nasıl düştüğümüzü ince ince araştırmak ve düşünmek gerek.

Rutubete boğulmuş bir duvarın nem kapma sebeplerini dikkatle araştıran bir yapıcı gibi çürüyüşümüzün sebeplerini incelemek zorundayız.

Rutubetli bir ev insana daima bir uyku verir: Böyle bir evde oturan sürekli olarak uyumak ister. Hiç bir zaman da gerçek bir uykuyla dinlenemez de biraz da ondan.

Batı tesiri de gittiği yerde insanlara bir daha uyanması kolay olmayacak bir afyon etkisini yapmaktadır. Batı tesirine uğramış ülkeler, rutubetin çarptığı insanlar gibidirler. Yüzleri, rutubet vurmuş bir duvara dönmüştür.

Yüzlerinden hayat, umut, neşe, inanç mutluluğu göçmüş.

Büyük eserler verme gücu kalmamış.

Kolay başarıları bir mucizeymişcesine benimser olmuşlar.

Batıdan gelen bir yel, bir ölüm alanında bunları dört işleme tâbi tutmuş: toplamış, çıkarmış, bölmüş, çarpmış.

Batı tesiri kılıklarını kıyafetlerini bile değiştirmiş. Yazılarını, saatlarını, takvimlerini değiştirmiş.

Ve onlar uyumuşlar. Dinlenmek için gerekli sıhhatli

bir uykuyla değil, nem çarpmış bir insanın uykusuyla uyumuşlar.

Her felâket şokunda uyandık sanmışlar. Halbuki daha beter, dipsiz ve rahatsız edici kâbuslara gömülmüşler.

Tam kâbuslardan sıyrılacakları an, bu sefer de albasmış. Komünizm, batı tesirinden, cin çarpmış insanların halini andıran bir duruma düşmüş ülkelerin üstüne al karıları gibi çökmüş.

Bu ülkelerin kafası rutubet uykularını uyuyanlar gibi daima yorgun. Batı ve komünizmin tesiriyle dinlenmesini yapamayan rutubet çarpmış bir medeniyeti yaşıyorlar.

Halbuki çalışmayan ve işlemeyen bir medeniyet yaşıyamıyacağı gibi, çalışma ve işleme içinde dinlenmesini de yapamıyan bir medeniyet de yaşıyamaz.

AFRİKA GERÇEĞİ

Afrika halkının varoluş savaşı, çağımızın en büyük olaylarından biridir. Avrupanın en büyük tarihçi ve tarih filozofları Avrupanın batışıyla Afrikanın doğuşu arasında bir bağ kurmuşlardır. Siyah ırk, beyaz adamın gözünde âdeta gelecek vakitlerin ufkunu karartan bir enerjinin, kara renginde sembolünü bulmuş canlanışıdır. Medeniyetini şiddete dayanarak kurmuş Batının gözünde asıl şiddet özü, Afrikanın kuracağı kara ümanizmada gizlidir. Batı şiddeti, kara enerjinin karşısında pamuk kadar yumuşak kalacaktır düşüncesindedirler Avrupalılar.

Gerçekten Afrika İkinci Cihan Savaşından sonra hummalı bir bağımsızlık savaşına girişti. Bugün o savaş hâlâ sürmektedir. Yer yer Afrikanın bağımsızlığa kavuştuğuna şahit oldu insanlık. Yeni bir çok devlet doğdu bu güneşin en taşkın ışıklı olduğu bölgede.

Bu doğuşun ilk safhasında Avrupayı büyük bir telâş kapladı. Afrika Batıya karşı çıkıyordu ve bunda yavaş da olsa köklü bir zafere doğru yürüyordu. Fakat işte bu sırada Avrupa, parçalayıcı düşünce tohumunu buldu. Sosyalizm salgını Afrikayı birbirine düşürdü. Batıya karşı tek vücutmuşcasına çarpışan aydınlar ikiye bölündü ve o parlak çıkıştan eser kalmadı. Şimdi Avrupa ve Rusya, Afrikalıları iki kampa ayırmış olmanın zevkini tadıyorlar. Avrupalılar bir yandan hıristiyanlaştırdıkları bir kadro ile Afrikayı dejenere ederken Ruslar da komünistleştirdikleri bir takım kişilerle ülkenin umudunu yerle bir ettiler.

Afrika, kuzeyi hariç, ilkel kavim ve kabilelerden meydana gelen bir insan topluluğuna sahip olduğu için kendi içinden Batıyla ve Rusyayla boy ölçüşecek bir medeniyet gözüyle gelişmesini tamamlıyamazdı. Onun için kendisine en yakın, insanları ezmeyi şiddetle yasaklayan, zulmü ortadan kaldıran ve adaleti vaz' eden bir görüşe sarılacaktı. İnsanları eşit kabul eden, ırk ayrımını kaldıran bir inanışa koşacaktı. Hiç şüphesiz bu inanış ve bu görüş islâmdı. Her türlü imkân içinde çalışmalarına rağmen hristiyanların başarısı çok küçük oluyordu. Buna karşılık, islâm, tamamen kendiliğinden hızla yayılıyordu. Bugün Afrikada yüz elli milyon müslüman vardır. Kıta yavaş yavaş müslüman bir kıta olma yolunu tutmuştur. Eğer, sosyalizm akımı güçleştirmeseydi çok kısa bir zamanda kıtanın yüzde yüz islâmlaşması gerçekleşmiş ve Batılılar da yüzde yüz Afrikadan koğulmuş olacaklardı. Fakat görünüşte Batıya karşı çıkan komünizm, gerçekte

İslâmın yayılışını durdurmak için sokulmuş ve Batılıların da el altında desteklediği bir bölücülük akımıdır. Batıya karşı çıkışta islâmın yer ve hakkını gasb etmek ve ülkeyi bir baştan bir başa kana boyamak için ve bir daha dirilmeyecek bir hale getirmek niyetiyle sokulmuştur kıtaya.

Eğer Osmanlı İmparatorluğunu Batılılar Birinci Dünya Savaşında yıkmamış olsalardı, Afrikanın bu uyanışının önderi şüphesiz biz olacak ve böylece dünyanın karşısına yine en büyük kuvvet olarak çıkacaktık. Sultan Abdülhamit, Afrika gerçeğini o zamandan görmüş büyük bir devlet adamıydı. Biraz da O'nu bunun için devirttiler.

Nijerya, Afrikanın en büyük devletidir. Halkının çoğunluğu müslümandır. Afrika Birliğini sağlasa sağlasa Nijerya sağlayabilirdi. Bunu gören Avrupalılar, hristiyan bir kabileyi müslümanlara karşı kışkırttılar ve sun'i bir devlet kurdular. İşte Biafra dedikleri bu devlettir. Batılılarla işbirliği yapan Biafralılar batılıları koğan müslüman Nijeryayı yıkmaya çalışıyorlar. Açlıktan öldükleri misyonerlerin uydurduğu yalanlardır. Avrupalılar gıda adı altında oraya silâh sokmak istiyorlar. Bizdeki komünistler ve batıcılar da bile bile müslümanlara karşı Avrupa uşaklarını destekliyorlar.

HABERSİZLİK ACISI

Biz müslümanların bir eksiği de birbirimizden habersiz olmaktır. İlâhî mesaj bile bir haber halinde geldiği, peygambere «gerçek haber getiren» anlamında «muhbir-i sadık» dendiği halde, biz, «haber» in değerini anlamıyoruz. Ülkelerden ülkelere müslümanların durumu hakkındaki bilgiyi başka görüş ve inanç taşıyan, hattâ daha garibi müslümanlarla savaşanların kuruluşlarından alıyoruz. Bu yüzden çok defa da gerçeğin tam tersini söylüyorlar bize.

Şu Nijeryanın trajik durumunu, daha müslümanlara hristiyanların ilk baş kaldırdığı günlerde öğrenmeli değil miydik? Müslüman Afrikadaki her hareket bir gün sonra ülkemizde bomba etkisiyle izlenmemeli mi? Halbuki, yabancı kaynaklar oradaki müslümanları vahşi ve insanlık düşmanı gibi gösteriyor ve solcu basın da Batıya karşı çarpışan müslümanlara çatmayı bir onur biliyor. Burada islâm düşmanlığı yaptıkları yetmezmiş gibi ta Afrikadaki müslümanlara da dil uzatmayı bir ödev biliyorlar.

Onlar ödevlerini iyi biliyorlar ama biz ödevimizin ne olduğunu bilmemize yarıyacak olan haberleri almamakta adeta direniyoruz. Ortadoğu ülkeleri gençleri için Afrika büyük bir rüya, adeta bir sürekli düş olması gerekirken, bir gün bile onlara o canım ülkelerden bir haber vermiyor, bir ses işittirmiyoruz. Halbuki Afrika çağımızda en büyük islâm hareketinin birinci yurdu olabilirdi. Belki olacaktır da. Ama bizim bu oluştan hiç bir pay almaya niyetimiz olmayacak mı?

Doğu Türkistanlıların, Rusyadaki müslümanların çektiklerinden en ufak bir haber bile sızdırılmıyor islâm ülkelerine şüphesiz. Ama, bu haber alamayışta biraz da bizim ilgisizliğimiz bir rol oynamıyor mu? Ruslar ve Çinliler ne kadar engel olmaya çalışırlarsa çalışsınlar, yine de, haber almakta kararlı olan kimse, bazı haberle-

ri alacak ve o haberi kulaktan kulağa bile çok uzak ülkelere iletebilecektir. Fakat nerede o ilgi keskinliği?

Müslüman ülkeler bir yanda yağma ediliyor, kan göğdeyi götürüyor, her yer ateşe veriliyor, öte yandaysa müslümanlar tam bir habersizlik ve ilgisizlik içinde günlük hayatlarının bütün zevkini sonuna kadar yaşıyorlar. Sonra da elbet aynı felâket öbür ülkelerin başına geliyor. Bu defa da ilgisizlik berikileri sarmıştır. Halbuki, hepsi birden bir yerde olan bahtsızlığı öğrenip çaresini arasalar, aynı acıyı birlikte duysalar, aynı derdi kendi dertleri bilseler, daha kolaylıkla felâketleri savmış olacaklardır.

Bu tabiî haber almaktan vazgeçişin meydana getirdiği boşluğu, yıkıcı, ahlâk çökertici, bölücü, fitne doğurucu haberler, dedikodular dolduruyor. Gerekli haberler alınamıyor, buna karşılık, ne kadar gereksiz, faydasız, hattâ zararlı, ruh çürütücü haber varsa o alınıyor. Bu türlü ahlâk yıkıcı haberlerin adeta sağnağı altında kalıyor islâm ülkeleri. Basın, adeta ruh çökertici haberlerin eleğimsağması gibi göğümüze asılı. Ve biz her gün bu eleğimsağmaların altından geçiyoruz. Masaldaki gibi ne olmamız gerekiyorsa onun tersine dönüşüyoruz. Bizim muradımız değil onların muratları gerçekleşiyor.

Haber düzenimiz bozuldu bozulalı gerçek haberden de uzaklaşıyoruz.

Bir haber çağında yaşıyoruz. Ama mutlak haberden en nisbî habere kadar öğrenme hiyerarşimiz tersine dönmüş bir ehramı andırmakta.

Misyonerlerin şu bir iki milyonluk hristiyan hakkında açlık rivayeti çıkararak dünyayı velveleye vermesinden olsun, ibret alacak mıyız?

GELEN ANADOLU

Batıcılar, devrimciler, marksistler Türkiye'nin geleceğine ne gibi bir katkıda bulunabileceklerini düşünselerdi nasıl bir çıkmazda bulunduklarını anlıyacaklardı. Bize yedi yüzyıl öncesinden verimli ışıklarını hâlâ kurtarıcı bir aşk kaynağından göndermekten devam eden Mevlâna Celâleddin-i Rûmî Hazretleri ayarında bir manevî sultan mı getireceklerdir bize? Onlar kimi getirirlerse getirsinler, daha doğrusu getirdiklerini sanırlarsa sansınlar, o getirdikleri, Anadolunun manevî tasarrufu elinde bulunan Mevlâna güneşinin yanında bir mum bile olamayacaktır. Bunu biraz anlar gibi olduklarından mıdır nedir, Büyük Mevlânaya doğrudan doğruya karşı çıkamıyorlar, hattâ kendi yanlış yollarına O'nun bazı söz veya davranışarına dayanak yapmak için çırpınıyorlar. Fakat bu çırpınışın sunîliği ortadadır. Bu kötü niyet teşebbüsleri kendi hesaplarına en ufak bir yemiş vermemekte, yalnız Mevlânanın enginliğini farkında olmadan itiraf etmeleri anlamına gelmektedir.

Çağ ne kadar değişmiş olursa olsun, Mevlâna bir meşale gibi ışıklarını saçmakta, müslüman gençliğe yepyeni ufuklar açan ve açacak olan bir esprinin temel unsurlarından, hayat damarlarından biri olmaktadır.

Batıcılar onun dinden kil feda etmek hoşgörürlüğünün bir yanını, yani hoşgörürlük yanını görüyorlar, fakat dinden en ufak bir parçanın feda edilmesine göz yummayan yanını görmüyorlar. Bakış çerçeve ve açıları, bu genişliği ve enginliği bütünüyle kavrayamıyor. Komünistler mala tapanları kınamasını görüyorlar da herkesin hakkına ve malına saygısını göremiyorlar. Onların da bakış alanları bu kadardır. Ama müslümanlar Onu her yanıyla görmeğe çalışıyorlar. Onun sembollerinin arkasında yatan özü seçmeye çalışıyorlar.

Ve Mevlâna yüzyılların içinden bir kere daha müslümanlara geri geliyor.

Kendi zamanında hristiyanlara karşı aşkla, moğollara karşı merhametle Anadolu müslümanlarını ayakta tutan bir esprinin ışığıydı Mevlâna. Bugün de Batıya ve komünizme karşı bellibaşlı diriliş sütunlarındandır.

Nasıl ki bir sütun da İmam-ı Gazalîdir, bir sütun da Muhyiddin-î Arabîdir, bir sütun da İmam-ı Rabbanî' dir. Ve bin bir sütun olarak öbürleri.

Gelecek nesiller Büyük Kurtuluş yapısını bu sütunlar üzerine kuracaklardır.

İçimize bir güve gibi girmiş, derimize bir kene gibi yapışmış yabancı düşüncelerin melez akımından bu yüce insanların ayarında insanlar mı çıkar?

Onların niyeti, yani bu yabancı akımların kasdi, Anadolu ruhunu çölleştirmek, çoraklaştırmaktır.

Ama bunu başaramıyacaklardır.

Gölgesine sığındıkları bütün putlar yıkılacaktır.

Anadoluda yeniden Fatihlerin, Yavuzların, Mevlânanın, Yunus Emre'nin, Fuzulî'nin, Şeyh Galib'in, Itri'nin ve Dede Efendi'nin, Hak yoluna adanmış kılıçların ve kalemlerin, erenlerin ve erlerin nesli gelecektir.

Tarihin tevazu çizgileri içinde Anadolunun geleceği budur. Yoksa komünizm çölü veya batı bataklığı olmak değil.

Anadolunun dirilişinde, batıcılık, komünizm bir antitez, bir reaksiyon olarak ödev görmeğe mahkûmdur. Bu reaksiyon olmalıdır ki Anadolu'nun dirilişi hızlansın ve tam olsun.

Deniz, kayalara çarpa çarpa büyür.

Irmak, büyük uçurumlardan atlayarak şelâleşir.

RUS, ESKİ RUSTUR

Olan, olacak olandı. Sürpriz değil.

Komünizm, şiddete inanır; Rus kuvvete.

Çekoslovakya'nın istilâsı, Macaristan'ın ezilmesine benzemez. O zaman, Avrupa Macaristanı bir kurban gibi görmüştü. Şimdi Avrupa o psikolojiden, Rusun zafer payına sınırsız çek imzalama psikolojisinden iyice uzaklaşmıştır.

Avrupa'nın tepkisi Rusların Çekoslovakya'ya girişini, Çekoslovakya'dan önce Avrupa'ya bir saldırı olarak anlamlandıracaktır.

Avrupa, böbreğine taş girmiş gibi bir sancı duyacaktır.

Tepki buradan gelmektedir. Yoksa Çekoslovakya zaten Rusyanın elinde değil miydi? Doğu Almanya ayrı durumda değil midir?

Fakat Avrupa, en ufak değişiklikleri, eski dâvaların gözden geçirilmesi için bir fırsat kabul eden bir duyarlıktadır.

Mesele, Çek-Rus meselesi değildir. Mesele Avrupa-Rus meselesidir. Çeklerin cesareti de bundan geliyordu, Rusların geçici çekingenliği de.

Fakat şimdi Rus, elli yıldanberi Avrupaya karşı kullandığı «terör şoku» usulünü tekrarlıyarak, değişmeyen aynı Rus olduğunu gösterdi.

Rusun değiştiğini sanmış olanlar için bir sürprizdir bu. Ama Rusu tanıyanlar için, hele bizim gibi her nesil kaç kez Rusu göğüs göğüse tanıyanlar için, aksi sürpriz olurdu.

Rus ancak kuvvetin önünde durur. Kuvvete boyun eğer.

Avrupanın büyük devletleri suçludur bütün bu olanlardan. Küçük devletleri bir kalemde zafer şöleninde Rusa armağan etmişlerdi. Şimdi Çeklerin gözyaşları, Avrupanın ihtiyar kalbini titretecek midir? bakalım.

Çekoslovakya'nın fiilîî istilâsı, Avrupa'nın kuvvetini ve cesaretini anlamak bakımından da son dönem politikasında önemli bir anket olacaktır.

Propaganda bir kez daha hakikatın önünde yere serilecektir.

Ruslar çekilse bile, Avrupada şu veya bu sebeple oluşmuş Rus sempatisinin son kalıntısı da sönecek, Rus aşkının mumu bir daha da yanmayacaktır.

Ruslar, bu saldırıyla, Avrupalı olmayı kendi elleriyle itivermişlerdir.

Komünizmin Rusçuluğun bir âleti olduğu bir kere daha çırılçıplak ortaya çıkmıştır.

Bunu andıran olaylar tekrarlanırsa, sonunda Avrupa ve Rusya karşı karşıya gelecektir.

Avrupa'nın geleceği de ancak bugüne kadar dünyaya çektirdiklerini unutturacak çapta bir fedakârlığına bağlı. O da olsa olsa Rus felâketini insanlığın üzerinden uzaklaştırmak olabilir.

Bugün için Avrupa Rusya'nın karşısına çıkmaz ve çıkamaz. Ama, ilerde Rusya'ya karşı çıkmadıkça Avrupa eski etkisine bir daha ulaşamıyacaktır.

Zavallı Çekoslovakya, Avrupanın zalim ihtiyarlarının umursamazlığının acısını ödüyor, yani çekiyor.

Avrupa düşüncesizliğinin terlerini döküyor.

Çek olayı, Avrupa ihtiyarlarıyla gençlerinin arasını, daha doğrusu politikacılarıyla halkının arasını iyice açacaktır. Eğer ihtiyar politikacı, Rusyaya Avrupa halkının takınacağı tavrı takınmazsa diplomatik alışkanlıklarının esiri kalırsa, asıl sürprizleri Avrupa'nın batı yönünde beklemek gerekecektir.

Rusya, uzun yıllar, Avrupada panik uyandırmakta buldu başarıyı. Bugünkü hesabı da budur. Ama, Avrupa yıl yıl daha duygulu bir psikolojinin gerginliğini yaşamaya doğru kayıyor. Avrupa ruhu hızla değişmektedir. Panikten ve korkudan öfkeye ve patlamaya kolaylıkla geçebilecek bir duyarlıktadır Avrupa: Ve Rusya bunun farkında değil.

Rusya, hiç bir şeyin farkında değil...

RUSYA'YLA AVRUPA'NIN HESAPLAŞMASI

İkinci Dünya Savaşının haracı olarak Rusya, Avrupanın yarısını zimmetine geçirmiştir. Amerika da öbür yarısına dal budak salmıştı. Ancak Amerikanın girdiği ülkeler büyük ve ileri devletlerdi. Onlar politika yoluyla, hattâ bu yolda Rusyaya da tavizler vererek amerikalıları yavaş yavaş ülkelerinden uzaklaştırmasını bildiler. Zaten Amerikanın girişi de Rusyanın Doğu Avrupaya girişi gibi değildi. Yardıma çağrı üzerine gelmişti. Onlar da Amerika oralara gelmeden önce de aynı rejime yönetiliyorlardı. Buna rağmen, onuruna düşkün bu ülkeler, Amerikayı Avrupayı terk etmeğe zorladılar. Bu yolda gün gün başarı kaydettiler. Ekonomilerini sağlamlaştırdıkça dünya politikasında daha etkili oldular. Dünya politikasındaki etkileri arttıkça da Amerikanın etkisini paylaştılar.

Fakat Doğu Avrupa ülkeleri Rusyaya karşı aynı başarıyı gösteremezlerdi. Savaşta bütün bütün yıkılmışlardı. Zaten küçük küçük devletler olarak tek başlarına Rusya'ya karşı koyamazlardı. Üstelik eski rejimler yıkılmış, komünizm ahtapotu ülkeleri sarmıştı. Macar başkaldırışı, dehşet veren bir örnekti. Batı, bu ülkeleri feda etmiş gibi davranıyordu.

İşte bu noktada, sosyalizmi benimsemiş gibi davranma zorunda kalan bu ülkeler, rejim içi bir değişme yolunu zorlayarak bir parça soluk alabilme imkânını aramaktan başka bir çarelerinin bulunmadığını gördüler.

Rusya'daki çatışmalar, yenilerle eskilerin uyuşmazlığı, Çin-Rus anlaşmazlıkları bu ülkelerde de bir kımıldanma, düşünce ve duygu plânında bir değişme doğurdu. İçten içe bir değişme, fakat dışarıya pek sızdırmama. Bu kımıldanışlar içeriyi olgun bir hale getirdi büyük bir değişim için.

Macarlar ezilmiş ve çiğnenmişti. Ama savaştan bu yana ilk defadır ki, Avrupa doğusunda olup bitenlerden bir sızı duymuştu. Sanki daha önce bir felç geçirmiş ve doğusuna ait duygusunu kayb etmişti. İlk defadır ki, felçli bölgedeki bir ezilişten bir acı duymuştu.

Batı Avrupa ülkelerinin Amerikaya karşı Rusyayla diyaloglarından, bu ülkeler ilk anda fark edilmez heyemolalarla yavaş yavaş faydalanmıştı. Avusturya ve Yugoslavya'nın tutumları da cesaret verici oluyordu. İşte Çek Dramı böyle başladı.

Yalnız Çeklerin en medenî ölçüler içinde başkaldırışında ilk bakışta fark edilmeyen yeni bir unsur vardı. Hattâ bu unsur bugün bile tam aydınlıkla görülmemektedir. Bun unsur da, Avrupalı olma şuurudur. Dubçek'in politikası Avrupanın uyuklayan duygusunu uyandırma, Doğudaki felci iyi etme politikasıdır. Bir nevi «şifa politikası». Rusya, bunu ilkin anlıyamadığı için oyalama yoluna saptı. Fakat, sonra bunun, bütün Doğu Avrupa'nın

bağımsızlığı anlamına geldiğini sezince birden öfkeyle ayağa kalktı.

Ayağa kalktı ama artık Avrupa da eski Avrupa değildir. Amerikayı yeteri kadar kendinden uzaklaştırmış ve yüzünü Doğuya, Doğu Avrupanın ezilmiş halkının kaderine çevirmiş bir Avrupadır. Rusya'nın geciktirilmiş hesabını görmeğe hazırlanmış, ilk fırsatta masaya oturma niyetini taşıyan bir Avrupadır.

Sıra Rusya'ya gelmiştir. Avrupadan atılma sırası ondadır. Artık bunu bilen bir Avrupa vardır.

Çek dramının kökünde, böylece Avrupanın kaderi kaynaşmaktadır.

AVRUPA'NIN RUSYA'YLA HESAPLAŞMASI

Rusya, Avrupanın büyük ve sürekli ukdelerinden biridir.

Avrupa, Rusya'nın Avrupa ile olan bağını bir türlü kesinlikle çözememiştir.

Dostken bile yabancıdır. Düşmanken bile kötü bir akrabadır. Sempati duyulurken bile bu sempatinin içine mistik bir korku karışır.

Avrupa kendini aydınlık bir gündüz kabul ediyorsa; Rusya onu tamamlayan karanlık bir gecedir. Tamamlar ama bir gecedir.

Avrupanın kaderiyle ilgili her teşebbüs Rusya'yı hesaba katmak gereğini duymuştur.

Napolyon, Avrupayla hesaplaşmak için Rusyayla anlaşmak zorunda kalmış, fakat az bir zaman içinde, kendini Avrupaya kesin olarak kabul ettirebilmek için

Rusyaya boyun eğdirmek gerektiğini anlamıştır. Fakat Napolyonun Rusya bozgunu, bir nevî Avrupanın Rusyayla olan ilk hesaplaşmasından yenik çıkması sonucunu doğurmuştur. Dolaylı yoldan da olsa Rusya Avrupa'nın kaderinde söz sahibi olduğunu kabul ettirmiştir.

Hitler deneyi, Avrupa'nın Rusyayla ikinci dolaylı hesaplaşması olmuş, bu sefer Rusya Avrupa'nın yarısını alma hak ve gücünü kendinde görmüştür.

Avrupa, Napolyon ve Hitler'den kurtulma duygusu içinde Rusya'nın bu dehşetli kazancını görememiştir.

Rusya'nın talihi, iki sefer de Avrupa adına, Avrupa'nın kalbini kazanmış iki önderin değil, Avrupa'yı dehşete düşürmüş iki romantiğin karşısına çıkması olmuştur.

Amerikayla Rusyanın karşı karşıya gelmesi, ruhça ve maddece yıkılmış Avrupada bu çatışmadan faydalanmaktan öte ve Rusyayla doğrudan doğruya hesaplaşma anlamına gelen bir duygu uyandıramamıştır.

Fakat İkinci Dünya Savaşından sonra, bir süre uğraşıp da eski durumuna kavuşamıyacağını kavrıyan Avrupa derin derin geleceğini düşünmeğe başlamıştır. Avrupanın bir bütün olduğu fikri, bu düşünceden doğmuş, Avrupa Birliği tezi, bu zaruret duygusundan çıkmıştır.

De Gaulle'cülük bu zaruretin bir yemişidir. Avrupa gençliğinin başkaldırışı, Avrupa'nın geleceğinin genç ruhlarda uyandırdığı umutsuzluktandır. Avrupa'nın ruhu gitgite çok hassaslaşmış, adeta dokunsan patlayacak veya kırılacak bir özellik kazanmıştır.

İşte Rusların, Çek ülkesinin masum ve mütevazi bir dileğini tankla ezmeye kalkışının Avrupanın bu hassas psikolojik durumunda çok büyük yankılar uyandırması bundandır.

Avrupa, yavaş yavaş Rusyayla hesaplaşmadan yeni bir varoluş gösteremiyeceğini idrak etmeye başlamış-

Şimdiye kadar, Rusya dehşetini zaman zaman duyan Avrupalı devlet adamları olmuştu. Fakat, şimdi Rusyayla hesaplaşma zaruretinin şuuruna varmaya başlayan artık bütün Avrupadır.

Avrupa halkı, yavaş yavaş, Rusyanın karşısına çıkmaya başlamıştır.

Avrupanın yeniden büyük bir güç olmasına engel Rusyadır. Avrupa, bunu anlamanın ilk şuur işaretlerini vermeğe başlamıştır.

Avrupa, Çek ülkesinin trajedisinde kendi geleceğinin tohumunu görmüştür. Çeklerin şahsında Rusun zulmüne uğradığını Avrupa fark etmektedir artık.

Doğu Avrupa büyük olaylara gebedir.

Avrupa, yeni akımların arefesindedir.

Rusya düşüncede, duyguda, politika ve milletlerarası karşılaşmalar plânında henüz nebülöz halde bulunan yepyeni bir cephenin karşısına dikileceğine şahit olabilir kısa bir süre içinde.

Bizim için de artık kaçınmamamız gereken ve sadece Allahın bir lütfü olan yepyeni fırsatlar doğmak üzeredir.

ÖLÜMDEN GELEN İLHAM

Birinci Cihan Savaşı sonunda, Doğu Avrupa'yı bir birlik halinde tutan Avusturya-Macaristan İmparatorluğuyla her açıdan Ortadoğu Devleti olan Osmanlı İmparatorluğu tasfiye edilmiş, bu tasfiyenin gerekçesi olarak da bu devletlerin zaten yaşama şartlarını kaybet-

tikleri, bu bakımdan bir nevi fazladan yaşama (survivance) halinde oldukları ileri sürülmüştü. Fakat bugüne kadar ki gelişmeler ve bugünkü durum bu gerekçenin ne kadar yanlış olduğunu açıkça ortaya koymuştur.

Doğu Avrupa ülkeleri Rusların atomik pençesinde kıvranmakta, Ortadoğu ülkeleri de içine bir kor parçası düşmüş bir kâğıt gibi hergün yanıp durmaktadır.

Rusyayla Batı Avrupa arasında büyük ve güçlü bir Doğu Avrupa Federasyonunun cihan sulhu için ne kadar gerekli olduğunu yakın gelecek belirtecektir.

Ayni şekilde, Rusya'ya ve Batıya karşı Ortadoğu ülkelerini ve bütün islâm dünyasını tek bir blokta toplayacak bir Ortadoğu Federasyonuna yakın bir gelecekte ekmek ve su kadar ihtiyaç duyulacaktır.

Doğu Avrupa Federasyonu için Viyana, Ortadoğu Federasyonu için İstanbul, eski günlerden daha büyük bir zaruretle merkez olma günlerini beklemektedirler.

Bu Doğu Avrupa kaynaşmasının en büyük sonucu, bu türlü zaruret haline gelmiş toplaşmalara karşı nerdeyse bir gelenek halini almış çekingenlikleri bir parça daha kırmak olacaktır.

Avrupa Birliği fikri bir kere daha canlanacak, Doğu Avrupa kaynaşması toplayıcı bir ülkü arama şuuruna kavuşacak, nihayet Ortadoğu da yakınlaşmalar için daha cesur adımlar atma havası doğacaktır.

Günübirlik politika sürekli politikaya doğru, aşırı realist diplomasi ülkü politikasına doğru bir gelişme gösterebilecektir.

Farkında olunsun veya olunmasın, bu Rus saldırısında, Çeklerin toprağa verdiği ölüler, yalnız Çek ülkesi için değil, Avrupa için, en azından Doğu Avrupanın bütünlüğü ve hürlüğü uğruna can vermiş kişiler sayılsalar yeridir.

Avrupa'da bu ölümün şuuruna varmak için bir fikir hamlesi yetecektir.

Hayatın hayat olması için önce ölümün şuuruna varmak şarttır.

Bütün islâm ülkelerinde zaman zaman yabancılarla olan savaşlar sonucunda ölenler, ne yazık ki, ülke sınırını aşmayan bir anlamın mahkûmu edilmişlerdir.

Nerede yurdu için ölmüş bir müslüman varsa bizim için de öldü diye düşünmedikçe ve o ölen de yalnız yurdu için değil bütün islâm ülkeleri uğruna can verdiğini bilerek ölmedikçe, bu ölümler gerekli yemişi veremiyecektir.

Evet, nasıl Birinci Cihan Savaşında ölen türkler yalnız Anadolu için değil, Asya, Avrupa ve hattâ Afrikadaki müslümanlar için de öldülerse ve nasıl yenilgimizden yalnız biz değil bütün dünya müslümanları zarar paylarını aldılarsa, Doğu Türkistan'da, Rusya'nın boyunduruğunda, Asyada, Avrupada, Afrikada, hattâ Amerikada şu veya bu ad altında müslümanların haysiyeti uğruna cen verenler yalnız kendi halkları ve yurtları için değil, bizim için de öldüler.

Müslümanların ölmesinden birlik şuurunun uyanması için bir ibret almıyorsak, bari Çeklerin hem kendi yurtları, hem Avrupa bütünü uğruna ölmelerinden ibret alalım.

Avrupalıların yalnız hayatlarından değil, biraz da ölümlerinden bir ilham alalım.

Hayattan gelen ilham, çok kere şeytansı bir etkidir, gerçek bir ilham değil. Ölümden gelen ilhamsa hemen hemen her zaman için sağlam öğütler ve hikmetlerle doludur.

BİRLİK DUYGUSU

Bugün Çeklerin başına gelen tek tek Avrupa devletlerinin başına yarın gelebilir. Çünkü, birliğin değerini bilmiyorlar. Koyunlar bile saldıran kurda karşı ilk korunma tedbiri olarak birbirlerine sokulup büyük bir kitle olmaya çalışırlar. Halbuki, bugünkü Doğu Avrupa ülkelerinin çoğu, korkuları yüzünden kurtla birlikte kuzuya saldırmışlardır. Ve bu hareket tarzlarıyla da Çekoslovakya'nın işi bittikten sonra sıranın kendilerine gelmesini hakketmişlerdir.

Doğu Avrupa ülkelerinin yöneticileri, Dubçek'in politikasının temelinde yatan avrupalılık özünü görebilseler ve bu öz adına hep birlikte Rusya'ya karşı direnselerdi, Rusya'nın bir harekete geçerken daha çok düşünmesi gerekecekti. Fakat bu cesareti gösteremediler ve içinde bulundukları şartlar da böyle bir cesareti masallara yakışır bir kahramanlık saydıracak kadar ağırdır.

Avrupa'nın batı ülkeleri de vaktiyle Doğu Avrupa'yı istilâ eden Rusya'ya karşı gerekli diretmeyi gösteremedikleri, bu yolda birleşemedikleri için Avrupa bir türlü aradığı huzura kavuşamadı. Rusya gibi zulûmda eski İran ve Roma İmparatorluklarına taş çıkartan bir devlet, bir kıt'anın yarısını kâbûslara has bir ağırlıkla baskı altında tutar da o kıt'a nasıl barış ve aydınlık içinde olabilir?

İngiltere ve Fransa, İkinci Cihan Savaşından sonra kendilerine düşen ödevi yerlerine getirmemişler, gerek Avrupa'nın, gerek dünyanın yüksek menfaatlerini kendi günlük faydaları uğruna çiğnemekten çekinmemişlerdir.

İşte bu devletlerin bu umursamazlığının cezasını şimdi bütün dünya çekiyor. Bütün dünyayla birlikte kendileri de çekiyor.

Birliğin değerini bilmeyen ve bu yüzden de çekmediği ıstırap ve uğramadığı felâket kalmayanların başında ne yazık ki müslümanlar gelmektedir. Bugünkü dünyanın ateşten şartları bütün müslümanları bir uçtan bir uca her yerde aynı kalb çarpıyormuşcasına birleştirmeğe, birbirinden haberdar olmağa, birbirinin yardımına koşmağa kesin bir tarih belâgatıyla zorladığı halde, uyanmak nedir bilmiyoruz. Günlük ve aslında müslümanları pek ilgilendirmez nice aldatıcı ve oyalayıcı, dikkati esas hedeften kaydırıcı, hattâ kurtuluşu unutturucu sahte mesafelere dalmış gidiyoruz.

Parçalanmış, bölünmüş, birbirinden habersiz hale gelmiş, geçmişiyle ilgisini kesmiş, kendi mukaddesatı yine en çok kendi ülkesinde çiğnendiği halde onur ve haysiyet duygusu nasırlaşmış, ölgünleşmiş, bitmiş insanların ülkesi haline gelmiş islâm ülkeleri.

Dicle'de boğulan bir oğlaktan kendini sorumu tutan bir Halifenin ülkesi değil miydi bu ülke?

Müslümanları tutan bir hükümdar öldüğü gün, onun gıyabî cenaze namazını kılan Peygamberin ülkesi değil mi bu ülke?

Cengiz istilâsından ve Endülüs trajedisinden, Birinci Cihan Savaşı dramından ibret almadığımız ne kadar belli.

Rusya'daki müslümanların, Doğu Türkistanlıların, Yemen'in, Kudüs'ün, Afrika müslümanlarının, Amerika zenci müslümanlarının şu anda çektiklerini düşünen ve bunu kendisi için bir şeref ve haysiyet meselesi kabul eden kaç müslüman vardır?

Evet, birlik olmadan kurtuluş olmaz.

Haysiyet ve şeref duygusu olmadan da birlik kurulamaz.

ÜRPERTİ

Bir gün gelecek, islâm ülkeleri ayın olgunlaşa olgunlaşa dolunay haline geldiği gibi batı baskısından ve Rus etkisinden kurtula kurtula hürlüğün en aydınlık günlerine çıkacak elbet. İşte o vaktin insanları, bizim yüzyıllarca şu veya bu türlü, şu veya bu derecede yabancılara kölelik edişimize nasıl dayandığımızı düşünecekler ve ürperecekler.

Bu ürpertiyi duyan gençler geldiği gün, İslâm dünyasının dolunay çağı da geliyor demektir.

İşte bu yüzden islâm ülkücülerinin bir işi de çağdan ürpertmektir genç adamı, ürkütmek değil, ürpertmek.

.Bu ürperti, korkudan değil, gerçeği bilmekten, onurdan, düşünceden ve duyarlıktan gelen bir ürpertidir.

Bu çağın entellektüelinin mezar taşına şunu yazsalar yeridir:

Geldik, çağı gördük ve ürperdik.

Hakkı ve değeri çiğnemekte bu çağ, tas devrine tas çıkartır. Bu çiğneyişin verdiği ürperti, anlamda, ateşe atılmış bir küpün içinde kavrulurken bir yılanın çıkardığı sesin verdiği ürpertiden az değildir.

Komünizmin terörü, kapitalizmin dolambaçlı soygununu görüp de insan insanlık adına nasıl ürpermez!

Rus vahşetine ilerilik yaftası asılmış. İnsan nasıl ürpermez!

Barbarlığın medeniyeti, medeniyeti barbarlaştırmıştır. İnsan nasıl ürpermez!

Eski dünya'ya yeni bir insan gerek. Bu dünyanın okullarında okuduğu, sinemalarından geçtiği, radyo ve

televizyonlarıyla kulak ve gözü çalkandığı, beyni hap gibi bilgilerin ateşinde dağlandığı, boydan boya dünya balçığına battığı halde, gök medeniyetinden yüzüne vurmuş mutluluğu yitirmeyen bir insan. Yeryüzü bu insana, ateşin suya özlem çektiği kadar muhtaçtır. İnsan bu ihtiyacı ta yüreğinde duyar da, sonra daha çok et, daha çok fizik, daha çok ses, daha çok kahkaha olan bir insanın insanlığın prototipi halinde sökün ettiğini görür de nasıl ürpermez!

Çağımızda düşünce, sezgi zirvelerinden sezgi zirvelerine fırlayan şimşeklerin ilerleyişi şeklinde bir hız görünüşünü verir de sonra, konuşma yaşına gelip de bir türlü konuşamayan, konuşmak için sonsuz bir güç sarf eden bir geri zekâlı gibi bir kâğıt ve yazı okyanusunda, bir küçük teşbihler deryasında yakamozlanmaktan ileri bir bilgi yapısı veya sağlam hayat tarzı doğuramazsa, bu görünüşle bu hakikat arasındaki uçurum insanı nasıl ürpertmez!

Çağımıza bir hızır hızıyla girmiş ve çağın çelikten kölelik duvarlarını bir şimşek gibi delip geçmiş bir insan o hızla çağımızdan ve dünyamızdan bir hayli uzaklaşsa ve siz işte orada o insana yaklaşsanız ve sorsanız, çağın anlamını sorsanız, çılgın bir çınlayışı size cevap olarak duyuracaktır: İşte o vakit, siz gelin ürpermeyin!

Ürperti duyanlar ve duymayanlar. İşte çağımızın gerçek savaşı bu iki tür insan arasındadır.

Muz kıralı ürperti duymaz. Ürperti duyan muz taşıyarak sanki sonsuzluğun kıyısına gelmiş gibi okyanusun kıyısına gelince şaşıran zencidir.

Ve Rus Mareşali ürpermez. Ürperen, Rus askerinin ayakları altında ezilen Çek insanıdır.

Komünistler değil, Avrupalılar değil, müslümanlardır, Asyalılardır, Afrikalılardır ürperenler.

Çağın umudu bu ürperiştir.

Yavaş yavaş Avrupaya da geçmeye başlayan bu ürperiş.

Bizim ürperişimiz.

YANLIŞIN BİR KAYNAĞI

İhtiyaçtan müstağni olan yalnız Allahtır. Bütün yaratılmışlar, yaradılış şartlarına, çağlarına, hayat dönemlerine göre bir ihtiyaç kataloğunu taşırlar umutlarının sırtında. Umut, bir ihtiyaç repertuvarıdır. Cansız eşya, kimya bağıntısıyla açıklar ihtiyacını ve umudunu. Ateş suya, su ateşe muhtaç. Toprak buluta muhtaç. Bitki, hayvan, insan.. derece derece bütün yaratıklar gittikçe kabaran bir ihtiyaç dizisiyle çevrili.

İhtiyaçtan arınmamışlık, yalnız müşahhas varlıklar için değil, mücerret varlıklar için de söz konusudur. Her reel varlığın bir beslenme alanı ve kaynağı olduğu gibi kavramların ve kavramlara dayalı kuruluşların da beslendiği öbür kavramlar ve kuruluşlar vardır. Yaratılmış varlık ve kavramlar böylece bir süreklilik kanunu içinde hep birbirine muhtaçtırlar. Putlaştırma ve ortakkoşma, unsurlardan birini muhtaç oluştan kurtarıp bütün öbür unsurları ona muhtaç saymadan doğar. Böylece yalnız Allaha ait bir özellik, fani ve yaratılmış bir varlık veya kavrama haksız olarak bağışlanmış olur. İşte yaratıkların ve kavramların ilâhlaştırılması böyle başlar.

Kaç çarpık yol ve düşünce varsa aşağı yukarı böyle doğmuştur. Allahın yalnız İsrail kavmine aitliği, bir ırkın öbür ırkların üstüne çıkarılması ve ihtiyaç bağının kırılmak ve koparılmak istenmesi arzusunun bir iddiası olmuştur. Hristiyanlık sözde merhamet unsurunu yüceltiyim derken onu besleyen kaynaklardan mahrum etmiş ve bunun farkında bile olmamıştır. Bu yüzden en büyük zulümlar hristiyan ırklardan sadır olmuştur. Halbuki merhametsiz sevgi olmadığı gibi adaletsiz merhamet ol-

maz. Yalnız merhameti tutundurayım derken onun dayandığı sütunları yıkmak, bizzat merhameti yıkmak demektir. Bunun için hristiyanlık tarihi, adetâ merhametin yıkılış tarihi olmuştur. Nihayet merhametin tam zıddı olan komünizm, bu yanlış merhametçilikden doğmuştur. Kapitalizm aşırı hürriyetçilik adına adaletin yıkılışıyla gerçekleşmiştir.

İslâm yalnız insanların değil, kavram ve kuruluşların da birbirine ve herşeyden önce ve her şeyin üstünde Allaha muhtaç olduğunu ilân etmiş, bir kavramı öbür kavrama, bir insanı öbür insana köle yapmanın yanlışlığını açıkça ortaya koymuş, yaradılışın sürekliliğine eş olarak, her alana hakim sürekli bir hayat sistemini varlık tablosuna sindirme yolu olmuştur.

İnsanlığın ilerleyiş çizgisinde kimi topluluklar eşyaya, kimileri hayvana, kimileri insana tapmak noktasına takılıp kalmış. Biraz daha ilerde takılanlar peygamberleri veya melekleri ilâhlaştıranlardır. Modern çağda da kavramlar ve kuruluşlar putlaştırılmıştır. Yalnız müslümanlardır ki, eşyada, canlı ve cansız varlıklarda, kavramlarda ve kuruluşlardaki ihtiyaç damarını görmüşler ve ihtiyaçtan müstağni olanın Allah olduğunu bilmişlerdir. Onun için müslüman sadece Allaha tapar ve Ona kulluk eder. İnsanlara ve kavramlara kulluk ve kölelik yapmaz. İnsanlara ve kavramlara duyduğu saygı ancak Allahın buyruğu iledir. Allah yolunu tıkayan her eşya, insan ve kavram bir engel sayılır. Cihad işte bu engellerin kırılışıdır. Yolun ayıklanması, kölelik karanlığından arıtılmasıdır.

Aşk, sevgi, hakikat, merhamet, adalet, hürriyet, disiplin gibi bütün kavramları birbirine ihtiyaç bağıyla bağlaya bağlaya, insanın, Allahın razı olduğu bir mutlu düzen içinde ebedîliğe bitişmesi gerçekleştirilmiş olur.

FİRAVUN DÜZENİ

Kur'an-ı Kerim'in, Firavunun üzerinde uzun uzun duruşu, sadece tarihî bir gerçeği belirtmek için değildir. Firavun, zulmün heykelleşmiş sembolüdür. Hem, bir insanın kendini tanrılaştırması, hem Allahın emir ve yasaklarını yerine getirmeyerek hakikata, hem de halka zulmetmesi yönünden, zulûm tarihinde nereden bakılırsa bakılsın en yüksek zirve Firavundur. Batı düşüncesi tiranlığı kınarken bir yönlü bir tesbit çizgisi üzerindedir. Batı ahlâkı, tiranın sadece halka olan zulmünü görmektedir. Bir tirandan halk memnun olsa Batı siyaset anlayışı tiranın ilâhî kaynağa karşı işlediği cinayetleri görmeyecektir. Onun için Batı küçük zalimler üzerinde enine boyuna düşünceler sıralamaya yüz yıllarca devam etmiş, fakat zulmün sembolü olan firavunlar üzerinde gereği gibi durmamıştır. Yalnız Batıda bir ukde gibi iki yanlı ve çatışmalı bir duygu kamaşması doğuran hemen hemen tek örnek Sezardır. Sezar kudretlidir ve yiğittir, onun için Batı ona hayrandır. Fakat yine aynı Sezar demir pençeli bir yönetim kurmuştur. Bu yönetim Batı için henüz zulüm çapına ulaşmamışken Sezarın nerisinde büyük bir zulme yatkınlık görülmüş ve Sezar öldürülmüştür. Yani zulûm vadiyle içiçe reel bir kudret. Sezarı öldürenler böylece Batının ruhuna Batı Medeniyeti batıncaya kadar sürecek bir ukdenin tohumunu ekmişlerdir.

Batı eksik bir adalet ve eksik bir zulüm anlayışı yüzünden asla ideal bir yönetim, bir düzen kuramıyacaktır. Çünkü: adaletin bütünlenmesi sadece halkın razı oluşuyla olmaz, Hakkın razı oluşuyla olur. Batı, meselenin

bu ikinci cephesini hemen hemen hiç işlememiştir. Bu yüzden batı yönetimi sürekli ihtilâl ve teröre, komünizm yönetimine ulaşmıştır.

Komünizm, firavunluğun şahıslardan kavramlara ve kuruluşlara kadar yayılışıdır. Zihnin ve kalbin olduğu kadar ruhun da firavunlaşmasıdır.

Firavun, Allahı inkâr ederek ve yerine kendini koymaya çalışarak, ruhları köleleştirmek ister. Bunun için, yönetimlerinin yüzünü Allaha çevirmeden ruhlarını kölelikten kurtaramayacaklarını insanlara Firavun örneğiyle anlatır Kur'an.

Kur'an vahiy ışığıyla firavun zulmünü dağıtır.

Hikmet gereği, Firavunun sarayında Hz. Musa yetişir ve Firavunu şahdamarından yakalar.

Vahyin adaleti, firavun zulmünü yok eder.

Firavun, zulmün anıt sembolüyse Hz. Musanın asası hakkın, adaletin ve vahyin anıt sembolüdür.

Firavun, dini dıştan çevrelemek ve boğmak isteyen zulümdür. İçten çevrelemek ve boğmak isteyen zulûm, yani iç firavun da Yezit.

Yezit, Firavun kumaşının astarıdır.

Firavun yıkılır, bu sefer yezitler çıkar, Hz Musa döneminin yezidî de Samiridir.

Firavun o günün maddî ve manevî tekniğinin büyüsünü kullandı. Bugün de komünizm aynı büyüleyişten faydalanmaktadır.

Firavunun yıkılış metodu da, büyüyü bozmak ve şuuru uyandırmaktır.

Bu model, her çağda tekrarlanır. Firavun gelir, büyüler. Sonra büyüyü bozan ve firavunun saltanatını yıkan gelir.

Kur'ana dayanmadan firavun izini ve gölgesini insanlığın sırtından silmek ve uzaklaştırmak mümkün değil

Firavun ehramı ebediymis gibi gözükür. Fakat bi

ehram, bu zulüm ehramı bir kere de yıkılmaya başladı mı artık bu yıkılışı kimse durduramaz.

Allah isterse, sular yükselir ve firavunun ehramı sular altında kalır.

Allah isterse, rüzgârlar eser ve zulûm ehramlarının taşları kurumuş güz yaprakları gibi uçuşur ve hiçliğin boşluğunda kayb olur.

Allah isterse, firavun ehramının tepesine yıldırımlar iner ve şimşekler yağmur gibi yağar.

Allah isterse, ruhun firavuna köleliği gider, Allaha kulluğu gelir. Ruhun ölümü dirilişe çevrilir.

Ashab-ı şimalin yolu tıkanır, Ashab-ı Yeminin yolu açılır.

Firavun düzeni Harût ve Marût bilgisine, büyü bilgisine dayanır. Bu düzenin anahtar bir noktası, adeta bir şifresi, bir ipucu noktası, vardır. Bu nokta bir ele geçti mi, artık bu düzen çorap söküğü gibi çözülmeğe başlar. O noktayı bulmak güçlerin en gücü, fakat o noktayı bulduktan sonra da bu düzenin çözülüşü kolayların en kolayı olur.

ALDATICI BENZERLİK

«Geri kalmış ülkeler», «gelişmekte olan ülkeler», «az gelişmiş ülkeler» adı altında toplanan ve hepsi bir arada düşünülen ülkeleri iki ana grupta ayrı ayrı değerlendirmek gerektiğine gerek bu sütunda, gerek kitap ve dergilerimizde dokunmuşuzdur. Bu ayırmada asıl faktör, tarih faktörüdür. Medeniyetçe duraklamış

ve bir kriz geçirmiş olduğu için yoksullaşan ülkelerle, ilkellikten günümüz teknik ve üretim kazançlarına doğru yükselmekte olan ülkeleri birbirine karıştırmamalı. Güngörmüş bir ailenin düşüşüyle oldum bittim yoksul sosyal katlarda bulunan bir ailenin durumunu birbirinden ayırmalı. Kasabada çağın şartlarına göre ilerleyemeyen bir ailenin durumu aile için bir umutsuzluk kaynağı iken aynı durum bir köy ailesinin iştihasını kabartmakta devam eder. Halklar da bu aileler gibidir. Asya ve hele İslâm ülkeleriyle, Afrika ülkelerinin çağa bakışı aynı olamaz. Siyah ırkın iştihası keskin, umudu taşkındır. Eziliş ve baskı onu kamçılayacaktır. Beyaz ırkın düşmüşleri ise gizli bir umutsuzlukla, itiraf edemiyecekleri bir umutsuzlukla yaralıdırlar.. Öbürlerinin bütün özlemi kendilerini kurtarmaktır. Bunlarsa, kendi kurtuluşlarının daha geniş bir alanın, adeta dünyanın kurtuluşuna bağlı olduğunu bilirler. Bir grup halklar ve ülkeler, güler, ağlar, öfkelenir, yalvarır, hayran olur. Çocuğun gelişmesi gibidir onların gelişmesi. Güngörmüş halklardan düşmüş olanlar ise toplu anlamda, ne tam yürekten gülebilirler, ne tam ağlayabilirler, öfkelerini ihtiyat bağlar, yalvarışlarını kalın bir politika fosili örter. Anlaşılmazlar. Kendilerini anlatamazlar. Sonra yavaş yavaş kendilerine olan güvenlerini de kaybederler. Kendi kendilerini de anlamaz olurlar. Zihinleri buğuludur. Bir tarih sisi, ufku karartmıştır. Geçmiş zaman acıları gelecek zaman ufkunda kırk harami hayalleri gibi yansır durur ve bu ülkeleri ileriye doğru hamle yapmaktan alıkor. İlkellikten medeniyete geçenlerin kıt hayalliliğine karşılık, eşref saatlarını yitirmiş halklar vehimlidir. Bunların politikacıları karşılıklı olarak vehim polemiği yaparlar. Öbürlerinin politikası ise iyice fizik güce dayanır.

Bu iki mutsuz halk arasında kesin bir ayırım yap-

madıkça batılı veya komünistlerin bu hakların sürekli ezilişi için uyguladıkları metotları kavramaya imkân yoktur. Tarihi köklü, fakat şimdiki zamanı ağrılı ve sancılı olan halkları adeta ölümden sonra diriltircesine bir hayat aşısıyla canlandırmak için umut, sevinç, iştiha uyandırıcı bir ses, bir çağrı, bir atılış gelmelidir. Birinin bilgiye olan ihtiyacı kadar öbürünün inanca ihtiyacı vardır. Birinin asıl güçlüğü öğrenmektedir. Öbürünün ise, hatırlamakta ve hatırladığına tekrar inanıp güvenebilmekte. Birinin şikâyeti, alışkanlıklarının azlığıdır. O yeni alışkanlıklara doğru koşarken zahmet çekecektir. Öbürüyse alışkanlık fazlalığından sızlanmaktadır. Alışkanlıkların, kaslarını kireçle kaplamış olmasından.

İslâm ülkelerindeki kımıldanışlarla, tarih alanına yeni çıkan öbür ülkelerin başkaldırışını bu iki tip halk kaderinin ayrılış çizgisiyle ayırmak, bize yeni bir ışık tutacaktır. Daha doğrusu zaman zaman bu ışıklar tutulmaktadır. Fakat, ışık ışığa yolcuyu devr etmezse, yolcu, öbür ışığa giderken daha öncekini gözden kaybederse, yol da karanlıklar arasında belirsiz olur, yolcu da.

İslâm, ülküsüne inanmış olanların seslerini yabancı ve şarlatan sesler bastırdıkça, ışık kayb olacak, yol şaşırılacaktır. O zaman ülkelerimizin bahtsızlığı, yeni medeniyet alanına çıkanlarınkini de aşacaktır. Çünkü onları iten adeta fizikî bir zaruret vardır. Ülkelerimizi iten o türlü bir zaruret yok, tarihî bir zarurettir. Tarihten gelen ışıklar ve sesler de kayboldu mu tam çöküşün akşam çanları vurur.

İSLÂM DÜZENİ

Şeytan, Nemrut, Firavun, Ebucehil, Deccal düzeninin zıddı bir düzen vardır ve onun adı İslâm Düzenidir. Bu düzen meleklerin, Hz. Musanın, Hz. İsanın, Hz. Muhammedin ve Hz. Mehdinin düzenidir.

Şeytan, kötülüğün metafizikteki lider şahsı. Nemrut, Firavun ve Ebucehil, şeytan düzeninin insan toplumundaki uygulayıcıları. Deccalsa, modern çağlarda ve gelecek zamanlardaki inkâr düzeninin kurucu ve yürütücüsü.

Buna karşılık melek, islâm düzenini peygambere vahiy halinde getiren ödevli. Peygamber, islâm düzenini insanlara haber veren ve topluluklara yerleştiren ödevli, Mehdi ise, son Peygamberden sonra da karanlığa batan ve İslâm Düzenini terk ederek umutsuzlukta boğulan insanlığı yeniden gün ışığına çeken ve çıkaran ödevli. Nokta be nokta, çağında dinin bütünlendiği Son Peygamberin izini izleyerek İslâm Düzenini dirilten ödevli.

İnkârcılar, ufuklardaki Mehdi hayalinden bile o kadar ürkmüşlerdir ki, onu bir öcü haline getirmek için yapmadıkları propaganda kalmamıştır. Onun ismini ağza almayı bile korkunç bir suç veya bu gerilik gibi göstermeye çalışmışlardır.

Halbuki Mehdi'nin kelime ismi de ne kadar güzel ve anlamlıdır. Kurtarıcı, kurtuluşa erdirci demek.

Müslümanların doğunun, batını ezişinden kurtulmaları ve nihayet insanlığın kurtulması bir çığırla ve bir önderle olacaktır. Gerçek öderlerin önderi de Mehdi.

Onun ismi, müslümanları umutsuzluktan koruyacak şekilde kalblerine yazılıdır.

Müslümanlar Allaha canı gönülden yaklaşır, yalvarırsa Allah da onlara bir kurtarıcı gönderecektir. Kapitalizmin, komünizmin, her türlü emperyalizmin, bütün kötülüklerin, iç ve dış inkârcıların, yıkıcıların, çürütücülerin ayıklayıcısı ve temizleyicisi gelecektir.

Mehdi bir düş değil, bir alınyazıdır. Gelecektir.

Müslümanlar onu çağırdıkça o gelecektir.

Müslümanlar ona doğru koşdukça o da müslümanlara doğru koşacaktır.

Müslümanlar onu ta yürekten çağırdıkça o gelecek, bu kere müslümanları, ve bütün insanları ta yürekten çağıracaktır.

Ne deccal ne Mehdi esatirî ve esirî varlıklardır. İkisi de insanlar arasından çıkar. Modern çağ, bu isimleri arkaik kelime ve kavramlar haline sokmak için elinden geleni yapsa da Deccalın taklitçileri ve benzerleri, Mehdinin habercileri ve muştucuları insanlığın ufkunda sık sık görünmektedir.

İnsanlığın yaradılışından son güne kadar İyilikle Kötülüğün savaşı sürecektir. İnsanı çevreleyen bölgede meleklerle şeytanların bu savaşa katılışları ve ödevleri var. İnsanlık tarihinde de iyilik önderleri peygamberler, kötülük önderleri de firavunlar, nemrutlar, ebucehillerdir. Aynı savaşta Mehdiyle Deccal da karşılaşır.

İyilik düzeninin adı İslâm Düzenidir. Karşısında inkârın yıkıcılığı düzen iddiasını tekrarlayıp duracaktır.

İnsanların kendi kendilerine düzen icat etmeye kalkmaları, tohumsuz veya çekirdeksiz ağaç hayal etmelerinden farksızdır.

İnsan önce tohumu, çekirdeği ekecek, ondan sonra da onu dikkat, itina ve ihtimamla gözleyecektir ki, ağaç yetişsin ve dal budağını göğe doğru yükseltsin.

İslâm, işte insan ve toplum ruhuna ekilecek o mutluluk tohumudur ki, mutluluk düzeni en muhteşem bir

ağaç gibi ondan çıkar ve yükselir.

İslâm Düzeni, inancın, mutluluğun ve iyiliğin düzenidir.

Onu kalbine ekene ne mutlu!

Onu yeryüzüne yayana ne san!

DİNİN SÜTUNU

«Namaz, dinin sütunudur» buyurdu Peygamber. Evet, namaz, dinin ana sütunlarının birincisidir.

Din, insanın ve toplumun ruhuna yerleşmiş ulu bir ağaçsa, bu ağacın kökü iman, göğdesi namaz ve namaz sütununun etrafında halkalanmış olan oruç, zekât ve hac daireleri, dalları ve budakları da iyi ahlâk, davranışlar ve yemişleri ve çiçekleri de, bütün iyilikler, güzellikler ve doğruluklardır.

Namaz, bir ucu imana açık, öbür ucu iyilikler, doğruluklar ve üstünlüklere bağlı, din köprüsüdür.

Adeta bu dünyanın sıratı namazdır.

Namaz, günde beş vakit gelerek kötülük fırsatlarını yok eden bir gök eridir.

Namaz, Kur'an-ı Kerim gibi sürekli bir mucizedir.

Bir elmanın bir yarısı oruç, bir yarısı namazdır.

Namazın protestolusu, telinlisi, siyasetlisi, gösterilisi olamaz. Namaz, sadece namazdır.

Ve bu namaza dokunulamaz.

Bu halk, yirmi yıldır durmadan yıkılmış câmilerini onarıyor, eksik yerlerini yaptırıyor, camisiz semt bırakmıyor. Bu camileri yaptırdı, şimdi sıra ihmal edilmiş

namazlara geldi. Halkın namaza koşuşunun anlamı, din duygusunun canlanışından başka bir şey değildir.

Camiler yapıldı, din duygusu canlandı, elbet halk namaza koşacaktır. Dinin sütununa sarılmaya.

Çünkü: dinin sütunu namazdır. Toplumu ayakta tutan sütun da dindir.

Bu çağda dinsiz yoksul toplumlar komünizmin kucağına kolaylıkla yuvarlanırlar.

Ayakları şişinceye kadar namaz kılan Peygamberin ümmeti olmak, bir insan topluluğu için yeter şandır.

Çocuk, ulvîlik alemini ilkin babasının namazında canlanmış olarak görür.

Beş esrarlı camii olan bir kent düşününüz. Birinci cami, sabah ortalık ışımaya başlayınca insanları, ama nasıl insanları, Allaha tam inanmış, kullara tapmayı reddetmiş, vahye ve onu getirenlere inanmış insanları çağırsın; o çağırınca melekler yalnız onları uyandırsın: İkinci cami, güneş tam tepe noktasını biraz aşınca işini dosdoğru yapıp insanlara iyilik saçan müminleri, üçüncü cami, güneş de her fani gibi boynunu batışa doğru eğince ve ışıklarını son saatten bir haber gibi serin serin göndermeye başlayınca olgun, dosdoğru ve inanmış insanları, dördüncü cami, güneşin adeta ruhu kabz edilmiş bir insanın kabrine konuluşu gibi batışından biraz sonra, gecenin yerde dirilerek çıkmaya başladığı saatte evine dönen müminleri ve nihayet beşinci cami, gecenin kalın örtüsü altında yine de eşyaya ve tabiata, günün yorgunluğuna ve insanların tahakkümüne karşı Allahın bahş ettiği güven ve huzurla donanmış müminleri çağırsın ve bu çağırışa karşı konulamasın. İşte böyle bir kentin insanları günde beş kere dünya kirinden ayıklanıp çıkacaklar, faniliğin zararlarından kurtulacaklar, son-

suzluğun eşiğinde Allaha tapmaktan dolayı mutlu olacaklardır.

İşte bu esrarlı şehrin bu esrarlı beş camii sembol değil bir hakikattir. Her İslâm şehri o şehrin, her cami, o beş camiin özelliğini taşımaktadır.

Her namaz, kubbesi gök yüzü olan dünyamızda müslümanları toplayan bir camidir.

Namazda, miraç mucizesinin kuvvetinden bir kuvvet gizlidir.

Din ve tanrı tanımazlarla inanmışların savaşı, insanlık içinde bir gün müslümanların zaferiyle son bulunca, dinin temel sütunlarından namaz, ulu bir kubbeyi ayakta tutan mermer bir sütun gibi insanın ruhunda yeniden bütün ihtişamıyla yükselecektir.

S E S

Batı aydınının dünya kültür mirasına bulunduğu katkılar bilinmekte ve gelecekte de ne gibi katkılarda bulunabileceği, hiç olmazsa bu katılışın sınırı sezilmektedir. Uzak doğu ve müslüman olmayan Asya ve Afrika ülkeleri aydınlarının da tuttuğu yön, aşağı yukarı belli olmuştur.

Henüz aydınlığa kavuşmamış, bulanık olan Ortadoğu aydınlarının kültür geleceğidir. Şimdilik, o, sağla sol arasında, demokrasi ile komünizm arasında, adaptasyonla tarih arasında, şahsiyetle taklit arasında sallanıp durmaktadır.

Uçtan uca hızla gitmekte, merhametle yaklaştığından hışımla uzaklaşmakta, kılıcı kalem, kalemi kılıç san-

makta, gerçek veya sahte bir duyguyla ayağa kalkmakta, bir sessiz sedasız yalnızlığa çekilmekte, buhranlı bir ruhun bütün gelgitlerini yaşamakta.

Halbuki dünyanın düşünce ve duygu diyalogunda ortadoğunun da bir sözü vardır. O söz söylenmedikçe Batı veya Doğu durmadan sızlanacak ve bir çıkış yolu bulamayacaktır.

Ortadoğu halkı ve kitleleri zaman zaman söylenecek olanı, çok dolaylı ve dolambaçlı yollardan ifade etmektedirler. Ama, henüz bu kitleleşme, aydın kadrosunu yetiştirememiştir. Onun için kitlenin dilsizlerin işareti hareketlerle söylemek istediğini bugünkü ortadoğu aydın kadrosu anlayamamakta, daha doğrusu yanlış değerlendirmekte.

İdealimizdeki ortadoğu aydını bugünküyle kıyaslanamaz. Bugünkü, asli nüshası batıda veya komünist ülkelerde olan taklit markalar, mallar gibidir. O zaman, dünya bu aydınların sesini niçin duysun, sözünü niçin dinlesin?

İdealimizdeki ortadoğu aydını, bıçak kesimiyle dünyanın öbür bölge aydınlarından ayrılır. Bu yüzden, dünyanın öbür bölge aydınlarından dinleyeceği kadar, hattâ ondan da fazla söyleyecekleri vardır.

Çünkü: gerçek ortadoğu aydını Allah'a inanır, öte dünyaya inanır. Yeniden dirileceğine ve hesap vereceğine inanır. Bu dünyanın ve varoluşun sadece elle tutulan, gözle görülen, mikroskopla veya dürbünle fark edilenden ibaret olmadığına, onu çok aşkın zengin bir varoluş tablosunun bulunduğuna, görülen dünyayla görünmeyen dünyanın birbiriyle ilgili bulunduğuna inanır. Gerçek ortadoğu aydınları buna inanmakla kalmazlar, inandıkları Allah'ın huzurunda secdeye kapanırlar. İnsanlara kul olmayı reddederler. Malı, faydayı ve parayı tanrılaştırmazlar. Namaz kılarlar, oruç tutarlar. Hac ve zekât

ödevleridir.

Ahlâkları da batılı ahlâkına, komünistin davranışına benzemez. Yerinde konuşmaktan çekinmezler. Korkuları Allah karşısındadır. Sabırlıdırlar. Tevekkül ederler. Hak için, müslümanlar uğruna fedakârlıkları sonsuzdur.

Uzağı görürler.

Dünyanın neresinde bu aydının örneği vardır? İşte ortadoğu aydını bu ana çizgilere kavuştuğu gün, dünya, yeni bir sese kavuşacak demektir.

Dünya bu sese muhtaçtır.

Şimdi müslümanların da bütün didinişi o ses içindir.

HER ŞEY ASLINA DÖNER

Her şey aslına döner.

Yeryüzündeki müslümanlar da asılları olan İslâma dönecekler.

Bu dönüş, geriye doğru dönüş değil, asla, öze, köke dönüştür.

Dağı görmek istiyorsanız dağa kadar gitmeden de onu görebilirsiniz. Göz dağı gördü mü, dağ, göze gelir.

Siz bir çukurda dağa arkanızı çevirmişseniz dağı geride kalmış saymanız, sadece size ait bir aldanıştır. Dağ belki arkanızda fakat çok yüksektir. Tepenizdedir. Siz çukurdasınız, o yüksektir. Bereketli yağmurlarını Allah'ın izniyle göndermese ovada ot bile bitmez. Ovanın görünüşteki ekinsizliğinden dolayı dağı küçümsemesi ve kınaması ne kadar gülünçtür. Ekin ovada yetişir; ama dağın payını kim inkâr edebilir?

İnsan, islâmın önünde, dağın önündeki ova gibidir. İslâmdan gelip kendinde esere ve verime dönüşen nimetleri kendinden bilerek gurura kapılan insan, dağı küçümseyen çukurun gülünç durumuna düşer.

Ova aldanmaz, fakat insan aldanır. Ova alçak gönüllüdür, fakat insan çarçabuk gurura kapılır.

Bizim dağ ve ova meselemiz bir örnektir. Yoksa, gerçekte, dağlar da, ovalar da nimetin ve cezanın nereden geldiğini bilirler. Öğünmezler, benliklerini ileri sürmezler, ödevlerini yaparlar ve Hakkın takdiri önünde boyun eğerler.

İnsansa dağa arkasını çevirir ve dağ geride kaldı der. Halbuki dağ yerindedir, yerini hiç değiştirmez. Gerileyen, ilerleyen insandır. Kendisinin gerilediğini görmez de dağı itham eder.

Halbuki; insan yüzünü dağa çevirse, dağ önünde olur. Dağ ileride olur. Ve gerekeni de o değil midir?

İslâm, en ulu dağlar gibi yerinde sabit, sağlam, başı dik ve tertemizdir. Kaypak olan, kaçan, saklanan, dağı kendi boş vehimleriyle itham eden insandır.

Tabiattan aldığımız dağ-ova örneği, insanın bütün aldanışlarında benzerini bulur.

İnsanın iyi olan asla dönmesi için Kur'an bir rehber olarak sağ ve diri, önümüzde ve başımızdadır.

Oruç, gözü keskinleştirir ve aldatıcı görünüşlere karşı insanı uyarır.

Namaz ruhu kuvvetlendirir; asla dönüşün engellerini ayıklar.

Zekât, insanın mal ihtirasından dolayı kanı kirlenen birikmiş maldan kan alma, hacamattır adeta.

Zekâtı verilmiş mal, kanı arınmış bir kurbandır insanın önünde âdeta.

Eşyanın kan çarpmasından böylece korunmuş olur insan.

Komünizm, zekâtsız geçen çağlarda birikmiş kirli kanın çağımızda birdenbire patlak vermesidir. Evrensel bir ceza gibi.

Müslümanlar asılları olan İslâma dönerlerse, umulur ki, insan da ona bakarak İslâma dönsün.

Çünkü: Müslümanlar, ifratla tefritin çarpışmasında, ortadaki selâmetin topluluğudurlar. Hakem millettirler. Haktan ve hakikatten ayrılmazlar.

Müslümanlar, örnek millettirler. İnsanlık onu görse yüzeydeki aldanışı aşıp derindeki öze ulaşabilir.

Çağımızdaki her müslümanın ödevi, mümkün olan bütün gücüyle İslâmı önce kendi şahsında, sonra bütün insanlarda tam yaşanır bir hayat iksiri sayarak çalışmak ve bu yolda savaşmaktır.

Herşey aslına dönecektir.

Kader çizgisi eğilmez, bükülmez.

İnsan kader çizgisinin dışına çıkamayacağını anlar da gurura kapılmazsa yol kolaylaşmış olur.

Yol kurallarına uyarak vekar ve onurla gitmeyen, kaderin itişiyle yuvarlana yuvarlana gider.

İBRET

Korku ile sevgi arasındaki önemli farklılıklardan biri de sevginin kendi basamağından yukarı basamaklara ancak büyük bir çalışma ile ona bağlı olarak veya bağlı olmayarak gelen ilâhî bir bağışla çıkıldığı halde, korkunun en alt derecelerinden bile en yükseğine fırlamak otomatik bir hızla olur. Bunun içindir ki kulun

üstün insan olabilmesinde tek başına Allah sevgisi yetmez. Allah korkusu da gerekir. Bazı dinler, korkmayı sanki bir eksiklikmiş gibi reddetmeye çalışarak gerçekte gurur yoluna kaymışlardır. Hristiyanlık, sözde tek başına sevgiyle insanı ayakta tutmak istemiştir. Halbuki, ruh, imtihan geçirmeden olgunlaşamaz. Korku, en büyük imtihan aracıdır. İçgüdüye bağlı sevgilerden birdenbire Allah sevgisine ulaşılmaz. Ayrıca bir ruh eğitimi gerekecektir. Halbuki, şiddetli tabiat kuvvetlerinin verdiği korku en zayıf ve unutkan inançlıları bile bir anda Allahı anmaya ve Allah korkusuyla titremeye götürür. Allahtan korkuş ve Allahı seviş ruhta şuur ve süreklilik kazandı mı, kul, müslüman, gerçek anlamda mümin olmuş demektir.

Evleri uçuran bir fırtına, yerleri yaran, dağları parça parça eden bir deprem, yerden fışkıran kaynar sular, şehirleri süpüren yanardağ patlamaları, kabaran sular, verdikleri korkuyla, insanları uyarırlar. Bu uyarış insanı Allah korkusuna götürür, insanın çok yakınına düşen bir yıldırımın, şimşek hızıyla bizi Allaha sığınmaya götürdüğü bir gerçektir.

Ancak, tehlike geçip görünür korku sebebi kalmadı mı, insan hemen hemen eski durumuna döner. Yine nankör, yine zalimdir. Yine unutmuştur Allahı. Demek ki korku, insanı kolaylıkla Allaha götürüyor; fakat o inançta tutamıyor.

İşte sevginin ödevi, fonksiyonu burada beliriyor. Sevginin gelişmesi, korkununkinin tersinedir. İçgüdüye bağlı sevgiler, korku gibi şimşek hızıyla ve çalışmasız hemen Allaha götürmez. Hattâ çoğu Allaha gidişten insanı alıkor. O sevgileri yendikçe Allaha yaklaşır insan. Sonra, insan çalışır çalışır, içgüdüye bağlı olmayan kalb ve ruh sevgileri katına yükselir. Bu çalışmasından dolayı veya bu çalışma sebebiyle bile olmak-

sızın Allah sevgisi katına yükseliş, sevgilerin en yüce basamağıdır. İnsan o kata vardı mı, ruhun tedricî veya merhaleli ilerlemesiyle ulaştığı bu yerde sürekli aşk tecellileri veya bağıyla tutunur. Demek ki, korkunun bir ok gibi geri fırlattığı noktadan yine bir ok gibi geri dönmek çok mümkün; ama sevginin yavaş yavaş yükselttiği yerden dönmemek daha mümkün.

Yalnız, korkunun hasbiliğine karşılık, sevgide dolambaçlı nefs aldatmacaları daha fazladır. Bu bakımdan insanın bu en büyük iki melekesinin desteğiyle sürekli bir inanışa ulaşması en doğru ve en dengeli bir ilerleyiştir ki, İslâm, sağlam inanç için Allah sevgi ve korkusunu şart koşmuştur.

Kur'an-ı Kerim'de Ad ve Semud, Lût kavimlerinin uğradığı felâketler biraz da bu hikmetten ötürü misâl olarak verilmiştir insanlara.

Deprem, bir ibrettir.

Fırtına, yangın, sel baskını insanın kendi eksikliğini görmesi, gururunu yıkması ve Allahın önünde baş eğmesi için birer işarettir.

Tabiat, hikmet kürsüsüdür.

Bilhassa büyük felâketlerde, tabiatın dilî eşsiz bir belâgat kazanır.

Ama anlayan için.

Yoksa inkârcı bu ibret vakalarından bile inkârını arttırmaya bakacak kadar zalimdir.

Siz, Hazreti Nuhu ve Gemisini gösterseniz, o gördüklerini kabul etmektense, onları görmemek için suda boğulmayı tercih edecek kadar zalimdir.

Zalim, elbet, her şeyden önce ve herkesten evvel, kendi nefsine zalimdir.

EDEBİYAT VE POLİTİKA
HAYATIMIZ

En geniş anlamında edebiyat ve düşünce dünyamızla politika yaşayış ve davranışlarımız arasında bir paralellik değilse bile bir uygunluk doğmadıkça, genel çırpınışımız sona ermeyecektir.

Divan edebiyatı, ana çizgileriyle o zamanki fert, toplum ve devlet hayatına bir cevaptı. Başlangıçta devletin savaşkanlığını hem besliyor, hem savaş sertliğini gideriyordu. İkili bir ödevi vardı edebiyatın. Tasavvuf, bu birbirine zıt iki eğilimi barıştırıyordu. Bir ara, aşırı bir şekilde hayatın haz yanına kaçar gibi olan edebiyat kısa süren bir sulh dönemini tattırır topluma. Daha sonra çöküş başlar. Edebiyat da bu kaçınılmaz inişte büyük ödevini yapar, yâni avunuş ödevini.

Tanzimatla ilk bakışta politika ile edebiyat arasında yeni bir uygunluk kurulmuş gibi gözükürse de, gerçekte politikanın edebiyattan beslenmesi zayıflamaya başlar. Divan Edebiyatı döneminde hükümdarların ve devlet adamlarının şiirle sıkı sıkıya ilgilerine karşılık, Tanzimatta bu ilgi gevşemiştir. Politikada gerçekte bir yenilik yok, bir sürükleniş vardır. Edebiyatta da, eskiden kaçış başlamış, batıya dönülmüştür. Politikada ise, ne eski ne yeni, sadece bir güçsüzlük yürürlüktedir.

Servet-i Fünunda edebiyat, iyice muhalefete geçmiş, apayrı bir hayatın türküsünü tutturmuştur. Tanzimat Edebiyatı devlete karşı iken Servet-i Fünun Edebiyatı topluma karşıdır da. Servet-i Fünun Edebiyatı, dünya gerçekleriyle de bir ilgi kurmamış bulunduğundan Edebiyat Tarihimiz içinde hayata ve devlete en az etkide bulunmuş bir edebiyat okuludur.

Millî Edebiyat, Kurtuluş Savaşı içinde kısa bir dönem için, devletle, daha doğrusu millî savaşla uyuşmuş, fakat devrimler başlar başlamaz, övgücü ve yüzeyde kalan bir edebiyat türü dışında gerçeğiyle yine politika ile ve politikacılarla ilgisini koparmıştır. Mutlaka dönmeye çalışan bir edebiyat ekolü doğmuştur İki cihan Savaşı arasında. Devlet adamı ve politikacı aşağı yukarı ilgisizdir bu edebiyatla. Yalnız entellektüeller edebiyatla az çok doyurucu bir iştiha ilgisi içindedirler. Fakat devlet adamları yaşayan edebiyat hayatıyla igilerini kaybetmişlerdir. Bunun toplumda çok kötü etkileri görülür. Edebiyat, yavaş yavaş, biraz da İkinci Dünya Savaşının etkisiyle solleşir. Sol bir edebiyat doğar. Bu edebiyat da köksüzdür ama dıştan beslenmekte ve asıl edebiyatın yokluğundan faydalanmaktadır. Devlete ve devlet adamına verdiği bir şey yoktur. Nesilleri gerek geçmişten, gerek pozitif eylemden koparmaktadır. Politikacı da diplomaların şatafatına karşılık, gerçekte, edebiyattan ve düşünce hayatından kopmuş biridir. Entellektüel değildir. Ümminin sezgisinden de mahrumdur. İrfan batmıştır. Devlet, toplum ve edebiyatla düşünce alanları arasındaki kesiklikler büyük görüş ve davranış ayrılıkları doğurmuştur. Kapanması güç uçurumlar.

İşte biz bunun için yeni bir akımın doğum sancısının habercisi olanları arıyoruz. Edebiyat, düşünce, toplum ve devleti büyük bir umudun kapısına çeken bir akımın. Devlet adamının entellektüel olduğu bir dönemin habercisi olan bir akımın. Başka edebiyatların köleliğinden kurtulmuş kendi derdimizin çağıltısı bir edebiyatı getiren bir akımın, bizi kendi kafamızla düşündüren bir akımın.

SÖZ HAKKIMIZ

Çek ülkesinin Rusya tarafından ezilişi, Türkiye'nin önemini bir kere daha ortaya koydu.

Avrupayı eski alışkanlıkların etkisiyle daldığı emperyalist düşten bir kere daha uyandırdı ve bu düşte hep avların en tazesi gibi düşünülen Türkiyeyi avcı sırasına yükseltme duygusunu uyandırdı.

Yurdumuzun onur konuğu Alman Başbakanı şu anda Türkiyeye bu yeni bakışla bakmakta.

Bu yeni bakışı değerlendirelim. Avrupaya Türkiyenin gereğini unutturmayalım.

Türkiyesiz bir Avrupa savunması artık düşünülemez. Öyleyse Avrupa açıkça bu hak ve kuvvetimizi tasdik etsin.

Bugün ülkemizin jeolojik durumu ve ordumuzun, halkımızın askerî gücünün, Rus tehlikesini elle tutulur bir şekilde gören Avrupanın savunması için zarurî bir bütünleyicilik özelliği taşıdığı aydınlanmıştır. Ben şuna iyice inanıyorum ki, bir gün gelecek, Avrupanın içtimaî yapısının dağılmamak için faydalanabileceği bir çok derin öğütün bizim geçirdiğimiz tarih deneyinde gizli olduğu da ortaya çıkacaktır. Avrupa bunu anlıyacaktır bir gün. Ama umarım ki bunu anlamakta geç kalmasın.

Beş yüz yıl Batının, üç yüz yıl da Rusyanın karşısında dayanmış ve sonunda da ayakta durabilmiş bir Milletin hayatında öğrenilecek çok dersler vardır.

Avrupanın en çile çekmiş, düşünen toplumu olan Alman halkının derin ifadeli devlet adamının milletimizin ruhuyla kaynaşmasından umutlu olmak, daha sürekli ve karşılıklı bir güven için umutlu olmak biz ortadoğuluların sık sık düştüğü hayal aldanışlarından biri olmayacaktır

artık.

Evet, bazı batı hayranlarının itiraftan ürktüğü şey, yani asyalılığımız, bizim için bir utanç değil, bir onurdur. Evet, Asyalıyız. Evet Ortadoğuluyuz. Milletçe bunu biliyoruz. Bugün, bizim gibi Batının ve Rusyanın karşısında Asya adına yüzlerce yıl direnmiş ve bunun bugün yemişlerinin devşirildiğine yavaş yavaş şahit olmuş, bu zaferin sapmalarından en çok üzülen ve verimlerinden en az faydalanan bir halk olarak Asyalı olmanın, bu türlü ve bu tecrübelerle Asyalı olmanın, insanlığın alınyazısında en derin çizginin kendi alınyazısı olduğunu bilmek demek olacağını fark etmeğe başlamış bir milletiz.

Çek ülkesinin Ruslarca işgali ve büyük Avrupa devletlerinin sınırına dayanılması bu gerçeği ortaya koydu.

Allahın lûtfuyla tarih şartları, Avrupaya, öbür ortadoğu ülkelerine, Afrika ülkelerine ve islâm ülkelerine Türkiyenin başka bir ülke tarafından doldurulması imkânsız tarihi misyonunu hatırlatmaktadır.

Alman Başbakanının ülkemize gelişini bu açıdan değerlendirmemiz gerekmektedir.

Artık, Türkiye'nin bütün dünyaca dünyanın gidişinde dinlenmez olmuş, Birinci Cihan Savaşından beri dinlenmez olmuş sözü dinlenmeye başlamalıdır.

Birinci Cihan Savaşından beri manen mahkûm olduğumuz dilimize kelepçe vurulması veya sözümüze pamukla tıkalı kulaklarla cevap verilmesi sona ermelidir.

Ve, şu veya bu şekilde susturulmuş bir millet, dinlenmelidir.

MİLLETE KARŞI

Çek olayı, Rusya aşkını yıkınca, ikinci plâna atılmış olan devrim temi ön plâna geçti yine. Bu tem, bir düşünce ve kültür dinamiği olarak değil, bir düş karabasanı, bir çağ öcüsü olarak harekete geçirilmek isteniyor. Profesörü, yazarı, devrim eskicisi ve ihtilâl emekçisiyle bir yanlışlıklar komedisi korosu yine harekete geçti; halkı baskı altına almanın, yani bir türlü hülyasından kurtulamadıkları eski diktatörlük rüyasını gerçekleştirmenin çıkmazına saplandılar yine.

Her devrim ancak bir mitle ayakta durur. Daha doğrusu bir mit olduğu sürece ayakta durur. Bizim devrimcilerimiz hangi evrensel ideayı, hangi millet ışığını, hangi insanlık saygısını taşıyorlar? Hiç. Sadece kendilerini halka kabul ettirememelerinin hıncını. Bir güçsüzlüğün dinmek bilmez öç duygusunu. Batıyı bir türlü sinderememenin ve halk ruhuna sindirtememenin öfkesini.

Acı, azap, ıstırap duymuyorlar, sadece öfkeleniyor, kırmızı burunlarıyla kızgınlaşıyor, öç ve hınçla saldırmaya hazırlanıyorlar.

Vicdan azabıyla kendilerini bir iç hesaplaşmaya çekseler, belki daha aydınlık göreceklerdi yanlarını yörelerini. Ama onlar suçlarını kendilerine bile itiraf edememenin korku ve vehimleri içinde herkesi eski öcülerle, totem ve tabu sloganlarıyla sindirmek istiyorlar.

Bilmiyorlar ki, batıcılık ve devrimcilik, adeta azalan verimler kanununa uyarak her dönem biraz daha etkisini yitirmektedir. Artık devrim ve batıcılık, başarısızlığın

en dik rampasında geriye dönülmez hızını almıştır. Kaçınılmaz düşüş başlamıştır.

Yeni şartlarda yeni bir Türkiye doğmaktadır. Bir kişinin veya bir azınlığın diktatoryasını reddeden, Batıyı kayıtsız şartsız benimsemeğe hayır diyen, otarşizmi, kendi içine kapanmayı aşan, yeni dünya içinde, tarihin ve kendi derin katlarının sürekli çizgisi içinde kendi haysiyetli yerini almak için ayağa kalkan bir Türkiye doğmaktadır.

Avrupa, Amerikadan ve hele Rusyadan yediği her darbede bu Türkiye'nin değerini bir kat daha anlayacaktır.

Ve Türkiye, doğuya ve batıya doğru, insanlığın kurtuluşu ve sürekli barış için dinlenecek sözü olan bir ülke olmanın sırrına erecektir eninde sonunda.

Devrimciler ve batıcılar, dünyanın en gerici ve en tutucu öfkesiyle, bu yeni Türkiye'nin doğmasına engel oluyorlar, olmaya çalışıyorlar.

Artık evrensel bir iddiası olmayan her akım silinecektir.

Türkiye'deki devrimciliğin komünizm önünde geçirdiği krizin kökü burdadır. Ama devrimci en peşin hükümcüler gibi, düşünmekten o kadar ırak ki, dediğimizi nasıl anlasın?

Devrimciler ve komünistler, her türlü batıcılar ne gibi öfkeli yolları denerlerse denesinler, eninde sonunda Türkiye, tarihinin ve medeniyetinin içinden yükselen çağrıyı duyacak ve çağımıza evrensel bir görüşle seslenecektir. Kendine düşen ödevin büyüklüğünü iyice bilen bir milleti vehimlerle ve öcülerle korkutmak ve yolundan çevirmek mümkün değildir.

Millete karşı hareket yaşamaz. Millete doğru hareket yaşar.

İSLÂM ÜLKÜCÜLERİ ve DEVRİMCİLER

Komünizmi açık veya gizli savunmanın tehlikelerini sezen devrimciler, Çek olaylarından sonra yine «devrim»e döndüler. Fakat bu dönüş bir çaresizlik dönüşünden öte bir anlam taşımamaktadır. Şart'ların ilk elverdiği gün, yine komünizme sarılacaklardır. Devrim, iyice bir paravana olarak kullanılmaktadır. Müsümanlara karşı bir kışkırtıcılık paravanası olarak. Sanat ve düşünce, umut ve aksiyon alanında devrimcilerin olup bitmiş devrime hiç bir katkıda bulunmadıkları bir gerçek olduğuna göre, bu dönüş, bir kültür olayı olmaktan çok, politik taktik deneyidir. Yarın şartlar değişince taktik de değişecektir.

Anlaşılıyor ki, devrim, git git, bir toplumun toptan değişme vakıası olmaktan çıkarak, vaktiyle Türkiyede hesapsız ve sorumsuzca hüküm sürmüş bir kadronun arasıra geri tepen ve asla gerçekleşmeyecek olan hülyası olarak solculuğun stratejik unsurlarından biri olmaya mahkûm olmuştur.

Devrim, halkla baştanberi bir türlü kuramadığı ilgiyi bu kez büsbütün yitirmiştir.

Devlet ve halk birbirine yanaştıkça ve birbirini anlamaya başladıkça, eski devrimciler adeta hasedin en yaralayıcısıyla kıvranmakta, sızlanmakta, bir yandan halka, öte yandan devlete yırtıcı dişlerini göstermektedirler.

Artık bir tek kuvvetleri kalmıştır: o da müslümanlar hakkında ötedenberi şu veya bu yolla bir takım köşebaşı kadrolarına telkin ettikleri peşin hükümler. Şimdi var kuvvetleriyle bu peşin hükümlerden doğması müm-

kün vehimleri inşa etmeye, adeta vehimler sarayını restore etmeye bakıyorlar.

Devrim, Türkiyedeki çeşitli görüş kadrolarından en tutucu ve gerici bir kadronun, yepyeni şartlara göz yummuş bir esprinin sloganı haline gelmeye başlamıştır.

Bugünkü dünya İkinci Cihan Savaşındaki, İkinci Cihan Savaşındaki dünya da Birinci Cihan Savaşındaki dünya olmadığı halde, o günden bugüne her yerde, İngilterede, Fransada, İtalyada, Almanyada, hattâ Amerikada ve Rusyada en az üç kadro değiştiği, yepyeni bir dünyaya bakış belirdiği, en dogmatik rejimler bile revizyonlardan revizyonlara gittiği halde, bizdeki devrimciler, 1925 — 1930 yıllarındaki anlayıştan bir adım daha ileri geçmeyen devrenin dogmatik tutucuları olmak sevdasındadırlar.

Dünya üç kere değiştiği, çağın horozu üç kere öttüğü halde, bunlar hâlâ Türk Milletinin geçmişe ve geleceğe doğru uzanan büyük realitesini inkârda direnmektedirler. Bunlar hâlâ müslümanların körükörüne batıya veya komünizme adapte olacaklarını sanıyorlar. Şahsiyetsiz bir taklitçilikle geçmişle, asyalılıkla, ortadoğuyla, İslâmlıkla hiç bir bağımızın kalmaması için bir komünizme, bir amerikanizme, bir avrupacılığa sarılıyorlar. Konuşmak isteyenleri meşhur öcülerle susturmaya çalışıyorlar. Demagoji, şantaj, iftira ile bir milletin soy sözcülerini bastracaklarını ve o milleti yine körükörüne bir hiçlik bataklığına sürükleyeceklerini umuyorlar.

Ne boş hayal, ne boş umut!

Dünya değişmiştir. Çağ değişmiştir. Türkiye değişmiştir. Devrim tarihe karışmıştır. Onun hakkındaki hükmü tarih verecektir. Yepyeni nesiller yetişmiştir. Yeni yetişenlerin içindeki islâm ükücüleri geçmişin anlamını biliyorlar, batıyı tanıyorlar, komünizmin nereden doğdu-

ğunu ve taşıdığı materyalist, inkârcı esprinin bizim için ne derece yıkıcı olduğunu görüyorlar. Türkiyede yapılmış devrimlerin kaynağını, anlamını, sınırlarını çiziyorlar, kısacası düşünüyor ve anlıyorlar, yüreklerinde de İslâmın özünden gelen yepyeni bir sevgi, canlılık ve ilerleyiş aşkını taşıyorlar. Hiç bir tutucu, kopyacı, taklitçi, aktarmacı kadro, sanat, düşünce ve aksiyon alanında eserlerini vermeğe başlayan bu yeni ve orijinal islâm neslinin yurt faydasına olan gelismesini durduramıyacaktır.

DİN ve DEVRİMCİ

Türkiyedeki devrimcilerin bir tek hedefi var: din yıkıcılığı. Var güçleriyle, din duygusunun canlanışını durdurmaya çalışıyorlar. Onlara göre din çağ dışıdır.

Gerçekte bu iddia kökten yanlıştır. Din, dünyada büyük bir etkiyle hüküm sürmektedir. Papanın bir kararı, bütün dünyayı allak bullak etmektedir. Amerika dindardır. Devet Amerikada laik devlet değildir. Amerikan dindarlığının son örneği, 6. Filo er ve subaylarının kendi inançlarına göre Efese gelerek toptan hacı olmalarıdır.

Avrupa da dindardır. Rönesans sanat ve düşüncede bir yenilik getirmişse de dini yıkamamış, onun yerini tutacak bir başka sistem ortaya koyamamıştır. İlk aşırılıklar geçince, Avrupanın hristiyanlıkla olan ilgisi yeniden kurulmuştur. Fransız intiläli ilk anda dine karşı bir tavır takınmışsa da kısa bir zaman sonra ünlü ihtilâlci

Robespierre bile evrensel bir din ihtiyacıyla bazı iddialar ortaya atmıştır. İhtilâl durulur durulmaz, din toplumdaki yerini yeniden almıştır.

Avrupa dindardır. Bunun son örneği de, ülkemizi ziyaret eden Alman Başbakanının Efese giderek kendi inançlarına göre hacı olmasıdır.

Rusyada da komünizm dini bütün bütün yıkamamıştır. Halk, elinden geldiğinde gizli ve açık dine olan ilgisini korumaktadır. İkinci Dünya Savaşında Rus halkının din duygusundan kökten uzaklaşmadığı anlaşılmıştır. Dine olan zalim baskı tavsar tavsamaz halkın dine sarılacağı besbellidir.

Sosyalizm, arap ülkelerinde oldukça iğretidir. Aydın kadronun din duygusunu tahrip etmekte ise de, halk yine inançlarına bağlı olarak yaşamaktadır.

Afrikada, her alanda olduğu gibi din alanında da büyük bir canlanış vardır. İslâm dini, Afrikada ruhları fetih etmede adetâ yeni, çağdaş bir destan gibi gelişmektedir.

Asya, oldum bittim dindardır.

Bir kaç bin yıllık bir din özlemiyle çağımızda bir devlet kurma teşebbüsü bile olmuştur. İsrail adetâ, antik tevrat idealini gerçekleştirmek için kurulmuştur.

Devrimci bütün bu gerçekleri görmez. O din düşmanlığı saplantısı içindedir. Tarihte dine sarıldığı sürece büyük devletler kurmuş bir milleti dinden uzaklaştırmak adetâ onun varoluş hikmetidir.

İçinde bulunduğu çağı bile kritik edemeyen, değerlendiremeyen devrimci elbet gelecek zamana uzanan bir düşünce erginliğine ve metafiziğe, eşyanın ötesine uzayan bir inanç zenginliğine varamayacaktır.

Ama, tarih içinde en büyük çaplarda var olmuş ve gelecek zamanda da en büyük çaplarda var olma umudu-

nu yitirmemiş bir millet, devrimcinin yoksul ve dar ruhunun mahkûmu olmayacaktır elbet.

Türkiye'de gerçek bilim geliştikçe, ekonomik büyüme arttıkça, kritik düşünce ilerledikçe, yerli sanat ve edebiyat dünya karşısına çıkarılır ürünlerini verdikçe, bütün bu genel canlanış vetiresinin içinde ve hepsinden önce ve hepsinden fazla olarak din duygusu da canlanacaktır.

İslâm, yalnız umutsuz çağlarda tesellî edici gücüyle bir halkı batıştan korumakla kalmaz, halkın umutlu çağlarında da onu ilerleten, ona aşk ve hamle veren, onu üstün insan ocağı haline getiren sosyal dinamiklerin birincisi rolünü görür.

Ama devrimci ne bilsin bunu? Gözünü kapayan, güneşi bile göremez.

HASTA ve DOKTOR

İnsanları yığınlaştırıp köleleştiren komünizm, insanî bir özellik taşımayan kapitalizm ve ikisinin genel çerçeveleri olmaktan başka bir şey olmayan sosyalizm ve liberalizm çağımızın karanlığı, çağımızın zulmüdürler.

Bunlara doğru gitmek, içinden çıkılması güç bir geceye batış demektir. Bunlardan uzaklaşmak da, aydınlığa yaklaşmak demek.

Çağ, hastadır. Fakat, ne yazık ki, çağı kurtaracak olan kalbi yumuşak doktor, çağın hastalığından dolayı, çağdan daha çok hastadır.

Evet hasta kendini doktor sayıyor, doktor kendini hasta. İşte çağımızın trajedisi.

Komünizm ve Batı, islâm ülkelerine bir doktor gibi giriyor. Şifa getirdiğini iddia eden bir doktor gibi. Halbuki, bir hasta gibi girselerdi, belki de insanlığın kurtuluşu için bir pencere açılmış olurdu. İslâm dünyası da bunları bir doktor gibi değil, bir hasta gibi kabul etseydi, kendisini bir hasta olarak değil, bir doktor olarak tanıtsaydı ve tanısaydı, hem kendine, hem insanlığa iyilik etmiş olacaktı.

Tahrif edilmiş İnciller, Kapitaller ve bunlardan beslenen kitaplar, Kur'an ülkesine şifa iddiasıyla nasıl ayak basabilirler, nasıl ayak basabildiler?

Ayak basanlar da, bastıranlar da şüphesiz çarpılacaklardır.

Şarlatan doktor da, hastalık hastası hasta da çarpılacaktır şüphesiz.

Nitekim, iki cihan savaşı, insanlığın suratına inmiş, dünyayı aşkın bir tokattır âdeta.

Ve insanlık uslanmazsa, âdeta kozmik bir tokat daha inecektir insanlığın yüzüne.

İnsanları umutsuzlukla, öçle, düşmanlık duygularıyla, köleleştiren eğilimlerle zehirleyen doktrinler ve sistemler, Kur'an ülkelerine girmişler ve öylesine yerleşmişlerdir ki, Kur'ana dil uzatma, Kur'an idealine saldırma cesaretini bile kendilerinde bulmaya başlamışlardır.

İslâm ülkeleri, Kur'an ülkeleridir. Biz, Kur'an düşmanı düşünceleri bu kutlu ülkelere soktuğumuz, daha doğrusu bu zehirli düşüncelerin bu ülkelere girişine göz yumduğumuz için daha bu dünyada cehennem azabına düçar olduk.

Bunu hakkettik. Şimdi sadece cezamızı çekiyoruz.

İşte şimdi İslâm ülkelerini batıdan ve kuzeyden gelen zehirli ve paslı, dondurucu veya yakıcı fikirler ve

duygular kavuruyorsa, biz bütün müslümanlar bundan toptan sorumluyuz.

Suçu, dedelerimizin üstüne atmakla işin içinden sıyrılamayız. Biz, batı ve kuzeyden inen kötü etkileri red için ne yaptık?

Gözümüzü boyayan kızıl ve kara büyücülerin boya çanaklarını kafalarında mı kırdık?

Hayır! Dedelerimizden daha çok büyülendik. Büyülenmekte vakın çağ dedelerimize bile rahmet okuttuk!

Tanzimata bile, Meşrutiyete bile rahmet okuttuk!

Gelecek nesiller bu nesilleri amansızca hesaba çekecektir.

Bu hesaptan alnı ak çıkana aşk olsun.

Hesabını tam verebilene ne mutlu.

Irkçılık ve sosyalizm cinnetiyle kavrulan arap ülkeleri, Kur'ana düşman olanların kalemleriyle ve aksiyonlarıyla cirit attıkları bir alan haline gelmiş Türkiye, komünizme ve hristiyanlığa kanmış veya satılmış olanların cehenneme çevirdiği Afrika ülkeleri, batı tesirinden kurtulamamış, batı pasından arınamamış Hint - İslâm bölgesi, kısaca bütün islâm ülkeleri içinde ilk olarak Kur'an ışığına dönecek olan ülkeye ne mutlu.

ÇARPIŞAN, ÖZLE TAKTİKTİR

Edebiyat eleştiricisinin iyisi, herkesin öğdüğü kof şöhrete alkış tutanı değil, kimsenin, hakkını teslime

yanaşmadığı, köklü yenilikleriyle bir kıyıya atılmış kalemleri ortaya çıkaranıdır.

Düşünürün güçlüsü, modalaşmış akımların peşinden sürükleneni değil, bir halkın ruhunda gizli olan ve o ülkeye yeni bir hayat getirecek düşüncelerin sistemini yakalama zahmetine katlananı ve bu düşünce uğruna hayatını bile ortaya koyanıdır.

Politikacının, devlet adamının, ahlâk erinin, kısacası aksiyoncunun ilerde iyilikle anılacak olanı, güçlü, fakat haksız kuvvetlerin köleliğini yaparak günlük başarılar sağlayanı değil, millet üküsünü sezeni, hedefinden hiç şaşmayanı, geçmişi tam değerlendireni, geleceği iyi göreni, şimdiki zamanın iğvalarına kapılmayanı, ihtiraslarını dizginleyeni, millet düşmanlarının sürekli faaliyetine sarsılmaz bir iradeyle karşı koyanıdır.

Çağımızda insanın şahsiyeti, reklâmın etkisinde kalmayış ve propagandaya kapılmayış derecesiyle ölçülebilir. Propagandaya karşı direnen zekâ, reklâma karşı koyabilen duygu, güçlü zekâ ve soylu duygudur. Şahsiyetli insan, propagandanın hakikatla alternatif olduğu yerde, hakikatı seçebilendir.

Haksız ve yanlış, propaganda ve reklâm denen ince bir tekniğe kavuşmuştur çağımızda. Hakikat kendini empoze etmekte, az çok bir istiğna içinde dururken, yalan, bütün gücünü, propaganda tekniği üzerinde toplamaktadır.

Ve böylece, git git taktikler ve stratejiler ideolojilerin yerini tutmakta, daha doğrusu ideolojilerle ayrılmaz bir şekilde kaynaşmaktadırlar. Elbet, bu ideolojinin dar anlamında veya çağ ideolojileri anlamında doğrudur. Yoksa, çağları aşan doktrinler, özleriyle, taktiklerinden daha çok etkilidirler.

Türkiyede de, özle taktik çarpışmaktadır. İslâm ruhu, bir öz olarak bütünüyle ayakta, fakat henüz aydınlık bir stratejiye kavuşamamış bulunmaktadır. Hal-

buki solcular ve devrimciler baştan sona taktik, baştan sona stratejidirler. Bu çizgideki güçlükleri, öz yoksunluklarını örtmektedir.

Onlar, esasta muhtevasızdırlar. Ama, henüz görünüşleri çarpıcılığını korumaktadır. Biz ise altın gibi bir muhtevayı, derli toplu bir görünüş ve biçim içinde sunamamanın ıstırabını yaşıyoruz.

Olsun. Onları kendi görünüşleri aldatacak ve bir gurura saplayacaktır. Bizi ise, tevazua, etrafımızı incelemeye ve kendimizi derleyip toplamaya.

Siz, ilerleyiş merhalelerine bakınız, statik enstantanelere değil. Geçici envanterlere değil, dinamik bilançoya bakınız.

Siz hıza bakınız.

Onlar, fikirde savunmadadırlar. Biz, taarruzdayız.

Allaha inananla inanmayan bir olmaz.

Tarihe dayananla günübirlikten doğan bir olmaz.

Ruhçularla maddeciler eşit değildir.

Ruhça olgunlaşma ile içgüdü azmanlığı nasıl denk tutulabilir?

Yanlış, sürekli yaşayamaz. Süreklilik, hakikatın değişmez özelliklerindendir.

Batı yeli de diner bir gün. Kuzey yeli de. Kendi içimizin rüzgârı eser.

Putçuların, klişecilerin, sloganların, peşin hükümcülerin saltanatı da bir gün sona erer.

Biz, geçmiş çağlarda insanları ve toplumları kurtuluşa erdirmiş ilâhî bir öğütü, hiç bir karşılık beklemeden çağın kulağına ulaştırmayı kutsal bir ödev gibi babalarımızdan miras olarak devr aldık. Hayatımızın sonuna kadar bu öğütü önce kendimize, sonra bizi dinleyeceklere tekrar etmek, bıkmadan, usanmadan tekrar etmek umuduyla yaşıyoruz.

Bu umut, bizim hayatımızdır.

Bu umut varoluşumuzun onurudur.
Bu umuda lâyık olmak, en büyük dileğimizdir.

İLERDE OLAN

Kimi bir iş yaptığını sanır. O, boşuna bir çırpınıştır. Kimini de yerinde durur sanırsınız. O, ilerlemektedir; fakat bu ilerleyişi görecek göz gerektir.

İlerleyiş, sadece hareket etmek demek değildir. Çevresini de beraber hareket ettirmek demektir.

Bir tertibi bozularak eşyaya bir başka tertip vermek, bir ilerleyiş değildir. İlerleyiş, özde bir değişiklikle başlar. Görünüşlerde ve biçimlerdeki bir değişmeyle değil. Özdeki değişme, biçimdeki ve görünüşdeki değişmeden önce başlar.

İçine çürüyüşün her türlü tohumu serpilmiş bir düzeni başka bir tertiple ilerleteceğini uman, gitsin başını dev kayalara çarpsın.

İlerleyiş, ilkin zihnî ve ruhîdir. Sonra dışa vurur, fizikte görünür.

Halkıyla çöle dalmış olan Hz. Musa, büyük şehirlerde oturan Firavundan daha çok ilerliyordu.

Başka çare kalmayınca, bir mağarada, ebedî bir idealin düşü içinde uyuyan yedi genç, mermer sütunlar arasında dolaşan romalılardan daha ileriydi ve daha çok ilerliyordu.

Hira mağarasında mutlak hakikatin zuhuru önünde ürperen Peygamber, Şam kervanlarının ipeğe gömülü parıltısı içinde ilerleyen Kureyş eşrafından çok ilerlerdeydi. Ve o Kureyş ileri gelenleri bir gün gelecek ilerde ola-

nın hakkını teslim edeceklerdi.

Su ilerlemese üstündeki saman ilerlemez. Siz, ilerleyen olarak samanı görürsünüz; aslında ilerleyen sudur.

Gölge, uzar veya kısalır. Bu uzayış veya kısalış, gölgenin kendinden değil, ait olduğu varlığın güneşe göre olan konumundandır.

Mağara ve şehir, güneş ve gölge, bütün bunlar bizim için birer meseldir. Gururu yıkmak için mesel. Kuvvetin asıl sahibini görmeyip kendini görenlere bir mesel.

Gurura düşen, şu veya bu derecede Allaha ortakkoşmaya başlamıştır. O, artık yarışa kalktığı Kudret tarafından ezilmeyi hakketmiştir.

Gurura kapılan, gerileyecek, sönecek, küçülecek ve sonunda yok olacaktır.

Eğer, gurur düşkünü uyanmazsa, pişman olmazsa tövbe etmezse, cezalanacaktır. Gurur, bir varlık iddiası olduğu için, yoklukla cezalanacaktır gurur hastası.

Gurura batmış olan, önümüzde en büyük ve canlı bir anıt gibi yükselen ölümü görmeyendir. Ölüme kör olandır. Ölümün her an hatırlatıp durduğu faniliği unutandır.

Gören, anlayan ve düşünen için, en lüks bir apartımanda yatsa da, insanın yattığı yatakla ilerde yatacağı kabir aynı boyda, aynı endedir aşağı yukarı. Alnı ak gidenler için kabrin toprağı, en yumuşak yatakların yününden ve pamuğundan daha yumuşaktır. Alnı karalar ise, hayatta, en yumuşak yataklarda bile rahatsız, ölümde de, kabrin kavurucu mengenesinde azaptadır. Ve daha sonrası daha çetin.

İlerleme ve gerilemenin gerçek perspektifi, alçakgönüllülükle yapılan bir nefs muhasebesinde belli olur. Yoksa şu veya bu çıkar için övücülerin dillerinden ve kalemlerinden dökülen samimilikten ırak kelimelerden değil.

Zaman, uzun vadede, hakikî olanı sahte olandan, ger-

çek ileriyi geri olandan ayıran bir ödevlidir.

Dışı şatafatlı ve süslü, fakat temeli bozuk, maddesi çürük bir yapıyı, Arz da uzun zaman ayakta tutamaz, zaman da.

Nice şatafatlı yapılar, otuz yıl sonra yoktur; nice harabeler de bin yıl dayanır.

Sahtelerin ve sathîlerin övgüsünden korunan sevinsin. Güçsüzlerin, çekemeyenlerin yergisine uğrayan sevinsin. Bir dâvâ uğruna, yavaş yavaş, çetinliklerle boğuşa boğuşa, yergilerin en zehirlisinden tada tada, zaferini ancak alnından boşalan terle kazana kazana, imtihan ola ola ilerleyen, şükretsin.

BİR KORKUNUN ANLAMI

Bir referandum yapılsa ne dersiniz?

İslâm mı, devrimcilik veya Batıcılık mı, komünizm mi konulu, üçlü bir referandum yapılsa bu üç tezden hangisi kazanır dersiniz?

Batıcılar, devrimciler ve komünistler böyle bir referanduma yanaşırlar mı dersiniz?

Hiç bir görüş gurubunun propaganda yapmayacağı böyle bir referandum, bitmez tükenmez tartışmalara bir son verecek belli başlı çarelerden biri olduğu halde neden bugüne kadar böyle bir referanduma gidilmesi düşünülmemiştir dersiniz?

Devrimcilerin başarıya ulaşıp ulaşmadığını böyle bir referandumdan daha iyi ne belirtebilir?

Böyle bir referandumdan daha iyi, siyasî hayat düşünceleri için bir ilham kaynağı olabilir mi?

Sık sık değişmekten kurtulacak bir anayasaya yön gösterecek böyle bir doktrin anketinden daha faydalı ne olabilir?

Ama devrimci veya komünist böyle bir anket veya referanduma asla yanaşmaz. Böyle bir anket veya referandum yapılsa türlü demagoji ile onun sonuçlarını bambaşka anlamlarla yorumlamaya çalışırlar. Onlara göre, halk cahildir ve kandırılır. Böyle söylemekle halkçılık ilkelerinde ne kadar samimilikten ırak oldukları ortaya çıkar ama, onlar bu türlü tenakuzlardan utanmazlar. Halbuki ortada bir gerçek vardır: Cumhuriyet ilân olunalı 45 yıl olmuştur. Cumhuriyet eğilimiyle yetişmiş olanların yaşı en az, 55 ine varmıştır. 55 yaşından daha yukarda kaç yüz bin kişi vardır? Demek ki, çok az insan hariç, nüfusun tamamı Cumhuriyet dönemi nesilleridir. Devlet eğitimi dışındaki her türlü eğitim yasak edildiği, devrimler en şiddetli kanunlarla yerleştirilmeye çalışıldığı, hiç bir kritiğe imkân bırakılmadığı halde, bugün, yapılacak bir referandumdan, bir siyasî ve sosyal düşünce referandumundan korkmaları hangi anlama gelmektedir?

Devrimciler ne gibi bir şiddet çıkışı yaparlarsa yapsınlar, komünistler, halkın yeni metotlar karşısında ilk anda düşeceği panik duygusunu ne derece sömürürlerse sömürsünler, Ortadoğunun her bölgesinde ayrı ayrı denenen batıcılık, sosyalizm ifadeleri, çirişi tutmayan çerçeveler gibi bozulmaya ve dağılmaya mahkûmdurlar. Halkın yüreğiyle candamarı ilgisini kuramayan her sistem, başlangıçta ne kadar çekici gelirle gelsin, sönmeğe, solmaya ve ölmeğe mahkûmdur. Dilsiz halk ruhunu dillendiren bir nesil gelecektir. Halkın şahdamarından sökün etmiş bir nesil gelecektir.

Ortadoğu dindardır. Onun için bu bölgede dini küçümseyen, dine toz kondurmaya kalkışan her sistem iflâs edecektir.

Ortadoğu geçmişin değerini inkâr eden toy çıkışlara elverişli bir toprak değildir. O, türlü medeniyetleri kendi ruhunda demleyen, dinlendiren sabırlı bir ruha sahiptir. Bu sabır, köksüz yenilikçileri aldatmaktadır. Halbuki Ortadoğu, her yeni geleni hemen şiddetle reddedip ona ilk inananların ruhunda bir özlem bırakacağına, kendi kendine çürümesi için ona bir fırsat tanımaktadır. Fakat bu fırsatları kullana kullana umutsuzluğa düşen ve sonunda bu bölge insanı için yaraşmaz ve yakışmaz bir kötümser hükme varan bu sahte kurtuluş sistemleri kendi kendilerine çökeceklerdir.

İnsan ve Ortadoğu, sahtenin labirentlerinde dolaşa dolaşa hakikî gün ışığına çıkacaktır.

Ortadoğu, bütünüyle kendi ortak kültürünün dirilişine şahit olacaktır.

Kur'an, mucize yanıyla, bu kültüre canlılığın ebedî meşalesini tutmaktadır.

Hesap Gününden önce insanlığı hesaba çekecek, Mahşer gününden önce ona mahşerin tadını tattıracak, kıyamet vaktinden önce kıyamet şuuruna erdirecek bir nesil gelecektir.

Bu neslin ilk çıkış yerinin Ortadoğu olmasına çalışmak, her ortadoğu aydının bir ödevidir.

ZEHİR

Doğu ülkelerine ne oluyor ki, birdenbire sar'aya tutulmuş bir insan gibi, daha doğrusu sar'a nöbeti geçiren bir insan gibi değişim deliliğine tutuluyor. Bu de-

gişim ilkin o illetin değiştirdiklerinin gözünde ilerilik oluyor. Halbuki bu ne ilerilik, ne gerilik, olsa olsa ruhça yoksullaşma, zhince fakirleşme, tarihçe küçülme, medeniyetçe emilmedir.

Geleneğini yitirmiş şehirler ve ükeler çağına erdi Doğu.

Ne doğum, ne evlenme, ne de ölümde eski tören ve geleneklerden bir eser kalıyor. Böylece, doğum, evlenme, yaşayış ve ölümle gelen yeni geleneksiz, ruhsuz, taklit çerçeveli bir anlam, Doğu ülkelerini tarihî gelişme çizgisinden koparıyor ve yeni bir tarih çizgisine de bağlayamıyor.

Sanki, Doğu zamanı, Batı zamanının bir marjıdır.

Doğu, adeta Batının kenar notu haline gelmiş.

Gün ışığı hesaba katılmadan yapılan evleriyle, mehtabı hiç düşünmeden kurulan aydınlanma düzeniyle, çirkinliğin estetiği haline gelen yeni şehirler, hangi irfanın barınmasına elverişli bir yurt olabilir?

Beton, taşın yerini almakta, ama, kabalığın, görgünün yerini almasına engel olunamamakta.

Kola sertliği ve ütü çizgisi, ahengin yerini almakta.

Yeknesak yüzler, yeknesak giyinişler, yeknesak bilgiler ve yeknesak espriler.

Tarihin dumura uğradığı ve tabiatın hadımlaştığı sun'i beton çölleri. Ay'ı kaybeden sokak neonu. Yıldızları unutturan, sönükleştiren elektrik ışığıyla şehrin karışımından doğma medeniyet sisi.

Ve bulutun rakipleri. kömür tozu, fabrika dumanı, yol tozu.

Ve sükûnete ekmek kadar, su kadar muhtaç insan ruhunu durmadan kemiren gürültü.

Doğu şehirlerinin bu anakronik gelişmesini bir ilerleme saymaya imkân yoktur. Batı medeniyeti ilerde battığı zaman, bu taklitler yüzünden belki de kendi

hacminin on misli çapında bir çamur, bir medeniyet bataklığını gerisinde bırakmış olarak batacaktır.

Batı, Doğuyu batırdı. Ama, öyle görünüyor ki, Doğunun bu çöküntüsünden dünyaya yayılan umutsuzluk, çığlık, ölüm, batıyı da kendi dev pençesine yavaş yavaş çekmeğe başlamıştır.

Düşmana atılan gaz bombalarından, rüzgârların ansızın ters dönüşüyle kendisi zehirlenen orduların haline benzemeye başlamıştır Avrupanın hali.

Evet, Avrupa kendimize olan güvenimizi yıktı. Ve öylesine yıktı ki, bizim köleliğimiz ve esaretimiz, kendi efendiliğini de değersizleştirecek bir çapta oldu.

Efendilik hukuku, kölelik hukukunun varlığına bağlı. Hukuksuz köleliği icat eden Batı, kendi efendiliğinin de hukuksuzlaşmasına yol açtı.

Kölelik efsanevî çapa ulaşınca, efendilik de kalmadı.

Batı, sözde efendi bir medeniyetin yanında köle, uşak bir medeniyet doğurmak istedi. Evet, Batı, köleyi medenileştireyim derken medeniyeti köleleştirdi.

Evet... Köleyi medenileştirmek için yapılacak iş, onu azat etmektir. Onu kendine, kendi hür zamanına döndürmektir. Yoksa, köle köle olarak medenîleşemez.

Batı, Doğuyu elden kaçırmamak için bu «medenileşme» sloganını ortaya attı. Rusların, «sosyalistleşme» sloganıyla işlerini yürüttükleri gibi. Aslında, köleyi köleliğinde ebedîleştirmek için ruhunun da köleleştirilmesi gerektiğine inanan Batı, bu, insanoğluna yaraşmaz, aldatıcı, büyüleyici zehirleme metoduna başvurdu. Doğuyu zehirledi. Ama, zehir, kendi eline de işledi. Şimdi ordan beynine doğru ilerlemektedir.

İLİM VE JURNAL

Bir takım profesör, yazar ve partizanlar, ortalığa korku ve dehşet saldıkları için, «hilâfet» kelimesini kimse ağzına alamıyacak mı?

Meselâ, insanın, Allahın yeryüzünde halifesi olduğunu söyleyen Kur'an âyetini insanoğluna hatırlatmak suç mudur?

Peygamberden sonra islâm devletinin «hilâfet» sistemiyle yönetildiği tarihî bir gerçek değil midir ve ortaokul talebesinin bile bildiği bu gerçeği söylemek bir suç mudur?

Hz. Ebubekir, Peygamberimizin halifesi oldu. Onu öğmek suç mudur? Öbür halifeleri, adaletin sembolü haline gelmiş olan Hz. Ömer'i, merhametin timsali Hz. Osman'ı, eşsiz bir ilim kapısı olan Hz. Ali'yi, şu öcü gibi görülen hilâfet makamına oturdular diye öğmek suç mudur? Emevî halifelerinden Ömer İbn-i Abdülaziz'i, Abbasî ve Osmanlı soyundan gelen bir nice üstün halifeyi anmak ve öğmek bir suç mudur? Yavuz Sultan Selimi, Kanunî Sultan Süleymanı, eski deyimin çevirisiyle söyleyelim «yüce hilâfet makamı»na oturdular diye öğmek suç mu olacak?

Şüphesiz şöyle söyleyecekler: «bunlar büyük tarihî şahsiyetlerdir. Bunları öğmek suç değildir.»

O zaman biz de şu soruyu soracağız: «Bu büyük insanları öğmek suç değil de onların oturdukları makamı öğmek, onların yönetim biçimini beğenmek neden suç olsun? Acaba biraz da, bu tarihî şahsiyetlerin büyüklükleri, oturdukları makamın yüceliğinden, ödevin kutsallığından ileri gelmiyor mu? Bütün bu tarihe ve insanlığa şerefli

çağlar yaşatmış üstün insanların beğendiği bir sistemi öcü haline getirenlerin, titrlerine rağmen ilim önündeki haysiyetleri nedir ve ne kadardır? Bu ideal devlet adamları, hilâfet makamını küçümsemek şurada dursun, ona lâyık olamadıklarının azabını yaşadılar. Lâyık olamamaktan korktular. Büyük Halife Hz. Ömer, «Diclenin kıyısında kayb olan bir oğlak için kendisinden ötede hesap sorulacağından korktu.»

Hayır, kim ne derse desin gelmiş geçmiş büyük halifeleri öğmek, onları insanlara örnek göstermek suç olamaz. Onların oturduğu makamı, İslâm devlet hukukunun başkanlık sistemi demek olan «hilâfet» mefhumunu da küçümsemek kimsenin haddi değil.

İlim, hakikat arayıcılığıdır. İlim, peşin hükümden arınmaktır. İlim, hakikata saygı duyar.

Biz, ne kadar engel olmaya çalışırsak çalışalım, yeni yetişen nesiller teoride ve pratikte en iyi yönetimi bulmak için gelip geçmiş her türlü yönetimi öğrenecekler, araştıracaklar, kritik edecekler, tartışacaklar. Elli yıl öncesine kadar, milletimizin yönetimi olmuş bir rejimi öcü bilip durmayacaklar. Onu da uzun uzun inceleyecekler. Batı devlet ve siyaset hukukunu incelediklerl gibi, doğu devlet ve siyaset hukukunu da inceleyecekler ve elbet islâm devlet ve siyaset hukukunu da inceleyecekler.

Zengin bir düşünce ve davranış hayatına engel olan öcüler, tabular ve yasaklar yıkılmadıkça, gerçek bir ilerleyişe ulaşmamız mümkün değildir.

Bir cami vaizini Cumhurbaşkanına jurnal etmek: profesörün işi bu değil. Eğer herhangi bir yurttaş bir suç işlemişse ona ilgili merciler bakar. Profesör ilim kürsüsünü bırakıp da, dedektifliğe ve jurnalciliğe başlarsa, o kürsüye, o üniversiteye ve o millete yazık olur.

BASKI

Ne Kubalı, ne Madagaskarlı, ne şu, ne bu, ortadoğulunun karşılaştığı düşünce ve inanç yasaklarıyla karşılaşmıştır. Bu topraklarda kanundan önce kuruluşlar yasak koyuyor, savcıdan önce profesör sarılıyor bir düşünce ve inancın boğazına.

Üniversiteler, vehim imalâthanesi, basın, terör presi. Sanat, düşünce ve bilim, böyle bir ülkede nasıl gelişecek?

Ve sonra kaç önemli tarih vak'ası varsa, onun defterini düren, dosyasını kapayan ve üstüne Mavi Sakalın mührünü basan kanunlar. Yasak. Yasak. Yasak.

Bu millet, Sultan Abdülhamit gibi otuz üç yıl bir imparatorluğu yönetmiş, hem de en çetin şartlar altında yönetmiş bir devlet adamının dönemini objektif olarak tartışma hakkını koparmak için yirmi yıldır savaşıyor. Bu konuda kanunca bir yasak olmadığı halde. Bir de kanunca yasak olan konuları düşünelim.

Daha en yakın tarih dönemlerinin şu veya bu şekilde kritiği, şu şu şahısların öğülmesi, şu şu şahısların da yerilmesinin suç sayıldığı bir ülkede, dünyanın en girift meselelerini nasıl konuşacaksınız?

Kanunsuz suç olmaz prensibini hükümsüzleştirmek isteyen bir zihniyet atmosferi, ülkeyi, zaman zaman bir kara duman gibi sarıyor.

Şu veya bu mahfelin mahkûm ettiği bir mefhum, ne kadar orijinal veya yeni bir tarzda ele alınırsa alınsın, peşin hükümlerin deryası olan basında, şehirde görülüp de kovalanan ashâb-ı kehften biri gibi taşlanmakta, suçlanmakta.

Tarihe mi dönüyorsunuz? Onlara göre cinayet işliyorsunuz. Tabulara mı dokundunuz? Cinayet işliyorsunuz. Yürürken omzunuz toteme mi değdi? Siz eşsiz bir cinayet işlediniz demektir.

Ruhlarımızı kâbuslara boğan bu baskı, düşünce ve inanç üzerine tonlarca ağırlığını koyan bu baskı, umut kırıcı, zekâ dondurucu, hayal parçalayıcı bu baskı durdukça açıkça söyliyelim, dünya çapında bir sanatçı, bir şair, bir düşünür, bir politikacı, bir devlet adamı çıkaramayız. Çünkü, bu baskı, toplumun büyük toplum olma iştihasını kırıyor. Çünkü: bu baskı, toplumu daima küçük, daima batının kölesi olmaya mahkûm ediyor. Bu baskı, yeniliğe, gerçek yeniliğe kapıyı kapıyor. Dünyanın en tutucu baskısıdır bu. Devrimcilerin, batıcıların, profesörlerin bu baskısı, düşünce ve sanat hayatının, bilim hayatının soluyacağı havayı zehirleyen, gerekli asgarî düşünce hürriyetinden yoksun eden bir baskıdır. Büyük eserlerin ve büyük şahsiyetlerin soluyacağı hava, bu hava değildir.

En kalın zulûm zincirlerini kırar gibi, düşünceye ve kanaata, sözde ilim ve yazı çevrelerince vurulan bu zincirleri kırmadıkça, Ortadoğuya gerçek anlamda hayat hakkı yok demektir.

Kim kıracaktır vehimden, cehaletten, inkârdan, niyanetten örülü bu kalın zulûm zincirini?

Ortadoğuda işte yazara düşen en büyük ödev, bu zinciri kırmaktır.

Bilim, düşünce ve edebiyat alanlarında her yeni kabiliyet sönmeden, pörsümeden, daha öncekilerin kısır ve öksüz rutinine düşmeden, onun imdadına koşacak olan yazar ve düşünürler bu zinciri kıracaktır.

Çetin iş peşin hükümlerle, gözü kararmış vehimlerle boğuşmak. Çetin, fakat kutsal iş.

Çetin, fakat toplumu kurtaracak olan da budur.

CÜZZAMLILAR

Topraktan ve halktan kopuk insanların çevresine bir sözümüz yok. Çünkü onların gözleri mühürlü, kalbleri mühürlü, kulakları mühürlüdür.

Onlar, samimilikten ıraktırlar. Samimî olmanın mutluluğunu hayat boyunca tatmamışlardır. Onlar, çocukluklarında Anadolu dağlarından köy ve kentlere inen akşamın getirdiği vatan duygusuyla yürekleri kabarmamış olanlardır. Onlar, çocukluklarında, bayramlarda, pazarlarda, çarşılarda, ramazanlarda, teravihlerde halk içine karışmamış, halkın sevincini, acısını, doğum ve ölüm duygularını paylaşmamış olanlardır.

Onlar, çocukluklarında, dışarda kar tipileri ve fırtınalar, buz ve ayaz, kış geceleri, bir petrol lâmbasının ışığında, Battal Gazi destanını dinlememiş, eskilerin savaşlarından en ufak bir heyecan duymamış olanlardır.

Onlar, tarih gerçeklerimize, bilgin bir müsteşrik, bir batı tarihçisi kadar bile saygı göstermezler.

Onlar, camilerin huzurundan habersizdirler.

Bütün başarıları ve bütün nimetleri, kendi nefs firavunlarından bilirler.

Yüzleri, hep batıya veya kuzeye dönüktür.

Ne ibadetleri vardır, ne belli bir ahlâk ölçüleri.

Para, kadın, konfor.. İşte bütün kutsal değerleri.

Büyük bir medeniyetin yıkılışından kalan enkaz bile olamazlar.

Hiç bir ideal, onlara yaklaşmaz ve onları yanına yaklaştırmaz.

Ne geçmişin anlamından haberdardırlar, ne geleceğin anlamından. Onlar şimdiki zamanın oburlarıdırlar.

Onlar, zamanı, ökse otudurlar.

Elli yıl önce bir imparatorluk olan bir ülkeyiz biz. Bunun en ufak acısını duyuruyorlar mı bunlar?

Bunlar, duymazlar.

Bunlar, hakkın ve hakikatın dinleyicisi, tasdik edicisi, savaşçısı değil, kemiricisi, yıpratıcısı, güvesidirler.

Bunlara anlatılacak bir söz yoktur. Bunlar duygu, düşünce ve inanç cüzzamlılarıdır. Bunları kendi vadilerinde kendi alınyazılarıyla başbaşa bırakmak lâzım.

Bütün dâva, Anadoludan bir çığ gibi kopup üniversiteye, büyük kentlere gelen gençlere bu cüzzamın, bu firenginin geçmemesine çalışmakta.

Belki siz, en büyük bir ahlâk ve tasavvuf öğretisiyle onlara da acımamızı ve merhametli olmamızı öğütleyeceksiniz.

En büyük acımaya ve merhamete konu oldukları muhakkak. Ama böyle duygulardan faydalanmanın asgari elastikiliğini de kayb etmişlerdir. Kaskatı kesilmişlerdir. Donmuşlardır. Buz kesilmişlerdir. Fosilleşmişlerdir. Öç heykeli haline gelmişlerdir.

En büyük hazları sadizmdir. İlim adına ilmi, yazarlık adına yazarlığı, politika adına devleti batırma hazzına doyamazlar bir türlü

Türkün, müslüman türkün adını yeryüzünden silmekle ödevlidirler bunlar. Ama, Allah, bu masûm millete acıyacak ve onu yeryüzünün yine en ulu milletlerinden biri yapacaktır.

İşte o vakit, cüzzamlılar, kendi vadilerinde hasetlerinden öleceklerdir.

SİNEKLER VE ORESTES

Sartre'ın «Sinekler» piyesi, insanda, bir ülkede diktatörlüğün, yaptığı yıkıntıdan önce düşünce ve inanç üzerindeki korkunç baskısını canlandırma bakımından derin bir iz bırakır. Gözle görülmez, elle tutulmaz baskıyı, Sartre, büyük kara sinekler imajıyla gözle görülür, elle tutulur hale getirir. Sonra, bütün batıl inançlardan ve peşin hükümlerden arınmış olan Orestes çıkagelir. Kenti saran karanlığa inat, Orestes'in üstünde yalın bir güneş ışığı ısrarla durmakta ve ondan ayrılmamaktadır. Ne vakit ki, yüreğinin şaşmaz sesiyle Orestes, babasına ve yurduna ihanet etmiş annesini, babasını öldüren ve yurdunu ezen Aigistos'u devirir, işte o vakit kent karanlıklardan kurtulur. Sineklerden arınır. Fısıltı diner. Korkaklık susar. Ses, normal tonuna yükselir. Kentin üstüne çöken kâbus kalkar.

Dünyanın en güneşli ülkelerinden olan Ortadoğu ülkesi, ne yazık ki, düşünce ve inanç alanında Sartre'ın sineklerine taş çıkartan sineklerin istilâsına uğramıştır. Sanki bu toprakları, batıdan gelen üvezli bir rüzgâr tepeden tırnağa sarmış ve kuşatmıştır. Aigistos'un zulmüne taş çıkartan bir düşünce ve sanat diktatörlüğü hükmünü yürütmektedir. Kara cübbeleriyle profesörler Sartre'in sineklerini o kadar andırıyorlar ki! Bunlar ortalığa çıktı mı herkes susar, veya ancak fısıltıyla konuşur. Yönetimciler bile bunların kente veya ülkeye yaydığı karanlık havadan zehirlenirler. Sık sık bir Aigistos da çıkar; o zaman sineklerin terörü, bütün ruhları karanlığa boğar. Halk, zehirli sineklerin sokmasıyla ölgünleşmiş, bıkmış,umutsuzlaşmıştır. Nice aydınlık zekâlar bu sinekle-

rin şu veya bu noktada ayarlı olarak bekleyen iğnesinden zehirlenip kısa zamanda solmakta, pörsümektedir. Sanat, düşünce ve inanç alanında gerçek bir şahsiyetin ilk belirtisini sezmeyiversin bu sinekler; hemen, oraya üşüşüvermekte ve o temiz havayı zehirlemekte, o aydınlık ruhu da karartmaktadırlar.

Şimdi bu kara sinekler, misyonlarında büsbütün ilerleyerek adetâ fenalığın üstün tekniğine erdiler. İki fenalık kutbu, iki alternatifli bir dönüşme sistemi doğurdular. Bütün bir gençliği ya steplerin kızıl öfkesiyle, ya batının kara inkârıyla şartlıyorlar. Gençlik bu iki oluktan birine akmakta, bazan bu ikisi çatışmakta, bazan bu ikisi birleşerek geçmişin aydınlık günlerine saldırmakta.

Ama Aigistos ve sinekleri ne yaparsa yapsın, kader saati çalacak ve Orestes gelecektir. Bütün bu peşin hükümlerden ve çark işi ideolojilerden, modernlik adı altında taş devrine yaraşır saçma inançlardan, daha doğrusu inkâr ve inançsızlıklardan uzak olan Orestes gelecek ve ülkeyi sineklerin istilâsından kurtaracaktır.

Ortadoğunun Orestesi, Orestes nesli gelecektir. Bu nesil ne hippilere benzer, ne asi gençliğe. Ne batı gençliğine, ne Doğunun komünist gençliğine. Bu nesil, yeni bir islâm nesli, islâm gençliğidir. Öbür insan tiplerine göre Orestes gibi gördüğümüz bu nesil, gerçekte, mitolojinin ve Sartre'nin Orestesinden de apayrı bir insan, bir ab-ı hayat insanıdır.

Bu insan, islâm insanı, bu genç, islâm gencidir.

MÜSLÜMAN VE KAVGA

Devrimciler ve marksistler sanıyor ki, müslümanlar bir kavgaya kadar götürülürse korkar, çekinir, sinerler. Onları aldatan, son çağdaki sessizliğimiz, içimize kapanışımız, her zulmü sineye çekişimizdir. Tarihe peşin bir perspektiften baktıkları için, bu psikolojiyi neredeyse inanç ve medeniyetimizin bir özelliğine yoracaklar.

Evet, bu bir gerçektir ki, çağımızda biz kavgada en geriye kaldık. Ama bu, solcunun veya batıcının sandığından çok farklı bir sebebe dayanır.

Müslümanlar, yeryüzünün diğer insanlarının geçirdiği tecrübeyi onlardan çok önce geçirdiler. Müslüman olmayan dünyanın yeni yeni duyduğunu, müslüman dünya yüzyıllarca önce duydu. Müslüman, kendi duyduğu acıyı yeni yeni duymaya başlayan ve bu acıyla ayağa kalkan, kavgaya girişen ülkeleri görüyor, aşağı yukarı onların nereye varacağını biliyor, bu yüzden hemen onlar gibi ayağa fırlayıp kavgaya girişmiyor. Onların davranışlarının ötesinde, kavganın ötesinde, yeni yepyeni bir şey arıyor. Batılı ve batıcı, solcu ve devrimci bu düşünceyi, bir duraklama, bir korkma, bir eziliş, ezilişe boyun eğiş olarak görüyor.

İlerdeki yıllar daha iyi gösterecektir aldandıklarını. Müslümanlar, öbür ırk ve ülkelerden daha az bir kavgayla, bağımsızlıkta ve batının, komünizmin etkisinden kurtulmada daha çok yol almışlardır.

Müslümanlar en korkusuz bir toplum kurmuşlardır. Buna tarih şahittir. Kavga şart olunca onlardan korkusuzu yoktur. Ama, iyi bilirler ki, kavga son çâredir ve kavganın faydasının sulhun faydasını aşması hali nadirdir.

Ün için kavga yapmazlar. Çıkar için kavga çıkartmazlar. Dünya için değildir kavgaları. Kavgaları kavga için değildir. Kavgaları gerçekte sulh içindir. Kavgacı zulmü ortadan kaldırmak ve barışı kurmak için savaşırlar savaşırlarsa. Ama bir de savaştılar mı, savaşta da onlardan üstün savaşçı görülmez.

Müslümanlar destanlarını çok eski çağlardan beri zamana en kutlu bir hatıra serisi halinde bırakmışlardır. Komünizm, daha yeni yeni bu destana özenmektedir. Sahte kavga sisiyle zoraki bir mit doğurmaya çalışmaktadır. Halbuki, İslâm hareketi, doğduğu gündenberi sürekli bir mittir (bir destandır).

Bu çağda müslümanların bir an için durmalarının anamından habersizdir solcu ve batıcı kadro, Müslümanlar, vaktiyle çok soylusunu, çok anlamlısını, çok daha büyüğünü yaşadıkları bu kavga ve savaş halinin ötesine bakıyorlar. Kendileriyle birlikte bütün insanlığı yeniden ki dünya barışına, dünya ve ahiret barışına götürecek yeni bir ilhama, gelecek zamanı gözleyerek erme dönemine ayak basmış bulunuyor müslümanlar. Çağın çıkarcı, inkârcı, anarşist ve sevgisiz kavgasından tiksiniyorlar. Sahte mitten iğreniyorlar. Çok tecrübeli ve olgun insanlar gibi ağırbaşlılıklarını koruyorlar. sırnaşık, telâşlı, şımarık çağın satasmalarına karşılık verme tenezzülünde bulunuyorlar. Çağın bunalımı, ahlâk çöküntüsü, teatral yaşama kızgınlığı müslümanlara bir «hastalık» gibi görünüyor ve hastaya kızmıyorlar. Bir yandan hastalıktan korunmaya çalışırken, bir yandan da hastalığa bir çare düşünüyorlar.

Onlar, görünmeyen planda kavgayı hastayla değil, hastalıkla yapıyorlar. Hasta bunu ne bilsin!

Müslümanlar çağımızda, A. Camus'nün «Veba» adlı eserindeki Dr. Rieux gibidirler. O, vebanın karşısında nasılsa müslümanlar da çağın hastalığı karşısında öyledirler.

MÜSLÜMANLAR VE İNSANLIK

En ilerde oldukları için, tarihî bir direniş anında en geride kalmış gibi görünen müslümanlar, yavaş yavaş çağ içinde ve zaman içinde kendilerine yaraşan yeri almaya başlayacaklardır. Zapt edilen bir kalenin eteklerinde ışıl ışıl bayraklarıyla gözüken ilk atlılar gibi, müslümanlar, çağın ön tepelerinde gözükmeğe başlamışlardır bile.

Çin ve çinli kendi benlik duvarını yırtıp da, insanla, öbür insanlarla bir yürek ilgisi kuramaz. Öbür asya ülkeleri kendi sınırlarını zorlukla aşarlar. Avrupa insanlığı kurtarma şansını kayb etti. Gerçek bir ümanizm kuramadı. İnsanları sevmedi ve insanlığa kendisini sevdiremedi.

Rusya ve komünizm, daha elli yıl bile geçmeden, teklifinin yavaş yavaş iflâsına şahit olmaya başladı. Komünizm, bir anti-ümanizmdir. Şiddet, öç, kan dökümü, materyalizm gibi insanlığın kaç kara eğilimi varsa, komünizm adlı kompozisyonda onu bulabilirsiniz.

Müslümanlar, doğudan batıdan gelen çığlıkları işittiler. Kendi çilelerini, insanlığın bu acı alınyazısı içinde değerlendirdiler. İslâmdan başka insanlığa bir çıkar yol gösterecek bir inanç, düşünce ve yaşayış sistemi olmadığını kavrama şartlarına erdiler.

Her güç ve her ülke konuştu çağımızda. Bir konuşmayan biz kaldık. Şimdi konuşma sırası müslümanlardadır.

Müslümanlar, ellerinde Kur'an-ı kerim çağın ön saflarında görünecekler bir gün. İşte o vakit dünya yeni bir umutla ışıldayacak.

Müslümanlar, tarih içinde oldukları gibi öbür insan-

larla yeniden bir uzlaşma ve uzlaştırma ilgisi kuracaklardır.

Öbür ırklar ve ülkeler, aşırılıklar içinde ya ezmeye, ya ezilmeye yönelmektedirler. Müslümanlarsa, ne ezmek, ne ezilmek isterler. Bütün insanların kurtuluşunu isterler. Gururdan arınmalarını, kibir ve zilletten ırak olmalarını arzu ederler. İyiyi öğütlerler, kötüden çevirmeğe çalışırlar. Onlar, insanın yeryüzünde Allahın halifesi olduğunu bilirler. Buna lâyık olmaya çalışırlar ve insanın buna lâyık olmasını isterler.

Avrupa, kendi yaşama tarzını son ucuna kadar araştırdı; bütün imkânlarını kullandı. Artık yeni bir çıkış imkânı, bütün insanlığı içine alabilecek bir genişliğe ulaşamaz. Avrupa, bütün potansiyelini kullanmıştır.

İslâmsa, yeniden birikti. İnsanlığın en büyük ve tek kurtarıcı potansiyeli odur. Çağın baharında bir tomurcuk gibi dallarında yeniden gözüktü.

Önümüzde bir gül açılacaktır. Yaprak yaprak açılacaktır.

Gülün içndeki açılış seslerini duymaya başlayan kulaklar vardır.

Akılla akılüstünün, duyguyla aklın, ruhla kalbin, eşyayla ruhun, insanla tabiatın, dinle dünyanın, öte dünyayla bu dünyanın, eski çağlarla yeni çağların, tarihle tabiatın, inançla zekânın en iyi dengede bulunduğu bir düzen vardır. Ve bu düzenin adı, İslâm Düzenidir. Bu düzen, başlı başına bir mucizedir. Bu mucize, Kur'anın mucizesidir.

Her yol denendi çağda. Ve hepsinin çıkmaz olduğu anlaşıldı. Nazizm, kapitalizm, komünizm,insanlığa mutluluk değil, felâket getirdiler. Şimdi tek yol kaldı çağımızda denenmedik. O da İslâmdır. Ki eskiden denenmişti. Ve deneyen insanlık bölümü gerçekten iki dünya mutluluğuna ermişti.

YENİ BİR ÇAĞ ESİNTİSİ

Bütün dünyanın, üçüncü bir cihan savaşının çıkış korkusunu yaşadığı bu günlerde kimsenin görmediği gerçek, İkinci Dünya Savaşının tesir alanından insanlığın sıyrılmaya başladığı gerçeğidir. Korkunç bir savaşın travmatik tesiri, savaşın bitişinden ancak yirmi üç yıl sonradır ki kalkmaya ve insan ruhunu yeni bir oluşa bırakmaya başlamıştır. Savaş ve savaşın ruhta yaptığı yıkıntılar bitme ve yeni bir dünya başlamak üzeredir.

Üçüncü Cihan Savaşı çıksın veya çıkmasın, İkinci Cihan Savaşı gerçekte daha yeni sona ermektedir. İkinci Cihan Savaşının çevresinde dönen dünya bu savaş mihverinden kurtulmakta ve yeni bir dönüş çizgisi aramaktadır.

Alışılmış bir psikolojiden çıkıp yeni bir psikolojik döneme giriş, her ruhta ilkin bir korku doğurur. İkinci Cihan Savaşından kurtulup da şartlanmamış yeni bir zamanın önüne gelen insanlık, duyduğu bu gelecek zamanın bilinmezliği korkusunu, ilk anda yenilikle karşılaşmanın verdiği korku cinsinden olan bu korkuyu, yeni bir savaş görüntüsüyle karıştırmaktadır.

İnsanlık, «İkinci Cihan Savaşı bitti» diyeceğine, «Üçüncü Cihan Savaşı başlıyor» diyor. Savaştan o kadar acı çektik ki, bir savaşın bitişini yeni bir savaşın başlayışı gibi görüyoruz. Bir savaş bitti bile diyemiyoruz. Bunu dolaylı olarak anlatıyoruz. Yeni bir savaş başlıyor demek eskisi bitti demektir demeye getiriyoruz.

Gerçek olan şu: İkinci Cihan Savaşı daha yeni bitti. Bu, yeni bir cihan savaşının çıkacağı anlamına gelebildiği gibi çıkmayacağı anlamına da gelebilir. Daha doğrusu,

Üçüncü Cihan Savaşı çıkabilir veya çıkmayabilir. Önemli olan, yeni bir dünya, yeni bir insanlık psikolojisi karşısında olduğumuzdur.

İkinci Cihan Savaşının ruhlarda bıraktığı iki travmatik psikolojik teressübat vardır: biri nazizm kompleksi, öbürü komünizm dilemması. Şimdi insanlık, bu kompleksten kurtuluyor ve bu dilemmayı çözüyor.

Bu kompleks, bu dilemma ile birbirine bağlıydı. Komünizmi şımartan, nazizmin çöküşüdür. Şimdi nazizmin dönüşü korkusundan kurtulan Avrupa, yavaş yavaş komünizme verdiği avansın büyüklüğünü ve dehşetini idrak etmeye başlamaktadır.

Bu dehşetli idrak, ilk anda Avrupa gençliğinde anarşik gösteriler yönünde gelişen bir psikoloji doğurdu. Sonra, Rusya boyunduruğundaki Avrupa ülkelerinde başkaldırma duygularını kamçıladı. Daha sonra da, İkinci Dünya Savaşının getirdiği nimetlere fazla alışmış Rusyayı bir huysuzluk, bir telâş, bir öfke sarasıyla sarstı.

İkinci Dünya Savaşı öncesinden hem umutlu, hem tehlikeli havasına benzer bir dönem geri geldiği için aldatıcı bir çağrışım yeni bir cihan savaşının önünde olduğumuz intibaını veriyor.

Gelen yeni bir dünyadır. Savaşlı bir dünya da olabilir, barışlı bir dünya da. Duyduğumuz heyecan mutlaka bir savaş arefesinin heyecanı değil, yeni bir geleceğin ve yeni bir dünyanın, yeni bilinmezin karşısında duyulan heyecandır.

Bu sözümüz, bir cihan savaşının çıkmayacağına dair bir teminat inancı değil, savaş çıksın çıkmasın, çıkacağının kesinlikle söylenemiyeceği gerçeğine bir işaret ediştir. Savaşı çıkaracak veya önleyecek olan yeniliğe bir işarettir. Savaş rivayetinin de çıkış sebebini ifşa edebilecek kaynağa bir işaret. Asıl önemli olanın, savaş değil, savaşı getirsin getirmesin, yeni bir çağ esintisi olduğunu

anlıyamamanın, eski çağrışımlarla yaşamanın geriliğini ifşa eden bir kaynağa işaret.

SÜTUNUN ÖZLEDİĞİ SÜTUNLAR

Müslüman, olduğu yerde bir sütun dikmelidir. Daha doğrusu bir sütun olmalıdır.

Müslüman, bulunduğu yerde bir sütun gibi kökleşmeli, toprağa kök salmalıdır.

Ve böyle böyle inanç sütunları yükselmeli bir ülkede.

Sonra o sütunlar birleşerek, kemerlerle bağlanarak büyük bir yapının temel taşları olacaklardır.

Bir sütun, yerinden başka bir yere ancak daha önemli bir yapı kütlesini omuzlamak üzere yükselsin.

Ve her sütun beyazlığıyla, arılığıyla aydınlatsın yanını yöresini.

Her sütun, namaz miracından ve oruç cihadından bir mucize çizgisi olsun.

Her islâm sütunu, bir mûcize çağrışımı olsun.

Her sütun, islâm hayatının bir anıtı olsun.

Her sütunun sütun başlığı Kur'andır.

Her sütun, sabırda mermer gibi, ödev cömertliğinde çeşme gibi olmalıdır. Nasıl ki, Mevlâna da, mümini tarif ederken, «sabırda mermer gibi, şükürde çeşme gibi» demiştir.

Her müslüman, tabiata ne batılının zalim gözüyle, ne komünistin kindar ve hınçlı bakışıyla bakacaktır. Müslüman, tabiata, islâm açısından bakacaktır. Bu da, tabi-

atın ortasında canlı bir sütun gibi kökleşmektir. Onun canlılığına ruh katmaktır. İnsan özünü, tabiatın gözeneklerine yerleştirmektir. Tabiat tablosuna insan sütununun eklenmesiye bir zikir anlamının doğmasını sağlamaktır.

Müslüman kenti, yalnız minarelerinden beş vakit müezzinlerin Allah ismini andığı bir kent değildir. Müslüman kenti, taşıdığı anlamla da zikr eden kenttir. Çeşmesiyle, kubbeleriyle, camileriyle, minareleriyle, türbeleriyle, fabrikalarıyla ve nihayet bunların içinde insanlığın sanı inanç sütunu olan insanlarıyla bir zikir tablosudur.

Müslüman, ev ve aileye sütun, aile, okula, fabrikaya, orduya ve devlete, okul, fabrika, ordu ve devlet, bütünüyle topluma sütundur islâmda.

Bir mimarî yapıda, her sütun nasıl bütün yapıyı yaşarsa, her müslüman da bütün öbür müslümanları yaşar.

Müslümanlar, birbirinden haberli sütunlardır. Dıştan haberli değil, içten haberli.

Süt, islâmın fıtrat şiarıdır. Evet, müslüman, süt fıtratından gelen canlı sütundur.

Müslümanlar, namazda ve savaşta sütunlar gibi sağlam ve dik, saf bağlarlar.

İnançta, düşüncede, biimde, sanat ve edebiyatta bir sütun olmak. Çınarlaşmak. Anıtlaşmak. Her müslüman genç bu idealle yetişmeli, dünyaya bu ideal uğrunda kendi ağırlığını duyurmalıdır.

Hem kendi kendini yontarak sütunlaşacaksın; hem de senden sonrakilerin sütunlaşmasına çalışacaksın.

Asıl şantiye, tarihin şantiyesidir. Göz, ordaki doğumları, batışları, ölümleri, yontulan sütunları, dikilen anıtları, kazılan kabirleri, yükselen yapıları görebildikçe gözdür.

İnkârcı batıcılar, devrimciler sütun kırıcılarıdırlar. Tarih içinde medeniyet yapıcılarının diktiği ne kadar

sütun varsa, maddî ve manevî bütün sütunları yok etmek, kırmak, devirmek eğilimindedirler. Ama, zaman ve tarih, bunların ellerine balyozu geçirdiği noktada durup kalmaz. Çağ, yepyeni sütunlar fışkırtır topraktan. Ve ansızın fışkıran bir sütun, inkârcının elindeki balyozu fırlatır bir uzaklığa. Ve yıkıcı ruh, sütunların eteklerinde güz yaprakları gibi serilip kalır.

İSLÂM DÜNYASI VE SAVAŞ

Birinci Cihan Savaşının çıkışında müslümanların en ufak bir suçları yoktu. Ama savaşın en büyük zararını, müslümanlar gördü. Osmanlı Devleti parçalandı. Bir çok islâm ülkesi esarete düştü. İslâm kültürünün yok edilmesi için her şey yapıldı.

İkinci Cihan Savaşının çıkışında da müslümanların en ufak bir sorumlulukları olmadı. Bu kez, müslümanlar bu savaştan kendilerini az çok koruyabildiler. Hattâ, bir çok islâm ülkesi, siyasî bazımsızlığına kavuşabildi savaş fırsatıyla.

Birinci Cihan Savaşı bir yıkımdı.

İkinci Cihan Savaşı bir fırsattı. Bir doğruluş fırsatı oldu, müslümanlar için.

«Yeni bir savaş çıkarsa, yani Üçüncü Cihan Savaşı çıkarsa müslüman ülkeler bu savaştan zararlı mı, kazançlı mı olur?» sorusu, sorulmaya değer bir sorudur.

İki Cihan Savaşının çıkışını nasıl müslümanlar istememişse, şüphe yok ki, bir üçüncüsünün de çıkmasını istemezler. Böyle bir savaşın çıkmasına sebep olacak dav-

ranışlardan kaçınacaklardır. Çünkü dünyayı yakıp yıkacak olan bir savaşın kundakçısı olmanın ne demek olduğunu düşünebilecek yetenektedir müslümanlar. Ama hiç istememelerine rağmen böyle bir savaş çıkarsa, bu savaşın dışında kalmaları hemen hemen imkânsızdır. Ve böyle bir savaşın dışında kalamayan her ülke gibi müslüman ülkeler de savaşın bütün acılığını kadeh dolusu içerler. Fakat böyle bir savaş, müslümanların kendilerine dönüşünü hızlandırır. Müslümanları birbirine yaklaştırır. Müslümanları birbirlerinden ayıran sun'i kuruluşlar yıkılır. Müslümanları parçalayan, bölen, birbirine düşman eden maddî ve manevî setler yıkılır. İslâm ruhu, bütün müslümanları birleştirmeğe ve bütünleştirmeğe başlar. Büyük kayıplara rağmen çok büyük kazançlar da getirebilir böyle bir savaş.

Şimdi Avrupanın istediği, İki Cihan Savaşının zıddına, bu sefer çıkacak bir savaşın Avrupa dışında cereyan etmesidir. Asya yıkılsın, Amerika yıkılsın, Afrika yıkılsın ama Avrupanın kılına zarar gelmesin. Avrupalıların düşüncesi bu olmakla birlikte, savaşın Avrupada yine de en büyük yıkımını yapacağı bir gerçektir. İslâm Dünyası da bütün dünyayla birlikte yıkılsa da yeniden yapılışta en çabuk doğrulacak olan müslümanlar olacaktır. Çünkü: dostunu, düşmanını iyi fark etmiş ve kendine dönmüş bir islâm dünyası, kendini yeniden inşa edişte artık yepyeni, capcanlı ve dipdiri bir ruhun sahibi olacaktır.

Müslümanlar, savaşı arzu etmeyecektir. Ama bir savaşın çıkışından da korkmayacaklardır. Ve savaştan en kazançlı çıkacak olanın müslümanlar olduğu umudunu hiç bir zaman yitirmeyeceklerdir.

İster bir savaş çıksın, ister çıkmasın, bir savaş, hem de en yakıcı bir savaş çıkacakmışcasına savaşa ha-

zır olmak zorundadır müslümanlar. Birbirlerine yaklaşmak, birbirlerini anlamak, birbirlerini dinlemek, birbirleriyle anlaşmak zorundadır müslüman ülkeler.

Birbirinin gerçek kardeşleri yalnız onlardır.

Sulhta da, savaşta da müslümanların ilk düşüneceği şey, Hz. Peygamberin eşsiz hadisinde denildiği gibi muhteşem bir yapıdaki taşlar örneği, birbirlerine sıkı sıkıya kaynaşmak olmalıdır.

EMANETİ EHLİNE VERMEK

Emaneti ehline vermek... bu islâm kuralı tek başına, bir işin, bir ülkenin ve bir insanlığın kurtuluş kuralıdır. Emaneti ehline vermeyenler, sonunda dönülmemecesine pişmanlık zehrinden tadarlar.

Ve devlet işinde emaneti ehline vermeyen bir ülke, zulmün pençesinde kıvranır.

Ve insanlık, değerli toplumları yok eden ve erdemli kültürleri çürütmeğe çalışan, insanlığı yönetme emanetine ihanet eden kuvvetlere boyun eğdikçe, çağ çağdan daha çetin gelecek, gün günü aratacaktır.

Yirmi yıl arayla iki Cihan Savaşına şahit olmak ve yirmi beş yıl geçmeden de. üçüncüsünün çıkmasına ramak kaldığını görmek. Bu mitolojilere yaraşır trajik düşüş, emanetleri ehline vermemekten başka nereden ileri geliyor?

Kapitalizm, emanetin sahibini unutmaktır. Emaneti mülk bilmektir. Emanet üzerinde istenildiği gibi tasarruf edilebileceğini sanmaktan doğan bir ifrat hastalığıdır.

Komünizm ise, emaneti tanrılaştırmak, putlaştırmaktır. İnsanı, emaneti yönetmeğe ehil görmemektir. Komünizm olsun, kapitalizm olsun, emanetin «emanet» olma-özelliğini ortadan kaldırmışlardır.

Ehil. Emanete sahib olma imkânı kapitalistik düzende, sermayenin elindedir; komünist düzende de diktatoryanın. Ehliyet, böylece bu rejimlerde hakka değil, kuvvete dayanmaktadır.

Emaneti ehline vermek, adalet ve erdem ruhunun işidir. Emanet şuuruna varan, onu ehli olmayana veremez. Ehil olanın da haklı, erdemli olması şarttır. İslâm dünyasının bugünkü hale düşmesinde birinci derecedeki faktör, emanetleri ehil olanlara vermeyişimizdir. Doğuyu sembolize eden Acemden ve Batıyı temsil eden Bizanstan gelen psikolojik etkilerle, emanetin, emanet olma yanını unuttuğumuz gibi, emanetleri verdiğimiz kişileri seçmede, birinci faktör fazilet ve ehliyet olacağına, övgü veya korkutmalar, varlıklı olma veya maddî güç sahibi olma gibi sebepler rol oynar olmuştur. Ve çöküş tarihimiz boyunca bunun çok acısını çekmişizdir.

Her yerde ve her işte, manevî ve maddî alanlarda, düşüncede, siyasette, edebiyatta, ekonomik ve teknik alanda, emaneti ehline vermek, her müslümanın göz önünde tutacağı birinci ilâhî prensiptir. Kim bu prensibi çiğnerse önce Allah huzurunda, sonra müslümanlara karşı sorumludur.

Demokrasinin isteyip te henüz ifade bile edemediği idealdir bu. Onu yerine getirecek ruhtan mahrum olduğu için tam manasıyla kavuşamıyacaktır böylesine kurtarıcı bir formüle Batı dünyası.

Kuvete ve paraya tapan toplumlar ve insanlar, emanete ihanet ederek yavaş yavaş zulmün karanlığına gö-

mülür ve öteki dünyadan önce bu dünyada cezalarını çekerler.

Ruhumuz da bize bir emanettir. Ve onu teslim etmemiz gereken ehliyet, sadece dinde ve güzel ahlâktadır. Bu, din ve ahlâk bütününün ismi de islâmdır.

İslâm, Alaha teslim olmaktır. Onun bir emaneti olan ruhumuzu, öbür dünyada, nasıl istesek de istemesek de sahibine teslim edeceksek, bu dünyada da isteyerek teslim etmek, islâma ermek, müslüman olmak demektir.

İslâm, bize emanet olan ruhu, iki cihanda da bütün ehliyetlerin tek yaratıcısı ve mutlak kaynağı Allaha teslim etmek demektir.

SÜTUNLA

Şimdiye kadar Sütun hep önde, bense onun arkasındaydım. O, hiç geriye bakmaksızın sözlerini durmadan ileriye, ufuklara fırlatıyordu. Bense hemen arkasında, sessizce onun söylediklerini kontrol ediyordum. İkimizde de serhat mizacı vardı. Sınırlarda akıncıydık.

Şimdi bir dinleniş anında Sütun yanıma geldi. Yan yana durduk. Konuştuk onunla.

O, bana zaferi anlattı. Ben ona sabırı anlattım.

O, bana cihadı öğütledi. Ben ona «büyük cihadı da unutma» dedim.

O, bana seçilmiş ve öğülmüş ulu peygambere dair kulakların işitmediği bir na't okudu. Ben de ona: «ah, bende sema gücü olsaydı şimdi» dedim.

O vahyden, ben Hiradan; O, hicretten, ben mağaradan; O, Medineden, ben Mekkeden; O, gelecekten, ben geçmişten, O, Mescid-i Aksadan, ben Mescid-i Haramdan.. Böyle böyle konuştuk.

Siperdeydik. Gittikçe kızışan bir siperde.

Sohbet zebercetleri kızışıyordu. Sanki bir deniz dibindeydik. Sünger avcısıydık. İnci devşiren dalgıçlardık.

Sohbet dağı, üstüne batan bir güneşin kızıllığı vurmuş yakuttan bir kaya gibi tutuşmuştu.

Bir ara, Sütunu kaybettim. Yusufu kaybetmiş. Yakup Peygamberin hüznünden bir hüzün çöktü içime. Uzaklardan koyun sürülerinin sesleri geliyordu. Akşamdı sanki. Sürüler evlere, köylere dönüyordu. Yaşlanmıştım. Her an Yusuftan bir haber, bir ses bekler gibiydim.

Bu ara, Yusufun birinci düşü aklıma geldi. Sonra zindandaki düş yorumu. Sonra Firavunun rüyası. Ve o rüyanın tek çözümcüsü Yusuf.

Sonra, kendime geldiğimde, Sütun karşımda gülümsüyordu. «Sen çok daldın» dedi. «Evet» dedim.

Dağlardan gelen bir akar su gibiydi. Kendimi onda seyrediyordum. Erimiş kar suyundan yapılma bir aynaydı o bana.

Sonra başımı yavaşça çevirerek konuştum:

— Oğul, dedim. Değişmen gerek. Bir nehirsin, deniz olmalısın. Hakkiyle savaşmaya çalıştın. Ama bir tek Sütunsun. Büyük yapını aramalısın. Kuyuyu, gurbeti, kervan köleliğini, zindanı, Nil ve sarayı görmelisin. Çağ içinde Kissa-ı Yusuftan bir nağmesin.

— Oğul, dedim. Savaştan önce savaş hazırlığı gerek. Medineden önce hicret gerek. Pratikten önce teori gerek. İşten önce düşünce gerek. Sesten önce nefes lâ-

zım. İlim, ahlâk ve aşk medresesinde diz çökmek gerek.

— Oğul, dedim. Savaşı biliyorsun, öğrendin. Biraz da barışı öğren. Benliği yok etmeyi öğren. İslâmın karşısında olanlara karşı en sarp kaya ol, ama, müslümanların önünde de en yumuşak ova, toprak. Toprak ol oğul, İslâmın en gür ekini yetişsin diye toprak ol, toprakların en yumuşağı ol.

— Oğul, dedim. Toprak damların altında büyüdün. Yanık toprakların oğlusun. Aslını unutma. Aslın gibi mütevazi ol.

Öğütlerimi bitirdiğim zaman gece iyice çökmüştü. Yabancı sesler ve varlıklar yanımı yöremi iyice doldurmuştu. Sütun çok uzaklarda hızla yol alıyordu şimdi.

SÜTUN Kİ

Sütun ne bana, ne şuna ait, Diriliş'e aittir. Daha doğrusu, Diriliş'le birlikte Diriliş'in ait olduğu kaynağa ait.

Nasıl, iki bin yıl sonra bir yerde bulunan bir roma sütunu, nereye konursa konsun, ait olduğu kaynağı apaydınlık olarak gösterirse, Sütun da, asıl yuvasının ve yapısının şuurunu hiç kaybetmedi.

Kuyudaki Yusuftu Sütun. Şimdi kervan geldi. Günışığı gözüktü. Yeryüzüne çıkış gözüktü.

Şimdi, Sütun, saraya doğru hızla yol alıyor.

Saray Diriliştir

Yusuf gibi o da kuyu günlerine hamd eder. Orda aldığı dersi değme medreseden alamazdı.

Sütun bu. Yapısından ayrılır, yapısına kavuşur. Bir gün götürülüp bir tepeye dikilir. Sonra olur ki yıllarca toprak altında kalır. Fakat bir gün tekrar yeryüzüne çıkar. Ve ister toprak altında olsun, ister yeryüzünde olsun, ister gökyüzüne yükselsin, ister bir müzede altın çerçeveler içinde muhafaza edilsin, ister çölde kızgın güneşin altında sıcaktan şerha şerha yarılsın, sütun yine sütundur, taşıdığı muştudan, umuttan, haberden, anlamdan bir an bile ayrılmaz.

Sütunun başından hiç bir zaman düş bulutu eksilmez. Yarı beline kadar balçığa batsa bile.

Sütunun yalnızlık vakti bitiyor şimdi. Şimdi kendi bütününe kavuşma eylemi içinde.

Bir vahdet niyeti içinde.

Parça, Bütünün cezbesine doğru yüzünü dönüyor. Parça, bütün tarafından çekiliyor.

Şimdi Sütun mumyasını yırtıyor. Mumya zarını deliyor.

Şimdi Sütun, kıştan sonraki bahar ağacı gibi, dallarına, yapraklarına, çiçeklerine kavuşuyor.

Şimdi Sütunun baharı geliyor. Daha doğrusu o baharına gidiyor.

Sütunun baharı Diriliştir.

Haps edilmiş bir bahardır o. Ama günü gelince, demir zincirleri bile gevşetir bahar.

Ey Ortadoğunun genç kalemleri! Dağılmış olan kalemler! Derlenin toplanın! Sütun, aranıza dönüyor.

Ey vahadan vahaya konarak yazısını tamamlayan Diriliş kabilesi; oymakların en soylusu; Çadırınızı kurunuz. Oymak çadırının ana sütunu oymağa dönüyor.

Hayallerin en hızlı atları kişniyor. Düşüncenin en arı suyu damıtılıyor. İnancın en şifalı sütü akıyor.

Diriliş, bir ruhtur. Şu veya bu biçimde ortaya çıkar veya meydanlardan çekilir. Ama Allahın izniyle, ölmez ve sürekli olarak yaşar.

Onu ayni biçim içinde düşünmek yanlıştır. Onu bir ruh ve bir anlam olarak kabul etmek gerektir.

Sütun, ölümden sonra dirilmiş gibi kabir kentini yırtarak Diriliş Kentine doğru koşmaktadır.

SÜTUNUN SILASI

Herşey aslına döner.

Sütun da aslına dönüyor.

O, kanımın, bir coşma, bir med anında dışarı vurmuş bir dalgalanış -sesiydi.

Şimdi med bitti. Damarlarımdaki ay, Sütunu geri çekiyor.

İçimin Musası, âsâsını meydanlardan çekiyor.

İçimin göğü, İsasını kendine yükseltiyor.

Bir yılın ufuklarında, Sütun, bir ay gibi, kimi gün hilâle döndü, kimi gün dolunay oldu. Büyüdü, büyüdü, büyüdü. Eridi, eridi eridi. Gençleşti, yaşlandı, tekrar gençleşti. Fakat bütün, bu sürekli tazeleniş değişmelerinden sonra da yine ayni ay kaldı.

İslâmın sembolü olan ayın çevresinde dönmekten ve bir pervane gibi onun ışığında erimekten daha büyük bir mutluluk bilmeyen bir ay.

Şimdi ay, kendi güneşine doğru gidiyor. Sütunun güneşi Diriliştir. Sütun aysa, Diriliş güneştir.

Güneş, ay ve yıldızlar... Hz. İbrahim'in ilk arayışını unutmayınız.

Ve Hz. Yusuf'un ilk düşünü hatırlayınız.

Sûre-i Yasindeki, aya tâyin edilen duraklar âyetini sema ederek anınız.

Ve kadere inancın en büyük şahlanış ve davranış aşkı olduğuna inanınız.

Kader, inanan insanı hep yeni hamlelere iter.

Müslüman, hep geleceğin bilinmezliğinde yazılı olan lütuf ve nimetlerden gelen esintilerle doludur.

Kader, tembelliğin, âcizliğin, yenilmişliğin teorisi değildir. Kader, hamlenin, verimin, bereketin, nimetin, rızk tükenmezliğinin, ödev şuurunun teorisidir.

İşte Sütun, kaderin bu hikmetlerinden dersini alarak, diriliş basamaklarını tırmanıyor. Kaderinin Dirilişle yan yana durduğunu bilmektedir. Amentüde kader inancıyla ölümden sonraki dirilme inancının, hayrın ve şerrin Allah'tan olduğuna inanışla birlikte, yan yana durduğunu bildiği gibi.

Şimdi Sütunla birlikte neşeliyiz ve sevinçliyiz. Yad ellerden öz yurduna dönen savaş eri gibi. Hafifiz. Taptaze bir toprakla karşılaşıyoruz. Hava yeni ve temiz. Dağda bahar muştuları.

Bir kere daha yeniden doğmuş gibiyiz.

Eşyayı yeni baştan tanıyan, tanımaya çalışan çocuklar gibi araştırıcılarız.

Alışkanlık zincirlerini kıra kıra Allah'ın bahşettiği gerçek hürriyet nimetine lâyık olmak sevdasındayız.

Ölmez bir dâvânın sevdasındayız.

Kurban mizaçlılarız.

Yansın söz, sussun kalem! Biz, söyleneni ve yazılanı yaşamalıyız.

Söylenmeyeni ve yazılmayanı, söylenemiyeni ve yazılamayanı yaşamalıyız.

Biz, bunları yaşamasak bile gelecekte yaşayacak olanları yetiştirecek tarla olmalıyız.

Çağ içinde yepyeni bir kervanız. Geçtiğimiz yerlerde yedi renkli gökkuşağından izler bırakarak ilerilere, ufuklara ağıyoruz. Yükümüz ağır, fakat paha biçilmezdir. Yol tehlikeli, yolkesenler azgın, atlar ürpertili, eşya hayaletli, dağ başlarında yanan ateşler titrek, ay tutsak, fakat, biz yürümekte kararlı ve Allah'ın yardımından umutluyuz.

Biliyoruz ki, biz müslümanların duvarlarından yüksek duvarlar haraptır.

Çölde, vahaya, suya varmadan önce, kaç seraptan geçilir.

Seraplardan geçe geçe, hakikata varılır. Hakikatın önünde, bütün seraplar er geç haraptır.

— SON —

İÇİNDEKİLER

Her Yıl Bir Mucize Gibi Gelen 7
Oruç ta Acıkır 9
Diriliş Saati 11
Silâhımız 13
Kımıldanan Hilâl 15
Ayasofya, Ne Kadar Sabırlısın? ...17
Kıbrıs'a Dair 21
Kalem Yazmak Zorundadır I 23
Kalem Yazmak Zorundadır II 25
Kalem Yazmak Zorundadır III ...27
Bir Tarih Gecesi 28
İpucu 31
Millet Özü 33
Gökler İşaret Vermektedir 35
Düğün Gecesi 37
Ağlayan Nar 39
İslâm Ortak Pazarı 42
Mevlâna Enstitüsü 44
Suç ve Ceza 46
Ödev Şuuru 49
Yankı 51
Bir İftar ve Ötesi 53
Âkif'in Doğumu 55
Kadir Gecesi 57
Biz Ne Umarken 60
Hakikat ve Propaganda 62
Yolcu 64
Bayram 66
Hak ve Ödev 68
Kıbrıs'ta Yeni Durum 70
Bayram Gazetesi 72
Kalb Meselesi 74
38 Derece İçinden 76
Değişen Türkiye 78
Tehlike 80
Vazife Nerde Biter? 82
Kültür Gömülmeden 84
Kültür Öldüren Komünizm 86
Vehimler Üniversitesi 88
Hatırlayış 89
Tuzak 91
Mısralarla 94
Suudi Arabistan Ziyareti 96
Konuşmalar 98
Sözle İş Arasında 99
Yankısız Çağrılarla 101
İslâm Paktı I 103
İslâm Paktı II 106
İslâm Paktı III 109
İslâm Paktı IV 111
Portre 113
Korku ve Umut 115
Kışkırtıcılık 118
Büyük Doğu 120
Din Üzerine Düşünme Hürriyeti 122
İnanç Hürriyeti Üzerine 124
Suç 126
Kefen 128
Adalet 130
Asıl İrtica 132
Serap 134
Kutlu Kitap 136
Çağ ve Kültür 138
Diriliş 140
Bu Yolun Yolcuları 142
Bağlantı 144
Fitne Sarhoşluğu 146
Ağı Zorlayan 148

Çağrılan 150
Nöbet 152
Alkol Yaprakları 154
Rüzgâr Ekenler 156
Kelimeler 158
Durum 160
Devrim Hesaplaşması 162
Devrimciler ve Marksistler 164
İnançla 166
Kan Damarda Temizdir 168
Tûba ve Zakkum 170
Meydanların Sabrı 172
Meydanların Çağrısı 174
Horoz, Kiraz, Kâbus ve Tavus ...176
Yeni Şehirler 178
Yeraltının Tavrı 180
Arkadan Vuran Toprak 182
Kitabın Konuşması 184
Gözle Görülen 186
Yolu Yenen 188
Görüşlerin Durumu 190
Solcuların Hali 192
Kendini Kuran Anadolu 194
Hac, Kurban ve Bayram 196
Bayramın Kara Yazısı
ve Ak Yazısı 198
Eskimeyen 200
Gelişme 201
Tarih ve Tabiat 204
Yorulmayan İlhamlar Uğruna ...206
Gelen Bereket 209
Ekonomik Diriliş 211
Biri Öbürüne Bağlı 213
Güven 215
Komşu Tablomuz 217
Gelelim İsrail'e 220
Anayasa Mahkemesine Dair 222
Gece ve Yalnızlıkla Konuşmalar .224
Saldırı ve Savunma 226
Solgun Bir Edebiyat 229
Bu Toprakların Edebiyatı 231
Devrimcilik Serüveni 232
Devrimcinin Yabancı Olduğu ...236
Devrimci ve Vehim 238
Devrim ve Süreklilik 240
Devrim ve Devlet 243
Devrim ve Doktrin 245
Kader Şoku 248
Vâd Eden Duyarlık 250
Düşünmek ve Düşündürmek 252
İnsan Ortadoğulu Olunca 254
Bir Trajedya Tahlili 256
Kendi Adıyla Ölmedi 259
Yazı Kendisini Yazar 261
Eşpri Kaybolunca 263
Dönüp Dolaşıp 265
Yapraklar Çevrilirken 268
Ortadoğulu 270
İddianame 272
Yara 274
Su 276
Uyarış 279
İslâm ve Ötesi 281
Uyarıcıyla 283
Sûre-i Rum Işığında 285
Şifa I 287
Şifa II 289
Şifa III 291
Günah Duygusu 293
Hesap 295
Tayf 298
Bir Hitabe Gibi 300

Çile 302
Malraux'dan Malraux'ya 304
Mülkiye'ye Serenat 307
İlâhiyat Fakültesine Mersiye 309
Üniversitede Bunalma 312
Putlaştırma 314
Kahraman Susuzluğu 316
Kahramanda Yaşıyan 318
Avrupa'da Fırtına 320
Görünüş 323
Batıcılık Maceramız 326
Konuşmayı Uzatan 328
Ah, Duygu Soyluluğunun
Elinden! 330
Ters Şuur 333
Her Barışı Borçlu Olduğumuz ... 335
Vicdan Kavgası 337
İslâmın Yerliliği 339
Benzerinin Benzerine Kadar 341
Jimnastiğin Yeni Anlamı 344
Tehlikeli Dönemeç 346
Sözcü 348
Bir Uçtan 350
Destana Susama 352
Birlik Çağrısı 355
İlerleyiş 357
Batı Karşısında 359
Cami ve Hayat 361
Bir Fetih Günü 364
Düşünce Köleliği 366
Batı Çırpınışı 368
Yeni Sezar 370
Yeni Saat 373
Devlet Şuuru 375
Ses ve Yankı 377
Seçimin Kanı 379
Halkı Düşünmek 381
Kudüs Acısı 383
Ortadoğunun Alınyazısı 386
Kurtuluş Ümmetinin Önderi 389
Peygamber 391
Nesillere Örnek Seçmek 393
İslâm Aydını 396
İslâm Aydını Olmak 398
Gölge 400
Babayla Oğul Arasında 402
Yıkıntıyı Arttıran 405
Batının Doğuda İflâsı 407
Çiftçi ve Tarla 409
Dokunulmazlıklar Ülkesi 411
Derilerin Dirilişi 413
Al Basması 415
Çalkankının Anlamı 417
"Aslının Aynı" 419
Cemre 421
Seçme Bunalımı 423
Doğum Sancısı 426
Devlet Adamının Alınyazısı 428
Gelecek Zamana Baktırmak 430
Hazreti Musa'nın Asası Gibi 432
Varoluş Savaşı 434
Umutsuzluk ve İnanç 437
Azerin Pazarı 439
Anayasa ve Siyasî Hayat 441
Belge 443
Bozuluş I 446
Bozuluş II 448
Bozuluş III 450
Uyanış, Yenidendoğuş
ve Diriliş I 452
Uyanış, Yenidendoğuş
ve Diriliş II 455
Hiyeroğlif 457
Hıristiyanlığın Yeni Macerası ... 459
Mumya 461

Anayasa 463
Batı Kalbi 466
Devrimler ve Anayasalar 468
Küçük İhtilâller Faslı 471
Anadolu ve Zaman I 473
Anadolu ve Zaman II 475
Anadolu ve Zaman III 478
Anadolu ve Zaman IV 480
Kilit 482
Sam Yeli 484
Kara Dehanın İşi 486
Kötülüğün Sonu 488
Arayan İnsanlık 490
Yığına Aldanış 493
Anılmaya Değer Olan 495
Çağ ve İnanmış Adam 497
Kerpiç Damların İçinden 499
Renk Hastalığı 502
Dikkat Gereği 504
Bir Tepkinin Anlamı 506
İslâm ve Çağ 508
Müslümanların Hayat Hakkı 511
Bütünlük Şuuru 513
Ortadoğu Kalemi 515
Temkin Günü 517
Camilerin Canlanışı 519
Cami ve Halk 521
Türkiye'nin Görünüşü 524
Ortadoğu ve Marksizm 526
Savaşımızın Eksiği 528
Rutubet 530
Yanlışın Bir Kaynağı 552
Afrika Gerçeği 532
Habersizlik Acısı 535
Gelen Anadolu 537
Rus, Eski Rustur 539
Rusya'yla Avrupa'nın Hesaplaşması 541
Avrupa'nın Rusya'yla Hesaplaşması 543
Ölümden Gelen İlham 545
Birlik Duygusu 548
Ürperti 550
Yanlışın Bir Kaynağı 552
Firavun Düzeni 554
Aldatıcı Benzerlik 556
İslâm Düzeni 559
Dinin Sütunu 561
Ses 563
Her Şey Aslına Döner 565
İbret 567
Edebiyat ve Politika Hayatımız ..570
Söz Hakkımız 572
Millete Karşı 574
İslâm Ülkücüleri ve Devrimciler .576
Din ve Devrimci 578
Hasta ve Doktor 580
Çarpışan, Özle Taktiktir 582
İlerde Olan 585
Bir Korkunun Anlamı 587
Zehir 589
İlim ve Jurnal 592
Baskı 594
Cüzzamlılar 596
Sinekler ve Orestes 598
Müslüman ve Kavga 600
Müslümanlar ve İnsanlık 602
Yeni Bir Çağ Esintisi 604
Sütunun Özlediği Sütunlar 606
İslâm Dünyası ve Savaş 608
Emaneti Ehline vermek 610
Sütunla 612
Sütun ki 614
Sütunun Sılası 616